10698/B
E. xv. b
19

Digitized by the Internet Archive
in 2016 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b28764882_0002

SYNOPSIS

UNIVERSÆ

MEDICINÆ PRACTICÆ &c.

Sive Doctiſſimorum Virorum

DE MORBIS,

Eorumque cauſis, & Remediis Judicia.

AUCTORE

JO: ALLEN M. D.

EDITIO SECUNDA CORRECTISSIMA VENETA.

Cæteris auctior, & pleriſque in locis diligenter emendata; cui acceſſerunt celebriorum Veterum, Recentiorumque ſententiæ, præter ea, quæ in aliis latinis editionibus proſtant.

Τῆς αὐτῆς διανοίας ἐστι γνῶναι τὰ ὀρθῶς εἰρημένα.
Ἱπποκρατ. περὶ διαίτης.

PARS SECUNDA.

VENETIIS, MDCCXCIII.

APUD PETRUM QU: JO: GATTI,

SUPERIORUM FACULTATE.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

CAPUT IV.

Sive Faſciculus Morborum quartus.

AFFECTUS CATARRHALES.

Art. 1086. AFfectus Catarrhales, nimirum, Catarrhus, branchus, ſeu raucedo, & coryza, a ſe invicem juxta diſtichon antiquum diſtinguuntur. Affectus catarrhales.

Si fluit ad pectus dicatur rheuma Catarrhus.
Ad fauces Branchus, ad nares eſto Coryza. Differentia.

Art. 1087. Quando affectiones catarrhales pertinaciter inſiſtendo, conſuetis remediis minime cedunt, neceſſe eſt, juxta *Cheſneau* ad ſudoriferam diætam confugere, utpote præſtantius auxilium, quod conceptam valde raro ſpem fruſtratur. Hanc ſubinde per 15. 20. atque etiam 40. dies continuare expedit, quo tempore pane biſcocto, Amygdalis torrefactis, & carne aſſa victatur, addito decocto Guajaci proiis, qui frigidum, ac pituitoſum temperamentum gerunt, aut durioribus alimentis ordinario uruntur, & Cinæ Decocto cum ſarſaparilla pro debilioribus, & delicatulis. Curatio.

CATARRHUS.

Ettmulleri ſententia.

Catharrus. *Art.* 1088. Catarrhus proprie dictus eſt præternaturalis a ſero plus minus vitiato in quacunque parte facta alteratio ſeu functionum læſio. In genere frequentius præcedunt Catarrhos, capitis gravitas; ſenſuum & actionum torpor, artuum laſſitudo; ſupervenit ſucceſſive refrigeratio quædam in ſuperficie corporis, horripilatio dorſi levis; in Catarrho graviori febricula lenta. Intenſiora ſunt omnia ſymptomata in *calido Catarrho*, adeſt ardor, dolor corporis quaſi phlogoſis, materia excreta eſt tenuis & corroſiva; remiſſiora vero ſunt omnia in *Catarrho, frigido*, ubi lympha eſt mitis, & excernuntur mucoſa, viſcida, & craſſa,

Curatio. *Art.* 1089. Conveniunt *diuretica*, & inprimis *ſudorifera ex ſalibus volatilibus*, *decoct. e lignis*, ſpeciatim *ſaſſafr. & junip. roriſmarini*, *ſuccinum*, *ſerpillum*, &c. In *Catarrhis calidis*, ubi lympha eſt tenuis, acris, aut ſalſa, proſunt *opiata* cum *aromaticis & volatilibus*. In Catarrhis diuturnis conveniunt *veſicatoria & fonticuli*; In affectibus catarrhalibus vix habetur par remedium *fumo tabaci*; omnibus enim ſatiſfacit ſcopis. *In frequenti uſu* decoct. catechu & ſuffitus ad Catarrhum *Fulleri*.

Ventus Borealis *Art.* 1090. *Ventum Borealem producendis Catarrhis aptiſſimum eſſe, præter* Hippocratis *teſtimonium, experientia communis ſuffragatur.* Vvillis.

CATARRHUS SUFFOCATIVUS.

Lanciſii ſententia.

Diagnoſis, & Prognoſis. *Art.* 1091. Ortopnœa cum tuſſi in ſenibus, ſi diu humida perſiſtentes, ſtatim mutetur in ſiccam, morbo interim de ſua vi nihil remittente improviſam necem, ut plurimum, præſagit: ſcilicet quod lymphæ copia, quæ ſuppreſſa anacatharſi, in pulmone, jam languido, atque obſtructo, ſubſiſtit, facile parit ſuffocationem,

præ-

præſertim ſi æger intemperatius, aut incontinentius vixerit.

Art. 1092. Tuſſis vero moleſta, & ſuffocativa ex acri latice, per glandulas arytænoidæas tracheæ, & bronchiorum affatim ſecreto, ſi magno cum impetu identidem recurrat, mortem ſubitam portendit, præcipue ſi æger vel ſenex, vel languidus, atque etiam in vitæ regimine ſit aliquanto liberior; apoplexia namque pulmonum, quam *ſuffocativum catarrhum* dicunt, ab irritantium ſeroſitatum confluxu, & articulorum pulmonum convulſione, ut cum Hippocrate loquamur, producitur. Quod ſane mortis genus nos frequenter vidimus, & primum quidem ſupra vigiuti annos in Carolo Pettazzino Aromatario ad Capitolii radices, is enim cum ſenex eſſet, atque hujuſmodi tuſſim ſperneret, media tandem nocte, ut eidem prædictum fuit, ſuffocatus interiit. Simili plane modo Romanus Princeps cum podagra, atque hymorrhoidibus vexatus, conſenuiſſet, ob animi tamen pathema, vitæque intemperantiam, multis ante menſibus, neque podagræ, neque mariſcis amplius eſſet obnoxius; elapſo anno repentina pulmonum aſperæ arteriæ, atque œſophagi convulſione correptus, brevi (ut præviſum) totius Urbis cum mœrore deceſſit.

Species altera.

Caſus I.

Caſus II.

Art. 1093. *Ludovici Septallii* ætate adhuc perſuaſio vigebat catarrhos a capite in pectus defluere, unde ægris cauterium ad futuram coronalem inuſtum celebrabatur laudibus, & in communi praxi occurrebat. Hoc vero cum *Montanus*, & *Mercurialis*, aliique docti viri damnaſſent, ipſe *Septalius* libere teſtatur quadraginta annorum ſpatio, quo Mediolani Medicinam fecit, nullum ex iis, quibus cauterium hoc inuſtum eſt, quidquam adjutum vidiſſe; quare obſervat, Medicis ſpe ſua ſæpe fraudatis, exoleſcere tandem illud, & poſt haberi merito cœpiſſe. Hodie vero hujus remedii pro hac affectione memoria, ne quidem in Medicina Practica remanſit, quamvis niſi a Lanciſio veriſimilior cauſa tradita ſit quomodo a capitis gravedine in pulmonibus catarrhus generetur, quam ſane utile erit paucis exponere, quemadmodum ab Erudiſs. Viro Franciſco Scardona Rodigino dudum contractam referimus.

Vetus opinio.

Art. 1094. Cum enim ſanguis a jugularibus ve-

Opinionis receenſetur. *nis, in venam ſubclaviam, a vena ſubclavia in cavam, ex hac in dextrum cordis ventriculum, ex dextro cordis ventriculo in arteriam, & venam pulmonalem propellatur, liquet ſerum copioſum una cum ſanguine a cerebro glandulas pulmonum appellere poſſe, & phthiſim, ſeu tabem ex diſtillatione a capite progignere. Brevior adhuc, & compendiaria via eſſet, ſi pluribus iteratiſque Cl. Anotomicorum experimentis oſcula quædam ex vena azyga in tracheam biantia, quæ ſe dexiſſe Cl. Jo. Maria Lanciſius teſtatus eſt, paterent uſque adeo, ut nullus relinqueretur dubitandi locus. Serum enim acre irritans in cerebro collectum, per jugulares venas refluens in cavam, ſtatim ac pertingit ad locum enuntiatis foraminulis pervium (eſt autem a jugulo uſque ad diviſionem tracheæ in bronchia) minimo negotio in eadem foraminula penetrare, ſtimuloſque excitare valet, tuſſim, & deſtillationem, phthiſi, ac totius corporis extenuationi in gracilioribus præſertim impetum daturam. Hæc fere* Lanciſius, *cujus quidem ſententia nihil ad ingenioſius dictum.*

Ettmulleri ſententia.

Catarrhus ſuffocativus. *Art.* 1095. Catarrhus ſuffocativus eſt affectus laryngis, in quo hæc & caput aſperæ arteriæ, in ſpecie epiglottis, afficiuntur primario ab irritatione ibidem excitata arcturam & quaſi ſtricturam efficiente; certum eſt ſedem mali eſſe in iſto loco; reſpirationem ſubito difficillimam reddit, & ſuffocationem minatur; incipit cum raucedine ſubitanea, deinde irritatur larynx, ſtringitur epiglottis, unde metus ſuffocationis, eſt quaſi complicatio *tuſſis ferinæ & raucedinis* gravioris: oritur a lymphæ acore vel ſalſedine.

Art. 1096. *Catarrhus ſuffocativus eſt morbus, ſi-*
Curatio. *quis alius, plerumque revera peracutiſſimus hominem fere diſto citius jugulans; propterea omni arte properanda eſt cura, feſtinanter inſtituendo multiplicem humorum divaricationem, per veneſectionem, cucurbitulas cum ſcarificatione; enematum acrium injectionem, veſicantium applicationem, artuum fortem deligationem, quam magni facio, & ſequens*

cata-

cataplaſma plantis pedum apponendum ſuaderem; ♃. Herb. ranunculi flammei minoris contuſ. p. *iij.* ſimi columbin. p. *j.* pulv. euphorb. p. *j.* ſapon. nigr. q. ſ. acet. parum contundantur, &c. *Author noſter* Ettmullerus vomitoria & opiata *proponit, ſed in paroxyſmi articulo ambo ſuſpecta habeo. Uſui interno conducunt medicamenta* volatilia & nervina dicta, item oleoſa & mucilaginoſa, privatim albumen ovorum cum ſyrup. de althæa conquaſſatum & cum tantilla aq. nephrit. dilutum. *Extra paroxyſmum* remediis antiaſthmaticis, & ad catarrhum proprie dictum uſitatis recidivatio præcavenda eſt.

Art. 1097. *Medicus quidam juvenis, athleticus, oppido vicino degens, præeunte per biennium raucedine, in hunc morbum ſubito lapſus intra ſpatium* 24. *horarum mortuus eſt. Ipſe & adſtantes* angina *laboraſſe exiſtimabant, etiamſi nullus tumor gutturis aderat, intus aut extrorſum, deglutitio neutiquam impedita, &c. Hora extrema implorabat meum auxilium, morbum fuiſſe* catarrhum ſuffocativum *admonui, ſtatim ac locutus fueram, ægrotus ipſe, qui adhuc mente conſtabat, agnovit morbum. Cucurbitulas illico affigendas imperavi; ſed priuſquam chirurgus officium inchoare poterat intra horæ quadrantem animam efflavit. Quatuor alios hoc morbo exitiali tentatos novi, quorum duos tantum ſervatos vidi.* Hiſtoria.

Art. 1098. Eſt etiam alia ſpecies catarrhi ſuffocativi, ubi ſanguis in pulmonibus ſtagnat, & moriuntur *ægri eſt ſincope* (*eſt forſan* polypus cordis vel in vaſis ſanguineis majoribus) ejicitur ſpuma ex ore; Catarrhus hic ſuffocativus cognoſcitur ex dolore pectoris gravativo, difficultate reſpirationis, & ſuffocationis metu, voce fere intercepta, anxietate ægri, interdum tuſſi, non ſemper; ſcreatu non multum emittitur; appellatur etiam *ſyncope cardiaca.* Alia ſpecies.

Art. 1099. Convenit *venæſectio* quam ociſſime, *ſpermat. cet.* a ℈j. ad ʒ j. in appopriato vehiculo inſigne levamen adfert, *ſal ſuccini, antimon. diaphoret.* & alia *ſudorifera,* item *gumm. ammoniac. crocus* eſt ſummarum virium in hoc caſu. Curatio.

Farrago ſententiarum.

Differentia inter catarrhum & rheuma.

Art. 1100. Differentia inter catarrhum, & rheuma ad evitandam vulgarem confuſionem hujuſmodi eſt: 1. Rheuma plus ſanguinis ſtricte dicti involvit, quam catarrhus, qui feroſomucidæ magis eſt craſeos. 2. Rheuma febriculam qualemcumque ſemper comitem habet, quæ tanto fortior, & acrior eſt, quanto plus ſanguinea ſubſtantia altius ad partes ſeriferas diffunditur, cui congeſtionis rheumaticæ aliquando otalgia, cum vel ſine dura inflatione parotidum ſupervenit; catarrhus autem ſimplex nulla febre ſtipatus eſt, ſed cum demum eamdem habet comitem, quando ſanguineæ portiones his ſtaſibus accedunt, & corruptionis periculum minantur. 3. Rheuma ad exitum non pervenit, ſed dolore premente tendente, immo interdum lancinante, ac fremebundo percellit; in catarrho autem materia ſeroſo-mucida excernitur. *Junkerus.*

Curatio.

Art. 1101. Si ita effundatur humor in pulmones, ut graviſſimam tuſſim, metum ſuffocationis, exulcerationis, vel rupturæ venæ accerrimâ vi afferat; tunc miſſo ſanguine, ſi opus ſit, vel etiam illico, & ante purgationem ſiſtere licet hunc effrænem motum.

Gargariſmata periculoſa.

Art. 1102. Ubi ad pulmones, & thoracem, quin & ad fauces irruit materia, ſive tenuis ſit ſive craſſa gargariſmata numquam in uſum vocanda, ex motu enim attracta materia, ſæpe ſuffocationis periculum infert. Quin & ubi partes ſpiritales repletæ ſunt materia craſſa, & ſi homo tabi aut aſthmati obnoxius ſit, a gargariſmis abſtinendum. *Septalius.*

Remedia utiliora in catarrho nimis viſcido.

Art. 1103. In Pectoris, & pulmonum catarrho conferunt Syrup. ex praſſio, hyſſopo, tuſſilag. heder. tereſt. Nicotianæ; oxymel; & Lohoch ſcilitic. fœcula ari; extract. & pulv. rad. Irid. Florent. & Illyr. flor. ſulph. butyrum, & rubinus ejuſdem, ol. ſacchar. cum aq. ardente paratum, Iulap. vitale, ſed efficacius Elixir Proprietatis ex deſcriptione Helmontii: Item fumus ſulphuris, ſuccini, fol. ſalv. & betonic. optimus ſi tuſſim excitare expediat; pariter juvat ſuccus pulegii ſacchar. cretico dulcoratus, atque per intervalla cochleatim exhibitus. qui tuſſim pertinacem maxime puerorum ſanat

iat ex *Boyle*. Idem præſtabitur inunctis plantis pedum eſſentia pulegii; vel ejuſdem ſucco mixto cum aqua ardente.

Art. 1104. Quodſi humor defluens ſalſedinem aut acritudinem ſapiat, timeaturque de pulmonis læſione, ad corrigendam illius acritatem ſalſilaginemve ſumme confert iteratus uſus pillularum de cynogloſſo, vel de ſtyrace. Ejuſdem eſt efficaciæ pulvis anodynus D. *Michaelis*; Theriaca recens, & Laudanum opiatum. Proſunt etiam pillulæ ex ſtyrace calamita, cum olibano, myrrha, & opio Thebaico mixtis, & ſucco glycyrrhizæ exceptis, ut apud Schroderum.

Remedia in catarrho acri & ſalſo.

Art. 1105. Ad diminuendam vero peccantis lympheæ copiam, exhiberi poterit extractum agarici, & reſina jalappæ cum modico hummi tragacanthi: & quidem ſalutares obſervatæ ſunt pillulæ compoſitæ ex reſin. jalappæ ℈j. tragacanth. gr. vij. Cinamomi acuti parum ad tempus repetitæ: itemque pillulæ e maſtiche ſolutivæ.

Præſervativa.

Ad ſedandum Catarrhum ſequens electuarium conſulit *Crato* ad caſtaneæ quantitatem ſumendum, quod habet: *Thu. maris* ℈j. *Nuc. condit. toſt.* j. *ſpec. aromat. roſ.* ℈j. *ſem. quæ roſarum punicarum conditura excipiuntur.*

Ejuſdem Auctoris pillulæ ex ſuccino efficaciſſimæ referuntur; ſicut etiam quæ conſtant ℞. Thur. maris ſucc. glycyrrhiz. ana ℥j. Syrup. pap. alb. q. ſ. m. f. maſſa, cujus doſis eſt a gr. vij. ad x.

Thus ipſum hora ſomni deglutitum optimum eſt cum Balſamo Peruviano, ſed *Lotichius* laudat aniſ. ol. gutt. iij. opii præp. gr. j. Thur. ʒ j. Syrup. de Pap. q. ſ. *Riverius* deſcribit ex *B. Faventino* pilulas ex ſucco glycyrrhiz. aloe lota, & pilul. de cynogloſſ. cum ſyrup. violac Ab *Hermanno* probatur aqua ſerpilli, cum vino albo generoſo deſtillata, & quotidie ſumpta ad unum, vel alterum cochleare. Vult tamen F. Hoffmannus in ea infundendum eſſe lignum ſaſſafras. Adr. Myſicht aliam ſerpilli aquam, benedictam nuncupatam ad Catarrhum præſtantiſſimam conficit.

RAU-

RAUCEDO.

Æginetæ ſententia.

Diagnoſis. *Art.* 1106. Si excrementitii humoris a capite in guttur, & aſperam arteriam delatio fiat ita, ut interiorem membranam ambientem exulcerarit, & ſalebroſam reddiderit, vox raucoſa comitatur, appellantque affectionem Branchum, ſive Atteriacum, latine Raucedinem: in quibus non a capite modo, ſed ex vehementiore vociferationis conatus, & a gelidi aeris inſpiratu; aſperitas provenit cum inflammatione.

Prognoſis. *Art.* 1107. Hoc malum ſi diutius propagatur, fluxuſque in pectus, pulmoneſque decumbit, maleficæ ac pertinaciores generantur tuſſes,

Art. 1108. Si arteriam laryngaque occupaverit inflammatio, inter initia ſtatim, quæ tectorii modo illinuntur, remediis meatus obſtruentibus, tantiſper dum inflammatio moderatior reddatur, utendum eſt: cujus generis ſunt confectio paſſi Cretici, gummi tragacanthæ, & amyli. Pinguium item palmularum decoctum, & dulcis radicis cum ſapa ad mellis craſſitudinem, uſuſque hypoglottidum, ſic quod ſub lingua teneantur appelatarum (nos vero rotulas ſeu trageas dicimus). Sed tunc ante omnia vino abſtinendum: dulce autem vinum, ſi inflammatio remiſſior evaſerit, potui detur, Et bellaria ex melle, & lacte cum amylo, aut pane ſiligineo, ſorbitioneſque ex amygdalis, atque butyrum aſſumantur.

Curatio cauſæ calidæ.

Art. 1109. Cum vero humiditas aliqua artus occupat (ſeu quando raucedo a lympha potius ſeu ab humore frigido, ac ab inflammatione humore qui acri, & calido proficiſcatur) vehementius abſtergentia aggredienda ſunt; qualia fabaceum lomentum, & quæ ex melle conficiuntur; braſſicæ item, & porrum probe decoctum. Pharmaca porro magis calorifica, & quæ ad tuſſim faciunt, accommodata ſunt. Eaque tandem quæ ſapa, ex ficis pinguibus. Thure, iride, terebinthina, ſtyrace, galbano, pipere, cinamomo, caſſia & ſimilibus conficiunt.

Curatio cauſæ frigidæ.

Ettmul-

Ettmulleri ſententia.

Art. 1110. Raucedo ſeu raucitas eſt voci diminutio; pars affecta eſt aſpera arteria ejuſque larynx, larynx enim primario format vocem; cauſa proxima eſt nimia effuſio lymphæ tenuis. Eſt affectus *catarrhalis* a lympha acriori, ſalſiori, aut acidiori. Rauce. dinis ſedes & cauſa.

Art. 1111. In Raucedine contumaciſſima *ſperm. ceti* eſt expertum remedium, item decoctum *raparum*, *rob. paſſularum*. In Raucedine inveterata, ubi mucus viſcidus aut lympha craſſa peccat, *incidentia* & *expectorantia* conveniunt, & præ cæteris *ſyrupus de eryſimo*, & *oxymel ſcilliticum*, & *balſ. ſulph. venæſectio* vitanda, nam morbum diuturnum reddit. Curatio

Art. 1112. *Interdum vermes in inteſtinis, ſunt cauſæ aphoniæ vel Raucedinis, ut in praxi vidimus. Extractum pectorale, lohoch. ad raucedinem. Lohoch. vitellinum. Lac ebutyratum*, &c. Vermes. Remedia varia.

Farrago ſententiarum.

Art. 1113. Obſervavit *Hippocrates* a fluxione materiæ rheumaticæ acris, & causticæ in pharygem oriri raucedines cynanchas, eryſipelata, peripneumonias, & quamdiu materia in tali intemperie exiſtat, perdurare priora pathemata, ſi vero ſpiſſeſcat, & concoquatur eadem minui, febrem, ſi quæ adeſt, ſolvi. Præterea raucedinis ſeu obſcuritatis ſermonis cauſam, aeris obſcuritatem fore; nam eædem poſt æſtatem ſiccam, & borealem fiunt, & autumno vigente pluvioſo & auſtrali. Cauſæ procatarticæ raucedinis.

Art. 1114. Ex eodem etiam ſequentes prædictiones habemus. Raucedines, & gravedines in valde ſenibus non concoquuntur. In inſania raucedo cum tuſſi morbum ſolvit. Sed in hepatico fluxu raucedo mala, maxime ſi cum tuſſi fiat. Vigente autem raucedine ſputa viſcoſa, & ſalſuginoſa mala ſunt, etiamſi aliquid attollatur juxta pectus Progno. ſis.

Obſervavit *Hælvigius* raucedine in ſexu fœmineo contingentem menſium obſtructionem interdum pro fundamento habere, quo intuitu venæ ſectionem commendat.

Art.

Art. 1115. Ad ſtricturam partium glanduloſarum re-
Curatio laxandam, & acrimoniam obtundendam exhibeantur lubricantia ex gr. ol. amygdal. dulc. ſyrup. liquirit. de eryſimo *Lobellit.* capilli veners. violar. juſcula mucilaginoſa raparum avenæ, hordeis decocta ex herbis Veronicæ, hyſſopi, Salviæ, hederæ terreſt. ſem. aniſi, fœniculi

In Raucedine a catarrho etiam cum febre ſanguis e venis ſuperioribus ne mittatur. Nam capite refrigerato augetur malum (ſi nempe a cauſa frigida veniat) Baptiſt. Bondronch. de vit. voc. Lib. 2. cap. 3.

Pulveres adſtringentes in raucedice a cauſa frigida, vel reſolventes, & nitratæ a cauſa calida, non ſunt in fauces flatu, ſed cochleari vel ſpecillo concavo indendi.

Quo magis humores acres bilioſiqne in hoc affectu peccant, eo melius conducunt abſorbentia intus ſumpta cum nitro, & antimoniato quodam fixo combinata, conjuncto leni regimine diapnoico.

In cauſa ſcorbutica, venerea, & phthiſica, primarii affectus reſpiciendi ſunt.

C O R Y Z A.

Celſi ſententia.

Art. 1116. Diſtillans humor ex capite in nares,
Diagnoſis. eaſdem claudit, vocem obtundit, tuſſim ſiccam movet, ſub eadem ſalſa eſt ſaliva, ſonant aures, venæ moventur in capite, turbida urina eſt. Hæc omnia Coryzam *Hiippocrates* nominat.

Curatio. *Art.* 1117. Ægro igitur, cui in nares, vel in fauces hujuſmodi deſtillavit, protinus primis diebus multum ambulandum eſt, perfricandæ vehementer inferiores partes, levior frictio adhibenda thoraci erit, levior capiti, demenda aſſueto cibo pars dimidia, ſumenda ova, amylum, ſimiliaque, quæ pituitam faciunt craſſiorem. Siti quantum maxime ſuſtineri poteſt, pugnandum eſt. Ubi per hæc idoneus aliquis balneo factus, eoque uſus eſt, adjiciendus eſt cibo piſciculus, aut caro; ſic tamen ne protinus juſtus modus cibi ſumatur. Vino meraco copioſius utendum eſt. *Nam ſi materia calida ſit, balnea calida potabilium, & dulcium aquarum conve-*

nient,

nient; ita enim temperatura, in melius tranſmutatur, & generati in capite vapores diſcutiuntur; ſin frigida eſt materia diſtillationem faciens, tum balnea aquarum natura ſua calidarum convenient; neque fuerit inutile oleo irino, aut ſimili aliquo caput illinire.

Ettmulleri ſententia.

Art. 1118. Coryza, ſive narium catarrhus, eſt quando copioſa lympha tenuis, & acris in principio per nares defluit, & poſteam materia craſſa, tenax, varie colorata cum dolore capitis gravativo, ab aere inclementiore ut plurimum ducens originem, rariſſime a cauſa interna. Frequentiſſime recurrens periculum eſt, ne *ozænam* vel *polypum* producat. Coryza deſcriptio & cauſæ.

Art. 1119. Coryzam inchoantem curant *naribus applicata*, & ore *maſticat*, *ſuffitus*, *odoramenta*, *illinitio narium cum ol. aniſi* ante excoriationem, item *oleum ſuccin.* vertici illitum *ol. caryophyl.* cum bombyce naribus intruſum; *balsam. apoplecticum*, &c. quandoque in uſum veniunt. Ad Coryzam præcavendam ſuffitus ex *fumo ſuccin. maſtich. oliban. gum. animo*, &c. multum juvant, ſed hæc in principio; ſi morbus ulterius progrediatur, conducunt *ſternutatoria* cum *ol. chym. cinnamom.* vel *caryoph.* vel *ol. majoranæ*. Curatio.

Art. 1120. Decoct. *catechu compoſitum* (in catarrho tenui præ aliis fere omnibus) *decoct. roſar. lohoch. japonicum*, *lochoch. vitellinum*, *ſuffitus ad catarrhum* (fumus, pallio ſimilive tegumento capite prius tecto, naribus attrahatur,) *tabella domeſticæ*, &c. ſunt remedia in Coryza uſitata. Remedia varia.

Farrago ſententiarum.

Art. 1121. Coryzæ cauſa frigida eſſe videtur, tamen exulcerat calore quodam interno, & ſalſedine nares, qua tranſit. *Ballonius de Arthrits* qui alibi (*de virg. & mulier. morbis*) addit etiam: qui coryzæ ſunt obnoxii ſi febricitant facilius liberantur. Procatarticæ coryzæ cauſæ.

Quibuſcumque gravedo innaſcitur, & fluxus per nares movetur, hic ut plurimum acrior eſt eo, qui prius

erat,

erat, & quotidie ex naribus prodibat, & tumeſcere facit naſum, & exurit calentem, & extreme ignitum; ſi vero manum admoveas, & diutius perſeveraverit etiam exulceratur locus minime carnoſus, & durus exiſtens. Sedatur autem aliquo modo ardor in naribus, non quum fluxus prodit, & inflammatio conſiſtit; ſed poſtquam fluxus craſſior, & minus acris, concoctuſque, & magis permixtus priore fuerit, tunc ſane jam etiam ardor ceſſat. Rurſus autem aliis ex frigiditate ipſa ſola manifeſte gravedo fit, nullo alio accedente. Omnibus autem liberatio hæc eſt, ut ex frigiditate quidem affecti percalfiant, ex ardore vero perfrigerentur. Atque hæc brevi accedunt, & concoctione nulla opus habent. Reliquæ autem omnes fluxiones, quas propter humorum acrimonias, & intemperantias ego fieri ſentio, reſtituuntur, & curantur, ubi temperatæ fuerint, & concoctæ. *Hippocr. de vet. Med.*

Obſervat *Ludovicus Mercatus* initio morbi in ſicca, & craſſa coryza tenuem quamdam lympham ex ſtillare, quæ temporis defluxu magis ſpiſſa, & craſſa redditur.

Multiplex coryzæ diſtinctio. *Art.* 1122. Jo. Langius Coryzam diſtinguit in humidam, & ſiccam, quia in illa ſerum mucoſum libere per nares tranſit, in hac contra inibi hæret, & meatibus obſtructis ſpirandi difficultatem, & loquelæ vitium inducit; tum etiam, cum ceteris omnibus, diſtinguit in frigidam ſeu inſipidam, & in calidam ſeu acrem; obſervatque hanc poſteriorem ex auctoritate *Helmontii* & *Cratonis* contagioſam fore; quare cum hoc in Germania populariter ſit evulgatum, non facile ex eodem poculo, e quo coryza laborans potum hauſit, alii bibunt. Notatu etiam dignum eſt coryzam, quandoque ex quadam aeris conſtitutione Epidemice graſſari, quia eodem tempore plurimos una exercet.

Prognoſis. *Art.* 1123. Defluxionem humorum ex capite ad naſum, ſeu coyza levem quidem eſſe morbum teſtatur *Celſus*: diverſæ tamen dantur circumſtantiæ, & conditiones, quæ morbum hunc, alias leviſſimum, curatu faciliorem, vel difficiliorem, periculoſum, vel minus talem reddunt. Quamobrem *Mercatus* ait: utcumque ſit, cavendum eſt, ne nimium protrahatur affectio, quippe ſi conſuetudinem capeſſerit, graviſſimos, & diffi-

r difficile morbos ſequi neceſſum erit, omnium tamen raviſſimos, ſi quæ fluunt, acria, mordacia, ſalſugi-noſa, nitroſa, vel nimis tenuia fuerint, aut viſcida, & plurimum adhærentia: quippe in ulcerationem pro-inus ducit partem, ad quam fluit, & majora mala cceſſit. Certe ſi ſeri nimia copia, vel acrimonia ſcor-utica, vel venereum virus in tali corpore latitet, diffici-ior longe erit curatio. Præterea gravedines in ſenectute ſſe ex numero morborum diuturnorum, ac proinde ſe-es comitari uſque ad mortem, aſſeruit *Hippocrates*.

Art. 1124. Si internum adſit humorum vitium, hu-us correctionem non minus ac cauſarum anteceden-ium, & occaſionalium remotionem Medicus moliatur portet. Quare præmiſſis iis, quæ primas vias abſter-gunt, & corruptum chylum educunt, ad ea, quæ acri-moniam corrigunt, viſciditatem attenuant, & per ſudo-rem, vel urinam etiam evacuant confugiendum eſt, præ ceteris ad remedia, quæ ex junipero, lign. guajac. ſaſſafr. myrrh. ſuccino ſimilibuſqe parantur, tum etiam ad bolum Armenum, & Theriacam, quæ duo affirma-vit Aſclepiades incantamenti inſtar ſiſtere, atque corri-gere catarrhum. At ſi profundas nimis egerit morbus radices, & contumax fuerit, palliativis utendum, in-ter quæ fonticulis, veſicatoria, & ſetacea brachiis, nuchæ, aliiſve locis applicata primas obtinent. Remedia interna.

Art. 1125. Externe vero: ſi tenuis acriſque adſit coryza, nares unguento pomato, & oleo, aut unguen-to roſato *Foreſtus*, oleo vero nucis moſcatæ expreſſo item ol. amygdal. dulc. & unguent. ex fl. ſalicis, ocy-mi, viol. martial. roſ. conquaſſatis, & oleo roſaceo co-ctis *VVeickardus* inungi jubent. Præter hæc, & ſuffitus varii ex gummi anime, qui ab *Hartmanno* & *Jonſtono* adeo probantur; aut ex maſtice, ſuccino, thure, ben-zoe, ſtyrace, gummi hederæ, aliiſque, qualium deſcri-ptione *Sennertus* & *Barbette* tradunt, plurimum lau-dantur, qui naribus mediante vaſe anguſti, oblongique oſculi, quod e *Vidio Florentino*, & *Jacobo Hollerio* *Marcus Aurelius Severinus* delineat: aut ope fiſtulæ vitreæ tubæ ſimilis ab eodem Auctore per *Bartholomæo Montagnana* depictæ, excepti, tranſmittuntur. Externa.

PHLEG-

P L H E G M A T O R A G I A.

Junkeri ſententia.

Definitio. *Art.* 1126. Phlegmatoragia eſt verus continuus fluxus, ſeu ſtillicidium limpidi phlegmatis e naribus, qui itidem a congeſtione humorum verſus caput hæmorragiam narium reſpiciente originem ducit.

Diagnoſis. *Art.* 1127. Precedunt hunc morbum congeſtiones ad caput moleſtæ per ſenſum oppletionis, gravitatis, & preſſionis, tum ſuccedit ſtillicidium limpidi phlegmatis per nares, quod poſt effluxum plurium guttularum ſponte ſua iterum ceſſat, atque inde ſenſus gravitatis circa oculos, & naſi radicem conjunctus invenitur

Caſus. *Art.* 1128. „ Rara quidem hujuſmodi affectio eſt, „ quam tamen deſcribit Bonnetus in Anatom. Pract. „ lib. 1. §. 70. obſ. 10. Ipſe quoque novi mulierem, „ quæ per octo menſes tam copioſa Phlegmatoragia laboravit, ut plures ſeri linpidiſſimi heminas per nares egeſſerit. Erat enim perpetua ſeri e naſo diſtillatio, quibuſdam diei horis mitior; aliis contra crebrior, & abundantior. Fucis erat aſſueta, & hyſtericis affectionibus exercebatur. Plurimis incaſſum „ tentatis ex lactis uſu liberata eſt. “

T U S S I S.

Cœlii Aureliani ſententia.

Tuſſis quomodo & quos corripiat. *Art.* 1129. Tuſſicula nunc arida, nunc humecta in corpora irruit, multos ac pingues humores excludens & quibuſdam ſola, quibuſdam adjuncta, reſpirationis difficultate, quam Græci *diſpnæam* vocant, item ſanguinis egeſtione, aut phthiſica paſſione, vel horum ſimilibus affectis corporibus.

Eadem idiopatica. *Art.* 1130. Sed de iis tuſſiculis, quæ aliarum fuerint appendices paſſionum, ſingultim ſcribentes docebimus; de iis vero, quæ ſuæ ſunt, atque propria vexatione corpus afficiunt, nunc tradimus curationem; quæ ita erit adhibenda, ut de catarrho ſcribentes docui-

cuimus: diſcreta ſcilicét ſpecie, quo poſſint electuaria, atque pota medicamenta, vel catapotia, ſive alia quæque ſub regula medicinali recte mederi corporibus.

Art. 1131. Monendi etiam ægrotantes, ne ultra modum competentem retinendo ſpiritum irritent potius, quam mitigent tuſſiculam, quod quidem, ſi fuerint moderati, ejus motum facilius amputare datur quam nimis ſpiritum continendo. Quidam namque retentionem ſpiritus in hoc morbo utilem judicarent; nec ſine ratione; nihil enim magis ad citam tuſſis curationem confert, humorumque influxum prohibet. quam initio non tam ſpiritum, quam perpetuum tuſſiendi conatum, quantum licet, cohibere.

Art. 1132. Tum *vaſculum cum infundibulo* ſupponendum, per quod æger adducto ſpiritu accipiat vaporem mulſo, vel alica, aut ſucco ptiſanæ: vel eorum quiddam ſorbeat: aut ex aqua calida vaporem accipiat. Remedia

Videnda etiam uva, ne ob tumorem ſui, aut inducta laxitate tuſſiculam provocet. Tum gargariſmatibus, vel inunctionibus utendum circa thoracem atque gutturis ſummitatem, Græci anthereona vocant, Epithemata etiam apponenda, nunc laxativa, nunc conſtrictiva; quorum ſpecies ex ante dictis erunt recipiendæ, ne ſæpius eamdem dicere videamus.

Ettmulleri ſententia.

Art. 1133. Probe diſtinguendum eſt, an tuſſis humida ſit ex *pectore*, an ex *ſtomacho*, an a *nervis*. Percunctandum eſt, ubi ægri percipiunt tuſſiendi ſtimulum; an in larynge ſeu aſpera arteria, vel pectore, vel inferius circa ſcrobiculum cordis; nam poſterior locus *tuſſim ſtomachalem*, priores *pectoralem* innuunt; jubeatur æger profundius reſpirare; ſic enim tuſſire incipiet, ſi vitium ſit in pulmonibus; ſecus ſi in ſtomacho. Sonus in tuſſiendo ex profundo quaſi raucus pulmones affectos indicat, ſuperficiali aſperam arteriam. Tuſſis. Diſtinguendum eſt an ſit a pectore vel ventriculo

Art. 1134. Nullus practicorum aliquid habet de *Tuſſi ſtomachali* præter *Lindanum*; mihi (inquit) eſt compertum pluribus obſervationibus plerumque Tuſſim eſſe ex ventriculo: ubi autem materia latitet, & unde Tuſſis ſtomachalis.

procedat, ex ſono dicere poſſum, qui variatur pro materiæ & loci conditionibus; ſi materia ſit tenuis, & in ventriculo delitefcit, furibunda Tuſſis eſt, in qua vix aliquid egeritur, licet cum ſummo conatu tuſſiant (omnis Tuſſis in principio *ſicca* progreſſu temporis evadit *humida*.)

Curatio. *Art.* 1135. Ad expectorationem promovendam convenit ſuccus *raphan.* recens expreſſus cum *pauco ſacchar.* temperatus; Tuſſis humida ſtomachalis cum *vomitoriis* & *ſtomachicis* curatur, ſancte teſtor, quod ex uſu *vomitoriorum* ne minimum noxæ obſervaverim; *purgantia* non conducunt, *mercurius dulcis* vero primum obtinet, *Elixir proprietatis* & *balſ. Peruv.* laudantur. Tuſſis ſicca, nocturna, pectoralis, catarrhalis dicta, ex lymphæ vitio, & exinde irritatione, optime curatur per *volatilia*, *ſudorifera*, & *opiata*, etiamſi febris conjuncta fuerit. *Flores benzoes*, *ſperma ceti*, decoctum *raparum*, ſuccus *glycyrrhiz.* &c. laudantur. In Tuſſi ſicca chronica *phtiſin* minitante, ubi peccat lympha, egregium eſt decoctum *e lignis cum paſſulis*, &c. Decoctum *raparum* in omni Tuſſi ſucca, vel catarrhali, vel pectorali, vel ſtomachali eſt nobile remedium, quod aliis irritis vidi optimum.

Sydenhami ſententia.

Art. 1136. Tuſſes aliquando ſunt *epidemicæ* nemini fere parcentes; Hæ pendent plerumque a febre aliqua conſtitutionis prægreſſæ, tanquam a morbo primario; ideoque quando cum febre implicentur, reſpiciendum eſt ad iſtius morbi genium; cum vero tuſſes ſine febre contingant, curandæ ſunt ſola a *carnibus* abſtinentia, moderato *exercitio* & *ptiſana pectorali refrigerante*: quandoque vero tuſſes *epidemicæ* ad tuſſim puerorum *convulſivam* quam proxime accedere videntur, & tunc eamdem fere poſtulant medelam, viz. *venæſectionem & catharſin.*

Tuſſis epidemica.

Curatio. *Art.* 1137. Tuſſis recens (*phthiſi* nondum confirmata) ſola abſtinentia a *vino & carnibus*, & uſu *lohoch. ex ol. amygd. dulc.* &c. & *tab. domeſtic. ſeq.* ordinario ſubigitur; ♃. *Sacchar. cand.* ℔i ß. *coq. in q. ſ. aq. font. uſque dum adhæreſcat extremis digitorum,* *tum*

tum add. pulv. glycyrrhiz. enul. campan. ſem. aniſ. angel. ana. ℥ſs. *pulv. irid. florent. ſup. ana* ʒij. *ol. anij. chym.* ℈j. *f. ſ. a tabellæ*. Sin vero, his tentatis, ſuperſtes maneat (præcipue ſi febrem comitem habeat, vel a *peripneumonia* vel *pleuritide* originem ducat) ineptum fuerit *pectoralibus* fidere; ſed *venæſectione* & *catharſi* debellanda eſt; ſi autem denique huic methodo non ceſſerit, tum capiat æger *balſam. Peruv. gut.* x. *in coch.* j. *ſyr. heder. terreſt*, ter in die ſuperbibendo ʒiij. *decoct. amar. ſine purgantibus*; ſed in tuſſi diuturna vel phthiſi omnibus aliis præſidiis *equitatio* (492.) palmam facile præripit.

Farrago ſententiarum.

Art. 1138. Si tuſſis a catarrho oriatur, curatur ut *catarrhus*; ℞. *Terr. catechu.* ℈iv. *ſacchar. penid. in aq. roſ. ſolut*, ℥vj. *mucilag. gum. tragacanth. q. ſ. ſ. trochiſc.* ſi ſub linguam teneantur, tuſſim curant, (inquit *Bonetus*) viſcidam & tenacem pituitam bene ſolvunt, eamque commodam expectorari reddunt, quare in his affectibus pulmoniacis mihi in frequenti uſu, ſemperque meo deſiderio reſpondet hoc remedium. Terra cathecu, & alia remedia.

Remmedia nonnulla alia melioris notæ ſunt, quæ ſequuntur, viz.

Syruptus ex allio ſequens:

℞. *Rad. enul. campan. inciſ.* ℥iv. *zinzib.* ʒvj. *ſal. liquirit.* ℥vj. *coq. in aq. font.* ℔vj. *ad* ℔iv. *ſub finem add. lobul. alii tenuiter inciſ.* ℥iv *ſem. aniſ. contuſ.* ℥iſs. *colatur. add. ſacchar. q. ſ. ut f. ſ. a ſyr.* Pharm. paup.

Trochiſci balſamic.

℞. *Balſam. Tolutan.* ℥ſs. *pulv. rad. irid. enul. campan. ana* ʒij. *gum. arab. trag. ana* ʒj. *flor. benzoin.* ʒij. *ſacchar. cand.* ℔ſs. *omnibus in pulv. ſubtil. redactis cum mucilag. gum. tragacanth. f. ſ. a. trochiſci.*

Item. *Balſam. ſulphuris aniſat.* & *extractum pe-*

ctorale. Loboch. rub. & Loboc. myrrhiſat. præcipue Fulleri *in recenti Tuſſi conveniunt.*

Admonitio. *Art.* 1139. Diſcant ægroti Tuſſi laborantes, tempore idoneo, & cum morbus altas nondum egit radices, validiſque adhuc viribus, remedia adhibere.

Principiis obſta, ſero medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras.

Curatio tuſſis ab humore tenui. *Art.* 1140. Quando lympha pura tuſſi excreatur, ſequens Jullappium confert. ♃. *Fol. conſolid. maior. man.* j. *rad. alth. unc.* ij. *jujub. num.* xv. *dactil. abſq. nucleo num.* x. *aq. commun. lib.* iij. *coq. per hor. dimid. & colat. add. ſacchar. lib.* iij. *& g. julap.*

Summis laudibus hoc remedium extollit Auctor Diction. Medicinal. pro tuſſi a tenui humore facta, modo æger ſubinde parvum cochleare de eodem, cum aquæ cyatho ingerat. Monet inſuper, ut purgantia omnia vitenter, quæ irritatione ſua tuſſim exaſperare poſſunt, & ubi neceſſitas urgeat injiciendo clyſteres jubet, ex fol. malv. alth. verbaſc. & melle, vel ſeſquiunciam ſaltem mannæ, cum parvo ſeri lactis cyatho ingerendam.

In hujuſmodi tuſſi vaccinum lac, cum aqua hordei æquali quantitate mixtum mane, & veſpere quotidie plurimum etiam conducit, modo febris abſit, quæ ejus uſum in omnibus quidem morbis omnino prohibet. Vomitoria itidem valde opitulantur, ni contraindicans aliquod obſter.

Cura tuſſis ab humore craſſo. Ptiſana I. *Art.* 1141. Quodſi humores tuſſi redditi viſcidi ſint craſſique, nec lac, nec jullappia, nec quidem incraſſantia quævis amplius conveniunt, ſed vomitorio imperato, ſequens Ptiſana pro potu communi inſtituatur.

♃. *Puleg. hyſſop. ana man.* j. *irid. florent.* ℥ij. *aq commun. lib.* iij. *coq. ad tertiæ partis diminut.* de qua æger bibet quatuor, aut quinque cyathos quotidie, præcipue mane ſtomacho jejuno, & veſpere.

Loco hujus ptiſanæ altera item ſubſtitui poteſt. quæ hujuſmodi eſt.

Ptiſana II. ♃. *Heder. terr. man.* j. *herb. capillaris cujuſvis, vel de omnibus tantundem, aq. commun. lib.* iij. *ebull. per hor. quad. & in fine ebullition. add. fol. pap. Rhæados man-*

man. ſem. colatura ſit pro potu ordinario præcipue mane, & veſpere. Æger autem quotidie cubitum iturus cum hac aſſumere poterit antihect. Poterii gr. xx. & per decem vel duodecim dies, ejus uſum continuabit,

Quæ autem ſequitur ptiſana pro hujuſmodi tuſſi admodum efficax invenitur. ℞. *Salſæparil. chinæ ana unc.* j. *bulli per horæ quadrant. cum aq. font. lib.* v. *in fine ebull. add. heder. terreſt. hyſſop. ana man.* j. *colat. ſit in potum quotidianum.* Ptiſana III.

Art. 1142. Methodus qua idem Auctor Pectoris Rheumata curanda conſulit, ita ſe habet. Quoniam nullum Rheuma adeſt, quin perſpiratio intercepta fuerit, atque per conſequens, quin vaſa admodum inflata ac plena inveniantur, abſque mora venam brachii tundere expedit. Phlebotomia enim ſpecificorum remediorum ad hunc morbum, veluti præludium eſt, ſine qua eadem ſæpiſſime incaſſum cedunt; ſi vero contra ſtatim adhibetur, pectoralia leviora cito morborum ſolvunt. Ex pectoralibus vero nullum præſtantius mihi notum eſt ſequente. Cura rheumatis pectoris.

℞. *Sp. vin. combuſti cochlearia* ij. *ol. amygdal. dulc. abſq. igne expreſſ. mel. ana cochleare* j. *agitent. ſimul, & concutiantur, atque per tres ſucceſſivos dies, æger cubitum iturus totam capiat doſin.* Potio.

Art. 1143. Neque ſuo arbitrio relinquenda ſunt Rheumata, intuitu quod periodum ſuam explere debeant. Remedia enim quibus utendum eſt, oportet ſint attenuantia, & operativa; inter quæ, utut vulgaria videantur, nos hic apponere non piget, quædam aliquo effectu interdum non expertia.

℞. *Sperm. cet.* ʒ. *ſem. ſyrup. de hyſſop. unc. ſem. aq. cinamon. hyſſop. ana unc.* j. *m. & utatur æger quotidie cubitum iturus.* Potio altera.

Sequens etiam ptiſana in omnibus Rheumaticis paſſionibus excellit. ℞. *Fol. pap. rhæad. man.* j. *fol. hyſſop. man. ſem. aq. commun. lib.* vij. *ebuli. per dimid. hor. quadrant. atque igne remoto adde glycyrrhyz.* ʒiij. *de qua binæ, & ultra libræ quotidie hauriuntur, atque etiam quotidie renovatur, quia facile aceſcit.* Ptiſana altera.

Altera inſuper quæ præcedenti minime cedit. ℞. *Furfur. man.* ij. *fiat nodulus ſuſpendendus in teſte cum aq. commun. lib.* v. *& coquatur uſque ad ebullitionem.* Ptiſana altera.

nem, qua prodeunte removeatur teſta ab igne, relinquendo nodul. infuſ. per hor quad. dimid. dein. educto nodulo adde liquori nitr. puriſ. ℥ij. *Calide propinatur.*

De hac largi quidem ac ſatis copioſi hauſtus fieri poſſunt, omni metu procul, quod intra corpus remoretur, cum ipſa ſibi viam facile per urinas aperiat, ſimulque viſcidos humores incidat, inciſoſque ac attenuatos tutiſſime efferat.

HEMOPTYSIS
ſeu ſanguinis ſputum.

Æginetæ ſententia.

Hemoptyſis ex ruptura & eroſione vaſorum.

Art. 1144. Si cruentum ſputum ex ruptis venarum vaſculis originem trahit, largior ſanguinis effuſio comitatur, & ex evidenti quidem interdum cauſa: nempe lapſu ex alto, clamore & id genus; interdum vero ex abdita, puta plenitate, aut frigiditate. Si vero ex venarum eroſione ſit, ſanguis non confertim, ſed per intervalla ſigillatim excreatur: quando acria quædam, & prava edulla, aut cibi abſtinentia, aut acris deſtillatio a capite in pectus præceſſerunt, & quando per inflammationes, per febres, & in doloribus evenit.

Diagnoſis ex pulmonibus.

Hunc e pulmone latum arguit, ſi ſpumoſus fuerit, & ex intervallo abſque ullo dolore, anguſtiaque extrahatur, ſi nihil quidem ex enumeratis, excepta interdum plenitudine, præceſſit, ſed vitus humidior, & calidior, lavacrorumque immoderatorum uſu, & minimum calidis locis domicilium fuit.

A capite & ab œſophago.

Qui vero cum ſcreatu ex faucibus, per palatum ejicitur, ſi quando a capite deſtillaverit, cum irritatione quadam, & tuſſi redditur, defluente eo in ſummitatem *aſperæ* arteriæ, & iterum ſurſum regurgitante, eumdemque acer magna ex parte catarrhus, aut capitis dolor, aut gravedo præcedit. Nonnunquam vero per palatum ſanguinis fit evacuatio, idque deglutita hirudine, & ibidem alicui partium adhæreſcente.

Ex aſpera arteria.

Si pituita excreatur cum levior tuſſicula, aut ſcreatu, ſpumoſumque, ac leve egeratur, ex aſpera arteria rejici cognoſcito.

Si

Si ſanguis ater fuerit, atque in exigua fruſtula, quaſique minimos globulos concretus, doloremque loci præferat, a thorace efferri portenditur, per pulmonem ſive guttur facta tranſumptione. A thorace.

Atqui ſi per vomitionem egeretur, confeſſum eſt, quod ex partibus, quæ ad ſtomachum, aut ventriculum attinent, affertur; in quibus & per ſeceſſum, ad inferiora proritatus aliquando evacuatur. A Ventriculo.

Art. 1145. Sanguinem ab inſtrumentis reſpirationis diſruptis, aut apertis rejicientibus, venam, niſi ſanguinis copia erumpat, ſecato. Hujuſmodi vero ægri omnes locis aeri expoſitis decumbant, lecto immobili, figura ſublimi caventes ne vehementer vel reſpirent, vel loquantur. Fovendæ autem afflictæ partes ſpongiis poſca tepida imbutis. Poſt ſeptimanam vero lanis ſuccidis, cum roſaceo, aut myrreo, aut lentiſcino, nunc quidem cum aceto, nunc vero cum vino adſtringente. Plurima autem ſi fuerit ejus, quod ejicitur, copia, pollinem, & mannam cum aceto imponamus, aut alumen, & acaciam, aut malicoria, aut gallam cum aceto, aut palmulas cum polentis, aut malis cotoniis in vino auſtero decoctis. Poſthæc vero, & ex ſalicibus emplaſtrum ſuperaccomodandum, præcipue ſi mediocris fuerit ſanguinis eruptio. Curatio ſanguinis ſpuria pulmonibus.

Per os autem hæc ſumpta conferunt: Portu laca commanducata bene facit; efficacior vero ejus ſuccus epotus, balauſtium, rubi, fructus, & flos, quercus fibroſum ſive liber, & quæ ſubjecta eſt putamini juglandis membranula, aliaque adſtringentia hujuſmodi. Ubi catarrhus præceſſerit.

Art. 1146. Sed qui hoc malum eroſioni acceptum referunt, his maxime, ſi catarrhus præceſſerit, opii partem ſemiſſem admiſcemus. Sorbeatur inſuper poſca gelida, aut palmularum, aut malorum, aut pyrorum, aut capreolorum vitis, vel ejuſmodi cujuſpiam decoctum. Potus his qui non febriunt, vinum erit aquoſum perexiguum.

Art. 1147. Qui catarrho afflicti ſanguinem expuunt, iis venam mox aperire convenit, extremaſque partes vinculis excipere, eaſdemque oleo veteri calido, aut ſicyonio, excepto capite, perfricare. Alantur eſculentis frumentaceis, quæ ſuccum aliquem auſterum commixtum habeant, cujuſmodi eſt mali punici, pomorum, Jam catarrho vigente denſiore.

rum, pyrorum, aut eamdem ipſa una decoquantur; ſub ſomnum orbiculos, ex ſuccino concinnatos exhibeto. Tertio die momentum deſpumati mellis delingendum præbeto. Si hæc a morbo diutius permanente vincantur, detonſo ad cutim capiti e ſtercore ſylveſtrium columbarum medicamentum imponito, & poſt tres horas medicamine dempto in balneum perducito, ne tamen caput unquam perungatur. Deinde ubi ſorbitionibus enutriveris, noctu dormituro theriacan antidotum dato; poſtridie eadem præſta. Si malum non aboletur, cucurbitula occipiti adglutinanda eſt.

Catarrho tenuiore vigente. *Art.* 1148. At ſi acrior humor deſtillaverit, devitanda eſt ſanguinis dectractio, & medicamentis profligando catarrho dicatis utendum eſt, ſed qui, propter frigoris injuriam, ſanguinem expuunt, iis calefacientibus, & exſiccantibus thorax fovendus eſt; confectioque e duobus piperum generibus ſuppeditanda, una cum paſtillo ex ſuccino.

Ubi ſanguis e palato emanet. *Art.* 1149. In his qui ex palato ſanguinem expuunt, gargariſmis inſpiſſandi vim habentibus utendum, frontique, & capiti adhibenda quæ iis, qui ſanginem e naribus reddunt, expediunt.

Ex vomitu. *Art.* 1150. Sed qui ſanguinem vomitu rejiciunt, iis cavendum, ne crebrius cibi porrigantur. Ubi vero ſanguis in ventriculo grumeſcit, coagulum bibendum eſt, maxime laporinum, aut ficulneum lixivium cum aqua, aut thymum; aut conila cum aceto. Aut lacte fiſſili eos evacuare oportet, aut aloe.

Prognoſis. *Art.* 1151. Hæc cruenti ſputi curatio eſt, quam ſummo exequi ſtudio convenit, eo quod laborantibus ex immoderata evacuatione diſcriminen immineat. Si affectus perſeveravit, in tabem mutationem minatur. Obſervandum tamen eſt, cum hæmorrhoides, purgationeſve muliebres ſubſtiterint, erumpentem ſanguinem etiam a periculis liberare. Fadem inſuper accidit valetudinis commoditas iis, qui vaſe ob redundantiam rupto, ſanguinem edunt, niſi propter ulcus, aut immodicam inanitionem ledantur.

Etmul-

Ettmulleri ſententia.

Art. 1152. Hæmoptyſis eſt quando ſanguis ex pulmonibus per os tuſſiendo ejicitur, aliquando, ſed rarius, ſine tuſſi, ſanguis rejicitur vel floridus vel ſemigrumoſus, facile vel difficulter, cum vel ſine dolore, ſpumoſus vel non. Si ex pulmonibus provenit, ſæpius *vomicam*, *empyema*, aut *peripneumoniam*, & hinc *Phthiſin* poſt ſe trahit. Hermoptyſis.

Art. 1153. Convenit *venæſectio*, *purgatio* vitetur; *diuretica & diaphoretica* locum habent, *opiata* ſunt perquam proficua, in ſpecie ſemen *hyoſciami* eſt nobile ſpecificum tam veteribus quam modernis commendatum, cavendum eſt tamen in ejus uſu ob vim narcoticam, ne exhibeatur in nimia doſi, ſed tutius eſt propiuari repetitis vicibus; maniam etenim inducit nimis larga doſis. Reſpiciendum eſt ad acrimoniam ſanguinis in hujus mali cura, hoc pacto, quæ in capite de *hæmorrhagia* tradita ſunt, hic locum habent. *Hedera terreſtris* eſt plane mirabilis, item ſuccus *urticæ catechu*, *trochiſc. de carabe*, *oleum lini* cochleatim ſumptum mira præſtat, *ol. vitriol. ſucc. cydon. decoct. hord. com. paſſul. min.* Curatio.

Art. 1154. *Hæmoptyſis eſt vel accidentalis vel habitualis; poſterior eſt phthiſeos ſignum: cortice Peruv. optime & tutiſſime curatur, adſtringentibus ſiſtitur, ut bol. armen. ſang. dracon. lapid. hæmatit.* &c. *Morton.* Accidentalis vel habitualis.

Art. 1155. Mantiſſa. *Elect. Boylean. elect. Peruv. aſtring. elect. ſtyptic. emulſio ſtyptic. hauſt. japon. loboch. japon. pulv. hæmoptoicus, ſtypticum regis. Syrupus Boylean. ſuccus urttc. menth. ſed præ reliquis heder. terreſt. In hæmoptoe accidentali deſperata, cæteris incaſſum tentatis, (ſicut in aliis omnibus hæmorrhagiis) medici expectationem rariſſime fruſtratur ſequens remedium, ♃. Aq. plantag. vin. rub. aſtring. ana* ℔ſ. *ſyr. papav. errat.* ℥ij. *ol vitriol. quantum lingua ferre poteſt; f. julap. ſuffitus ex calce viv. & acet.* in extremi eximie confert. Remedia varia.

Barbeyraci ſententia.

Hemoptiſis definitio. *Art.* 1156. Hemoptyſis proprie eum ſangninis ſputum ſignificat, qui ullo abſque manifeſtæ inflammationis ſigno, e pulmonibus profluit.

Etſi ab hoc morbo pulmones ſæpe corripiuntur, merito tamen admiramur frequentius adhuc eoſdem non corripi, quando delicatulam eorum ſtructuram proprius conſideramus inſtar telæ ſubtiliſſimæ ex vaſculis innumeras flexiones, & curvaturas edentibus intextæ concinnatam, vix ſane concipere poſſumus quomodo ſanguis, qui per reliqua viſcera ſumma rapiditate fertur, hac libere trajiciatur.

Hujus morbi internæ cauſæ. *Art.* 1157. Internæ hujuſce morbi cauſæ ab immodica ſanguinis copia, vel a prava ejus qualitate, vel etiam a vitioſa vaſorum, & organicæ ſtructuræ conformatione immediate deſumendæ. Quando ſanguis quantitate peccat, ſimulque nimia velocitate vaſa pulmonalia perreptat, facile intelligitur, eumdem per arteriarum extremitates ſibi poſſe viam aperire, vel dilatatis enormiter venis eaſdem diſrumpere. Quando vero vitium habet in qualitate, ſeu quando acris non minus, quam ſubtilis eodem tempore exiſtit, non ſolum arteriarum extremitate aperire valet, verum etiam ob acredinem, & tenuitatem ſibi poteſt per medias vaſorum tunicas extum expedire. Ita etiam ſi aliquando craſſior eſt, & in coagulationem pronus, ut in ſcorbuto, vel hypochondriaca affectione evenit, cum æque citius a venis excipi nequeat, ac defertur ab arteriis, in eiſdem accumulatus tunicas aperit, & qua data porta per aerea pulmonum ſpatia diffuſus hemoptſin inde producit.

Quando ſanguinis ſputum a prava vaſorum, conformatione proficiſcitur, hæc in alterutro horum conſiſtit; vel quod arteriarum tunicæ laxæ nimis molleſque reperiuntur, unde earum extremitates facile dehiſcendo contentum ſanguinem effundunt: vel quod, cum venæ tenuiores adſint mollioreſque, facili negotio rumpuntur, vel vehementi quadam corporis exercitatione, & commotione, vel etiam in ipſius ſanguinis præternaturali immodicaque agitatione.

Id

Id ipſum quoque dicendum eſt, de cauſis externis ſanguinis ſputum producentibus; quarum aliæ immediate, & per ſe eumdem faciunt; ut tuſſis vehemens, & diuturna, vociferationes, cantus magno vocis conatu editi, pulmonum vulnera, ſimiliaque quæ venas diſrumpere valent; aliæ vero mediant plethora ſputum ſanguinis excitant, vel ob nimiam ipſius maſſæ ſanguineæ fermentationem, quemadmodum in completiſſima corporis valetudine ex crapula. præcipue vero cum mero, aut carnium ſale, & pipere conditarum abuſu, unde noxia quædam ſalſuginoſitas, & acredo per ſanguinem generatur, vel ex ſuppreſſis menſtruis, & hæmorrhoidibus; vel ex diuturnis vigiliis, vel demum ab omni genere vehementiorum exercitationum.

Quomodocumque vero ſanguinis ſputum generetur, aut ex plenitudine, aut ab immodica efferveſcentia, aut vero ex ſanguinis acredine, & tenuitate tantum, hoc ſane verum eſt, frequentius ab extremitatibus arteriarum laxatis, dilatatiſque egredi, quam a ruptis pulmonum venis.

Art. 1158. Quoniam ſanguis per os a ſtomacho, gingivis, naſo, & pulmonibus proficiſci poteſt, recenſenda hic nobis ſigna proponimus, quibus innoteſcat, quanam a parte corporis emanet, dum ore rejicitur. Diagnoſis.

Tuſſis cum ſanguinis excreatu conjuncta certiſſimnm ſignum exhibet eumdem a pulmonibus derivare, quare obſervatum inſuper habemus ab hoc viſcere derivantem rubicundo admodum purpureoque colore inſigniri, & nonnihil ſpumæ gerere, quod ab aeris nitroſa ſubſtantia in pulmonibus ipſi largitur.

2. Quando ſanguis a gingivis venit, ſimplex ſputatio id ipſum oſtendit, quemadmodum etiam ſi a palato proficiſcatur.

3. Ex naſo prodeuntem, irritatio, quæ ſimul in ejus cavitatibus perſentitur, patefacit, uti etiam quod naribus emunctis viſcidum excrementum ſanguineis ſtriis notatum prodit.

Sicut tuſſis redditum ſanguinem a pulmonibus exeuntem oſtendit, ita modus quo extuſſitur, ejuſque quantitas normam exhibet arguendi, quonam a pulmonum loco proficiſcatur. Quare ſi ſenſu quodam irritationis, & puncturæ circa fauces intimiore prægreſſo, cum parva,

va, vel nulla tuſſi, exilis admodum ſanguinis copia, pauca pituita mixta excreatur, inditium dat, eumdem a Larynge venire, quod ab extremitate quadam arteriæ pulmonalis vel bronchialis, quas aorta aſperæ arteriæ tribuit, in ipſius Laryngis cavitatem defluxerit. Si hujuſmodi ſanguinis extravaſatio per ſomnum accidit, ſæpe fit ut a motu reſpirationis a Larynge in fauces migrans mane exoriente excreetur, quin homo ſanguinei hujuſmodi excreatus factus ſit compos.

Si vero ſanguis vehementer, & copioſe exeat, eodemque tempore valida tuſſi æger prematur, adeo ut eumdem vomitu potius, quam excreatu reddere videatur, dicendum eſt talem ſanguinem velociſſime ſemper erumpentem, & ſpumantem a rupto inſigni quodam pulmonum vaſe proficiſci, hac tamen habita diſtinctione quod qui ab arteriis eſt, impetuoſius ſemper, copioſiuſque emanare ſolet eo, qui a venis redditur, a quibus etiam tantum eroſis minus ac ruptis emanat.

Quodſi demum ſanguis niſi prava quantitate prodeat, cum tuſſi tamen profunda, ſæpiuſque reiterata, ſignum eſt a pulmonalibus veſiculis egredi, in quibus a reticuli vaſculis exſudatus, cogi potuit, indeque crebris ictibus tuſſis extrudi.

Prognoſis. *Art.* 1159. Quoad prognoſin ſpectat, ſanguinis excreatus periculo numquam caret, quamvis nonnulli adſint, pro quibus minus periculi alit, quam pro aliis. Etenim ſi quis robuſti vegetique temperamenti in hunc morbum incidat ob evidentem quamlibet cauſam, ſpes eſt eumdem in valetudinis gratiam reſtituere; contra vero ſi debilis fuerit, delicatulæque conſtitutionis, vix eo uſque perduci poteſt, quin in Phthiſin denique incidet, maxime vero ſi reſpectu ejus hemoptyſis, tamquam gentilitius morbus haberi debeat, cum ſæpiſſime obſervetur, eos, qui hereditario jure in hunc morbum proni ſunt, pectus compreſſum gerere, ſanguinem acrem ſubtilemque, pulmones debiles, atque tuſſi levi de cauſa exerceri.

Periculoſum itidem eſt ſanguinis ſputum pro iis, qui peripneumoniam, vel aliquod aliud pectoris vitium ſubierunt, in primis vero ſi obſtructio quædam, aut mala pulmonum adſit conformatio.

Quantum ad diverſas excreatuum ſpecies, ii qui

ſan-

ſanguinem a trachæa exeuntem ferunt, omni periculo ſæpiſſime ſunt immunes, qui a tenuioribus pulmonum vaſculis ſanguinis ſtrias mutuantur, morbum non raro curabilem oſtendunt, vel ſaltem non tam periculoſum, ut quando hemoptyſin a ruptura cujuſvis inſignioris pulmonum vaſis exoriri comperitur.

Præter malam conformationem pulmonum, eorumque debilitatem, in iis qui hæreditariam hemoptyſin patiuntur, duo alia inſuper hujus morbi difficilem admodum curationem faciunt, videlicet ipſius pulmonis ſtructura, ejuſque perpetuus motus; nam quoad primum, cum totius pulmonis textura omnigenis vaſculis, nulla quidem interjecta fibroſa, aut carnea ſubſtantia coaleſcat, difficillimum eſt, rupto horum alterutro rurſum coagmentari poſſe; quoad alterum vero cum iidem pulmones reſpirationis munere perpetuo moveantur, fieri nequit, ut ſemel diviſi iterum conjungantur, Huic conjunctioni ſeu cicatriſationi comparandæ, ſumma profecto quies neceſſaria videtur.

Art. 1160, Ut reti hujus morbi curatio inſtituatur, hæc duo præ cæteris obſervanda veniunt; primum namque ut prohibeatur, ne in locum affectum copia ſanguinis influat; alterum ut continui ſolutio reintegretur. Curatio.

Ad primam indicationem facit, ut ſanguinis quantitas iminuatur, ejuſque efferveſcentia, & intemperies corrigatur, atque alibi plenitudo dirigatur. Hæc omnia egregie phlebotomia non minus, quam purgantibus cum rhabarbaro ſociatis, julapiis, emulſionibus, atque demum lacte, & balneis tepentibus ex aqua communi præſtari poſſunt.

Ad alteram indicationem, qua vaſorum coagmentatio requiritur, ſpectant adſtringentia, & conglutinantia, ut ſuccus urticæ, & plantaginis, ſed validora etiam conveniunt, ut terra ſigillata, boll. armenia, & ſanguis draconis

Laudanum & chinachina itidem huic morbo auxiliantur, præcipue vero chinachina, quando ſanguinis ſputo febris ſupervenit, cum eadem implicantibus ſuis particulis nimium humorum motum compeſcat.

Præ omnibus autem vaſa, quo magis fieri poteſt, exhaurienda ſunt, & ſi neceſſitas urgeat bis, vel ter in die venam ſecare expedit modo in brachio modo viciſſim

viciſſim in pede, ut inde tota ſanguinis maſſa imminut minor ejus quantitas ad pulmones pertingat.

Julapium. Julapia ægro mane, & veſpere porrigenda hujuſmodi ſint. ℞. *Aq. plant. roſ. ana unc.* iij. *corall. rubr pp.* ℈j. *ſyrup. roſ. ſicc. cydonior. ana unc. ſem laua gr.* j. *vel* ij. *miſce*.

Infuſio purgativa. Nonnihil ſputo ſanguinis inhibito ad mitem purgationem deveniendum ſequenti modo excitandam. ℞. *Pulv. caſſ. unc.* j. *rhabarb. opt.* ʒj. *aq. mille fol. unc* vj. *inf. per aliquot hor. ſuper ciner. calid. colat. add. mann. unc.* j. *f. pot.*

Cavendum hic a ſenna, jalappa aliiſque validioribus purgativis, quia ſanguinis maſſam nimis agitando vaſa ſimul dilatarent, quæ diſrupta, & hiantia hemoptyſin exaſperarent. Succi vero urticæ, & plantaginis ſeorſim quoque ingeri poſſunt, vel cum jure quodam refrigerante mixti.

Opiatum. Quoad cetera adſtringentia ea opiati forma præſcribi poſſunt, ut ſequitur. ℞. *Conſerv. conſolid. maj. roſar. ana unc.* iij. *boly armen. terræ ſigill. ana* ʒiij. *coral. rub. pp.* ʒij. *ſyrup. cydonior. vel roſ. ſicc. q. ſ. f. opiatum de quo capiat æger ſingulo mane unc. ſemi ſuperbibendo aq. roſar. unc.* ij. *vel* iij. *& ſic continuando* x. *vel* xij. *diebus*

Toto hujuſmodi opiato abſumpto eadem infuſione ſuperius deſcripta iterum ægrum purgabis, poſtmodum lac aſininum jubebis diu continuandum, & durante ejus uſu qualibet decima die alvum purgabis.

Finito lactis uſu ſemicupia, aut balnea tepida, ex aqua communi adhibebuntur per dies quindecim, & quotieſcumque æger exibit de balneo hordei cremore nutriveris.

Quouſque prædicti opiati, & lactius uſus perſeverabit, bis in hebdomada capiat æger veſpere, vel cubitum iturus aq. plantag. cyathum, cum ſyrup. papav. alb. ʒiij. commixtæ.

Confert etiam trochiſcorum karabe, & ſanguinis draconis uſus, quæ remedia cum aq. conſolid. maj. plantag. vel millefolii julapii forma commode ingeruntur.

Regimen. *Art.* 1161. Quatenus ad victus rationem toto morbi ſtadio obſervandam, caveri debet, ne jura nimis nutrien-

rientia ex volatilibus, vitulo, ver vece &c. exhibeantur; nam ſalia voltilia, ſulphureæque parte, quibus hujuſmodi carnes abundant, cum nihil magis præſtare poſſint, quam ut ſanguinis maſſam in fermentationem adigant, plurimum nocere poſſunt, locaque affecta navis eongeſtionibus opprimere. Quare ſatius erit juſcula refrigerantia, minuſque nutrientia præſcribere, cujuſmodi ſunt ea, quæ ex vitulo quidem, & vervece componuntur, ſed additis ſimul herbis refrigerantibus, adſtringentibuſque ſatis larga copia: ut lactuca, portulaca, borragine, plantag. millefol. rad. conſolid. & altheæ.

Hujuſmodi vero juſculis, aliquando hordeacea, avenacea, cremor orizæ, amygdalata præferri debent; quia præter quam quod multum nutrire valent, edulcorando etiam ſanguini & denſando, refrigerandoque egregie inſerviunt, quibus equidem hoc vigente morbo maxime indiget, cum acris ſimul tenuis, & calefactus ut plurimum inveniatur.

Pro potu vulgari utatur æger ptiſana ex hordeo cum roſ, rub. fol. conſolid. maj. & plantaginis.

Farrago ſententiarum.

Art. 1162. Notavit olim Hippocrates, & etiamnum vulgi obſervatio eſt, hæmoptyſes ſæpiſſime hyeme flante Borea accidere. Obſervationes quædam ſingulares.

Qui ſpumoſum ſanguinem vomunt, dolore infra ſeptum tranſverſum non exiſtente, de Pulmonibus vomunt; qui ſanguinem ſpumoſum ſpuunt præcordium dextrum dolentes, de hepat ſpuunt, & moriuntur. Tres item ſunt ſpumæ gradus in concreto ſanguine; ex toto ſpumans e pulmonis carne, aut plurimum ſpumans e pulmonis vaſis, aut ſpumæ permixtus ex thorace. A pulmone prodiens ſanguis, ab eo, qui a Thorace, diſtinguitur, ex eo quod a pulmone eſt ſpumoſus; majori copia, & ſine dolore; a thorace vero nigricans paucior, & ut plurimum cum dolore.

Hæmoptyſis eſt, vel accidentalis, vel habitualis. Poſterior eſt Phthyſeos ſignum. Cortice peruviano optime, & tutiſſime curatur. Eodem etiam hæmorrhagia narium a febre pendens compeſcitur.

Art.

Hemo-ptyſis tranſitus in Phy-htſin. *Art.* 1163. Egregie docet Hippocrate *lib. de morb* ſanguinem expuenti neceſſe eſſe, nec tuſſim ſuperven re, nec difficultatem reſpirationis, neque febrem, ne que ſanguinis ſputum denuo recrudeſcere; ſecus enir verendum eſt ne ſanguinis ſputum in puris ſputum deſ nat, ac tabem. Quod ſi in ullo cruento ſputo contingi in eo maxime occurrit, qui a vaſorum eroſione profic ſcitur. Methodus igitur præſervativa in hoc potiſſimu ſita eſt, ut præcaveatur, ne tuſſis ſuperveniat, & di ficultas reſpirationis, & alia recenſita ſymptomata. I vero comparatur a ſequenti deſtillati uſu diu conti nuato.

Deſtilla-tum. *♃. Ser. lact. Caprin. vel vaccin ltb.* xx. *fol. he der. terr. veronic. flor. hyperic. conſol. min. polyg. an man.* j. *Caudar. cancror. cum ſuis corticibus contuſ pulp. ranar. ana lib.* j. *ſem Jujubar. a nucleo ſepa ratar. lib.* j. *miſce. f. ſ. a deſtill. in B.* M. *& detur ad unc.* x. *quotidie.*

Deco-ctum. Hujus loco ſequens decoctum valet. ♃. *Rad. chin* ℥ij. *ebur. corn. cer. raſ. ana* ℥j. *Hord. mundat.* ℥ij *ſem. melon. cucurbit. ana unc.* j. *flor. hyperic. man.* j *Car. vitul. unc.* iij. *ranar. excortic. caud. cancro ana unc.* j. *aq. font. lib.* j. *miſce in vaſe vitreo cir culatorio bene clauſo in M. B. ſ. a f. ebullitio uſque ad conſumpt. tertiæ partis; colatura detur quotidie pe* xxx. *dies.*

Præſer-vatio. Præſervatio ab hæmoptyſi fit diæta conveniente, in ſtituta etiam venæ ſectione, ſi adſit plethora, bis i anno adminiſtrata, purgatione quater in anno facta cum infuſo ſennæ, rhabarb. tamarind. cum manna; utilite etiam per aliquod tempus ſingulis diebus ſumi poteſ rhabarb. toſti ℈j. lac. aſinin. vel caprin. calybeat. pe menſem adhibeatur, & affigatur cauterium. *Weinhart*

PHTYSIS PULMONALIS.

Aretæi ſententia.

Phthyſis initium unde? *Art.* 1165. Si ab externa cauſa abſceſſu in pulmo nibus facto, aut a longinqua tuſſi, aut a ſanguinis r jectione ægri pus extuſſiant Phthyſici nominantur.

Si pectus autem coſtave ſuppuraverit, materiaque per

per pulmones traducta eoſdem corrodat; hoc vitium non ulterius Empyema i. e. purulentiam, ſed Phthoem i. e. corruptionem appelato, nam ſimul adeſt, & ignis aſſiduus qui nonnunquam intermittere videtur ſudore, & frinore interdum alternantibus.

Art. 1166. Hæc enim proprie Phthiſeon ſequuntur; caliditas videlicet in noctem emicans, interdiu rurſum in viſceribus delitescens; patet autem hujuſmodi ægrotantium angor, imbecillitas & colliquatio. In his arteriarum motiones parvæ, & imbecilles fiunt, vigilant, color languet, aliaque omnia patiuntur, quotquot comitari ſolent febricitantes. At excreatuum ſpecies prope infinitæ ſunt, lividorum, atrorum, purorum, ac ſincerorum, aut pallido & albo, aut albo, & viridi mixtorum, latorum, rotundorum, durorum, glutinoſorum, fluidorum odore carentium, aut foede olentium. Simul vero & his adeſt pectoris gravita., angor, intolerantia, cibi faſtidium, veſpertina extremorum frigiditas, & matutina caliditas, ſudor uſque ad pectus caliditate moleſtior, per tuſſim varia qualia memoravimus, extruduntur: vox raucescit, cervix nonnihil tortuoſa eſt, gracilis, non verſatilis, ſed veluti rigens atque intenta: digiti tenues ſed articuli craſſi ſunt, ungues adunci fiunt, nares acuminatæ, & graciles, malæ extantes: & rubidæ, oculi cavi, lucidi, micantes: facies tumida excarnis, pallida, ſeu livida, gingivæ dentibus inhærent, ita etiam labia, adeo ut ridentibus aſſimilantur, totum corpus denique in omnibus cadaveris ſpeciem præ macie, & ſumma carnis abſumptione refert. Diagnoſis.

Art. 1167. Hujuſmodi ægrotis ſi alvus perturbetur actom eſt. Senes in hunc morbum frequenter non incidunt, ſed ſi incidant minime evadunt. Juvenes uſque ad florentem, & conſiſtentem ætatem poſt ſanguinis rejectionem in phthyſin prolabatur, inde ſaneſcunt quidem, ſed non facile. Pueri aſſidue uſque ad Phthyſin tuſſi divexati facile ad ſanitatem redeunt.

Habitus vero in id vitium proni ſunt graciles, delicatique, albidi, rariori pectore, gutture oblongo, alaſque prominentes habentes. Regiones aut frigidæ atque humidæ hujuſmodi affectus germinant. Prognoſis.

Art. 1168. Quoniam marina ſalſugo ulceribus quemdam ſui ſimilem ſuccum communicat, in mari geſta- Curatio.

tio fieri poterit, ibique vitam degere. A geſtatione quiete conceſſa utendum piugui oleo: multoties enim id ſolum pro omni alimento ſatis fuit. Lac ulceribus dulce ſubſidium eſt & quovis oleo benignius. Si quis multum lactis potat nullo alio eget alimento. In hoc igitur morbo bonum medicamentum eſt lac, ejuſdemque alimentum efficitur. Optima ideo ſunt, & puls & bellaria, & alica lota, & quæcunque edulia; quæ ex lacte fiunt. Quodſi & alia eſca æger indiget; ejuſdem generis eſt ptiſanæ cremor concoctu facilis, cui ſaporis jucunditatem affert liguſtici coma, pulegium, mentha, ſalis exiguum, acetum, aut mel. Licet & ptiſanam in alicam permutare, minus enim flatuoſa, & concoctu facilior eſt.

Antiquorum alia remedia. *Art.* 1169. Sed tabeſcentibus lac convenire docuit *Hippocrates* modo non valde febricitent; eodemque inſuper ſtatim uti oportere, & caput eis tondere. *Paulus* vero *Ægineta* laudat porra capitata in chondri; aut ptiſanæ ſorbitionibus liquefacta; & pro potu aquam pluvialem, & melicratum. Ad tuſſim graviter urgentem thymum, & hyſſopum cum ſucco glycyrrhizæ melle decocto excepta, & in teſſellas redacta, ſub lingua continenda commendat. Ceterum convenire, ait, phthyſicis *Mithridatis* antidotu ex viperis confecta, atque etiam *Heſdræ* antidota, & bolus Armenia. Alibi etiam ſequentem linctum efficacem habet: ℞. *Marrub. comarum lib.* j. *aq. commun. cotilia* vj. *coq. ad tertiæ partis abſumptionem. Colaturæ mel addito, & cochleatim exhibeto.*

Sydenhami ſententia.

Phthiſis pulmonaris. *Art.* 1170. Phthiſis pulmonaris a frigore hyemali plerumque ortum ducit, & gradatim creſcit, viz. ab humore in pulmones deplaſo, unde *catarrhi* ritu eos ita jugiter irritat, ut *tuſſis* inde excitetur tantum non continua; & progreſſu temporis ſymptomata reliqua ſuccedunt, & morbus frequenter evadit incurabilis.

Curatio. *Art.* 1171. Tendandum eſt tamen defluxionem in pulmones minuere *venæſectione*, & *catharſi* leni, tum *pectoralibus* ad varios morbi ſtatus accommodatis, ſcilicet *incraſſantibus*, vel *attenuantibus*, & febrem *he-*

cticam

Eticam temperantibus cum *emulſionibus*, *lacte aſinino*, &c. & poſtremo *ulcus ſanantibus* cum *balſamicis*, *opobalſ. doſ.* gr. xx. ſed hoc non eſt ſumendum niſi præ-greſſis *evacuationibus* debitis: ſed palmarium hujuſce morbi præſidium eſt, ut æger quotidie *equo* vehatur; & qui ſe huic corporis exercitio ſanandum tradit, nullis jam dietæ legibus adſtrictus, nullo cibi potuſve genere privandus eſt; cum in hoc uno omnis rei cardo vertatur; hoc ſolummodo obſervando, ut ſi æger juvenilem ætatem prætergreſſus fuerit, plus temporis huic exercitio impendere debet, quam ſi puer aut juvenis eſſet, & ſana haud multo certius *cortex Peruvianus* febri intermittenti, quam in hac ætate *equitatio* phthiſi medetur. Quibuſdam eorum, qui ex hac methodo convaluere, *tumor* in collo exortus eſt non multum a *ſcrophulis* abludens.

Equitationis beneficium.

Tumor in collo.

Art. 1172. In Phthiſi materia purulenta per tuſſim excreta in ignem conjecta tetrum ſpirat odorem, & immiſſa in vas aqua repletum, fundum petit. Sudores nocturni, genæ liveſcentes, faciei pallor, nares exacutæ, temporum collapſus, unguium incurvatio, capillorum defluxio, & alvi profluvium colliquativum, mortem ſtatim ſubſecuturam denuntiant. Inter chronicos Phthiſis *duos fere trientes* jugulat. *Naſus acutus*, *oculi concavi*, *collapſa tempora*, *aures frigidæ & contractæ*, *cutis circa frontem dura*, *intenta & reſiccata*, *totiuſque faciei color ſubviridis*, *niger*, *aut lividus*, *læthale*. *Hæc eſt illa* facies Hippocratiea *vulgo dicta*, *ob traditam ab* Hippocrate *deſcriptionem*, *quæ humidi calidique nativi conſumptionem adeóque mox futuram mortem indicat*.

Prognoſis.

Facies Hippocratica.

Mortoni ſententia.

Art. 1173. Phthiſis pulmonaris pendet aliquando a mala confortatione pectoris, eſtque illa vel *naturalis*, quando pectus ſit nimis anguſtum, cervix longior quam par eſt, omoplatæ tanquam alæ videntur; vel *accidentalis*, ubi curvitas vel pectoris diſtortio. Signum Phthiſeos appropinquantis primum *eſt tuſſis arida*, quæ per menſes aliquot durat; catarrhus vero ſimplex eſt, humoroſus & brevis. Vomitio vel vomendi diſpoſitio

Phthiſeos cauſæ & diagnoſis.

poſt paſtum tuſſi prædicta concitata, eſt ſignum Phthiſeos certiſſimum. Signum ſecundum eſt *febris hectica* cum calore in volis manuum, & rubore genarum præcipue poſt paſtum. Tertium *extenuatio* partium ſolidarum in extremis digitorum maxime conſpicua, unde incurvatio unguium; & poſtremo febris *putrida* hectica ſuperveniens.

Phthiſeos ſigna pathognomonica. *Art.* 1174. Inter ſigna *pathognomica* phthiſeos confirmatæ, primum eſt febris *inflammatoria*, inflammatis pulmonum tuberculis, quæ febris tanquam febres aliæ inflammatoriæ tractanda eſt viz. *victu tenui*, medicamentis *pectoralibus*, & *expectorantibus*, *linimentis*, & præcipue *venæſectione*, utcumque emaciatus ſit æger (eſt enim *peripneumonia* cum pulſu ſerrato) *ol. lini* eſt remedium in hoc caſu nunquam ſatis laudandum. Febrem hanc inflammatoriam ſequitur *putrida intermittens*, quæ fit a ſuppuratione tuberculorum ob venæſectionem omiſſam, vel nimis parce celebratam, vel aliter; hoc autem eſt ſignum pulmonum corruptorum certiſſimum. *Cortice Peruviano* non profligatur, neque *antihectic. Poterii*, aut ullo alio remedio, ulcere prius curato; hanc autem comitantur inſignes aliquot evacuationes, ſeu corporis colliquationes (& hoc eſt ſignum *pathognomicum ſecundum*) expectoratio materiæ purulentæ (pus phthiſeos confirmatæ eſt graveolens, & etiamſi ſit ſpiſſum, non tamen glutinoſum ſeu tenax, ſed fluidum, colorum variorum, viz. flavi, viridis, ſed frequentius cinerei). Sudores colliquativi, quos, ſi arte obſtruentur, inſequuntur tumores hydropici in pectore vel cruribus, ſive dyſenteria vel diarrhœa. Signum ultimum eſt *ſalivatio*, unde calor gutturis præternaturalis, & aphthæ pertinaces, incurabiles, (mortem non procul abeſſe plerumque nun ciantes.)

Curatio. *Art.* 1175. Ad therapiam quod attinet, in principio *venæſectio*, *lenis purgatio* cum *pil. ſtomach. Ruffi*, *tinctur. ſacr.* (*calomel.*) &c. conveniunt *diuretica*, *millepedes viv.* & *præparat. balſ. ſulph. terebinth. acidulæ*. *Diaphoretica*, *antimon. diaphoret. ceruſſ. antimon.* privatim decoctum *lignorum* (*in aq. calc.*) ſi adſit catarrhus, & calor hecticus, catharticis *opiata* ſunt admiſcenda, reliquis antecellit *pil. cynogloſſ.* ſeu *ſtyrac.* Radatur caput, & aperiantur *fonticuli*. (Atque hæc

eſt

eſt ſumma curæ *rationalis & radicalis phthiſeos pulmonaris*. In confeſſio eſt phthiſeos confirmatos rariſſime curari; non tamen idcirco plane ſunt deſerendi; cum *palliativa cura* debeatur illis, qui non poſſunt curari perfecte.)

Art. 1176. In diarrhœa *decoctum album* pro potu communi ſed *opium* eſt unicum præſidium, *elect. ad diarrhœam ſeq.* in praxi noſtra maxime efficax expertus ſum. ℞. *Ocul. cancr. præp.* ʒij. *coral. rub. præp. mat. perlar. ana* ʒij. *margar. præp.* ʒj. *ſpec. confect. de hyacinth.* ʒj. *ol. cinnam. chim.* gr. iv. *miv. cidon.* ℥j. *laudan. Lond. ſp. croc. ſolut.* gr. vj. *ſyr. balſamic. q. ſ. m. f. elect.* Ad acrimonia humorum obtundendam injiciatur quandoque enema ex *juſculo ovin.* cum *diaſcord.* ʒß. *opiata* bene ferunt hoc in caſu ob methaſteſin materiæ morbificæ a pulmonibus ad inteſtina: diarrhœa tamen non eſt temere aut nimis cito ſiſtenda, ne gravius malum accideret, quod optime præcavetur *expectorantia* & *lubricantia* certis intervallis propinando, & diarrhœam moderando potius quam penitus vincendo. Diarrhoea.

Art. 1177. Ad tuſſim importunam, & vigilias pertinaces levamen vix procurandum eſt, niſi ab *opio*; cum cautela tamen exhibendum eſt, parce, & non ſine maxima neceſſitate: ne languores, dyſpnœam, extremorum frigus, &c. inferat, & mortem properet, & medico dedecus pariat. Hic in uſum veniunt *linctus*, *trochiſci*, &c. Tuſſis.

Art. 1178. Sudores colliquativi, niſi ſunt valde immodici, ſunt tolerandi, ſin vero ſint maxime profuſi, ita ut languores uſque ad deliquium fere inducant, *adſtringentibus*, & aliis propriis adminiculis moderari debent. Sequente julap. uti ſoleo; ℞. *Aq. tormentil. germ. querc. plantag.* ℥iij. *cinnam.* ℥iv. *mirab.* ℥j. *margar. præparat coral. rub. præp. ana* ʒj. *bol. ver. ſang. dracon. ana* ʒß. *ter. japon.* ʒj. *ſyr. myrt.* ℥iß. *ſp. vitriol.* (*dulc.*) *q. ſ. ad gratam aciditatem m. f. julap.* ſumat ℥ij. vel iij. omni bihorio vel trihorio phiala bene agitata. Sudores colliquativi.

Baynardi ſententia.

Art. 1179. *Si calor hecticus ſit inſignis, & phthiſis celeri curſu progrediatur, convenit* diæta lactea, & Ad febrem hecticam.

lac aſininum (*ſi comparari poſſit*) *eligendum eſt*; *quoniam eſt minus craſſum: huic vero* ſuccedaneum *ad invenit*, *quod etiam valde commendat* clariſſimus Baynard *in* appendice *ad* pſycrholuſiam, *nimirum* ſerum *ſive* lac butyrateum; *quamplurimis* (*inquit*) *indicationibus ſatisfacit: refrigerat*, *humectat*, *nutrit*, *&c.* & deinde inferius pergit laudatus author, fidenter affirmans, & expertus loquens ſe compertum habuiſſe, quod plures ex continuato uſu *hujuſce lactis* a caloribus præternaturalibus, & etiam hecticis liberati fuiſſent: iiſque, quibus calor eſt ingens, & ſitis importuna leviter acidulum præberi debuiſſet, recens vero & dulce magis nutriat. *Et revera hæc omnia merito dicta eſſe arbitror: Ego etenim plus ſemel* raucedinem *pertinacem*, *&* catarrhum *medrante hor remedio utcunque vulgari feliciter ſuſtuli*; *& in febre* hectica *magno fuiſſe commodo pro certo deprehendi*.

Ettmulleri ſententia.

Phthiſes variæ. *Art.* 1180. Phthiſici dicuntur κτἀ'ξοχὴν ii, qui ulcere pulmonum laborant, & habent febrem hecticam conjunctam; eandem etiam habent ii, qui phtiſi renali, jecorali, a vitio meſenterii, &c. laborant, tabidi evadunt. Tabes a glandularum meſenterii vitio ſolet habere abdomen inflatum, ac tumidum cum dolore in ejus profundo obtuſo, ac plus minus gravativo, itemque cum renitente hinc inde ſparſa duritie circa umbilicum obſervabili.

Art. 1181. Tuſſis phthiſicorum non ſtatim eſt *pul-* Curatio. *monalis*, ſed *ſtomachalis*, cui tandem acrioris lymphæ occaſione per glandulas aſperæ arteriæ, aut pulmonum excretæ tuſſis pulmonaris ſupervenit. Materia viſcida in aquam exputa ſupernatat, pus vero fundum petit. Materia pinguis phthiſicorum urinæ innatat.

Art. 1182. *Vomitoria* ſunt optima in omni phthiſi incipiente, maxime ſi malum ſita vitio ſtomachi: *purgantia* ſunt omnino vitanda; *ſyrupi & ſaccharata* omnia plus nocent, quam proſunt. *Lindanus* refert ſe curaſſe quemdam domeſticum atrophia laborantem ſolo decocto ex

radi-

radice helenii cum *paſſulis* & *glycyrrhiza*, *adjecta* 10. *parte vini Hiſpanici*, nam & hoc nutrit egregie; laudatur *rob. paſſularum*.

Art. 1183. Febris hecticæ tria ſunt quaſi ſigna *pathognomonica*, 1. *calor* ipſi ægro fere occultus vix ſenſibilis, ab omni paſtu poſt aliquot horas auctus. 2. Adeſt *abſumptio & extenuatio* corporis ſucceſſiva. 3. *Pulſus celer, parvus, frequens, debilis & ſubinde durus*, effloreſcit plerumque *facies* colore plus minus rubicundo, & *ſudores* nocturni infeſtant; accidit etiam frequenter *capillorum* defluvium, totius corporis laſſitudo, frequens lipothymia; ſomnus horis matutinis eſt rarus; ægri conqueruntur de æſtu interno. Hectica incipiens *difficillime* cognoſcitur, *facillime* curatur, confirmata e contra; in ſtatu morbi urina in ſummitate pellem habet quaſi oleaginoſam, aranearum telis ſimilem. In *ſaturno* ſingulare quid latet contra febrem hecticam, & internas viſcerum exulcerationes, & corruptelas. Laudantur *antimon. diaphoret.* & *antihect. Poterii* & *decoct. e lignis* præ reliquis in lymphæ acrimonia, ut & *ſpermaceti*. Ad ulcus pulmonum abſtergendum, & ſordes nimis hærentes eliminandas optima ſunt ex *tabaco* remedia, utpote quæ præter vim expectorandi, *vulnerariam* quoque poſſident. Potus ordinarius phthiſicorum, hecticorumque commodiſſime conditur *fumo ſulphuris* ad imitationem *Helmontii*. Immo & *fumus ſulphuris* cum aliis per os attractus ſingulare eſt experimentum cujuſdam *medici Hiberni*; quo aliquot deſperatos phthiſicos curavit, ut refert *Boyle*.

Vvilliſii ſententia.

Art. 1184. Communis obſervatio eſt, regiones iſtas, ſive in *Anglia*, ſive in *Belgio*, ubi *ceſpite* ignes nutriuntur, & odorem valde ſulphureum ſpirant, tabem rarius infeſtare; quinimo loca iſta phthiſi obnoxiis, aut ea laborantibus maxime ſalubria, & non raro ſanativa exiſtere; cui accidit, quod ſuffumigium ex *ſulphure & arſenico* (quod ſulphure copioſo refertum eſt) pro curandis pulmonum ulceribus pene deploratis remedium licet ultimum, efficaciſſimum tamen habetur. Haud novi præſtantius remedium in tuſſi quacumque,

De virtutibus ceſpitis cremati & aliorum remediorum.

modo febris abſit, quam tinct. *ſulph.* (ſine empyreumate) *doſ.* a gr. vj. ad x. mane, & veſperi in coch ſyrup. idonei

Sylvii ſententia.

Laud. balſami ſulphuris aniſati. *Art.* 1185. Nullum hactenus reperii medicamentum, quod vel externe vel interne uſurpatum citius tutiuſve non tantum mundaverit, ſed inſuper conſolidaverit recentia ulcera, atque *ſulphuris baſamum*: cæteris vero omnibus inprimis præfero iſtud cum *oleo aniſi* paratum, modo lente paretur, ita enim longe gratior fiet, & convenientior, alias empyreuma redolet, & acrior exiſtit. Inſuper pus ipſum tenuius, fluidiuſque reddit, adeoque ipſius excretionem promovet, ac facilitat. Ad mundati ulceris conſolidationem quoque multum laudari ſolent *roſæ rubræ conſervæ*; & aliis præparationibus præfero decoctum *roſarum rubr.* cum forti expreſſione pauco *ſaccharo* edulcoratum.

Farrago ſententiarum.

Quibus potiſſimum tabes accidere ſolet. *Art.* 1186. Tabes maxime fit ætatibus ab anno 18. uſque ad 35. *Hippocr. aphor.* In aliis ætatibus evenire poteſt, at in iſto vitæ ſtadio multo periculoſior exiſtit.

Phthiſis eſt morbus contagioſus. *Art.* 1187. Phthiſis eſt morbus *contagioſus*, per induſia, per veſtes, per lintea, per lectos, phthiſin communicatam fuiſſe mille docent exempla (inquit *Bonetus*),, *extant quidem hujuſce* contagii *nonnulla exempla*, *ſed, pace viri, non ſunt adeo frequentia*.

Uſus mercurii dulcis. *Art.* 1188. Quandiu tabes eſt in primo gradu, & probabile eſt ſanguinem non eſſe extravaſatum; ulcuſque nondum factum, debet ante uſum decoct. *ex lignis*, & dum *purgantibus* utimur, adhiberi *mercurius dul.* non quidem cum purgantibus ſimul eodem die, ſed ſine purgantibus poſt poſt aliquot dies. *Pitcarn. in MS.*

Acida in Phthiſis. *Art.* 1189. Hoc conſtanter affirmo me contra omnium fere ſcriptorum practicorum ſententiam *acidis* temperatis fœliciſſime uſum in curatione phthiſeos (in hoc convenit author cum *Colebatch.*) *Barbette*. *Atque*

Coagulum vitulinum. *hic liceat mihi obiter tantum mentionem facere* coaguli vitulini, *quo utuntur caſeo conficiendo, tanquam fere unici acidi animalis, non ſolum*

in hoc morbo, (maxime in Hæmoptyſi); ſed in non-ullis aliis, de quibus hic non eſt dicendi locus, opem ferentis.

Art 1190. Quæro cum in hydrope tuſſis vehemens noveri ſoleat, & elaterio ſedari, annon eadem phthi-is etiam elaterio, parce dato, tollatur; *Liſter de hy-lrope*, p. 20. Dubitatur. Elaterium.

Art. 1191. Remediorum ſequentium vires, & uſus ector ipſe expendat. *Antihecticum Poterii. Balſ. ſul-ph. aniſat. nitr. ſaturniſat. Syrup. de peto Sacchar. ſaturni. Aqua balſmica. Aqua limac. ſcorbut. aq. limac. pectoral. decoct. pthiſic. expreſs. milleped. ſim-plex. Juſculum galli, Juſculum cancror. fluviat. Ju-ſculum conſummatum. Lixivium de calce. Lohoch myr-thiſat.* (Phthiſicis primo adhuc ſtadio optatiſſimum ſt, præſtantiſſimumque profecto remedium: *Fuller.*) *Tinctura antiphthiſica. Decoctum flor. bellidis major.* ſpecificum habetur. *Decoct. phthiſicum, linimentum inodynum.* Remedia varia.

Art. 1192, In Phthiſis gradu conclamato ubi tota pulmonum ſubſtantia corrupta invenitur, omne quod præſtandum remanet, inquit *Barbeyracius*, illud eſt, ut liquo ægro comparetur levamen, quo ſuos dies lon-gius protrahere poſſit. Quamobrem duo ſe ſe offerunt perſolvendæ indicationes: prima videlicet, ut febrilis ardor humorumque nimia agitatio imminuatur, unde obtineri poſſit immodicam materiæ noxiæ quantitatem in pulmones non influere, nec in ipſis accumulari; altera ut ſaltem tantillum ulcus abſtergatur, quoniam plenior ejus mundificatio, atque perfectior ſanatio in deſperatis reputatur. Quæ præſtanda in Phthiſi conclamata

Itaque priori indicationi ſatis videtur, ubi æger ta-bo non ſit confectus, levem phlabotomiam inſtituere, qua abſoluta purgabitur non ſemel tantum, ſed reite-ratis etiam vicibus prout opportunum cenſebitur. Præ-tereundæ interum non erunt Emulſiones, ita etiam nec refrigerantia Julapia, nec pectoralia remedia, nec Pti-ſana ex hordeo pro potu ordinario, nec demum bal-nea ex aqua communi, modo ſatis virium in ægro ad eadem perferenda inſit, negligentur. Quodſi ſomnum capere non poſſit, quemadmodum frequenter evenit, irritum non erit laudani granum vel Syrup. pap. alb.

ʒiij. in Emulſiones vel Julapia, vel in congruum ali quam liquorem ingerere.

Ad alteram vero indicationem, quæ ulceri mundificationem, & deterſionem repoſcit, nihil ex iis, qua poſſibilia ſunt, magnis facit, quam Aſininum, vel Caprinum lac, quod pro omni, & quolibet alio nutrimento jubendum eſt.

Clyſter. Si opportunum tibi videris clyſmata jubere, ſequenti ratione concinnabis: ♃. *Fol. malv. violar Borrag ana man.* j. *ſemin. quatuor frig. maj. unc.* j. *furſur man. ſemis, Glycryrrhiz. unc. ſemis aq. commun. q. ſ Coq. ſ. a. & colat. lib.* j. *add. Mell. roſ. unc.* ij. *Catholicon. unc.* j. *m.*

Potio purgativa. Quantum ad purgativas potiunculas, eædem ſequenti ratione componi poſſunt. ♃. *Pulp. caſs. unc.* j *Rhab. contuſ.* ʒj. *f. nodul. cum ſal. prunell.* ʒj. *Roſ palid. pug.* j. *Infund. per noctem in aq. commun. unc* viij. *ſubſequent. mane in colat. diſſolv. Man. ſyrup. de Cichor. compoſ. ana unc.* j.

Julapia. Julapia veſpere ſemel itetumque in hebdomada, quouſque mobus perſeverat, ægro porrigenda hujuſmodi ſint. ♃. *Aq. pap. rhæad. plantag. ana unc.* iii. *ſyrup. pap. alb.* ʒij. *ſyrup. capill. unc. ſemis miſce f. julap.* Quodſi æger a vigiliis torqueatur, & hoc julapio ſomnus minime conciliari poſſit, tunc granum unum alterumve laudani addendum erit, pro ratione magnitudinis effectus comparandi. Pro julapiis hac norma compoſiti emulſiones utiliter ſubſtitui poſſunt.

Si Phthyſis hæmoptyſin conſequatur de ſequenti Opiato ʒiij. ſemel iterumque in hebdomada ægro imperabis, cubitum ituro ſumendas, ♃. *Conſerv. conſol maj. Roſar. ana unc.* iij. *coral. rub. pp.* ʒvj. *Terr ſigillat.* ʒij. *ſyrup. tuſſilag. q. ſ. m. f. opiatum*, quod non minus ac præcedens julapium, prius quam lacti diæta uſuveniat, adhiberi poteſt.

In Hordei Ptiſana fruſtulum radic. chinæ infundere licet, vel rad. conſolid. maj. man. ſemiſ.

Si plurimum a tuſſi vexetur æger, præſcribendæ e

Rothulæ. ſunt rotulæ de Althea, vel quæ ſequuntur. ♃. *Pulp rad. alth. unc.* iv. *pulv. glycyrrh. unc.* j. *Lact. ſulphur* ʒ. *ſem. ſacch. roſat. q. ſ. f. rotul. ſingulæ ad pond.* ʒj *quarum nonnullam æger in ore detineas.*

Quoad

Quoad Uſum Iohochiorum uſurpanda ſunt ea quorum deſcriptionem in Pleuritidis, & Peripneumoniæ curatione traddidimus.

Art. 1193. Remedium quod pro Phthiſi admodum commendat D. *Blakmore* in quo opere Anglice conſcripto de Tabe, quodque per totam Angliam familiariter uſuvenit, ita ſe habet: ℞. *chinæchin.* ℈ij. *ſyrup. ribeſ. vel rubi idæi q. ſ. f. bol. ſtomacho jejuno ſumendus, & tres cyathi aquæ Spadanæ ſuperbibantur, intervallo poſito inter ſingulum cyathum horæ dimidiæ. Dein ſimilis bolus devoretur veſpere eodem poſito intervallo tres cyathos ejuſdem aquæ ſuperbibendo.* Hujuſmodi remedium continuatur per plures dies ſucceſſivos, etiam noctu, idem ſumendo, omiſſo prædictæ aquæ potu, & ſi tuſſis vexat China china, cum Syrup. Diacodii unc. j. miſcetur, Hujus ope teſtatur Auctor plurimos ſanaſſe phthiſeos invaleſcentis ſymptomatis gravatos, quemadmodum tuſſes continuæ ſunt, ſputa purulenta, ſudores colliquativi, & febris hectica. China chinæ bolus.

PHTHISIS NERVOSA.

Mortoni ſententia.

Art. 1194. Phthiſis nervoſa eſt abſumptio corporis tabida ſine febre, tuſſi, vel anhelatione inſigni, appetitu tamen dejecto, & concoctione depravata, languent vires exhauſtis carnibus, & robore; aliquando *indigenis* accidit (immo nuperis annis ſæpiſſime, ratio in propatulo eſt, ſcilicet, ex nimia ſpirituoſorum liquorum indulgentia;) ſed frequentius huc revertentibus ab inſulis noſtris in *India occidentali*. In principio habitus corporis œdematoſus apparet, & quaſi chylo ſpiritibus deſtituto diſtentus turget; facies pallet, ventriculus faſtidit omnia exceptis liquidis; urina eſt pauca, & plerumque rubicunda, aliquando tamen, ut in aliis nervoſis affectibus, pallida & copioſa; nulla adeſt febris aut dyſpnœa, niſi in ultimo morbi ſtadio. Conſtat luculenter genus nervoſum affici (& primario *ventriculum*.) Phthiſis nervoſa.

Art. 1195. Cauſæ *procathartica* ut plurimum ſunt graviores animi affectus, liquorum ſpirituoſorum nimis Cauſæ procatharticæ

libera

libera ingurgitatio, aër inſalubris, &c. omnia etian quæ cruditates, affectus *hypochondriacos*, & *ſcorbutu parere ſolent.*

Curatu difficilis. *Art.* 1196. Eſt morbus revera *chronicus*, &, ni in ipſo principio, curatu difficillimus; terminare ſol tumore *hydropico* incurabili.

Curatio. *Art.* 1197. Quod ad therapiam attinet, in uſun revocanda ſunt medicamenta *ſtomachica* interna & ex terna *chalybeata antiſcorbutica, cephalica* & *amara* Inſtituatur *purgatio* cum *ſpec. hier. in aq. rut. ceraſ nigr.* & *pæon. comp.* externe *empl. ſtomach. magiſtral* cum gr. aliquot *cinam.* & *abſynth.* ventriculo applice tur. In æſtate *aq. minerales chalyb dictæ*; inter cha lybis præparationes *extractum Mynſicht.* anteponendun eſt.

Atrophia ſcorbutica, *Art.* 1198. *Huic malo quoque affinis eſt iſte, qui* *Vvilliſio* atrophia ſcorbutica *appellatur. p.* 116.

Animi affectus ſæpiſſime hujus mali cauſa. *Art.* 1199. *Mœror qui eſt animi dolor,* & *lucubratio nimia, quæ eſt ejuſdem labor, ambo Phthiſi plerumque viam ſternunt, aſt omnium quæ mihi hactenus nota ſunt, nihil corpus adeo velociter abſumit, ac* inſanus amor, *quando* ambit & *non non* exambit.

TABES DORSALIS.

Hippocratis ſententia.

Art. 1200. Quando fluxio de capite in medullam contigerit, tabes occulta ac inconſpicua oboritur, quæ hujuſmodi eſt,

Tabis dorſalis diagnoſis. Lumbis dolet æger, & anteriores capitis partes vacuæ videntur ipſi eſſe. Si icterus ſive regius morbus in oculis accedat, & in unguibus lividitas ſi fiat, ſi corpus ulcera habeat, & partes circa ulcera lividæ ſint, & ſi ſudor non toto corpore erumpit, ſed una aliqua corporis parte, & ſi febre adhuc exiſtente pallidum viride æger excreat, aut ſi dum adhuc in pulmone ineſt pallido viridis excreatio ceſſet, periculoſum eſt. Pallidum viride in pulmone ineſt, quando in faucibus reſpiratio ſtrepit, & ſpiritus anguſtus eſt, & ſingultus adeſt.

Curatio. *Art.* 1201. Qui ita affectus eſt, ei caput purgandum

ım debili medicamento, donec fluxus avertatur. Diæ- vero jubenda, ut in aliis tabidis. Medicamentum tandum præbe elaterium deorſum purgans, & infer- alvum lacte ıntuſo elue. De cetero fomentis utere, *iæta vero, quam hic loci commendat Hippocrates ujuſmodi eſt* quod nempe ægris cibi non multi ſimul gerendi ſunt, & obſonia non plura, quam cibaria fru- entacea, & vino inter edendum utendum eſt aquoſo, ne calefaciat, & corpori debili exiſtenti caliditatem xhibeat.

Tabes reliquæ ab aliis morbis ortum ducentes, aut ab iis quodammodo pendentes.

Mortoni ſententia.

Art. 1202. In phthiſi ab hæmorrhagia ſuppreſſa, ve- atur æger juſcula & gelatinas, & alios cibos bonum utrimentum præbentes. Convenit *diæta lactea*; inci- it plerumque æger in febrem hecticam, quæ *cor. eruv.* profliganda eſt, ne in Pthhiſi pulmonari incu- ıbili deſiat. Phthiſis ab hæmorrhagia.

Art. 1203. Phthiſis a gonorrhœa vel fluore albo orſa, confirmata cum ſit, eſt prorſus immmedicabili; recens fuerit, fluxus eſt ſiſtendus, & æger euchy- is nutriendus, & calor hecticus, modo adſit, *diæta ctea*, aut aq. *chalybeata* extinguendus. Phthiſis a gonorrhœa vel fluore albo.

Art. 1204. In phthiſi ab apoſtematibus & ulceribus, cus tempeſtive ſanandum eſt ope externorum & in- ernorum, aq. calcis ſec. ſit pro potu ordinario; ℞. *ad. ſarſaparil. inciſ.* ℥vj. *uvar. Corinth.* ℔ʃ. *in- und. in aq. font.* ℔xij. *coq. ad dimid. in colatura xtingue calcis viv.* ℔ʃ. per reſidentiam depurat. ſit ro uſu. Niſi habitus ſit jamjam hecticus *cathartica ercurialia* ſunt uſurpanda ad accelerandam ulceris cu- ationem]; immo excitare licet levem *ptyaliſmum* um fructu; in uſum veniunt *balſamica*, ut *ſyrbalſam. ocatelli*, *Tolutan.* &c. ſuprema cura adhibenda ſt, ne phthiſis pulmonaris ſequatur; quamobrem a urato ulcere fiant *fontadellæ*, continuetur uſus *bal- micorum*, *diætæ lact.*, *acidularum*, &c. Phthiſis ab apoſtematibus & ulceribus.

Art.

Phthiſis a lacta-tu. *Art.* 1205. Phthiſeos a lactatu ſigna præſagientia ſu 1. Appetitus diminutio; 2. Spirituum languor, & in becillitas corporis 3. Oppreſſio hypochondriorum. Ten peſtive ablactandus eſt infantulus, & nutrix *diætæ la* committenda.

Phthiſis a diar-rhœa &c. *Art.* 1206. *Phthiſes a diarrhœa vel dyſenteria, diabete, a ſalivatione, ab hydrope, & a ſudore nimi nihil habent peculiare a morbis primariis, ut phthiſ in genere dictum.*

Phthiſis ſcrophu-laris. *Art.* 1207. Phthiſeos ſcrophularis ſigna diagnoſti ſunt plerumque tumores ſcrophulares & crudi in ex terno corporis habitu, accomitantes vel præcedente ophthalmiæ, aut ſcabies, & ſimiles affectus ſcrophu lares.

Curatio. *Art.* 1208. Vitanda eſt *diæta lactea*, utpote ob ſtructiones pariens. *Radices ſcrophulariæ, filipendulæ millepedes*, &c. cum *remed. pulmonar.* & *balſamici* conveniunt. *Opium* rariſſime uſurpandum eſt. (*Ani madverſum eſt a* Sculteto *meſenterium hoc malo ſem per primo eſſe affectum, & frequenter tumoribus ſtru maticis obſideri, ſanis adhuc partibus externis: & in hoc caſu difficile eſtquidem, niſi conjectura ſola morbum invenire, priuſquam ægrum pene interfece rit.*) Convenit *emplaſt. de ſapone* toti abdomini &c.

Decoct. tuſilag. *Art.* 1209. *Eſt aliquid ſingulare in decocto* fol. tuſſila ginis *ad hunc morbum curandum, etiam in ægris ma xime deploratio, & fere deſperatis.* Fulleri medicin gymnaſtica. (*v. locum p.* 92. *&c.*)

Phthiſis ſcorbu-tica. *Art.* 1210. Phthiſeos ſcorbuticæ ſigna diagnoſtica præ cipua ſunt eruptio macularum hinc inde ſparſarum pe univerſam cutem, ſcreatio fere perpetua puris viſcid ſalſi a glandulis jugularibus præcipue tempore matutino exulceratio & extenuatio maxillarum.

Curatio. *Art.* 1211. Conveniunt *pectoralia incidentia* cum *antiſcorbuticis*, ut ſummit. *pini*, *rad. oxylapath.* au thoris *pil. balſamic. chalybeata*, *acidulæ*, &c. *opium* omnino vitandum eſt, ut & *diæta lactea*, & immodi ca *fumiſuctio*.

Phthiſis aſthma-tica. *Art.* 1212. Phthiſeos aſthmaticæ ſigna diagnoſtica ſunt anhelatio, & ſpirandi difficultas: hæc autem phthiſis eſt valde chronica, & eſt phthiſis ſenectutis.

Art.

Art. 1213. Omnia incraſſantia ſunt vitanda; proſunt medicamenta *expectorantia*, *incidentia*, &c. ut *ſyrupus de eruſimo*, *e 5. rad. millepedes*, *pil. balſam. noſtr.* &c. *venæſectio* in paroxyſmo *oxymel. ſcillit.* & *aq. cinnam. fort. ana p. æ.* Curatio.

Art. 1214. Phthiſis ab affectu hypochondriaco vel hyſterico a cæteris diſtinguitur ſymptomatis his affectibus peculiaribus. Phthiſis hypocondriaca.

Art. 1215. Curatio eſt fere ejuſmodi cum aliis (præcipue cum phthiſi ſcorbutica) conducunt *volatilia*, *chalybeata*, &c. Curatio.

Harvei ſententia.

Art. 1216. In phthiſi ab hæmoptyſi ſanguis a pulmonibus ejectus ſine dolore per tuſſim exantlatur; & ſi rupta fuerit vena, ut plurimum prima eruptione magna copia egeritur, & poſtea minori quantitate: in principio apparet tenuis, ſincerus & floridus cum ſpuma flaveſcente; progreſſu temporis pallidior & aquoſior evadit cum bullulis; & poſtremo cum pure commiſtus excernitur. Qui per *diapedeſin* expectoratur, dilutior eſt, & minus copioſus cum humore feroſo vel purulento confuſus. Phthiſis ab hæmoptoe.

Mortoni ſententia.

Art. 1217. In phthiſi a chloroſi vel menſium obſtructione non niſi in principio *chalybeata* tentanda ſunt; calorem enim hecticum adaugent, & ſanguinem exagitant; ſed potius *pulmonaria*, &c. ſunt uſurpanda. Phthiſis a chloroſi vel menſibus obſtructis.

Art. 1218. Phthiſis a pleuritide vel peripneumonia male tractata, julapiis contemperantibus, expectorantibus, venæſectione, acidulis, &c. tractanda eſt. vel ſi ſit empyema *paracenteſi*: *Millepedes*, decoct. *ſarſ. ſal. ſuccin: diuretica*, &c. Hiſtoria prima hoc morbo laborantis eſt inſignis & notu digniſſima, vide locum. Phthiſis a pleuritide &c.

Art. 1219. Phthiſis ab ictero non curatur niſi ſublato morbo primario; ideoque remediis *antictericis* oppugnanda eſt. Phthiſis ab ictero

V O-

VOMICA PULMONIS.

Vvilliſii ſententia.

Vomica pulmonis. *Art.* 1220. Rara eſt mentio hujus affectus apud authores. Vomica Pulmonis plerumque accidit ſine febre aut phlegmone, immo ſine tuſſi immani, aut ſputo; tacite ac velut improviſo in pulmone generatur, & non raro non prius ſe prodit, quam patientem interimit. Latet (inquit *Tulpius*) inter initia ita clanculum, ut vix ulla ſui proferat indicia, præter tuſſiculam, primo ſiccam, mox humidam, qua aliquamdiu continuante, trahitur difficulter ſpiritus, deficit anima, & emarceſcit paulatim corpus, licet interim nec ſanguinem præ ſe ferant ſputa, ſed ſi rumpatur nec opinanti vomica occiditur (dictum ac factum), homo. Ita interdum ſolet contingere, verum novi plures, qui ex Pulmonis Vomica ſenſim orta, maturata, & demum rupta, pus copioſum & fœtidum expuiſſent; cumque tale ſputum per multas hebdomadas imo menſes quotidie excernentes, debiles adeo & velut tabidi evaſerint, tandem medicamentorum ope, cum ulcus detergeretur & ſiccaretur, integre convaluiſſe. Ab abſceſſu in Pulmone exoritur, & pus ſæpiſſime inſigniter fœtet, eoque differt a ſputo, quod in peripneumonia & phthiſi ejicitur. Cauſæ remotiores latent, neque per ſigna ulla *pathognomonica* dignoſci queat hicce morbus, neque prognoſis inſtitui poteſt, antequam ictu ferali ſe prodit.

Curatio. *Art.* 1225. Poſt Vomicam diſruptam medendi methodus fere eadem eſt, ac poſt ſectionem *empyematis*, aut in *phthiſi* incipiente; in hoc caſu *lac aſininum* ſæpe prodeſt, obſervavi quoque *fontanellam* in latere excitata non raro inſigniter profuiſſe. Hiſtorias quaſdam adducit author, de quibus conſulendus eſt, p. 205.

Baglivi ſententia.

Baglivus vomicam *Art.* 1222. Tuberculo Pulmonum laborante de cætero bene ſe habentes, difficulter ſpirare incipiunt, inter ſpirandum non uertunt, & nihil expuunt, dolorem quo-

quoque in pectore ſentiunt continuum, & dolentem locum decumbere non poſſunt, ſicca tuſſi laborant, tandem genæ rubent, febricula ſupervenit, & negotio ad ſuppurationem vergente alia ſuppurationis ſymptomata accedunt. Duo tamen tanquam *pathognomonica* crudi & adhuc incipientis tuberculi ſigna ſunt, *tuſſis ſicca*, & *dolor lenis* in alterutro pectoris loco; & quamdiu quidem tuberculum adhuc crudius fuerit, dolorem exilem & tuſſim ſiccam inducit. Qui tuberculo Pulmonum laborant, ſæpiſſime derepente moriuntur; nam ſuppurato tuberculo pus erumpit in trachæam, & ſuffocat: hinc quo longius a trachœa, & Pulmonum centro diſtat, eo minus periclitantur de ſuffocatione; pus enim in cavitatem pectoris erumpet, aut per urinas aliminabitur.

acurate deſcribit.

Ettmulleri ſententia.

Art. 1223. Vomica pulmonum & phthiſis in eo ſaltem differunt, quod Vomica ſit *ulcus Pulmonum clauſum* ſeu *abſceſſus*, phthiſis *ulcus ſordidum ex abſceſſu jam aperto:* nam in Vomica interdum pus eſt laudabile, quod ſuis membranis incluſum citra excretionem in Pulmonibus hæret, & etiam ſine tuſſi aliquando exiſtere queat. A tumoris intus ruptione exſolutio, vomitus, & animi deliquium fit. *Hippocratis Aphoriſm.*

Differentia inter vomicam & phthiſin.

Ballonii ſententia.

Art. 1224. Memorabilis eſt hiſtoria Joannis Taſſini, calidi temperie, ſicci, veneri indulgentis (ut ferebatur) vertigine oppreſſi, qui linguam minime continere valens repente concidit, & obmutuit. Paullo ante gravi metu perculſus fuerat. Fandi impotens quidem, alloquentibus annuebat. Deſignabat locum dolentem ad dexteras lateris dextri partes, qua ſeptum alluit. Frontem ac tempora contingenti, adurens flammeuſque calor percipiebatur. Paroxyſmo ſolutus intolerabili capitis dolore captum ſe narrabat. Ex intervallis exſiliebatque, inſultabatque phreniticorum more, non convellebatur. Deinde obmuteſcebat, & velut ſopore vigilanti occupatus delirioque jacebat. Dein rurſus

Vomicæ pulmonis diagnoſis difficillima.

ſes exſiliebat, indecore ſeſe componens, omniaque projiciens. Ad ſe rediit multis ultro citro tentatis. Dextrum latus dolere narrabat, & ſiniſtrum ante doluiſſe. Olim ſanguinem ore rejectaverat affatim.

Venam ſecuimus. A ſecta vena repetit malum: cœpitque ſtata periodo reverti, idque noctu. Reſtitutus tandem de reliquiis doloris in latere, & capite querebatur, febre carebat, urinæ non illaudabiles. Niſi ſedula cuſtodia impeditus horrenda feciſſet. Spiratio frequens, parva, non magna, rara, licet delirus. Aliquando parum elato pectore ſpirabat frequens, & humile. Ilia ducendo hypochondriacum aliquid congenitum erat.

Nondum morbus ſatis cognitus. Pulmonicum quid putabant: aut a pure vaporem, aut tuberculum, aut convulſionem articulorum pulmonis, aut adhæſum, ſectio, uſtio, aut maturatio flagitabatur. Omnia in ancipiti erant. Alii ephialtem, aut hypochondriacum ſuſpicabantur. Poſt magnam purgationem convaluit: eruperant paulo ante ambuſtis ſimiles puſtulæ: an quia ſpleneticus? Ultimæ dejectiones albicabant; an quia abſceſſus ruptus eſt? Præter ſpem ſalvus.

Art. 1225. Non enim certo, tam inſolentis morbi, & ſymptomatum cauſa teneri potuit. Sed exitus morbi, qui eum uno poſt anno prehendit, & de medio ſuſtulit unam ex conjecturis veram eſſe comprobavit. Vomicam aliquam ſubeſſe conjiciebamus, a qua vapor

Ejuſdem anno ſubſequente redditus. teter efferetur, vehementium ſymptomatum auctor. Ego quidem numquam putaſſem elatum a pure, materiave purulenta vaporem tanti eſſe. Ad menſem Auguſtum dolore capitis incredibili tentatur, febris aſſidua, jactationes, verebamur ne in ea incurret, in quæ prius ceciderat. Multum ſanguinis e naribus fuderat antequam morbo phrenderetur.

Statim injectum enema, miſſus ſanguis. Eadem die datum medicamentum. Alvus liquidiſſimis excrementis fluxit. Nec quicquam compactum apparuit. Ingens erat incendium, & vires naturæ dejectæ erant. Dolore lateris querebatur, & ad regionem hepatis. Iis locis pungentem ſe dolorem, & lancinantem percipere; ac ſentire narrabat. De vomica conjectura augebatur. Sæpe vox deficiebat, ac ſi aut pulmo confoſſus aut perfora-

foratus, aut adhærens eſſet. Nil purulentum expectoravit. Non poterat multum & affatim bibere, quia deficiebat ſpiritus. Et potus velut in cavum deſcendere videbatur. Septimo die tandem, cum ſudore pingui interiit.

Art. 1226. Aperto cadavere deprehenſus eſt pulmo ahærens tum in parte dextra, tum ſiniſtra coſtarum. Membranæ urinæque ſublivebant. Circum gibbum diaphragmatis pars pulmonis tota in pus, & ſaniem fœtem liquefacta erat. Magna quoque puris materia transfluxerat in hepatis regionem; & ibi concluſa erat. Nova ibi vomica concluſa videbatur. At non erat. Cadaveris diſcutio.

Art. 1227. Totum corpus internum fœtens admodum erat, hepar ſanum, & lien. Inteſtina alieno maxime colore. Anno præterito quo graviſſime laboraverat, ut ante diximus purulentas habuerat dejectiones. At credo idem naturam hoc poſteriore morbo moliri voluiſſe; ſed vias non fuiſſe idoneas, & faciles. Credo, quod ſi uſtu fuiſſet, aut ſectus, magna ſalutis ſpes affulſiſſet. Nec mirum ſi periclitatorum cœca medendi ratio, ſæpe methodicorum. & rationalium præceptis, & ratiocinationi anteeat. Nam cum putris ſit pulmo, imminutus, ſemilacer, & adhæreſcens, exſiccantibus oportet putredinem oppugnare, ſecus ac vulgus medicorum ſentit, qui fere humectantia conſulit, & dum habet rationem cujuſdam extenuationis, liquida putrefactiva præſcribit, ſed in eo caſu deſicantia, & aromatica multo melius *Galenus* jubet lib. IV. de locis affectis, quem locum vide diligenter. Cadavere aperto cognitum præſtanda erunt. Nota bene.

A S T H M A.

Æginetæ ſententia.

Art. 1228. Qui ſine febre crebra reſpiratione, tanquam a citatore curſu agitati conflictantur. *Aſthmatici* dicuntur. Iidem quod ſtrangulari formidantes, ad reſpirationem recto pectore toto nituntur orthopnoici dicuntur. Definitio aſthmatis.

Art. 1229. Oritur autem affectio craſſis, & glutinoſis humoribus, fiſtuloſis pulmonum cartilaginibus, Ejus cauſa.

cavitatibuſve infartis. Dyſponea vero h. e. ſpiritus, & animæ difficultas commune eſt accidens, cum hæc, tum alia plurima mala comitans.

Art. 1230. Anheloſorum medendi ſcopus eſt, viſci- Curatio. dos craſſoſque humores, medicamentis attenuantibus, & abſtergentibus conſumere. Proinde acetum ſcilliticum hoc malo oppreſſis accommodatiſſimum eſt: & inde confectum oxymel in potu ſumptum, ipſaque ſcylla toſta, cum melle trita. Ex antidotis hiera, & alia medicamenta validiſſima, quæ alvum continenter dejectionibus ſolicitant, & cum raphanis ciati vomitus, ariſtolochia rotunda bibita, centaurii maj. radix, melanthium. Aſellorum qui uliginoſis, & aquaticis degunt, ſextarium vaſi injiciens fictili, ſuper carbonibus torrefacito, ubi vero candorem induere cœperint, conterito, meleque deſpumato excipiens, mixtum tum ante, tum poſt cibum porrigito.

Remedia externa. *Art.* 1231. Quodſi neceſſitas urgeat, ante hæc omnia venam aperito, & ſecundum laborantis vires evacuato, alvus item clyſteribus irritanda. Foris thoraci ficuus, lolii farinam, & hordeaceam cataplaſmatis modo imponito, reſina interim, ceraque, & melle adjecta. Inſpergatur etiam illi iris, mannaque. Non alienum fuerit, farinam hordeaceam cum reſina, cera iride, mannaque emplaſtri more adglutinare. Unguentis vero utendum admodum calorificis, irino, anethino, & rutaceo. Peculiarius vero eſt pumicis partem *ſphecles* (quæ eſt fex vini) crematæ partes quatuor, ſpumæ nitri ceratium, contuſa & cribrata ungentis excipiuntur, & thoraci infricantur. Malagmatum uſus eſt, quæ ſanies, & ſeroſos ſanguinis humores extrahendi poteſtatem obtinent.

Anhelatoribus ℞. *Polii abrotan. caſtor. chamapityos, guttæ ammoniaci thymiamatis ana part. æq. mellis q. ſ. miſce.*

Remedia interna. *Art.* 1232. Sunt alii qui ſpumæ nitri cochlearium tribus mulſæ cyathis mixtum propinant.

Aliud ℞. *Spumæ nitri unc.* iij. *piper.* ʒ j. *laſerpitii* ʒ. *ſem. f. pulv. cum aquæ cochleare propinand.*

Aliud ℞. *Caſtor. gutt. ammon. thymiam. ana* ℥ vj. *piper. gr.* xl. *hæc omnia paſſo excipiuntur, & faba magnitudo cum mulſa exhibetur.*

Aliud

Aliud ℞. *Synap.* ℈j. *ſpumæ nitri* ʒ. *ſem. elater.* *gr.* x. *totum hoc in orbiculos* viij. *conformato & per biduum binos exhibeto. Purgant enim per ſuperna citra moleſtiam.*

His, qui veluti obtorto collo tantum non ſtrangulantur, dato: ſpumæ nitri ʒiij. cum hydromelitis cyathis thernis, atque cum cardamomo nonnumquam, confeſtim opitulantur.

Floyeri ſententia.

Art. 1233. Aſthma eſt reſpiratio difficilis & laborioſa cum ſcapularum elevatione & ſibilo, a compreſſione, coarctatione, vel obſtructione vaſorum pulmonalium. Eſtque vel *continuum* vel periodicum. Aſthma *continuum* pendet a compreſſione venarum & vaſorum bronchialium & veſicularium pulmonalium vel nervorum. 1. Propter pectoris hydropem. 2. Empyema, phlegmonem, abſceſſum vel tuberculum, 3. Polypum in vaſis ſanguiferis, ſanguinis ipſius coagulationem, varicem, plethoram, obſtructiones catameniorum, hæmorrhoidum, fonticulorum, ulcerum, pſoræ, &c. 4. Lapides in trachæa generatos. 5. Obeſitatem nimiam, vel intumeſcentiam thymi. 6. Gibbam. 7. Pulmonum adhæſionem. 8. Nimiam pulmonum intenſionem a curſu (vociferatione,) &c. 9. Hydropes, tumores viſceris alicujus inſignioris. 10. Coli vel ventriculi inflationem. 11. Paroxyſmos apoplexiæ, vertiginis, lethargi, ſerum extravaſatum nervos opprimens 12. Tumores pulmonum flatuoſos, quemadmodum accidit *equis illa ducentibus*, vulgo *broken vvinded. Horſes.*

Aſthmatis definitio.

Aſthmatis continui cauſæ.

Art. 1234. Aſthma *periodicum* pendet a compreſſione vaſorum & veſicularum bronchialium mediante habitu flatulento, & morbis ſequentibus plerumque ſuccedit; 1. Febribus intermittentibus, variolis, peripneumoniis. 2. Catarrho 3. Affectionibus hyſtericis. 4. Ephemeræ, a ſex rebus non naturalibus, maxime aeris mutationibus ſubitaneis, pendenti. 5. Cacochymiæ glutinoſæ, flatulentæ, in ventriculo prognatæ, ibique inflationes excitanti, & denique inflationem in pulmo-

Periodici cauſæ.

num veſiculis producenti. Atque hoc eſt *verum Aſthma flatulentum periodicum*.

Aſthmatis periodici paroxyſmi plerumque ſunt regulares continui non ita.

Art. 1235. Obſervandum eſt Aſthmatis *continui* paroxyſmos frequentes eſſe, a nimio corporis motu, vel errore in diæta inductos, vel noctu recurrentes; ſed hi recurſus non ſunt adeo regulares ac in Aſthmata *periodico*, ubi decimo quoque die redunt paroxyſmi. Circa horam 2. vel 3. pomeridianam a prandio aſthmatici ſentire ſolent coarctationem vel inflammationem circa ſcrobiculum cordis vel os ventriculi, quod tunc temporis flatibus diſtenditur, & ructus inſipidos copioſe emittit, atque hæc ventriculi inflatio eſt primum ſignum appropinquantis paroxyſmi, hanc ſequitur ſanguinis effervescentia, & huic proxima ſpirituum in pulmonum nervis & membranis expanſio ſeu rarefactio, quippe rigidi & inflati ſentiuntur.

Paroxyſmi deſcriptio.

Art. 1236. Hora prima vel ſecunda matutina paroxyſmus ſenſim obſepit; reſpiratio evadit lenta, & mox anguſta: ſi paroxyſmus futurus ſit brevis, nempe duarum, vel trium horarum, & æger e lecto ſurgat, dyſpnœa brevi faceſſit, & expuit *crudum* quemdam & *glutinoſum* ſcreatum, inſtar *albuminis ovi* vel ſolutionis *gum. tragacanth.* tam in Aſthmate *humido*, quam in *hyſterico* (*ſicco* vel *convulſivo*); hæc autem materies lineis nigris ſeu filamentis diſcriminatur; ſi vero diuturnior futurus ſit paroxyſmus, viz. duarum, trium vel quatuor dierum, primis diebus parum aut nihil expectoratur, ſed 3. vel 4. die materia purulenta, magis cocta, & non adeo glutinoſa, coloris albicantis, virideſcentis, vel flaveſcentis, & in morbo inveterato ſaporis dulcis putridi, ſalſi, aut acidi, & frequenter cum filamentis ſanguineis. Intra ſpatium 3. 4. aut 5. dierum paroxyſmus prorſus finitur, & exinde parum aut nihil expuitur ante novi paroxyſmi exortum.

De paroxyſmis obſervationes variæ.

Art. 1237. Plures & diuturniores occurrunt paroxyſmi in *æſtate*, quam in *hyeme*; ego ipſe viginti in æſtate, & tantum ſexdecim in hyeme ſuſtinui; in *Auguſto* ſeveriores ſemper; quanto diuturniores paroxyſmi, tanto majora intervalla, & vice verſa. Intervalla breviora, mecum fuerunt 2. 3. 4. 5. 6. vel 7. dierum; longiora 8. 9. 10. vel 14. dierum; calor lecti morbum exaſperat; extremum frigus eſt tolerabile ſine injuria.

Magna

Magna pallidæ urinæ copia in paroxyſmo excernitur, ſed ſub finem rubicundior evadit, cum ſedimento craſſiore. Quanto parcior & tenuior ſit victus in paroxyſmo, maxime in principio, tanto melius; minor erit quantitas chyli ad pulmones miſſis, & materia purulenta citius coquetur, & evacuabitur, carnes itaque ſunt omnino prohibendæ. De victu convenienti, & improprio *vide locum* p. 90.

Art. 1238. Ad unum ſcopum potiſſimum dirigenda eſt cura, nempe ad *t mperandam efferveſcentiam*: malum etenim ipſum eſt quaſi *catarrhus*, ideoque propinanda ſunt remedia *incidentia minus calida*; *Venæſectio* quotieſcunque repetita ſolummodo levamen præſentaneum affert, ſenibus aſthmaticis maxime pernicioſa eſt: ad *cachexiam* enim & *leucophlegmatiam* viam munit. Indicatio curativa generalis.

Art. 1239. *Acetum ſcilliticum* ad omnes flatulentias a *Galeno* valde commendatur: ſenſus acuit, reſpirationem facilem reddit, coctionem juvat, alvum laxat, urinam movet, flatus diſſipat, & præ omnibus contra aſthma ægregia præſtat. Sequens eſt ſyrupus aſthmaticus declinante paroxyſmo ſumendus, doſ. coch. j. mane & veſperi; ℞. *Syr. de eryſim. praſſ. balſam. ana* ℥ij. *oxymel. ſcillitic. aq. brion. ana* ℥j. *balſ. Peruv.* ʒß. *m.* *Cortex Peruvianus* ad avertendum paroxyſmum multum laudatur. *Aqua ſimplex* cum *pane toſto*, additis pauco *nitro* & *ſal. ammoniaco*, copioſe epota, & hor. decubitus *acet. ſcillitic.* ℥ij. mecum frequentiſſime adventum paroxyſmi eluſerunt. Et *oxymel. noſtr. cum. rad. zedora*. &c. vid. Pharm. *Fulleri*. Eumdem ad plures menſes protelavit. *Hypnotica* ad compeſcendam inflationem multum valent (in aſthmate *convulſivo*) teſtibus *Rivcrio* & modernis pleriſque; inter quos clariſſimus *Gibbons*. Mihi in frequenti uſu fuit hauſtus ſeq. ℞. *Aq. papav.* ℥viij. *ſal. prunel.* ℈j. *ſyr. papav.* ℥vj. *m.* In paroxyſmo omnia *calida* ſunt maxime pernicioſa, *acida* blanda ſunt magis proficua, ut *mala aurantia*, *limonia*, *citra*, *fructus berber. acetum ol. ſulphuris per campan.* &c. ℞. *Conſerv. acetoſ. cynobat. rob. berber. ana* ℥j.. *crem. tartari* ʒiij. *ſyr. limon. q. ſ. m. f. elect.* pro pauperibus *poſca*, *gas ſulph.* (i. e. aqua fumu *ſulph.* ſaturata), quod remedium eſt maxime efficax. Semel atque iterum exhibui medicamenta *mercurialia* in hoc Remedia varia ab authore comprobata.

morbo cum felici eventu, ſed hoc fuit in *leproſis*. De virtutibus *aceti* vide locum p. 183.

Vvilliſii ſententia.

Aſthma convulſivum. *Art.* 1240. Obſervare licet graves aſthmatis paroxyſmos ſine quavis notabili pulmonum labe accidiſſe, revera ut putaverim hunc morbum aliquando eſſe mere *convulſivum*: paroxyſmo enim finito, quin etiam priuſquam incipitur, reſpiratio libera & æqualis ſatis recte ducitur, nullaque tuſſis, aut valetudinariæ pulmonum diſpoſitionis ſigna apparent. Hujuſce morbi varias adducit *hiſtorias*. Ad hujus generis aſthma curandum medicamenta *antiſpaſmodica*, potius quam *bechicha* vel *pneumonica* adhibenda ſunt. p. 92. *Millepedes* in hoc affectu egregia præſtant.

Prognoſis & curatio. *Art.* 1241. Aſthma inveteratum difficillime aut vix unquam curatur, magnum tamen a medicamentis juvamen accipit, in deterius vergens, aut *phthiſin* aut *hydropem*, aut affectum quemdam *ſoporoſum* vel *convulſivum* minatur. Extra paroxyſmum *pectoralia* cum *antiſpaſmodicis* conjungantur. Laudantur *ſpiritus gum. ammoniac. cum. ſal ammoniaco diſtillat. doſ.* a gr. xv. ad xx. *tinctur. ſulph.* &c. ſed maxime *ſp. gum. ammoniac*, vires extolluntur. p. 213. *De viribus viſci* arbor. vid. (Art. 389.)

Ettmulleri ſententia.

Aſthma humidum & ſiccum. *Art.* 1242. Adeſt in omni Aſthmate reſpiratio frequens laborioſa, & difficilis cum anxietate circa præcordia; adeſt ſæpe tuſſis, interdum crebra & moleſta, interdum non, interdum adeſt ſtertor, interdum ſine ſtertore *orthopnœa* laborant. Aſthma dividitur in *humidum & ſiccum*, ſive in manifeſtum & occultum; prius expectorationem materiæ purulentæ conjunctam habet, alterum eſt mere *convulſivum*: verum interdum hi aſthmatici, in fine paroxyſmi, aliquid licet parum muci emittunt, quod non cauſa peccans eſt, ſed ex conatu reſpirationis circa laryngem & fauces aliquid colligitur, quod evacuetur: cauſa materialis aſthmatis *humidi*, aut in pulmonibus eſt mucus viſcidus, vel pus in vomica, empyema, phthiſis, &c. vel ſerum

pulmo-

pulmones copioſius inundans, vel ſanguis in motu impeditus; aut in ſtomacho, & primis viis ex cruditatibus, cachexia, &c.

Art. 1243. Probe obſervandum eſt: an Aſthma ſit morbus *primarius* vel *ſecundarius*; ſi *poſterior*, reſpiciendum eſt ad morbum a quo pendet, In paroxyſmo Aſthmatis *humidi* optima omnium ſunt *vomitoria*, nec eſt quod exinde metuatur ſuffocatio; dyſpnœam inſigniter tollunt; in Aſthmate *ſicco* quoque extra paroxyſmum cum fructu propinantur *cathartica*, in paroxyſmo neutiquam conveniunt; malum etenim exaſperant. *Venæſectio* locum habet ſolummodo in Aſthmate ex vitio ſanguinis orto. *Opiata* in Aſtmate *ſicco* multum conferunt, in *humido* ſuſpecta ſunt. In Aſthmate *humido*, præſertim in ſenibus laudatur *ſyr. nicotianæ*. Succus *raphani* eſt potentiſſimum expectorans. *Gum. ammoniacum* eſt optimum remedium. *Spermceti* ʒß. ad ʒj. in paroxyſmo multum levamen adfert. Denique *millepedes* in utroque Aſthmate eſt remedium omnem laudem exſuperans. Procurando Aſthmate *ſicca* ſive *convulſivo* conducunt in genere *antiepileptica*, *antihyſterica*, *antiſpaſmodica* & *opiata*, *cinnabarina*, *ſal. ſuccin. caſtor.* &c. Curatio.

Pujati ſententia.

Art. 1244. Mihi aſtma humorale eſt, cum efficiens cauſa eſt obſtructio glandularum internæ Pulmonis membranæ a pituitoſo humore craſſoque. Convulſivum vero cum ejus primaria effectrix cauſa eſt convulſio ſeu ſtrangulatio Trachœæ. Verum ſicut ſpaſmus, & ſtrangulatio Trachœæ lympham pulmonicam, nulla cæteroquin præternaturali craſſitie, viſciditateque donatam, craſſiorem, tenacioremque efficit (ſpiritus enim denſus ſputum viſcoſum facit) ſic tenax & viſcoſa pituita trachœam obſidens, & reſpirationem impediens, aliquam fibris diſtentionem inducere non poteſt. Etenim vel ſolus niſus, quem difficulter reſpirando animal exerit, illis irritamento eſt, ut convulſorio modo efficiantur. Duplex Aſthmatis cauſa.

Art. 1245. Ob id in aſthmatis quoque humoralis paroxyſmo, dum pituitæ anacatharſis promovetur, Curationis ratio.

criſpatis etiam fibris demulcendis ſtudendum eſt. Id tamen iis præſtetur, quæ ſputum ſupprimere non valent, qualia ſunt leviora anodyna, atque mollientia, quæ ſpirituoſis, & diſſolventibus ſociata, perbelle utramque abſolvunt paginam, votoque reſpondent.

Quid de purgantibus & phlebotomia ſentiendum. *Art.* 1246. Cæterum in Aſthmatis pectori humoralis paroxyſmo tutiſſimum habet a Medicinis purgantibus abſtinere, quantum vero ad phlebotomiam addit: in ſanguineo temperamento præditis, vel trachœæ ſolus pituitoſus infarctus ita per pulmones ſanguinis curſum comprimit, ut morbus, ratione effectus, ſanguinis miſſionem nedum poſcat, ſed flagitet. Nihil enim citius liberum illi circuitum per pulmones conciliat, ex probatiſſimis Practicis, quam venæ ſectio.

Meadii ſententia.

Præcipuæ Aſthmatis cauſæ. *Art.* 1247. Reſpirationis impedimentis adnumerari debet ſanguinis per pulmonem difficilis tranſitus. Id autem variis modis evenire poſſe manifeſtum eſt, tam ſcilicet ipſius cordis, quam ſanguinis vitio. Cordis vis debilior ſanguinem minus propellit; hic vero ſi forte nimis craſſus fuerit, ægrius movetur, & in canalibus ſuis quodammodo hærens aeris officium perturbat, ac moratur. Plures morbi hujuſce cauſæ enumerari poſſent, ſed iſtæ præcipuæ ſunt, quarum aliæ aliis conjunctæ ineluctabile interdum exitium procreant.

Quomodo tollendæ. *Art.* 1248. In omni autem ejus genere auxilium eſt, niſi aliquid prohibet, in ſanguinis detractione. Neque id ſatis eſt: vomitus etiam, ſi pituita tenax pulmonem, aut ventriculum gravat, apprime utilis eſt, & is quidem frequenter repetitus. Alvum laxam habere oportet, quæ catharticis tamen vehementioribus minime ſolicitanda eſt; ſatis plerumque ad hanc rem erit ſingulis noctibus pilulas dare, ex paribus portionibus pilul. Rufi, & gumm. ammoniac confectas. Ægro cibis & potionibus flatulentis quibuſvis omnino intercidere oportet. Exercitationibus fere ad laſſitudinem, & fricationibus præcipue inferiorum partium, & per ſe ipſum, & per alios, uſque ad ſudorem fere utendum eſt.

Remedia *Art.* 1249. In ipſis acceſſionibus ad anguſtiam le-

van-

vandam faciunt oxymel ſciliticum aquæ cinamomi ſimplici commixtum; allium ſive crudum, ſive conditum. Sin autem nervorum liquor in culpa ſit, gummi omnia graveolentia, in primis lac ammoniaci dictum conveniunt: At meminiſſe convenit, anodyna remedia, quæ in priore caſus peſtifera ſunt, in hoc plurimum proficere, ſalibus, nempe, aut ſpiritibus volatilibus dictis, conjuncta. Inter hujuſmodi vero compoſitiones non aliam præſtantior eſt illa, quæ nomine Elixir paregorici proſtat. in morbi paroxiſmo.

Art. 1250. Quibus vero modis hunc morbum præcavere oporteat dicendum eſt. Ratio igitur cum temperamenti ægrotantis, tum ipſius morbi naturæ, hic haberi debet. Illud ſi calidum ſit refrigerantia, & acida mitiora tamen poſtulat; inter quæ præſtant acetum, & oxymelita quæcumque. Sin corporis conſtitutio ſit frigidior, calefacientia nonnulla uſui erunt; qualia ſunt, radix Enulæ campanæ, Zedoariæ, Sagapenum, Myrrha, & conſimilia. Vomitum in utroque ſubinde ciere oportet, alvumque lenibus catharticis, quæ non nimis ſolicitent, quale eſt ſal *Glauberi* dictum; ſubducere. Aqua pro potu commodiſſima eſt, adjecto vini paululo. Præſervatio.

Quoniam autem in omni hoc morbo ſanguinis plus minus efferveſcit, huic excandeſcentiæ nobili illo remedio Cortice Peruviano, iis præſertim temporibus aſſumpto, quibus recurre ſoleat difficultas reſpirandi, occurrere optimum erit. Et novi quidem illum commiſto cinnabari antimonii, nonnumquam inſigniter profuiſſe. Cortex Peruvianus.

Art. 1251. Suſpiroſis quibuſcunque auxilio ſunt fonticuli ſuper ſcapulas inuſti. A nimis frequentibus ſanguinis detractionibus hydropis metus eſt. Senibus nocet nimia aquæ potio. Exercitationes vehementiores ſpiritus anguſtiam faciunt. Magna denique acidorum copia fibrillas nervorum conſtringendo anhelitum difficilem reddit. Ita modus etiam in ipſa medicina ſervandus eſt, Cautelæ & monitus.

Farrago ſententiarum.

Art. 1252. Omnium difficilium reſpirationum facillima Difficilima

lis reſ-piratio-nis gra-dus. lima *Dyſpnoea* eſt, in qua reſpiratio frequens & parva, vel frequens & magna ſine anhelitu, ſine ſtertore, ſine ſibilo, cum parva moleſtia, & ſine febre, *Aſthma* eſt dyſpnœa difficilius, nempe crebrius, & minus, vel crebrius, & majus cum anhelitu, moleſtia, ſtertore, ſibilo, ſine febre. *Orthopnoea* tertia dicitur, quæ ſimiliter ſine febre, ſed poteſt eſſe major, aut minor, crebrior, aut rarior, quam ſit Aſthma, dummodo æger cogatur reſpirare recto ſitu corporis, non decumbens videlicet, ſed ſaltem ſedens. Quodſi cauſa difficilium reſpirationum eo uſque ingraveſcat, ut ſuffocet, ſive ſtrangulet, prohibeat, nempe, ne ducatur, ac reddatur ſpiritus, tunc erit ſuffocatio, vel ſtrangulatio, vel *Apnoea*.

Eadem cum vel ſine febre. *Art.* 1253. Etſi carentia febris communis eſt his omnibus difficilibus reſpirationibus, poterit tamen etiam febris cum harum ſingulis conjungi, prout ſingulæ a diverſis morbis procedent, febrim ſecum ferentibus, vel ipſa difficilis reſpiratio pulmonis inflammationem ſibi neceſſario ſociabit. Si vero peripneumonia, vel pleuritis ſuccedat mortem proximam eſſe denunciabis. Commune itidem omnibus difficilibus reſpirationibus eſt, quod multo difficilius inſpiratio, quam expiratio fiat.

Eſſentialis vel per conſenſum. *Art.* 1254. Sicut autem morbi reliqui, ita difficultas ſpiritus eſſe poteſt eſſentialis, & per conſenſum: Idiopathica, cum cauſa in ipſo pulmone viget primario, ſympathica cum aliunde in ipſum derivatur. Quia vero fieri poteſt ut cauſa hujuſmodi per intervalla temporum ad pulmonem derivetur, hinc per intervalla recurret Aſthma ſympathicum, & ſi quidem recurſus derivationis ſit periodicus, etiam paroxyſmus Aſthmatis periodicus erit. Sed & Aſthma eſſentiale poteſt per intervalla temporis, & periodice recurrere, quoties cauſa in pulmone generabitur, quæ ſenſim abſumatur, atque ita deinceps vel in incerto ordine, vel eodem intervallo temporis ſeu periodo. *Bellinus*.

Cauſa. *Art.* 1255. Reſpirandi difficultatis cauſa non ſemper in pulmonibus, & thorace latet, temereque & inſcienter multi illuc recurrunt; cum ſæpe aut hepar tumens, aut hypochondriaca affectio, aut affectus renalis, aut vitium nervorum a ſpinali medulla derivatum ortum præbeat.

Art.

Art. 1256. Uſitatum eſt huic morbo obnoxios, ſæpe lectum ingredi non auſos, tantummodo in cathedra, aut ſuper cubile veſtibus induto dormire poſſe; cujus ratio eſt, quod corpore ſtragulis cooperto, & concalefacto, ſanguis proinde in motum paulo citatiorem concitus, & ferveſcens, uberiorem aeris inſpirationem requirit, quam per trachϾ ductus coarctatos ſuppleri queat: nam quo plus ſanguinis quaque Syſtoles, & Diaſtoles vice pulmones trajicit; eo propter accenſionem ſimulque eventionem ejus, aer copioſius & celerius ingeri, regerique debet. Aſthmaticorum paroxiſmus.

In omni Dyſpnœa ob nervoſi generis culpam excitata, pulſus ut plurimum ſatis fortis ac debito celerior, ac interdum intermittens exiſtit. Pulſus.

Art. 1257. Si difficulter ſpiraverit Aſthmaticus venam brachii tundito, etiamſi hydrope laboraverit. Phlebotomiæ præſtantia.

Art. 1258. Si quis veſpere hora ſomni, ſed præcipue poſt tres, vel quatuor horas ſomno impenſas derepente expergiſcatur ingenti Aſthmate ſive ſuffocatione correptus, atque aperiat feneſtras, liberumque aerem deſideret, pro certo habeto illum hydrope pectoris laborare; multo magis ſi pedes aut manus tumere cœperint, cum faciei nativi coloris receſſu; & præ cæteris ſi accedat torpor ſeu incipiens paralyſis brachii: hujuſmodi brachii torpore in aliis quoque pulmonum morbis præſertim Peripneumonia obſervatur. Prognoſis.

Aſthmaticis dyſuria ſuperveniens bonum, ceſſante derepente dyſuria denuo aſthmate corripiuntur. Exinde magis confirmatur, quod pluries adnotatum: nempe in morbis pectoris ſemper ducendum eſſe ad vias urinæ, natura id monſtrante: nec non magnum conſenſum eſſe inter tibias & pectus, pudenda & pectus, morboſque harum partium ad invicem commutari.

Aſthmaticis ſi apoſthemata excitentur in cruribus, forſan ſolvetur morbus. Acceſſiones frequentiores ſunt cœlo frigido & humido, præcipue inter crapulandum. Morbus hic a parentibus, vel ab intemperantia vitæ ſuccedit. In ſenibus, & quandoque in aliis uſque ad mortem perdurat. Frequentius obæſo, & cito marceſentes invadit.

Art. 1259. Aſthmate detentum ſi tuſſis ſicca multum exerceat, cum ſenſu aſperitatis, & acredinis ſe- Alia remedia

cun-

cundum Trachœæ longitudinem exporrecto abſque ſtertore tamen, vel ſibilo ſequente remedio uti laudat Dictionar. Medicinal. Auct. ♃. *Rad. alth. unc.* ij. *fol. conſolid. maj. man.* j. *Jujubar. num.* xv. *dactil.*

Syrupus *exempto nucleo num.* x. *aq. comm. lib.* iij. *coq.* & *filtrat. add. ſacchar. lib.* ij. *tum ad conſiſt. ſyrup. iterum coq.* de quo ſingula hora plenum cochleare ægro exhibeatur, vel cum aquæ cyatho agitatum propinetur. Emulſiones quoque refrigerantes, & demulcentes plurimum conveniunt.

Si æger capitis dolores, & febre careat lacte vaccino utatur. Ante lactis uſum alvo probe purgata per ſeptem, vel octo dies quotidie capiat mane ſtomacho jejuno lapid. cancror. pulv. ʒj. in vini tepidi cyatho additis etiam Ol. Tartar. p. d. gutt. iij.

Lactis uſus. *Art.* 1560. Si contra admodum oppreſſus æger videatur cum reſpiratione difficili, & ſtertore, ejus reſpiratio expedietur ſequenti remedio, quod numquam fallit. ♃. Sal. Amoniac. pulv. gr. xx. Croci g. x. m. & cum vini Rhenani, vel albi cyatho propinetur.

Pulvis. Delicatiores in aſthma proni per decem dies quotidie veſpere, vel ante lecti ingreſſum ovum molle ſorbeant, cum flor. ſulph. gr. x., & flor. benzoes gr. iij. quod remedium ſub ingreſſum exitumque hyemis in primis uſurpare debent.

Art. 1261. Aſthma ſubinde a ſtomachi plenitudine gignitur, ut eluonibus accidit, cognoſciturque ex acidis eructationibus, vel amaris, vel flatuoſis, quo caſu Vomitorium ſemel, vel bis repetitum morbum ipſis in incunabulis opprimi.

Art. 1262. Dantur etiam Aſthmata convulſiva ex

Liquor Antiſpaſmodicus. agitationibus tremoribſuque artuum dignoſcenda, unde evidens eſt nervos affici, pro quibus ſequens præparatio quolibet opiato præſtantior miros effectus præſtat, ubi opus ſit ſanguinis ſpirituumque perturbatos motus compeſcere: ♃. *Vitriol. virid. lib. ſem. quo ad ſolem vel ignem uſque ad albedinem exſiccato f. pulv. atque in vin. ſpir. rectific. unc.* xxx. *infund. in vaſe vitreo ſubere, maſtice, & ſuilla veſica probe clauſo, & in fimo caballino ad digerendum reponatur per menſem, priori fimo recens ſubinde addendo. Deinde hoc tempore elapſo liquor decantetur, & ad M. B.*

deſtil-

deſtilletur uſque dum luteæ guttulæ prodeant, tunc enim igne remoto aliquor deſtillatus ſervetur uſui Hujus doſis eſt ad gutt. xij. in vino albo vel jure carnium &c. non ſolum pro Aſthmate convulſivo verum etiam pro Epilepſia & ad ſomnum leniter conciliandum, atque atque tandem ubi occaſio detur.

Art. 1263. Potio *coffee* omnium maxime certiſſimeque inflationem mirum in modum cicurat & compeſcit in ipſo paroxyſmo. *Muſgrave.* Coffee.

Art. 1264. *In parnxyſmo diuturniori & periculoſo conveniunt* veſicatoria *præcipue tibiis applicate; ex* Hippocratis *præcepto.* Epiſpaſtica.

Art. 1265. Remedia ſequentia judicio prudentis medici permittuntur, *Flor. benzoin. doſ. a gr.* v. *ad* xij. *nitrum ſaturniſatum. Serum ſinapinum. Sp. uitr. dulc. decoct. expectorans. Emulſio aſthmatica. Emulſio Brunneri. Expreſſio aſthmatic. expreſſio millepndhydromel. Joelis* (in Aſthmate *humido*) *lohoch. viride* (in moribundis) *miſtura expectorans. Oxymelaſthmattc. Floyeri.* Remedia varia.

C A P U T V.

Sive Faſciculus Morborum quintus.

M O R B I C O R D I S.

Art. 1266. COr variis Mobis gravioribus obnoxium eſſe, & revera affici ex defunctorum ſectione ſatis patet. In Hiſtoria Medica occurrunt exempla *vermium* in ipſis ventriculis latitantium, item *calculorum* ibidem repertorum. *Tumores ſcirrhoſi* & id genus aliis Cor occuparunt; *apoſtemata*; *abſceſſus*, & *exinde ſordida ulcera* ipſam Cordis ſubſtantiam & auriculas obſederunt. Omnes Cordis Morbos abſolute lethales non ſtatim exiſtimandum eſt; contrarium etenim ex *Bartholomæi Cabrollii* obſervatione conſtat. Ipſe ego (inquit) præſente *Rondeletio* duo mirabilia ſatis in duobus cadaveribus exhibui, in uno in baſi cordis ad coronariam *cicatricem* duos latos digitos Cordis morbi.

gitos longam detexi; in altero *ulnus* in Corde latitudine folii myrtini ſat profundum. *Obſerv. Anatom.* 26. In adoleſcentis cadavere(*inquit Cheſelden. Anat.* p. 160.) magnam vim puris in pericardio; & Cor ipſum exulceratum inveni. Et in homine tabide mortuo pericardium undequaque Gordi adhærens, & portio ipſius Cordis oſſifacta, fere unius digiti lata, reperta ſunt.

Inflammatio Cordis. *Art.* 1267. Veriſimillimum eſt medicos interdum hallucinari inflammationem cordis, cum peripneumonia confundentes: æquum eſt enim, ut ſupponamus, cor inflammatione tentari, ſecus vix credibile eſt ſuppurationes, & ulcera ibidem exiſtere, niſi præunte inflammatione. Dies melius docebit.

Art. 1268. Quocirca quoties propria Cordis ſubſtantia conſtitutione aliqua præternaturali afficitur, æque ſolliciti debent eſſe medici ac in morbis hepatis, cerebrive, neque negligenda ſunt media, quæ aliarum partium Morbis ſimilibus ſubvenire ſolent.

Remedia ad vermes. *Art.* 1269. Vermiculos, & in corde, in capſulis ejus gigni, extra dubium eſt; & Morbus hic virginibus familiaris eſt. Noſcitur ex puncturis & doloribus Cordis, & convulſio plerumque eſt ſignum diagnoſticum. *Remedia mercurialia* hic præ cæteris proſunt, immo *argentum vivum* in ſubſtantiam exhibitum eſt maxime efficax, *Hartman.*

Æginetæ ſententia.

Morborum cordis differentia. *Art.* 1270. Cor ſi primario affectu fuerit læſum, procul a Medicorum præſidio abeſt; vitam cum morte ſubito commutans; quando inflammationes, & ignitas rubedines, quæ eryſipelata dicuntur, vehementeſque intemperatus in acutiſſimis febribus, ſanguinis item fluxum ex levi potiſſimum ſinus cordis vulnuſculo experitur. Si autem per conſenſum afficiatur, ex cerebri, jocinoris, oris ventriculi affectu, ſique ex mœſtitia, & metu, aliiſque compluribus cauſis, ſyncope appellantibus, qui repentinus eſt virtutis caſus, oboritur.

Syncopes a reſolutione, & animi deliquiis, exiguo arteriarum percuſſu, extremarumque partium perfrigerationibus, & circumfluis ſudoribus ſignificatur, quæ ſi

vali-

validior eſt, *nullæ* remediorum ſuppetiæ ſuccurrere poſſunt. Virtute vero adhuc, vel tantillum conſtante, nonnumquam ſubvenire datur.

Validæ ad hæc cordis palpitationes ſubinde ex multitudine, aut fervore ſanguinis in eo concepti, oboriuntur.

Cor vero idem ſuperexcalfactum magnam, & frequentem inducit reſpirationem; refrigeratum autem, exiguam, atque raram.

Lanciſii ſententia.

Art. 1271. Duplex cordis vitium memorat: adhæſionem, nempe, pericardii, & ſarcomata valvularum. Ut enim illud frequentius eſt malum apud tabidos, ac præſertim aſthmate vexatos; ita longa diſquiſitione non indigit; nam ſatis eſt notare, obſtructis oſtiolis, unde intra pericardium liquor depluit: ac deficiente prorſus omni humiditate; quæ ambas cordis, ejuſque capſulæ ſuperficies ab adhæſione disjungit, illas inter ſe neceſſario cohærere, atque conjungi: præcipue ſi pericardium breviori orbe (natura, vel ſæpiuſculis contractionibus factum) contineatur, ex quo fiat, ut ſit cordi propinquius. Duplex cordis palpitautis ratio.

Igitur ad poſterioris animadverſionem tranſeuntes, ingenue fatemur, hoc ſarcomatum vitium in tot obſervatis cadaveribus, numquam, alias nobis fuiſſe compertum, nec adhuc ex aliorum lectione cognitum, utcumque viderimus hujuſmodi valvulas cartilagineas, oſſeas, exeſas, phlogoſi affectas, aut cum ſanguiferis varicoſis.

Art. 1272. Alia inſuper cordis vitia ex aliorum auctoritate recenſendo ſubjungit: Nota pluribus eſt illa per Harveum memorata obſervatio de carne fungoſa, externo cordis cono accreta. Nec ignoramus aliam Joh. Jacob. Martini de exſiccato corde, quod centum tuberculis externa ſuperficie obſitum erat. Similiter notatu dignam cenſemus eam, quam refert Joh. Conrad. Peyer. de corde, cujus inæqualem ſuperficiem carnei veluti lemniſci externe cingebant. Concretiones item Riverius, aliique caruncularum in modum intra cordis ventriculos inveniſſe referunt, ſed quæ Singulares quædam aliæ cordis affectiones.

polypeam tantum ſubſtantiam, non vero ſarcoma cum ejuſdem cordis carne continuum repræſentabant.

Balloni ſententia.

Opiniones variæ. *Art.* 1273. Nonnulli exiſtimarunt cordis tremorem, & palpitationem idem eſſe. At differunt longe, & ipſa definitione, & aliis multis: Nam palpitatio motus eſt momentaneus, tremor diu affligit. Savonarola tremorem cordis, & palpitationem confundit cum cardiaca paſſione. Aliud tamen longe eſt.

Cordis palpitationis cauſæ. *Art.* 1274. Palpitationis cauſa aliquando in corde ipſo adeſt, & tum periculoſior exiſtit. Aliquando à partibus vicinis eſt, aliquando a remotioribus, ut ab utero, a maligno tibiarum ulcere. Tuberculum in corde, abſceſſus item, *palpitationis* cauſa eſſe poteſt; multus ſanguis obſtructionem faciens, intemperies calida, vermes cor vellicantes, ſubita evacuatio, impraegnatio. Quemadmodum enim muliers quædam veteribus affectionibus prehendi ſolitæ, quum utero conceperunt, iis liberantur, & miraculo abſolvuntur, edito vero fœtu repetunt, ita quoque prægnantes mulieres inſolentes morbi poſſunt invadere, ut palpitationes, & Epilepſiæ, dentium dolores implacabiles, & capitis gravitates;

Præter cauſas commemoratas ipſius cordis inflammatio recenſenda eſt, vel in eo ſponte oborta, vel a propinquo pulmone ex peripneumonia communicata: unde animi deliquia facile accedunt. Item adnumeranda aqua tunica cordis incluſa, ſi tunica aut humorem putrem, ac male olentem in ſe contineat, aut lapillos Item venenata qualitas, ſpirituoſus aut craſſus halitus vel ab arteriis, vel a corpore cordis, aut a pulmone aut a liene, aliave parte, aut propinquiore, aut remotiore elatus. Adhæſio pericardii corpori ipſius cordis, quod in duobus hydropicis obſervatum eſt. Mucus per quamdam colliquationem in cor illabens.

Diagnoſis cauſarum. *Art.* 1275. Si palpitationem, aut inflammatio, aut eryſipelas committit, febris ingens adeſt, pulſus durus & veluti ſerratus, Si a venenata aura inferne in co ſurgente, fugax eſt malum. Quum a venenata aur in peſtilente ſtatu, præceps virium omnium lapſus eſt

Quum

Quum a muco per modum colliquationis in cor fuſo; æger fit anheloſus, parva & denſa ſpiratio eſt. Vidimus palpitantem affectum ob aneuriſma in liene.

Art. 1276. Si in corde ipſo aneuriſma ſit, lethalis eſt affectus. Quæ palpitatio ſiyncopen veram junctam habet; inſanabilis eſt. Quæ ab adæſu pericardii, lethalis eſt. Quæ a colliquatione inſanabilis: item & ea quæ a venenata aura eſt. Ideo enim metuendus hic morbus eſt; quod connatam in ſe debilitatem, & quaſi annexam ſyncopen habeat; quæ quidem ſyncopes morti finitima eſt. Prognoſis.

Art. 1277. Quod præcipua hujus morbi cura in phlebotomia ſita ſit ad lypothimiam uſque, id dumtaxat intelligendum eſt in eo caſu, quo inflammatio cordis adſit, aut apoſtema ejus immineat, unde mors ſubita intentetur; in cæteris vero a largis iſtis evacuationibus temperandum eſt. Phlebotomia,

PALPITATIO CORDIS.

Vvillis.

Art. 1278. Palpitatio Cordis eſt motus ejus (*convulſivus*) adeo vehemens & immanis, ut non ſolum tactu manifeſtius percipi, verum & oculis conſpici, immo interdum ad diſtans quoddam audiri poſſit. Porro ab authoribus fide dignis narratur ipſas coſtas interdum effringi, aut in junioribus fora propelli, p. 102. &c. de hoc morbo egregie ſcripſit *Vvilliſius.* Palpitatio cordis eſt Morbus convulſivus.

Ettmulleri ſententia.

Art. 1279. Cauſæ ſunt variæ, aliquando excreſcentiæ verrucales Cordi adnatæ, oſſificatio arteriæ magnæ prope cor, vermes in ipſo Corde, aut pericardio: abſceſſus in corde, ſtatus ſanguinis præternaturalis, palypoſæ concreſcentiæ, calculi, flatus, ataxia ſpirituum animalium affectum ſpaſmodicum faciens, (chloroſis ſeu pallidi virginum morbi, catameniorum obſtructio.) Cauſæ ſunt variæ.

Art. 1280. Quæ a ſcorbuto aut affectione hiſterica ortum ducit, eſt curabilis; quæ a reliquis cauſis ut plurimum incurabilis. Cavendum eſt ab *opio*: *venæſectio* Curatio eſt difficilis.

in dubium vocatur, (*Galenus*, vero, de locis affect. capitis, inſtar urgente paroxyſmo *venæſectionem* omnibus remediis præferendam eſſe. Cura aggredienda eſt *martialibus*, *coralliatis*, *cinnabarinis*, *volatilibus*; & *ſuccinatis*. *Ol. cinam.* laudatur a *Lindano*, *Roſmarinus*, *crocus*, *camphora*, *ambra*, *moſcus ſal. volat. viperin.* (& alia *viperina*) *caſtoreum*, verbo uno *antiſpaſmodica*. *Si diutius protrahatur, periculum oſtendit repentinæ mortis. Qui hoc morbo in juventute tentatur, nunquam ſeneſcunt ex obſervatione* Galeni.

Remedia varia. *Art.* 1281. Medicus peritus de uſu ſequentium quomodo & quando bene noverit; *aurum moſaic. cataplaſma ſtomach. emplaſt. ſtomach. fotus ſpirituoſus, julap. moſchat. miſtur. hyſteric. ſpirituoſ. ſaccul. ſtomach. tinctur. epileptica*, *hæc ex* Pharm. Fulleri. Item, *Pulv. ad guttet. ſp. C. C. ſuccinat. ſp. lavend. comp. &c.* Vide etiam remedia ad ſingultum (907.)

Meadii ſententia.

Cordis palpitatio plerumque a convulſione. *Art.* 1282. Non alienum eſt adnotare affectionem hanc plerumque eſſe convulſionem; qua cum cor ſanguinem uno niſu non ſatis propellere poſſit, vim ſuam repetere debet, documento ſane inſigni, motus etiam iſtos, qui non voluntarii dicuntur, ab animo noſtro, regi & mutari.

Illud etiam præſagitionis loco adjungendum videtur; quod violenter infeſtans, & ſæpius recurrens, hoc malum in ſyncopen tandem, ſeu fatalem virium defectum plerumque definit.

Curatio. *Art.* 1283. Tot variis caſibus medelam etiam variam accommodare oportet. Illud autem in univerſis tenendum eſt, niſi vires ſint admodum imbecillæ ſanguinem detrahi poſſe i quo, cum debilior ſit ad propellendum vis cordis, minuatur liquoris propellendi pondus. Et quidem non raro a plenitudine etiam oriri non tantum cordis palpitationem, ſed & ipſam ſyncopen, animadvertimus; ita ſoliti cujuſvis fluxus ſuppreſſioni, ut ex naribus, & hæmorrhoidibus, frequenter ſuccedit præceps iſte virium lapſus; unde ad præcavendum hoc malum utiliſſima certe erit ſanguinis miſſio. Vix autem

tem aliæ quævis exinanitiones ferri poſſunt. Reſolutio fibrarum ea, quæ in capite de paralyſi ſunt expoſita, deſiderat. Craſſior ſanguis, qui polypum generat, medicamentis attenuantibus, qualia ſpiritus volatiles dicti, & gummi graveolentia, emendatur. Veſicatoria autem in primis ſi ſopor urgeat, deficiente animo optime ſtimolant, & languentem excitant.

TREMOR CORDIS.

Vvilliſii ſententia.

Art. 1284. Tremor cordis eſt carnium ejus *convulſio ſpaſmodica*, ſeu potius *trepidatio*, qua fibræ motrices celerrime, ac tantum ſemicontractæ vices ociſſimas, verum abruptas & quaſi dimidias efficiunt. Tremoris cordis deſcriptio.

Art. 1285. Ad curam quod attinet, tria remediorum genera maxime proficua eſſe ſolent, viz. *teſtacea*, *chalybeata*, & *ſale volatili* prædita. Curatio.

Ettmulleri ſententia.

Art.. 1286. In tremore cordis pulſus inæqualis eſt, & languidus, ſubinde virium ingens proſtratio & imbecillitas juncta eſſe ſolet, & cor tremulo motu vibratur, adeo ut Tremor Cordis pertineat quodammodo ad *lipothymias*: pulſu aliquando eſt vermicularis, pauca apud authores proſtant de hoc affectu ſeorſim, quoniam ordinario cum *palpitatione cordis* confunditur. Cum palpitatione Cordis frequenter confunditur.

Art. 1287. *Eſt potius plerumque* ſymptoma *alterius morbi*, *quam morbus* primarius; *ideoque cauſa exquirenda eſt diligenter*, *&* *morbus* primarius *inveniendus*, & *cura pariter inſtituenda*. Plerumque eſt morbus ſecundarius.

Farrago ſententiarum.

Art. 1288. Cordis tremor differt à palpitatione, quod hæc majorem cordis partem immo totum cor exerceat, hic quamdam ejus, locum ſæpe mutando, & minorem partem. Ut plurimæ cauſæ utriuſque affectus communes ſunt, ita etiam curandi ratio eadem. Cordis tremor in quo differat a palpitatione,

Art. 1289. Palpitatio cordis potiſſimum, & maxi-

Præcipua horum affectio. num cauſæ. ma ex parte, aut ſanguini, aut vaſis cordi appenſis imputanda videtur: Prioris ratio ſatis conſtat, in quantum ſanguine aquoſo, atque ad effervefcentiam, aut accenſionem minus apto prædito, ut virgines chloroſi laborantes, atque viri, & mulieres cachetici, huic morbo plerumque obnoxii reperiuntur, & inſultum ejus a corporis motu citatiore fere conſtanter pati ſolent.

Cautela. Practici omnes in palpitationi obnoxiis a vehementioribus purgantibus abſtinent, ne humor commotus, aut vapor affatim in cor irruat, idque opprimat.

Diuretica quando utilia. *Art.* 1290. Diuretica in palpitationi cordis obnoxiis, ubi ex craſſo ſanguine cor hujuſmodi laborat, prohibet *Septalius*, quod exhauriant ſerum ſanguinis, huncque craſſiorem reddant. In ea vero, quæ ab humore aqueo, & ſeroſo ortum ducit, nihil eſt, quod facilius vim hujus morbi evincere poſſit.

In omni palpitatione cordis flatulentum quid adeſt, & *anemia*. Obſervari poteſt in palpitationis vehementi paroxyſmo majora eſſe pulſationum intervalla, & quo longiora hæc ſunt, eo violentiores eſſe iſtas.

Remedia evacuantia & revellentia. *Art.* 1291. Venæ ſectio, & purgatio quoniam exinaniunt ſimul & revellunt, optime hic reſpondent. Sive morbus a nimio ſpirituum impetu, ſive a nimia ſanguinis rarefactione, aut cohæſione fit, levamentum certe in ſingulis caſibus a ſanguinis quantitate imminuta expectari poteſt.

Nec opium, nec purgantia valida faciunt. *Art.* 1292. In Palpitatione cordis cave ab opiatis, niſi ea fuerit per conſenſum. Si ægro gratificandum ſit pillulis, aloeticæ non excedant: ſcammonium & helleborus hinc exulent. Purgatio blanda ſit, & per vices in palpitatione per eſſentiam facta; ſecus in ea quæ fit per conſenſum: modo vires ferant, additis ſemper cordialibus. *Hercules Saxonia*.

Cucurbitulæ quando utiles. *Art.* 1293. Acceſſionis tempore, ſi vires non admittunt ſanguinis miſſionem, hirudines, & cucurbitulæ cum ſcarificatione in uſum veniant. Notandum vero cucurbitulas amplas corpore adhuc pleno, cum flamma copioſa, & profunda ſcarificatione dorſo admotas, ſanguine in thoracem attracto, vitium hoc excitare. *Saxon*.

Extra acceſſionem, corpore nondum purgato, cucurbitulæ non ſunt dorſo admovendæ, ſed artubus, quandoqui-

quoquidem materiam in partem affectam attrahunt. *Silvaticus.*

Art. 1294. In Palpitatione recenti ac frequenti, veſicatoria magis conveniunt; in antiqua & rara cauteria infernis artubus admota; Præterea in diuturna, & frequenti veſicatoria, & cauteria applicentur brachiis, ſi materia defluat a capite; cruribus vero paullo ſupra vel infra genua, ſi affectio ſit per eſſentiam. *Mercurialis.* Cauteria, & veſicantia.

Art. 1295. Peccante materia craſſa, & ſuffocante, motus non ſit laborioſus, nec localis, ſed ejus loco ſufficiunt extremorum frictiones, deinde blandæ ad pectus. Exercitatio mediocris convenit. Motus animi vitandus, præcipue timor. Venere omnino abſtinendum, Barba ſæpius radenda, ſic enim ſpiritus dilatatur. *Matthæus de Gadibus.* Corporis labores noxii.

LIPOTHYMIA, SYNCOPE, & Aſphixia.

Traliani ſententia.

Art. 1296. Virium ruinæ, quas Græci Syncopas appellant, ſubito in ægris oriuntur, aut ex crudorum humorum præſertim os ventriculi gravantium copia, aut ex bilioſis, nimiumque tenuibus, & qui facile diſſipantur, humoribus, interdum vero etiam, dum ad os ventriculi confluunt, ut hac quoque de cauſa vires convelli, proſternarique contingat. Quoniam igitur virium ruinæ non una ex cauſa, ſed tum ex crudis, tum ex tenuibus, bilioſiſque humoribus oboriuntur, videndum eſt: quomodo horum differentiæ diſcerni, notarique debeant. Syncopes cauſæ.

Qui ſane ob crudorum humorum copiam in ſycopen incidunt; primum ſane faciem habent tumidiorem, pallidioremque, os ventriculi totumque ventrem flatibus diſtentumm, adhæc pulſus exiguos, raros, & tardos; inſuper ructus ſuſtinent acidos, habitumque pituitoſiorem repræſentant.

Qui ob bilioſos, tenueſque humores ſyncope laborant hac ratione internoſci poſſunt. Primum ſane facies ipſorum ſqualida eſt, & ſicca; pulſus exigui, i-

næquales, & inordinati apparebunt, dejectio autem bilioſa eſt vigiliæ magis quam in aliis urgent, ſitiſque affligit.

Curatio. *Art.* 1297. Curandi ſunt qui ex crudorum humorum copia in ſyncopen incidunt tenui victu, atque omnibus, quæ extenuare poſſunt. Quamobrem ſi vires robuſtæ, & copia, quæ offendit, admodum ampla fuerit, vena ſecanda erit. Sin autem imbecillæ fuerint, & cruditas multa ſubſit, frictionibus incumbendum; at frictionem incipere convenit a cruribus deorſum: deinde ad totam ſpinam, & brachia tranſeundum eſt, poſtea rurſus a brachiis ad inferiores partes, & pedes, idque frequentius faciendum eſt, ita ut virium ratio habeatur, quæ alimento opportuno, & meri potu refocillandæ ſunt.

Contrario modo curandos eſſe conſtat, qui ex ſubtiliorum humorum putredine in ſyncopen incidunt, Cremor igitur halicæ iſtis convenit, aliaque edulia, non una vice, ſed particulatim & ex intervallis offerenda. Vinum his aquoſum dari debet, quale eſt Cnidium, aut Sareptinum, aut generoſum Sabinum.

Lypothymia. *Art.* 1298. Quoniam vero animi quoque defectiones ſyncopas inducentes ægris contingunt vireſque repente dejiciunt, conſentaneum eſt, ut de his quoque generalius diſceptemus.

Lypothimiæ ab evacuatione curatio. *Art.* 1299. Qui igitur ob choleram, inteſtinorum lævitatem, & alias ſubitas evacuationes animo deficiunt, iis aquam frigidam aſpergere oportet, nares comprehendere, os ventriculi perfricare, ſtomachum ad vomitionem turbare, aut digitis, aut pennis inditis, imo, & manus, & crura ligare convenit, ac deligaturæ plures, vehementioreſque eſſe debent, in ſuperioribus quidem partibus ſi deorſum vergat evacuatio; in imis autem ſi ſurſum erumpat.

Ab utero. *Art.* 1300. Quæ ex utero animo deficiunt, eis mulſam potui dato, in qua thymum, aut origanum, aut Pulegium, aut hyſſopum decoctum ſit. Ac crura potius, quam brachia earum deligare, ac fricare oportet. Quibus ſanguis ex utero immoderate profluit, earum mamillis cucurbitas defigere ſolemus, ita quibus uterus ſurſum, & ad latus attractus eſt, inguinibus femoribuſque admovemus, & naribus ea, quæ fœtidiſſimum odorem habent.

Art.

Art. 1301. Sin autem ex propria facultatis, [quæ corpus regit, imbecillitate animæ defectio contingat, quæ intemperiem illarum partium comitatur, unde vires ducunt originem, contrariis curabitur, calefaciendo quidem frigida, refrigerando autem calida: atque in aliis ſimili ratione. Facultas igitur, quæ vitalis dicitur, ex corde proſiciſcitur, quam ex obſcuris pulſibus cognoſci, demoſtratum eſt; quæ autem ex jecore provenit, cruentis dejectionibus, quæ per initia quidem, aquoſæ, & tenues, poſtea vero, amurcæ inſtar, craſſæ fiunt. At quæ ex cerebro trahit origi nem, quam nonnuli ſingulari vocabulo animalem nuncupant, ex voluntarii motus imbecillitate cognoſcitur. Ex corde.

Ettmulleri ſententia.

Art. 1302. Hi affectus differunt ſaltem gradualiter, non aſſentialiter. *Lipothymia* eſt (gravis languor) cum inſigni ſpirituum defectione. *Syncope* eſt gravius animi deliquium, non multum ab *apoplexia* diſtans; atrociora adſunt ſymptomata, ægri inopinato concidunt, ſenſus & motus abolentur, reſpiratio vix ulla, aut pulſus, partes corporis frigent & pallent cum ſudore frigido. In *aſphixia* omnia hæc ſunt adhuc graviora, ita ut cum pulſu plane abolito, & aliquamdiu ad ſenſum ceſſante, ægri inſtar mortuorum jacent. Horum affectum differentia.

Art. 1303. Horum affectuum cauſæ reliquæ, præter evidentes, quales ſunt evacuationes nimiæ, balneationes nimis longæ, potus frigidus poſt corporis incaleſcentiam, animi pathemata, &c. ſunt ut plurimum obſcuriſſimæ, ut ſunt *cordis abſceſſus, polypi, vermes, &c.* Cauſæ.

Art. 1304. Indicantur *ſpirituoſa, volatilia,* & *aromatica, ol. cinnam. ambræ,* præ omnibus *ſal. volat. viperarum, aq. cordial. citr. croc. caſtor.* (*ſpir. carmin. ſylv.*) externe *ſp. ſal. ammoniac. ol. ſuccini, fumus ſuccini,* aliquaudo confert *venæſectio*. Indicationes curativæ.

Art. 1305. *In ſyncope facies in colorem cadaveroſum mutatur, dentes, os, atque manus tam arcte clauduntur, ut vix recludi poſſint, pulſus fere nullus & vix ulla manifeſta reſpiratio, ſudor frigidus erumpit; & externa frigent: atque his ſignis diagnoſticis ab* apoplexia *facile diſtinguitur.* Syncope.

Cauſæ. *Art.* 1306. *Frequenter ex polypo Cordis ortum ducit.* Vvepſerus *crurum fibroſorum ramos ulnæ longitudinem ſuperantes extraxit a fœmina cardiaca* ſyncope *interempta: talem in juvene cavitatem venæ cavæ fere implentem reperiit, & in aliis quamplurimis.*

Quid agendum eſt. *Art.* 1307. Sternutatoria *naribus immittenda ſunt,* cardiacis & volatilibus *imprimis incumbendum eſt,* cucurbitæ *ſunt affigendæ.*

Bellini ſententia.

Art. 1308. *Syncopes* vox apud *Hippocratem*, & antiquos Græcos in uſu non fuit, & ejus vice utebantur nominibus *lipothymia*, *lipopſichia*, *aſphyxia*, & *apoſytia*, quorum aſphyxia graviſſimum eſt malum, reliqua ejuſdem fere gradus. Circa tempora autem *Galeni* inventa vox *ſyncopes*, quæ ſignificat morbum graviorem lipothymia, & duobus reliquis, Aſphyxia leviorem, & definitur præceps virium omnium lapſus, vel ſi velis, ex vi Græcæ vocis, ſubita virium omnium ſimul reſciſſio. *Lipothymia* autem eſt deliquium animi ſimiliter *lipopſychia*, deliquium animæ, & idem ſonat *apopſytia*. *Aſphyxia* autem eſt deſtitutio, vel privato pulſus in toto corpore. Demum *Eclyſis* eſt enervatio, vel exſolutio virium. Eſt igitur Eclyſis omnium horum morborum leviſſimus, gravior lipothymia, lipopſychia, vel apopſytia, his gravior ſyncope, graviſſimus omnium Aſphyxia. Differunt igitur hi morbi ſecundum magis, & minus, nempe majorem, aut minorem virium lapſum, & quidem ſubitum, qui cum pendeat a majori vel minori pulſu, pulſui minimo ſuccedit demum Asphyxia.

Accurata horum affectuum differentia.

Art. 1309. Cum ſyncope conjuncta obſervantur: præceps omnium virium lapſus, reſpiratio obſcura, aut nulla ſenſilis, pulſus ſimiliter minimus, aut etiam re ipſa nullus, (quibus duobur præcipue, atque unice diſtinguitur ab Apoplexia; in qua reſpiratio major, & cum ſtertore, & pulſus ut plurimum major, & plenus; & ab uteri ſtrangulatione, in qua reſpiratio tollitur; ſed non pulſus; niſi quando etiam ſyncopem ſympaticam producit), nulli convulſivi motus

Syncopes diagnoſis.

tus (quo ab Epilepſia diſtinguitur), pulſus demum omnino ceſſat; facies ſumme pallida eſt, aut livida: totum corpus, & ad extrema præcipue frigidum: ſudor frigidus, ideo ſyncopticus, præcipue a temporibus, collo, thorace, color albidus præſertim in labis: non vident, non audiunt, non loquuntur, ſubito collabuntur: facies hippocratica, nares, nempe; acutæ, oculi concavi, collapſa tempora, cutis arida circa frontem. Cum deſperata eſt, & confirmata ſyncopes, collum invertitur ut in ſtrangulatis, & color faciei fit viridis

Cum autem intorſio colli fiat per motum muſculorum, & quidem alterutrius ex contranitentibus: quando in ſyncope hæc contingit: ſive illa ſit in latus, ſive antrorſum, ſive retrorſum, alterius contranitentis reſolutio, vel valida convulſio alterius moventis neceſſario contingit, quod utrumque diverſis etiam ex cauſis irreparabile eſt.

Pro-gnoſis.

Art. 1310. Qui ſæpe & vehementer ſine cauſa manifeſta animo linquuntur, ii repente moriuntur *Hipp. Aph.* 41. *ſect.* 11. Igitur cauſa ejus deliquii interna eſt, atque permanens, licet non ſemper operans; operatur autem ſæpe, & vehementer, igitur per illam frequentiam, ac vehementiam vires imminuntur, unde tandem etiamſi cauſa illa non fieret intenſior, ad tantam virium diminutionem redigitur æger, ut cauſæ illius inſultum ulterius ſuſtinere non poſſit, adeoque ipſo ſtatim invadente, ſtatim, ſeu repente moritur. Quia vero cauſæ morbificæ eo fiunt intenſiores, quo vires ægri imminuuntur; ideo eo facilius, & citius fractus ille viribus repente moritur.

Farrago ſententiarum.

Animi deliquii cauſæ.

Art. 1311. Sectis cadaveribus ſyncope interemptorum detectum eſt, plurimos a concreto in ventriculis cordis ſanguine, aliove humore ibidem ſtagnante ejuſmodi morbi genere affecto periiſſe: alios a vermibus, & lapillis: alios a craſſis, viſcoſiſque ſuccis in vena cava, & auricula dextra cordis hærentibus: alio ab affuſo in pulmones ſanguine, alios ab inflammatione pericardii, ulcere, ſanieque cor obſidente: & quod

& quod majus, a pancreatis, ventriculi, & præcordiorum abſceſſibus, *Lucas Tozzi*.

Curatio ſi ex ſtomachi vitio. *Art.* 1312. Notat *Hartmannus* in lipothymia ex ſtomachi vitio prodeſſe primum, quæ vomitum movent, deinde quæ roborant: ut oleum zedoariæ, eſſentia meliſſæ com ſp. vin. & aliquot gutt. ol. junip. Id quod obſervandum in lipothymia ex veneno aſſumpto, ſi adhuc ventriculi cavum occupet; imo vomitorium ex pinguibus, & oleoſis conficiendum.

In paroxiſmo. In omni ſyncope, confert illico in faciem languentis inſpergere ſpiritum, vel aquam roſarum, flor. mal. aurant. lilior. convall. cæterorumque hujuſmodi, vel etiam aquam communem frigidam, excepto quando alvi fluxus adeſt: ut opportune obſervat *Matth. de Gadibus*. Tempora, nares, palatum, arteriæ in corpo, & cordis regio inungi poterunt oleo, vel balſamo ſuccini albi, cinnamomi, caryophyllorum, rutæ, meliſſæ, citri, de ſcorpionibus Matthioli, aut Magni Ducis; odor etiam Ambati, & Moſchi cito ſuccurrit, in fœminis autem, tum ab his, tum a reliquis rebus odoratis cavendum. Theriaca quoque, & mithridatum opem ferunt, ſi vino veteri, & odoriſero diluta propinentur.

Methodus vulgaris commendat ſpirituoſa fortiora, interne propinanda a ſpiritus, ut dicitur, excitandos, ſed ſanguinem fortius exagitant, ac morbo ſæpe incrementum adferunt. Et licet ad ſenſus revocandos aliquid præſtent, plus tamen vellicationes, frictiones, & punctiones in partibus ſenſibilibus ad hunc ſcopum contribuunt. Sic etiam poſt excitationem vitrum generoſi vini plus analepticæ virtutis præbet, quam omnia balſamica acriora: niſi ſorte ſpeciali odoris ſuavitate aliquid præſtent.

Poſt paroxiſmum. *Art.* 1313. Non vana eſt vulgaris illa commendatio, quod lipothymicis poſt paroxyſmum propinari debeant medicamenta, ſanguinem coagulatum reſolventia: in tali enim ad interiora congeſtione, non tantum ſpiſſitudo ſanguinis inducitur, ſed facile etiam ſtaſes circa viſcera, & febres inflammatoriæ exoriuntur. Natura namque ipſa hanc miniſtrat indicationem: cum profunda illa ſuſpiria, poſt excitationem nihil aliud intentent, quam ſanguinis præcipue

circa

circa pulmones, & hypochondria hærentis, diſcuſſionem. *Junkerus*.

Art. 1314. Si a concreſcente ſanguine ſyncopes dependeat, diſſolventia expoſtulantur; qualia ſunt ſp. & ſal vol. C. C. ſal. ammoniac. & viperar. elixir magnamit. ſp. vini. Si a ſanguinis coagulatione.

Art. 1315. Si a vehementibus animi pathematis, ut præcipue contingit in pannico terrore, violenta iracundia, repentino gaudio, ingenti mœrore, poſtquam æger ex inſperſis liquoribus reſipuerit, blande in oppoſitas affectiones deducendus eſt. Si ab animi pathemate.

Art. 1316. Si ab hæmorrhagiis, irruptionibus, depoſitionibuſque ſanguinis, aliorumque humorum evacuationibus lipothymia, aut ſyncopes procedat, ſiſtendus ille, cum fluit, diſſolvendus vero, & per ſudorem, ſi fieri poteſt, difflandus erit. Si a nimia evacuatione.

Art. 1317. Cæterum cum ſyncopes a variis cauſis dependeat, illarum ratione etiam diverſum curandi modum deſiderat. A quacumque cauſa fiat, urgente paroxyſmo ſequentia conveniunt; Supinus decubitus, vinum generoſum, aqua cinnamomi, vel cardiaca quævis; ſi ex defectu nutrimenti originem ſyncopes ducat, alimenta potenter reſtaurantia conceduntur; ſi malum ab hyſterica paſſione oriatur, remedia convenientia adhibeantur: ſi a maligna, aut venenata qualitate producatur, alexipharmaca uſurpentur; ſi autem a ſuperpurgatione fiat, laud. opiat. gr. j. prodeſt. *Verzaſcha*. Ab aliis cauſis.

POLYPUS CORDIS.

Malpighii ſententia.

Art. 1318. Polypi nomen a ſubſtantiæ *piſcis* ſimilitudine ortum, peculiari cuidam tumori in naribus excitato adaptari cœpit, donec obſervata quadam in præcordiis luxuriante materia, novus hic Cordis & vaſorum morbus jam nunc audit. Figuram ſortitur loci in quo generatur. Moles Polypi major eſt ut plurimum in dextro Cordis ventriculo, quam in ſiniſtro; in dextro autem color eſt ſubalbidus, laridi inſtar, ſeu excreti ſucci, quem vulgo pituitam appellamus, & in- Polypus cordis. Ejuſdem accurata deſcriptio.

& interdum rubra quædam, vel ſubnigra ſtigmata conſperſa habet: in ſiniſtro autem colorem plerumque atrum, & denſiorem obtinet ſubſtantiam. Morboſa hæc excreſcentia ſuam ſtructuram habere videtur; etenim præ ſe fert congeriem ſuperpoſitarum extenſarumque pellicularum, quæ ſubſtantiæ modo nervoſum corpus cum aliquali tamen mucoſitate referunt, & ſi eadem laceretur, ſolvi videtur in oblonga & ſolida filamenta. hæc manifeſtiora redduntur in ejus appendicibus, quæ faſciculi inſtar in fibras quaſi nerveas reſolvuntur; Ex tota concreti ſanguinis mole, grumoſa pars appellata affuſa licet purpura, multiplicibus lotionibus cum aq. factis, rubicundæ illæ particulæ detergentur, & ſanguis concretus tractu temporis albeſcit, & ejus contexturam plane fibroſam & reticularem oculis certe armatis videre licet; & hæc eſt materia procul omni dubio ex qua generantur Polypi. *Malpighius de polypo Cordis*, p. 158. &c. conſulendus eſt author; qui hujus morbi *ætiologiam* & deſcriptionem longe optimam litteris mandavit. *De polypis in auriculis & ventriculis Cordis hydropicorum repertis* (*vid.* de Hydrop. Periton.

Cauſa eſt frequenter mortis repentina.

Art. 1319. *Concreſcentiæ polypoſæ in* apoplexia *demortuis frequenter inveniuntur; & procul omni dubio plerumque ſunt cauſæ plurimorum* ſymptomatum *atrociſſimorum, necnon* mortis inopinatæ, *raro deprehenduntur antequam ægrum jugulent.*

Lanciſii ſententia.

Polypi generatio explicatur.

Art. 1320. Illud plerumque in præternaturali corporum conſtitutione ſolet accidere, ut vitium, quod ſimplex initio morbi fuerat, progreſſu temporis geminetur, & quod a ſolidis incœpit, poſtmodum propagetur in fluida. Hoc ſane evidenter apparet in forti ſeu valida compreſſione, vel vinculo ipſarum arteriarum; hæ ſiquidem affectiones, ſi diu perſeverent, non tantum ſanguinis excurſum per illam arteriam præpediunt, & morboſam ejuſdem liquidi repercuſſionem inducunt, ſed efficiunt, ut tenaciores quædam cruoris partes, cum minus ad reflectionem ſint mobiles, agglomerari invicem, paulatimque lateribus arteriæ adhærere incipiant, do-

nec

nec plenior ex novo affluxu facta moles, conſimilium particularum, fila referentium, in denſum, & fibroſi ſpeciem exhibens corporis, quod polypoſum dicimus, coaleſcat.

Art. 1321. Probat vero noſtrum de generatione polypi aſſertum, ipſa experientia, quam ſæpe in canibus firmavimus: etenim denudatam apud illos, unam ex arteriis Iliacis, cerato filo ant conſtriximus: deinde curandum vulnus eorumdem ſalivæ relinquentes, poſt 15. aut 20. dies ſecata per longum arteria, expoſitam concretionem canalis cavum, ita oppleviſſe animadvertimus, ut etiamſi ſoluro vinculo omnis tubo libertas redire potuiſſet, obſtructio tamen ab irruente ſanguine poſtmodum omnino tolli non voluerit; quia nempe ſubſtantia polypoſa, vel numquam, vel nonniſi longo tempore. ſeu repetitis preſſionibus, & ſalis volatilis alluvione rurſus diſſolvi poteſt. Experimentis explicatio illuſtratur.

Art. 1322. In polypo cordis negligi certe a doctis viris non poterit examen cauſæ, cur ſanguis in ejuſdem cordis ventriculis non quidem conſueta tenaci denſitate, ſed friabili, ac diffluente conſiſtentia inveniatur. Hoc ſane phœnomenon, ex defectu mixtionis rubræ cum fibroſa, & alba ſanguinis parte, quæ intra cordis ſinus in polypos coaluerat, deduci poſſe, cenſemus. reliquum enim ſanguinis facile difluit fibrarum retinaculo ſolutum; ut paſſim contingere videmus, etiam in extracto per venæ ſectione cruore, in quo cum ſuperior pars in albam concreſcat gelatinam, inferior, quæ nigra apparet, ſemper ſolito fluidior occurrit. Polipi cordis ratio.

Art 1323. Polypoſas ſanguinis concretiones, notatu dignum eſt, extra corpus ab acidis menſtruis tantum diſſolvi, ab alkalinis fixis vero; aut volatilibus nequaquam, quod ad dirigendum Therapejam in hujuſmodi affectionum curatione plurimum facit. Quæ polypoſa. ſanguinis concretiones diſſolvant

Kinps Macoppe ſententia.

Art. 1324. Clariſſ. & Eruditiſſimi Caroli Palatini deſcribens morbum, litteris ad eum datis talia habet. Quæ ex morboſa iliade excenpſi hæc ſunt: Te ſcilicet ex valida, & activa conſtitutione ſexagenarium ſa- Polype cordis ſymptomata.

ctum,

ctum, ſollicitudinum varietate, ac litterariis laboribus attritum, vitaque ſedentaria emollitum, duobus ab hinc annis in faciei pallorem, cacheticum habitum, & aliqualem extremorum emaciationem inclinaſſe, cum pulſu inæquali, & perturbato, ac dyſpnœa præcipue, dum per plana inclinata digrediebaris; Ptyaliſmo aliquando copioſo albo viſcidiuſculo nulla, vel tenui tuſſi, nullo dolore aut pondere in præcordiis, vel in dilatatione, aut conſtrictione thoracis ſenſibili, nulloque ſonitu, aut ſtertore in reſpiratione, ſed cordis anxietate, tremore, vel levi palpitatione, per vices exacerbaris; quibus affectionibus phlebotomia, catharticis, bechicis, ac ſudorificis mederi conſilium cum fuerit, in Hypochauſto excitato ſudore, omnia ſymptomata exaſperata fuiſſe, ita ut Ortopnonicus ſummo vitæ diſcrimine factus fueris; a quo repetita venæ ſectione emerſus, etſi per viginti circiter dies, ſymptomata omnia parum relaxari viſa ſunt, denuo tamen ſenſibilem cordis palpitationem, reſpirationem concitatam, anheloſa; ac cum efflatu, uti feſtinantibus; & ſuffocatis contingit, cum pulſu continuo inæquale, deficiente, ac recurrente, quibus etiam recrudeſcentiis repetitam phlebotomiam, quæ ſanguinem denſæ texturæ, cum craſſamen glutinoſo ad inſtar membranæ ſuperextenſo, uti inflammatoriis affectibus apparet, opem tuliſſe fertur.

Art. 1325. Quidam te pectoris, aut pulmonis hydrope laborare contendunt, quidam Aſthmate humoroſo a phlegmate intercepto intra bronchiales fiſtulas, quidem vero aſthmate tantum ſicco, & convulſivo. Alii Pulmonis lobos vomica, vel crudis tuberculis obſideri; aut ejuſdem membranas coſtis adnatas eſſe, alii leves arterias craſſis humoribus, vel tuberculis obſtrui conjiciunt. Nec deſunt qui arteriarum aneuriſma, vel auctam cordis ſubſtantiæ magnitudinem &c.

Hujus morbi diagnoſis difficilis.

Art. 1326. *Sed in dies ingraveſcente magis dipſnœa ortopnoicus tandem omnino factus, triclinio affixus, diem noctemque tranſigebat. Pedes œdematoſo tumore inflari cœperunt, ſed ortopnœa ad extremum deducta, aſſiduis vigiliis, crebriſque ſuffocationibus, atque intra horar. 24. ſpatium ſæpiſſimis ſymptomatum inſultibus laceſſitus frigido pectoris, vultuſque ſudore, livoreque, VI. Id. Octob.*

Inſtantis mortis ſigna.

ctob. ad meridiem apnoicus, ſive exſolutus ſuccubuit.

Art. 1327. *Aperto cadavere, & ad cor accedentes arteriam magnam, ita dilatatam oſtendimus, ut aliud cor in pericardio contentum æmularetur, maxime quia tunica diſſecta corpus cordi ſimile erueretur, quod nihil aliud tamen erat, quam polypoſa concretio, quæ tendinoſis principiis, brevibuſque productionibus ſupra ſemilunares valvulas aortæ innixa, latiori ventre in laciniatum apicem deſinentem ad divaricationem uſque arteriæ porrigebatur. Apertis cordis ſinibus dexter inanis erat, ſiniſter ſanguinis infarciebatur grumis, columnis tendinoſis ipſius cordis adhærentibus, ut polypi rudimenta viderentur. Siniſtra auricula ita coagulato ſanguine replebatur ut ſeroſitas ipſa immixta ſecederet. Pericardium nec flatu nec aqua diſtentum erat, imo exhauſtum conſpeximus.* Anatomica deſcriptio.

CAPUT VI.

Sive Faſciculus Morborum ſextus.

CRUDITAS ACIDA & Nidoroſa.

Celſi ſententia.

Art. 1328. STomachum infirmum indicant pallor, macies, præcordiorum dolor, nauſea, & nolentium vomitus, in jejuno dolor capitis. Quæ, in quo non ſunt, is firmi ſtomachi eſt. Nec credendum utique noſtris eſt, qui cum in adverſa valetudine vinum, at frigidam aquam concupierunt, deliciarum patrocinium in accuſationem non merentis ſtomachi habent. Stomachi debilitas ex cauſa frigida.

Art. 1329. At qui tarde concoquunt, & quorum ideo præcordia inflantur, quive propter ardorem aliquem noctu ſitire conſueverunt, antequam conquieſcant, duos treſve cyathos per tenuem fiſtulam bibant. Eadem ex cauſa calida.

Prodeſt etiam adverſus tardam concoctionem clare legere, deinde ambulare, tum vel ungi, vel lavari aſſidue vinum frigidum bibere, & poſt cibum magnam potionem, ſed (ut ſupra dixi) per ſiphonem, deinde omnes potiones aqua frigida intercludere.

Ubi cibus aceſcit. *Art.* 1330. Cui vero cibus aceſcit, is ante eum bibere aquam egelidam debet, & vomere. At is cui ex hoc frequens defectio incidit; quoties alvus ei conſtiterit, frigida potione potiſſimum utatur.

Ettmulleri ſententia.

Art. 1331. Morbi plerique, præcipue, chronici, à depravata coctione originem ducunt, duo ſunt vitia inſigniora, cruditatis in coctione, viz. *cruditas acida*, & *nidoroſa*.

Chylificatio læſa.

Art. 1332. *Cruditas acida* eſt, quando alimenta abeunt in liquamen acidum fixum plus minus viſcidum, nec ſufficienter attenuatum, & volatiliſatum, fundamentum & origo morborum chronicorum.

Cruditas acida.

Art. 1333. Cruditas *acida* cognoſcitur ex ſoda, ructibus acidis & copioſioribus; quæ rejiciuntur per vomitum vel natura vel arte; ſunt admodum craſſa, viſcida, ac pituitoſa; alvus plerumque adſtricta eſt:

Signa cruditatis acidæ

Art. 1334. Cruditas acida corrigitur *per abſorbentia & acidum deſtruentia, ac aromatica volatilia, nucem moſchatam, zinziber. ſp. C. C. &c.* Deſtructo in hunc modum acido, *purgantia* demum adhibenda ſunt: niſi enim hæc methodus obſervetur, nihil per purgantia evacuabitur; ſed tormina, & motu convulſivi excitabantur. Uſus *cancrorum fluviatilium* mire proficuus eſt, ut & *Gelatina. C. C.* &c.

Curatio

Art. 1335. Cruditas *Nidoroſa* eſt, quando alimenta corrumpuntur ita, ut abeant in liquamen putrilaginoſum horridi ſaporis & odoris, & omnino nutritioni ineptum; quod vocatur *Nidor*, exhalant ructus graveolentes *Nidoroſi*. Appetitus eſt index, qui loquitur, & monſtrat quaſi, quæ ſunt aſſumenda; hinc nobis inculcat *Hippocrat. in aphoriſm.* quod appetita facilius longe digerantur, quam non appetita. Verum eſt proverbium; *quod ſapit, nutrit.*

Cruditas nidoroſa

Art. 1336. Ingeſtio variorum alimentorum ad Crudita-

ditatem *Nidoroſam* diſponit. Maſticationem qui negligit, *Arabibus* animam ſuam odiſſe dicitur. Conqueruntur ægri de dolore gravativo ſtomachi duobus horis poſt paſtum, item de ructibus 5. vel 6. hor. poſt alimentorum aſſumptionem, iiſque non acidis; ſed nunc inſipidis, nunc putridis, nunc ſulphureis, nunc genuinum ſaporem & odorem aſſumptorum repræſentantibus; mox poſt paſtum adeſt rubor faciei, quaſi eſſent ebrii. Diagnoſis cruditatis nidoroſæ.

Art. 1337. Cruditas *Nidoroſa* ructus habet fœtidos, aut ſaltem horridos inſtar ovorum frixorum, aut piſcium putridorum; percipiunt imprimis mane ſaporem peregrinum & abominabilem, quaſi cinerum, ſeu ligni putridi, quem ſufficienter eſprimere nequeunt. Subinde amaror cum *cardialgia* & aliquali *nauſea* percipitur ex ore ſtomacho; quæ vomita rejiciuntur, ſunt liquida, flava, & omnino inſipida, aut quodammodo amaricantia, aut inſipida dulcia, aut ex amarore dulceſcentia; præterea habent alvum ſæpius plus ſolito apertam. *Cruditas Nidoroſa juxta veterum principia eſt* intemperies ventriculi calida, *in qua omnia aſſumpta mutentur in bilem; ſignum huius eſt ſapor aetricus in ore, incipiente vel peracta chylificatione.* Signa cruditatis nidoroſæ. Intemperies ventriculi calida. Curatio.

Art. 1338. Quoad curam convenit *vomitus* aut ſaltem evacuatio *per rhabarbarum & tamarindum*; poſt horum exhibitionem mire conducunt *julapia acidulata, ſuccus aurantiorum, citrorum, elixir proprietatis acid. ſp. ſalis dulcis, vitriolata,* &c.

Art. 1339. *Probe notandum eſt (ut therapia rite inſtituatur) ægroto incumbere non modo remediorum ſibi præſciptorum uſui, ut decet, inſiſtere, ſed quod cane & angue pejus fugere alimenta ſibi noxia, fomitem cauſis morbificis, & mala exacerbantia. Qualis erit diæta, petendum præcipue ex nocentibus & juvantibus, in quæ itaque diligenter dirigere oportet medicum.* Nota bene.

Art. 1340. Flatus in ſtomacho & inteſtinis fiunt per fermentationem vitioſam ab acido præternaturali in ſubjecto viſcido excitatam. *In curatione omnem paginam abſolvunt* digeſtiva & evacuantia *cum victu regulari.* Flatus.

Apepſia. *Art.* 1341. *Ventriculus corporis* culina *appellari poteſt, eius officium eſt alimenta recipere tanquam in promptuarium, eademque concoquere eſt ejuſdem actio primaria; unde* apepſia, ſive indigeſtivo *eſt totius œconomiæ ruituræ indubitata denuntiatio.*

Digeſtio. *Art.* 1342. Digeſtio eſt opus ſimpliciter naturæ, nec arte promoveri poteſt; opus naturæ ſaltem adjuvare poſſumus, & fermentum ventriculi corrigere ita, ut in ſtatum naturalem reducatur. Propinanda ſunt *vomitoria, cathartica,* &c. poſtea *ſtomachicis* & *corroborantibus* inſiſtendum eſt. *Mirum videtur in quibuſdam ſomnum, in aliis exercitium, coctionem promptiorem ac faciliorem reddere, quod tamen monet quotidiana experientia.*

Remedia ſtomachica. *Art.* 1343. Remedia ſtomachica, & ventriculum roborantia inſigniora ſunt, quæ ſequuntur. *Mentha, abſynth. utrumque. aromata, zedoaria, grana piperis integra deglutita* (ad acruditates *acidas*) *rad. helenii, calami aromat. raphani ruſticani, ari; plebeja* quidem ſed optima *ſtomachica; ſuccus cydon.* (cum fumo *ſulphuris* ſervatus,) tincturæ ex *amaris* & *aromaticis* (cum *ol. ſulphuris* per campan. extractæ) pulvis pepticus *ex pelle interiore ventriculi gallinæ,* & tinctura ejuſdem; *chalybeata, cortex Peruvianus, cortex aurant. citr. conditus, item zinziber, alium conditum, tartarum vitriolatum, tinctura ſacra, elixir proprietatis, aqua gentian. comp. abſynth. comp. ſpiritus menth. ſyrupus cydoniorum, rob. & miva eorundem, ſpecies diambræ, cruſta panis vino generoſo ebria & cum pulv. N. m. caryoph.* &c. *conſperſa,* & ita inſtar ſcuti ſtomacho tepide applicata, &c. *Stomachica alia celebriora & in praxi Londinenſi uſitatiora ſunt:* Elixir magnum vitrioli, tinctura ſtomach. amar. Quincii ad imitationem Stoughtonii; vel ſequens, quæ præſtantior videtur:

℞. Cort. aurant. ſicc. ℥j. rad. gen. ʒij. ſem. cardamom. min. zedoar. ana ʒj. caryoph. croc. ana ℈j. cochinel. ℈ſs. ſp. vin. Gallic. ℔. *j.* f. tinctura f. a. *vel infuſum ſequens.*

℞. Rad. gent. ʒ*ij.* ſummit. abſynth. Rom. p.*ii.* calam. arom. ʒ*i* . cubeb. ʒ*j* cort. aurant. ʒ*iij.* infund. in aq. bullient. ℥*xx.* colat. add. aq. abſ. magis comp. ℥*iij.* miſce; vel

℞.

℞. Rad. gent. zedoar. caſſumunar. ſem. cardamom. min. ana ʒj. cort. flav. aurant. ſicc. ʒij. infund. in aq. bullient. ℔j. colatur add. aq. gent. magis comp. ℥ij. ſp. lavend. comp. ℥ß. miſce.

In omnibus fere imbecillitatibus & morbis ventriculi maſticatio rhabarbari *conducit, præcipue in alvum habentibus adſtrictiorem.*

Item Electuarium e zinzib. miſtura ſtomach. & julap. ſtomach. *Et pro uſu extremo* Fotus ſtomach. epithema, ſcutum, ſacculus emplaſt. roborans, ex Pharm. Fulleri, *quandoque uſurpari poſſunt.*

Art. 1344. *Stomachica debent eſſe temperata, (ut recte annotavit* Vvaldſchimidius) *ne fortioribus remediis calorem nimium vel augeamus vel extinguamus, & ne fermentum reddamus acrius vel debilius, hinc præſtat pauca doſi & per intervalla remedia* ſtomachica *exhibere, quam uno impetu ventriculum remediorum mole obruere.*

Art. 1345. Nauſea & vomitus: in genere vomitus omnis, qui non eſt *nimius*, ut plurimum eſt *ſalutaris.* Nauſea & vomitus.

Art. 1346. In omni vomitu unice obſerveturut *alvus*, quantum fieri poteſt, teneatur *aperta*. Ad vomitum ſiſtendum conferunt *cydoniata, ſyr. & tinct. coral.* præ reliquis *ſuccus cydon. ſp. menth. ſal. abſynth. cum ſucc. limon.* &c. Externe *decoct. abſynthii, menth. cort. granator. flor. roſ. rub.* &c. in vino rub. coct.; ſacculus *croci* ventriculo admotus egregie vomitum ſiſtit, ut & cataplaſmata ex *fermento & pulv.* aromaticis. In genere præmiſſis rite univerſalibus *ſtomachica* (1343) ſunt uſurpanda; *decoct. fracaſtor. elect. zinzib. julap. ſtomachicum, coral. miſtur. ſtomach. In vomitionibus ab emetico fortiori excitatis* (teſte Vvaldſchmidio) *ſi detur coch. j.* ſpiritus vini, *vomitum in momento compeſcet.* Curatio.

Art. 1347. Vomitus *cruentus* frequenter a pancreate oritur; quando, ſcilicet, vaſculum ejus a ſucco acriori corroditur, ex irritatione duodeni partim ſurſum in ventriculum propellitur, partim inferius defertur, dolor gravativus, & obtuſus in ſuperiori lumborum regione, ubi ſitum eſt pancreas, præcedere ſolet. Non raro decipiuntur medici, qui vomitum materiæ *nigri-*

cantis habent prò *cruento*. In vomitu *cruento* Hæmorrhoidum fluxus eſt ſalutaris; eſt enim evacuatio quaſi vicaria.

Periculoſum malum. *Art.* 1348. *Ipſe ventriculus quandoque graviſſimis* Hæmorrhagiis *obnoxius eſt. Et revera vomitus ſanguinis a quacunque cauſa oriatur, periculo haud vacat. Nimia ſanguinis ejuſmodi effuſio intra ventriculi parietes, vel extra corpus ejectio mortem ſubitaneam interdum infert; vel ſi ſanguis in ventriculo extravaſatus reſtat, ibidem grumeſcere ſolet & corrumpi; inde graves* Lipothymiæ & ſuffocationes *creantur*.

Remedia ad vomitum cruentum. *Art.* 1349. Remedia in hoc affectu ſunt ſuccus *urticæ*, *ſem. hyoſciami*, *catechu*; *lap. hæmatit.* cum *blandis acidis*, aut *ſucc. cydon.* Aliquando etiam pus excernitur, & per vomitum rejicitur. Convenit *antimon. diaphoret. antihectic. Poterii*, *ſacchar. ſaturni*, *hauſtus japonicus* Fulleri, *tinctura antiphthiſica*, &c.

Anxietas præcordiorum. *Art.* 1350. Anxietas *præcordiorum* eſt inſignis dolor circa ſcrobiculum cordis. Malum hoc oritur ſemper ab affecto plus minus orificio ventriculi ſiniſtro.

Cardialgia. *Art.* 1351. Cardialgia eſt ventriculi orificii ſuperioris dolor admodum moleſtus, & intenſiſſimus; oritur ex efferveſcentia ſuccorum heterogeneorum, maxime bilis, unde percipiuntur phlogoſes, & inſignis ardor. Cauſæ hujus mali ſunt variæ, bilis vel ſucci pancreatici vitia, lumbrici, ulcus orificii ventriculi, &c.

Curatio. *Art.* 1352. Doſis *theriac. Andromach.* egregium eſt *anticardialgicum*. Cura ut plurimum inchoanda eſt cum *vomitorio*, & poſtea *opiata* cum *purgantibus* admiſcenda ſunt. *Tinctur. ſal. tartari a gutt.* xl. *ad* l. *item pulv. teſtac. cum caſtor. oleum amygd. dulc.* eſt maxime efficax: laudatur decoct. ſaſſafr. externe *linimenta*, *empl. e tacamach. caran. & balſam. Peruv.* Pulvis interioris pelliculæ ventriculi muſculoſi gallinæ ad. ℨj. *in vehiculo appropriato eſt efficaciſſimum remedium huic malo* (*inquit* Shavv.)

Anorexia. *Art.* 1353. Anorexia ſive inappetentia eſt, quando ægri deſtituuntur deſiderio ad alimenta. Ratio habenda eſt morbi alicujus tanquam cauſæ, unde *indicationes curativæ* petendæ ſunt, & poſtea *ſtomachica* (343.) ſunt uſurpanda, &c.

Art.

Art. 1354. Malacia eſt appetitus nimius, unde interdum, plus quam conducit, comeditur. Pica eſt appetitus inſuetorum, ut crudæ animalium carnis, carbonum, calcis vivæ, &c. *In virginibus*; chloroſis Picam, viciſſimque Pica chloroſin fovere ſolet. *Pica eſt affectus chronicus, & non in frequenter ad* hydropem, cachexiam, *vel* maraſmum *viam ſternit. Non ſolum virginibus accidere ſolet, ſed plerumque gravidis quoque; iis vero non adeo pernicioſo eſt. Hi affectus oriuntur ex depravato ſtomachi fermento; ideoque* evacuationibus, *&* ſtomachicis *ſunt curandi.* Malacia & pica.

Art. 1355. Bulimus ſeu appetentia canina, eſt voracitas nimia; ægri copioſe deglutiunt alimenta, ſed non comminuunt; eſt affectus plerumque ab extremo ambientis aeris algore progenitus, in cibi faſtidium brevi deſinens. *Appetentia canina* eſt ſemper cum vomitu vel diarrhœa. *Præcipua cura in diæta eſt quærenda. Omnia pinguia, & dulcia temperata illi proſunt, ut & leniter purgantia.* Bulimus

Art. 1356. *Crapula, per quam intelligo id, quod noſtro idiomate vocamur* a Surfreit, *eſt mala corporis habitudo cum ſenſu gravitatis ad ventriculum, & ægritudine; ſupervenire ſolent plerumque* Eruptiones cutaneæ & febricula: *Cauſa uſitatior hujus affectus eſt edilium vel potulentorum nimia voracitas; ingeſta autem non minus qualitate, quam quantitate peccabili lædentia eſſe poſſunt; aliæ quandoque etiam ſunt cauſæ; uti potio nimis larga frigidæ, vel cereviſiæ tenuis æſtivo tempore, exercitium nimis violentum, fervida ac ſulphurea aeris conſtitutio, & ſimilia. Eruptiones cutaneæ ſunt de genere* Eryſipelatoſo, *quod ordinario appellamus* a Rat'h. Crapula.

Art. 1357. *In omnibus hiſce affectibus, & precipue Crapula propriæ dicta originem ducentibus vomitorium quam primum eſt propinandum, & ſi febris nondum invaſerit doſis tincturæ hier. die proximo exhibenda eſt. Si eruptiones in conſpectu veniant, ſuſtentandæ ſunt cardiacis, & lenibus diaphoreticis; potus ſit ſerum lact. vino Canarienſi alteratum, & alias infuſum ſalviæ. In plethorico, ubi febris intenſior fuerit,* phlebotomia *locum habere poteſt.* Curatio.

Farrago ſententiarum.

Vomitiones frequentiores obſunt.

Art. 1358. In morbis ventriculi non minus ea quæ cavere, quam quæ facere oportet proponenda habeto. Et primo quidem, quamquam pituitam viſcidam, quæ ſtomachum gravat, vomitu interdum ejicere maxime neceſſarium ſit, frequentibus tamen vomitionibus motum illum naturalem, quo alimenta deorſum pelluntur, invertere, concoctionem ciborum plurimum perturbat, & impedit.

Stomachum roborantia.

Art 1359. Appetitum ad cibos acuunt herbarum amarum infuſiones, quæ ipſam ſæpe concoctionem adjuvant; at metus eſt, ne longus illarum uſus fibras muſculares nimis calefaciat. Quocirca acidis quibuſdam, præſertim elixire vitrioli *Mynſicht*, illas ſimul adſtringere non raro convenientius eſt; ea tamen adhibita cautione, ut dum adhuc tenax eſt, quæ ventriculo inhæret pituita, illis abſtineatur. Frequentiſſimum enim ſtomachi malum eſt, quo reſolvitur; idque certe fibrarum ejus conſtrictionem deſideret. *Richardus Mead.*

Cupiditas itemque faſtidium ciborum quid portendat in morbis.

Art. 1360. Aliqua etiam animadverti circa appetentiam, aut faſtidia ciborum poſſunt. Optimum ſignum eſt omnibus in morbis bene ſe ſe ægros, ad alimenta, quæ offeruntur, habere. Ad cibum adverſari cœpiſſe, per longos morbos, & poſt eos, malum eſt; itemque poſt cibi cupiditatem faſtidio ejus affici. Nullum leve malum timeri in longa appetentiæ amiſſione poteſt, maxime ſi contractum a frigore id vitium fuit. Æque pernicioſum eſt bulimo aliquem, aut canina urgeri appetentia cœpiſſe. In hac ipſa deſiderium plurimum epularum eſt, multumque voratur: quod quia onere ventriculum gravat, iterum vomitum extruditur: atque ſic levatus homo vorare denuo nova cupiditate incipit, rurſumque, ut canis, quod aſſumptum eſt, vomit. Sæpe hoc vitium bulimum, & altum ſoporem, & levitatem inteſtinorum, & hydropem, & atrophiam, ipſamque necem intulit. In eodem ægri primum multa fame urgentur, quæ tamen non omnino immoratur, quin enim animus ſubinde deficit ſimulque

conci-

concidit ſpiritus, extremaque refrigeſcunt. Tum profecto in propinquo ſyncopes eſt, quam ipſa excipit mors. *Lommius*.

Art. 1361. Obſervandum, viſcera eſſe, quæ ſanguis non hoc, vel illo ſui ſucco, ſed tota ſua mole impetere ſolet; unde concludendum non ab hoc aut illo ſucco venire impetus, qui viſcera illa laceſcunt; proindeque iſtiuſmodi impetus ex iis non erunt, qui purgationi obſequuntur, De illorum viſcerum numero eſt ſtomachus, qui a ſanguine una pati conſuevit, quidquid illi evenit mali. Saltem a ſanguine naſci conſueverunt vomituritiones, quibus laceſſitur ſtomachus cum menſibus, & hæmorrhoidibus morantibus aut ſuppreſſis inceſſabilis illi veniat vomendi cupido. Inde quod vix apud vulgus inveniet fidem, a purgantibus finiuntur minus, quam exacerbantur vomendi molimina, quæ ſanguinis vacuatio magis, quam humorum evacuatio ſedat. *Hequetus*.

Stomachi vitia non ſemper ab humorum cruditas.

Art. 1362. Ventriculus cum viſcus ſit omnium membraneum, nervoſo generi univerſo commodo, aut incommodo in primis eſt. Hinc ægritudinum fere quarumlibet origines a ſtomacho naſci, tam vera ſuſpicio eſt, quam certa fides a ſolidorum (quæ nervi ſunt) vitio maximam morborum partem oriri. Etſi affirmabis alimentum ætate delabente ſiccandis, indurandiſve partium ſtaminibus aptum, eſſe longævitati contrahendæ, vel accelerando ſenio opportunum, ubi addas incommoda diſcriminave, quæ ex tardata aut imminuta partium oſcillandi vi exſurgunt, cauſas habebis imminutæ, aut imminuundæ hominum longævitatis, ſimulque morborum, quibus conflictantur origines: quorum præcipui ſunt, ſtomachi infirmitas, ructus, flatus pro quibus exinde corrigendi imminuendiſque meri potum ſenes plurimum habent, ſuumque lac vocitando laudibus extollunt.

Non raro ab imminuta fibrarum elaſticitate.

Art. 1363. Morbus quem recentiores Medici *Soda* Galli vero *Fer-chaud* vel *ardor ſtomachi* vocant, dolor eſt exurens, vel potius ardor, qui a ventriculi orificio ſecundum oeſophagi longitudinem uſque ad fauces extenditur. Hic a diverſis quidem cauſis produci poteſt, ut ex acida indigeſtione, ex bile in ſtomacho congregata, ex hujus viſceris inflammatione, vel

Plurimæ ſodæ cauſæ.

vel etiam ex acidorum liquorum abuſu: ut Cereviſiæ &c.

Remedia ad ſodam eſſentialem. *Art.* 1364. Prior *Sodæ* ſpecies quæ ab acidis indigeſtionibus producitur eos frequenter corripit, qui Caſtaneis torrefactis abutuntur. In hac conveniunt hauſtus copioſi aquæ tepidæ & infuſ. herb. The. Altera ſpecies ex acri bile in ſtomacho congregata proveniens cognoſcitur ex oris amaritudine, viſcerum ardore, ſiti &c. Colagoga purgantia ad hanc requiruntur, quibus potus Thè copioſus larguſque præmittitur. Tertia ſpecies ſanguinis emiſſionem repoſcit. Ptiſanas & juſcula pulli gallinacei &c. Quarta ſpecies Potatoribus familiaris, abſorbentibus feliciter curatur. Teſtatur etiam D. *Homberg* lapides cancrorum dicto citius hunc morbum compeſcere.

Ad ſymptomaticam. Datur etiam ſodæ ſpecies, quæ ſymptomatica eſt, quia ab uteri, vel jecoris; vel aliorum viſcerum inflammatione excitatur. Hujuſmodi ſymptoma ceteris ſæpe evidentius in hujuſmodi morbis prodit, a quo etiam morbi ſpecies indicatur; quare eadem methodo, qua principalis morbus, curatur. Pro omnibus ſtomachi morbis rite percipiendis conſulatur opus D. *Hecquet: De la Digeſtion* &c. gallice inſcriptum edit. 1730.

Ventriculi prolapſus. *Art.* 1365. Inter caſus oppido raros recenſet Morgagnius in Epiſtolis Anat. Med. Lib. III. epiſt. 39. §. 14. quem obſervare contingit eximio Valſalvæ de procidentia ventriculi, cujuſmodi ſequens eſt: Mulier gracilis, annorum circiter 40. cum hyſtericæ affectioni multum eſſet obnoxia, ejuſque præſertim gravioribus paroxyſmis, qui convulſivis motibus univerſum corpus, præcipue autem ventris viſcera concutiebant, cumque nonnullos tandem cæterorum graviſſimos paſſa eſſet; animadvertere cœpit manifeſtam cum in epigaſtrica regione depreſſionem tum in hypogaſtrica extuberationem. Illa nunquam mutabatur, hæc ſepè intra unum diem. Nam majorem, & prædurum tumorem cum oſtenderet, ſæpenumero hic repente concidebat. Item cum alimenta ſumebantur, hæc eodem uſque præcipitari mulier ſentiebat, eaque pars inde magis attollebatur, graviorque fiebat ponderis ſenſus, qui ſemper ibidem erat: interjectis autem

qua-

quatuor aut quinque horis dolores acerbiſſimi, & tormina, & animi defectione excitabantur. Ægra ſæpe querebatur, ſibi omnia viſcera; ſic enim ajebat; e ſuis ſedibus eſſe prolapſa. Coctiones manifeſto vitiata habebat: febricitabat, erat valde emaciata. Cum tres menſes ſic, ut diximus, affecta vixiſſet, deceſſit.

In cadavere id inventum eſt, quod ſuſpicabatur; ventriculus ad hypogaſtrium prolapſus; vix ut quatuor tranſverſi digiti inter ipſum pubemque intercederent, pars enim illa ventriculi, quæ gulæ reſpondet, uſque adeo in longum producta erat, ut fundus totus eſſet in hypogaſtrio. Cauſa videtur Morgagnio convulſiones viſcerum, quæ ventre continentur, quippe quibus eam partem extenuando, eoque longiorem efficiendo, quæ gulæ continuatur, huc uſque detrectus ſit ventriculus. Nec profecto alias cauſas, quæ hujuſmodi prolapſum efficere poſſunt prætergreditur, quas imo ad duo præcipua capita revocat; viz. ad tractionem ab imo venientem, aut ad compulſionem de ſummo. *Trahebatur enim, inquit, in Veſalii ægro a graviſſimi omenti pondere, in Meryi obſervatione a tenuibus inteſtinis pene omnibus in ſcrotum devolutis, aut in prælongum alterum ſaccum, ut in obſervatione Henrici Papen; compellebatur vero deorſum depreſſo diaphragmate, aut pregrandi jecore, cujuſmodi in duabus Fantoni Patris obſervationibus aliiſque a Valſalva aut a me captis.* Cauſa.

CHOLERA MORBUS.

Hollerii ſententia.

Art. 1366. Cholera morbus eſt acutiſſimus, ſine febre fere, quæ vel uno die, vel altero, vel certe paucis diebus hominem rapit, ſubſtantia corporis effuſa, partim aſſiduis vomitionibus, partim iiſdem dejectionibus. Morbi definitio.

Hippocrates choleræ ſiccæ meminit de ratione victus in acutis §. 4. cujus naturam, & curationem ex ex loco intelliges. In humida vero animadvertendum in primis eſt; ut ſi fieri poteſt, vomitus componatur, & relinquatur motus, qui ad inteſtinum eſt. Et natura.

Cor-

Corrupta ſere, ac exitioſa materia, quæ excernitur, initio retinenda non eſt, ſed tum primum, cum vires inde concidere videntur.

Art. 1367. Itaque initio aquæ tepidæ, aquæ hor-
Curatio. dei, aliquando etiam adjecto momento ſacchari, aut mellis, ubi frigida materia eſt, imperandus eſt potus ad unc. vj. Quodſi æger borborygmis, & flatibus ſollicitatur, cochleare dimidium ſeminis cumini poterit aqua incoqui. Hac arte fluctuans materia &, ad vomitum incitata repurgatur, deinde ſiſtendo vomitui intendendum eſt.

℞. *Julap. roſ. unc.* iij. *ſucc. granator. unc.* j. *ſem. Miſce*, & utatur æger brevibus intervallis duobus, aut tribus cochlearibus. Conveniunt & ſyrup. Roſat. Myrthin. de cydoniis, de granatis, & ſimilis in cauſa frigida, in cauſa autem calida omninó iidem, ſed conſperſis pulveribus ſpicæ, cinnamomi, nucis moſcatæ, & ſimilibus. Hæc omnia oportet cochleatim aſſumere brevibus intervallis, & ſine aquis. Largior enim potus hic non convenit.

℞. *Santal. rubr. roſar. ana* ℥ij. *galliæ moſchat.* ℥. *ſem. Camphor. gr.* v. *aq. roſ. unc.* iv. *acet. unc.* j. *ſem. miſc.* Panniculi in hac miſcella merſi, & expreſſi quantum fieri poteſt frigidi, toti ventriculo applicentur. Poteſt inungi ſtomachus oleo roſato, de cydoniis, de ſpica, de abſynth. ut res exigit.

Quodſi nihil contineat æger, prius data aqua tepi-
Si æger da, cucurbitulam magnam affiges ventri, & interim
facile, dum ea cucurbitula affixa eſt, cibum exhibebis. Bre-
& aſſi- vibus intervallis cucurbitulam figes, & refiges, & ita
due vo- nutries.
mit. Conſenſus eſt veterum Medicorum dropaciſmum impoſitum ventri ſingulare eſſe remedium aſſiduc vomentibus. Parabis dropacem ex quatuor partibus picis, & olei cydonior. una ſimul liquatis: ſuper alutam extendantur. Poſtremo medicamentum calidum ventri applicabis.

Scardonæ ſententia.

Coleræ *Art.* 1368. Violenta aeris per ſuperiora, & inferiora

riora cum impetu, & ſonoro ſtrepitu eruptio, *cholera ſicca* appellatur, quæ tum excitatur, cum particulæ aeris ſpaſmodica fibrarum œſophagi, pylori, & totius canalis inteſtinorum conſtrictione comprimuntur, ac carcerantur, mox hiſce reſolutis libere, ac violenter erumpunt. ſiccæ deſcriptio.

Art. 1369. Choleram humidam ventriculi, & inteſtinorum vehemens dolor, inflatio, diſtentio, pulſus parvi, frequentes, animi deliquia, ſingultus, ſpiratio celerrima, ſudores frigidi, extremorum refrigerationes, eorum contractiones, convulſiones non raro ſequuntur. Deſcriptio humida.

Art. 1370. Cholera certis temporibus recurrens, quæque declinationibus febrium ſupervenit ſalutaris. Cæterum acutiſſimus morbus eſt, atque 24. hor. ſpat. hominem interficit. Prognoſis.

Art. 1371. In cholera ſicca ol. amygdal. dulc. ſ. i. r. e. ad unc. v. cum laud. liq. gutt. vj. vel x., necnon clyſter. ex decoct. fl. Chamomil. cum furfure unc. vj ol. lil. alb. violar. ana unc. j. ſem. philon. roman. vel Theriac. ʒij. ſæpius injecti eximiam operam preſtant. Vinum maturum, lene, odoriferum, calidum quotidie bis exhibeatur. Curatio ſicca.

Art. 1372. In cholera humida juſculum pulli ægro ad libras per intervalla tepidum propinetur. Clyſteres eodem tempore injiciantur ex eodem juſculo add. ſyrup. portulac. lactuc. violar. Poſt quatuor vel quinque hor. ſequens mixtura exhibeatur: ℞. Aq. menth. e ſucc. flor. chamomil. Theriac. ana unc. j. aq. cinnamom. el. ʒij. ſyrup. berb. ℥vj. Laud. liq. cydon. gutt. x. m. Extrinſecus Emplaſt. ex theriaca, vel ſequens Ceratum ventri applicetur. ℞. Cerat. Tachamac. unc ſem. Camphor. Opii ana ʒ. ſem. diſſol. camph. & opio, cum ſp. vin. reformetur ceratum pro uſu dicto. Curatio humida,

Art. 1373. Quid non præſtant interdum, ubi de ægro fere conclamatum eſt, aquæ perquam frigidæ potiones? Uti nimirum initio morbis aquæ tepidæ, ita decurſu ejuſdem frigidæ mirum in modum conferræ viſæ ſunt. Quid faciendum in extremis.

Sydenhami ſententia.

Choleræ morbi deſcriptio.

Art. 1374. Malum ex ſe cognoſcitur: adſunt enim vomitus enormes, ac pravorum humorum cum maxima difficultate, & anguſta per alvum dejectio; ventris ac inteſtinorum dolor vehemens, inflatio, & diſtentio, cardialgia, ſitis, pulſus celer cum æſtu, & anxietate, nauſea, artuum contractura, extremorum frigiditas, animi deliquium, &c. *Bilis ſupra infraque magno impetu prorumpit, primum liquidior, pallida, & ſubflava; dein craſſior, majoremque colorem exhibens, flavum ſcilicet, praſinum, cœruleum aut etiam nigrum.*

Methodus medendi.

Art. 1375. Pullus tenerior elixetur in aq. font. cong. circiter iij. *hujus decocti* cyathos plenos exhauriat æger, eodemque tempore injiciatur *enema* ejuſdem liquoris ſemel atque iterum, vel ad 3. 4. vicem; his addi poſſunt *ſyr. portulac. lactuc. violar.* &c. Exantlato hoc eluvionis penſo detur *paregoricum*. Si vires ægri exhauſtæ fuerint, & valde debilitatæ ante adventum medici ita, ut extrema frigeſcant, recto curſu ad *laudanum* confugiendum eſt. Vix ultra *Auguſti* limites evagatur.

Ettmulleri ſententia.

Prognoſis.

Art. 1376. In genere qualiacunque ſymptomata fortem ac deleteriam antimonialem purgationem, aut helleborum album ſequuntur aliudve catharticum, ea ſimiliter obvia ſunt in cholera. Cholera, quæ ſponte ſua ſine cauſa manifeſta externa corripit ægros, ut plurimum eſt funeſta. Eſt malum peracutum intra 24. horas, biduum, vel triduum, jugulans; periodum fere obſevat tertianariam, ita nempe ut de 3. in 3. diem moveatur, ſeu plus minus exaſperetur; quo magis excrementa a *ſtatu naturali* recedunt, eo periculoſior. Cholera aliquando eſt *epidemica & lethalis.*

Remedia qualia.

Art. 1377. *Remedia petenda ſunt ab* Art. *de* vomitu, *de* diarrhœa, *&c. cauſa morbi, ſi inveniri poſſit, bene penſitata. Vires decocti* rad. pecacoan. *tentari merentur. Vid.* dyſenteriam.

Farra-

Farrago ſententiarum.

Art. 1378. Cholera duplex eſt, una in qua amores pravi ſurſum, deorſumque cientur; altera ſicca, in qua flatulenti ſpiritus acerrimique proritatio eſt. Morbi ſpecies, & curatio cum cautionibus.

In cholera ſuppreſſio prodeuntium mala eſt, quia cruda ſunt. Oportet itaque ſi facile ac libenter exeant, permittere, ſin minus, ea incitare.

Si vires ægri exhauſtæ fuerint, & valde debilitatæ ante Medici adventum, ita ut extrema frigeſcant, recto curſu ad Laudanum confugiendum eſt.

In Curatione Choleræ cumprimis humidæ, cave ne ab initio talia adhibeantur, quæ fluxum humorum acriorum, & præter naturalium omnino cohibent, ſecus ſi feceris, recidiva morbo ſuo periculoſior metuenda eſt.

Cavendum etiam a purgantibus fortioribus ne ignem igni addamus; cum & leniſſimi cathartici operatio magis perturbet, & novos tumultus excitet.

Anodyna & Opiata aut parce, aut plane non ſunt propinanda, ubi vires jamdudum ex toto ſunt proſtratæ; ne ſomno lethali accedente Medicus ægrum eneca ſſe videatur.

Gonagram medicamentis repreſſam, ſpretiſque fonticulis cholericos motus lethale feciſſe obſervavit *Prevotius.*

In cholera humida ubi major irritatio quám humorum impetus iſque minor quam copia eſt, pharmaca ne ſint multum adſtringentia, ſed mediocriter laxantia; & aliquo modo roborantia. *Rhod. in analect. ad Septal.*

Cholera ſicca diuretica non admittit, inquit Capivaccius, & ſi vires ægri imbecilles ſint Narcotica minime perfert, quæ ſi omnino exigantur leviora ſint.

Hippocrates 4. *de rat vict. in acut.* Choleræ ſiccæ medellam deſcribit per uſum clyſterum, vini meracioris, olei, & lactis Aſinæ, præter, ſomnum quæ hujuſmodis ægris conferre dicit. Ruſticis familiare eſt allium coctum cum ruta: quæ niſi profuerint, etiam enemata ex iiſdem parata conveniunt. Cæterum laudatur a *Sylvio* ſp. nitr. in aqua fœniculi, & ſy-

& ſyrupo menthæ; itemque ſpiritus carminativus ab eodem deſcriptus.

ALVI RETENTIO.

Æginetæ ſententia.

Alvi quotidiana egeſtio ad valetudinem facit.

Art 1379. Priſcis quibuſdam ad valetudinem tuendam abunde viſum eſt diebus ſingulis alvum, & veſicam citra reprehenſionis notam recrementi ſufficienter, pro cibi potuſque ſumpti multitudine, exonerare. Alvo ſuppetias ferebant terebinthina, inſtar olivæ, ſub ſomnum devoranda exhibentes. Si vero acrius alvum ſubducere animus eſt, exiguum Rhei Barbarici admiſcebimus.

Remedia alvum emollientia.

Art. 1390. Conveniunt etiam alvo emolliendæ ova ſurbilia, ex oleribus beta, malva, jus cochlearum, & hæc fortaſſe ſatisfaciunt. Validiores in hac re vires habet, mercurialis in aqua cum ſalibus elixa, & comeſta, & jus ejus epotum, ſimiliter & ſambuci folia, polypodiique radicis duo denariis ſalſamento inſpeſi, aut cum ptiſana deglutiti. Ejuſdem claſſis eſt ſerum lactis ad trium aut quatuor heminarum menſuras cum ſale & melle ſorptum.

Jus quoque Veteris gallinacei, tam per ſe, quam cum binis crici denariis acceptum alvum emollit. Aloen interim a cena, quæ trium vicetrum magnitudinem æquet, aſſumere expedit. Saluberimus itidem fuerit Epithymus cum vino poſt frugalem cenam epotus. Verum ſi quis vehementiore evacuatione egeat, veris tempore epithymi drachmam ex oxymelite hauriat.

Ettmulleri ſententia.

Alvi retentio cauſa mille malorum.

Art. 1381. Alvi retentio cum ſit pertinacior, frequentius eſt cauſa mille malorum, dolorum abdominis varirorum, interdum nauſeæ & vomitus, affectuum capitis, cephalalgiæ, vigiliæ, vertiginis, &c. Familiaris eſt ſpleneticis, nephriticis, hyſtericis, arthriticis: literatis, ſcorbuticis, &c.

Curatio.

Art. 1382. convenit *oleum amygd. dulc.* vel per ſe vel in juſculo ad ℥ij. vel iij. *decoct. tamarind.*

in ſero lactis; *gum. ammoniacum. Aurum fulminans* cum extracto *hellebor. nigr. ſal. gem.* in clyſteribus a ʒi. vel ʒij. multum laudatur ad fæces induratas fluxiles reddendas; item clyſmata oleoſa *ex ol. lini, ol raparum, ol. oliv.* &c. In alvo pertinaciter obſtructa conducit balneum ex *emollientibus* & linimenta.

Boerhaavii ſententia.

Art. 1383. Vires tartari crudi in medicina optimæ ſunt, cremoremque & cryſtallos ſuperat viribus ad abſterſionem primarum viarium; vix ſua indole *ſecundas vias* ingreditur, ob craſſitiem & indiſſolubilitatem, nec invenit tantum liquidis in illis, quantum ad ſui ſolutionem requirit. Si autem humoribus alcalinis occurrit, ſolvitur penitus, non a liquido, ſed a ſolo alcali occurrente, qui duo ſales faciunt tunc optimum ſalem diſſolventem; ſi vero diſſolvitur ab aqua, eſt adeo craſſius ut per pannum non tranſeat, nec hinc tranſeat per lactea; & ſi forte ſolvitur a bile, aliove forſan liquore, non agit ut Tartarus, ſed ut ſal neuter, vel ſapo: hinc multos morbos ex vitio pituitæ, & vitio primorum viſcerum egregie tollit, debet vero dari ad drachmas ſex ex juſculo recenti. *Angelus Sala, chymicus candidiſſimus*, qui integrum tractatum, ubi ſua arcana, aunctis medicis deſiderata, revelat, de viribus tartari ſcripſit; laudat illum in colicis doloribus, diuturnis obſtructionibus primarum viarum, hyſtericis, podagra, &c. Sed dabat ad unciam unam, unde purgabantur per duos aut tres dies; hoc continuabat optimo cum ſucceſſu, nam non intrat ſanguinem, ſed pondere & ſtimulo optime agit; ergo reliquam maſſam ſanguinis non turbat, ſed ſaltem alvus diluitur, & emollitur fæx, cum alia purgantia poſt operationes ſuas reliquant ſemper alvum adſtrictam. Tartarus crudus.

Art. 1384. *Novi plures ventri conſtipationi ob noxios curatos fuiſſe, diluculo, & hora prius aſſueta citius lecto aſſurgendo: quantum enim a perſpiratione ſolita adimitur, tantum ad alvum lubricandam additur.* Vvillis. *Qui alvum habent ſicciorem* (*inquit* Vvaldſchmidius) *nunquam ſe mane ſtudiis* Quomodo præcavenda eſt.

applicare debent, vel foras procedere, niſi alvum prius depoſuerint; vult enim ſæpius moveri alvus ſegnior.

Aphoriſmus. *Art.* 1385. *Quibus, dum ſunt juvenes, (inquit* Hippocrates) *alvi ſunt humidæ, iis ſeneſcentibus ſiccantur; quibus vero, dum ſunt juvenes, alvi ſunt ſiccæ, his ſeneſcentibus humectantur. Melior eſt autem in juventute alvus fuſior, in ſenectute adſtrictior. Obſtructo inferiore ventre (inquit* idem de flat.) *in univerſum corpus flatus diſcurrunt.*

Hiſtoria. *Art.* 1386. *In act. philoſoph.* No. *inſtantiam ſingularem habemus cujuſdam hominis nomine* Phelips, *qui per plures annos non niſi ſemel in* 19. *vel* 20. diebus *alvum exonerabat, nihilominus, quoad cætera bene ſe habuit: obiit tamen vigeſimum tertium agens annum.*

ALVI FLUXUS.

Alvi fluxus in genere. *Art.* 1387. *In genere quod ad alvi fluxum attinet; aliquando cibi nondum cocti aut inperfecte cocti per alvum dejiciuntur, & appellatur* lienteria *vel fluxus* lientericus; *aliquando chylus excernitur & dicitur* cæliaca, *aliquando humores excrementitii, bilis, pituita, &c. excernuntur, & vocatur ſimpliciter* diarrhœa; *poſtremo quandoque dejectiones ſunt ſanguinolentæ cum vel ſine inteſtinorum exulceratione, & appellatur* dyſenteria.

DIARRHOEA.

Definitio. *Art.* 1288. *Diarrhœa eſt frequens & copioſa per alvum materiæ tenuis, aquoſæ, mucoſæ, pituitoſæ, ſpumoſæ, adipoſæ, bilioſæ, nigricantis &c. excretio, ab inteſtinis proveniens, aliquando cum, aliquando ſine excrementis, frequenter, ſed non ſemper torminibus ſtipatur.*

Philumeni ſententia.

Ex Tralliani lib. VIII. cap. 5.

Alvi *Art.* 1389. Alvus tum in febribus, tum citra febres

bres profluvio laborat. In febribus autem difficilior ejus curatio, animadverſionemque, & conjecturam diligentem requirit. Nam inter initia natura aliena ſalubriter evacuare conſuevit, ipſa nimirum natura ad ſuperfluos, incommodoſque humores rejiciendos undiquaque cogente: Id autem alias in ſtatu morbi, alias in declinatione contingit, nunc quidem cum magna profuſione humorum, ſubitaque & critica, qua febres ſolvuntur, ſæpe vero paulatim, & multis perſeverat diebus, & pene in ipſa declinatione conſiſtit. At tali occaſione profluvium, aut ſiſti non debet, donec ipſa ſe natura componat, & ad integram perveniat ſanitatem, aut motus ejus adjuvari, nam ſi quis ventrem conſtringere volet, magnam excitabit ægritudinem. profluvium.

Art. 1390. Vidimus enim ventrem initio affectus ad quartum quintumve diem profluxiſſe, & poſtea fluorem, aut per ſe, aut medicamenti auxilio ſubſtitiſſe, unde ægri in magnum periculum inciderunt, ita ut Phrænitici, aut Letargici efficerentur, aut pernicioſæ in eis parotides excitarentur: Quare initio ea, quæ corporis commodo, atque utiliter excernuntur, minime reprimere convenit, ne materia in aliam converſa partem, ſupradictos affectus generet, ſed ad ſtatum uſque contemperari cibis debent. Venter non ſtatim ſiſtendus.

Art. 1391. Ubi vero diutius jam profluvium perſeveraverit, non modo ſuperflua evacuans, ſed etiam habitum colliquans, vireſque conſumens, tunc ſane eis reſiſtere medicamentis debet. Lac igitur in toto affectu, ſi febris non urget, caprinum, aut bubulum tepidum, recens mulctum, aut coctum ad ignem, ita ut ſemper agitetur, donec ad tertias redigatur, potu auxiliatur, quod etiam ſi per ſilices fluviatiles ignitos, & candentes ferri laminas in ipſo extinctas coctum fuerit, potui datum juvat. Alii etiam mel in eo coquunt, atque ſic propinant, ſpuma vero dum lac coquitur pinna, aut cochleare auferri debet: Quoniam autem in febribus lac purum aſſumptum plus noxæ, quam commodi adferre ſolet, quarta pars aquæ lacti miſcenda eſt, coquique una ad dimidias debet, atque hoc modo exhiberi. Lac in alvi profluvio.

Art. 1392. Ubi corpus abunde jam evacuatum ſit, Fotus,

ipſumque profluvium adhuc perſeveret, fotus ex oleo, & vino adhibeatur; ſit autem oleum omphacinum, aut roſaceum, aut melinum; efficacius his eſt myrtheum, tertia aut quarta vini parte admixta.

Art. 1393. Potui vero aqua pluvialis bene cocta exhibeatur, ſed nec ante cibum, nec cum hunc æger aſſumit; nec vero univerſa, ac una vice, ſed paulatim, & modice dari debet. Quodſi quinque folii herbæ radices ſimul incoquantur præſtantiſſimum fiet auxilium, item ſi rubi radices ſimul incoquantur, magis alvum adſtringent. Nonnulli plantaginis ſemen contritum, & acinos in ſiccos pulverem redactos, integroſque, aut ſorba detrita ſimiliter admiſcent. Vinum in declinatione, hoc eſt inflammatione remittente, & febri confidentius dandum eſt, auſterum, vel alia vina adſtringentia quæ diverſis locis naſcuntur, experimentiſque probata ſunt.

Potus ſtipticus.

Ex vino.

Meadii ſententia.

Art. 1394. Ventris fluxus non difficulter coercetur. De illo loquor, qui ſine febre eſt, nam ubi hæc adeſt, num morbo ſolvere poterit, deliberare oportet. Cum ſola autem cita alvus exercet, ſatis plerumque erit, aſſumpto ſemel, vel bis vino ipecoachanæ ventrem rhabarbaro aliquoties purgare; deinde aromaticis, adjuncta creta aut bolo Gallica inteſtina roborare.

Diarrhœa quomodo curanda.

Ettmulleri ſententia.

Art. 1395. In cura diarrhœæ ex quacumque cauſa *ſtomachus* eſt corroborandus; & *ſudorifera* cum *abſorbentibus* ſunt admiſcenda. Diarrhœa oleoſa & pinguis (ſi non ex aſſumptis) ex colliquefactione pinguedinis corporis oritur.

Ventriculus præ omnibus eſt cororborandus

Art. 1396. In omni diarrhœa potus debet eſſe parcus. Ad ventriculum reſtituendum convenit *vinum uſtum cum aromatibus*, *vinum abſynth.* & maxime *cydoniata*, & externe *fotus*. Siſtendus eſt effervefcentia humorum impetus; hoc facto, ceſſat diarrhœa. Decoctum *rad. tormentil.* egregium eſt in omni diarrhœa

Curatio.

Deco-

Decoctum *rad. tormentil.* egregium eſt in omni diarrhœa & dyſenteria, tam *benigna* quam *maligna*, & omnibus aliis medicamentis præcellit. *Fructus cydon.* & ſpeciatim *meſpillorum*, *eorumque miva* maxime laudantur; *gelatina C. C.* in potu ordinario ſoluta eſt admodum ſpecifica in diarrhœis *epidemice* graſſantibus, ut & *gum. Arab.* (in decoct. alb. ſolut.); ſi adſint *tormina* vehementiora & *teneſmus*, conveniet enema *ex lacte tepido & theriac. Androm.* In diarrhœis *habitualibus* per longum tempus durantibus conveniunt imprimis *martialia* & *aromatica* ſtomacho grata, imo *thermæ*. Diarrhæa pertinax & diu durans *radice Ipecacuanhæ*, quemadmodum *Dyſenteria*, debitis intervallis aliquoties repetita curanda eſt, non neglectis interim aliis appropriatis remediis. Diarrhœa habitualis.

Baglivi ſententia.

Art. 1397. Mœror nihil aliud frequentius producit quam Diarrhœas, quæ, diu perſiſtente mœroris cauſa, evadunt incurabiles, iiſque demum ſuperveniente febre erratica & atrophia, ægrotantes e medio tollunt. Ad iram pariter diarrhœa ſupervenit dummodo ingens fuerit ita.

Farrago ſententiarum.

Art. 1398. Una die fluere alvum ſæpe pro valetudine eſt, ac etiam pluribus, modo intra ſeptimum diem conquieſcat. Prognoſis.

Cum alvi profluvium in vetuſtatem incidit; tum ſi ultro vomitus accedit, id ipſum compeſcit. Ita ſudor diarrhœis ſuperveniens morbum ſiſtit.

Pernicioſæ ſunt diarrhœæ in morbi pectoris, ſunt etiam infeſtæ puerperis, & infantibus. Quæ vero materiam porraceam, & viridem efferunt, vel mortem, vel diuturnum morbum ſignificant; potiſſimum in acutis.

Art. 1399. Semper obſervandum eſt, an diarrhœam febris comitetur: hujus enim habenda erit ratio: non quod curationem variet, ſed quod de cauſis diarrhœæ certiores nos faciat. Obſervationes practicæ docuerunt

per vomitum feliciſſime curari quandoque diarrhœam, & dyſenteriam.

Bonum ſi diarrhæa iræ, & Ićtero ſuperveniat, & ſi hæc non ſuperveniat, febris ſaltem accedat.

Curatio diarrhœæ non incipienda per adſtringentia, nam introducerent viſcerum, & inteſtinorum obſtructiones difficile ſolubiles, quibus tandem ſuccedet hydrops pertinax. Carnium eſus auget alvi fluxum, cave igitur ab iis quantum poteris.

Spontanea ſcorbuticorum, aut ab errore externo natas diarrhœas repentina adſtringentium exhibitione noli inhibere, ni hypochondriorum intumeſcentias, reſpirationis difficultatem, aliaque mala incurrere velis: idem de diarrhœa dentientium, & variolarum confluentium cenſendum.

Memini me aliquoties diuturnas diarrhœas, adſtringentibus aliiſque remediis incaſſum tentata, curaſſe, dum ſingulis diebus per triduum mane vomitorium darem, licet nulla ſigna docerent aliquid circa primas vias hærere, quod ſtimulo ſuo alvi fluxum faceret. *Schombergius.*

In diarrhœis habitualibus per longum tempus durantibus conveniunt interne in primis martialia, & aromatica ſtomacho grata, imo Thermæ.

Specificum noviter repertum. *Art.* 1400. Præter Ipecacuahnæ radicem ad diarrhœas ſiſtendas cortex arboris cujuſdam ab incoſis litus Coromandeliæ in India Orientali, ubi frequenter ſoboleſcit, *Coneſsì* dićtæ ſpeciem *cadogapalæ* Horti Malabarici plurimum referentis ab Ač. Academiæ Edimburgicæ Tom. III. art. 4. valde celebratur, ex quo pulverato una cum ſyrupo cortic. aurantior. fit eleçtuarium ad drachmam dimidiam quater in die ægro exhibendum, quod tres, vel quatuor dies tantum continuare ſatis eſt; nam prima die alvi fluxum angere ſolet, altera fœcum colorem mutat, tertia denſiores facit, ut deinceps naturalem ſibi vindicent conſiſtentiam.

Art. 1401. Induſium laneum magnopere conducit ad curandam diarrhœam *habitualem*. *Vvainvvrigt*. Ut & *equitatio* ſeu *vectio in rheda*. *Fulleri med. gymn. aſt.* Obſervandum eſt, appetitu & concoćtione ſalvis, vix unquam nocere diarrhœam.

Art.

Art. 1402. Narrat D. *Vvalker* in obſidione *Derriæ Londinenſium* nupera milites eo redactos fuiſſe, ut compoſitionem quandam ex *ſebo & amylo* liberaliter ſumpſerint, unde non modo nutrimentum, ſed & medicamentum egregium habuerunt, nempe diarrhœa *curativum* in his, *prophylaticum* in illis, idque miraculoſe & infallibiliter.

Art. 1403. Opium (ſagaciter obſervante *Coklurn*) parum aut nihil facit in cura *Diarrhœæ ſeroſæ*; & revera res, ſi proprius illam inſpiciamus, & ad calculum accurate vocemus, ita ſe habere videtur. Opium plerumque dolorem ſedat, & ſomnum conciliat, & dejectiones rariores reddit, ſed tamen copioſiores ſunt & æque tenues ac liquidæ, ut ante, & quod probe notandum eſt, magis fœtentes.

Art. 1404. Remedia ſequentia quandoque prodeſſe poſſunt, *laudan. liquid. cydoniat. cataplaſm. ſtomach. epithem. ſtomach. fotus aſtring. ſaccul. ſtomach. decoct. catechu, comp. decoct. fracaſtor. decoct. ſiſtens, elect. corynth. enema de malicorio, expreſſio roſar. miſtur. coral. elect. ad diarrhœam.* Remedia varia.

LIENTERIA & COELIACA.

Art. 1405. Lienteria & Cœliaca videntur eſſe diarrhœa cum inſigni apepſia ſeu coctione ventriculi depravata conjunctæ; ideoque earum cura partim cum diarrhœa convenit, præcipue quoad evacuantia in principio propinanda: hic etenim ſuper alia quotcunque radix ippecacu. & rhabarb. locum habent, nec omitti debent. Lienteria & Cœliaca.

Aretæi ſententia.

Art. 1406. Si a torminibus, & a perlatis valdeque profundis ſuperiorum inteſtinorum ulceribus cicatrices crebræ, craſſæ, ſolidæque contrahantur; ſtercora ex his deorſum liquida ab aliis indiſcreta prolabuntur. Inteſtinorum enim raritas, per quam ſurſum verſus alimonia diſcurrit a cicatrice intercluſa eſt. Homo igitur nutricationis inopia laborat, & pallor eſt, & infirmitas. Affectus hic, qui ab cicatrice fit, *lienteriæ* cognomen accepit. Lienteriæ diagnoſis.

Alias vero inteſtina cicatricis expertia ſunt, ſed præ debilitate retinere non poſſunt alimentum elaboratum, quod proinde chiloſum ſubterfugit.

Ab aliis morbis aliquando producta. *Art.* 1407. Morbus longus, & malus habitus, qui decumbere non cogit lienteriam peperit. Aqua intercus nonnumquam in hanc ægritudinem fæliciter commutata eſt, ex malo ſcilicet in malum, ſed melior eſt ſucceſſio.

Prognoſis. *Art.* 1408. In hoc morbo ſi non ſtabilis, ſed levis momenti purgatio fiat, ſimplex a cibis vomitus morbum ſolvit.

Cœlii Aureliani ſententia.

Cauſæ hujus morbi. *Art.* 1409. Ventriculoſa paſſio quam Græci *Cœliacam* vocant, generatur ex antecedenti indigeſtione continua, vel tumore vehementi, aut dyſenteria. Sequitur in hac paſſione conſtitutos varia ſtercorum egeſtio, qualitate, & colore nunc tenuis ac ſoluta, nunc aſpera, & inæqualis, vel conſtricta, & nunc alba, nunc ſimilis urinæ camelorum, nunc flava, & ſpumoſa, nunc praſina, vel livida, aut nigra, aut purulenta, aut ſanguinea, cum gravi fœtore, & rugitu inteſtinorum, atque in exitu ſonitu: & poſt effuſionem factæ veluti ſcatentis ſtercoris veſciculæ: & nunc jugiter nocte atque die, nunc coacervatim, ſed interjecto ſpatio, ut per diem bis vel ſemel, autinterpoſitis uno, vel duobus diebus, aut eo amplius: & nunc cum tenſione, atque ventoſitate, & tormento, vel dolore aut ſingultu, conſidente atque conducta cute, quæ ventrem circumtegit, arteſtante ſiti, & ipſius ventris fervore, & levi in interioribus torpore frigido.

Signa & ſymptomata.

Sequuntur etiam vigiliæ, faſtidium cibi, & aliquibus plurimus appetitus, virium debilitas, pallor ſubalbidus, & nunc febres, dehinc corporis odor teter plurimus, ut etiam quæ ſuis manibus tetigerunt, computreſcant, & difficile careant ódore concepto: tum vultus inflatio atque pedum. Quibuſdam etiam dyſenteria congeneratur. Eſt autem paſſio ſolutionis, & aliquando ſtricturæ complexa.

Curatio. *Art.* 1410. Cum recens fuerit paſſio adhibita requie, & quantum vires permiſerint, abſtinentia, ſomnus curandus

randus erit, atque ſiccis, & lanis mollibus venter contegendus leviter oleo hiſpano præunctus, vel melino, aut roſaceo, aut myrtino, aut lentiſcinino oleo. Facies quoque aqua tepida relevanda: tum cibus dandus: ut alica ex aqua frigida, panis etiam ſolus, aut cum eo ova, item pultes ex oryza; vel alica, aut farre, aut milio. Clyſteres injiciantur, & potui dabitur aqua frigida, & ſi febris abſit, etiam vinum.

Art. 1411. Paſſione in diuturnitatem abeunte ora ægrotantium ſpongiis ex poſca frigida expreſſis reficere convenit, articulos ligare, & ſtomacho cataplaſma conſtrictivum imponere. Æger frequentius cibo nutriatur, & ſi accepta non tenuerit, erunt ſecundo afferenda, adhibita ſimul articulorum fricatione, cucurbitaque ori ventriculi infixa, & fieri potuerit, etiam a tergo inter ſcapulas. Si vero dolor occurrerit, & ſingultus ob ardorem, atque ſitim, fomentis utendum eſt, & cataplaſmatibus, & ſpongiarum vapore, & olei injectione, quo poſſit medicaminibus vexatio celerius obtundi. Perſeverante incendio etiam calida, & oleo, & lacte ſunt injicienda. Sudoribus prodeuntibus refrigeretur æger, iidemque aſperginibus; & congruo cibo cohibeantur. Symptomatum curatio.

Art. 1412. Ac ſi plurimo tempore ulceratio perſeveraverit, cum corporis debilitate, atque faſtidio, vitanda erit frequentia medicaminum ſive injectionum, ſive potionum. Decoctionem tantum lenticulæ ſecundo, vel tertio, per ſingulos injiciemus dies, qua ſufficienter inteſtina coercentur, & latenter corpus nutritur. Tum vino leni, atque carne volantum, vel marinorum utendum. Morbo inſiſtente.

Art. 1413. Si ſolutio fuerit urgentior frigidus convenit locus ægrotanti, & ſupina jacendi poſitio, & requies. Erit denique perſuadendum, ne quoties fuerit in egeſtione commotus illico ventrem facere feſtinet, ſed quantum potuerit reſiſtendo differat. Injiciatur per clyſterem ſuccus plantaginis, aut polygoni, vel intybi, aut uvæ lupinæ, aut ſempervivæ, aut meſpilæ, malvæ, aut oryzæ, aut decoctio mali punici &c. Item lenticulæ decoctio: aut licium Indicum cum lacte. Dehinc apponenda ex palmulis epithemata, & malo cydonio, & balauſtio, & alumine, & horum ſimilium. Morbo gravius inſiſtente.

Ettmulleri ſententia.

Lienteria quid. *Art.* 1414. Lienteria eſt alvi fluxus, in quo aſſumpta prout fuere ingeſta, aut parum immutata per alvum egeruntur. *Dolor ventriculi eſt Lienteriæ comes indivulſus. & ægrotum* poſt paſtum *ſemper magis excruciat, donec alvum exoneraverit. Urina eſt pauca & valde colorata.* Lienteria *ſcorbutica* eſt malum periculoſum curatu difficile, & facile recidivans; ad *cachexiam & tabem* diſponit.

Curatio. *Art.* 1415. Inprimis ſtomachus præ omnibus eſt *roborandus. Rhabarbarum* propinari debet; *coralliata & cydoniata* valde laudantur; in genere omnia in vomitu uſurpata hic conducunt. Stomachica ſimpliciora & *paratu faciliora* (*inquit* Vvaldſchmidius) *ſæpius plus præſtant, quam compoſita*: *v. g.* nux moſchata condita, zinziber conditum, vitellus ovi *cum aceto coctus*, vinum abſymth. *ex* maſtiche *parata, &c.*

Cœliaca quid. *Art.* 1416. Cæliaca eſt alvi *chyloſa* excretio, qaando aſſumpta digeruntur quidem in ſtomacho, ſed digeſta ſub forma *chyloſa* cum excrementis excernuntur; ventrilus ut plurimum eſt ſalvus, & appetitus, ſed hoc non ſemper: per alvum excreta ſunt albicantia vel griſea, aut ſaltem pallida. Eſt malum ſatis grave & periculoſum.

Curatio. *Art.* 1417. *Aromatica blandiora & amara* apprime conveniunt; *aſtringentia* malum exaſperant. Deobſtruentia *procul omni dubio indicantur, & martialia cum* amaris. *Præmiſſa* tinct. rharbarb. *doſi una vel altera: elegantem puellam ab hoc malo diutius laborantam liberavi cum tinctur.* mart. *& vino amaro ſequenti*; ℞. Rad. zedoar. ʒj. gentian. ʒiiß. cort. aurant. ʒii. vvinteran. ʒij. myrrh. pulv. ʒj. flor. cham. *p. ij.* centaur. min. *p. j.* N. M. ana ʒj. *Infund. frigide* in vin. alb. Hiſpan. ℔iv. *coletur uſus tempore.* Foreſtus valde commendat pulvere *pelliculæ interioris ventriculi gallinæ* in Cœliaca paſſione; ut etiam pulverem *integræ nucis moſchatæ* in vitello unius ovi exhibitum in Lienteria.

Toz-

Tozzi ſententia.

Art. 1418. Quando cibus indigeſtus egeritur, vitium ventriculi, & ſuccorum diſſolventium deſignatur. At vero ſi mutatus in chylum dejiciatur, malam potius ſecretionem denotabit, provenientem a ſuccorum in tenuia inteſtina confluentium defectu, vel inertia, unde purior chyli portio ab inutili minime ſecernatur; vel etiam ex obſtructis, obduratiſque glandulis inteſtinorum, lacteriſque rubulis purioris chyli ingreſſium impedientibus. Num autem ab hac vel illa ex prænarratis cauſis dependeat, ſedulus Medicus ex adjunctis aliis, tum ſymptomatis, tum ægritudinibus conjiciet. Horum fluxuum cauſæ.

Art. 1419. Quanti periculi ſint ejuſmodi fluxus ſatis perſpectum eſt ex eo, quod inde vires ſenſim labaſcant, & corpus univerſum contabeſcat; ideo ſi alium effectum præſertim chronicum conſequantur, lethum prænunciant, vel ventoſam hydropem vel cachexiam. Ab externis vero cauſis exorti, crudis videlicet & fugacibus alimentis minus mali portendunt, nam ſponte ſua ſalubriter terminantur. Prognoſis.

Art. 1420. Pro ratione cauſarum iidem variam medelam admittunt. Si a ventriculi languore, & ſuccorum fermentatione, diſſolutioneque provenerint, expoſtulantur roborantia, & ſuccos eoſdem acuentia; ſi ab inflammatione, ulcere, acribuſve humoribus ventriculus ad depoſitionem ciborum proritetur, huc revocanda ſunt, quæ inflammationi curandæ, & humoribus corrigendis, educendiſque conferunt. A ſecretione læſa conveniunt, quæ bilem acuunt, & augent, ut ſunt amara ex aromatibus ſelecta. Obſtructionem viarum lactearum; humoreſque glandularum, & villoſam cruſtam inteſtinorum craſſiorem redditam emendant de obſtruentia, attenuantia, ſimulque ſi opus ſit evacuantia. Aromata optima ſunt, quæque potiſſimum ſubamara ſunt; vitentur vero oleoſa, & pinguia, itemque acida. Curatio habita ratione cauſarum.

Art. 1421. Externe confert Emplaſtrum ex Tacamacha, maſtiche, ſtypticum Mynſicht, Jo. de Prochyte, ex cruſta panis cum ſucco, vel pulvere menthæ, Externa.

thæ, & abſynth. maſtiche, & nuce myriſtica, ol. inſuper, & eſſent. inde elicitæ valde proſunt.

Victus ratio. *Art.* 1422. Cibis interea ægrotus minime gravetur, ſed pauca exhibeantur; ſæpius tamen, & grata ventriculo. Liquor expreſſius ex carnibus aſſis, cum aromatibus, & ſucco cydoniorum, vel ceraſorum laureorum ſubacidorum conditus ſalutaris eſt. Aliquando memini ſanatum vidiſſe Lientericum graviter affectum ſumpta halece ſalita aceto inſperſa.

Farrago ſententiarum.

Art. 1423. Lienteria eſt nimis celer alimentorum ea forma, qua aſſumpta ſunt, per alvum excretio, vitio retentricis, & expultricis ventriculi, & inteſtinorum facultatis proveniens. Cœliaca eſt celer eſculentorum, & potulentorum ex ventriculo ad inteſtina tranſitus, quo illa chyli, aut cremoris ſpecie perfluunt. *Jonſtonus.* Definitio.

Remedia varia. *Art.* 1424. Lienteriam ex abraſa villoſa inteſtinorum cruſta provenientem inſanabilem, reputat *Sylvius*; cum nulla medicamenta norit, quæ cruſtam illam renovare valeant; & quidem talem, quæ tranſitum concedat chylo ad lacteas vias propellendo. Contra vero lienteriam in ſene Saccharo roſato ſanaſſe fatetur *Foreſtus*.

Amatus Luſitanus feliciter curaſſe lientericum ſacchar. roſato cum theriaca, & ſucco cydoniorum in formam electuarii teſtatur. Commendatur ab aliis mithridatum ad ℈j. cum croci martis ·. ſem. hepar lupi magnificavit *Hartmannus* cum eodem mithridato, additis magiſterio corall. C. C. uſto & maſtiche. Ab electuario item ex baccis juniperi ſecundum deſcriptionem Paracelſi, & Croco Martis magnum juvamentum, non raro prodiit.

Remedia quæ ad alvi profluvia hujuſmodi commendat Auctor Dictionarii Medicinalis, ita ſe habent. Si alvi fluxus plurimum non infirmaverit ægrotantem, qui nec a febre, nec inappetentia exerceatur, relinquendum eſt, ut per tres, vel quatuor dies ſponte ſua componatur, tum ſequenti modo purgabitur. ℞. *Rhab. gr.* xl. *conſ. roſ.* ℥iij. *miſc.*

Si

Si vero æger viribus exhauriatur, & alvi fluxus ſeptimum, vel 8. diem prætergrediatur, tunc. ♃. *Conſ. Cynorrhod. cortic. citr. condit. ana unc.* ij. *Ocul. cancr. pp.* ʒj. *roſ. rub. pulv. rhabarb. torrefact. ana gr.* xl. *antihect. Poter.* ʒj. *ſem. bacc. querc. pulv.* ℈j. *miſc. & cum ſyrup. abſynth. q. ſ. f. opiat. de quo capiat æger quotidie mane ad magnitud. juglandis.* Opiatum.

Ubi habitualis alvis fluxus evadat, & in lienteriam mutetur, ſequens opiatum præſtat. ♃. *Chin. Chin. unc.* j. *coral. rub.* ʒij. *conſ. cynorrhod. unc. ſem. opii gr.* xij. *ſyrup. cydonior. vel granator. q. ſ. m. f. Opiatum, de quo capiat æger quotidie mane* ʒj. ſ. Aliud.

Ut vero ingraveſcentes hoc caſu colici dolores compeſcantur, jubendi ſunt clyſteres ex jure capitis vervecis, bis vel ter per diem reiteradi. Cæterum animadverti debet, crebriores injectiones in alvi fluxu magis magiſque inteſtina laxare, atque prohibere, ne eadem naturalem ſuam elaſticitatem recuperent. Hujuſmodi itidem morbi rad. Ipecacuanhæ granis xxxv. ſanantur. Nota bene.

D Y S E N T E R I A.

Celſi ſententia.

Art. 1425. Tormina ex inteſtinorum intus exulceratione, *dyſenteriam* Græce dictam, faciunt. Cruor cum ſtercore aliquo ſemper liquido, modo cum quibuſdam quaſi mucoſis fœcibus excernitur, interdum ſimul quædam carnoſa deſcendunt. Frequens dejiciendi cupiditas, dolorque in ano eſt. Cum eodem dolore exiguum aliquid emittitur. atque eo quoque tormentum intenditur. Idque poſt tempus aliquod levatur, exiguaque requies eſt, ſomnus interpellatur, frebricula oritur, longoque tempore id malum cum inveteraverit, aut tollit hominem, aut etiam (ſi finitur) excruciat. Dyſenteriæ deſcriptio.

Art. 1426. Oportet in primis conquieſcere, ſiquidem omnis agitatio exulcerat: deinde jejunum ſorbere vini cyathum, cui contrita radix quinquefolii ſit adjecta, imponere cataplaſmata ſupra ventrem, quæ reprimunt. Curatio.

Art.

Quæ facienda ſi vetuſtior. *Art.* 1427. Si vetuſtior morbus eſt, inferioribus partibus tepidum infundere, vel ptiſanæ cremorem, vel lac, vel adipem liquatam, vel medullam cervinam vel oleum, vel cum roſa butyrum, vel cum eadem album crudum ex ovis, vel aquam, in qua lini ſemen decoctum ſit, vel ſi ſomnus non accedit, vitellos cum aqua, in qua roſæ floris folia cocta ſint. Levant enim dolorem hæc, & mitiora ulcera efficiunt, maximeque utilia ſunt, ſi cibi quoque ſecutum faſtidium eſt. Themiſon muria dura quam aſperrima ſit utendum memoriæ prodidit.

Auxilium ab aqua frigida. *Art.* 1428. Si pluribus diebus nihil remedia alia juverunt, vetuſque jam vitium eſt, aquæ bene frigidæ potio aſſumpta ulcera adſtringit, & initium ſecundæ valetudinis facit; ſed ubi venter ſuppreſſus eſt, protinus ad calidam potionem revertendum eſt. Ac ſi ſanguis profluat, cibi potioneſque eſſe debent. quæ adſtringant.

Sydenhami ſententia.

Art. 1429. Dyſenteria cum rigore & horrore aggreditur, calor ſequitur; & deinde ventris tormina cum dejectionibus mucoſis, quibus progreſſu temporis Dyſenteria. intertexuntur ſanguinis lineamenta quædam cum dolore inſigni; ſanguine aliquando deſtituuntur, & nihilominus (modo frequentes ſint dejectiones cum ventris torminibus & colluvie mucoſa) recte vocabitur dyſenteria. Si ſanguis ſincerus evacuetur, vita ægri periclitatur.

Art. 1430. *Venæſectio* quamprimum celebretur, Methodus medendi. & exhibeatur hauſtus *paregor.* eadem nocte, deinde *catharticum* lene bis repetium, & *paregoric.* hor. 4. vel 5. poſt ſing. purgationes; potus ordinarius ſit *lac coctum cum aq. tripl.* vel *decoct. alb.* Si morbus præfractior ſit, detur *laudanum* 8. quaque hora etiam in majore doſi, & injciatur enem. ex *lacte vaccin.* & *theriac. Androm.* ℥j. ubi vires *venæſectionem* non patiuntur, detur ſingulis matutinis bolus ex *rhabarb.* ℨʃʃ. cum. *q. ſ. diaſcordiis* & *paregoricum* hora ſomni.

Infantes eodem modo tractandi ſunt diminuta doſium

ſium quantitate. Methodus in *cholera morbo* in hoc quoque laudatur, ut & *diæta lactea.*

Vvilliſii ſententia.

Art. 1431. Quamvis dyſenteriæ vocabulum communi acceptatione alvi fluxum cruentum, ſicut diarrhæa humoralem denotat; tamen morbus *Londinenſis* anno 1670. Dyſenteria appellabatur, incruenta licet. Fuit affectus ille ſubitaneus & frequenter abſque manifeſta occaſione invadens; laborantes cum vomitu immani & ſedibus crebris & aquoſis cito in maximam debilitatem inque ſpirituum horrenda deliquia & virium omnium poſtrationem redigebat. Novi plures pridie ſatis ſanos, & valde robuſtos, intra x. j. horas morbi hujus tyrannide adeo dejectos, ut cum pulſu debili, & exili, ſudore frigido, & jamjam moribundi viderentur, & quidem non pauci ab eo cito interibant. Dyſenteria incruenta.

Art. 1432. Pro curatione hujus morbi nulla *evacuatio* juvabat; verum remedia tantum *cardiaca*, eaque calidiſſima commoda fuerunt, in tantum, un *ſp. vini* cum ſacchar. parum deflagratus remedium populare & quaſi *epidemicum* fuerit, atque in tali Dyſenteria ſere ſemper proficuum: etſi in altera cruenta indifferenter uſurpatum ſæpe noxium deprehenderetur. Ego exhibui ſatis feliciter *theriac. androm.* ℈iſs. cum *julap. cardic.* & ventriculo placentam ex *pane toſto* & *theriaca* illinito vinoque generoſo immerſam applicari juſſi, aut loco *theriac. Androm.* pulv. ſeq. ℞. *Pul. e chel. cancr. comp. e contrayerv. ſepen. virg. ana* ℥j. *cinnam. rad. tormentil. ana* ʒſs. *croc. cochinel. ana* ℈j. *doſ.* ℈ij. Curatio.

Art. 1433. De deſcriptione dyſenteriæ vere *cruentæ Londinenſis* vide authorem, *pag.* 49. laborantes haud cito interibant; quin plures ſeptimanas, imo interdum menſes ſanguinem quotidie in magna copia excernebant, &c. In his dejectiones fuerunt liquidæ; & ſanguine diluto tinctæ, inſtar loturæ carnium, in aliis craſſiores cruore ſaturatæ, ac inſuper muco albicante: & non raro membranarum fruſtis refertæ, & de remediorum formulis conſulendus eſt auctor p. 50. & 51. Dyſenteria cruenta.

Ettmulleri ſententia.

Art. 1434. Dyſenteria eſt diarrhœa cruenta. Hujus morbi Ties dif.

ferentiæ morbi tres ſunt differentiæ. 1. Quando ſine inteſtinorum vitio mero motu & impetu naturæ ex plethora ſanguis bonus excernitur tanquam in fluxu *hæmorrhoidali*, ſcorbuticis familiaris eſt. 2. Quando ſanguis tenuis & aquoſus loturæ carnium ſimilis excernitur, fluxus *hepaticus* dicitur, ſed revera a vaſis hæmorrhoid. internis provenit. 3. Tertia ſpecies dyſenteriæ eſt, quando ob vitium inteſtinorum ſpaſmodicum cum inſignibus torminibus: & cum muco albeſcente, hinc cum purulenta materiæ *ſanguis* ejicitur, atque hæc κατ' ἐξοχὴν dyſenteria appellatur, diarrhœa cruenta tormentoſa, reliquæ ſpecies fere ſemper ſunt abſque torminibus. Eſt vel *benigna* ſine febre & contagio, vel maligna cum febre & maxime contagioſa. In gradu acerbiſſimo *carunculæ*, (ſignum ut plurimum lethale) quæ excernuntur cum materia purulenta, quid ſint, explicatu obſcurum eſt; non enim niſi in Dyſenteria diuturniori fit inteſtinorum excoriatio, & forſan exulceratio aliqualis; adſunt aliquando *aphthæ*: & inteſtina ipſa *gangræna* afficiuntur, ex qua fere omnes, qui Dyſenteria laborant; moriuntur, *Omnes qui Dyſenteria moriuntur* (teſte Valdſchmidio) ſphacelo *pereunt, ipſi inteſtinis* ſphacelatis; *quod obſervatur triduo ante mortem, ubi ſitis non magis urget, & extrema frigent.*

Carunculæ cum materiæ purulentæ.

Art. 1435. Cura inchoanda eſt cum *opiatis* & *ſudoriferis* & *abſorbentibus*, præmiſſa tamen doſi *rhabarbari* ſemper in Dyſenteria *benigna*, in *maligna* vero eadem methodus obſervanda eſt, ac in aliis febribus continuis *malignis*: tinctura *bezoardica* laudatur. *Aſtringentia* in principio malum exaſperant, in declinatione locum habent cum cautela. *Venæſectio* & *clyſteres* non conveniunt. Summa habenda eſt ratio *ſtomachi* externis & internis, uti in quibuſvis alvi fluxibus. Priapum *cervi* tanquam ſpecificum extollitur. Semper propinetur *gelatina C. C. pulv. cran. human. & uſnea. Album græc.* pro pauperibus eſt inſigne remedium, item ſuccus *heder. terreſt. & cydoniata, lac* chalybeatum, in quo *rad. ſymphit* maj. coctum fuerit, *gum. Arab. trag.* &c. ſed præ omnibus *ſacchar, ſaturni*, & *viperina* (in Dyſenteria *maligna*) *Balſam. Peruv. aut terebin. in clyſteribus* aliquando eſt proficuum. *Oleum lini* præſentaneam præſtat operam. Accurate diſtinguendus eſt *flux. dyſenter* & *hæmorrhoid.*

Curatio.

Mea-

Meadii ſententia.

Art. 1436. Semper igitur ut ad curationem veniam, primum ſanguinem mittere expedit, deinde vomitus utiliſſimus eſt, quem vino ipecacuanhæ non ſemel, ſed ter quaterve, interpoſito biduo, vel triduo elicere optimum eſt. Curandi methodus.

Inter has exinanitiones, & etiam poſtea, adhibenda ſunt medicamenta, quæ fluxum cohibeant, & ſimul membranula exulceratas ſanent. Neque ullum remedium mihi compertum eſt illo præſtantius, quod ex confectione cardiaca, & bolo Gallica, adjuncto extracto Thebaico componitur; ita nimirum, ut illorum ſingulorum ſcrupulus unus, hujus granum unum ter in die ſumatur.

Neque inutiles ſunt infuſiones in anum maxime ex juſculis pinguibus, addita theriaca Andromachi; aut ſaltem electuario e ſcordio; vel ex decocto albo, adjecto amylo; vel loco illius julapio e creta, adjunctis, ubi opus fuerit, extracti thebaici granis duobus, aut tribus.

Illud denique animadvertere ex uſu erit, malum interdum corporis habitum efficere, ut hæc omnia parum proficiant. Illis in caſibus, non omiſſis ceteris, ea, quæ humores emendant, in uſu vocare oportet; & quidem rhabarbarum, adjuncta mercurii ſexies ſublimati exigua portione, iteratis vicibus dare convenientiſſimum erit. Notandum.

Art. 1437. Præter hæc incommoda, vomica etiam interdum, ſive ſuppuratio interna, in ventriculo naſcitur. Hoc quidem raro fit, non ſemel tamen accidiſſe vidi; cum magnam profecto ſanguinis ſimul, & purulentæ materiæ copiam evomebat æger. Terret ſane iſte caſus, at plerumque tamen non magnum periculum adfert; iiſque adſumptis, quæ membranas exulceratas conglutinent, in primis balſamo Locatelli, redit ſanitas. Vomica accedente.

Farrago ſententiarum.

Art. 1438. Qui Dyſenteria pereunt omnes fere ex ſphacelo inteſtinorum pereunt: patet id triduo ſaltem ante mortem, nam extrema frigeſcere incipiunt, Prognoſis.

pulſus ſunt exiles, & inæquales, ſitis non urget, nec dolor in affecto loco, & nonnulli paucis ante mortem horis in delirium cadunt.

Dyſentericis vomitus bilioſus in principio malus eſt, ſi angina itidem lethale. Aphtæ vero, & difficultas deglutiendi mortem imminere denunciant.

Obſervandum eſt, intempeſtive ſuppreſſa dyſenteria quoſdam in Epilepſiam incidiſſe, alios in pleuritidem, alios in inſaniam &c.

Si in dyſenteria adhibueris Opiata, & ultero mane color oculorum ægri eſt mutatus, certo non ſuperabit morbum, ſi vero color oculorum immutatus remaneat, indicium eſt, ægrotum poſſe reconvaleſcere.

Ab opiatis principio cavendum. *Art.* 1439. Temerariam ac ſine ratione ab aliquibus uſurpatam conſuetudinem improbat *Alexander*, qui ſtatim Opiata ingerunt, hæc enim ad tempus quidem humores cohibent, verum, & caput afficiunt, & vires infirmant, & poſtea fluxum incitant, quamobrem eorum uſum, niſi urgente neceſſitate, prohibet.

Specificum nuper repertum. *Art.* 1440. Quantum ad remedia: corticem quemdam tuteum, amariuſculum, ſtiptycum anno 1713. ab Americæ regionibus primum in Europam delatum, & Simarubam dictum Acta Academiæ Regiæ Scient. Pariſien. ad ann. 1729. celebrant, ubi enim D. Juſſieu Univerſitatis Pariſinæ Medicus obſervat pro dyſenteria hujus cortici ℥ij. in ſuffic. quantitate aquæ decocti, tertiam partem ſingula doſi hauctam efficacius adere; quam ſi iſdem in ſubſtantia aſſumeretur.

Farrago ſententiarum.

Remedia varia. *Art.* 1741. *De viribus rad.* ipecacoan. *eſt res nota; ſed præſtat ejus* decoctum *propinare, quam radicem in ſubſtantia. In Dyſenteria* ſerum lactis *fere ſpecificum*; Bagliv. 242. *& alibi.* Radix ipecacacoanhæ *præter vim* vomitoriam, *quam obtinet,* ſudores *copioſos excitare ſolet. Atque in hoc* (*inquit D. D.* Freind) *quantum ego conjectura aſſequi poſſum, præcipue conſiſtit egregia illa in Dyſentericis affectibus virtus, quam ſibi præ aliis vomendi inſtrumentis vindicat. Craſſante Dyſenteria* (*inquit*

Do-

Doleus) *hoc unico medicamento plus centum feliciter curavimus*, oleo, *ſcilicet*, amygdalar. dulc. *cum ſucco* citri *commixto*, *ſæpius de die aſſumpto*, *præmiſſo tamen* rhabarbaro *toſto*; diaphoretica ſemper *interponi debent in hoc morbo curando*, *inter quæ eminent* tinctura bezoardica & miſtura ſimplex. Nux muſchata *eſt egregium* antidyſentericum: *proſunt* gelatin. C. C, ol. rhabarbari, cydoniata, &c. *Fungoſa ſubſtantia nuclei lobos in nucibus & ſeparans exſiccata & pulveriſata in vino exhibita modica quantitate exercitum* Anglicanum in Hibernia *graviſſima Dyſenteria medicorum omnium ſolertiam eludente laborantem feliciter liberavit. Raii Hiſt. plant.* J. Aubrey *communicavit. Repetitis experientiis (inquit* Tovvne *in Tractatu de Morbis* Barbadæ) *ſequens electuarium in Dyſenteria ſucceſſu feliciſſimo exhibui*: ℞. Conſerv. roſ. rub. ℥ij. ſperm. cet. ʒj. cer. flav. ʒiij. ol. amygd. dulc. ℥j. ſyr. e cort. citr. q. ſ. m. f. elect.

Art 1742. *Sequentia quandoque locum habent*, cataplaſma ſtomach. decoct. Fracaſtor. enema balſamicum (*experitiſſimum plane remedium*) enema de malicorio; enema ad tormina; epithema ſtomach. fotus ſtomach. tinct. rhabarb. Sennertus *de hoc morbo copioſe & pulchre ſcripſit*. Alia nonnulla

TENESMUS.

Art. 1443. Teneſmus in genere eſt aſſidua cupiditas per alvum egerendi; parum, mucoſum, aut viſcoſum, aut cruentum aut purulentum; aut nihil omnino excernitur; pars affecta eſt inteſtinum rectum aut ſphincter muſculus. Teneſmus producitur a Dyſenteria, hæmorrhoid. verm. aſcarid. calculo in veſica, &c. Fotus *lactis tepid.* (cum *flor. ſambuci* incoct.) teneſmum lenit. *Enem. emol. cum lumbric. terreſt.* &c. incoct. eſt exoptatiſſimum remedium; item enema ex *jure carn. vervecin.* &c. Teneſmus.

Art. 1444. Fluxus *hepaticus* veterum eſt merum nomen, eſt enim fluxus *hæmorrhoidalis* e venis hæmorrhoid. vid. *Dyſenteriam*. Fluxus hepaticus.

Art, 1445. Conveniunt remedia *hæmorrhagias* ſupprimen- Remedia varia.

mentia, imp... *martialia*. Decoct. e *lignis* (cum *aq. calcis*) *gelatina C. C.* item *paſſulæ majores*, &c.

Æginetæ ſententia.

Pro ratione cauſarum curandi ratio. *Art.* 1446. Si Teneſmus a copia ſtercoris in recto inteſtino impacti producatur, clyſteribus acrioribus, verbi cauſa, mulſa adjectis ſalibus, aut aliquibus quæ per os aſſumpta emolliunt (cujuſmodi Damaſcena, aut ficus, mercurialis, ſerum lactis) excreto ſtercore illico deſinit.

Si citra ejuſmodi cauſam prompta hæc egerendi ſine effectu voluntas eveniat, lenire inflammationem hordeacea polenta calida, & aſperginibus ex vino, oleo myrtino, aut roſaceo, aut omphacino lumbis, ac pectini applicatis, competit.

Mucoſa, quæ inteſtinum rectum obſtruunt, mulſi quoque infuſione abſtergito, muriaque non raro indita, id quod res expoſtulat, ipſa perficit. Satis vero ſunt ſalis ℥vj. cum aquæ calidæ hemina.

Mitigantur præterea dolores, & diſtentiones inſeſſu fœnugreci, aut malvæ, aut ſeminis lini. Quidam etiam ſæpius hanc inſeſſionem uſurparunt. ℞. Rub. myrti, cytini, lauri, & cupreſſi viridium æquales portiones in aqua decoquuntur; eſt autem *Marcellium*.

At ſi in profundo inflammatio, & irritationes torqueant, frumentacei cremores una cum quibuſdam ſtypticis percocti, ab infernis infudendi ſunt. Oleum vero dulce immiſſum, atque plurimis horis detentum, dolorem diſcutit.

Farrago ſententiarum.

Art. 1447. Dyſenteriæ aſſiduus comes Teneſmus eſſe ſolet, quo tam crebriter coguntur patientes deſiderare, irrito ſæpiſſime conatu, ait *Lucas Tozzi*. Inter Remedia varia. dyſenterias eumdem refert *Galenus*, cui curando vix æquæ præſtantius remedium datur balſamo ſulphuris *Sylvii de le Boè*, ſi cum terebinthinæ venetæ ſpir. oleoſo, vel ſuccini, aniſive oleo rite fuerit comparatum, ac per ſe ſolum, vel aliis admiſtum, & podici inditum.

Suffimentum ex Thure commendat *Matthiolus*: additque præterea *Foreſtus* maſtichen, ſemina myrti, & flores

flores roſarum punicarum arefactarum. Suffitus conorum abjectis præſentiſſimum remedium dicitur a *Rumle*.

Interne vero, oleum maſtiches ad guttas aliquot in aqua menthæ, plantaginis vel pulegii ſubito Teneſmum ſolvere, notat Hartmannus. Auctor vero Dictionarii Medicinalis obſervat, cum teneſmo quandoque internum ani dolorem conjungi admodum moleſtum, qui ſequenti clyſtere optime auxiliatur. ℞. *Fol. vel flor. ſicc. ſambuc. flor. verbaſc. alth. and man.* j. *aq. lib.* ij. *capit. pap. alb. num.* ij. *coq. ſimul & colat. ſit ad uſum clyſter.* vel etiam ſatis eſt, ſingulo bihorio pulp. caſſ. unc. ſem. aſſumere, nam unica die hujus ope remedii morbus ceſſat.

Interdum vero ab hoc morbo, dolor ventrem cingens excitatur, quo mucoſæ excretiones redduntur, nonnullis ſtriis ſanguinis tinctæ, cum frequenti deſidendi conatu, unde vel nihil omnino, vel pauca mucoſitas tantum deponitur. Hoc autem caſu clyſter ſupra laudatus confert ter in die reiterandus, vel balneæ mane, & veſpere per horam integram adhibenda, mirifice juvant; quibus uſurpatis bini cyathi aquæ mannæ hauriuntur, quæ hujuſmodi eſt. ℞. *Mann. elect. unc.* ij. *aq. lib.* ij. *diſſolut. manna de colat. quinque vel ſex cyathi quotidie propinantur.* Hujus equidem remedii virtus in hæmorrhoidibus internis, nihil omnino effundentibus, egregia præſtat.

Art. 1448. Quando ſedato dolore, & inhibita fluxione ulcus ſupereſt, primum idem detergendum decocto hordei, hydromelite, mele roſato; terſum deinde exſiccandum eſt cum gall. roſ. rub. oryza torrefacta, in aqua chalybeat, coctis, in qua diſſolvitur bol. ſang. dracon. Clyſteris minima ſit quantitas: ſcilicet ad lib. ſem. quia ultima inteſtini pars tantum abluenda. Ungitur autem ulcus unguento populeo, albo *Rhazis*, cui camphora additur, ſi ulceri phlegmon ſit conjunctum.

Si ulcus remaneat.

Art. 1449. Quoad venæſectionem, ea mihi, inquit *Franciſcus Calmette*, in iſto affectu videtur minime omittenda, initio præſertim, & ipſo morbi augmento: imo ſi febris quandoque adſit, aut intemperies viſcerum, & ſanguinis calida, aut plethora, vireſque

Phlebotomia, an instituenda.

vigeant, ut fere ſemper accidit, iterum, atque iterum celebranda venit, ſic namque humorum acrimonia, & calor contemperatur, & eorumdem ad inteſtinum rectum deſcenſus, & fluxus cohibetur; quodſi ab ulcerato, eroſo, aut inflammato recto inteſtino, aliave quacumque de cauſa ſtranguria, ſive medendi difficultatas ſupervenerit, venarum hæmorrhoidalium apertio per hyrudines erit utiliſſima, ſicut & balneum.

COLICA BILIOSA.

Sydenhami ſententia.

Colica bilioſa. *Art*. 1450. Colica Bilioſa eſt inteſtinorum dolor atrociſſimus præ cæteris omnibus, inteſtina nonnunquam quaſi injecta faſcia conſtringit; nunc in punctum contractus quaſi terebello perforat: ſubinde remittitur dolor, mox recrudeſcit paroxyſmus, quem æger preſentiens vultu miſerabili atque ejulatu, ceu præſentem, exhorret & averſatur. Sub initio hujus morbi non ita certo ad unum aliquod punctum determinatur dolor, atque in ejuſdem progreſſu, neque tam crebra eſt vomituritio, neque alvus ita pertinaciter catharticorum vim eludit; quo autem magis augetur dolor, eo obſtinatius in puncto figitur; vomituritio ſuccedit frequentior, & major alvi adſtrictio, donec tandem ab ineluctabili humorum ſymptomatum vi totalis periſtaltici inteſtinorum motus inverſi (niſi maturius quis tulerit ſuppetias) atque *iliaca paſſio* procuratur: Quæ hoc morbo excernitur materia, ſincere ſi fuerit atque [illegible] viridi aliquando, aliquando etiam flava, aut inſoliti cujuſdam coloris ſpectatur.

Quomodo a nephritide diſtinguitur. *Art*. 1451. A *nephritide* ſic diſtinguitur. 1. Dolor nephriticus fixus in rene eſt, & ab eo ad teſtem exporrigitur ſecundum longitudinem ureteris. Colicus vero vagus eſt & cinguli inſtar medium ventrem affligit. 2. A paſtu Colicus dolor augetur, nephriticus potius imminuitur. 3. In Colico dolore ab excretione per alvum & vomitum majus levamen emergit, quam in nephritico. 4. In dolore nephritico urina primum clara & tenuis, poſtea aliquid ſubſidet, & tandem are-

arenulæ aut lapilli excernuntur; in Colica urinæ initio craſſiores exiſtunt.

Art. 1452. Ad curam rite inſtituendam *ſanguinis e brachio* paulo liberius quamprimum educatur, & poſt horas iij. vel iv. *anodynum* exhibeatur: poſtero die *catharticum lenitivum* & interpoſito diu uno ad tertiam vicem propinetur. *A quaſi epidem. mirab.* vel quæcunque alia *cardiaca*, poſtquam longo morbo vires plurimum exhauſtæ fuerint, aliquando mirum in modum juvat. Equitatio, quemadmodum in pluribus morbis chronicis, quod maximum eſt præſtat, hæc quoque cæteris non proficientibus curationem nonnumquam abſolvit. *Aliud exercitii genus in hoc affectu equitatione longe efficacius in* Barbada *habemus* (*inquit* Tovvne) *viz.* navigationem circa inſulam. *Vidit quoſdam in deploratiſſimo infirmitatis ſtatu, cum aliam qualemcunque geſtationem ferre non potuerunt, hac ratione, ultra quam quod credibile eſt, reſtitutos.*

Methodus medendi

Purcelli ſententia.

Art. 1453. Colica eſt dolor ventris atrociſſimus, quandoque totum abdomen occupans, aliquando ad unum punctum determinatur cum cruciatu quaſi terebrante, interdum de loco in locum immutatur, nonnunquam videtur ſenſatio tanquam viſcerum cum funibus ſimul correptorum; intumeſcit aliquando totus venter ita, ut quaſi diſrupturus eſſet; alvus ut plurimum clauſa eſt, urina pauca redditur; atque hæc ſunt ſymptomata uſitatiora; accidunt etiam aliquando graviora, febris, in ore ſapor acidus vel amarus, vomitus, ructus, urinæ ardor aut ſuppreſſio, icterus, pulſatio magna in abdomine, ſenſus frigoris in eodem, umbilici intus retractio, vel protruſio ejuſdem extrinſecus, materia flava vel viridis per alvum ejecta ſine levamine, excrementa alvina læviſſima & ventoſa, inſtar ſtercoris bovini, urinæ ſupernatantia. Colica frequenter in *paralyſi*, *epilepſia*, *arthritide*, *hydrope*, *rheumatiſmo*, aut *tabe* terminantur. Dolores Colici ſunt aliquando in *peritonæo*, qui frequenter lethales evadunt, ut etiam in

Morbi deſcriptio.

pancreate; vide loco *p.* 27. & 30. *Spigelius* affirmat ſe nullum unquam diſſecuiſſe ex Colica mortuum ſine inteſtinorum inflammatione.

Art. 1454. Cauſæ colicæ frequentiores ſunt: cruditates, flatus, alvi adſtrictio, humores acidi in ſanguine bilis acrimonia, herniæ, abſceſſus interni & latentes, ulcera, cancri, &c. concretiones lapidoſæ in pancreate hepate, liene, inteſtinis, vel ventriculo, inſertio ductus cholidochi in ipſum ventriculum (vel pylorum) luxatio cartilaginis xiphoidis, conſtitutio aeris maligna, unde Colica *epidemica*, affectiones nephriticæ, & poſtremo obſtructiones & tumores ſtrumoſi in glandulis inteſtinorum (& meſenterii) Colicam producunt; hi dolores ſunt magis fixi, diuturni, nec adeo acuti; *cathartica* & *enemata* minus proſunt. De ſtructura & ſitu *coli* vide locum part. 66.

Art. 1455. Curatio inchoanda eſt cum *venæſectione*,

Curatio. ſi adſit calor inſignis vel inflammatio, vel febris vel ingens humorum affluxus. ℞. *Decoct. capit. ovin. vel pedum vitulin. vel inteſtin. vercin.* ℥x. *ol. oliv.* ℥iij. *m. ſ.* enema. In frigidoribus enema *ex ol. oliv, vel lini & vino Canarin.* item cum *ol. rut. cham. junip.* &c. cum fructu injiciuntur. Si hæc alvum non ſubducunt, ad fortiora deveniendum eſt. N. B. ſed

Nota bene. notatu dignum eſt, experientia abunde teſtante, quod immediate poſt *venæſectionem* clyſmata vel *leniſſima* promptius operabuntur, quam fortiſſima ante ſanguinis miſſionem. In acerbiſſimis torminibus cum vomitu, &c. *Laudan.* gr. iv. vel v. in *clyſtere* dolorem in inſtanti leniunt, quum idem remedium per os nullum omnino afferat auxilium, in Colica *habituali* pannus laneus mollis & ſubtilis immediate ſupra cutem ventris

Colica habitualis. continuo geſtandus; a *Galeno* & aliis multum laudatur tamquam fomentatio perpetua. *Virtutes* aquarum ſulph. Bathonienſ. (*extra paroxyſmum*) equitationis, *&c. ſunt ſatis notæ. Commendatur juſculum* cancrorum fluviatilium; *&* radix allii *pro pauperibus. Interdum exhibeo* oleum ſeminum aniſi *larga quantitate viz. a gr.* 40. *ad* 100. *in pauco ſaccharo vel aliter cum magno levamine,* *præ-*

præcipue in colica a cauſa frigida oriunda. Semen aniſi vocatur ab Helmontio ſolamen inteſtinorum.

Baglivi ſententia.

Art. 1456. In Colica Bilioſa ſucedit frequenter *aphonia*, & vox rauca, & per totum fere morbi decurſum durat. In Colica pertinaci ſi ſudor copioſus & univerſalis superveniat lebefactis & reſolutis viribus, brevi *paralyſin* expectato: cave igitur ne *opiata* copioſius in ea exhibeas. De aphonia & Paralyſi ex colica.

Art. 1457. Antidotum Colicæ eſt *chamæmelum*, a quacunque cauſa oriatur. Quando *opiatis* uteris, ſemper adde *caſtoreum*, nam & opii narcoſin corrigit & doloribus medetur. In pertinaci malo conducit iter aliquod, ut corpus plurium dierum *equitatione* excitetur, fibræque meſenterii longo dolore laxatæ priſtinas reſumant oſcillationes ad morboſas impuritates e menſenterii ſinu eradicandas expellendaſque. Valde prodeſt *ſemicupium* in graviori caſu & in ipſo ileo. Remedia nonnulla.

Vvilliſii ſententia.

Art. 1458. Pars primario affecta in Colica videtur eſſe *meſenterium*, quod eſt valde ſenſibile, & humorum nervoſi generis afflexionibus plurimum obnoxium, & hinc dolores lumbares atrociſſimi, in quantum ſcilicet nervi quidam inſignes lumbares meſenterii plexum nerveum maximum ingrediuntur. Tranſitus a Colica ad *paralyſin* indicio eſt materiam morbificam non per arterias, ſed nervos deferri, ejuſque ſedem non eſſe inteſtinorum tunicas, ſed *meſenterii* plexus nerveos. In colica meſenterium primario afficitur.

Art. 1459. ♃. *Fol. mal. utriuſque mercurial. parietar. ana m.* iv. *flor. ſambuc. cham. melilot. ana m.* ij. *caput vervecin diſciſſum*; coquantur in *q. ſ. aq. font.* colatura uſurpetur pro fotu cum ſtuphis laneis calidiſſime intinctis & expreſſis, atque viciſſim applicatis, repetendo quoties dolores intenſius urgebunt. *Omentum agninum aliave brutorum viſcera calentia* abdomini impoſita & ſubinde mutata dolores interdum mire ſedant. Præ aliis quibuſcunque remediis, Curatio.

diis, aquæ *acidulæ minerales ferratæ* æſtivo tempore per menſem epotæ, juvamen maximum conferre ſolent, & reliqua alterantia longe ſuperant. *Tinctur. antimon.* & *ſuccini* locum habent.

COLICA HYSTERICA.

Sydenhami ſententia.

Colica hyſterica. Morbi deſcriptio.

Art. 1460. *De Colica Hyſterica apud nullum authorem uſpiam legimus, audivimuſve ante accuratiſſimum* Sydenhamum. Imprimis cavendum eſt, ne ſymptomata fœminis hyſtericis familiaria ab aliis, quos ſæpe emulantur, morbis diagnoſis errore putentur oriri. Colica *hyſterica* bilioſam nonnunquam mentitur, comitem habet dolorem circa cordis ſcrobiculum, regionem ventriculi & paulo inferiorem; ſequuntur humorum viridi aut flavo colore per vomitum ejectiones & animi dejectiones maximæ, poſt diem unum vel alterum faceſſit dolor, a leviſſima vero animi commotione revocatur.

Curatio longe diverſa quam colicæ bilioſæ.

Art. 1461. Cura radicalis a cap. de *hyſterica paſſione* petenda eſt. Nec *venæſectio* nec *catharſis* locum habent; nam malum exaſperant, immo nociva ſunt ipſa *enemata leniſſima:* quippe hic morbus a ſpirituum *ataxia* potius quam vitio humorum naſci videtur; ideoque præmiſſis aliquot hauſtibus *liquoris poſſetici*, iiſque per vomitum rejectis, ſtatim ad *laudanum* confugiendum eſt, & in uſu ejus perſiſtendum. Aliquando tamen in fœminis ſanguineis humorumque copia oppreſſis vel phlebotomiam vel catharſi vel utraque *anodyno* via aperienda eſt. In *icterum* interdum tranſit, qui plerumque ſponte ſua ſenſim faceſſit: ſin longas moras nectat, remediis *ictericis* fugandus eſt; obſevrandum ſolummodo occurrit, quod e catharticis *rhabarbaro* ſolo utendum.

COLICA PICTONUM.

vulgo *de Poitou.*

Colica Pictonum.

Art. 1462. Colica *Pictonum* eſt ſpecies quædam, quæ degenerare ſolet in *Paralyſin*, & motus omnimodam

[ti]am manuum ac pedum depravationem, quam hoc nomine *Riverius* in cap. de Colica indigitat; & apud *inſulas Caribum* notiſſima eſt, utpote quæ magnam vim hominum infeſtat. Hunc dolorem atrociſſimum ſanat *Balſamum Peruvianum* frequenter ac magna doſi exhibitum, viz. gr. xx. xxx. vel xl. ſacchar. albo inſtillatum bis vel ter in die: at *paralyſis* huic remedio haud cedit. *Galbanetum* pro uſu externo. Balſamum Peruvianum.

Tovvnei ſententia.

Art. 1463. Colica nervoſa ſeu convulſiva eſt affectus adeo frequens in *Inſulis Caribienſibus*, ut in numero morborum *Endemicorum* jure merito habenda ſit. In medicorum ſcriptis *Colica Pictonum* nuncupatur, quia *Pictavii* eſt frequentiſſima; in inſula vero *Barbadæ* vulgo audit *the dry Belliach.* Inter univerſa calamitates humanum genus affligentes, ne una quidem tanta acerbitate homines excruciat, ac hæcce Colica. Frequenter malum inchoare ſolet in uno puncto ventris, indeque latius diffunditur, ita tamen, ut omnia viſcera, a pyloro ad anum uſque, ad iſtum locum, tanquam ad *miſeriarum commune centrum* miro cruciamine contrahi videantur. Omnimodi ſentiuntur dolores, urentes, lancinantes, mordentes, pungentes, &c. Multifariæ hujuſmodi torturæ ægrum exercent, ad dies fortaſſe 8. 10. vel 14. alvus interim pertinaciter coſtipata eſt, urina pauca, vires fere exhauſtæ, extrema frigida; adſunt etiam ſudores gelidi, præcordiorum anxietates, animi deliquia, angores, deſperationes, & ſimilia, donec tandem dolorum atque ægritudinum oneri ſuccumbit. Colica nervoſa.

Art. 1464. Cauſæ præcipuæ hunc morbum atrocem producentes ſunt acerborum ac immaturorum fructuum commeſſatio, nimio liquoris perniciosiſſimi ingurgitatio, quem vocant *Rum Punch*, ex ſpiritu ſacchari ardentiſſimo & ſucco limonum ſylveſtrum, compoſitum (vid. Tractat. de Venenis in fine) & inclementia aeris nocturni itinerantibus, ſi ante crapulam edormiverint, &c. Ceſſant aliquanto doloris vehementia ægrotus perturbationem quamdam per ſpinalem medullam ſentit, qua brachiorum ac crurum nervis propagata, Cauſæ.

gata, imbecilitate ſtatim ſenſim afficiuntur, in dies creſcente, donec brevi *in para lyſin confirmatam* deſinit. *Unde* Vvilliſius *conjecturam fecit tranſitum a Colica ad paralyſin indicio eſſe materiam morbificam non* per arterias, ſed nervos *deferri, ejuſque ſedem non eſſe inteſtinorum tunicas; ſed* meſenteriis plexus nerveos.

Curatio. *Art.* 1465. Methodus medendi hunc morbum graviſſimum & paralyſin præcavendi, a catharſi primario incipienda eſt, ad pertinacem alvi adſtrictionem ſubinendam. In hunc finem cathartica leniora forma liquida frequenter repetita opime conducunt, fortiora ſpaſmos adaugere ſolent, & *Ilei* periculum intentare. Verum propter affectiones inteſtinorum ſpaſmodicas conſultum erit imprimis *Paregoricum* propinare. Opiata paralyſin accelerare nonnulli opinantur, ſed longe errant; indubitata experientia doctus larga manu illa non modo innocue, ſed ſemper cum fauſto ſucceſſu exhibui. Sequênti mehtodo cum proſpero eventu frequentiſſime proceſſi: ℞. *Pil. Matth. gr.* viiij. *vel.* x. *caſtor. gr.* iv. *opobalſam. q. ſ. f. pil.* ſtatim capiend. elapaſa ſemihora, ℞. *Mannæ opt.* ℥j. *crem. tart.* ʒij. *ſyr. roſar. ſolutiv.* ℥. *f. miſtura* in hauſtul. tepid. juſcul. avenac. ſumenda & his horis repetenda, donec alvus ſoluta fuerit, in intervallis *pil. Matth.* gr. iv. exhibere ſoleo, vel, ſi vomitus vehementius urgeat, ſequentem hauſtum ℞. *ſal. abſynth.* ℈j. *opii puriſſim. gr.* j. *vel gr.* iß. *aq. menth. fort.* ℥j. *ſyr. limon.* ʒ. *m.* Enema quoque cum balſamicis 4. quaque hora injiciendum eſt; ſequens etiam fotus abdomini uſui eſſe poteſt; ℞. *Fol. chom.* ʒiij. *bacch. junip. laur. ana* ℥j. *coq. in aq. font.* ℔v. *ab* ℔iij. *ſub finem addendo ſem. carvi, fœnic. aniſ. ana* ℥ß. *colatur. add. opii* ʒj. *ſp. ſaccar* ℔. *m. Semicupium* doloribus mitigandis quandoque nonnihil prodeſſe obſervatum fuit. Morbi vehementia in hunc modum ſubacta ad purgantia efficaciora, *mercurialia* ſcilicet, deveniendum eſt; ℞. *Colomel. pil. cocb. min. ana* ℈j. *opobalſ. q. ſ. f. pil.* mane ſumend. & quotidie repetend. donec dolor penitus remiſerit, & alvus ſatis ſolubilis evadat. Deinceps *balſamum Peruvianum* ad ℈ij. vel ultra 6. quaque hora ſacchar.

cry-

cryſtal. inſtillatum vel aliter exhibeo, & rariſſime ſpem meam fefellit. Eſt & aliud inſigne medicamentum apud nos divini numinis favore in hac inſula ſponte productum, nempe *Piſſelæum Indicum*, huic malo valde proficuum, prædicto balſamo adhuc efficacius, niſi quod quibuſdam ſtomacho non adeo gratum ſit; doſis ʒij. ter in diem per longum tempus, donec morbus penitus ſubigatur. Nec datur præſtantius remedium pro uſu externo quam dictum *Piſſelæum*, cum æquali vel dupla quantitate *ſp. ſacchari* commiſtum; pro vertebris dorſi & artubus illinendis, quandocunque paralyſeos ſit læviſſima ſuſpicio: hæc vero cum formata ſit & confirmata, nulli remedio, quod ſcio, cedit; niſi forſan *aquæ Bathonienſes in Anglia* tanto malo ſuccurrere valeant. *Immo in ipſo caſu valere novi.* Piſſæleum indicum.

DOLORIS COLICI.
ſpecies.

Æginetæ ſententia.

Art. 1466. Colon craſſioris inteſtini pars a dextra iliorum parte oriens in modum zonæ ad ſiniſteriorem excurrit. Cruciatus in eo pluribus de cauſis ſuſcitantur immenſi, aut enim propter craſſum pituitoſumque humorem, qui intra ipſius tunicas inſidet, aut propter ſpiritum etiam craſſiorem, ac turbidum incluſum, aut propter inflamationem inteſtini, aut propter acres, vique mordaci vellicantes ſuccos. Colicæ deſcriptio.

Art. 1467. Quibus itaque craſſus pituitoſuſque humor cruciatum infert, his dolor per univerſum funditus epigaſtrium diffunditur, præcipue vero, ubi ſenſu coli ſitum terebra perforari autumant. Torſiones hos circa umbilicum excruciant: ructus item, & nauſeæ, vomitioneſque variæ, ſed in primis pituitoſæ: alvus graviter impedita adeo nihil excernit, ut ne flatus quidem præterlabi queat. Excretum autem quandoque oletulum, veluti bubulum cernitur leve, & ſpiritu refertum. Præcedunt hæc vero maxime gelidorum, craſſique humoris eſcultentorum frequens uſurpatio, ſatietas, cruditas, otium, & id genus alia. Ex pituita.

Art.

Ex flatu. *Art.* 1468. Qui vero dolorem flatulento ſpiritui acceptum referunt, extenſionis potius ſenſu torquentur.

Ex inflammatione. *Art.* 1469. Qui autem ob inflammationem tormenta ſentiunt, loci fervore deprehenduntur, quem febris haud ignava comitatur, una cum ſtercore lotium retinetur, pulſus ventrem perturbat, ſitis, æſtus, & nauſeæ infeſtant, vomitioneſque bilioſæ potiſſimum, quæ nihil malum ſublevant. Ea quidem, ut uno verbo loquar, omnium infeſtiſſima eſt colicarum affectio, quæ in gracilioris inteſtini morbum, quem Ileon Græci nuncupant tranſitum minitatur.

Ex acredine. *Art.* 1470. His qui propter acres, & mordaces afficiuntur humores, perinde atque cum ſubeſt inflammatio, corpus æſtuat, ſitis, & vigiliæ moleſtant. Febriunt autem omnino, aut paulo minus ilis. Lotrum acre emittunt, & bilioſum dejiciunt; ſæpenumero in alvi dejectione plurimum torquentur, & eduliorum potuumque excalfacientium uſu gravius irritantur.

Art. 1471. Medendum itaque doloribus, qui ad gelidos tenaces & ſpiſſos humores referuntur, non

Curatio viſciditatis. admodum calorificis, quia ab his in flatulentum magis ſpiritum rediguntur humores. Quare alvus prius oletulo clyſteribus exonerata, oleum in quo elixum ſit cyminum, auteruta cum adipe anſerino, vel gallinaceo, vel radicum ſylveſtris cucumeris decocto, myrrhæque denario, melle, & ſicyomo oleo injiciendum eſt. Quia oleum commune infuſum non raro pituitam vitream extrahit, infeſtantemque protinus dolorem ſedat. Perſeverante cruciatu clyſter præmemoratis adjiciendus eſt, reſinæ terebinthinæ unc. j. ſive opoponacis ʒj. aut galbani ʒiv. bituminis tantumdem cum nitri ʒj. & ol. rutacei unc. v. vel plus. Potioni abſynth. & cyminum æquis portionibus, aut panax cum aqua, vel caſtorei, vel aniſi, piperiſque ʒj. cum oxymedite præbetur. Quodſi cruciatui his remediis non cedunt, potionandi ſunt confectione quæ e tribus piperum generibus conſtat, vel theriaca. In vehementioribus tormentis mediocriter mitigantibus præſidiis utendum eſt: cujuſmodi cenſentur e caſtoreo confectus paſtillus, cum per ſuperna, tum per inferna immiſſus, & alia ejuſdem generis medicamenta

nam

am quæ vehementer torporem afferunt cavenda ſunt, uod diuturniorem affectionem reddunt, & tormenta aulisper leniunt. Pituita vero jam attenuata hiera marulenta, vel globulis hujuſmodi purgare expedit. ℞. Aloes euphorbii, cocci gnidi puri, ſcammo-iæ, ana ʒ ij. m. f. pilul. Victus adhæc ratio cali-ior, & aridior convenit: a primordio quidem mor-i præferenda eſt inedia: mox inde acriora mandu-anda: ut poma toſta, apium, aſparagus, allia cruda &c.

Art. 1472. Ubi vero flatulentus ſpiritus dolorem ſu-citaverit, poſt enemata quibus flatus diſſipantur potio-eſque, cucurbitulæ etiam perquam ingentes ſaccenſæ; & inanes univerſo ventri impactæ, nonnumquam ſatis dminiculi præſtiterunt. Curatio flatulentiæ

Art. 1473. Quodſi inteſtinum inflammatio torquet e ubito ſanguis detrahendus eſt; ſi vero mictionis dif-icultas exercet, vena à malleolo ſecanda eſt, & jam-ridem enumeratis utendum remediis, exceptis acri-us, & vehementer expurgantibus. Lenientes potius nfundi clyſteres debent. In oleum quoque deſcenſus ommendatur. Cucurbitulas interim utiliter adglutina-imus. Victus ſit tenuis uſque ad inflammationis ſolu-ionem. Curatio inflammationis.

Art. 1474. Quodſi acres & mordicantes ſucci cru-itus pepererint, oleum per alvum infundetur, in quo lixatum ſit fœnogræcum, aut althea, cum molli a-ipe recenti anſeris, vel gallinæ, vel cremore quo-ue ptiſanæ, cum roſaceo, & lini ſeminis quoque liquo-e. Potionandi vero ſunt antidoto ex aloe amara. La-acris ex aquis dulcibus danda eſt opera. Cibis uten-um ſorbilibus ex chondro, ſeu ptiſana, piſcibuſque axatilibus. Si dolor admodum violentus laborantem xerceat, iis etiam, quæ ſtuporem inducunt, uten-um. Curatio acrimoniæ.

Art. 1475. Mea quidem ſententia, colica ægritu-lo, quæ noſtra ætate incrudeſcit, ex talibus humo-ibus (tenuibus, nempe; & mordacibus) naſcitur; um ab Italiæ quidem finibus incœperit, per plera-ue alia Romani Imperii loca inſtar peſtiferæ conta-gionis graſſatur; unde non paucis quidem in morbum omitialem, aliis vero in membrorum reſolutionem Colica epidemica.

incolumi ſenſu, nonnullis autem in utraque delapſis, magna pars eorum qui in comitialem ceciderant, e vivis exceſſerunt. Quorum vero morbus in paralyſin tranſierat, plerique evaſerunt. Hinc intelligimus a Paulo Ægineta ipſo cognitam eam fuiſſe colicam quæ poſtmodum *Pictonum* vocata eſt.

Ettmulleri ſententia.

Colica biliosa &c. *Art.* 1476. Dolor punctorius & terebrans acerbiſſimus ſentitur in hypochondrio ſiniſtro, aliquando ſed rarius in dextro, in utroque colon facit, angulum ſatis acutum in curvatura; dolor contorſionis, lacerationis, & vagæ lancinationes oritur ex ſpaſmodica inteſtinorum contractione, & plerumque adeſt in Colica nephritica; dolor rodens & vellicans vermes indicat, dolor pulſans inteſtinorum inflammationem. Mulieres interdum ſub difficili menſium fluxu patiuntur tormina gravia abdominis, quædam poſt partum (& ante etiam aliquando) dolore Colico laborant, in utroque caſu plerumque ex abdominis & inteſtinorum *convulſione*.

Ad cauſam antecedentem reſpiciendum eſt. *Art.* 1477. In omnibus inteſtinorum torminibus tam humoroſis quam convulſivis habitualibus, quoad cauſam antecedentem, reſpiciendum eſt inprimis ad *acre acidum* plus minus *auſterum*, plus minus *viſcidum*, ex ſtomacho ad inteſtina delatum, adeoque ab aſſumptis vel vitioſis vel vitioſe digeſtis eo diſtributum, vel in plexibus nerveis meſenterii, viciniſque locis membranoſis pertinaciter hærens, & a quacunque cauſa externa excitatum.

Semper attendendum eſt ad ſpeciem colicæ. *Art.* 1478. In Colica hyſterica ſenſus globi, in abdomine moti, quem mulierculæ & medici ignorantes pro uteri habent motu; eſt *plexus centralis meſenterii maxime convulſus*, in viris quandoque accidens. Attendendum eſt præ omnibus, an Colica ſit *humoroſa*, an *convulſiva* an ſit *accidentalis* vel *habitualis* an ſit *ſcorbutica*, *hyſterica* vel *alia*. Clyſmata terebinthinata in Colica *convulſiva* ſunt optima.

Art. 1479. In Colica *humoroſa*, ubi pertinaciter hærent ſtercora, convenit enema ex *ol. ſem. lini* & *raparum* & *ſal gemmæ* ad ℥j. vel ij. alias enema

Curatio.

emol-

emolliens & carmin. ex *urina pueri* in affectibus inteſtinorum *flatulentis*, etiam cum *terebinth.* aliquando. Si dolor Colicus ſit nimis acerbus, prius eſt mitigandus, quam *purgantibus* proritetur alvus, *Ol. amygd. dulc.* & *ſperma ceti* in Colica *convulſiva* eſt remedium proficuum, & *gum. ammoniacum* in *humoroſa*. Succus expreſſus *ſtercoris equini* eſt præſentaneum remedium contra Colicam, p. 1061. (vide locum) ſpeciatim in Colica *Convulſiva*. Decoctum *flor. cham.* in quacunque Colica maxime laudatur, tanquam ſpecificum, & pene infallibile remedium, *ſacchar. ſaturni* eſt remedium ſingulare. Pro uſu externo *ol. cham. ſuccini, junip. ol. petræ, galbanum, empl. fotus*, &c. vid. locum *p.* 181.

Art. 1480. In Colica, ſi urina ſit tenuis, & aquoſa morbus eſt ut plurimum *nephriticus* (aliquando *hyſtericus*;) ſi valde colorata, *ſcorbuticus*; ſi reſpiratio ſit difficilis & præcordia perturbentur, *hyſtericus*. In graviori caſu clyſma ex *fumo nicotianæ* eſt remedium dolorem mitigans & alvum laxans. Diagnoſis ex urina, &c.

Foreſti ſententia.

Art. 1481. In Colica ſtercoracea aut a pituita viſcidiore nunquam obliviſcatur medicus *ſal. gemmæ*: nam hoc expertiſſimum eſt ad reſolvenda ſtercora & mucilagines craſſas; *Foreſt.* l. xxj. vid. etiam Meſſ. med. ſpargyr. ſub tit. *ſal. gem.* Vires ſal. gemmæ.

Art. 1482. *Conſulendus eſt* Boerhaave *in his affectibus* (*uti in fere omnibus*) *tanquam oraculum.* ℞. Flor. cham. *mi*[illegible]. coq. pauliſper in aqu. brion. com. ℥*iv.* in colatura diſſolv. ol. mac. per expreſſ. ʒß. ſyr. de mecon. ʒi. *m. f. hauſtus calide ſumend. ad dolores leniendos in praxi noſtra frequentiſſime. Decoct.* fol. malvæ *pro pauperibus præcipue in colica* nephritic. Vvaldſchmidii *experentia conſtat, arenas calidas in ſacculo regioni ventriculi impoſitas vim habere diſſolvendi ac diſcutiendi.* Allium condit. zinzib. condit. (*in frigidioribus*) empl. e bacc. laur. e Cymin. &c. Pharm. Lond. Enema colic. enem. hyſter. enem. tereb. fotus ad colic. fotus Remedia varia.

ſpirituoſus, miſtura hyſter. ſpirituoſ. ſunt remedia uſu comprobata.

Farrago ſententiarum.

Art. 1483. Quoniam Meſenterium pars eſt valde ſenſilis, & humorum nervoſi generis affluxionibus plurimum obnoxia, morbi Colici ſedes merito in eo ſtatuitur. In ea vero colica, in qua inæqualis diſtentio, & adſtrictio ventris, rigidorumque muſculorum contractio adſunt, denotatur nervos potius, quam inteſtina in eadem affici.

Colica meſenterica.

In Colica bilioſa ſuccedit frequenter Aphonia, & vox rauca, & per totum morbi decurſum durat; hæc vox rauca in febribus a bile ortis apparere quoque ſolet, unde numerari poterit inter diagnoſtica morborum a bile: ſive a ſalino ſulphureis, & aduſtis maſſæ ſanguineæ particulis.

Nota bene.

Art. 1484. Colica Pictonum ab ea, quæ pictorum dicitur plurimum differt, quamvis ob vocabuli ſimilitudinem vulgo confundantur. Ea pictorum a cauſticis colorum veneficorum pulviſculis conterenda, vel pinſando in auram, & reſpiratione in os raptis, qui cum ſaliva mixti in ſtomachum, & inteſtina deſcendunt. Plurimi enim colores ſunt ex arſenico, cinnabro, auripigmento, &c. Tertiam item colicæ ſpeciem nonnulli faciunt, quam plumbeam colicam dicunt, quia vitrarios, plumbi ductores, Bractearios, Speculariós, & qui circa plumbi, & mercurii mineras operam impendunt corripit non minus, ac Pictores, ſed nos hanc eamdem omnino cum ea Pictorum facimus.

Colica Pictorum & plumbea.

Art. 1485. Arcanus quidam ac inexplicabilis conſenſus obſervatur inter morbos ventris, & cutis. Dolorem colicum vidimus mutatum in arthriticum, & contra dolores arthriticos, per ſupervenientem colicam, aut Diarrhœam ſolutos. Hinc quadrat illud Hippocratis: Alvi laxitas cutis denſitas; cutis raritas alvi denſitas; ideo obſervamus in praxi, quod diuturnæ Diarrhœæ irritis aliis per diaphoretica promptiſſime ſanari ſolent. *Schombergius.*

Colicæ & Arthritidis conſenſus.

Art. 1486. Non retineri excrementa, dolorem locum mutare, nec non & intermittere ſalutem brevi pro-

Prognoſis.

promittunt. Dolor colicus quandoque tranſit in abſceſſum, & aliquando in hydropem.

Si dolor colicus fixus eſt, & febris adeſt, in abſceſſum terminari ſolet, quia ab inflammatione inteſtinorum proficiſcitur, non ita vero ſi de loco in locum mutatur.

Affirmat Spigelius ſe nullum unquam diſſecuiſſe ex colica mortuum, ſine inteſtinorum inflammatione, quæ indicatur præsertim a dolore pulſante cum febre; dolor contra rodens, & vellicans vermes oſtendit.

Quando remediis non allevatur dolor, ſed figitur in parte, & vomitus poſt vomitum inſequitur, & ſudor frigidus oboritur, partiumque extimarum perfrigeratio, ad extremum perventum eſt. Nihil facilius colicæ ſupervenit quam paralyſis: cave ne opiata copioſius in ea exhibeas: ſolet enim poſt opiata magnus ſudor ſupervenire, & exinde paralyſis.

Art. 1487. Quando opiata utuntur in colica, ſemper addendum caſtoreum, nam & opii narcoſin corrigit, & doloribus medetur. Ante uſum opiati ſemper enema injiciendum; diaphoretica cum opiatis optimum quoque effectum obtinent. Remediorum cautela.

Notatu dignum eſt, experientia abunde docente, quod immediate poſt venæ ſectionem clyſmata, vel leniſſima promptius operabuntur, quam fortiſſima, ante ſanguinis miſſionem. In acerbiſſimis torminibus cum vomitu &c. Laudani gr. iv. vel v. in clyſmate dolorem in inſtanti leniunt, quum idem remedium per os nullum omnino afferret auxilium.

In Colica vomitoria, aut numquam aut cautiſſime propinentur, ne in paſſionem iliacam degeneret. Purgantia vero bene cedunt, præſertim ſi nulli adſint vomitus; nec febris, denturque in forma liquida. In hypochondriacis curandis cavendum a purgantibus fortioribus draſticis, quæ ſi non valde nocent, nihil tamen efficiunt, quia ſennata, & blanda laxantia ſubjecta hæc facillime contra movent.

Pectori, & inteſtinis omnia frigida ſunt inimica. Caveas igitur ab eis in talium partium affectionibus. Dolor colicus fere ſemper miteſcit in ſemicupio. In Pareſi & colica fugiantur thermæ, quia contracturam inferunt. Antidotum autem colicæ eſt, chamæmelum

a quacumque cauſa demum oriatur. Valent contra aquæ medicatæ ex chalybe, & nitro &c. Hæ enim liberaliter epotæ copia, & pondere, & aperiendi (h. e. incidiendi) vi, mucorum illam viſcoſitatem abripient, e qua dolor propagatur. Virtutes item Aquarum Sulphurearum, Bathonienſium &c. extra paroxyſmum, equitationibus &c. ſatis pateſcunt. Pro pauperibus juſculum cancrorum fluviatilium, & radix alli commendantur. Equitatio demum colico dolore vexatis eſt neceſſaria.

Conſtat arenas calidas in ſacculo regioni ventriculi impoſitas vim habere reſolvendi, & diſcutiendi, tum etiam in colica habituali pannum laneum, mollem, & ſubtilem immediate ſupra cutem ventris continuo geſtatum, perpetuo quaſi fomentationis locum tenere.

Remedium ſingulare.

Art. 1488. Memoratu dignum eſt, quod in Volum. IX. commercii Epiſtolici ſub titulo *lettres edificantes & curieuſes* proſtat. In magni Mogolis Imperio pro quavis colicæ ſpecie annulus ferreus, diametrum ſeſquipollicis gerens adhibetur, quo ad ignem excandefacto ægri ſupino ſitu decumbentis ita umbilico imponitur, ut umbilicus ipse centrum annuli referat. Vix ac ardorem experitur æger, annulus removetur, ſicque reiteratur applicatio donec colicus dolor conticeſcat. Repentina enim revulſio, quæ hoc in caſu ab inteſtinis peragitur, brevi tempore colicos dolores abigit.

Colicæ pictorum curatio.

Art. 1489. Pictorum colica purgantibus curatur, narcoticis, edulcorantibus ſero lactis, & aquis mineralibus.

Methodus Pariſina Omni colica.

Art. 1490. Methodus qua omnis generis colica in Charitatis Xenodochio Pariſiis curatur, ita ſe habet. ℞. *Diaphœnic. unc. ſem. diaprun. ſolut.* ʒij. *ſyrup. nerprun. unc.* j. *diſſolvant. omnia in apozemat. purgant. unc.* vj.

℞. *Fol. ſen. pulp. coloquint. ana* ʒij. *decoct. emollient. q. ſ. coq. & colat. add. diaphœnic.* ʒij. *benedict. laxativ. unc. ſem. mel. mercur. unc.* ij. *f. clyſter, cui ſecundum indicationum exigentiam addi poteſt, ol. unc. vin. emetic. ana unc.* ij.

℞. *Pulp. coloquint. num.* ij. *vin. opt. lib.* ij. coq. *& colat. add. ol. nuc. unc.* v. *& m. ſ. duo clyſteres intervallo quadrihorii ſucceſſive injiciendi.*

De

De Colica Nephritica in ſequentibus verba faciemus.

ILIACA PASSIO.

Celſi ſententia.

Art. 1491. Ileon modo ſupra umbilicum, modo ſub umbilico dolorem movet. Fit ex alterutro loco inflammatio, nec alvus, nec ſpiritus infra tranſmittitur. Si ſuperior pars (tenuioris inteſtini) affecta eſt, cibus, ſi inferior, ſtercus per os redditur: ſi utrumlibet vetus eſt, adjicitur periculo vomitus bilioſus, mali odoris, aut varius, aut niger. Ilei deſcriptio.

Art. 1492. Remedium eſt ſanguinem mittere, vel cucurbitulas pluribus locis admovere, non ibique cute inciſa; id enim duobus, aut tribus locis ſatis eſt. *Diſtinguendum autem eſt a quibus cauſis Ileon oriatur, ſiquidem ubi inflammatio adeſt, ut in omnibus inflammationibus a ſanguinis miſſione auſpiciendum eſt, at ſi a crudis craſſiſque humoribus fiat, tum a vomitione, aut purgatione per inferiora injectis, aut enematibus, aut inditis glandibus erit; quare appoſita ſubdit Celſus* ex cæteris ſpiritum evocare abunde eſt. Curatio.

Tum animadvertere oportet quo loco malum ſit; ſolet enim contra id tumere; & ſi ſupra umbilicum eſt, alvi ductio utilis non eſt, ſi infra, alvus, ut Eraſiſtrato placuit, ducatur. Ducitur autem percolato ptiſanæ cremore cum oleo, & melle, ſic ut præter ea nihil adjiciatur. Si nihil tumet duas manus imponere oportet, ſupra ſummum ventrem, paulatimque deducere. Invenietur enim mali locus, qui neceſſe eſt renitatur, & ex eodem deliberari poterit, ducenda necne alvus ſit.

Commune eſt, cataplaſmata admovere, eaque imponere a mammis uſque ad inguina, & ſpinam, ac ſæpe mutare, brachia cruraque perfricare, demittere totum hominem in calidum oleum. Si dolor non quieſcit, etiam in alvum ex parte inferiore tres, aut quatuor cyathos calidi olei dare *nec fuerit inutile ſin in eodem aliquid fœnugræci, ſeminis lini, aut radicum althææ cum modico aquæ ad aquæ con-*

ſumptionem decoquantur. Ubi per hæc conſequuti ſumus ut jam ex inferiore parte ſpiritus tranſmittatur, offerre potui mulſum tepidum non multum, nam ante magna cura vitandum eſt, ne quid bibat. Si id commode ceſſit adjicere ſorbitionem.

Victus ratio. *Art.* 1493. Ubi dolor, & febricula quierunt, tum demum uti cibo pleniore, ſed nec inflante, neque duro, neque valido, ne inteſtina adhuc imbecillia lædantur, patui vero nihil præterquam puram aquam. Ac poſtea etiam vitare oportet balneum, ambulationem, geſtationem, cæteroſque corporis motus; nam facile id malum redire conſuevit, & ſive cum frigus ſubit, ſive aliqua jactatio, niſi bene jam confirmatis inteſtinis, revertitur.

Ettmulleri ſententia.

Iliaca Paſſio. *Art.* 1494. Ileos ſive Iliaca Paſſio eſt motus periſtalticus inteſtinorum inverſus cum dolore circa umbilicum intenſiſſimo; excrementa alvina motu retrogrado per os ejiciuntur ex obſtructione alvi contumaciori. Appellatur *Convulvulus* & *Chordapſon*. Quoties in ſequiori ſexu morbum Iliacum obſervare contingit, *Hernium* adeſſe tuto fere prædicare poſſumus, quamvis ob exilitatem ipſæ patientes non obſervare ſoleant. Opinio de convolutione inteſtinorum eſt falſa; ingreſſus vero ſuperioris inteſtini in inferius, & contra, eſt ſatis frequens. Dubium eſt an inflammtio inteſtini ſit cauſa obſtructionis ejuſdem vel contra. Morbus gradatim progreditur, in principio nil deſcendit per inferiora, abdomen ſenſim dureſcit, & tumet, ægri nauſeant & vomunt primo ingeſta, deinde recrementa flaveſcentia (& pituitoſa) & tandem excrementa alvina. Adſunt lipothymiæ & anxietates inexplicabiles, ſudores frigidi (extremorum frigus) urinæ ſuppreſſio; vires langueſcunt, ſingultus ſupervenit, qui prodromus eſt convulſionis, & epilepſiæ, & ipſius mortis. Plures intereunt, quam convaleſcunt. Si dolor ſit acutiſſimus, & ſubito ſine cauſa manifeſta deficiat, ſignum eſt gangrænæ.

Curatio. *Art.* 1495. *Venæſectio* celebranda eſt in initio, ſi adſit febris vel inſignis calor. *Cathartica* ſunt fugien-

gienda, quoniam vomitoria evadunt; non prius ſecuritas promittenda eſt, quam ſequitur alvi profluvium ſponte vel arte provocatum. Ægri *analepticis & cardiacis* ſunt ſuſtentandi. *Ol. amygdal. dulc.* cum juſculo pingui, item *Sperma ceti* in decocto *raparum*. Deglutitio *globulorum* aut *argenti vivi* nil prodeſt, ſed potius malum exaſperat, ubi adeſt inteſtini inflammatio, gangræna, vel hernia, vel ingreſſus ineſtinii ſuperioris in inferius. *Doſ. argenti viv.* eſt ℥iij. vel iv. ad ℔ß. & amplius, & exitus ejus per clyſteres omni ſtudio promovendus eſt; aliquando non ante aliquot dies redditur, interdum *ſalivationem* movet. *Exemplum affert alicujus mercurii* ℔ij. *per octiduum in corpore habentis & convalentis, ſed non ſine ſalivatione excitata. Mulieri in ſectione de Lumbricis infra memorandæ graviſſima paſſione iliaca correptæ enema lacteum ſtatim injiciendum præſcripſi, & elapſis duabus horis hauſtum hypnoticum capiendum: & deinceps poſt duas alias horas largam doſin pil. ex duobus cum calomel.* ℈ß. *hæc nihil proficiebant; die proximo excrementa alvina per vomitum ejecta ſunt; largam quantitatem olei amygd. dulc. in brodio tenui potandam juſſi, & linimentum ventre allinendo uſurpandum, & ſub noctem enema cum vin. benedict.* ℥iv. *injiciendum; nihilominus nihil per inferiora deſcenderat, ſed jugiter ſurſum omnia. Die* 4. *ſudores frigidi ſuperveniebant, viribus fere exhauſtis; itaque argenti vivi* ℥iij. *propinavi & trihorio poſt tres alias uncias; elapſa deinde hora una vel altera* ingentem lumbricum *evomebat & bis per inferiora purgata eſt, & in futurum alvus ſatis ſoluta manebat; argentum vero vivum (quod mirum videatur) non ante finem* 7. *vel* 8. *dierum redditum eſt; nihil tamen mali mulieri exinde obveniebat: hæc enim etiam nunc poſt quatuordecim annos vegeta vivit.* Omentum ovis recens mactati calide in abdomen impoſitum mirum in modum dolorem lenit; laudatur etiam cataplaſma *ex pomis putridis Borſdorffianis* cum tantillo *croco*, vel ex *ſtercore ovillo* cum lacte cocto;

Sennerti Sententia.

Miſerere mei. *Art.* 1496. Barbari ſuperioribus ſæculis Iliacam Paſſionem *miſerere mei* vocabant, quoniam malum eſt commiſeratione dignum; in hoc morbo clyſteres; imo & glandes vomitu rejiciuntur ob motum inteſtinorum inverſum, ideoque aliquando inteſtinorum viæ in ileo non penitus præcluduntur. Signum hujus morbi proprium eſt, quod nihil deſcendit per inferiora; accidit plerumque vomitus bilis & pituitæ, frigiditas totius corporis, dolor plurimus, ſpirandi difficultas, &c. & morituris ſudor frigidus. Omnis Ileus periculoſus; rariſſime convaleſcunt, qui ſtercus per os ejiciunt.

Curatio. *Art.* 1497. Venter foveri debet *decoct. emol.* & *linimentis* inungi. Oleum *amygd. dulc.* & *juſcula pinguia* ore ſumenda ſunt, & quamvis ſemel atque iterum talia vomitu rejiciantur, continuandus tamen eſt eorum uſus ad fibras relaxandas. A tribus potiſſimum cauſis exoritus, ab inflammatione, ab aliis tumoribus & exulceratione, & denique a fæcibus induratis, de quibus ſingulatim conſulendus eſt author. p. 429.

De cauſis conſulatur author.

Barbette ſententia.

Cauſa proxima. *Art.* 1498. *Fabricius Hildanus* obſervavit principium & originem hujus affectus fuiſſe circa *Inteſtinum Cæcum*; ego vero exiſtimo valvulam in principio coli primum ex inteſtini cæci inflammatione adeo contrahi & conſtringi, ut plane nihil permeare poſſit. In omnibus fere hoc affectu extinctis diſſectis accuratiores invenerunt, vel inteſtini gangrænam, vel tenuis inteſtini coarctati ingreſſum in partem proximam flatu prius turgidulam. Si gangræna jam aderit, cognoſcitur ex eo, quod dolor ſtatim ceſſet. *Omentum* & etiam *ipſa inteſtina* ex vivo animali quam calidiſſime abdomini applicari poſſunt multo cum levamine. Convenit *venæſectio* initio, ſi malum ab inflammatione oriatur; *Immo in corporibus robuſtis nunquam omitti debet.*

Art.

Art. 1499. *Plures ab ileo defunctos aperui, & inteſtini cujuſdam inflammationem & ſphacelum fere in omnibus, & morbi & mortis cauſam fuiſſe deprehendi*, Vvillis. *Sæpius in hoc morbo defunctis* (*inquit* Dolæus) *inteſtina plane vacua invenimus; unde manifeſtum eſt ſæpius ſpiritus animales peccare.* Gangræna mortis cauſa.

Sydenhami ſententia.

Art. 1500. Ventriculus primo loco præ omnibus corroborandus eſt, & vomitus, ſi fieri poſſit, ſiſtendus; ideoque *ſal. abſynth.* cum ſucco *limon.* præſcribo) ſubinde) ſumend. intermediis vero temporibus exhibeo coch. aliquot *aq. menth. ſtillat.* ſine alio quovis additamento. Dum hæc fiunt *catulum viventem* nudo ventri indeſinenter accumbere jubeo, dolore hoc modo profligato, exhibeo *Pil. coch. maj.* ℈j. *in aq. menth.* diſſolut. quam etiam *aquam* (quo certius vomitus recurſum prævertam) toto catharſeos tempore injungo. Victus ſit tenuis per totum morbi decurſum, & decumbat æger in lecto, donec convaleſcat. Uſum *argenti vivi* & *globulorum* author minus probat. Methodus medendi

Art. 1501. In hoc affectu quotcunque cathartica propinaveris, ea ſtatim emetica fiunt; ideoque *vena brachii* tundenda eſt & *fumus nicotianæ* (de hoc vid. *Fulleri* enema *oleoſ. amar.*) inteſtina inflandus eſt quam validiſſime (omnium enematum, quæ mihi innoteſcunt, hactenus efficaciſſimum eſſe duco) ideo quoque poſt horam aliquam reiterari poteſt. Hoc ſucceſſu carente, neceſſe eſt *catharticum fortiſſimum* exhibere, ſed præſtat hora una aut altera *paregoricum* propinare, ut ſub *laudani* tutela *catharticum* retineatur, & ſuo munere defungatur. Sched. mon. p. 48. De uſu follis, &c. vide enema *oleoſum amarum Fulleri*. *Fotus ad colicam, fotus ſpirituoſus, miſtura corallata*, omnia ad colicam quandoque in uſum veniunt. Demulcendis doloribus conveniunt ſemicupia. In Ileo *ſtercore vaccæ* quam recentiſſimo univerſa ventris regio emplaſtretur; hoc etenim remedio, aliis nihil proficientibus, viam inteſtinorum aperui (*inquit Zacutus Luſitan. in praxi admiranda.*) Curatio.

Art. 1502 *Infans vix ſemeſtris a nativitate perfecte* Hiſtoria

va-

valens & vegetus ſubito in graviſſima ventri tormina lapſus eſt; ſubſecutæ ſunt vomitiones enormes, nihil omnino per inferiora deſcendente, præter exiguum ſanguinem. Ad infantulum ſuccurrendum omnem operam ac ſtudium navavi, ſed fruſtra, nam triduo expiravit. Abdomine aperto inteſtina omnia uſque ad inferiorem Ilei partem flatibus valde diſtenta invenimus, & jejunum leviter inflammatum: jamque paulo inferius morbi ſedes in conſpectum venit: portio etenim Ilei, ſex digitos longa, (*quod prodigioſum erat in ſubjecto tam parvilo*) *in* coli *cavum*, cum meſenterio adjuncto, *collapſa eſt pars affecta in tumorem attollitur tunicis inteſtinorum incraſſatis, nigricantibus, gangrænoſis, & quibuſdam in locis ſphacelatis per totius involutionis tractum, unde inteſtinorum* oppilatio inſuperabilis, *quæ inſtar Polypi viſa eſt. En luculentum exemplar.* Paſſionis Iliaca *perfectiſſimam morbi ideam complectens in infante nondum ſemianniculo; quod rariſſimum eſſe credo.*

Ruyſchii ſententia.

Paſſionis Iliacæ cauſa. *Art.* 1503. Medici quidem de Iliacæ paſſionis, vulgo *Miſerere* dictæ, Natura, & cauſa nequaquam conveniunt, cum alii videantur inteſtina tenuia in nodum, & circumvolutionem contorqueri, alii contra impoſſibilem hanc inteſtinorum revolutionem credant quouſque meſenterio adhærent, quare ubi meſenterium putreſcas id tantum poſſibile habent. Mihi autem animadverti ad ea, quæ in cadaverum diſſectione, obſervavi, perſuaſum eſt, quod pro certo affirmari liceat, in atonia quadam ſeu elaſticitatis fibrarum inteſtinalium defectu iliacam affectionem conſiſtere, a qua tum vomitus frequentiores, & alvi ſegnities, tum ſæpiſſime atroces cruciatus non minus quam repentina mors proficiſcatur.

Hujuſmodi elaſticitatis defectus in fibris inteſtinalibus producitur, 1.o a nervorum ad eadem inteſtina euntium obſtructione, qui ſi non omnino, ex parte quadam tamen obturati, ſpirituum animalium influxum ad tenuia præſertim inteſtina impediunt, quæ proinde inertia remanent & motu ſuo periſtaltico carent. 2.o

Eadem atonia interdum producitur ab inteſtinalis ductus obſtructione, ob induratas fœces, vel os aliquod magnum, durum, ingeſtum, vel etiam ob quodvis aliud ſolidum corpus circumjectum. 3.o Hujuſmodi morbus oritur aliquando a portione quadam inteſtini in proximam immiſſa, vel quod immiſſio hæc ab inverſo motu periſtaltico ortum ducit, vel quod a convulſivo quodam motu perahitur, vel quod a nimia dilatione portionis cujuſdam inteſtinalis fiſtulæ expeditur, vel etiam a nimia contractione ejuſmodi portionis; unde fit, ut portio latior capax evadat contractiorem minoremque portionem recipiendi, & diverſis inteſtinorum motibus adjuvantibus altius admittendi. 4.o Cognovi etiam hunc morbum ab inteſtini contractione oriri, cum idem interdum adeo contractum invenerim, ut niſi ægre admodum digiti annularis extremitatem admitteret, a qua conſtrictione fœcum, flatuumque tranſitus intercipiebatur. 5.o Sæpenumero ſtrangulatus inteſtinorum in hernia, quæ inteſtinalis proinde dicitur, hunc ipſum morbum facit. 6.o Atque demum inter ejus cauſas inflammatio inteſtinorum merito recenſetur.

Quæ anatomicis rationibus probantur.

Art. 1504. A nervorum obſtructione affectionem hanc produci ſupra innui, nec immerito quidem, cum id ipſum in muliere amſtelodamenſi viri litterarum ſtudioſi conjuge eveniſſe non dubitem, quæ poſtremo alvi omnimoda ſtypticitate, & continuo vomitu correpta, abſque eo quod aut febre, aut dolore multo vexaretur his ſyptomatis confecta, brevi vitam cum morte commutavit. Bis etiam in cadaveribus vidiſſe recordor, inteſtina tunc a proprio munere deſiſtere, cum ab induratis fœcibus obturarentur. Nec dubitare licet, ut tertio monui, morbum hunc interdum ab intruſione portionis cujuſdam anguſtioris in latiorem ejuſdem inteſtini produci, cum bis publice id ipſum oſtendiſſem, prima nempe vice in filio cujuſdam Piſtoris, altera in hominis cadavere, quando extractis inteſtinis eadem per longum aperui. Ii dum inter vivos agebant, pluribus morbis obnoxiis fuere, in primis vero torminibus quotidie una, vel altera hora a prandio recrudeſcentibus. Tertium hujus rei exemplum in cadavere iterum offendi, quod coram Cl. Viro D. *Joachimo Schradero* peritiſſimo Chirurgo ſecavi. Monui præterea hunc morbum

bum a contractione inteſtinorum oriri; quod profectio inter ſecanda cadavera aliquand o reperii, ubi eorum inteſtina adeo contractu occurrebant, ut vix minoris digiti extremitatem reciperent. Si ergo hoc in caſu excrementa duritiem quamdam ſubeant, & ſi retenti flatus exitum non nanciſcantur, utquid mirabimur inflammationem ſupervenire, & ex vehementia dolorum ſubito interimi?

Van Schvvieten ſententia.

Ileum ab inflammatione febris præcedit

Art. 1505. Quam maxime attendendum eſt, ad ſigna, quæ inflammationem in hoc morbo præſentem docent, quæ ſatis evidentia ſunt, ita ut peritus Medicus hic falli nequeat. Ubi ab inflammatione fit, tunc ſolet febris plerumque præcedere, quæ per horas aliquot tantum affligens in hunc morbum deſinit, ut *Sydenhamus* optime notavit: idemque in pleuritide, angina, aliiſque morbis inflammatoriis pariter obſervatum fuit; nempe febrim per aliquod tempus præcedere, & dein ſequi inflammationem in hac illave parte corporis.

In Ileo convulſivo febris ſequitur inflammationem.

Art. 1506. Ubi vero abſque febre prægreſſa inteſtinorum convulſio ſævos dolores produxerit, tunc inflammatione nata, febris ſequitur. Simul tunc adſunt omnia illa ſymptomata, quæ & febrim acutam continuam, & inflammationem comitari ſolent; ſitis nempe, calor, & reliqua; in primis vero debilitas ſumma. Verum omnia hæc ſymptomata adſunt in initio morbi, & cum ſubito in perniciem tendat, niſi ſuccurratur illico, mutantur, & cito in contraria fere abeunt: calori magno ſuccedit frigus, dolor ceſſat, pulſus antea durus, & fortis, fit debilis, intermittens, celerrimus tamen, quod optime Aretæus notavit.

Adeſt quandoque tanta conſtrictio ani, ut clyſma injici nequeat: quod ſymptoma pariter *Aretæus* notavit, uti & *Hippocrates*.

Prognoſis.

Art. 1507. Ex his intelligi poteſt, quare in alio loco *Hippocratis* legatur: *At ſi remiſſo volvulo, febris illum prehenderit, deſperatus eſt, fortaſſis enim etiam ſoluta alvus inferior interficiet.* Si enim a ſpaſmo valido volvulus natus perſtiterit diutius, ſequitur inflammatio, quam febris comitatur quidem, ſed cum citiſſime

ne tunc ſoleat gangræna ſequi, remittit, imo integre ceſſat dolor brevi, & tunc gangrænoſo inteſtini affecti loco non amplius reſiſtente contentis, illa per alvum ruunt, & moritur æger; non quidem ob hanc alvi evacuationem, ſed ob gangrænam inteſtini.

Art. 1508. Si abſque inflammatione, ut ait *Aretæus*, ſed ob corruptionem aut validum frigus ileus provenerit, venæ ſectione omiſſa, ad flatus evocandos cuminum, & ruta adhibeatur, ſimulque oleoſa, & mollia externe ac interne uſurpentur, non vero ſpiritus illi ſimplices vel compoſiti aromatici ſp. vin. parati, quibus officinæ luxuriant, quia licet a ſolo ſpaſmo abſque inflammatione dolor abdominis oriatur, minime tutum eſt, audacter ſimilia ſumere, quia ſemper periculum eſt, niſi ſubito levent, quod peſſime nocere poſſint. Licet enim ab inflammatione morbus non duxerit originem, convulſionem tamen inteſtinorum flatus creantem inflammatio facile ſequi poterit. Longe tutius eſt leniora talia aromata remedia, ut ſemina quatuor calida majora, aut minora dicta in officinis, aquæ infuſa dare, tunc enim vix nocebunt unquam. Verum ubi ex ſignis novimus inflammationem adeſſe, tunc etiam ab is abſtinendum eſt. Curatio.

Vidi octava hora jam lethalem ileum, dum ſex uncias ſpiritus ex ſeminibus leviſtici deſtillati miſer æger hauſerat.

Farrago ſententiarum.

Art. 1509. Hoc vitii genus omnium quæ inteſtinis inſidiantur acutiſſimum eſt, & niſi reſolvatur intra ſeptimum diem occidit.

Colicæ ab Ileo differentia.

Magna Colicæ, & volvuli cognatio eſt, non parum tamen etiam differunt; colicæ enim natura præcipue in dolore conſiſtit, & ad colicam ſatis eſt, inſignis inteſtinorum dolor, etſi alia ſymptomata non adſint; Ilei vero in primis in defectus expulſionis per inferiora, & inverſo naturæ ac facultatis expultricis in inteſtinis motu. Licet enim vomitus in Colica accidat, tamen non ita violentus eſt in Colica, ut in Ileo, neque omnia alimenta, multo minus excrementa per os rejiciuntur, id quod Ileo accidit, in quo etiam clyſteres, & glandes

des ano immiſsi ſuperiora verſus trahuntur, & per os rejiciuntur.

An in tenuibus, an vero in craſsis inteſtinis, cauſa Ilei conſiſtat, alii aliter ſentiunt, verior eſt ſententia plerumque in tenuibus conſiſtere, quæ ob venarum copiam, & ſanguinis abundantiam facilius inflammantur, & natura ſua anguſtiora ſunt. Quandoque tamen etiam craſſis affectis hoc malum generari poteſt, cum cauſæ omnes, quæ ileum producunt, etiam in craſsis reperiri poſſint.

Prognoſis. *Art.* 1510. Etſi Ileus alius alio periculoſior ſit, exitialem tamen ut plurimum eſſe experientia conſtat, præſertim is, cui accedit vomitus materiæ fœculentæ; & ex hoc nulli evadunt. Qui periculum effugiunt, his vel cauſa fuit fœcum retentio, vel enterocele, vel flatus exitum ſupra vel infra non inveniens.

Iliaca paſſione laborantes alii celerius, alii tardius moriuntur; quibus ab inflammatione malum ortum ducit, intra quatuor dies moriuntur. Si alvi fluxus ſpontaneus ſuperveniat, aut acuta febris æger brevi moritur. Facilis item eſt tranſitus Illei in ſtranguriam, & viceverſa. Si flatus multi, & fœtidi pedendo erumpant, mors oſtia pulſat. Minus periculi eſſe ſolet, ubi dolor locum mutat, quam ubi fixus una in ſede conſiſtit.

Art. 1511. In hoc morbo omnia purgantia etiam leniora per os exhibita fugiantur, quia motum inteſtinorum inverſum, atque adeo vomitum augere poſſunt; fugiantur quoque opiata, ſi ſuſpicio inflammationis adſit, alias gangrænam, & ſphacelum inferunt.

Remedia varia.

Paræus ſe multos ab Ileo deſperatos ab imminente morte liberaſſe refert, hauſtis ſcilicet argenti vivi in aqua ſola libris tribus. Tanta vero mercurii quantitas valde pertimeſcenda eſt; in caſu igitur deſperato ſatius eſt minorem quantitatem exhibere.

Hinc cautius præcipit *Meadius* aliis auxiliis nihil proficientibus, argentum vivum bibendum præbeatur libræ minimum pondo, quod repetere etiam plerumque opportunum erit; nam duplicem quidem uſum hic præſtat; partim pondere ſuo inverſum inteſtinorum motum reſtituendo, partimque lubricitate excrementa alvum opplentia emolliendo, & deorſum propellendo. Idcit-

co

ro diu tardare hoc experimentum non debet, quoniam metus eſt, ne, quod non raro ſit, inflammationi ſuperveniat gangræna, qua corruptis inteſtini tunicis, in abdomen effunditur ponderoſum metallum.

LUMBRICI.

Æginetæ ſententia.

Art. 1512. Tres ſunt omnium lumbricorum differentiæ; una quidem tereti forma ſecundum craſſitudinem eſt; altera vero latiore, unde latos nominant; tertia eorum quos eſcaridas nuncupant. Lumbricorum ſpecies.

Art. 1513. Lumbrici igitur teretes formam nemini obſcuram continent, quoniam hi reliquis frequentiores ſunt. Accidunt vero lumbricos teretes habentibus morſus inteſtinorum, & ventriculi, tuſſes non magnæ, aridæ, & irritantes, quibuſdam etiam ſingultus. Dormientes palpitant, & ſine ratione expo rrecti eriguntur. Nonnulli cum vociferatione expergiſcuntur, ſed rurſus in ſoporem ruunt Pulſus inæquales ſunt, & augentur febres abſque ordine, quæ cum extremarum partium algore ter quaterve interdiu vel noctu præter rationem invadunt.

Infantes ſupervacue mandunt, & linguam temere exerunt, dentibus ſtridunt, oculis connivent, ſilentium amant, excitantibus indignantur, ſuffunduntur malæ rubore, atque rurſus mutato colore liveſcunt, atque hæc quidem per exigua intervalla. Non paucis vero venter etiam multas eſculentorum corruptiones excernit, atque tympani inſtar inflatur. Eorum diagnoſis.

Art. 1514. Latus lumbricus eſt intraneæ ſuccingentis inteſtina membranæ, in corpus quoddam inſtar animalis mobile (ut ita dicam) permutatio, quod per partes interdum redditur, plerumque totum ſimul excernitur, incredibilem longitudinis ſpeciem exhibens; diſſolutus vero non coaleſcit. Comitatur eum, qui affectu eſt, corporis gracilitas, pulſuſque imbecillitas, cum inæqualitate: ſed infallaciſſimum indicium eſt, ſi cum alvi excrementis quædam ſemini cucurbitæ ſimilia excernantur. Abundat quandoque in non Lati lumbrici ſigna.

ſa-

ſebrientibus, quandoque ſebricitantibus per diuturnas ægritudines accedit, continuos ſtomachi morſus inferens, appetituſque ad cibos intemperatos.

Aſcaridum ſigna.

Art. 1515. Aſcarides lumbricorum ſpecies ſunt, vermibus perſimiles, qui in extremo inteſtini recti, & muſculi anum ſtringentis initio, ſpinctere Græcis appellato, conſiſtunt; vehementem his partibus pruritum inferentes.

Dracanculorum deſcriprio.

Art. 1516. In India etiam, regionibuſque ſupra Ægyptum animalcula quædam viva lumbricis ſimilia, dracontia ab animalis ſpecie nuncupata, in muſculoſis corporis partibus, puta brachiis, cruribus, ſuris, in pueris etiam in lateribus ſub cute conſiſtunt, aperteque moventur. Deinde ubi diutius extremum aliquod dracontii remanſerit, locus ſuppurat, & aperta cute foris progreditur. Dracontii principium ſi trahatur cruciatus excitat, maxime quando diſrumpitur, *Soranus* autem non animal aliquod præcipuum; ſed nervuli alicujus ſubſtantiam dracontium eſſe autumat, opinionem dumtaxat animalis, eo quod moveatur, inducentis.

Sennerti ſententia.

Vermium ſpecies variæ.

Art. 1517. Lumbricorum tres ſunt ſpecies frequentiores, viz. *teretes* ſive *rotundi*, *lati*, & *aſcarides* (ex ovis inſectorum oriuntur); aliquando ſed ratius vermes anomali ejiciuntur, cornuti ſcilicet, hirſuti, quadrupedes, multipedes, bicipites, tricipites, cauda bifurcata præditi, &c. *Præter vermes inteſtinales, ſunt & alii, omnes fere corporis partes incolentes, uti vermes* dentales, gingivales, rhinarii, pulmonarii, cardiaci, ſanguinarii, urinarii, cutanei, umbilicales, helcophagi, *vermes in* hepate, *in* ſaliva, *&c. Sed hi omnes non niſi in ſtatu morbido inveniuntur.*

Vermes in variis corporis partibus.

Teretes.

Art. 1518. *Lumbrici teretes ſunt frequentiſſimi & ſatis noti, Lumbricis terreſtribus ſimiles, niſi aliquantulum albidiores ſint.*

Lumbrici lati deſcriptio.

Lumbricus latus, tænia a Plinio, Platero, *&c. appellatus, eſt inſtar faſciæ duarum vel trium ulnarum, aliquando longior geniculis transverſis per*

totum

totum diviſus. Nicolaus Andry *affirmat unum eſſe tantum in corpore, unde* ſolium *appellatur. Aſt* Mr. Hageunot *tæniam in ventriculo felis aliamque in duodeno reperiit. Memoir. de l'Acad. Vol. xvij. p.* 484. *Et Mr.* Geoffroy *tæniam in tinca piſce duos pedes & amplius longam obſervavit. Hiſt. de l'Acad. Vol. xiv. p.* 50. *hunc Lumbricum in cane ipſe vidi tres circiter pedes longum; ideoque in aliis animantibus præter homines generatur.*

Art. 1519. Latos Lumbricos qui habent, appetentia cibi nimia laborant, ac niſi cibus offeratur, dolor & morſus in ventre percipiuntur, &c. Certiſſimum vero ſignum eſt, quod cum alvi excrementis corpuſcula quædam *cucurbitæ* ſeminibus ſimilia excernuntur. Hi difficulter necantur; commendatur *rad. filicis* ad ℥ij. & decoctum *corticis rad. mori.* Latus lumbricus.

Art. 1520. *Ad* latos *Lumbricos educendos adhiberi debet* vomitus ex oleo, *non ex* radicibus, *& alia die* clyſtere *utendum admixta* nitri *parte vel* ſalis; *danda etiam* aqua ſalſa *potui, aut* glycyrrhizæ radicis *decoctio, aut ſimiliter incocta* glycyrrhiza. Remedia ad lumbricum latum.

Art. 1521. *Aſcarides ſunt tenues Lumbrici, filorum particulas referentes, qui in parte inferiori craſſorum inteſtinorum, & juxta ſphincterem muſculum reſidere ſolent.* Aſcarides.

Art. 1522. *Signum pathognomonicum* aſcaridum *eſt pruritus in ano vix tolerabilis; ægrotantes aliquando* ſyncopen *patiuntur, & frequentiſſime* teneſmum. *Ad* aſcarides *facit experimentum Aetii, ſuppoſitorum ſcilicet formatum e* carne veteri ſælita, *pinguedine deraſa.* Remedium ſingulate.

Fulleri ſententia.

Art. 1523. Aſcarides ſunt quidem gens puſilla, ſed expugnatu difficillima; namque licet omnes ad unum enematis vi exterminarentur, nova tamen & numeroſa proles ob ovulis in recto depoſitis mox naſcetur. Ideoque non tanti erit parentes ſolos proſcripſiſſe; niſi inſuper & natos, & ſemina etiam ipſa radicitus extirpentur, & ejiciantur. Hocque optime fiet, ſi poſtquam aſcarides jam diſparuerunt, non ſtatim a reme- Aſcaridum curatio.

diis abſiſtamus; ſed tertiis quartiſve diebus per aliquot vices; ac deinde ſemel in hebdomada hujuſmodi deturbantia enemata repetamus; quod nemo authorum hactenus notavit. Ideo minime dubitandum eſt *enema amarum* ſeq. ℞. *Rad. ſerpent. virg. contuſ.* ʒj. *pulp. colocynth.* (*in nodulo ligat.*) ʒj. *herb. tenacet. ſummit. ſabin. ana* M ß. *coq. in aq. font. p. ſ. ad* ℥vj. *colatur. add. ol. hyperic.* ℥j. *ol. abſynth. chym.* ʒi. *ſpec. hier. picr.* . . *m.* ſingulis noviluniis injectum, & per aliquot menſes repetitum, aſcarides interempturum, exterminaturum, & funditus deleturum prodeſſe.

Enema amarum.

Symptomata a lumbricis.

Art. 1524. *A Lumbricis vomitus, cardialgia, ſyncope, ſingultus, vocis privatio, tormina inteſtinorum, capitis dolores, ſopor gravis, deliria, mœror, triſtitia, febres, angina, pleuritis, & alia innumera gravia ſymptomata.*

Remedia vermifuga varia.

Art. 1525. *In genere* amara *fere omnia ſunt* vermifuga. *Privatim pulv.* cort. aurant. *mercurialia*, Æthiop. min. merc. dulc. *&c.* muſcus corallin. ens veneris, ſemen Santonici *in vino clareto eſt anthelminthicum inſigne.* Floyer. *Decreſcente luna vermes ſunt aggrediendi.* Pulv. colocynthid. *cum* felle bovin. *ſubact. cum gut. aliquot* ol. abſynthii *umbilico applicatus, Lumbricos pellit. Ad* aſcarides *necandos enemata cum* colocynthid. *incoct.* mercurialia, *&c.*

Baglivii ſententia.

Vermes anomala & inſolita ſymptomata ſæpe pariunt.

Art. 1526. Quod ut plurimum homines ex improviſo, & ſine ulla cauſa manifeſta, & ſignis alios morbos comitantibus, in ſubitum vitæ diſcrimen incidunt, & cadunt, veluti *apoplectici* cum extremitatibus frigidis, pulſu exiliſſimo (qui fere ſemper ſignum eſt vermium latentium uti & ſingultus) aphonia, quandoque improviſa mania, tunc de vermibus dubitandum, in tali caſu nil potentius eſt, quam ſtatim dare cum brodio gr. xij. *merc. dulc.* & gr. v. *ſcammon. ſulphurat.* in adultis. In pueris vero minoretur doſis, vel potius detur *merc..rius crudus* ad magnitudinem piſi cum brodio, nam erit ad miraculum. *Cheſneau.*

Art.

Art. 1527. *Probe notandum eſt, quod nullum tam peregrinum ſit ſymptoma, tamque* Δαιμονικό *quod vermes excitare non poſſint. Horrenda quidem ſymptomata quandoque a vermibus exoriuntur, ut non raro ex incantatione produci vulgo credantur. Periti medici multa adſtantium admiratione cacodæmona non raro ejiciantur.* Nota bene.

Art. 1528. *In praxi quotidiana horrenda hujuſmodi ſymptomata a vermibus excitata vidimus. Homo quinquagenarius ſubito in graviſſimam* Epilepſiam *lapſus eſt, & intra decem dies ſex vel octo violentiſſimos inſultus cum horrendis ſpaſmis paſſus eſt; deinde in* maniam *incidit per diem unam aut alteram, & poſtremo in* moriam *& fere omnium rerum* oblivionem. *Die* 16. *Lumbricum mortuum excrevit, & ſenſim priſtinam ſanitatem nactus eſt, niſi quod* memoriam *nunc biennio poſt nondum integre recuperavit.* Ex vermibus epilepſia, mania, menia.

Art. 1529. *Adoleſcentula quædam febre verminoſa laborans ſtupendis motibus convulſivis correpta eſt, unde* viſum *penitus amiſit, & luce orbata ad quatriduum manſit, interim a ſpaſmis fere libera; die* 5. *alius paroxyſmus convulſivus ſupervenit, & acies oculorum reſtituitur. Exhibita erant medicamenta antiſpaſmodica, & præcipue anthelminthica. Æthiop. mineral. & calomel. &c. Vermes comminuti & contriti excreti fuerunt, & puella convaleſcebat.* Cæcitas.

Art. 1530. *Alia puella ex Lumbricis inteſtina incolentibus primo rauceſcit, & febre acutiſſima laborabat; poſt paucos dies vocem penitus amiſit, & ad dies aliquot muta remanſit; cum omnia ſymptomata mortem in propinquo eſſe monſtrabant, aliis vermifugis minus ſuccurrentibus exhibui* decoctum foliorum hellebori nigri *fere in ipſo articulo mortis; vermes quamplurimos excrevit, & convaluit. Ejuſdem remedii ope plures, qui in extremo vitæ diſcrimine fuerunt verſati, reſtitutos vidi: & longa experientia didiſci helleborum nigrum* optimum eſſe & certiſſimum vermifugum in tota pharmacorum familia. Obmuteſcentia.

Art. 1531. Ex Hiſtoria Medica abunde conſtat Lum- Lumbri-

cus um-bilicalis. bricos nonnumquam ventriculum. Inteſtina, hypochondria atque inguina perforare & foras prorepere. Pluſquam viginti abhinc annos ex umbilico pueri octenis exulcerato *Lumbricum teretem* 6. vel 7. digitos longum propriis manibus evulſi; poſt Lumbricum coch. j. vel. ij. *puris flavi* effluxerunt, quod excrementa alvina olebat. Ulcus non temere ſanandum eſſe judicavi; ideoque foramini turundam adaptari juſſi, ut materia purulenta quotidie evacuaretur, per ſeptimanam & diutius pus ubertim effluebat, ſed in dies minori quantitate; deinde poſt triginta dies ſine ullo incommodo ulcus exſiccatum eſt, & puer integre reſtitutus. Utcunque tamen proximo anno in *aſcitem* lapſus eſt, a qua cauſa neſcio; ex hoc etiam morbo remediis appropriatis illum feliciter liberavi, & etiamnum ſanus ac vegetus vivit.

Lumbrici ex inguine prodeuntes.

Art. 1532. Fæmina quadraginta quinque annos nata, robuſta, & laboribus aſſueta, dolore colico quandoque obnoxia, alias ſana, circa quatordecim abhinc annos tumorem habuit *in inguine ſiniſtro*, ovum gallinæ æquantem, quem *herniam* eſſe ipſa credebat; durabat enim integrum annum ante diſruptionem. Interea circa dictam periodum fœmina *ileo* correpta eſt, de quo alibi infra, a cujus morbi cruciatibus ac immani vomitione, &c. ruptus eſt *tumor in inguine*, & effluxit tenuis humor flaveſcens, turpethi mineralis colorem æmulans: advocatus eſt chirurgus, qui ſtylo immiſſo largam cavitatem detexit; foramen ſenſim ſpongia præparata dilatatum eſt, & magna vis prædicti humoris in dies evacuatur; die 10. in foramine apparuit *Lumbricus vivus*, quem chirurgus coram aſtantibus detraxit, figura, colore, & magnitudine Lumbricis inteſtinalibus omnino ſimilem. Poſt duas vel tres ſeptimanas eductus eſt *alius Lumbricus* priori non diſſimilis, niſi quod aliquanto rubicundior eſſet. Vermiſuga interne propinabantur, & *decocta anthelminthica ex fol. hellebor. nigr. aloe, ſem. ſantonic.* &c. in ulcus ſinuoſum injecta fuerunt. Tribus circiter menſibus ſanatum eſt ulcus, & mulier, adhuc viva, ex illo tempore bene ſe habuit.

Art. 1534. Si quis de *Lumbricis umbilicalibus & inguinalibus* plura velit, *Schenkium* adeat, *Obſerv.* *p.* 408.

p. 408. 409. item *Bonetum*, *p.* 631. Inguinalium recentiora exempla habemus apud *D. Morton Hiſt. Natural. Northamptoniæ*, *p.* 467.

Farrago ſententiarum.

Art. 1534. Ex lumbricis teretes, & aſcarides pueros, lati, qui omnium peſſimi; adultos maxime infeſtant. Lati autem deſcriptionem additis etiam iconibus omnium accuratiſſime tradit Vir Doctiſſimus *Daniel Clericus Hiſt. Nat. & Med. latorum lumbric. Genevæ* 1715. Ex illo excerpta ſunt; quæ ſequuntur, & primo quidem hunc non unicum eſſe vermem; ſed plurium vermiculorum catenam, ex illo genere quod cucurbitinos vocant; continuata ſerie aliorum aliis adnexorum; manifeſto apparet. Hi autem digiti latitudinem habentes interdum ſinguli ac ſeparati in inteſtinis jacent, & per alvum excernuntur. Totus denique vermis conjunctus unum caput ſortitur, idque ſatis acutum, roſtro haud abſimile; quo inteſtinis infixo valde pertinaciter illic hæret; ore pro nutrimento chylum ſugens. Sed hac de re adeatur *Lanciſius*. Lumbrici lati deſcriptio.

Art. 1535. Propriam autem curationem deſiderare lumbricum latum obſervat *Meadius*, qui jam a multis annis ſequens remedium efficaciſſimum eſſe comperiit. Stannum raſum cum æquali portione coralli rubri in pulverem ſubtiliſſimum teritur; hujus drachma una, cum conſerva ſummitatum abſynthi maritimi in bolum redacta bis die devoranda eſt. Singulare ad latum lumbricum remedium.

Art. 1536. Dracontium de quo ex *Sorano* dubitare vidimus ſupra *Æginetam*, an potius nervulus ſit quam vermis, teſtatur modo laudatus Cl. *Meadius* vermem revera eſſe, in Æthiopia, Africa, & India frequentem. Eſt autem inſectum æquaticum, quod acuto capite, & exili corpore, hominum membris, cruribus preſertim, inter lavandum ſe inſinuat; & exiguum primo, membranas muſculorum humidas depaſtum, majus fit, & longius; mox rodendo cutim inflammationem cum humore excitat, quo ſuppurante, caput exerit animalculum, duos ſæpe, aut tres, interdum & plures pedes longum. Mihi enim, inquit, in noſocomio hujuſmodi viſum intueri licuit in Nauta quodam ab Africa reverſo. Dracontii enarratis.

Vermium corporis ſpecies variæ.

Art. 1537. Corporis humani vermes, ait D. Andry, ſi eos excipias qui in ſtomacho, & inteſtinis generantur, vulgo in decem claſſes partiuntur: videlice in *Encephalos* quorum, qui in cerebro ſunt *Encephal.* *proprie* dicuntur, qui in naribus *Rhinarii*, in auribus *Auriculares*, & dentibus *Dentarii*; in *Pulmonares* quorum alii figuram ſtrobili juxta *Avenzoar*, & *Alſabaravium*, alii figuram ſtrobili juxta obſervatione *Thomæ a Vega*, alii demum cimicibus ſimiles ſunt, ut *Jachim Camerarius in Schenckio* obſervat; in *Hepaticos* qui ſecundum *Hartmannum* præcipue in hydropicis occurrunt, in *Cordiales* non tam in cordis ventriculis, quam in ejus pericardio degentes; in *Sanguineos*, qui ſecta vena non raro erumpunt, ut *Rhodius*, *Riolanus* & *Ettmullerus* aliique memorant, & foliorum myrthi ſpeciem referunt; in *Veſiculares* una cum urina prodeuntes limacis formam, vel lumbricorum, vel millepedum gerentes, ut ex *Tulpio*, *Ambroſio Pareo*, & *Dureto*; in *Spermaticos* niſi microſcopio conſpicuos, in Helcophagos exiliſſimos, qui in ulceribus tumoribus; & apoſtematibus generantur; ut in Variolis ex Borello, & in Gangrænis ex *Hauptmanno*, & *Kirkero*; in Cutaneos quorum alii ex capillorum ſimilitudine *Crinones* dicuntur, alii inſtar Acari exiles *Cirones*, alii *Dracunculi*, qui niſi in Africa, Æthiopia, atque India occurunt, alii demum *Toms* dicti, in America tantum obvii; atque in *Umbricales* denique, qui circa umbilicum in pueris hoſpitantur. Aſt præter hujuſmodi vermes alia dantur inſecta, quæ ſubinde circa palpebras congregantur & ophtalmiam producunt, ut ea ſequenti obſervatione innoteſcit. Intolerabili oculorum pruritu conquerebatur Puella, quos etiam rubentes inſlammatoſque gerebat. Plurimis incaſſum tentatis remediis, quidam ei adhibendum propoſuit ovi ad duritiem cocti vitellum, ut tepidum ſibi oculis applicaret, quod ubi fecit, plurimis a palpebris inſectulis lentium figuram referentibus tali modo elicitis, liberata eſt.

Caſus.

Art. 1538. In Eruditorum Diario h. e. *Journal des Scavans* die 20. Maii 1675. caſus refertur Juvenculæ 22. vel 23. annorum natæ, quæ cum in Por-

porticu Gymnaſii Medici Pariſiis *D. Perrault* conveniſſet, uti morbi quo diu vexabatur conſilium peteret, narravit ei ſe duobus ab illinc annis vomitu vermium exerceri, quotidie eadem hora regulariter magnis convulſionibus corripiente, atque jam jam hora qua loquebatur acceſſus tempus inſtare. His dictis manibus tam fortiter adſtantem quemdam prehendit, ut per horæ pradrantem, quo convulſio duravit, non reliquerit, tantum plurima aqua vomitu redita in qua 28. vel 30. vermes hyrudinum formam gerentes innatabant viventes admodum alacraſque, liberata eſt. Differebant autem ad hirudinibus hi vermes hoc uno, quod albeſcente colore notabantur. Additum fuit puellam hanc olim vomitu plus quam centum eorumdem vermium ejeciſſe. Duobus ex his vermibus, a D. *Perrault* in ligna pixyde inditis poſt horam eoſdem vivos reperit, cognovitque roſtrum in lignum infigiſſe, ut ſibi exitum pararent, extractis autem, & ſolis radio expoſitis calore parto validiores mobilioreſque fieri videbantur. Quamobrem habita conſideratione a calore hos vermes roborari, remediaque ad eorum expulſionem adhibita amara, vel purgantia fuiſſe, atque proinde calida, in conſilium venit, ut experiretur: an frigus eoſdem proportionaliter infirmaret. Hinc frigida aqua ſuper eos affuſa, dum plurima agilitate celeritateque moverentur, cum cognitum fuerit quod illico moriebantur plurima inde habita fuerunt experimenta, quibus ratum habebatur frigidam aquam, ſed validius ipſam glaciem eos, qui a vermibus excruciantur, efficaciter ſubvenire.

Art. 1539. Negligenda quidem non eſt quoad vermem tæniam præmemorata *Lanciſii* obſervatio, & ſententia, qui ſane nec vermem eſſe nec verminculorum aggregatum ſeu geniculatam cohæſionem ut *Danieli Clerico*, aliiſque viſum eſt, ſed mucoſam tantum inorganicam ſubſtantiam de polyporum genere: ut aperriſſimo in diſſertatione ſua de triplici inteſtinorum polypo, & in Epiſtolis ad *Blanchardum*, *Morgagnum*, & *Valliſnerium* demonſtrat. Quam quidem *Lanciſi* ſententiam ex obſervato tænia in muliere, cum exacta judicii lance ponderavit vir in Medicis experimentiſſimus *Antonius Pujati* in Pata- Vermes lati ſeu teniæ reſcriptio.

vino lycoo P. P. Medicinæ Practicæ hæc ſubjungit: Ita *Lanciſius* ratione optima, polypos inteſtinales, quia in inteſtinis genitæ eſſent, concretiones eas vocavit, quas antea vel latos vermes, vel membranas ſimpliciter, ac fruſtra membranoſa vocaverunt veteres. Neque enim ille primus corpora quædam e podice excreta, compreſſa, lata, & oblonga, aliquando cava, latum vermem non eſſe cognovit: cum *Platerus* ante ipſum ea animata eſſe negaverit, & faſcias membranoſas ex chylo genitas aſſeruerit. *Jonſtanus* etiam aliquando pro verme tænia, membranoſam faſciam, cucurbitinos incluſos habentem, cognovit. *Lanciſii* igitur, aliorumque Cl. Virorum, qui poſt ipſum tales concretiones polypeas vocare ſolent, exemplo & auctoritate fretus, quam mulier excrevit, polypoſam ipſe quoque voco; quæ cum meo judicio intra ventriculum genita ſit, polypi ventriculi nomine indigitare non dubito.

Remedia varia.

Art. 1540. Contra inteſtinorum vermes ſequentes globuli celebrantur. ℞. Aloes ſubtiliſs. pulv. unc. ſem. coloquintid. pulv. & ſpir. vol. ſal. armon. inſper. inde exſiccat. ℈j. ſcammo, ʒj. ſ. ſyrup. abſynth. q. ſ. m. f. maſſa cujus doſis gran. 24. uſque ad 48.

Amatus Luſitanus primum & præcipuum contra vermes remedium ſemen ſantonici ſaccharo incruſtatum habet, licet non deſint, qui exinde potius oriri vermes autument. *Borellus* autem ſeminis ſantonici eſſentiam umbilico applicata commendat.

Apud *Schenckium* efficaciſſimum dicitur ſemen tanaceti ex ſyrupo violarum, addendam verò conſulit *Hoeferus* radicem primulæ veris.

Bartholinus nihil vino, & ſpiritu vini ad lumbricos enecandos præſtantius eſſe ait, quod experimento confirmatum vidit eruditiſſimus *Redius*.

At omnibus palmam præripit Mercurius tum crudus, tum diverſimode præparatus. Crudus exhibetur ab *Harthmano* ad ℈j. alteratus tamen, domitus, & coercitus cum ſucco mali limonii, poſteà commixtus cum ſemuncia conditurræ roſarum perſicarum, & modico fl. benzoini, & *Baricellus* cum ſaccharo rubro illum præparat in mortario vitreo, commiſcetque ol. amygdal dulc. gutt. aliquot, & ex ſacchar. viol. vel roſ-

ex-

exhibet a ℈j. ad ʒj. *Riverius* vero curatos multos narrat uſu Mercurii dulcis ad gr. vj. viij. & xij. cum pari, vel ſubdupla doſi diagridii vapore ſulphuris correcti: confirmatque id ipſum Simeon *Jacot.* & *Cardialucius*.

Utuntur alii aqua, in qua ſtamnum ignitum pluries extinctum ſit.

At de his, quæ hactenus credita ſunt adverſus lumbricos antidota efficaciſſima, dubitandi anſam præbuit diligentiſſimus *Redius*, eo quod illis non adeo adverſari, expertus eſt; ſaccharum vero, & mel, quæ unanimi Medicorum conſenſu vermibus amica putantur, deprehendit, eiſdem eſſe ſumme nocua, & mortifera.

CAPUT VII.

Sive Faſciculus Morborum ſeptimus.

DIABETES.

Aretæi ſententia.

Art. 1541. Diabetes qui vocatur affectus, miraculum quoddam eſt, haud ita ſæpe hominibus uſitatum, carnium videlicet, ac membrorum in urinam colliquatio. Neque enim hujuſmodi ægrotantes cum intermiſſione lotium reddunt, ſed preinde atque canales laxati ſint, indeſinens eſt profuſio. Diuturna eſt hujus morbi creatio, & longo tempore parturitur: velox autem eſt colliquatio, & feſtina interdum mors advenit, & vita fœda eſt, ac vexata doloribus *Diabetis deſcriptio.*

Sitis intoleranda eſt, potuſque copioſus, multitudini tamen lotii non reſpondens: copioſus enim lotium redditur, neque eos quiſque aut a potu, aut a mictu inhibere poteſt. Quodſi tantillum inhibeatur potus, os ſiccatur, corpus areſcit, viſcera conflagrari videntur, omnia ægri faſtidiunt, de omnibus dubitant, & ardentiſſima ſiti haud multo poſt vita orbantur. Sin autem vel parum temporis a mejendo abſtinuerint, intumeſcunt eis lumbi, teſtes, & ilia, & cum remiſerint lotium,

tium, calefactione profunditur, & tumidæ partes detumeſcunt.

Quando hic morbus futurus eſt, os humore privatur, ſaliva eſt albida, ſpumans, perinde ac in ſiti, nondum tamen ſitiunt. Præcordia gravia ſunt, calorem, aut frigus a ventre in veſicam tendere ſentiunt; Prout adventas morbus progreditur, tum etiam paulo plus lotii, quam moris erat, effunditur; ſitis adeſt, ſed non dum vehemens. Cumque amplius incrementum accipit calefactio parva quidem, ſed mordax viſceribus inhærens exoritur, abdomen fit rugoſum, venæ extant, totus corporis habitus gracileſcit, urinæ profluunt, & ſitis augetur.

Ejus cauſæ & ſymptomata varia. *Art* 1542. Hujuſce morbi cauſa aliquis acutus morbus eſſe poteſt, haud incredibile eſt, etiam aliquod perniciosum venenum ex iis, quæ veſicam, & renes infeſtant, huic affectui cauſam præbuiſſe. A Diſpaco morſum talis affectus conſequitur. Diſpas enim reptilis fera, ſi quem percuſſerit, ſitim non ferendam accendit, iſque copioſe bibit. Adeo inexplebilis eſt, bibendi cupiditas, ut potu non medeatur; ſed in ventrem humor obruit. Si quis ob ventris diſtentionem doleat, graveturque humoris copia, & ideo paululum temporis a potu abſtineat; iterum ſitiens largiſſime bibit. Alii præterea ſunt, qui lotium non reddunt, nec alia via, quod bibunt, emittunt, quare inſatiabili bibendi aviditate humore inundante, ventreque diſtendente, repente, & penitus diſrumpuntur. Ab hoc autore *Liſterum* hauſiſſe diabetis deſcriptionem ex ſequentibus notum eſt.

Liſteri ſententia.

Diabetis hiſtoria. *Art.* 1543. Diuturna eſt hujus morbi creatio, & longo tempore parturitur. In principio os humore privatur, ſaliva albida eſt ac ſpumans, paulo plus lotii, quam moris erat, effunditur; ſitis adeſt, ſed nondum vehemens, calefactio parva quidem, ſed mordax, viſceribus inhærens, exoritur; habitus corporis gracilis evadit, & homo anxius & animi dubius exiſtit; progreſſu temporis ſitis inſigniter augetur, & velon eſt carnium & membrorum in urinam colliquatio; neque enim cum intermiſſione otium reddit, ſed, perinde atque cana-

nales laxati ſint, indeſinens eſt profuſio; ſitis intolerabilis eſt, potus copioſus, multitudini tamen lotii non reſpondens; ſi parvum tempus a meiendo abſtinuerit, intumeſcunt lumbi, teſtes, & ilia, poſtremo cum dolore emetit, & feſtina mors adventura eſt. Urinæ quidem guſtus lenis, & minime, quantum memini, dulcis, paulatim tamen dulceſcere in confeſſo eſt, quod primum aquoſior ſeri pars effunditur, & poſtea ipſa ſeri pars chyloſior: huic autem rei fidem facit, nempe *phthiſicorum* plurimorum ultimis menſibus inſignis ſputi dulcedo, ad nauſeam uſque moleſta (lac etiam muliebre, a chylo parvulum diſcrepans, dulceſcit.)

Art. 1544. *Conveniunt* amygdalata & lacticinia. *Affert exemplum cujuſdam ex hoc affectu ſuo conſilio curati, bibendo* vinum *cum* zinzibere *coctum quantum & quoties pro viribus potuit, conceſſo interim hauſtulo* ex aq. lactis *ad ſitim leniter temperandam*. Curatio.

Ettmulleri ſententia.

Art. 1545. In Diabete urina quantitate nimis copioſa excernitur, cum ſiti intenſa, debilitate virium, macie, febre continua lenta, ardore circa regionem lumbarem, verbo ſymptomatis *hecticæ confirmatæ*; interdum cum urina pingue aliquid excernitur, & tandem ut plurimum mors ſubſequi ſolet. Sed hæc eſt *Diabetis notha*. Morbi deſcriptio. Diabetes vera.

Art. 1546. Diabetes *vera* eſt immutata ingeſtorum potulentorum per urinam excretio, *cæliacæ & lienteriæ* ſimilis: In hac ſpecie potulenta redduntur parum mutata quoad colorem, odorem, ſaporem, &c. ſic vinum rubrum mingitur, &c. Exempla hujus ſunt rariora.

Art. 1547. Eſt & *alias ſpecies* Diabetis, quæ *cæliaca urinalis* appellari poteſt, nempe quando *chylus* cum urina aut loco urinæ prodit. Alia ſpecies.

Art. 1548. Urina vulgo Diabete laborantium admodum dulceſcit; eſt periculoſum malum, & ſæpe lethalem; poſt immodicum laborem, nimiam venerem, chronicas febres, plerumque incurabile; *ut etiam quando a prava & diuturna conſuetudine liquorum ſpirituoſorum ingurgitationis originem duxerit*. Prognoſis.

Art.

Curatio. *Art.* 1549. Quoad curam temperanda eſt ſanguinis acrimonia: in plurimis convenit cum cura *febris hecticæ*; inchoanda eſt cura cum *vomitorio*, deinde exhiberi poteſt *antihectic. Poterii*, *lapi. hæmatit. ſacchar. ſaturn. croc. mart. aluminata*, *trochiſc. de carabe*, *terr. ſigi.lat. opiatam* horſomni, præ reliquis *aq. calc. lac. chalybeatum*, *emulſiones*, Ad Diabetem *veram aſtringentia*, *martialia*, privatim decoctum *cort. aurant*.

Vvilliſii ſententia.

Art. 1550. Diabetes apud antiquos fuit morbus ra-
Morbus apud antiquos rariſſimos. riſſimus; at nunc dierum magis familiaris; habet ſitim continuam, atque febrem lentam & quaſi hecticam ſemper conjunctam. Novi quemdam vino Rhenano pro potu ordinario per viginti dies uſum, Diabetem incurabilem contraxiſſe.

Art. 1551. Pauci aut nulli ab *aſtringentibus* curantur.
Curatio. Sæpius in hoc morbo *tincturam antimonii* cum bono ſucceſſu preſcripſi, atque *aq. ſolutionis calcis viv. cum ſaſſafr. ſem. aniſi paſſulis liquirit.* &c. Ego & *D. Michelthvvait* & *Vvitherly* pro quodam comite ſic præcripſimus; ♃. *Summit. arboris cupreſſ.* M. viij. *alb. ovor.* ℥ij. *cinnam* ʒj. *lact.* ℔viij. diſtillentur, &c. bibat æger ℥vj. ter in die ♃. *Gum. Arab. tragacanth. ana* ʒvj. *ſacchar. penid.* ℥j. *f.* pul. doſ. ℈j. vel ℈iß. bis in die cum *aqua diſtillat.* hauſtum *paregoricum* omni nocte; diætam fere tantum ex *lacte*. Horum uſu in dies melius habuit, & intra menſem ſanatus eſt.

Diabetes & ſalivatio. *Art.* 1552. *Fœmina quinquagenaria plenioris temperamenti* Diabete & ſalivatione, *nunc hac*, *nunc illa*, *utroque morbo alternatim invadente*, *tamdiu laborabat*, *donec vires fere exhauſtæ fuerunt*. *Infuſum rhabarbari in vino Canarienſi quotidie capiendum juſſi*, *& poſt paucos dies doſis decoct. catechu compoſit.* Fulleri *omni nocte propinata fuit*, *& pro potu ordinario* vinum Florentinum cum aqua Briſtolenſi dilutum *potavit*, *atque ita duobus vel tribus ſeptimanis ab utroque malo penitus liberata eſt*, *& plures annos incolumis vixit*.

Sy-

Sydenhami ſententia.

Art. 1553. Succi ſanguinis illati per vias urinarias crudi & incocti exitum ſibi quærunt; unde ſenſim labefactantur vires, colliqueſcit corpus & quaſi ſubſtantia ejus per hanc cloaca exinanitur, cum ſiti, ardore viſcerum, lumborum coxarumque intumeſcentia, & ſalivæ ſpumoſæ exſpuitione crebra. Morbus adumbratus.

Art 1554. Eadem præſcribenda ſunt, quæ in *fluore albo*, omiſſis ſolummodo *venæſectione* & *catharſi*, nam utrobique *indicationes curativæ* ſunt eædem, quantumcumque inter ſe hi duo morbi diſſidere videantur. Curatio.

Harriſi ſententia.

Art. 1555. Cogitationis clariſſimi authoris ſubiit *diarrhœam*; eſſe quaſi *diabeten alvi*, & *diabeten renum diarrhœam*; ideoque felici cum ſucceſſu pro diabete laboranti hunc in modum præſcripſit. ℞. *Rhei elect.* ℥o. *ſantal. alb. citr. ana* ʒj. *cardamom. minor.* ʒſſ. infunde lento igne vaſe clauſo in *vin. Canarin.* ℔j. ſumpſit æger hujus vini colati coch. vj. hora 6ta. matutin. atque tantumdem repetebat hora decima ante merid. ab illo meridie uſque ad decimam e veſpertinam. Diabetes penitus ſiſtebatur, ſitis deſiit, &c. (ſed hujus rei hoc unicum habet exemplum.) Curatio ſingularis.

Meadii ſententia.

Art. 1556. Nimiam urinæ ſaporis, odoris, & coloris mellei profuſionem *diabeten* dictam, non renum eſſe, ut vulgus medicorum exiſtimat, ſed jecinoris morbum indiciis certiſſimis jamdudum demonſtravi *Mechanical accouns of poiſons. Eſſey* 1. *edit.* 4. Nolocrambem bis coctam apponere; & ea, quæ ſatis, ut opinor, prolixe propoſui repetere. Unicum tantum illis, quæ de cura ibi dicta ſunt, remedium adjungam, h. e. ſerum aluminatum, quod ex lactis paululum cocti libris quatuor, & aluminis drachmis tribus conficitur. Si hujus enim quarta libræ pars ter minimum die bibatur, ad profluvium illud ſiſtendnm plurimum valet. Singulare ad diabetem remedium.

Art. 1557. Si quis autem quærat, unde tanta humoris copia in hoc morbo laborantibus ſuppeditari poſſit: Diabetis cauſa.

Fa-

Facili ſane experimento comperimus, corpora, quædam interdum imbibere, & ad ſe trahere ex aere humidum, quo cum moles, tum pondus eorum augeatur. Ita ſal tartari udo aeri expoſitus in tantum creſcit, ut libra una rite calcinata ad libras decem exſurgat . Quidni igitur dicamus, ex ſphera vaporum nos ambiente nonnullos eorum corpus ad illos recipiendos aptum intrare, qui humori aqueo in renes derivando conjuncti copiam ejus accumulent? Quapropter cum frigidus, ac humidus aer hoc malo affectis minime conveniat; calidum certe, & ſiccum ſi liceat, eos petere oportet.

Quos motbus corripiat.

Art. 1558. Rationem autem hinc reddere lubet, qui factum fuerit, ut apud antiquos tam raro occurreret hic morbus, ut illum bis tantum ſe vidiſſe referat Galenus. Id igitur ex more vivendi, quo utebantur, noſtro multum diſſimili, proveniſſe autumo. Illos enim hoc malum maxime corripere dixi, qui inertes ac deſidioſi vitam agunt; & luxuria aſſidue diffluentes, poſtquam vino meraciori ſanguinem & humores accenderint, frigidis potionibus intempeſtive ſitim reſtinguere ſolent. Veteres autem, licet plus ſatis vinoſi, prudentiores tamen hac in re ſibi cavebant, inflati venas mero paulatim ad temperantiam redibant, ſenſim corpus, refrigerantes, calidiſque, aut ſaltem egelidis liquoribus ſitim compeſcentes.

Farrago ſententiarum.

Vulgaris diabetis ſpecies.

Art. 1559. Cum recens eſt, curari interdum poteſt Diabetes, cum in vetuſtatem incidit numquam poteſt. Semper eſt Diabete laborantium urina aquea, & ſubpallida, nec omnino coloratior, quamvis vinum rubrum potarint.

Species altera rarior.

Art. 1560. *Riverius* diabeten, quod ſit immutata ingeſtorum potulentorum per urinam excretio Cœliacæ, & Lienteriæ ſimilis. In hac ſpecie potulenta redduntur parum mutata, quoad colorem, odorem, ſaporem, &c. Sic vinum rubrum mingitur; ſed exempla hujuſmodi rariora ſunt.

Admirabile ſane aliquid habet hic morbus; nam eo laborantes multo plus mingunt, quam bibunt, aut alimenti liquidi aſſumunt; quod autem Authores potum, aut parum, aut nihil immutatum reddi aſſerunt, a vero longiſſime diſtat.

Art.

Art. 1561. Eſt & alia ſpecies Diabetis, quæ cælia-
n urinalis appellari poteſt, nempe quando chylus cum
rina, aut loco urinæ prodit.

Diabetis tertia ſpecies.

Art. 1562. *Zacutus Luſitanus* refert aliquem libera-
um eſſe a Diabete balno frigido. Quicumque ad dia-
etem ſive ſpuriam ſive veram inclinant, caveant ſibi
acidulis. Inter adſtringentia in hoc affectu exulent
ydoniata; quamvis enim ſtomachi tonum (qui ſæpiſ-
ime ſimul læditur) confortent, cum ruinam tamen ſi-
nul ſtimulent, neutiquam conveniunt.

Remedia nonnulla.

In iis, qui potu quocunque annis præcedentibus ſe
iimium, & ſæpius repleverunt, roborantia, blande ad-
ringentia, in primis ſpecies ne. hyacintho cum croco
artis, & anodynis maritata, vel terra japonica, aut
jus eſſentia, tinctura martis cydoniata, vel tinct. vi-
io'. martis, & vinum rubrum aqua temperatum, mo-
ica quantitate proſunt. Exercitatio quoque & frica-
o corporis frequens egregie hic conducunt: quia par-
es roborant, & tranſpirationem augendo ſerum a re-
ibus divertunt. *Heiſterus*.

Art. 1563. Rara eſt mentio hujus morbi apud ve-
eres ſcriptores; *Græcis* fere incognitus fuit: *Galenus*
rofitetur ſe bis tantummodo ipſum vidiſſe; *de locis*
ffectis lib. vj. cap. 3.

Græcis incognita fuit.

Art. 1564. Præter jam dicta interdum ad curam a-
quid faciunt remedia ſequentia, *decoct. catechu comp.*
ecoct. incraſſans, ichthyocolla, gelatina C. C. oryza,
nct. coralli, trochiſci Gordonii, & præ omnibus jux-
praxin modernam *aquæ calidæ Briſtolienſes*. Sequens
ecoctum cum maximo fructu propinari poteſt; ℞. *Cort.*
eruv. ℥j. *tinct. roſar.* ℔iß. *coq. ad* ℔j. *lento igne,*
olatur. add. vin. rubr. auſter. ℔ſ. *ſyr. Cydon.* ℥ij. *mi-*
e, doſ. ℥. iij. *bis vel ter in die.*

Remedia varia.

N E P H R I T I S.

Cœlii Aureliani ſententia.

Art. 1565. Renalis paſſio, quam Græci *Nephritin*
ppellant, tarda quidem affectio renum eſt quæ a per-
ictione oritur, indigeſtione, percuſſu, caſu vehemen-
ſuper clunes, ciborum præter conſuetudinem acredi-
e, vehementi venerea libidine, vel etiam, a frequen-
tia

Juxta veteres ex tardis paſſionibus habita.

tia diureticorum, aut a veneno, quod ſpecialiter rene afficiat: ut ſunt ex cantharidibus confecta.

Morbi ingreſſus. *Art.* 1566. Cum adhuc levis fuerit tumor, (ſeu inflammatio) dolor levis adeſt ſecundum lumbos, & circa Ilia, magis cum proni fuerint ægri. Augeſcente vero tumore, dolor etiam plurimus fit cum gravedine & fervore lumborum, atque iliorum, & pubetenus vel umbilico, & conſenſu uſque ad veſicam tendente ob tumorem urinalium viarum, ſeu ureterum.

Progreſſus. *Art.* 1567. Dehinc per incrementa paſſionis etiam febres accedunt cum conſenſu jecoris, ut quidam etiam ictericum colorem ſumant, & inappetentiam, ventris tormina, inflationes, & ructationes patiantur.

Urinæ tenues ſunt, aquoſæ, & ita ſubalbidæ, ut quaſi cærulea videantur; & primo paucæ, deinde plurimæ, & coacervatim effuſæ ullo abſque levamine. Eædem pejorante tumore in fœculentum colorem veniunt, nam ex nimia tenſione exiliſſimi ruptis venis, vinoſæ propemodum prodeunt, & cum renum fluorem pinguem acceperint, etiam oleaginoſæ veluti adipis qualitatem ſimulantes.

Tum hebetudo ſequitur, & articulorum frigus, & vomitus; & paſſione in diuturnitatem adeunte corpus gracileſcit, adeo ut quidam curvi permaneant, & ſemper proni ambulare cogantur, nec unquam ſe erigere poſſint.

Declinatio. *Art.* 1568. Eſt præterea ſignum declinationis morbi ſupradictiorum in contraria mutatio, ut urina aquea in craſſitudinem veniens, craſſior vero vel viſcoſa in tenuitatem; item quæ paulatim atque cum mordicatione ferri ſolebat, ſine dolore adveniens, & ſi plurima, mediocriter inde effluens; & ad ſummum omnia cum naturæ ſolita, vel ſimilia fuerint viſa.

Nephritidis & colicæ. *Art.* 1569. Nephritis & colica ſimiles quidem paſſiones ſunt: diſcriminantur autem ab invicem, quia renali vitio extemplo difficultas urinæ conjuncta eſt; tum etiam in colica dolor magis interior eſt, & ventri vicinas partes tenet, a quibus ſumit exordium; in nephritide autem ejus ſenſus eſt inter renes, & inteſtina, & veſicæ fundum.

Curatio. *Art.* 1570. Generaliter curatio hujus morbi difficilis eſt, ob anguſtiam locorum, quæ paſſione vexantur,

tur, & ob acrimoniam urinæ, quæ inſuete aliquandiu renibus immoratur.

Mercurialis ſententia.

Art. 1571. Nephritis cognoſcitur ex gravitatis ſenſu circa lumbos, laſſitudine circa dorſum, ſtupore qui ad alterutrum, vel utrumque crus pertingit, mentis alienatione propter ſepti tranſverſi vicinitatem, impotentia ambulandi, dolore magno circa lumbos, qui tunc præſertim urgere ſolet, quando corpus vario modo quaſſatur, urinæ difficultate, & ardore, quæ etiam guttatim ſtillat; primum tenuis, deinde mucoſa; febris adeſt inſignis, nauſea, vomitus bilioſus, ventriculi morſus, alvus adſtricta. Signa inflammationis.

Art. 1572. Si inflammatio ad ſuppurationem vergat, febres ſunt majores, apparet aliquis tumor, & aliqua elevatio extrinſecus circa lumbos, major eſt calor, & dolor circa renes, urinæ ruſſæ, & adhæc ubi ſupra partem ſanam decumbunt, videtur pars adverſa veluti pondus habere appenſum, quæ omnia ſigna meliora fieri ſolent, ubi jam factum eſt pus. Suppurationis ejus.

Art. 1573. Inter morbos renales inflammatio maxime omnium lethalis eſt. Verum ex *Hipp. VI. Aph.* 11. laboranti Nephritide ſi ſuperveniant hæmorroides bonum eſt, contra ex *Rhaſe*, & *Avicenna* ſi delirium ſuperveniat, lethale. Prognoſis.

Art. 1574. Quoad curationem diligens victus ratio præ ceteris neceſſaria eſt, tum aer eligatur frigidus, & humidus, & ſerenus. Somnus ſit moderatus, cavendo, ne ægri ſupra dorſum dormiant, quodſi ſtratis ſubjiciantur herbæ refrigerantes, ut nymphæa, fol. ſalicis, vitis, roſar. plantag. optimum remedium eſt. Si alvus non fluat emollienda eſt clyſteribus. Erit autem talis clyſter optimus. *℞. Hord. pug.* j. *fol. lact. malv. ana man.* j. *ſem. fiat decoct. ſ. a. & colat. lib. j. ſem. add. ol. roſ. compl. lib. ſem. ſacch. rubr. unc.* ij. *ſem. ſalis* j. *miſce*. A vino abſtinendum, pro quo aq. hord. in qua nymphææ, & lact. ſemina ſint incocta uſurpetur. Curatio.

Inſtante plethoria mittatur ſanguis e brachio, & ubi nulli humores ad renes influunt tundatur vena pedis.

A ſcammonea, & caſſia caveto, quia ad renes movent alvum vero vel marina vel ſyrup. roſ. ſolut. vel quovis alio medicamento quod omnino urinam non provocet, purgato.

Remedia externa. *Art.* 1575. Extrinſecus initio ſtatim oleum roſat. cum albumine ovi, vel Infrigidans Galeni admoveatur. ♃. *Ol. roſ. unc.* j. *album ovi num.* j. *acet.* ℥ij. *conquaſſentur omnia diligenter, & regioni renum applicentur.* Ubi autem inflammatio facta jam fuerit in augmento ol. chamæmel ſem lin. decoct. fœnugræc. & ping. anatis conveniunt. ♃. *Ol. roſ. omphac. unc.* j. *ol. ſem. lin. chamæm. ana* ʒij. *ping. anatis* ʒj. *ſem. acet.* ℥ij. *miſce fiat linimentum.* In declinatione morbi fomenta juvant facta ſpongiis, & decocto ſimili. ♃. *Fl. chamæm. alch. clam. ana pug. ſem. ſem. lin.* ℥iij. *fœnugr. pug.* j. *fiat decoct. ſ. a. & cum ſpongiis foveantur renes.*

Ad inceptam ſuppurationem promovendam. *Art.* 1576. Si omnibus his auxiliis efficere non poterimus, quin inflammatio ad ſuppurationem perveniat, eadem omni ſtudio accelerabitur. Ego tali emplaſt. utor. ♃. *Rad. alth. lib.* j. *decoq. diligenter; dein. piſtent. & per cribrum tranſmiſſ. adde butyr. recent. unc.* ij. *terebinth. unc.* j. *paſſul. cribr. unc.* j. *ſem. miſc. omnia ad formam emplaſt. & apponatur renibus.* Ubi extrinſecus aliquid extuberet, locus ex documento *Hippocratis* incidendus eſt, & pus extrahendum; & profunda ſectione hoc faciendum eſt; quia pus ſolet reſidere in profundis partibus.

Renum ulceris prognoſis. *Art.* 1577. Cæterum ubi ſuppurantur renes, fiunt ulcera, & ea quidem incurabilia, quia cum per ipſos renes continuo excurrant humores excrementitii, vix fieri poteſt, ut illæ partes ulceratæ conſolideſcant.

Boerhaavii ſententia.

Inflammatio renum. *Art.* 1578. Certum eſt renes vera inflammatione tentari ex dolore ardente, pungente, magno; ex febre acuta continua comitante; ex urina pauca, admodum rubra, & flammea, vel in ſummo malo aquoſa; ſtupore cruris vicini, dolore inguinis, teſtiſque vicini; dolore iliaco; vomitu bilis; ructu aſſiduo.

Art.

Art. 1579. Hanc inflammationem producere poſſunt omnes cauſæ generales inflammationem parientes, privatim quicquid urinæ tranſcolationem & tranſitum in meatibus urinariis impedit. Si ſumma inflammatio hæc vaſcula occupat, ita ſæpe ſtringuntur, ut nihil reddatur lotii; aliquando ut valde parvum, tenue, aquoſum, quod peſſimum. Infinitæ ſunt Nephritidis ſpecies, cauſæque; & inter eas una a calculo; omnium tamen eſt ferme eadem curatio. Cauſæ.

Art. 1580. Sanatur per remedia generalia omni inflammationi ſanandæ propria, viz. *venæſectionem*, *avulſionem*; *dilutionem*; per *decocta lenia*, *emollientia*, *antiphlogiſtica*, magna copia ingeſta; per *clyſmata*; *fomenta*; *balnea* ex iiſdem conſtantia: *victu humido*, *leni*, *quiete*, vitatione *lecti calidi*, & *decubitus* in dorſo. Si nimia ſymptomata doloris, vel convulſionis urgent, *opiata* proſunt; vomitum autem nimium ſæpe ingeſtu tepidæ mellitæ juvare prodeſt. Atque hac ſola methodo tuto curatur ipſa *Nephritis* a calculo renibus, ureteribuſve impacto orta. Curatio.

Art. 1581. Si cauſæ Nephritidis magnæ, nec malum reſolvitur; nec ſanatur, ſed excurrit ultra ſeptimum diem, *abſceſſus* metuendus; quem fieri docet, remiſſio doloris, ejus in pulſationem mutatio, horror ſæpe recurrens, gravitas ſtuporque partis; jam factum eſſe docet prægreſſus priorum, tum pulſus ardor, tenſio in loco, urina purulenta, fœtida, inſtar urinæ ſalſæ putrefactæ: ſimulac abſceſſus ille factus ſcitur, utendum valde *maturantibus* primo & *emollientibus*, dein purulenta apparente urina, *diureticis puris*: ex *aquis medicatis*, *ſero lactis*, *ſimilibuſque*, *uſurpatis ſimul balſamicis*. Abſceſſus.

Art. 1582. Si vero ſuppuratio dicta diu durat, totus ren exeſus ſaccum format nulli uſui ſervientem: tumque frequenter *tabes renalis* inſequitur. Si ſcirrhum hic format, paralyſis vel *claudicatio* cruris ſuppoſiti oritur, immedicabile malum; unde ſæpe lenta tabes, hydrops, &c. Si autem parva copia materiæ inflammatæ coagulata in folliculo urinæ minimo hæſerit, baſin format, cui appoſita ſabuli in urina materies cruſtatim accreſcens calculum renalem creat, ſicque eundem auget de quo alibi. Quin etiam aliquando Effectus ſuppurationis & prognoſis.

in gangrænam tranſit, quod docet vehementia cauſa & ſymptomatum, & ſubita doloris remiſſio ſine cauſa manifeſta, cum ſudore frigido, pulſu debili intermittente, ſingultu, urina vel nulla, vel livida, nigra capilloſa, fœtente, carunculis fuſcis, nigriſve fœda, defectu virium ſubito, ubi nihil juvat, imo nec ipſa medicina.

Ettmulleri ſententia.

Signa inflammationis renum, & quo modo differt a calculo.

Art. 1583. Renum inflammatio & exulceratio *nephritis* quandoque dicitur. Signa ſunt ardor urinæ, ſtranguria, urinæ interdum ſuppreſſio, corporis inflexibilitas, febris, ſtupor cruris, vomitus bilioſus, alvi ſuppreſſio, &c. Ut rite diſtinguatur a *calculo*, obſervandum eſt, quod hic ſemper adeſt febris continua, in calculo non ita; dolor etiam eſt magis continuus & pulſatilis, in calculo interpolatus & periodicus; iſchuria in hac, raro in calculo. *In inflammatione renum urina in principio valde rubeſcit, morbo autem ad ſummum provecto aquoſa & limpida evadit; in affectu calculoſo* contrarium prorſus accidit.

Curatio.

Art. 1584. Quoad curam cum reliquis inflammationibus convenit, cum externis ſecundum curam *anginæ* procedendum eſt, cum internis ſecundum *pleuritidis*; *hirundines* venis hæmorrhoidalibus applicatæ proſunt. *Diuretica* in principio ſunt nociva: conducunt *nitrata*, *ſaturnina*, *papaverina*, ſuccus *cancrorum fluviatilium*, & externe *camphora*.

Suppuratio in. de ulcus renum.

Art. 1685. Suppuratio aliquando expectanda eſt; rupto abſceſſu mictus ſit purulentus, hinc *ulcus renum*; dolor morſicans & rodens in lumbis ſentitur a ſero acri, quod in traſitu irritat, & rodit cum caloris ſenſu, periculoſum eſt malum, & ſæpius lethale.

Ejuſdem curatio.

Art. 1586. Quoad curam, *mundificantia* & hinc *conſolidantia* utramque faciunt paginam; *vomitus* a pluribus laudatur; *mercurius dulcis* cum *terrebinthina* & *balſamicis*; præmiſſis *mundificantibus*, decoctum *hederæ terreſtris*, & *e lignis*, ſuccus *cancrorum fluviatilium*, *trochiſci alkekengi* (*Trochiſci Gordonii*, *lac aſininum acidula*, *aq. ſpadan.* &c.)

Farrago ſententiarum.

Art. 1587. Nephritidem concoctione proba maturuiſſe, jamque penitus ſanatam eſſe finitis doloribus cognoſcitur, & urina multa, craſſaque, in qua quid ſubſidet bonum eſt, vimque finiendi morbi habet. At vero periculum nunciatur, ſi frequens bilis vomitus eſt, longeque magis delirium terret, & ſimul etiam ſi extrema inalgeſcunt. Certa mors eſt cum ren præ nimio humore diſrumpitur. *Lommius.* Prognoſis.

Art. 1588. Ad renum inflammationem arcanum eſſe inquit Hartmannus ſuccum Aſtacorum, aut Cancrorum fluviatilium crudum, ſcilicet ex ipſis contuſis expreſſum, & aliquo juſculo, vel decocto prunorum aſſumptum ſemel vel bis ad cochleare unum. Ad renes inflammato remedium

Art. 1589. Aretæus fuit hujus ſententiæ, ut in Nephritide aqua calida daretur ægris bibenda; Avicennas autem damnat uſum aquæ calidæ, potiuſque ſi bibenda eſt aqua, quod tamen videtur negare, vult bibendam eſſe frigidam. Nos vero hæc omnia irrita habemus, niſi quod vini potum ex inflammatione febricitantibus ſumme noxium conſtantiſſime affirmamus. Potus an calidus vel frigidus

Art. 1590. Suppurata renum inflammatione, & pure per urinam prodeunte decocta vulneraria cum balſ. ſulph. reberinth. vel ſuccin. conveniunt, aqua hederæ terreſtris cum ſyrupo de ſymphyto *Fernelii* item juvant. Sed *Hoffmanno* placet uſus terebinthinæ cum vitello ovi ſolutæ, & cum ocul. cancrorum floribuſque hyperici commixtæ. Mercurium dulcem bis vel ter in hebdomada exhibitum magnificat *Hoffmannus*, *Angelus Sala*, Mercurio vitæ ad grana aliquot nephriticos dolores cito debelaſſe confitetur, & *Lucas Tozzi* affirmat uſu medicamentorum mercurialium nonnumquam curatum quemdam vidiſſe, diu renis ulcere conflictatum. Alia remedia ad renum abſceſſum utilia.

INFLAMMATIO ET EXULCERATIO. Veſicæ.

Ettmulleri ſententia.

Inflammatio & exulceratio veſicæ.

Art. 1591. In inflammatione & exulceratione *veſicæ* pathemata ſunt, tenſio, durities, ardor, tumor, ac dolor in regione pubis, ſebris plus minus acuta; ægri ut plurimum moriuntur quarto vel ſeptimo die, vel ſequitur *ulcus* curatu difficillimum; interne quoad curam cum aliis inflammationibus convenit; externe danda eſt opera ut inflammatio *diſcutiatur*, aliter expectanda eſt *exulceratio*.

Æginetæ ſententia.

Veſica inflammationis diagnoſis.

Art. 1592. Veſica phlegmone oppreſſa fervor cum gravitate adeſt ad pubem, & Ilia; mejendique impotentia cum febricula accedit; quare ſanguinis detractione quam primum occurrendus eſt, tum clyſteriis mollibus, & enematis; quæ ex oleo, & papavere, & adipe anſerina conſtituuntur, opii quoque obulus ſemis cum myrrha, crocoque, ac oleo ſedi immittendus. Mulſa propinanda, abſtinendum a valde lotium cientibus, multaque potione: niſi acris, & bilioſus humor naturæ modum excedat, tum quippe copioſi potui indulgendum. Sumatur cucumeris, & peponis ſemen.

Curatio.

Scabici veſica diagnoſis.

Art. 1593. Veſica ulcuſculis intentata vehemens cruciatus pectinem imumque ventrem impetit: urina magna cum anxietate redditur, & poſt mictionem pus in fundo matulæ ſubſidet, ſquamulæque in ipſa tetri odoris, aut lamineæ circumferuntur. Furfureæ vere hypoſtaſes veſicam ſcabie laborare ſignificant. Aqua mulſa, vel fœnugræci decoctum una cum melle, aut cucumeris ſemen cum paſſo propinetur. Lac etiam in potu magnifice ſic affectis opitulatur. ♃. *Sem. lin. cucumer. tragacanth. a. denarios* ij. *miſce f. paſtilli*, Aliud ♃. *Nucl. pineæ nucis num.* xx. *ſemin. cucumer. ſativi cochlearia* xl. *amyli* ℨj. *Juris in quo nardi ſem. apii ana denarii* v. *elixi ſint heminas* ij. *f. emulſio.*

Curatio.

In

In veſicam vero clyſteridio inſtrumento mulſam aquoſiſſimam infunde, ſeu lac cum momento mellis, aut cucumeris ſemine, aut albumen ovi cum pompholyge convenit. Cataplaſma etiam e palmulæ dactylis, & uvis paſſis cum galla, acacia, hypocyſtide, & alumine ſuperimponitur.

Jonſtoni ſententia.

Art. 1594. Veſicæ inflammatio non tam ipſius ſubſtantiæ, quæ tenuis, & exanguis eſt, quam ſphincteri cervicis ipſius muſculo inſidet. Signa ejus ſunt: dolor in perinæo cum rubore, & ardore acerbus, urinæ cum ſummo mejendi conatu ſupreſſio, alvi adſtrictio, quia rectum inteſtinum inflammationis magnitudine coarctatur, pubis atque pectinis ad umbilicum propter urinæ copiam diſtentio. Signa inflammationis veſicæ.

Art. 1595. Curatio difficilis eſt, qui affectus plerumque circa ſeptimum imprimis diem, accedente febris, & urinæ atque alvi retentione lethalis evadit. Si tamen ſit levior, & iflammatione in pus mutata abſceſſus interrumpatur, & per urinam evacuetur, melior ſpes eſt. Eryſipelate item juxta cutis ſuperficiem oborto, ac urina copioſa emiſſa, repente interdum ſolvitur. Inſtituitur, inquam, curatio ad modum aliarum inflammationum. Repellentia non diu applicanda ſunt, quia veſica membranoſa eſt, & facile conſtringitur, urina ſupprimitur, & nervi læduntur. Curatio.

Art. 1596. Scabies veſicæ cognoſcitur ex pruritu in pectine, urinæ gravi odore, furfuraceo ſedimento in fundo reſidente. Oritur ab humoribus acribus, & ſalſis ſuperficiem illius internam erodentibus. Scabiei veſicæ diagnoſis.

Art. 1597. Curatur in ſenibus ægre. Humores ſunt partim evacuandi, partim demulcendi per ſemina quatuor frigida, flor. viol. fragar. vel intus aſſumpta, vel extus per urethram injecta. Curatio.

Farrago ſententiarum.

Art. 1598. Veſicæ tunicæ interdum inflammatione tentatur, maxime tamen ejus cervix a ſanguine venis effuſo; non raro catheter vi in veſicam impulſus hunc Cauſæ inflammationis veſicæ.

hunc morbum contraxit, aut dolor vehemens ab ulcere, & lapide.

Progno- ſis. *Art.* 1599. Rarus certe ſed valde periculoſus morbus ubi ſuppurat, nam niſi rupto abſceſſum urina exeat, intra ſeptimum diem mors imminet, ſæpe convulſione manifeſta; ſæpe etiam partis gangræna jugulat.

Remedia externa. *Art.* 1600. Vena repetito ſecetur, clyſter emolliens, parva tamen copia, injiciatur, ne tumorem comprimat. Purgetur alvus blande caſſ. cathol. ſyrup. de cichor. cum rhab. linus fiat pubi, & perinæo ex ol. roſat. cum pauco aceto, vel ex ovi albo cum ſucco ſolani, & plantaginis, vitatis iis, quæ valde adſtringunt, & refrigerant. Fotus ſit emolliens, & relaxans. Cataplaſma ſimile interdum corroborans ex farina fab. orob. lupin. In vino coctis, ſi metus ſit gangrænæ.

Interna. *Art.* 1601. Ab internis remediis abſtinendum in veſicæ inflammatione quouſque urina profluxerit, ſicut pariter a diureticis ne magis urina accumulata laborem faciat. Poſtquam vero æger minxerit, lenientes expreſſiones locum habebunt ex condituris violarum, flor. nymphææ, lactucæ, ſeminibus hordei, melonum, halicacabi; quibus & ſanguis hircinus, & ſal prunellæ & ſaccharum ſaturni, atque alia ad inflammationem ſedandam peculiarius conducentia adjici poterunt. *Lucas Tozzi.*

Remedia alia. *Art.* 1602. Laudantur alias hiſce in caſibus ubi veſica inflammatur, clyſmata ex emollientibus plantis lactis ſero incoctis, quibus terebinthina ovor. vitello ſoluta adjicitur; multum tamen roborabitur illarum virtus, ſi capita præterea papaveris incoquantur, aut nitrum in decocto ſolvatur. Interim externe veſicæ regioni poteſt, pro ſcopo refrigerandi, & anodyno, lamina plumbea applicari, aut alia unguenta vel linimenta; v. g. ol. viol. cum ſacchar. ſaturni butyracei linimenti in formam redactum ex præſcripto *Fabri*, ſucci nynph. ſempervivi cancr. fluviatil. alumen crudum pulveriſatum, cum album. ovor. ol. amygdal. dulc. vel lilior. alb. cum camphora in mortario plumbeo ſubactum. *Langius.*

Scabiei veſicæ. *Art.* 4603. Veſicæ ſcabies curari debet purgantibus, & poſtremo ſiccantibus, ulcuſque ad cicatricem per-

perducentibus. Eſt igitur affectus difficilis, & prope inſanabilis, ut nullum adverſus ipſum valeat medicamentum. *Trallianus*. Prognoſis.

ULCUS RENUM & VESICÆ.

Art. 1604. In ulcere *veſicæ* adeſt dolor gravis in pectine & pube, quoties ægri mingunt, urinæ difficultas accidit: ſæpius & teneſmus, & membri virilis erectio. Si in pene vitium ſit, inter mejendum dolor percipitur, quod in *veſicæ ulceribus* non accidit, niſi juxta ejus collum ulcus conſiſtat. Malum ut plurimum eſt incurabile. Quomodo diſtinguantur ulcera renum & veſicæ. *Inter renum & veſicæ ulcera ſic diſtinguitur* (*inquit* Lommius) *renibus exulceratis non æque difficulter urina redditur & quod ex his deterritus, rubet, ſeu tenues trahuntur carunculæ, ſeu filamenta capilis ſimilia; minor etiam incidi dolor, ſæpiuſque cruor urinæ permiſtu. At vero* exulcerata veſica, *maior eſt urinæ tum cupiditas tum difficultas; quicquid decedit, album eſt; dolores magis urgent, minus ſanguinis excernitur; ſi meatus urinarius ſive* urethra exulceretur, *urina ſubcraſſa eſt, particeps modici cruoris, vel certe puris*. Ulcera renum *promptius quam* veſicæ *ſaneſcunt*. Ulceris veſicæ ſigna.

Art. 1605. Eædem ſunt indicationes curativæ ac in ulcere Renum; *trochiſci Gordonii* ſpecifice laudantur; *herma*. Pro injectione convenit *aq. calcis cum trochiſc. alb. rhaſis* (*ſacchar. Saturni*.) Curatio.

Tralliani ſententia.

Art. 1606. Renum vel veſicæ inflammationem, quæ in pus convertetur, prius hinc internoſces, quod nulla occaſione obort febres aut perfrictiones quædam citra rationem, & inordinate ſuperveniant. Nam dum pus generatur dolores febreſque magis eveniunt, quam cum generatum eſt, deinde in renum abſceſſu æger, cum in ſanam partem inclinat, ex affecta gravitatem magnam magis ſentire ſe dicit; ac antequam inflammatio in abſceſſum perveniſſet. Dolor qui anteceſſit, & gravitatis ſen- Renum & veſicæ abſceſſus diagnoſis.

ſenſus exquiſitam internotionem, & indubitatam demonſtrationem præſtat, a quibuſnam locis; a renibus ne, an a veſica pus excretum proficiſcatur. Præterea ſi pus a ſuperioribus partibus effertur, omnino cum urina ipſa accurate permixtum invenitur, ſin autem ab inferioribus ſedimentum in fundo matulæ potius facit. Item ſi a veſica proveniat particulas laminis ſimiles in urina ferri reperies, ſin a renibus carnoſas.

Curatio. *Art*. 1607. Qui pus excernunt lenibus & abſtergentibus curandi ſunt, ex quorum numero eſt etiam mulſa aquoſa, & cremor ptiſanæ cum modico melle. Item adianthum, & ſemen cucumeris cum chyſattitico. Lac aſininum, præſertim in veſicæ ulcere; nec non bolus Armenus potu proficiunt. Inſuper equiſetum, & gramen, & uvæ paſſæ, & amygdala, & nuces pineæ juvant. Pro potu idoneus eſt cremor ptiſanæ, & avenæ, paſſum, aut hydromelum, aut cuidium, aut Sareptinum.

Farrago ſententiarum.

Signa puris in urinæ. *Art*. 1608. Signa paucis tradidit *Augenius*, quibus diſcerni poſſit, quando pus cum urina miſcetur monendo: ſemen innatare urinæ pituitam ſubſidere, & purulentam materiam ita permiſceri lotio, ut aut numquam, aut ſaltem longe poſt fundum petat. Sed animadvertit *Chriſtianus Langius*, hujuſmodi indicia fallacia quidem eſſe; nam ſedimentum quandoque pituitoſum per temporis aliquod ſpatium fluctuare in urina, & purulentam materiam aliquando ſtatim fundum petere obſervatur. Certiora itaque erunt ſigna puris, primo ex odore conjuncto fœtido; ſecundo ex colore ad viridiatem inclinante, vel cruore tincto: tertio ex conſiſtentia ſedimenti in ſemine fibroſo quaſi, in pituita admodum tenaci, in pure vero prorſus non cohærente, aut ex fœtore ſuper carbonem candentem effuſo.

Riverii ſententia.

Art. 1609. Ulcus Renum vel Veſicæ a tribus excitatur cauſis; abſceſſu rupto poſt inflammationem, humo-

rum

rum acrimonia, (qualis eſt ea, quæ mictum cruenum efficit), aut a calculo aſpero dictas partes erodente; poſtrema hæc frequentior eſt, ac fere ordinaria. Mictio purulenta eſt ſignum diagnoſticon. In ulcere veſicæ, aut illius cervicis perpetua adeſt dyſuria & continuus dolor partem iſtam infeſtans, in ulcere renum non ita; raro curantur in junioribus, in ſenibus numquam.

Purgantia debent eſſe *leniora*, ut *caſſia*, *rhabarbarum*, &c. *mercurius* eximiam habet vim omnia ulcera interna & externa *mundificandi & conſolidandi ut* etiam *terebinthina* cum pulv. *liquiritiæ* exhibit. ad ℥ß. Poſt debitas *evacuationes* & *revulſiones* ad *detergentia* progrediendum eſt; inter illa *ſerum lactis*, *hydromel tenue*, *lac aſininum*, &c. poſt horum uſum, ubi ulcus ſatis mundificatum fuerit (quod cognoſcitur quando pus minore quantitate excernitur, idque album, æquale, ac minime fœtidum) *glutinantia & conſolidantia* exhibenda ſunt, inter quæ *trochiſci Gordonii* inſtar omnium habentur, qui dolorem leniunt, & ardorem urinæ contemperant; doſ. ℈ij. vel iij. in in hydromellite, vel dec. hord. præ cæteris *lac vaccinum* cum *boll. armen.* ℈ʃ. hauſtum ſingulis matutinis teſtatur *Foreſtus* maxime conferre ad ulcus expurgandum & conſolidandum; *lac tepens* recens mulctum, frequenter injectum; præſtantiſſimum eſt *anodynum*, in quo ſi *trochiſci Gordonii* diſſolvantur omnes ſcopi tum doloris ſedandi, tum ulceris curandi adimpleri poſſunt. Curatio

Farrago ſententiarum.

Art. 1610. Renum affectiones (inquit *Hippocrates*) non vidi ſanatas ſupra quinquageſimum annum. Si quis ſanguinem & pus mingat, & ſquamas, & odor gravis ſit, veſicæ exulcerationem ſignificat. *Hippocr. aphoriſm.* Prognoſis.

Rhabarbarum in parva doſi & diu exhibitum eſt remedium ſingulare ad ulcera renum & veſicæ curanda. *Hamilton.* Remedium ſingulare.

Art. 1611. Neſcio an virtutes *Pareiræ Brava i. e. radicis vitis ſylveſtris Braſilienſium* ſatis tentatæ fuerunt, necne; da qua M. *Geoffroy* hæc habet; exhibui Pereira brava.

felici

felici cum ſucceſſu hanc radicem *Ulceribus Renum & Veſicæ laborantibus*, quorum urinæ tanto pure re fertæ erant, ut mejendi impedimento fuerit; ex uſu hujus remedii ſtatim urinam liber reddebant pure propemodum immunem, & progreſſu temporis adhibito paulo balſam. Copaib. ad ulcera detergenda, ab his deploratiſſimis affectibus omnino ſani evaſerunt. In dolore etiam *colico & nephrytico* mira præſtat. Doſis in ſubſtantia a gr. xij. ad xviij. in decoct. ad ℈ij. Hiſt. de l' Acad. Vol. xiv. p. 75. De virtutibus etiam hujus radicis vid. *Tranſact. Philoſ.* N. 365. Ex propria ex-

Æthiops mineral. perientia D. *Cheyne* in tractatu ſuo de Arthritide p. 50. teſtatur *Ætiopem* mineralem larga doſi bis in die ſumptum, diuque continuatum *remedium eſſe certum* ad ulcus Veſicæ curandum.

Progno-ſis. *Art.* 1612. Ulcus *Veſicæ*, quod a calculo fit, non curatur, niſi prius extrahatur calculus, Ulcera *Veſicæ* ſunt fere ſemper incurabilia; Ulcera *Renum* non ſunt adeo periculoſa.

Remedia varia. *Art.* 1613. Remedia ſequentia quandoque ſuo loco utilia; *aqua calcis*, *decoctum balſamicum*, *decoct. incraſſans*, *enema terebinth. miſtura balſamica nephritica*, *tinctura antiphthiſica*, *tinctura cantharidum*.

CALCULUS RENUM & VESICÆ.

Calculi definitio *Art.* 1614. *Calculus definiri poteſt corpus durum ex materia lenta terreſtri, vel inſita lapideſcente concretione generatum; loci, quo detinetur, dolorem, obſtructionem, aliaque ſymptomata ut plurimum pariens.*

Meadii ſententia.

Calculi generis obſervatio. *Art.* 1625. Obſervaſſe olim me memini (*de Imper. Sol. & Lun. pag.* 55.) in cadaveris ſectione pueri quinquenni, quem ad mortem cruciaverant graves nephritidis dolores, varios gradus, quibus calculus in lapideam duritiem concreverat. Oppleti erant cum renes, tum ureteres materia calculoſa, quam cernere erat, varias hic illic concretionis formas induiſſe. Primum mali fundamentum erat aquoſus, & limpidus hu-

umor, qui paulatim lactescens in tenues, & ramoſas cryſtallos abiit, quibus in unum coeuntibus, acceſſit tandem lapidis forma, & durities.

Art. 1616. Tartarum quoddam hoſtili coagulatione in renibus genitum calculi eſſe materiam, non ſine ratione, ut opinor, dixit in experimentis chemicis verſatiſſimus *Helmontius*. Quam quidem opinione confirmari videtur analyſis ejus facta per ignem, cum tartari ex vino rhenano reſolutione comparata. Hujus rei experimentum fecit vir ingenioſiſſimus *Stephanus Hales*. Et in tartaro quidem rhenano comperiit, tertiam totius maſſæ portionem eſſe autem elaſticum, calculum vero plus quam dimidia, ex aere hujuſmodi conſtare; quam aeris proportionem in nullis aliis corporibus potuit deprehendere. Calculorum ſubſtantiæ quaiis.

Art. 1617. Annon igitur conjicere licet cauſam hujus morbi proximam eſſe ſales tartareos ex ſanguine in canaliculos renales delatos? Salium enim iſtorum ea eſt natura, ut ſubtiliſſimæ illius materiæ, quam præter alias dotes cohæſionis corporum cauſam eſſe monſtravit illuſtris *Nevvtonus* magnam quantitatem incluſam teneant. Eſt igitur calculus materia ex terra, maximamque partem ex aere, in renum tubulit concreta, quæ aut in his hæret, aut in veſicam delabitur, Hæc ideo paulo latius expoſui, ut quibus modis medicinam hic facere oporteat, oſtenderem. Concluſio.

Art. 1618. Et primum quidem, ut venienti morbo occurrantur, ne in cryſtallos abeant ſales iſti, lixivia-na dicta ſalia optime prohibitura videntur. Cryſtallorum autem in calculum concretioni oleoſa corpora maxime obſtabunt. Et hoc ſane præceptum tam in victu, quam in medicamentis, locum ſemper habere debet. Indicationes hinc erutæ.

Greenfieldi ſententia.

Art. 1619. Signa precipua diagnoſtica *Calculi Renum* ſunt, quæ ſequuntur. 1. in regione lumborum dolor fixus, continuus, gravativus, inſtar ponderis in renis ſubſtantia cum ſenſu obtuſo; lapillo vero e pelvi in ureterem exeunte incipit dolor dilacerans, & omnium acerbiſſimus. 2. inflexibilitas ſpinæ dorſalis ex- Calculo renum ſigna diagnoſtica.

extenſione & compreſſione nervorum 3. lumborum ardor. 4. ſtupor cruris ejuſdem lateris ex pathemate nervorum. 5. retractio teſticuli ex eadem cauſa. 6. urina vel cruenta, vel tenuis & limpida, & pauca quantitate; at vero poſt calculi in veſicam delapſum urina ſtatim redditur admodum craſſa, turbida, ſubnigra, & copioſa.

Diffdrentia a colica. *Art.* 1620. Ut accurate diſtinguatur hic morbus a *colica* (vid. *Art.* 1451.)

Calculi veſicæ ſigna diagnoſtica. *Art.* 1621. Signa diagnoſtica Calculi in *Veſica* ſunt ſenſus gravitatis in perinæo & regione inguinali; perpetuum mejendi deſiderium inſequente dolore atroci, præcipue in penis ſummitate cum egerendi conatu moleſtiſſimo & frequentiſſimo, unde prolapſus ani: *Pruritus moleſtiſſimus ad caput penis, ejuſdem frequens ac involuntaria erectio; urina poſt motum vehementiorem cruenta, nullum levamen ex remediis ad ſtrunguriam adhibitis &c. ſunt etiam ſigna Calculi in Veſica:* " ſed ſignum omnium maxime indubitatum eſt, quod certiſſime tactu deprehendatur a digito in anum indito, vel cathetere, de quibus conſulatur auctor.

Excreſcentiæ ſarnoſæ Calculum mentientes. *Art.* 1622. Interdum in *Veſica* inveniuntur *excreſcentiæ carnoſæ, ſchirroſæ*, vel *fungoſæ* calculi ſymptomata adamuſſim mentientes, exempla duo aut tria adducuntur. „ *Ejuſmodi ſcirrhum bis in cadaveribus vidimus, inquit* Baglivus. *Ex teſtimonio* Lithotomorum *conſtat Calculum in Veſica ſemper eſſe liberum, patientibus ejuſdem numquam adhærentem, neque membrana unquam involutum; prout a quibuſdam falſo perhibetur.* Vid. Lithot. Douglaſ. *p.* 6. *Utcumque tamen veriſſimum eſt Calculum quandoque inter deſcendendum a renibus, inter tunicas ipſius Veſicæ in tranſitu hærere; ibique hoſpitari; & in molem grandiorem accreſcere, capſaque inter ipſas tunicas formata, tandem aliquando ulcus deploratiſſimum ibidem creare.* „ *Vid. Hiſt. de l'Acad. des Sci. Vol.* vj. *p.* 20. *& Memoir. p.* 34.

Calculus grandis in rene. *Art.* 1623. Calculus grandior in Rene una cum ejuſdem ulcere eſt caſus deſperatus; aliquando vero natura, dictu mirabile, ultra ſpem omnem abſceſſum efficiens per ipſos ſpinales muſculos viam patefecit ad

Cal-

Calculum ejiciendum, & tandem Ulcus conſolidatum fuit. „ *Atque hinc quaſi charta provocatoria, natura monſtrante viam, ad aliquid tentandum ars noſtra laceſſitur. Audax omnia perpeti gens humana. Operationem* Lithotomiæ *Veſicalis omni ævo chirurgi exercitarunt; ſed de* Lithotomiæ Renali, *quod ſcio, nuſquam omnino audivimus autem* celebre Dominicum Marchetti Patavinum, *qui e rene* Conſulis Hobſon *calculum ſectione eduxit, ægrumque ad integram ſanitatem reſtituit.* Traſanct. Philoſof. N.o 123. *Unam adhuc aliam* nephrotomiæ *inſtantiam pari ſucceſſu ex hiſtoria Gallicana affert D.* Freind. *Hiſt. med. Volum.* 2. *pag.* 185. *Sed ut cum ſagaci D.* Rutty *loquamur (in eleganti ſuo tractatu de* ductibus urinariis) *ex conſideratione partium ſecandarum eſt ſaltem pura puta* poſſibilitas, *ut hæc operatio feliciter ſuccedat,* probabilitas *vero vix aut ne vix quidem.*

Art. 1624. „ *Quod ad* lithiaſin *attinet*, Galenus *ſcribit nullum remedium ſuo tempore fuiſſe inventum præſidii Calculum Veſicæ frangentis, ſed ſola chirurgia ſeu inciſione curari poſſe. Idem alli recentiores, & præſtantiſſimi medici libere fatentur. De* Lithotomiæ *operatione, item de extractione Calculorum in ſexu ſequiori videatur auctor, qui egregie ſcripſit; item conſulantur* Celſus, Hildanus, Douglaſs, Cheſelden, *&c.* Nullum lithron. tripticum

Art. 1625. Sunt tamen remedia nonnulla plurimum decantata, *lithontriptica* appellata (quamvis in rerum natura talia non dari admodum probabile ſit) inter quæ nuper aliquando celebriora fuerunt *elixir Daffæanum*, nunc ſatis vulgatum, *pulvis Rogeri* nihil aliud, quam *teſtæ mytulorum calcinatæ*, *liquor* Tipping. (apud authorem, *p.* 134. deſcriptus;) cum his & aliis quam plurimis ejuſdem commatis; *ſi mundus vult decipi decipiatur*, interim nulla eſt de ſpecificis *lithontripticis* hactenus vera fides. Plura tamen vulgo creditas.

Art. 1626. Homo sexaginta annos natus ſolo uſu *ol. amygdal. dulc.* cum gr. aliquor *balſam. Peruv.* intra dies decem 65. calculus excrevit; mihi in frequenti uſu eſt *enema emolliens* ſeq. ℞. *Rad. alth.* ℥ j. *herb. malv. parietar. mercurial. ana* Mj. *ſemo lin.* ℥ß. *coq.* Curatio.

an

in q. ſ. aq. font. ad ℥xij. *colatur add. tereb. vitel. ov ſolut.* ʒ. *ol. lin.* ℥ij. *elect. lenitiv.* ℥ij. *m. ſ. enema & fotus ſequens*

℞. *Rad. alth.* ℥iv. *malv. parietar. chærefol. flor. cham. melilot. ana* Miv. *ſem. lin.* ʒj. *malv. petroſelin. ana* ʒiij. *coq. in q. ſ. aq. font. ad* ℔iij. *pro fotu.* Quando diuretica indicantur, pulvis ſequens diureticus cum apozemate ſubſequente vel cum ſero lactis vel vin. alb. vel Rhenan. exhibitus multum valet.

℞. *Sal. prunel.* ʒ . *cochinel. ocul. cancror. teſt. ovor calcinat. ſal. ſambuccin. vel. ſal. ſtipit. fabr. ana* ℈j. *croc. op. gr.* xv. *ol. junip. gr.* vj. *m. f. pulv. pro chart.* iij.

℞. *Rad. ononid. fœnic. petroſelin. liquirit. ana* ℥ . *ſem. alth. malv. cicer. rub. ana* ʒi . *ſem. 4. frigid. maj.* ʒj. *ficcum ping.* N. v. *ſebeſten.* N. iij. *hord. mund.* ℥j. *gran. alkekeng.* N. vij. *coq. in aq. pluvial. q. ſ. ad* ℔ij. Ex obſervatione liquet *diuretica* multo melius operari cum illis, qui ſeipſos aeri frigido exponunt & leviter ſe exercent.

Lithontriptica alia decantata. *Art.* 1627. Inter *lithontriptica* dicta *virga aurea* multum laudatur a *Matthiolo*, *Dodonæo*, &c. item *tinctura pil. Matth. pulv. milleped. lignum nephriticum*, *ſanguis hirci*, *ſp. nitri*, &c. Hæc ſunt remedia in ſuo genere valde proficua, ſed ſi quis exiſtimet illa revera eſſe *calculum frangentia*, ſciat illa eſſe mere nugamenta, & res nullius pretii. *Deſperandum non eſt* (*inquit* Boerhaave) *de inveniendo* aliquo menſtruo *contra calculum veſicæ, quod tamen tam blandum & molle ſit, ut non lædat veſicam, & ſolvat tamen calculum in veſica. Habui menſtruum, quod ſolvebat omnia ſaxa duriſſima in manu, manu interim illæſa; conficitur autem hoc* ex pane Secalino. *Sic illud menſtruum quod diſtillatur* ex ovo *nullum in oculo dolorem facit, & tamen diſſolvit myrrham, quæ per magnum & validum ignem diſſolvi nequit; ideo procul dubio tale quid per induſtriam humanam inveniri poteſt contra calculum.*

Liſte-

Liſterii ſententia.

Art. 1628. Calculi inveniuntur ſub lingua (2427.) in palpebris, (2027.) in ductibus pituitariis, in cerebro, in hepate, in pulmone, in Veſiculis ſeminalibus, in utero, in ventriculo in inteſtinis, in articulis, tum manuum tum pedum, at multo frequentius in Renibus & Veſica. Calculus eſt quid vere lapideum a ſale lapideque Calcario, & interdum a ſero, metallo humoribuſque quibuslibet corporis concretum, calculi materiam ab eſculentis & potulentis, quæ hujuſmodi ſalibus, lapideiſque particulis abundant, provenire conſtat: ſi corpus bene ſe habeat: foras ejiciuntur, neque in Renibus aut Veſica retinentur; ſi Renes imbecilli fuerint & Veſica labefactata, in lapidem coire apta ſunt, Profecto robur inæquale partium eſt Calculorum præcipua ratio; ita Renum alter Calculos parit, altero ſano. Niſi vitientur tonus & vigor Renis expulſivus, Calculis vix naſcuntur, nec ſupra modum arenularum concreſcit materia lapidea. Calculi in omnibus fere corporis partibus. Cauſæ.

Art. 1629. Calculus *hæreditarius* eſt incurabilis; facilius eſt enim uterum a pariendo prohibere, quam Calculoſos Renes Calculis vacare. *Trochiſci alkekengi*, ſomnum conciliant & calculum pellunt. Doſ. ℈j. *Fœminæ rarius quam maſculi Veſicæ Calculo* laborant *propter* viæ patentiam ac brevitatem. *Calculi Veſicæ dolores licet intolerabiles, in longum tamen trahunt, per multos ſcilicet annos: fractis demum viribus & veſica magnitudine & aſperitate lapidis attrita, mors ſequitur, ni urinæ facta ſuppreſſione maturius tollantur ægrotantes.* Curatio difficilis

Ettmulleri ſententia.

Art. 1630. Calculus in ſe non eſt morbus, ſed productum morboſum; morbus proprie dicitur *lithiaſis*, quæ eſt diſpoſitio Renum vel Veſicæ ad Calculum generandum. Triplex ut plurimum eſt diverſitas Calculorum, alborum, ruborum, vel flavorum, qui ultimi ſunt frequentiores. Calculi inſigniores interdum in Renibus latent quieti ſine ullo præternaturali ſymptoma- Calculorum diverſitas

te; cum vero in motu ſint, varia & gravia ſymptomata producunt; & paroxyſmum *nephriticum* faciunt.

Morbi hiſtoria.

Art. 1631. In principio ejus motus oritur dolor modo intenſior, modo remiſſior in regione lumbari, minus tamen pungens, dolor eſt gravativus & obtuſus; ubi vero Calculus movetur ex pelvi in ureteres, tunc dolor lancinans, pungens, & tenſivus excitatur; nec ante ceſſat, quam Calculus ad *Veſicam* deſcenderit, aut in *Renem* remeaverit. Paroxyſmo ingruente urinæ ſunt paucæ, aquoſæ, acres tamen & ſtimulantes. In paroxyſmo ægri non poſſunt ſe erigere, nec corpus incurvare; ſtupor adeſt cruris frequenter in primo paroxyſmo, ſed non ita in aſſuetis & hoc morbo fractis; teſticulus etiam aliquando alter ſurſum doloroſo ſpaſmo retrahitur, interdum adeſt teneſmus, & præterea nauſeas & vomitus, & non raro difficilis reſpiratio, quaſi cingulo conſtringuntur coſtæ inferiores, item tormina, colica acerbiſſima ſpaſmodica ex conſenſu nervorum. Omnia hæc ſymptomata in omnibus promiſcua haud reperiuntur.

Curatio.

Art. 1631. Quoad curam *diuretica* imprimis fortiora in principio fugiantur, dum urgent; dolores & ſpaſmi, quoniam malum exaſperant, *mitiora* ſunt exhibenda cum *opiatis*, ut & *alvum laxantia*, & *emulſiones*, *clyſteres emollientes*; aut cum *terebinthina*, minori quantitate injiciendi, & diu retinendi; *balnea* uſurpari poſſunt & *inunctiones emollientes* ex *ol. cham. ſcorpion. junip. petrol. camphor. ſem. hyoſcyam. opio*, *unguent. dialth. nervin.* &c. Decoctum *florum cham.* ſingulariter excellit in paroxyſmo *nephritico*, item *ſal. volat. ſuccin. perſicaria* & *ſemen dauci lithontriptica* audiunt, item *millepedes*, & *fimus columbinus* bene præparatus, & quod præſtat *ſal ejus volatile*.

Calculi veſicæ hiſtoria & ſigna.

Art. 1633. Ineſt plerumque *nucleus lapideus* in Calculo Veſicæ; qui in initio ex Renibus deſcendit, & exinde augmentum lamellatim acquirens. Sentiunt imprimis ægri obſtaculum, quod ſe opponit meatui urinario inter mejendum ita ut interdum urina in medio ſui curſus ſupprimatur, unde aſſiduum mejendi deſiderium, ſumma difficultas, & urinæ ſtillicidium, anus quoque in conſenſum trahitur, & teneſmo affligitur, quod eſt unum ex potiſſimis ſignis; obtuſus eſt do-

dolor in Veſicæ collo, & ſi grandior ſit Calculus, pondus in perinæo, dolor & pruritus in glande penis, & frequens erectio. Calculus aliquando *Veſicæ adnaſcitur*, & tanquam in *capſula* continetur, quo in caſu difficillimus eſt cognitu. In malo diuturno materia mucilaginoſa, necnon lutoſa ac argilloſa cum urina excernitur, quæ tanquam productum morbi agnoſcenda eſt ex nutrimento læſæ Veſicæ.

Art. 1634. Cura eadem fere eſt, ac *calculi renum*, prodeſt *aq. vel decoctum perſicariæ, betulæ, dauci*, &c. *urina hirci & tauri, millepedes in vino Rhenan.* longo uſu mirabilia præſtant; pro uſu externo *petroleum, ol. ſcorpion.* &c. ut & enema ſequens, ℞. *Ol. lin. amygd. dulc. ana* ℥iv. *ſcorpion.* ℥j. *tereb.* ℥j. *m. f. enema.* (Si calculus ſit prægrandior curam non recipit niſi ex ſectione :) Curationis difficultas.

Baglivi ſententia.

Art. 1635. In calculo *veſicæ* adeſt dolor in glande penis, pruritus, & irritatio continua, quod inter pathognomonica, ac certiſſima calculi veſicæ ſigna eſt. *Sectione defunctorum plane conſtat calculos interdum per longum tempus ſilere ſine inſigni dolore; immo quandoque per annos aliquot non eſt dubitandum. Heurnius refert ſe reperiiſſe in uno rene defuncti calculos* 80. *& in altero* 70. *nihilominus homo dum vixit* dolores nephriticos neutiquam ſentiebat. *Antonius Pozzis de calculis occultis in renibus. ait, ſe inveniſſe in hominis alterutro rene calculum non minus quam ſex uncias pendentem* ſine ullo calculoſo affectu. *Et in quotidiana praxi obſervamus calculos ingenti mole excerni diutius in renibus prius commoratos, quam ad iſtud incrementum aſſurgere potuiſſent; excretos tamen* nullo præeunte dolore, excepto in excluſionis paroxyſmo, *vidimus*. Signum pathognomicum. Calculi in rene interdum diu ſunt ſine dolore.

Art. 1636. Exiſtente calculo in renibus, motu, quem facit deſcendendo per ureteres, irritatis, criſpatiſque vicinarum partium fibris, fœcum & urinæ ſecretiones ſiſtuntur: tota igitur curatio dirigenda eſt ac impendenda in tollenda morboſa irritatione & criſpatura renum *per balnea, oleoſa, anodyna, & laxantia re-* Cura rationalis.

 me-

media; nam ea ablata impeditæ tolluntur liquidorum ſecretiones. Quin imo ſæpe obſervavimus, quod ſi calculus poſt x. vel xv. dies non deſcenderit ad veſicam, imprudenti *diureticorum* uſu & nimia remediorum præſcriptione, ut vulgo faciunt medici, aucta in dolente renum loco majori oſcillatione, magis magiſque figitur idem calculus, & multo difficilius educitur, quo in caſu, crede mihi, lector, unicum remedium eſt *abſtinere a remediis*, nam ſola quiete calculus tandem proſiliet.

Deekerſii ſententia.

Nitrum neque ſpiritus illius calculum frangit. Alia remedia.

Art. 1637. Nitrum pulveriſatum & calculo affuſum ignique moderato impoſitum ipſum conſumit, primo quidem in viſcidam mutat materiam, dein aquoſam; aſt proh dolor! ab externis ad interna non valet conſequentia, ſaltem expectationi non ſatisfacit *verus nitri ſpiritus*, in omnimoda urinæ ſuppreſſione *teſtæ ovorum calcinatæ* ad ℈ij. vel ʒj. aſſumptæ omnia reliqua medicamenta præcedunt. *Cochinel* in *vino Rhenano* ad ℈ j. aſſumpt. eſt mite & ſuave medicamentum, etiam magnæ efficaciæ. Omnibus commendamus *ſpir. ſal. armoniaci* tanquam ſpecificum *cum vino Rhenan. ſpirituve diuretico* ad præſervationem, ut & curationem ipſam.

Nota bene.

Curationis ſcopus primarius eſt dolorem lenire, *alter* vias reddere patulas *tum urinæ tum fæcum*. *Optabilius eſt, ut* natura *expellat calculum, quam* medicus.

Farrago ſententiarum.

Arenulæ ſive calculo.

Art. 1638. Arenas multi mingunt, & tamen non ſunt calculoſi; quoniam illæ non coguntur in lapidem, niſi viſcido aliquo & crudo humore ſuperveniente, ad quod itidem tempore opus eſt. *Hollerius*. Symptoma illud ſcorbuticum mendaci ſpecie calculum præ ſe ferens (de quo *Draviſius*) non ſolum ſcorbuticis, ſed hypochondriacis familiare eſt. Tartarus ſub ſpecie ſabuli rutilantis ut plurimum in urinæ ſubſidentia ſe prodit, quandoque in atomis adeo ſubtiliter diviſis, ut viſum fere effugiat, lateribus vero matulæ firmiter adhærere ſolet; tormina *nephriticis* æmula concitat,

& his

& his comes ſe adjungit ſtranguria fere continua. Parum levaminis a calidioribus diureticis expectandum eſt: malum enim exaſperant. *Spiritus ſalis communis* ſtrenuum hic ſe præſtat averruncum, ut & *ſpiritus lumbricorum terreſtrium, eſſentia item nephritica e ligno nephritico cum ſpiritu ſalis extracta.*

Art. 1639. D. *Cyprianus* lithotomus celeberrimus inter 1400. quibus operationem celebravit, *oinopotas* quamplures, ſed ne unum quidem *zythopotam* calculoſum invenit. *Cerevisiam blandam ac mitem*, & quo recentiorem eo meliorem, omnibus calculoſis in potum ordinarium commendavit. *Cathervvood.* Obſervatio D. Cypriani.

Art. 1640. Oleum *ſeminum lini* intus ſumptum per aliquot ſeptimanas calculos fere indolenter ejicit. *Hamilton.* (Multum etiam laudatur infuſum *ſeminum lini* more Thææ diutius epotum.) *Oleum ſem. ſirup. per expreſſionem* (inquit *Boerhaave*) *ut maximum remedium commendatur in nephritide, & calculo veſicæ & renum.* Virtus ol. lini &c.

Art. 1641. Aq. *perſicaria* valde commendatur a D. *Boyle*. Julap. ſequente quandoque in praxi uſus ſum; *Aq. perſicar. vin. Rhenan. ana* ℥vj. *ſp. carmin. ſylv.* ʒij. *teſt. ovor. præpar.* ʒij. *ſyr. de alth.* ℥i. *m. f.* Aqua perſicaria. fotus ſive balneum tepidum, emolliens & laxans ad calculum ureteribus hærentem movendum & expediendum maximum adjumentum præſtat; uſum ejus pro calculo ipſe *Hippocrates* comprobavit lib. de affect. intern. ſect. 15. Experientia enim evincitur a blando ac leni medicamento in *ſemicupio* ſedenti exhibito plus auxilii provenire quam ex mille lithontripticis vana oſtentatione propinatis. Vires ſupereminentes *Aquarum Briſtolienſium* circa medium ſuperioris ſeculi innotuiſſe ex memorabilibus D. *Maplet* M. D. litteris *Decano Vvelenſi* anno 1665. datis ſatis liquet. *Ad* Rupem Vincentianam *tibi confugiendum eſſe arbitror, e qua proſiliunt aquæ renibus & veſicæ calculoſis ſive exulceratis ſuccurrere, nec non ſanguinis maſſam contemperare, & ab illa ſegregandam urinam lenire & edulcorare* aptæ natæ. Aquæ briſtolienſes. *Aq. flor. ſpin. alb.* in frequenti uſu fuit apud D. *Radcliff*, unde forſan aqua nephritica Pharm. Londinenſ. Vires hujuſce remedii a multitudine inſectorum verno tempore iſtos flores incolentium oriri videntur.

Prophylaxis. *Art*. 1642. Ad prophylaxin hujus affectus magna habenda eſt ratio ventriculi; quoniam ex illius cruditatibus materia generandis calculis ſuppeditatur; ideoque poſt debitas evacuationes remediis appropriatis roborandus eſt ventriculus; & frequenter potandæ ſunt *aquæ minerales acidulæ ac ſulphureæ*; potus ordinarius ſit vinum tenue cum decocto *rad. eringii marini*, quod commendatur a *Cratone*.

Remedia varia. *Art*. 1643. Præter jam dicta, ſunt & alia nonnulla remedia, quæ pro ſymptomatum horum affectuum diverſitate ſaltem opem aliqualem ægris afferre poſſunt. *Aqua omnium florum, cereviſia de pauco, decoctum nephriticum, emulſio cum infuſ. decoct. fol. thæ facta, enema e quatuor oleis, enema terebinth. miſtura balſamica nephritica, nitrum ſaturnizatum, pil. Matth. pil. teſtac. ſp. juniperi, ſp. nitri dulcis, ſemicupium Hildani*, &c.

Specificum quoddam. *Art*. 1644. Fridericus Hoffmannus aſſerit ab arenulis exercitos primum levari ſi tria, vel quatuor allii capita cum vini ſpiritu ſemel in hebdomada aſſumant, ea nempe die, quæ Lunæ quadraturam, vel Syzygiam præcedit.

Aliud. *Art*. 1645. Remedium publici Juris fecit. *D. de la Moignon de Balville* Ocitaniæ Præfectus quo a gravi colica nephritica ſe liberatum fatetur. Remedium hoc ejus juſſu Monſpelii typis evulgatum hujuſmodi eſt.

Die octava Lunæ, quolibet menſe albi vicini cyathus propinandus eſt, in quo drachma infuſa ſit prioris corticis radicis *Acanthii* ſeu *Cardui* viarum verſus finem menſis Septembris collecti. Hic cortex membranulam exiliſſimam refert extus fuſcam, intus albam; quæ ad umbram exſiccata in ſubtiliſſimum pollinem redigitur: Ea die qua hoc remedium ſumitur verſus veſperas, ℞. *Pariet. man*. j. *lign. ſaſſafr*. ℨj. *aniſ*. ℨj. *cinnamom. opt*. ℨj. *aq. commun. unc*. x. *coq. per horæ quadrantem; tota nocte permittatur infuſio; mane ſequenti iterum ad hor. quaſd. ebull. dein. colet. & exprimat. additis ſacchar. cand. unc*. ij. Colaturam hanc ita edulcoratam calidius quo fieri poteſt æger hauriat, nec per triborium quidquam aliud aſſumat, quod obſervabit etiam, ubi prius remedium ingeſſerit. Sub horum uſum neceſſarium minime eſt, quod peculiare aliquod regimen proſequatur.

Art.

Art. 1646. Verumtamen cum in re tanti momenti diſſimulare, nihilque celare oporteat; utilitatis publicæ cauſa, quædam a doctiſſimo Roberto VVhytt Medico Edimburgenſi experimentis comperta memorare juvat. Ille enim, cum incommodis, tum interdum etiam noxiis celebris antidoti (*Joannæ Stephens* infra deſcriptum) perpenſis, omiſſo ſapone, vires quas habet aqua calcis non calce viva, ſed rite calcinatis oſtreorum aliarumque concharum teſtis parata, ita ut libræ ſeptem, vel octo aquæ teſtarum calcinatarum libræ uni affunderentur experiri voluit. Res ipſi ex voto cecidit; & multo quidem potentius calculum ſolvere hunc liquorem, quam vulgarem aquam calcis, fragmentorum immerſionibus in utraque factis, facile didiſcit. Modum deinde illam exhibendi oſtendit; quatuorque libras adultos, pueros pro ratione ætatis minus, quotidie bibere jubet. Non uno autem exemplo felicem medicinæ hujus effectum comprobavit. Opere pretium erit ipſam ejus diſſertationem perlegere. Ego interim eo libentius hæc adduxi, quod nuper, ut ex ipſius ore accepti, medicus quidam Londinenſis, mihi amiciſſimus, hac ipſa medendi via mercatorem graviter laborantem morbo eripuit; plurima enim fruſtula, nunc cruſtularum, nunc exiguorum nucleorum inſtar, ſimul cum urina foras ejiciebantur. Minime autem ſperandum ſicut antea dixi, ut lapides ad ſilicem fere duritie accedentes quovis medicamento comminuantur. *Meadius.* Præſtantius aliud.

Celebre remedium Johannæ Stephens Virginis Anglicanæ contra arenulas & calculum.

Art. 1647. Hoc quidem remedium ingenti rumore a tota Europa primum acceptum eſt, cum ratum haberetur, juſſu ſupremi congreſſus Angliæ, vulgo Parlamento, pretio quinque millium librarum ejus Regni, quæ *ſterling*; dicuntur ab eadem virgine redemptum ad reipublicæ commodum evulgatum fuiſſe Londini die 27. Junii anni 1739. Remedium celebre.

Art. 1648. Hoc item remedium ex triplici parte conſtat, ex pulvere nempe, decoctione quadam, & pil-

pillulis. Pulvis ex cochlearum teſtibus, ovorumque putaminibus calcinatis componitur; decoctio fit, nonnullas herbas in aqua communi coquendo, addito ſaponis globulo ex *Naſturtio ſylveſtri capſulis criſtatis* ad nigritiem combuſto, & mele compoſitis; pilulæ demum componuntur ex cochleis calcinati *Dauci vulgaris* ſemine, *Bardanæ* ſemine, *Fraxini* fructibus, *Roſa ſylveſtri inodora ſeu canina* (*Parit. Theatr. Hiſp.*) *Meſpilii folio ſylveſtris ſpinoſæ ſeu oxyacanthæ* (C. B. P. Havves) fructibus ſeu baccis; quæ omnia ad nigredinem comburuntur additis ſapone, & melle.

Art. 1649. *Pulveris præparatio*. Recip. putaminum ovorum mundat; & probe exſiccator q. v. quæ manibus contrita indantur in crucibulum, duodecimæ magnitudinis, h. e. quod volumen trium aquæ librarum contineat. Igni impoſito hoc crucibulo latere obtecto, & carbonibus ſuſque deque onerato, putamin contenta tamdiu calcinentur donec colorem ſubfuſcum ſaporemque ſalſo acrem induant. Hujuſmodi operatio, tempus octo horarum ſaltem exigit. Finita operatione calcinata putamina in vaſe figulino mundoque locantur, ut vas ad tres quartas partes repleant, unde humectata ſat ſpatii ſe ſe dilatandi nanciſcantur; tum in loco ſicco reponitur vas, ibique apertum per duos menſes nec diutius relinquitur. Hoc enim temporis intervallo putamina amabiliorem ſaporem acquirunt, atque aptiora evadunt, ut pulverata per tenuiſſimum ſetaceum cribrando trajicere poſſint.

Similiter cochleæ hortenſes cum ſuis teſtis probe purgatæ in crucibulum ejuſdem capacitatis inditæ, ad ignem, ut in præcedenti operatione comburuntur, quouſque effumare deſinant, videlicet integræ horæ ſpatio, nec quidquam diutius. Tum iiſdem eductis in mortario conterantur, donec in ſubtiliſſimam pulverem faceſcant, qui valde obſcurum colorem reddere debet.

Si mineralis carbo adhibentur, neceſſe eſt, ut ignis cito ſuperiores crucibuli partes occupet, lateribus crucibulum obtegentibus majores carbonis fruſtulo jam antea inflammatos imponere non autem recentes, & nondum ignem paſſos.

Diligenter hiſce præparatis pulveribus ſimul miſcendæ

dæ ſunt, de pulvere putaminum partes vj. & pulv. cochlear. par. j., eaſdem in mortario diu agitando, tum per tenue ſetaceum trajiciendo, atque pulvis in vitreis phialis concluſus in loco ſicco pro uſu aſſervatur. Additum vero ſemper fuit huic pulveri tantillum naſturtii ſylveſtris ad nigredinem combuſti indeque pulverati, ſed hoc quidem nullo alio intuitu ſuſceptum eſt, niſi quod magis remedii ingredientia laterent.

Præparari quidem putamina quolibet anni tempore poſſunt, tempus vero magis opportunum æſtivum eſt. Cochleæ tamen niſi menſibus Maji præparandæ ſunt, vel Junii, vel Julii, vel Auguſti, ſed omnibus hiſce menſibus Majus præferendus eſt.

Art. 1650. *Decoctionis præparatio*. Recip. Saponis Alone optimi unc. iv. contundantur in mortario, cum pleno cochleare naſturtii ſylveſtris ad nigredinem combuſti atque tantundem mellis, donec paſtæ conſiſtentiam acquirant, tum fiat globulus. ℞. Hunc globulum taleolatim inciſum fol. vel flor. chamœmel. fol. fœnicul. peterſil. bardanæ ana unc. j. vel loco harum, ſi recentes haberi nequeant, aripiantur de earum radicibus ana unc. j. quibus inciſis coquantur per horam dimidiam in aquæ communis lib. v. & colatura melle edulcoretur.

Art. 1651. *Pillularum præparatio*. ℞. Cochelar. calcinat. ſemin. dauci vulgaris, bardanæ, fructus Fraxini, Roſæ ſylveſt. baccar. oxyacanth. ana part. æqual. ad nigredinem comburantur, ſeu quod perinde eſt uſque dum nullum fumum amplius reddunt, & ſimul miſceantur, inde in mortario pulveratis, per tenue ſetaceum trajiciantur. ℞. Hujus pulv. cochleare j. ſapon. alone optim. unc. iv. mellis q. ſ. m. f. pillularis maſſa de cujus ſingulis unciis reformentur pillul. lx.

Art. 1652. *Ratio hujuſmodi præparationes uſurpandi.* Quando calculus in renibus, vel veſica adeſt ter in die pulvis ſumi debet, mane nempe poſt jentaculum, quinta vel ſexta hora prandio, & noctu ante decubitum, ad drachmæ doſin, vel ad gr. lvj. in vini albi cyatho, aut cum liquoribus in Anglia uſitatis qui *Cidre*, & *Punch* dicuntur. Poſt ſingulam doſin decoctionis frigidæ, vel tepidæ unc. viij. propinantur.

Principio, ſubinde talia remedia plurimum faſtidiuntur,

tur, quo caſu exhibendum eſt ægro opiatum, etiam ubi opus, reiterandum.

Cautelæ & monitus.

Art. 1653. Si vere ægri alvus ſegnis fiat, electuarium lenitivùm, vel quodvis aliud laxativum præſcribi debet, toties quoties ſolummodo venter non deponit; quia maxima attentione incumbendum, ne diarrhœa ſuperveniat, quæ nimis prærupte remedium nullo edito effectu educeret; quare ſi forte eadem acceſſerit tunc pulveris, qui adſtringente virtute gaudet, doſis augebitur, vel ea decoctionis imminuetur, utpote laxativæ. vel etiam ad aliud auxilium ex Medici conſilio confugiendum erit.

Sub horum remediorum uſum nec ſalſis eduliis veſcantur ægri, nec lac vel vinum rubrum hauriant, ſed paucis liquidis contenti eſſe debent, modicaque corporis exercitatione vacare, ut urina magis remedio ſaturetur, diutiuſque a veſica retineatur.

Si ſtomachus ægre decoctionem perierat, poſt ſingulam pulveris doſin, ſexta pars globuli pro pillulis præparati devorabitur.

Si ætas invaleſcat, & ægri conſtitutio debilis, aut plurimum doloribus, & appetitus jactura confecta, in pulveris compoſitione major quantitas cochlearum calcinatarum admitti debet, & prout occaſio exiguerit, etiam augere eo uſque doſin cochlearum licebit, donec æqua portio putaminum, & cochlearum pulveris interveniat. Ob eamdem rationem utriuſque pulveris quantitas non minus ac ea decoctionis imminui poterit, ſemper tamen laudabilius utiliuſque erit, ſi æger conſuetam doſin perſerre potuerit.

Præmemoratis herbis ac radicibus D. *Stephens* aliquando alias ſubſtituiſſe perſpectum eſt, ut malvam vulgarem alth. millefol. rub. & alb. taraxacum; naſtruc. aq. & radic. cochlear. folio cubitali; quibus in plantis nullam profecto eſſentialem differentiam comperimus.

Præcipuus uſus pillularum eſt, in arenularum acceſſu, doloribus renum vomitibuſque conjuncto, tum etiam in ſuppreſſione urinæ ab ureterum obſtructione producta. Hæc uai adfuerint neceſſe eſt, ægro qualibet hora diu noctuque maxime ſi inſomnis ſit quinque pillulas devorandas exhibere, quouſque dolo-

res

res leniantur. Qui arenulis ſubjiciuntur, iiſdem uti poſſunt, quotidie ad numerum x. vel xv. ſpe fore ut earum efformationem prohibeant.

Art. 1654. Judicium quod Cl. *Meadium* adtuliſſe de hoc remedio mihi viſum eſt, ex ſequentibus patet: Magnopere autem, inquit, cavendum eſt, ab aſſiduo illorum medicaminum uſu, quæ magna vi urinam cient; præſertim ubi id agitur, ut nullæ fiant in renibus arenularum concretiones; illa enim, quantumvis de iis magna promittant rerum ignari, acrimonia ſua, & calore partes labefactant, & lædunt. Neque temperare mihi poſſum, quin dicam in opprobrium nuper medicis nonnullis ceſſiſſe, quod inſano pretio redimendi anile remedium magnatibus auctores fuerunt; quo ipſos etiam in veſica calculos in ramenta communi, & hinc foras per urinam pelli poſſe, vana ſpe deluſi ſpondebant. Erat medicamentum hoc ex ſapone, calcibuſque teſtaceorum non unius generis confectum, quod nemo non videt, virtute ſumme cauſtica pollere. Monſtrabatur interea coram populo in rei teſtimonium calculoſa maſſa una, & altera, ex veſica illorum, qui illud aſſumpſerant exſecta, inæquali ſuperficie, & foraminibus hic illic quaſi eroſa; quas cavernulis notas eſſe, & indicia medicaminis, viam exerere jam incipientis, credi voluerunt. At ſciviſſe debuerunt, non raro calculos in veſica naſci ita conformatos, ut ſpeciem lapidis hic illic exeſi præſe ferant; id quod ipſe non ſemel vidi. Hujus remedii judicium.

Hoc ipſum remedum plurimi ex Academia Regia Scientiarum Pariſienſi experti itidem ſunt, indeque cognitum effectus promiſſis omnino non ſtetiſſe; quare ubi de renum, aut veſicæ calculo agitur qui præ magnitudine nec a renibus, per ureteres in veſicam, nec a veſica per urethram ad matulam egredi poteſt, ad cultrum ſeu ſcalpellum chirurgicum confugiendum eſt, iis in locis ſecando, per quæ corpus durum naturalium amplitudinem longe excedens denique auferatur.

NEPHROTOMIA.

Heiſteri ſententia.

An nephrotomia inſtituere liceat.

Art. 1655. Haud alienum ab inſtituto noſtro eſſe exiſtimo ſi, un in calculo renum ſectio locum quoque habeat, hic paucis diſceptaverim. Plerique, qui hac de re aliquam in ſcriptis ſuis mentionem injiciunt, negotium hoc nimis periculoſum judicant, adeoque & illud prorſus rejiciunt. Sed præſto ſunt obſervationes ægrorum a vulneribus renum, quæ a tergo acceperant ſanatorum; & quidem interdum ſine adeo gravibust ſymptomatibus. Ut enim alia mihi nota exempla nunc taceam, anno 1735. vir quidam in vicino oppido ab alio in dorſo, & quidem renis dextri regione ſatis amplo vulnere, ictu cultri vulnerabatur, ita ut per plures dies ſanguis, aut urina ſanguinea per vulnus, & urethram redderetur copioſa, attamen poſtquam huc Helmſtadium translatus, meæque curæ ſubjectus eſt, intra quatuor fere hebdomadas feliciter ſanatus eſt. Adeoque certiſſimum eſt, vulnera omnia renum, præſertim ſi a tergo inffliguntur, & in cavum ventris non penetrant, non eſſe mortifera, ut nonnulli putant, ſed ſæpius ſanari.

Auctoritate Hipp. affirmatur.

Art. 1656. Hippocrates licet a ſectione calculi veſicæ ſuos diſcipulos dehortetur, tamen ubi de renum morbis agit, docet: *cum intumuerit, & elevatus fuerit, ſub idem tempus juxta renem ſecato, & extracto pure arenam diureticis ſanato. Si enim ſectus fuerit, evaſionis ſpes eſt; ſin minus, homini commoritur.* Alibi item ait; *cum ſuppuratus fuerit ren, circa ſpinam intumeſcit; hunc, ubi ſic habuerit, circa tumentem partem ſecato, profunda maxime ſectione juxta renem,* immo in ſimile caſu præcipit ut *in ipſum renem ſecemus*. Unde apparet ipſius renis inciſionem, ubi ea opus judicavit, non reformidaſſe.

Ita & *Roſſius*, & *Jo. Riolanus* aliique judicant nephrotomiam non ſine fructu ſæpius inſtitui poſſe, ſi modo ille locus incidatur, ubi calculus percipitur, cavendo ne arteria aut vena emulgens, aut ureter incidatur, & ne vulnus in abdominis cavum penetret. Id

cum

enim eximius Medicus & Chirurgus *Lavaterus* in hujuſmodi caſu feliciter perfecit. & nephrotomiam renis alterius, natura per abſceſſum viam demoſtrante, celebrare profitebatur.

Adeoque non perſpicio rationem quare a quampluri-mis prorſus damnetur, ſed potius chirurgos exhortor, ut eam natura viam demonſtrante, non intermittant, quemdmodum nec ego eam intermitterem: quia hac ipſa non ſolum vita ægri ſervari, verum etiam ii a ſæviſſimis cruciatibus, calculo per uncum, vel digitos; vel forcipem educto, liberari poterunt.

LITHOTOMIA.

Art. 1657. Lithotomia eſt, operatio chirurgica, qua calculus per aperturam inciſione factam extrahitur. De lithotomia renali ſeu nephrotomia jam modo meminimus, & ſatis dictum eſt; remanet autem lithotomia veſicalis, quæ ad calculum in veſica urinaria exiſtentem extrahendum peragitur. Hæc quatur modis fieri poteſt. Prima methodus vocatur ſectio Celſi, vel antiqua, vel cum parvo apparatu; Altera reſpectu prioris methodus nova, ſeu cum magno apparatu, & anno 1520. Romæ a *Johanne de Romanis*. primum adhibita: tertia dicitur methodus alta ſeu major ſeu cum alto apparatu, quæ multam ſimilitudinem habet cum operatione Cæſareana anno 1560. primum Lauſannæ a Petro Franck uſurpata: quarta demum methodus Fratris Jacobi dicitur circa annum 1720. primum adminiſtrata. Ex hiſce methodis, cum quæ ex majore apparatu fit ceteris præſtet, de ea tantum verba faciemus.

Variæ lithotomiæ methodi.

Junckeri ſententia.

Art. 1658. Æger menſæ ſtabili imponitur ſubſtratis ad excipiendum ſanguinem linteis duplicatis, & ſuppoſitis dorſo, ac lumbis pulvinaribus compactis. Genua dilucta ſic complicantur, ut calcanei natibus proxime admoveantur. Duplici habena e cervice propendente, & circum axillas hinc, & inde voluta, fæmora cum tibiis, & pedes cum manibus, ſub varia le-

Lithothomiæ deſcriptio.

laqueorum circumductione firmiter ligantur, inſuper æger a tribus robuſtis miniſtris immobilis tenetur.

Tum Chirurgus catheterem ſulcatum oleo madidum veſicæ immittit, exploratoque calculo catheteris curvaturam verſus perinæi ſiniſtrum latus adigit. Quartus miniſter ſcrotum tollit, ejuſque ſuturam, dum in dextrum latus illam retrahit, ab inciſionis loco removet, qui ſimul catheterem in veſicam immiſſum tenet, & ita apprimit, ut curvatura illius ſulcata urethram verſus perinæum appellat. Nonnulli autem Chirurgi, & catheterem tenent, & inciſionem faciunt.

Deinde Chirurgus perinæum dextrorſum paululum trahit, & ſcalpello faſciola circumvoluto, in ſiniſtra regione, ſupra catheteris prominentis ſulculum facit inciſionem, quæ in medio circiter perinæi loco facta, & deorſum ducta in pueris referre debet longitudinem duorum, in viris autem trium digitorum tranſverſorum; cavendo ne inteſtinum rectum lædatur.

Facta inciſione, & retracto ſcalpello *conductor mas* vulneri immittitur poſtea cathetere ablato, *conductor fœmina*, cui mas viam moſtrat etiam immittitur. Alii *conductorem Hildani*, quem Galli *gorgeret* appellant, loco horum adhibent. Dum manus ſiniſtra hæc inſtrumenta tenet, dextra forcipem dentariam, ætati & vulneri convenientem ita applicet, ut vulnus non ad latera, ſed perpendiculariter dilatetur, alterque conductorum deorſum, alterque ſurſum a forcipe adigatur.

Retractis conductoribus operator ad dilatandam veſicæ cervicem, forcipem utraque manu aperit, poſtea illam quodammodo iterum contrahit, omnino autem non comprimit, ne veſicam divellat. Hac ratione huc illuc forcipem movendo calculum quærit, & repertum ſic apprehendit; ut intra forcipis alas ſitum extractioni idoneum ipſi conciliet. Tunc eodem pene momento triplici motu, nempe extrorſum, & in utrumque latus, ſeu ſpiraliter facto, calculus extrahitur.

Quando autem calculus juxta pubem, vel ad latera hæret, & ita forcipe recta non poteſt prehendi, curva adhibenda eſt. Quodſi vero ratione molis per vulnus extrahi non poſſit calculus, ſitus illius inverti, & ita extractio tentari debet. His initis vulnus ſcalpello ampliandum; donec ſatis patens ſit. Nonnulli forficem

ad-

adhibent, quæ non æque commoda eſt; alii inſtrumentum dilatatorium peculiare applicant, quod tamen nullius uſus eſt. Habent etiam peculiarem forcipem, qua calculum nimis magnum in veſica diſfringunt. Quando autem neque diſfringi, neque poſt vulneris ampliationem extrahi poteſt, ab operatione deſiſtendum.

Extractus calculus ſi valde politus appareat, aliorum in veſica latentium ſuſpicionem præbet, qui proinde etiam quærendi, & extrahendi ſunt. Mollis & arenoſus calculus vix extrahi poterit, quin comprehenſione ſuis frangatur, & intra veſicam fragmenta quædam relinquat. Hinc ne novus facile oriatur, ſpecillo recurvo craſſiore, & obtuſo, gallice *un bounton* veſicæ cavitas exploratur, & ſi quid lapidei reperiatur forceps iterum atque iterum inſeritur. Tandem *ſpecillum auricularium* applicatur, & per hoc interiora veſicæ ab arenulis, lapillis, aut ſanguinis grumi repurgatur.

Quando calculus veſicæ parietibus ſi adhæret, ut citra ingentem fibrarum dilacerationem removeri non poſſit, is tamdius ſinendus eſt, donec ſuperveniente ſuppuratione ſponte excidat, aut facilis eximi poſſit.

Si caro fungoſa intra veſicam, aut ejus cervicem alicubi ſuccreverit, illa forcipe numquam avellatur, ſed vel ſuppurationi committatur, vel ſi fieri poteſt, ſcalpello dextre præſcindatur.

Quodſi nimium laborioſa etiam operatione, æger de vita periclitetur, calculi evulſio in alium diem differenda eſt, donec vires reſtauratæ ſint.

Lithotomia peracta, & vinculis ſolatis, æger in lecto ponitur, ubi vulnus linimentis, emplaſtris, & ſpleniis obductum, probe deligatur, & quidem faſcia illa, quæ formam Il refert.

Deligatio hæc quotidie reperitur, & quidem primis, diebus unguentum digeſtivum linteo carpto applicatur & faſcia leniſſime ſtringitur; quarto autem circiter die major faſciæ ſtrictura, vel pro re nata emplaſtrum glutinans adhibetur, donec tandem ſub uſu ſelectiſſimorum balſamicorum conſolidatio obtineatur. Interea non opus eſt, ut æger cubando totam curationem abſolvat.

In fœminis parvo exiſtente calculo non opus eſt ſectio-

ctione, quia iſte ab urina in veſicæ cervicem facile propellitur. Unde dum amplior, & brevior urethra eſt, quam in viris, non raro ſine auxilio externo eliminatur. Quando autem calculus in urethra impactus hæret eadem prorſus methodo educitur, quam *Celſus* docet. Ceterum calculum in veſica latentem ordinarie ita extrahunt ut conductores, e deinde forceps urethræ immitantur, atque per hanc viam calculus elimminetur. Nonnulli autem recentiorum calculum fœminarum prægrandem æque ac in viris, per ſectionem in perinæo extrahendum commedant, ut incontinentia urinæ, quam alias fœminæ plerumque incurrunt hac ratione avertatur.

Ab operatione prognoſis. *Art.* 1659. Quando poſt operationem reſpiratio facilis, ſitis modica, abdomen non adeo tenſum, lingua madida, febris levior, & dolor mediocris reperitur, de bono operationis ſucceſſu ſpem concipere poſſumus. Quando autem contrarium apparet, præterea vulnus hiat, urina per illud effluit, alvus non reſpondet, vehementes dolores adſunt, faſtidium a cibis permanet, poſt quintum diem febris acquiſita urget, & denique æger in ventrem cubare amat, nihil boni ſperandum eſt. Hæmorrhagiæ inſignes, inflammatio veſicæ, quam abdominis tentatio manifeſtat, conatus vomendi, aut ipſe vomitus, deliria, convulſioneſque ſigna plerumque ſunt funeſta.

Alia etiam ſymptomata facile accidunt, quæ in futurum partim incommoda, partim pericula minantur, ex. gr. fiſtula in loco inciſionis, quæ quia urina continuo per illam effluit, & ordinarie calloſitates habet; non facile conſolidatur. Excretio urinæ involuntaria a diſſecto, vel lacerato veſicæ ſpinctere. Generandi impotentia ob veſicularum ſeminalium læſionem. Abſceſſus in partibus vicinis, præcipue in ſcroto.

Monendum denique in viris calculo laborantibus incidi perinæum, vel ipſius vicinia in fœminis urethram; in infantibus autem, & pueris operationem minori apparatu inſtitui debere de quo vide *Celſum*, *Heiſterum*, alioſque, nec non ipſum *Junckerum*.

MI-

MICTUS IMPEDITUS.

Cœlii Aureliani ſententia.

Art. 1660. Eſt præterea urinæ reddendæ impedimentum, quod Græci *ſtranguriam* vocant, mictus officium retardatum. Difficultas autem, quam iidem *dyſuriam* appellant, quæ id adjuncto dolore ingerit. Impoſſibilitas autem quam *iſchuriam* vocant, perfecta ejus officii negatio. Mictus difficilis ſpecies ſeu gradus.

Sed hæc tria accidentia, quæ Græci ſymptomata vocaverunt, nunc ſtricturæ ſunt appendicia, cum tumor veſicam tenuerit, ſive durities, ſive paralyſis, vel tenſio, ut quidam volentes urinam uſu ſolito ac naturali deponere, obſtantibus cauſis, longo tempore continentes officii dilatione vexentur; aliquando demum rerum alienatum obſtructione veſicæ impedito meatu: ut lapidis, aut arenæ, aut capillorum, aut ſquamularum furfuris ſimilium, vel quocumque ſedimine craſſiore.

Art. 1661. Quoad prognoſin obſerva *Hippocrates*, urinæ ſtillicidia in hydropicis ſiccis mala eſſe, ejuſque interceptionem in bilioſis cito occidere. Addit inſuper ajendo: Urinæ cum rigore ſuppreſſæ malæ, & convulſoriæ, tum alias, tum ſi quis antea gravi ſopore preſſus ſit. Quibuſcumque ex urinæ ſtillicidio volvulus accedit, ii in ſeptem diebus pereunt, ſi non febre accedente urinæ ſatis fluxerit. Prognoſis.

Art. 1662. Præterea ex eodem *Hippocrate* plurima cauſarum ſigna indicantur. Inquit enim, ſtillicidia, & difficultates urinæ ſenibus accidunt præſertim tempore autumnali. Urinæ ſtillicidium habenti partes circa veſicam ſunt affectæ lib. IV. aph. 8. quod confirmat lib. V. aph. 58. ubi ait: urinæ ſtillicidium inteſtino recto, & utero inflammato accedit. Cauſarii ſigna.

Art. 1663. Sunt autem, addit *Aurelianus*, veſicæ vitia, vel paſſiones generaliter curatione difficiles. Eſt enim natura nervoſa, & alterioribus inſita locis, atque celata, & quæ corporis ſuperflua ſuſtineat acriora. Prognoſis.

Sed mictus impediti ſingulas ſpecies ſeu potius ſingulos gradus ſeorſim deſcribere expedit, ut in ſequentibus habemus.

Placentini ſententia.

In viarum urinæ morbis quænam venæ ſecandæ.

Art. 1663. Ut in morbis uteri, ita in iis quoque renum, inteſtinorum, teſtium, & veſicæ raro inferiores venæ incidendæ ſunt, ſæpe ſuperiores, quod apparet ex vaſis, quæ in has partes ſanguinem infundunt.

Cum veſica, inteſtinum rectum, & hæmorrhoides ſanguinem recipiant, tum ab hæmorrhoidali ramo iliacæ internæ, quæ cum externa acutum angulum efficit tum, ut veriſimile eſt, ab arteria ſacra, quæ inter utranque Iliacam in ipſo diviſionis angulo recta fere deorſum procedit; illud plane conſequitur, ut, ſectis venis inferioribus, ſanguis celerius influat in eaſdem arterias, tum aperto illarum foramine, tum aliquanto poſtquam clauſum eſt, ac morbi ejuſdem veſicæ, inteſtini recti, & hæmorrhoidum exaſperentur. Quare in morbis harum quoque partium ſuperiores venæ plerumque incidendæ ſunt, raro inferiores; ut, revulſo ab iiſdem partibus ſanguine illis ſuccurratur.

Veterum græcorum ſententia.

Art. 1665. Hinc licet intelligere, Hippocratem, & Galenum cum Græcorum pleriſque ſuperiores venas recte quidem incidiſſe in morbis partium ſupremi, medii, & infimi ventris uſque ad hepar, parum tamen recte (ſit venia dicto) fere ſemper incidiſſe venas inferiores in morbis partium infimi ventris, quæ ſunt poſt hæpar) & ſingulariter in morbis veſicæ. Hippocratis enim præceptum eſt, in urinæ difficultatibus interiores pedum venas ſecandi.

Quæ non ſemper proſequenda.

Art. 1666. Sectionem venarum ſuperiorum in iiſdem morbis partium infimi ventris, quæ ſunt poſt hepar, perexiguam ab illis revulſionem facere abnuere debemus, atque inde perexiguum, ut revulſiva eſt, iiſdem partibus emolumentum afferre, nagandum tamen non eſt ſectis in iiſdem morbis venis inferioribus, magnam fieri ad eaſdem partes derivationem, atque inde magnum plerumque in earum morbis detrimentum importari. Prudens autem Medicus prodeſſe quidem ſemper, etſi parum poſſit, debet, nunquam tamen nocere.

Inferiorum venarum ſectio magnum plerumque *in* dictarum partium morbis detrimentum importat non

au-

autem ſemper. Oſtenſum enim a nobis eſt, cum obſtructio recens eſt, & levis, atque in homine, qui neque pravis humoribus abundat, neque plethora laborat, ſanguinem, aucto per ſectionem earumdem venarum motu abripere illam poſſe, & earumdem partium morbos removere.

Ex his ſatis apparet in morbis partium, quæ ſunt poſt hepar raro quidem contra conſuetudinem Hippocratis, & Galeni inferiores venas eſſe incidendas, interdum tamen utiliter incidendas eſſe, ut ratione, & auctoritate præclariſſ. Medicorum, qui ex profeſſo de iiſdem morbis tractaverunt; demonſtrare conatus ſum.

ISCHURIA RENALIS, & Veſicalis.

Ettmulleri ſententia.

Art. 1667. Iſchuria & urinæ ſuppreſſio totalis differunt ſaltem gradu; quandoque in ipſo ſanguine hæret cauſa, sed frequentius accidit ob renum vel veſicæ vitium; ob prius, quando nulla urina ſit in veſica, nullus tumor circa regionem pubis, nulla gravitas perinæi, ubi immiſſo cathetere urina nulla extrahi poſſit. Cauſæ ſunt vel calculi vel renum ἀτονία. Symptomata ſunt anguſtiæ præcordiorum & anxietates, aliquando ſudor fœtidus & urinoſus, torpor ſenſuum, vomitus, &c. Fere ad 10. vel 11. diem ſupprimi poteſt ante mortem, aliquando die 14. moriuntur, raro ad 20. vivunt; ſi tamen adſit ſudor copioſus, interdum diutius ſupervivunt: quæ ab ἀτονία, vel reſolutione renum fit, fere ſemper lethalis evadit. Iſchuria quid. Cauſæ & ſymptomata. Curatio

Art. 1668. In hoc affectu laudantur ſuccus *rad. raphan.* & ſuccus *limonum* (*ſp. cochlear.* vel *ſucc. ejuſdem*) item ſuccus *parietariæ* in antiquis parietibus naſcentis, præ omnibus *ſal. ſuccini*; ſi malum ſit ſpaſmodicum *cinnab. antimon. millepedes*, *cantharides* in ſubſtantia & tinctura, infuſam *fimi equini* in vin. Rhenan. egregium remedium, ut etiam *ſtercoris columbini*. Pro uſu externo linimentum ſequens, ℞. *Unguent. dialth. ol. ſcorpion. ana* ℥ ß. *petrol.* ʒij.

tereb. (*junip. ana*) gr. xxx. *m. ſ.* liniment. pro reſum.

Iſchuria veſicalis. *Art.* 1669. Iſchuria *veſicalis* a vitio veſicæ provenit, & a variis cauſis pendet; ut plurimum die 11 cecat; peſſimum eſt ſignum, quando nullum ſentia dolorem.

Curatio *Art.* 1670. Si adſint cauſæ impedientes tranſitum urinæ, hæ ſunt imprimis removendæ; ſi caſus ſit paralyticus uſurpanda ſunt nervina interne, & externe, laudatur *oleum ſuccini*, *clyſteres terebinth.* cataplaſma ex *parietaria cepit ſub. cinerthus coct.* & *ol. ſcorpion.* convenit etiam *ſemicupium ex emollientibus* & *nervinis* exhibendo paulo ante inceſſum *blando diuretica*. Immerſio ſubitanea pedum ægri in *aqua frigida* urinam provocat.

Fulleri ſententia.

Iſchuria ex ſanguinis diſcraſia. *Art.* 1671. Suppreſſio urinæ totalis, quæ fit, non a renibus, ductibuſque urinariis lapide, ſabulo, mucove obſtructis; ſed a ſanguine ipſo confuſo, nimis ſtricto, & adeo obſerato, ut laticem aquoſum intimius permixtum e ſinu ſuo ægre dimittat: cujuſmodi caſus

Ejuſdem curatio retulerunt *Riverius*, *Vvilliſius*, *Sylvus*, atque inter medicinam faciendam ipſemet etiam aliquoties obſervavi; exindeque eum agnovi, quod nullus dolor vel lumborum vel pubis præceſſerat; & veſica (teſte cathetere) urinæ omnino vacua fuiſſet: hæcce inquam notabilis & (niſi tempeſtive & rite tractatur) lethalis urinæ ſuppreſſio curatur (D. *Aynard.* monſtrante viam) per *ſpiritum vitrioli nitrive* in vehiculo idoneo liberaliter propinatum, atque eo certius, ut opinor, ſi *venæſectio* præmittatur. Hujuſce inſtantias apud *Philoſ. Tranſact.* N. 215. lectu & obſervatu di-

Senes huic morbo ſunt proclives. gniſſimas videre licet. *Sæpius in praxi experimur* (*inquit* Vvaldſchimidius), *quod ſenes* urinæ ſuppreſſione *corripiantur*, *quandoque cum alio graviori morbo*, *quandoque ſine eo*, & *talis urinæ ſuppreſſio plerumque ſolet eſſe lethalis*; *oritur enim a deficiente ſecretionem tum ſpirituum in cerebro*, *tum fermentorum in viſceribus*, *ut* & *ſeri in renibus*, *ut recte totalem viſcerum obſtructionem* & *lymphæ coa-*

gu-

gulationem hic accuſemus: ſi enim eſſet a calculo, tum dolor lumborum adeſſet, & reliqua calculi ſymptomata.

Pujati ſententia.

Art. 1627. In acutis, urinas convulſorio modo intercipi haud frequens eſt in *Hippocrate* legere, Iſchuriam vero a nervorum diſtentione fieri, rarum admodum legitur apud Practicos, & Obſervatores. Neque enim memini niſi apud *Ettmullerum* me legiſſe hujuſce mali cauſam quandoque eſſe pertinacem ſphincteris ſpaſmum a doloribus abdominis convulſivi exortum. Cum igitur obſervatio a me habita novam ferme morbi ideam medentibus objiciat, operæ prætium duxi eam clinicis exhibere. Iſchuris convulſivæ ſpecies.

Art. 1673. Caſum ennarrat ruſtici cujuſdam gracilioris ſicciorisque corporis habitus annorum 50. vino indulgentis, atque ab infantia morbo ſacro obnoxii, cui dum æſtivo tempore magis magiſque a convulſivis inſultibus exerceretur, bini parvi tumores ſupra ſpinam oſſis ſacri erupere, & tunc aliquali prius difficultate lotio reddendo per 7. aut 8. dies, demum legitima Iſchuria laboravit. Hic vix mixturæ ſequentis quatuor hauſtis cochleariis quod bis minxit, atque dolore, & tenſione ad pubem liberatus eſt. ♃. *Aq. ſucc. meliſſ. unc.* vj. *liq. C. C. ſuccin.* j. *ſem. laud. liq. Sydenh. gutt.* xvj. *m.* Emolliens antea ei injectum fuit clyſma, pertuſaque vena pedis cum octo ſanguinis unciarum eductione, tum etiam inuncta ſpina dorſi eſſentia roriſmar. ol. ſpicæ, ſuccinique ſtillatitiis, pubiſque regio ac Perinæum ol. ex ſcorpionibus Matthioli. Ab aſſumpto igitur paregorico poſtridie alvus ei ſubducta fuit flor. Caſſiæ cum conſ. viol. ac Tart. crem., naque inde rediit Iſchuria. Tumores curabantur a Chirurgo. Ejus curatio.

Farrago ſententiarum.

Art. 1674. Nullus hoc morbo laborans ſupervixit diem xvij. uti hoc in mea praxi obſervavi. *Gerenʒld.* Diem xvij. non ſupervivunt.

Art. 1674. In ancipiti caſu & moribundo ex *iſchuria* plurimum dierum, aliis medicis dimiſſis hominem ſic reſtitui. ℞. *Succ. limon. recens expreſs.* ℥vj. *ſucc. cochlear. hortenſ.* ℥iv. *hepatic. plantag. ana* ℥ij. *violar.* ℥ij. *m.* hujus ℥iv. tertiis quibuſque horis ſiccavit, & poſtridie urinam copioſe reddidit. *Liſter.*

Remedium ſingulare.

Art. 1676. *Apes ſiccatæ* in pulverem redactæ propinentur *vino albo*, urinam paulo poſt provocant, N. iij. ſufficiunt ut plurimum. In ſeipſo Iſchuria laborante ſæpius expertus eſt *Hiberniæ primarius Armaghanus. Majerne.*

Pulvis apum.

Art. 1677. *Balſ. copaiv.* ad ʒj. vel ultra, decoct. incraſſans, *hauſt. diuretic. acid. & pil. diuret. Fulleri* uſui eſſe poſſunt, item *expreſſio diuret. ſeq. Vvilliſii.* ℞. *Milleped. viv. concoct. ſal. tart. ana* ℥ij. *contunde, & fortiter exprime Doſ.* gr. xl. vel l.

Remedia alia.

S T R A N G U R I A.

Tralliani ſententia.

Cauſarum ſtranguriæ diagnoſis.

Art. 1587. Urinæ difficultas partim cum dolore, partim ſine dolore oritur. Si igitur urina vix, & cum dolore excernitur, ſcire licet veſicam morbo laborare, ſin autem cum roſione vehementi etiam pus excernatur, & citra gravitatem, ulcus eſſe in veſica ſuſpicandum eſt. Si vero gravitatis ſenſus accedat ſuſpicabitur magis, aut de inflammatione, aut de abſceſſu, ſi abſque gravitate dolor, aut diſtentio ſola percipiatur retentionis cauſa erit ſpiritus copioſus; & flatulentus, & ſi æger nullum dolorem, aut tumorem; aut diſtentionem circa veſicam ſentiat ſcito obſtructionem, aut calculum in renibus, vel meatibus urinariis exiſtere.

Præterea ſi acrimonia quædam in urinis, & totus habitus ad acriorem bilioſioremque fuerit converſus, conjiciendum prorſus eſt ſtillicidium ob roſionem quæ ex acrimonia provenit; excitari; ſin autem nihil tale fuerit, ſed contra & urina magis alba appareat & ea quæ præceſſerunt frigidiora, frigida potius intemperies veſicæ cauſari debet, quæ urinam non ſini evenire.

*Art.

Art. 1679. Ad obſtructionem urinarum quæ ex viſcoſis humoribus naſcitur, bene facit oxymel, & mulſa, & decoctum rhamni, quod ex radice ipſius fit, item origani decoctum, ac magis adhuc, ſi magna obſtructio fuerit, ut urinæ retineantur, efficax eſt corticis tithymalli decoctum, quod incidit & aperit. Earumdem curatio.

Si quidem acrimonia fuerit, humectantibus & contemperantibus, nullo calido, aut ſalſo utendum eſt. Omnino igitur ptiſana his utilis eſt per ſe, & cum modico hydromelo, aut chryſattico, interdum etiam cum lacte. His apta ſunt etiam continua balnea, & aqua tepida ante cibum, & cucumerum medulla, & pepo, & germina fœnugræci, & uva dulcis, vinumque dulce, quale eſt Bithynum.

At ſi ſtillicidii vitium ob frigidam intemperiem fieri contingat, iis quæ calefacere poſſunt; & in victu, & in medicina uti neceſſe eſt. Vinum igitur calidius his eſt idoneum, mulſum abſinthites. Inter olera apium, porrum, daucus, & quicquid citra raſionem calefacit. Interdum ſcordii, & artemiſiæ decoctum ad ſtillicidium, & difficultatem urinæ benefacit, ubi non eſt multa acrimonia, aut inflammatio.

Ettmulleri ſententia.

Art. 1680. Stranguria, Latinis urinæ ſtillicidium, eſt quando urina guttatim excernitur cum acerbo dolore & continua ſtimulatione ex acore urinæ; ulcus veſicæ interdum pedetentim ſequitur. Stranguria quia.

Art. 1681. Exhibendum eſt *emeticum* cujus vires magnæ ſunt in affectibus urinariis, item *laxantia* cum *mercurio dulci*, *rad. liquiritiæ cum fol. malv.* in jure pulli, decoctum *cort. aurant. opiata*. Pro euporiſto decoctum *raparum* remedium ſine pari, decoctum *ſem. cannab. ol. amygd. dulc. ſyr. de alth. ſuccus cancrorum fluviat. decoctum bacc. alkekengi cum paſſulis*. Conveniunt *clyſteres emollientes*, *in injectiones* in veſicam ex *lacte cum ol. amygd. dulc.* &c. *Thermæ* etiam proſunt. Curatio.

Pujati ſententia.

Stranguria potior cauſa. *Art.* 1682. At nunc mihi illud animadvertere liceat, quod neſcio an a practicis huc uſque ſatis animadverſum ſit. Ajunt equidem inter ſtranguriæ cauſas eſſe humores acres in veſica productos; at horum humorum genis clariorem ideam nobis minime objiciunt.

Mihi itaque ſæpe animo ſubiit, an non vitiata ſecretio illius humoris, qui e glandulis nerveæ veſicæ tunicæ extillat, veſicam irritando difficultatem urinæ quandoque non pariat) Sic ab acriore lympha per glandulas Epiglottidæas, Aritenoidæas, tracheales ſecreta; muſcularibus trachææ fibris criſpatis, & homo ad tuſſiendum ſubinde impellitur, & reſpiratio vitiatur. Forte etiam omnino ſublata quandoque muci veſicalis ſecretione, contra irritantes urinæ ſales, nuda veſica exponetur, vitiumque in lotio reddendo manifeſtabitur; quæ omnia a cl. Hiſteri adnotatione illuſtrari videntur, qui animadvertit glandulas dictum mucum ex Graaſſio, & Drecke ſecernentes, circa veſicæ collum magis conſpicuas apparere, ubi nempe mejendi ſtimuli a ſtrangurioſis percipiuntur.

Omnia hæc non ita a ratione abhorentia mihi videntur, ut ea ſæpiſſime contingere non credam; potiſſimum quia Cous Senex inter morbos, qui ſenes corripiunt, quos a defluxionibus cum tuſſi;ab articulorum doloribus; a totius corporis pruitu; aliiſque morbis, ſive a craſſo, ſive ab acri phlegmate provenientibus tentari dixit, urinæ quoque ſtillicidia, difficultateſque numeravit. Quin praxis quotidiana oſtendit, ſenes eos potiſſimum ſtrangurioſos fieri, qui mucis, ſeu lympha acriore ſcatent.

Farrago ſententiarum.

Stranguriæ a dyſuria differentia. *Art.* 1683. In ardore urinæ magis afficitur urethra, & ſphincter ab ejuſdem urinæ acrimonia, quod inde conſtat, quia retineri poteſt per aliquod tempus, donec ejus quantitas fuerit collecta, & tunc demum, quando excernitur, doloris ſenſus percipitur, in ſtranguria vero ureteres, & veſica magis afficiuntur, hinc

etiam

tiam dum per ureteras, guttula urinæ deſtillat ad veſicam ſtatim, & in his, & in veſica dolorem atque ſtimulum ad excretionem inducit, hinc hoc in affectu continuo mingere conantur ægri.

Art. 1684. In Cura ante omnia intentio dirigatur ad acrimoniæ correctionem, quæ obtinetur: primo per diluentia, copioſum potum aquæ fabarum ex conſilio *Sennerti*, vel aquæ extinctionis fabrorum &c. deinde per abſorbentia terrea, oculos cancr. lapides &c. tertio per viſcida, & glutinoſa, maſtichen, thus, gumm. arab. tragacanth. terebinth. mucilag. ſem. pſyll. & cydon. lac bubul. & caprin. emulſ. ſem. quat, frig. maj. min. amygdal. & caſtanear. decoct. ptiſanæ & rapar. paſſar. rad. malv. glycyrrh. &c. quibus non male ſi dolor fuerit nimius anodyna: ut ſunt ſem. papav. alb. & hyoſcyam. vel crocus adducuntur. *Langius*. Stranguriæ curatio.

Art. 1685. Non inconveniens quoque cuncta hæc glutinoſa, & pinguia, vel loco illorum albumen ovor. conquaſſat. terebinth. cum album. ovor ſubactam, & ſub emulſionis forma, aut mel dilutum, vel balſamum ſulph. vel de Copayva in ipſam veſicam per urethram immittere: longe enim citius inviſcationem acrimoniæ præſtabunt, quam interius ſumpta; in primis ſi jam eroſa, & inflammata ſunt interiora. Maxime per inſectiones.

Art. 1686. Stranguria (ea nempe quæ a veſicæ ſphincteris, aut adjacentium partium phlogoſi oritur) auſcultat ſæpiſſime ſolis diluentibus calidis, ex. gr. thee, coffee, tanta copia adhibitis, donec lenis diaphoreſis ſuccedat, conjunctis, ſi neceſſarium videatur, temperantibus nitroſis, *Junkerus*. Quæ a phlogoſi diluentia repoſcit

Art. 1687. Decoctum foliorum ribium nigr. utile admodum expertum eſſe, in ſtranguria teſtatur *Foreſius*. Olei ceræ gutt. iij. vel iv. in decocta cicerum rubrorum exhibitas Stranguriam ſolvere inquit *Hartmannus*. Externe vero axungiam hirci umbilico applicat *Helmontius*, & oleum maſtiches ſtillatitium, nec non inſeſſu, & fomentationes ex herbis emollientibus peragit. Remedia varia.

Ad ſtranguriam, inquit Lucas Tozzi, ea potiſſimum convenire videntur, quæ urinæ acritudinem temperant, quando vero morbus conſequitur arenulas, calculum, inflammationem, aut veneream luem, medicamenta his opportuna in uſum ducenda ſunt.

Si a cantharidibus. *Art.* 1688. Si a cantharidem uſu aut ex alia acrimonia morbus oriatur, conducunt in primis viſcida, & glutinoſa ut emulſiones ſem. frig. min. & major. juxta *Riverium* & *Binningerum*, lac in quo fl. chamæmel. decocti ſint; atque etiam ex *Sibbaldo* reſina abjetis magn. nuc. moſch. cum ſaccharo, aſſumpta tamquam ſingulare remedium.

DYSURIA.

Ettmuleri ſententia.

Dyſuria quis. *Art.* 1689. Dyſuria eſt excretio urinæ cum conatu & dolore, & ardoris ſenſu; ut plurimum fit *ab abraſione muci naturalis ductuum urinariorum, quos iſto munimine orbatos urinæ acrimonia irritat* & vehementer lædit; quandoque cauſatur ab excoriatione vel exulceratione veſicæ colli vel urethræ; excernitur materia craſſa vel mucilaginoſa, nutrimentum partium læſarum; malum eſt perquam moleſtum, non tamen per ſe lethale, interdum diuturnum, unde periculum eſt, ne exulceretur tandem veſica, aut urinæ incontinentia ſuperveniat.

Remedia nonnulla. *Art.* 1690. Remedia ad ſtranguriam hi conveniunt ut *ol. amygd. dulc. decoct. malvæ, terebinthinata &, balſamica, antimon. diaphor. cum tereb.* in forma pil. *clyſteres emollientes, injectiones*, de quibus vide locum. *p.* 738. *Sequens mucilago valde commendatur*, Gum. ℞. Arabic. ℥ij. tragacant. ʒij. aq. cinnam. ten. ℥x ſyr. de alth. ℥ij. f. *Mucilago cochleatim ſumenda.*

Lucæ Tozzi ſententia.

Dyſuriæ a ſtranguria diſtinctio. *Art.* 1691. Dyſuria ſeu mejendi difficultas, quamvis a nonnullis cum ſtranguria confundatur, proprie tamen ab illa differt: etenim in dyſuria non cogitur veſica tam frequenter, & guttatim urinam reddere, cum poſſit, nedum juſto tempore illam continere, ſed etiam diutius, quam deceat. At vero cum emititur, difficilis ſimul, & dolorifica eſt, quamvis cum prodierit ubertim profluat.

Cauſa. *Art.* 1692. Hujus cauſa refertur quoque, vel ad vitium urinæ, quæ mordax, & acris eſt, unde dici con-

conſuevit ardor urinæ; vel ad veſicæ cervicem, & urethram eroſam, & ulceratam fortaſſe a calculo, arenulis grandioribus, & aſperis, lue Gallica, medicamentis acribus præſertim ex cantharidibus, injectionibus in penis ductum aquarum erodentium aliiſque.

Art. 1693. In Dyſuria danda opera eſt, ut urinæ mordacitas temperetur, illaque quodammodo dulceſcat: quambrem expreſſiones alias memoratæ ex ſeminibus. & conditurìs anodynis hic locum habebunt, & multo magis ſi urinæ ardor, ex cantharidum uſu oriatur. Gummi Arabicum pulveratum optimum dicitur a Boyle ad urinæ ardorem. Item gummi tragacanthum, gummi ceraſorum, & prunorum, cum albumine ovi inſpiſſato, & ſiccato, rad. alth. & ſymphyti, & ſuccus glycyrrhizæ. Curatio.

Art. 1694. At vero ſi ulcus in veſicæ orificio timeatur, inutilia iſta erunt, ſicut etiam in ſenibus ex languore; & mucoſis, acidiſque ſuccis; in quibus expoſtulantur roborantia, attenuantia, & aromatica ſubamara, vinum, viniqne ſpiritus. Commendat Heurnius vinum tenue cum myriſtica, & lixivium ex cineribus roriſmarini, & vino albo, Thonnerus ol. ſuccini puriſſimum ad gutt. vj. in aqua petroſelini, & Horſtius etiam aromata in urinæ ardore præſcribit, quamvis vitioſus humor acer, & calidus videatur. Si ab ulcere fiat.

Art. 1695 Victus ratio ejus ſit conditionis, ut nec urinam, crudoſque ſuccos cumulet, nec ad vias urinæ recrementa deducat. Modico igitur cibo, & parciori potu utatur æger, acria, & acida devitet, ſed in cibum urtica minor, ſyſymbrium aquaticum, raphanus, ſiler, cæpa, aliaque his ſimilia in juribus excocta ſæpe ſæpius contulere. Victus ratio.

Cæterum Narcotica, & opiata tuta non ſunt, niſi dolor urgeat nimis. Cautela.

Farrago ſententiarum.

Art. 1696. Multis difficultas ſuit urinæ, quod corpos veſicæ aut craſſius fuerit, aut quod multa pituita corporis veſicæ adhæſerit, unde aliqua ex parte occudata fuerit capacitas ipſius ipſius veſicæ; & ſic pauca urina contenta fuit. Id vero vitii maxime iis contingit quibus, car- Dyſuriæ cauſæ aliquando difficiles.

carnoſits aliqua in urethra fuerit. Nam tenuior & ſubtilior pars materiei, excreta fuit per penem: craſſior vero remanſit, quæ obhæreſcens id ſymptoma attulerit. Et hujus dyſuriæ, & brevis mictionis cauſa ignoratur. Id Domino *le Veau* contigit. Medici putabant eſſe calculum, aut reſolutionem aliquam. Et hinc niſi diligenter animadvertitur, datur occaſio generationi lapidis utendo diureticis, & perperam falſa calculi, opinione utimur, iis, quæ frangunt calculum, quum dyſuria a veteri carnoſitate fortaſſe fuerit. *Ballonius de Conſtitutione æſtiva anni* 1578.

Cauſarum curatio. *Art.* 1697. Dyſuria a calculo, inflammationibus & ulceribus, gonorrhœa, febribus variis, aliiſque, quotum ſymptoma eſt, remedia repoſcit, quæ hujuſmodi cauſis aptiora cognoſcuntur, quæ vero ab urinæ acrimonia oritur ita curari debet. Phlebotomia primo ex brachiis mox e pedibus pro plethoræ magnitudine, virium & ætatis ratione, aut inflammationis periculo repetenda celebratur, clyſteres inde ex ſero lactis aut ipſo lacte cum rad. alth. liquir. lilior. malv. utriuſque, portulac. lactuc. plantag. nymph. violar, ſedi utriuſque, telephii, acero, endiv. &c. Seminibus quat. frig. maj. min. ſem. pap. alb. fœnugr. libi, pſyll. cydonior. chamæmel. melilot. malv. trium cordial. nymph. cum caſſia, lenitivo, butyro inſulſo, ol. lilior. violac. lini., amygdal. dulc. &c. mel. violac. roſac. &c. Per os autem exhibenda ægro quæ bilem contemperant ejuſque acrimoniam demulcent. Proſunt & mucilagines cum decocto alth. addito nitri momento, & ſerum lactis in quo decocti fuerint flor. chamæmel. cyani, calcatrippæ. Ad humores ſimul purgandos, & leniendos confert dilutum caſſiæ in decocto rad. alth. & ſummit. aut flor. malvæ cum cryſtal. mineral. ad plures dies uſurpatum; ſed his omnibus adjungenda venit diæta refrigerans, & leniens, ex *Calmette*.

Dyſuria a ſtomacho. *Art.* 1698. Dyſuriam præcipue in ſenibus aliquando ſtomachi, & primarum viarum acidis putridiſque viſcoſitatibus oriri obſervat *Doleus*, quo caſu jubet vomitoria, & ſtomachica; item terebinthinata omnia, & aquam contra ardorem urinæ *Mynſicht*, & decoctum contra ardorem VVeckeri. Præſtare quoque ſuccinata, aut, inter quæ eſſentiam ſuccini, vel balſa-

ſamum ſulph. ſuccinat. vel liq. C. C. ſuccinat. aliis palmam præripere affirmat. Cum addit: Parens meus optimus dyſuria vexatus ab uſu eſſentiæ ſuccini egregium levamen ſenſit.

Art. 1699. Ad magis liberum reddendum urinæ exitum inſtituatur ſemicupium, in quo dum per temporis ſpatium æger, regio pubis ejus inungitur linimento ex unguento martiali agrippæ & ol. laurin. parat. Sic etiam enemata ex lacte puro, vel mucilaginibus mixto optima ſunt. Hiſce nihil juvantibus ad Thermas confugiendum eſt. Externa quædam ad dyſuriam.

Art. 1700. In Ephemer. German. (Decur. II. Ann. 9. Obſ. 61.) narratur de Comite quodam, quem pertinax dyſuria per aliquot dies lecto affixum tenuerat, donec terrore vehementi incuſſo ex incendiariæ campanæ ſono percepto, viſaque ſimul in proxima vicinia ingenti flamma ſanatus fuit. Dyſuria metu ſanata.

URINÆ INCONTINENTIA.

Æginetæ ſententia.

Art 1701 Relaxatio muſculi collum veſicæ ambientis urinæ incontinentiam producit; quapropter pueris fere accidere conſuevit, proinde communiter iis, quæ robur inferunt potiſſimum utendum, caventes quæ valide refrigerant: foventes potius ægros, quantum fieri poteſt, calidis. Refrigeratio enim veluti reſolutionis vim obtinet. Cauſa & indicationes.

Naturaliter autem huc faciunt. Gallinaceum guttur crematum aqua tepida jejunis potui exhibetur, aut leucanthemi flores modo non abſimili, aut leporis teſticulus in vino bene fragranti friatus bibendus porrigitur: nepeta item, myrrhaque ante cœnam, aut rutæ ſylveſtris ſemen toſtum per triduum propinatur. Pudenda vero eorum, creta cimolia cum ſucco perdicii circumliniri ex uſu eſt. Remedia

Ettmulleri ſententia.

Art. 1702. Involuntari urinæ profluvii cauſa eſt deficiens ſphincteris veſicæ conſtrictio a paralyſi, contuſione, Incontinentiæ.

ſione, diuturniori mora in aqua frigida, partu diffici-li quandoque in ultimis geſtationis menſibus. (*Lecti-mingi* plerumque ſunt vel infantes vel ſenes ſub cura medica haud cadentes.) Affectus eſt difficilis curatu: qui vigilantibus contingit; in ſenibus immedicabilis, niſi interdum iis *thermæ* ſuccurrant, in morbis acutis male ominatur.

Curatio difficilis. *Art.* 1703. Pro ſcopo curativo in genere conveniunt *aſtringentia*, *nervina* & *antiparolytica*, ſpeciatim de-coctum e *lignis ſudoriferis*, *calamintha* & *mentha pulv. maſtic. thus*, *gum. Arab. caſtor* &c. laudantur: ſpe-cificum audit *guttur galli toſtum* ad ℈i. in vino rub. propinatum, item pulv. *tunic. ſtomach. gallin. puden-dum ſeu vulva ſuis* quocumque modo præparat. in vi-gilantium ac dormientium affectibus ſingulare experi-mentum, *mures exſiccati vel in butyro elixati*.

Langii ſententia.

Urinæ inconti-nentia ex riſu. *Art.* 1704. Veſicæ urinariæ ſphincter in quibuſdam ſubjectis ſolemniter riſu exceſſivo laxatur ob nimium conſtrictas fibras ejus motrices carneas tunicam mediam efformantes: novi puellam cui involuntarie a riſu ſem-per fluebat lotium, niſi faſciis ventri arcte circumje-ctis munita incederet, utpote quo unico medio hucuſ-que admodum rebelle malum ſufflaminari potuit, ſine dubio ob cohibitum muſculorum abdominis enormem motum, quo urinaria veſica alias comprimebatur. Con-cordat cum hoc exemplo illud quod in Act. Haffn vol. III. pag. 13. legitur de virgine, quæ non mingebat, niſi ab ancilla ſimul mingente admonita, vel facetiis, & jocis ad affatim ridendum invitata, ſed hoc quidem fœminis commune eſt in Italia quod ſub vehementi cacchinno urinam continere nequeant.

Diamnes quæ. *Art.* 1705. Licet quodammodo ad involuntariam mi-ctionem urinæ ſtillicidium ob continuam irritationem quam patitur veſica a liquore acri allabente pertineat, ſolum tamen hic de illa incontinentia agimus, quæ ſi-ne omni dolore, ac fere inſenſibiliter inter dormien-dum potiſſimum accidit, quæ alias peculiari nomine *Diamnes* audit,

Cor-

Corripitur hoc affectu ſolemniter infantilis, & puerilis ætas: quandoque vero, & in adultis vel in ipſo ſenio hoc vitium deprehenditur, ſic ut vel plane urinam non contineant, ſed omni momento involuntarie tranſmittant, aut ſaltem ſi per diem, & vigilantes illam ſupprimant, noctus tamen & ſomno ſepulti ſtragula permingant, qui ultimi propterea ſtylo Helmontiano *lectimingæ* vocantur. Deſcriptio.

Art. 1706. Cauſa unice veſicæ ſphincteri tribuenda, qui vel impar eſt retinendi urinæ copiam ut in infantibus potatoribus quibuſdam, & ſenibus, vel irritatur ab acrimonia urinæ: calculo, aut uteri magnitudine in gravidis, vel paralyſi afficitur ob caſum ab alto, vertebrarum, aut oſſis ſacri luxationem &c. vel ob læſionem fibrarum ex ſcalpelli Chirurgici acie in partus, & calculi ſectione, ineptus plane ad retinendum redditur. Cauſa.

Pueris potatoribus, & ſenibus detrahatur potus dum cubitum eunt, deinde per adſtringentia, & nervina ſphincter roboretur. Curatio.

Si ex irritatione ſphincteris, corrigenda eſt acrimonia potu ex ficubus, paſſulis, & glycyrriz. parato, quem expertum laudat *Bartholinus* in Actis Haffnicis Vol. II. p. 273. Si calculus in culpa fuerit ejus cura habeatur. Si uteri magnitudo, abſoluto geſtationis tempore, & fœtu enixo ſponte ſua curabitur.

Quæ ex luxatione eſt per ſolam repoſitionem, ſicut quæ ex paralyſi per antiparalytica &c. reſtituitur.

Tandem quando ſphincter plane dilaceratus, vel diſſectus eſt, ambigua admodum erit cura; præprimis ſi morbus jam inveteratus fuerit.

Morgagni ſententia.

Art. 1707. Ubi fœminis hypogaſtrium tumeat, etſi læſi uteri non deſint notæ, de veſica tamen, quæ ante uterum ſita eſt, non eſt omnis prætermittenda ſuſpicio. Hoc ſancivi multiplici edoctus obſervatione, præſertim vero Mulieris 40. circit. annorum natæ quæ profluvio ſanguinis ex genitalibus cum acerbiſſimis hypogaſtriis, & ſubjectarum partium, nocturnis præſertim doloribus correpta, tunc ſenſit disjecta quædam Incontinentiæ urinæ caſus ſingularis.

dam turbercula quæ olim in medio hypogaſtrio perceperat in unum tumorem coaluiſſe. Subſequente vero anno cum hic tumor in ea ipſa ſede eſſet, eo tamen uſque aſcendit ut ab umbilico vix duobus diſtaret digitis tranſverſis, ſubrotundus, æqualis, prominens, & renitens. Aſſiduum acceſſerat urinæ ſtillicidium, dolor ſpaſmodicus ad guttur, nauſea, & vomitus aliquando, macies, febris. His malis admodum farcta decubuit, & intra ſex ſeptemve dies tandem defuit nemine dubitants quin ex cancroſo uteri tumore defeciſſet. Et cancer quidem uterum ex parte eroſerat, ſed tumor ad ipſum non attinebat ut ex cadaveris diſſectione innotuit, in quo repertum magnum illum tumorem fuiſſe veſicam urinariam valde diſtentam, & lotio plenam, quæ ad hujus expulſionem ſe ſe contrahere penitus nequibat, quia ejus anterior facies alte ſupra pubem cum ventris parietibus coaluerat.

Cruciones ſtrategicæ. Ratio cur ex disjectis olim tuberculis unus factus ſit tumor, videtur ad diſtentam attinere veſicam, quæ dum altius vi ſpaſticorum cruciatuum ſe efferre incœpit, proxima inteſtina ſurſum urgendo, & partes eorum aliquas inferiores comprimendo, illam fortaſſe diviſorum tuberculorum ſpeciem ex iis effecit. Porro quis unquam, qui lotium a veſica non retineri ſed jugi ſtillicidio effluere cognoviſſet, ſuſpicatus, id quod erat, fuiſſet, magnam tamen lotii partem in veſica reſtitaſſe? *Ruiſchius* ſimilem veſicæ plenitudinem in puerpera deprehendit, quæ pariter nihil urinæ in veſica, quamvis magna ejus copia diſtenta, ſe credebat habere, eodem, ut videtur, ſtillicidio decepta, & in Sepulchreto Theophili Boneti altera mulier proſtat cui fœtus indicia erant uterum gravantis, ſed revera nihil niſi magnus abſceſſus, qui inter anteriores increverat veſicæ tunica, geſtationis tumorem mentiebatur.

Farrago ſententiarum.

Remedia varia. *Art.* 1708. Urinæ incontinentia recens, quia ſphincterem veſicæ debilem pro cauſa agnoſcit roborantibus, & nervinis externis atque internis, martialibus

aro-

aromaticis, ac ſpirituoſis, balneis martialibus, & nervinis, vino rubro, vel alio generoſo modice uſurpato curanda; atque externa præcipue regioni pubis, & perinæi imponenda. Urinæ incontinentia poſt partum a læſione, laceratione, debilitate, relaxatione, vel paralyſi cervicis veſicæ oriri ſolet, & malum eſt moleſtiſſimum atque ſimul ut plurimum per medicamenta curatu difficillimum. Interea tamen roborantia, & traumatica principio ſæpe aliquid proficiunt, ut infuſa herbarum traumaticarum, eſſentia, traumatic. VVedel. tinct. terr. Japon. chinæ, & caſcarillæ, immo, & tincturæ martiales; item externe fotus herbarum illarum cum vino rubro, vel aqua ferrariorum facti, & ſæpius applicati. *Heiſterus.*

Ad urinæ incontinentia laudatur veſica capræ, aut agni exſiccata, & pulverata, atque ad ʒj. in vino rubello epota, ſæpiuſque repetita, vel veſica vervecina in clybano ſiccata, ac deinde pulverata, ut ſcribit *Robertus Boyle.*

Alii laudant pudendum ſuis cum braſſica capitata; nec non piſcis in ventre lucii inventus, cinis erinacei, gummi Arabicum, ſtyrax calamita, cera, myrrha, mentha, hypericum. Vinum autem, in quo decocta ſint ruta, caſtoreum calyces, glandium quernarum, ſemen myrti, & thus commendatur a P. Bayro, qui Bayrus emplaſtrum quod habet: Laudani, & maſtich. ana ʒij. lign. aloes, ſtyrac. calamit. cinnam. & terebinth. ana ʒj. & cum ſucco menthæ pubi, & perinæo etiam applicat.

Magni faciunt alii pulverem a Rhaſi deſcriptum, vel murem decorticatum, & in cibum exhibitum, quo remedio ſe edoctum fuiſſe a mulieribus Delphenſibus teſtatur *Foreſtus.*

Fomenta quoque ex verbaſco, mentha, myrtho, abſinthio, balauſtis, roſis punicis, adjecto alumine proſunt. Item balneum, & unguentum valde efficax conficit *Hartmannus.*

Sed elegans ſane, atque admirandum remedium memorat *Henricus ab Heers*, quod eſt: bufonis vivi in nova olla uſti pulvis ſacculo e collo ſuſpenſus, quod in Mercatore Leodienſi ſe expertum eſſe teſtatur.

MICTUS CRUENTUS.

Coelii Aureliani ſententia.

Singularis mictus cruenti cauſa.

Art. 1709. Fluor ſanguinis per veſicam manifeſtus eſt quando acervatim per urinæ meatum ſanguis excluditur. Solent enim ſicut in podice, vel fœminarum ſinu, aut matricis collo, etiam in veſica hæmorrhoides generari, quæ fluorem ſanguinis præſtant, quibuſdam intervallis variatum, quod oportet apprehendere prudenter, cum non coacervata primo fuerit effuſio, ſed augmentis quibuſdam promota, interjectis defectionibus, ac ſæpe retento ſanguine doloris pubetenus admonitu; ceſſante cum tenſione inguinum, & gravedine clunium, vel renum conſenſu; & cum ſanguis (iterum) erupit ſupradictorum relevatione ſequente.

Mictus cruenti diagnoſis: quonam e loco ſanguis veniat?

Art. 1710. Eſt præterea ex putredine ſanguis ater, & male redolens, atque purulentus, qui ex ulcere proficiſcitur, dolore antecedente; quo putredinis cauſa advenisse videtur, tum etiam antecedentibus excuſſu, ſaltu, aut percuſſu. Sed quoniam non ſolo ex ambitu veſicæ fluor iſte fit, ſed etiam ex collo, vel mictualibus vii acervatus ſanguis excluditur, aliquando etiam de renibus, erit locorum diſcretio facienda.

Nam renibus patientibus dolor in clunibus (ſeu lumbis) demonſtratur, veſicæ autem ambitu patiente ſub umbilico, vel pube tenus apparet dolor, & ſæpe urinæ commixtus ſanguis excluditur; item collo veſicæ patiente circa veretri initium, quod Græci perinæon vocant, dolor ſentitur. Mictuali autem via patiente, ipſam vereri radicem dolor afficit, teſtante ſanguinis puritate, cum jugi; & non intercapedinata emiſſione, etiamſi digitis loca, quæ juxta infimam partem veretri ſunt preſſerimus. Nam ſi ex aliis locis ſanguis feratur digitorum impreſſione magis abſtinetur, cum ſupradictis locis h. e. perinæo, vel podici vicinis renitur impreſſio. Tunc enim ex veſicæ collo impedito preſſu referetur, ac in ſuperioribus viis abſtinebitur.

Curatio.

Art. 1711. Solutionem patiente veſica locandus eſt, æger in frigido mediocriter loco adhibita requie, cum abſti-

abſtinentia, & articulorum tenaci ligatione, & ſi ſanguinis fuerit fluor lumbis prominentius ſublevatis; & officio mictus præmonente, quantum datur, imperandum ægro, ut neque id retento faciat ſpiritu, neque vi quadam, vel conatu.

Apponenda etiam ſpongia nova aceto tincta ſecundum clunes vel umbilicum pubetenus, ac uſque ad veretri initium, addita tenaci cum amplexu ligatura. Tum Epithemata iiſdem locis atque cucurbita conſtrictiva adhibenda.

Potus dandus frigidus, parvus cibus, medicamina quæ ad ſanguinis fluorem, & ſputum conveniunt. Prodeſt & ſeſſio ex vino vehementiori confecta, in qua ſint præcoctæ myrtæ bacculæ cum roſis: vel in poſca aut aceto facta decoctio herbæ thaliæ vel rubi, aut mali punici corticis, & horum ſimilium.

Vel per ferramentum quod Græci *catheterem* vocant injectio facienda eorum, quæ ſimiliter medendo conſtringant ut acaciæ, hypociſtidis, aut plantag. ſucci, vel polygon. intybi vel poſcæ frigidæ per ſe, aut adjuncta thuris ʒj. cum æquali pondere hypociſt. vel galæ cum vino nigro vel thaliæ herbæ aqua cœleſti concoctæ; quæ cum fuerit expreſſa, & adjecta, erit aqua recoquenda, donec ad mellis veniat craſſitudinem.

Ettmulleri ſententia.

Art. 1712. Sanguis, qui tingit urinam, frequenter a renibus effluit, interdum ex ureteribus, interdum ex veſica, aut ex arteriolis penis; eſt hæmorrhagiæ ſpecies. Præcedere ſolet dolor gravativus & tenſivus in loco affecto; aliquando eſt *criticus*; a diureticis fortioribus interdum cauſatur, item a nimia venere, a contuſione, vel caſu ab alto, equitatione, ſaltatione, &c. urina ſanguinolenta ſemper eſt, opaca, turpida, & craſſiuſcula plus minus, prout plus minus ſanguinis eſt permiſtum ex opaco nigreſcit, ita ut linteum immerſum ſuo rubore ſanguineo inficiat, ſi aliquamdiu ſteterit, craſſamentum deponere ſolet nigreſcens, ſanguinem grumoſum exacte referens. Mictus cruenti cauſæ variæ.

Art. 1713. In genere tollenda eſt ſanguinis acrimonia; remedia ad *hæmoptyſin* dicta conducunt; ve- Indicatione

curativa. *næſectio* interdum locum habet; *cathartica* non conveniunt excepto *rhabarbaro*; ſemen *hyoſciami*, ſicut in aliis hæmorrhagiis, vim ſingularem obtinet.

Mayerni ſententia.

Intentiones. *Art.* 1714. In mictu cruento intentiones ſunt, ut humorum acrimonia, ſi adſit, obtundatur, aut impetus minuatur; inflammatio ſi adſit, tollatur, & vaſa conſolidetur & conſtringantur.

Curatio ſingularis. *Art.* 1715. Vidi quemdam, annorum circiter 40. qui a retentricis renum imbecillitate & vaſorum laxitate tantum cruoris fundebat cum urina, ut corpus macilentum, exangue & pene tabidum evaſerit, pulſum habens languidum ac febrilem. Eo uſque res devenerat, ut refrigerata urina, inconcoctus ſanguis in ea concreſceret albicans, & gelatinæ potius quam ſanguinis affinis. Vano labore aſſumptis & adhibitis omnibus remediis, tandem intra tres quatuorve dies convaluit, hauſto quotidie mane *lacte vaccin.* recens mulcto ſupra ramum *menthæ rubræ* eoque calente ex animali, dulcorato ſatis *ſyrupo cydon.* & *cinnamom.* plures annos ſupervixit.

Friderici Hoffmanni ſententia.

Phlebotomia quando adhibenda. *Art.* 1716. Si malum a criticis hæmorrhagiis ſuppreſſis oriatur præcipuum tam ad curationem, quam ad præſervationem in venæ ſectione repoſitum eſt momentum; quare ſanguinis miſſio in principio largior quidem inſtituenda eſt. Quando vero ſanguinis mictus ſuas ſervat periodos, duabus vel tribus ante acceſſionem horis vera pertundenda, & prout corporis conditio fert, ſanguis emittendus.

Mictus ſanguinei curatio. *Art.* 1717. In mictione ſanguinis ab ulcerato rene, vel veſica, vinum album mellei coloris jucundiſſimum, probe temperatum bibendum peritiſſime ſuadet *Hippocrates*. Alvi laxitas item concilianda eſt rhabarbarinis præcipue paſſulis mixtis, ut ſunt paſſulæ corinthiacæ, ſolutione rhabarbari per blandam inſpiſſationem laxativa reddita, vel pulvere rhabarbari cum cremor. tart. nec non clyſteribus emollientibus. Fervor ſan-

ſanguinis temperandus nitratis & pro vehiculo, ſero lactis dulci & acidulo, aqua decocta hordeo vel ſola etiam aqua pura fontana Vaſa nimium laxata leviter adſtringenda decoctis vel infuſis ex leviter vulnerariis: ut agrimon. heder. terreſtr. equiſeto, millefol. cum ſummit. virga aurea, rad. conſol. maj. melle Pruſſico renibus mirum amico, quæ decocta pro re nata etiam miſceri poſſunt cum lacte. Renibus aut veſica exulceratis conferunt, ſyrup. dialthææ Fernelii, item decoct. Foreſti nec non ejus, quod Minſichtius contra mictum cruentum laudat. Facit hic quoque infuſum, quod præter jam dictas herbas vulnerarias cortic. rad. acaciæ, gummi caraſor. habet.

Art. 1718. Ad dyſuriam immo iſchuriam, quæ frequens & periculoſum renalis, vel etiam veſicalis hæmorrhagiæ ſymptoma eſſe ſolet, dum ſanguinei grumi ureterum principium, ubi veſicæ inſeruntur, vel ipſius ſphincterem veſicæ obſtruunt, non certe efficacius, & promptius auxilium, quam aqua pura calida, copioſe hauſta, & exterius balneum applicatum proſtrat. Tum quoque præſtat aquam tepidam ſyringa in urethram, & veſicam injicere, quo acris humor diluatur, & grumuli hi diſſolvantur. Atque etiam ipſe Hippocrates eadem hæc remedia commendat, lavacrum nempe aquæ calidæ, & tepefactoria ad locum affectum oppoſita. Quodſi vero grumos ſanguineos in ipſa veſica, ſeu ſpinctere ejus obvios ſpaſmi oriantur, ut inde rotalis, & pernicialis iſchuria non inducatur, interne emulſionem ex ſemibus quatuor frigid. cum lapid. cancror. & nitro, externe vero veſicam repietam decocto flor. emollient. ex lacte abdomini applicatam, nec non alvi apertionem, cum manna, vel clyſtere emolliente, & oleoſo, uſus deprehendimus longe preſtantiſſimi.

Farrago ſententiarum.

Art. 1719. Interdum aucto corporis motu cruentum lotium abſque labe renis vel calculi præſentis ſuſpicione poteſt accidere. *Boerhaave.* Quandoque accidit nullo exiſtente calculo.

Art. 1720. *Lac ovillum* maxime laudatur a *Foreſto*; ſæpe: inquit, ſanguinis miſtum ſolo *lacte ovillo*, nem- Lac ovillium,

nempe ſumendo *lactis* ℥iv. & *bol. armen. ver.* ʒj. curavi. Idem etiam laudant *Hollerius* & *Duretus* ex *Hippocr.* & *Avicenna*.

Sanis quandoque accidit. *Art.* 1721. Conſtant mictionem cruentam ſtatis periodis recurrentem ob hæmorrhoides ſuppreſſas quibuſdam ſine ſanitatis detrimento accidere; Hinc verum eſt illud *Hippocr.* quando ait, quod ſanguinem mingere raro quidem, & ſine febre ac dolore nihil mali ſignificet, ſed laſſitudinum ſolutio fiat.

Art. 1722. Remedia ad hunc affectum curandum a capite de *hæmorrhagia* petenda ſunt. *Stercus porcinum* apud ruſticos eſt remedium certiſſimum pro jumentis ſanguinem mingentibus. *Radix ſymphyt. in lacte chalybeato coct.* quibuſdam profuit. *Electuarium Boyleanum*, *decoct. catechu*, *decoct. incraſſans*, *hauſtus japonicus*, *nitrum ſaturniſatum*, *trochiſci Gordonii*, &c.

Remedia varia. *Art.* 1723. Si excretio ſanguinea effuſiſſima ſit cum ſumma virium jactura, mixturam abdhibet Sylvius efficaciſſimam ex aq. plantag. unc. ij. portulac. cinnam. acet. deſtillat. ana unc. j. ſem. coral. rubr. pp. lapid. canc. terr. ſigillat. ana j. laud.gr. iij.ſyrup.corall. Quercet. vel de ſymphit. Fernel. q. ſ. ad gratum ſaporem.

Si ſanguis purus mingatur. Ad urinam ſanguinolenta ſapo venetus ad ʒj. bis terve per diem ſumptus cum aliquo vehiculo multum valere ait Boylius; ut & flores conſolidæ majoris in vino rubro cocti, & bis in die aſſumpti.

Ulceris inde relicti curatio. Ulceri fortaſſis relicto abſtergendo conducunt præſertim decocta vulneraria cum balſamo ſulphuris, extractum hyperici, conſolidæ, verbaſci, pulveres ſarcotici dicti, terebinthina, tragacanthum, cera. Sylvio perutiles conſentur injectiones ex decocto plantarum aromaticarum in aqua, vino, vel hydromele, addito balſamo ſulphuris, vel Peruviano.

Mictus cruentus a cantharidibus. *Art.* 1724. Mictum cruentum naſci poſſe cantharidibus negat *Sennertus*, teſtaturque etiam ab uſu interno cantharidum ſe numquam tale quid obſervaſſe contrarium tamen teſtatur *Langius*, qui a cantaridum ſola externa applicatione pro veſicatorio mictum cruentum obſervavit. Id ipſum confirmat Boyle qui ſimul refert exemplum *Michaelis Paſchalis* Chirurgi, qui cantharides in pera geſtando mictum cruentum ſibi contraxit,

Art. 1725. Probe notetur circa uſum adſtringentium, nequis abutatur illis in omni mictu cruento tantum enim abeſt, ut locus ſit ipſis, ubi malum ex translatione ſanguinis ex alia parte, aut evacuatione critica, & naturali originem ſumat, quin potius illis in caſibus notabiliter noceant, naturæ conatum impediendo. *Langius*.

DE URINIS.

Inter legendum & ex obſervatione.

Art. 1726. Urina præcipue ex aqua, ſale, & terra conflatur; & quo plus ſalis reſpectu aquæ in ſe continet, eo rubicundior eſt, & quo minus, eo pallidior; & quo plus terræ, eo magis contentis ſaturatur, & contra; ſi itaque terrea & ſale multo abundet, dicitur urina craſſa, ſi pauco, tenuis: atque hinc quidem oriuntur maximæ urinarum diverſitates, ex quibus deducuntur judicia, ſcilicet, a *conſiſtentia*, *colore*, & *colentis*; adeo ut quicquid de urina aliqua perticulari pronunciari poteſt, huc tantum redeat; ſcilicet hanc urinam plurimum ſalis continere & terræ parum; ſecundam multo ſalis & terræ abundare, tertiam ex modico ſale & terra & plurima aqua conflari, & ſic de reliquis

Urinarum compoſitio & diverſitas.

Art. 1727. Colores urinarum ſunt albus, fulvus, flavus, rubeus & niger. *Albus* eſt vel *tenuis lympida & aquoſa*, vel *craſſior & ſubalbicans*, quæ juri carnium ſemicoctarum aſſimilatur; & hujuſmodi lotium pleramque reddunt pueri, dum febricitant, & etiam ii, quorum viſcera lumbricis ſcatent, & non ſolum hi ſed etiam pueri ſæpiſſime, qui optima valetudine fruuntur, adulti quoque nonnumquam, ut taceamus fluore albo vel gonorrhœa laborantes, in apparatu variolarum, ut ipſe ſæpiſſime obſervavi, excernunt *albicantem* urinam. *Alba remiſſior*, ut *lactea*, & *glauca*, incipientibus, & increſcentibus febribus reddita, copiam materiæ putridæ, naturæque laborem demonſtrat; quod ſi autem diutius fertur, longi frigidique indicium morbi præbet.

Colores varii. Urina alba.

Art. 1728. Urina *tenuis & aquoſa* in plurimis morbis oc- Tenuis & aquoſa.

currit;talis redditur in affectibus ventriculi,& indigeſti o nes ac cruditates plerumque denotat; item in chloroſi; cachexia, hypochondriacis & hyſtericis affectibus; hujuſmodi urina tenuis & aquoſa copioſa quantitate non raro eſt ſignum animi perturbationum,& ſæpiſſime paroxyſmorum hyſtericorum vel affectuum quorumdam ſpaſmodicorum prodromus, unde conjicere licet hos affectus a ſalibus urinoſis provenire, vel ſaltem iiſdem foveri. Tenuis urina quoque conſpiſcitur in diabete, hydrope, aliquando in apparatu variolarum, frequentius in declinatione. In nephriticis paulo ante paroxyſmum, denique a compotatione aquarum mineralium aliarumque liquorum tenuium, ſpirituoſorum, diureticorum, &c. In febribus male ominatur; a turbida & craſſa in tenuem & aquoſam mutata, eſt ſignum imminentis phrenitidis, ſcilicet, per materiæ febrilis in cerebrum metaſtheſin.

Citrina. *Art.* 1729. *Fulvus* ſive *citrinus color* in urina ſtatum naturalem ut plurimum denotat. Et quoad quantitatem urina deaet eſſe in proportione aliquanto minori (forſan ſubtripla) liquorum aſſumptorum: ab hac norma vero non raro deflectit, nunc ſuperabundans, nunc deficiens.

Flava ſive aurea. *Art.* 1730. Urinæ *flavæ* ſive *aureæ* duo ſunt gradus, viz. *flammea*, quæ in febribus tertianis, ut etiam in varioloſis, & non raro in benevalentibus cernitur: Et *crocea*, quæ hyſtericis, ſcorbuticis, hypocondriacis, ut etiam iis, qui rhabarb. crocum, folia ſennæ, &c. comederunt, plerumque cernitur.

Rubicunda. *Art.* 1731. Urina *rubicunda* eſt ſignum febricitantium, ſed non proprium; nam in ſcorbuto diuturno urina tam intenſe rubeſcit, ut non magis in febre ardente, in arthritide quoque urinæ intenſa rubedine ſaturantur.

Viridis ac nigricans. *Art.* 1732. Urina *viridis* ac *nigricans* eſt ſignum plerumque morbi cujuſdam virulenti aut venenati, aliquando in febribus quartanis conſpicitur, ut etiam in puerperis, & iis, quæ menſes habent obſtructos (teſte *Galeno*), in calculoſis etiam poſt calculum foras eliminatum, in melancholicis purgatio non operans urinam facit nigram; caſſia & alia quædam pharmaca intus ſumpta lotium artum reddunt.

Urinarum contenta. *Art.* 1733. Contenta urinarum reſpectu locorum in matula tria nomina ſortiuntur, viz. in ſummitate *nu-*

be-

beculam, in media *enæorema*, in ima parte *hypoſtaſin* vocamus.

Art. 1734. Nubecula in urina in morbis tam chronicis, quam acutis eſt ſignum redeuntis in ſtomachum fermenti, & recuperatæ plus minus digeſtionis.

Art. 1735. In ſummitate urinæ interdum conſpiciuntur *bullæ* & *ſpuma*; talem urinam vidi in mania laborante, in qua ſpuma & bullæ per integram nycthemeram manſerunt, & eadem urina hypoſtaſin valde nigricantem deponebat. *Cremor innatans* in urina phthiſicorum plerumque cernitur, ſed frequentius in hypochondriacorum. Urina in ſummitate *caudam* pavonis repræſentans ut plurimum eſt ſignum ſcorbuti. *Pinguedo* aliqualis & *guttulæ* quædam *oleoſæ* frequenter apparent in urinis febre ardente, colliquativa, aut etiam hectica, ulceribus renum, & ſimilibus afflictorum. Bullæ & ſpuma.

Art. 1736. *Enæorema* in praxi quandoque occurrit, ſed nihil peculiare, quod ſcio, indicat; niſi quod in febribus plenioris concoctionis appropinquantis indicium ſit. Enæorema.

Art. 1737. *Hypoſtaſes* ſive *ſedimenta* in urinis ſunt vel alba, vel nigra, vel rubra, autem ſaltem his vicina; *album ſedimentum* in benevalentibus occurrit, *nigrum* in Urinis nigris, de quibus antea. *Rubrum* & *craſſum* ſedimentum ad inſtar pulveris laterum in febribus intermittentibus, & remittentibus, & etiam in ſcorbuto, & colica frequentiſſime occurrit. Quibus febricitantibus, in Urinis ſubſidentia fiunt craſſiori farinæ ſimiles, longam infirmitatem ſignificant (inquit *Hippocrates in Aphoriſm.*) Sedimenta varia.

Art. 1738. Sunt & alia in Urinis contenta, quæ præternaturalia, & quaſi accidentalia dicta ſunt; talia ſunt arenæ, calculi, pus, ſedimenta furfuracea, ſanguis, &c. *Arenæ* in ſcorbuticis; *carunculæ* & ſedimenta *furfuracea* in urinis calculo laborantium, necnon in veſica & senum ulceribus excernuntur *furfuracea*: ſedimenta aliquando etiam im morbis cutaneis, ut pruritu, ſcabie, &c. occurrunt. Materia *purulenta* non tantum a renibus, verum aliquando a veſica, & meatu Urinario ulcere affectis in lotio deponitur; quandoque e vaſis, & locis genitalibus ſaniet, ſemen Contenta præter naturalia.

cor-

corruptum, & fluor albus urinis ſuffunduntur, & ſubſidentias purulentas efformant; poſtremo ſedimenta purulenta in Urinis peripneumonia, aut empyemate laborantium reperiuntur, quæ etiam morbum ſolvunt. Urina *cruenta* non tantum in calculoſis occurrit, ſed etiam in pleriſque ſcorbuticis multo cum levamine, modo limites non excedat; nec defuerunt quædam fœminæ, quæ ſua catamenia per vias urinarias inter lotium per multos annos innocue emiſerunt, hujuſmodi hiſtoriam habemus apud *Hollerum*, &c.

Corrollarium. *Art.* 1739. Poſt omnia vero quotquot dicta fuerunt (ut proverbiali utar dicto), *urina eſt meretrix & mendax*; nihilominus urinarum inſpectio in praxi medica eſt uſus eximii, modo cum reliquis ſymptomatis diligenter penſitatis conjungatur, tum ad judicandum ægritudines earumque ſtatum, tum etiam ad curandos morbos. Ideoque periti, & fidelis eſt medici operam dare, ut, quod artis eſt de Urinis, haud temere negligat, neque artis ſuæ limites tranſiliat.

CAPUT VIII.

Sive Faſciculus Morborum octavus.

CORPULENTIA NIMIA.

Ettmulleri ſententia.

Corpulentia ſive obeſitas. *Art.* 1740. Corpulenta nimia ſive obeſitas nimia, eſt, quando corpus totum tam venter quam artus in tantum augentur, ut actiones, imprimis motus ac reſpirationis, aut omnino impediantur, aut inſigniter vitientur. *Sennertus* refert mulierem 450 ℔. item virum 600 ℔. pendentem. Proſtrant exempla apud *Schenckium* corpulentorum obeſitate ſuffocatorum. *Obeſitas nimia corpus reddit variis morbis obnoxium, ſpeciatim apoplexiæ; aſtmati, hæmorrhoidibus, calculo ulceribus crurum, hydropi, &c.*

Art.

Art. 1741. Ad obeſitatem tollendam non datur præſtantius remedium quam *acetum ſcilliticum* jejuno ſtomacho hauſtum. Semen *fraxini* ſeu *linguæ avis* ad ʒj. mane in hauſt. vini propinatum inſigniter commendatur ad evacuandam urinam, ratione cujus, & hydropicos curat, & craſſos emaciat. Difficile tollitur.

Art. 1742. *Borellus commendat maſticationem* fol. tabaci, *ſed in omnibus minus convenit, ne ad tabem diſponat. Qui natura ſunt valde craſſi magis ſubito moriuntur, quam graciles*; Hippocratis Aphoriſm. Valde obeſi quandoque ſubito moriuntur

Junkeri ſententia.

Art. 1743. Nimia obeſitas uti totam vitam ſatis moleſtam reddit, ita & in Medicis multas deliberationes excitavit, qua fieri poſſet ratione, ut ejuſmodi ſubjecta ab hoc onere liberarentur. Nimiæ obeſitatis cauſa fruſtra quæritur.

Vanis ſpeculationibus ſuperſtructum eſt, quod ſecundum veteres hepar calidum temperare, vel ſecundum recentiores illud fermentum aut ſal ſubigere, & corrigere quod pinguem lympham coagulat, nuncupatur. Immo nec illa quidem methodus, quæ ſanis rationibus innititur, hic ſufficit. Licet enim blandæ laxationes, & venæ ſectiones æquinoctiales inſtituantur: excretiones naturales promoveantur, & diæta tenuiſſima imponatur, hæc tamen omnia obeſitati nihil detrahunt.

Art. 1744. Multo minus operæ prætium faciunt illa remedia, quæ ſpecifica paſſim celebrantur e. gr. piper, ſal abſinth. ſuccus citri, acet. ſquillit. decoct. lign. ſanct. maſticatio fol. tabac. & ſimiliam. Exiguum etiam emolumentum afferunt chirurgica præſidia: videlicet veſicatoria, fonticuli puncturæ cum acabus, ut pinguedo effluere debeat. Plurima remedia celebrantur inutilia.

Art. 1745. Per ſalivationem, fortiſſima purgantia frequentes ſudationes, & alia impetuoſa remedia corpulentiam nimiam removere, temerarium, & periculoſum eſt tentamen. Febres acutæ atque intermittentes auferunt quidem ſæpius obeſitatem ad ſummam uſque corporis emaciationem, ſed non raro, quod conſumptum eſt, mox recuperatur, Quædam etiam nodia.

Art.

Nonnulla quæ magis vacent.

Art. 1746. Moderatus uſus thermarum, & acidularum ſalutaris quidem ſubinde obſervatur, ita ut corpulentiæ quid detrahat, & ſpeciatim ſterilitatem in obeſis fœminis auferat, attamen brevi poſt pondus priſtinum reſarcitur.

Hinc niſi vita otioſa, & ſedentaria in laborioſam, eamque ſufficienter per prudentes ſucceſſus, & gradus mutetur, reliqua omnia erunt manca, & inepta. In laborioſis enim quamquam habitus corporis pinguis nonnumquam reperiatur, ad excedentem tamen corpulentiam non pertingit.

C A C H E X I A.

Cachexiæ cauſa.

Art. 1747. *Cachexia ita dicitur a corporis malo habitu; naſcitur plerumque ex intemperantia ægrotantis, vel alicujus morbi prægreſſi mala curatione; a tumore ſcirrhoſo jecoris vel lienis, vel à fluxu hæmorrhoidum nimis longo, & profuſo, vel aliis hæmorrhagiis; ex febribus continuis diuturnis, vel intermittentibus male curatis; ex crapula, vel nimia ſpirituoſorum liquorum ingurgitatione; ex chloroſi, catameniorum obſtructione vel fluxu nimio, & ex innumeris aliis cauſis.*

Signa diagnoſtica.

Art. 1748. *Signa diagnoſtica ſunt pallor ſubalbidus, aliquando etiam plumbeus color, debilitas ac piger corporis motus cum inflatione aliquali, in quibuſdam ventris tumor cum febricula veſperi recurrente, pulſus creber ac denſus, cibi faſtidium, & vini magis appetentia, urina bilioſa, interdum vero rubicundiſſima, frequenter autem cruda, & pallida.*

Cœlii Aureliani ſententia.

Cachexiæ cauſa.

Art. 1749. Cachexia nomen ſumpſit a corporis habitu malo. Ejus curationem ante *Themiſonem* nullus ordinavit. Fit autem ſive naſcitur hæc paſſio intemperantia ægrotantis, vel curatione mala medicantis, aut poſt ægritudinem tardæ reſumptionis cauſa; item ex medicaminibus (in primis purgantibus) ſæpiſſime potatis, vel ex ſaxea duritie jecoris aut lienis,

vel

vel ex fluxus hæmorrhoidali longiſſimi temporis, aut vomitu &c.

Art. 1750. Eſt autem hæc paſſio ſæpiſſime hydropiſmi antecedens cauſa, aut maculárum in ſuperficie corporis accidentium. Sequitur cacheticos pallor ſubalbidus, aliquando etiam plumbeus color, debilitate tardus, & piger corporis motus cum inflatione inani, in aliquibus etiam ventris fluor cum febricula in plurimis latente, quæ circa veſperam magis augetur; pulſus creber ac denſus, cibi faſtidium, & vini major appetentia urina fellea, & extenſio venarum. Effectus.

Art. 1751. Hujus morbi curationem elegantius ſic exornat Ægineta; ſanguis ſi nihil prohibeat pedetentim, & partitis vicibus per triduum aut quatriduum exhauriendus eſt: evacuandi autem maxime ſunt, qui ob hæmorrhoidalis aut menſtrualis expurgationis retentionem in hanc affectionem inciderunt. In iis vero, qui ob humorum plenitudinem hoc malo conflictantur, ab evacuatione ſanguinis per venam abſtinendum: omnino vero hiera ex colocynthide apparrata purgandum. Victus ratio hoc malo implicitis tenuis ac ſiccifica ex uſu eſt. Curatio.

Naturalium aquarum uſus conceditur maxime, quæ aluminis, & nitri mixtura conſtant; deinde quæ ſulphuris naturam habent. Mirifice autem ipſos juvit deliberatio jutis abſinth. & dropaces. Quodſi affectus in aquam intercutem deciderit, tum hydropicorum curatione ſubveniendum eſt.

Ettmulleri ſententia.

Art. 1752. Cachexia eſt affectus in quo nativus, & toridus cutis color, ac imprimis faciei nitor perit, mutaturque in pallidum, lividum, luteum, vireſcentem, intenſe rubicundum, &c. frequenter cum corporis habitu ſubtumido, laſſitudine, &c. adeſt ſæpe febris lenta, ægro vix ſenſibilis, Cachexiæ deſcriptio

Art. 1753. Principium curæ a *vomitu* faciendum eſt: attamen ante vomitorium conſultum erit, ut *digeſtiva ſalina* præmittantur cruditates ſolventia, ut *crem. tartar. vitrolatum*, *ſal digeſtivum hypochondriacum*, doſ. a ℈j. ad ʒß. bis in die; *ſal. abſynth. tin-* Curationis methodus.

ctura

ctura ſal. tartar &c. *item pulveres abſorbentes* dicti *antimon. diaphoretic. antihectic. Poterii*; & tunc propinandum eſt *vomitorium*, vel, ſi minus conveniat, catharticum; deinde his ita præmiſſis fit acceſſus ad *martialia*.

Remedium ſingulare. *Art.* 1754. *In tota republica medica vix datur præſtantius remedium quam* miſtura ephractica Fulleri.

Tozzi ſententia.

Art. 1755. Cachexia plerumque ſequi ſolet obſtructionem, & affectionem hypochondriacam vel ſcorbuticam, in fœminis autem ſæpenumero ab utero oritur, vel ob immodicum meſtruorum profluvim, vel ob eorumdem ſuppreſſionem. Neque vero ſolum fœminis ſed viris quoque viſcerum infarctus Cachexiam attulere ex Anatomicis obſervationibus Bartholini, Lotichi, Highmori, Hildani, Heurnii, & aliorum.

Martis Tinct. ſingularis. *Art.* 1756. Cachexiam diutius protractam inſequitur Hydropes, qui in Aſcitem Tympanitem, & Anaſarcam communiter dividitur ut paulo ſupra. Ad ejus cauſam emendandam præter ea, quæ ad viſcerum obſtructiones uſurpantur, ſumme prodit tinctura hæc quotidie mane pluries, prout neceſſitas exegerit, repetita. ℞. *Limat. mart. q. v. Tartar. albiſs. duplum decoquantur in aq. pluviæ repurgatæ octupla vel decupla quantitate quouſque pulvis in fundo vaſis ſiccus remaneat. Mox vero extrahatur inde cum ſp. vin. tinctura, & ſeorſim ſervetur. Reſiduum iterum cum ſ. q. eiuſdem Aquæ ad ſiccitatem uſque decoquatur, & tinct. pari modo ut ſupra extractam priori adjice, & tertio id ipſum denuo repete. Tandem per filtrum trajice, & in vaſe vitreo tinct. ipſam ad uſum ſerva. Hujus doſis eſt unc. ſemiſ.*

Heiſteri ſententia.

Cachexiæ a febribus curatio. *Art.* 1757. Si cachexia a febribus intermittentibus inveteratis, vel male tractatis oriatur, primo ad humores noxios evacuandos leniam laxantia, ut pillulæ tartareæ, extr. panchym. *Crolii*, pilul. noſtræ polychreſtæ,

Bec-

Beccherianæ, aliæve ſimiles dandæ, ac deinde medicamenta antifebrilia, ſalina & amara, quo cortic. aurant. cortex peruvianus, & caſcarilla pertinent quæ ſæpius uſupata maxime conducunt; & præſertim etiam vina medicata, quæ præter alia amara, modo laudatis cortices ingrediantur.

Art. 1758. Si ab hæmorrhoidibus ſuppreſſis, tunc præmiſſis attenuantibus, & evacuantibus, ſpeciatim hæmorrhoides pellentibus, ſi eæ iterum non fiant, hirundines ano applicabuntur vel venulæ tumentes ſcalpello aperientur, aut ſi hoc non placeat; earum loco venæ ſectio in pede inſtituitur, quæ deinde præſervationi gratia circa æquinoctia repetitur, idoneo victu ſubjuncto, & motu frequenti. Ab hæmorrhoidibus aut mensibus ſuppreſſis.

Cachexia a menſibus ſuppreſſis vel inordinatis requirit, ut fluxus eorum reſtituatur, atque in ordinem redigatur: quod qua ratione fieri debeat, dictum eſt, quibus poſtea roborantia, & tonica adjungentur.

Art. 1759. Si ab hæmorrhagiis nimis prægreſſis cachexia oriatur, blanda analeptica, emulſiones, gelatinæ, & juſcula, maxime vero moderata diæta adhibenda, ne copioſioribus alimentis chilus crudus, indigeſtuſque nimia copia generetur, quapropter & blanda ſtomachica, ac roborantia, præſertim amara, itemque mixtura tonica ex ſp. C. C. cum tinct. tart. remixta, vel ex eſſent. abſynth. compoſita cum eſſent. chinæ aut caſcarillæ, vel & vina medicata, amara & roborantia ſunt ſuadenda, vitando calidiora aromatica, ſpirituoſa, ne novus orgaſmus aut ebullitio in ſanguine excitetur, quæ alias novam facile hæmorrhagiam concitaret. A nimia hemorrhagia.

Art. 1761. Si a ſcabie repulſa, purgantia mercurialia, & diaphoretica, ſæpe jam laudata, alternatim adhibenda, ſpeciatim vero inter diaphoretica, eſſentia helenii, & fumariæ, itemque decocta lignorum, ſive infuſa eorum pugillaria calida, matutino præſertim tempore cum leni ſudoris regimine, reliquis palmam præripiunt. His denique mixtura tonica aliave roborantia ſubjungenda. A repulſa ſcabie.

Farrago ſententiarum.

Art. 1761. Cachexia habet pro cauſa vel liquidi Cache-

un-

xiæ cauſa. nutrientis depravatam indolem ab aſſumptis, quæ non poſſunt aſſimilari reſtituendis, a defectum motus animalis a vitiatis organis, vel vaſorum receptutorum vitium ob nimiam contractilitatem & laxitatem, vel defectum facultatis applicantis, quia vires circulantes ſunt nimis languidæ, & nimis violentæ. *Boerhaavius*.

Curandi ratio generalis. *Art.* 1762. Organis primarum concoctionum leni digeſtio, vomitorio, purgante vel roborante probe diſpoſitis, attenuantibus, diureticis & ſudoriferis inſiſtendum aliquamdiu erit, atque ultimo loco calybeata adhibebuntur. Alcalina, ſaponacea, cum exercitio curſus, vectionis, frictionis, balnei. *Idem*.

Tabes cachectica. *Art.* 1763. Acrimonia humorum poteſt aliquando cauſam dare conſumptioni, & tabi cachecticæ, illamque in hoc morbo adeſſe nonnumqum indicavit Celſus, dum de hoc morbo agens, dixit: *Huic, præter tabem, illud quoque nonnumquam accidere ſolet, ut per aſſiduas puſtulas, aut ulcera, ſumma cutis exaſperetur*, quod ab acrimonia majori humorum ad cutem delatorum fieri videtur. Sed ex tabe inde exſurrente liquido innoteſcit, quod dum acida acrimonia laborant juniores diu, totum corpus miſerrime contabeſcit, ſolo abdomine tumente, & infarcto, a reliquiis indigeſtis ciborum. Sic in ſcorbuto inveterato, ubi acrimonia magna humorum adeſt, atrophia ſequ tur. Item in cancro exulcerato, dum venis ſanies pro parte reſorpta ſanguinem infecit, videmus poroſa corpora vero maraſmo exſiccari, licet optimorum alimentorum debitam copiam ſumant. Ut autem curatio hujuſmodi tabis Cachecticæ rite procedat prius debet cognoſci acrimoniæ prædominantis indoles propria, quantum per artem hoc indagari poterit. *Van Schvvieten*.

Art. 1764. In Cachexia curanda quando primæ viæ ſunt in culpa vomitorium, vel purgans primo requiri-

Cachexia a primis vis curatio. tur, poſtmodum in maſſa ſanguinea, ſtagnanſque in partibus pituita facili negotio per appropriata reſolventia, & diaphoretica remedia eliminatur, qualia ſunt: rad. ari, armoratiæ, vincetoxc. cichorii, beleni, zedoar. galang. herb. centaur. min. Card. bened. abſinth. roriſmar. menth. rutæ, ſalv. naſtur. cohlear. ſaturej. thym. puleg. meliſſ. hyſſop. Rhapont.

pont. dauci, origan. & alia aromatica ac ſalina volatil. præcipue ſal volat. viperarum.

Art. 1765. In Cachexia a ſpirituum defectu, & fibrarum motricium languore præ memoratis ſpirituoſa utiliter adduntur qualia ſunt: Meliſſa cum vino, cinnamom. &c. immo ipſe vini ſpiritus, quo *Ridlinus* cachexiam hujuſmodi curaſſe teſtatur, inter cœnandum, & prandendum tantum adhibitus. *Langius*. A debilitate ſolidorum curatio.

Art. 1766. Ad pedum tumores, ne indecore augeantur, faſciæ idoneo modo involutæ faciunt, vel machinæ ex corio vel linteo ad modum tibialium conſtructæ, de quibus vide Inſtitut. Chirurg. *Heiſteri Tab. XXXVI. fig.* 11. Monitus ad praxin.

Tandem circa curam Cachexiæ in genere hanc attendat cautelam Medicus, ne remediis fortioribus illam aggrediatur, ſed, in quantum poſſibile, leniſſimis, citius enim obtinebit intentionem ſuam, ſi debitam diætam ſimul obſervaverit æger, & animi pathemata rite compoſuerit. Siquidem novum non eſt cachexiis feliciſſime ſuccurri, ſtatim ac ægis animus redit, antea curis, aut aliis objectis adverſis preſſus. Venus hinc non raro medica obſervatur, virginumque fœdos colores auferre.

HYDROPS.

Art. 1767. Hydrops morbus eſt auctæ magnitudinis totius corporis vel inferiorum artuum præſertim vero abdominis a lymphæ ſtaſi, quaſi ab aqua, quæ conſuetum abſolvere nequit circulum: unde græci vocabuli ſignificatio derivat. De hujus morbi ſpeciebus omnes ſane æque non conveniunt; ſed ex antiquorum mente eaſdem opportune ſic diſtingui poſſe percipimus. Omnes hydropis ſpecies.

1. Hydrops improprie dictus totius corporis Græce *Leucophlegmatia* ſummus gradus Cachexiæ videtur, quod impedito lymphæ circuitu eadem in vaſis ſuis ſtagnando, & minimas præſertim intercutaneas arteriolas venulaſque comprimendo cutis albedinem atque omnis exterioris corporis habitus flacceſcentiam, & turgeſcentiam producit. Hanc vero ſpeciem ſapienter Hippocrates hydropem ſecundum venas dixit, quamquam

nec hydropis vocabulo dignam reputet in Aphoriſm. 78. Sect. VII. ubi ait: *Leucophlegmatis hydros ſupervenit.*

2. Hydrops proprie dictus totius corporis Græcæ *Anaſarca*, prima morbi ſpecies videtur, cui proprie hydropis nomen conveniat. Hæc nihil aliud eſt quam gravior Leucophlegmacia, ex eo quia ſerum ſanguinis a vaſis lymphaticis per cellularem tunicam tandem erumpit; & hanc Hippocratem *Hydropem ſecundum carnes*, Galenus *aquam intercutem*: & Serenus Samonicus *tymphaticum errorem* vocarunt.

3. Hydrops per *diffuſionem* quem lympha non per cellularem tunicam, ſed in quadam corporis cavitate affatim congregata tumorem edendo producit. Atque hæc ſpecies pro diverſitate loci: ubi effuſa lympha congregatur, varia acquirit nomina, nam in Thorace *Pectoris hydrops*, in Pericardio *pericardii hydrops*, in Capite *Hydrocephalon* &c. vocatur. Ubi vero Abdomen tenet tunc triplicem ſubit diviſionem, puta: in *Aſcitem*, *hydropem cyſticum* vel *veſicalem*, & *hydropem Peritonæi*, de quibus omnibus ſingullatim infra.

4. Hydrops *Tympanites* abdominis, in quo venter non magis aqua, quam contento aere turgeſcit, quæ ſpecies improprie hydrops dicetur, ſi niſi ex aere eſſet, ſed quia una cum eo etiam plurima aqua ſeu lympha ſemper invenitur, ſicut ipſe aſcites omni aere non caret, ideo nec perperam Tympanitidi hydropis nomen tribuitur, nec omnis abdominis hydrops unius ſpeciei ſemper reputandus.

LEUCOPHLEGMATIA.

Leucophlegmatia unde. Ejuſdem ſigna.

Art. 1768. *Quoties in toto habitu pinguedinis ſubcutaneæ lympha ſtagnat, vel effunditur, hydrops oritur* ἀνὰ σάρκα, ὑπὸ σάρκα, λευκοφλεγματία *qui & circa abdomen, & circa ſcrotum. Boerhaave.*

Aretæi ſententia.

Binæ Leucophleg-

Art. 1769. Si omne corpus intumeſcat præter Ilia, & ventrem ex alba pituita craſſa, & viſcida morbus *Phlegmatias* dicitur; ſi vero carnes liquatæ ſint in hu-

humorem ſanguineum, aquoſum, & tenuem, qualis ab inteſtinorum ulceribus emanat, cujus ſimilis effluit, vix ac alicubi cutis ſuperficies vulneratur morbus dicitur *Anaſarca*. malæ ſpecie.

Art. 1770. In utroque hydrope ſub tumore omnia mala deliteſcunt, ſomni ſunt graves, torpentes, breves, animi languor, circa minima quæque ſolicitudo, vivendi cupiditas, tolerantia non ex animi alacritate, ac bona ſpe, ut in iis eſt, qui proſpera fortuna utuntur; ſed ex ipſa morbi natura, neque cauſa dici poteſt, ſed mirari tantum id licet, quod mehercule magnum eſt; namque in aliis haud omnino pernicioſis affectibus ægrotantes abjecto ſunt animo, triſtes & mortis amatores; in his vero, & bene ſperant, & vitæ cupidi ſunt. Interea colore ex atro viridique permixto infecti ſunt; obſcuraſque, & nigras venas habent. Utriuſque ſymptomata.

Inter hydropes leucophlegmatia mitior habetur: nam multæ & variæ ſunt ejus tollendæ proſperæ occaſiones, ſudoris nempe aut lotii excretione, aut alvi nonnumquam copioſo effluvio.

Art. 1771. Morbum hunc deſcribit Cœlius Aurelianus: quod mollis ſit atque humida inflatio ventris, ac vultus, & crurum, & ſcroti, vel præputii, relucente liquore per cutem albidi coloris, item cum oris vel ſpirationis, ſive anhelitus fœtore: totius corporis gravedo, & impreſſioni digitorum cedens tumor ita, ut paululum cava permaneant loca. Aliquibus etiam alborum atque craſſorum humorum vomitus, vel per ventrem egeſtio; unde etiam nomen paſſio ſumpſiſſe a græca derivatione videtur; *leucon* enim albibum, *phlegma* humorem craſſum vocaverunt, vel quod ægrotantis color albidioris pituitæ imaginem referat. Prognoſis.

Ettmulleri ſententia.

Art. 1772. Signa Leucophlegmatiæ ſunt totius corporis tumor albus, mollis, laxus, revera œdematoſus in pedibus ac cruribus potiſſimum, & manibus, bibendi deſiderium, urinæ tenues, albæ, &c. incipiente cachexia (inquit *Lommius*) *vitiatur cibi concoctio, incolumi etiam appetentia: progreſſu vero tempo-* Deſcriptio altera.

ris hæc quoque offenditur: ſpiratio debitis ac rara, alvus varia ac inæqualis eſt, atque hujuſmodi cachexia cruda *ſeu* pituitoſa *nominatur, hydropis ſpeciem antecedit, venturamque prænunciat, quam* λευκοφλεγματίας *nominaverunt.*

Art. 1773. Præter *purgantia & martialia*, &c. in Curatio. cura *cachexiæ* ſuperius laudata, hic conveniunt *ſudorifera & diuretica*, ſpeciatim decoctum *ligni guajac.* &c. *Lixivium ex ciner. abſynth. geniſt.* &c. poſt *martialia, amara (& ſtomachica)* utramque faciunt paginam. In *Anaſarca* conveniunt *folia virid. bardanæ* plantis pedum, & juncturis applicata: nam mirum eſt quantam uliginem extrahant cum ægrorum levamine.

Vvilliſii ſententia.

Anaſarca. *Art.* 1774. Anaſarca eſt totus corporis exterioris, aut quarundam ejus partium, tumor albus, mollis, tactui cedens, & foveam a compreſſione relinquens.

Art. 1775. In curanda anaſarca *lixivialia* cæteris Curatio. diureticis longe preſtant. ℞. *Ciner. geniſt. ad albedinem calcinat. & cribat.* ℥iv. *ponantur in lagena vitrea cum vin. alb.* ℔ij. digerantur clauſe & calide per hor. iij. vel iv. dein coletur vinum doſ. cochl. vj. vel viij. bis in die. *Ciner. geniſt. alb. & mundat.* ℔ij. *raſur. lign. ſaſſafr.* ℥iij. *rad. galantag.* ℥j. *bacc. junip. ſem. dauc. ana* ℥i. f. ſaccul. pro cong. iv. cereviſ. poſt 7. vel 8. dies hauriri incipiatur. *Chalybeata* in hoc morbo ſæpenumero egregie proſunt, & aliis præſtant præparatis, quæ *ſulphure* non ſpoliantur; ℞. *Raſur. lign. ſaſſafr. ana* ℥iv. *rad. irid. florent. calam. aromat. galang. minor. enul. campan. ana* ℥i. *bacc. junip. laur. ana* ℥ij. *ſem. aniſ. carvi, fœnic. dulc. coriandr. anath. ana* ℥iß. *piper. long. cubebar. ana* ℥iß. *caryoph.* N. *M. zinzib. ana* ℥i. *piper. Jamaic.* ℥ij. *fol. ſicc. ſalv. ſcord. calamenth. agrimon. ana* mj. *liquerit.* ℥iij. *inciſ.* & contuſ. coq. in aq. font. cong. iv. ad medier. colatura ſervetur in lagenis vitreis ad uſum; hujus potu conſtanti plures Anaſarca fere deplorata laborantes convaluiſſe novi, pag. 254. Medicamentum ſequens, Radcliffeanum fuit

fuit præſcriptum. ℞. Cort. interior. ſambuci *m. ij.* ſummit. abſinth. Roman. *mſ.* rad. gentian. ʒj. ſem. ſinap. daucis ſylv. ana ℥iij. infund. in vin. alb. Gallic. ℔ij. *Bibat. hauſtul. ter in die.*

Farrago ſententiarum.

Art. 1776. Anaſarca totius corporis potius quam imi ventris affectus ſic deſcribi poteſt, quod ſit totius corporis exterioris, aut quorumdam ejus partium tumor albus mollis, tactui cedens, & foveam a compreſſione reliquens, ab humore aquoſo extravaſato, atque tum intra muſculorum interſtitia; tum intra carnium, cutis, imo glandularum, & membranarum poros aggeſto procedens. Definitio.

Art. 1777. Hydropem Anaſarcam, & vena ſecta interdum, & purgatione curare oportet, inquit *Tralliamus*, quantum vires permittunt. Secus commode ſanguis detrahitur ubi vires recreatæ, & copia vitioſi humoris Picra levata fuerit. Poſt uſum vero eorum, quæ aperiunt, materiamque fluxilem reddunt, tranſeundum eſt ad ea quæ tuto, & paulatim evacuant. Explicat autem ſanguinis miſſionem faciendam eſſe, in quibus & maxima eſt obſtructio, & inflammatio ſcirrhoſa. Anaſarca interdum ſanguinis emiſſionem exigit.

Art. 1778. *Celſus* vero partes quæ tument Soli ſubjicere jubet, ſed non nimium ne febricula incidat, & ſi vehementior eſt caput velandum, tum frictiones laudat madefactis tantum manibus aqua cui ſal, & nitrum, & olei paulum ſit adiectum. In eadem inſolatio proficua.

Art. 1779. In Leucophlegmatia inciſio in tibiæ parte interiore fieri debet, duobus ſuper talum digitis, ita ut vulnus ad celluloſam membranam nec ultra penetret, quo per dies aliquot frequens humor feratur; crus autem interea fovere oportet decocto herbarum emollientium, & calidarum, adjecto ſpiritu vinoſo, cui addita ſit camphora. Hanc medicinam non tantum in hac morbi ſpecie, ſed & in ipſo aſcite multum profuiſſe, quin & interdum ſanaſſe multoties expertus ſum: profluente per multos dies tanta liquoris copia, ut fidem ſuperet. Ita *Meadius* quem veriſimile credimus hujuſmodi remedium a *Celſo* mutuatum eſſe. Inquit enim: *Incidendum quoque eſt ſuper talum quatuor* Tum tibiæ inciſio.

fere digitis ex parte interiore, qua per aliquot dies frequens humor feratur, atque ipſos tumores incidere altis plagis oportet. Monitum vero addit inſuper *Meadius* quem plurim. facimus, videlicet cavendum eſſe, non in ea tantum inciſione, ſed & in omnibus, quæ in quacunque corporis parte aquæ educendæ cauſa fiunt, ne nimis inde exhauriantur vires, quas æque proſternit humor ita emiſſus, ac ſi ſanguis tantundem efflueret.

Art. 1780. In hujuſmodi hydrope quoque præſtant ſtuphæ ſiccæ, ſive ſudatoria in lecto ſecundum artem facta, modo febris abſit.

Remedia alia.

Anaſarcam catharticis validioribus impeti cum *VVilliſio* vel *Sylvius de le Bois* ſentit, *Barbette* contra cum Antiquis placet evacuatione per epicraſin curare. De utroque purgantium genere non ſummopere ambigendum credimus, utiliora namque diuretica, & ſudorifica reputamus.

A S C I T E S.

Cælii Aureliani ſententia.

Omnis hydropis cauſæ.

Art. 1781. Generatur hydrops (præcipue aſcites) ex accedentibus plurimis, atque diverſis cauſis, ut cachexia, febribus in corpore tardantibus, item duritie, & ſaxea denſitate jecoris, vel lienis, aut ſtomachi, vel peritonæi membranæ aut matricis: item ſpirationis difficultate quam græci diſpneam vocant, vel ventoſitate ſtomachi, aut coli, aut ventris paſſione quam coeliacam vocant: item longi temporis dyſenteria, vel in fœminis menſtrualis fluoris retentione: item hæmorrhoidarum veterum repentina, atque incondita curatione facta abſtinentia, vel coacervata bibentium tranſvocatione, & magis ſi ſalſa fuerit aqua: item medicaminum frequentata potione, & horum ſimilibus.

Diagnoſis.

Art. 1782. Aſciten ſequitur ventris inflatio, vel extantia, & pro corporis motu liquoris ſe ſe collidendis ſonitus ad concuſſum palmæ tanquam ſemipleni utris reſonus; item cum ex uno latere in alterum æger vertitur, & palma impreſſa, demerſio & reſurrectio liquoris. Superiores vero partes ſiccæ ſunt, & tenues perinde

rinde ac acutis ſecundum ora, vel colla, aut, jugula, vel pectora extenderetur. Jacentibus præterea ægrotantibus diffuſa, atque latior tumoris extantia ſit, ſurgentium vero vel ſtantium major, atque extenta.

Creſcente paſſione corporis frigus atque torpor accedit, aliquando etiam tuſſicula, & ſtercorum vel urinæ ſuppreſſio, & per ventrem fluidior exitus, & apprehenſo ſcroto atque veretro extant inflatio reduplicata, quia veretrum ipſum tamquam in nodum torquetur, & aliarum partium ſurgens tenſio ſicut in leucophlegmatia.

Art. 1783 Difficiles curatu ſunt hydropes a ſaxea duritie facti alicujus viſceris, a dyſenteria, a jecore, quam qui a ſimplici duritie, a nimio potu, & a liene fiunt. Difficilius maribus curantur fœminæ, adulti & ſenes quam pueri, vel pubentes, eſtate ob multam ſitim ægrius quam hyeme. Obſervat inſuper *Hippocrates*: Quibus magni tumores facti emarceſcunt, ac rurſus attolluntur hi magis convaleſcunt, quam illi qui ex ſanguinis eruptione implentur, ſeu hydropici fiunt; nam hi dydropes ipſos ægros fallunt, faciuntque ut a medicis diſcedant, ac pereant. Si autem febris poſt multum ſanguinem ſurſum ac deorſum eruptum inſuper acceſſerit, & æger multa aqua inde repleatur, hic hydrops breviſſimi temporis eſt, ex quo pauciſſimi evadunt. Prognoſis.

Eum qui ab hydrope correptus eſt, & ſuperſtes eſſe volet, bonis viſceribus præditum eſſe oportet, ita ut natura ſe exerat ſimulque facile concoquat, & bene ſpiret, ſitque ſine dolore, & totum corpus æqualiter tepidum habeat, & non circa extremas partes colliquatum. Melius eſt autem, ut tumores potius habeant in extremis partibus. Optimum tamen eſt neutrum horum habere. Nam molles & graciles eſſe convenit extremas partes, itemque ventrem ad contactum mollem, tuſſim vero adeſſe non oportet, neque ſitim, neque linguam reſiccari, tum reliquo tempore tum poſt ſomnos, cibos libenter accipere, & ubi multum ſatis comedit non affligi, alvum vero ad medicamenta quidem celerem habere, reliquo autem tempore egerere recrementum molle efformatum. Urinam pro fluidorum ratione, & vinorum mutatione tranſeuntem. Laborem

denique ferre oportet facile, & laſſitudinis exortem eſſe. Homo ita per omnia diſpoſitus ſecuriſſime ſanus fieri poterit; ſin minus, ſed plurima ex his habeat, ſpes erit, ut ſuperſtes evadat; qui vero nihil horum habuerit, ſed contraria eum deſperatum eſſe ſcio. *Hippocrates*. Lib. 2. prædict.

Sydenhammi ſententia.

Hydropis hiſtoria. *Art.* 1784. Foveæ a digitorum impreſſione in ſurarum parte inferiori, ſub noctem imprimis conſpicuæ & mane evaneſcentes, primum hujuſce morbi indicium præbent, maxime ſi adſit diſpnœa. Paulatim creſcit morbus, & abdomen quoque intumeſcit, & reliquæ corporis partes emaciantur. Tria hunc morbum ſtipant ſumptomata, *diſpnœa*, *urinæ paucitas*, & *ſitis intenſa*. Cauſa hujus mali in genere eſt debilitas ſanguinis.

Indicationes curativæ. *Art.* 1785. Indicationes curativæ ſunt tantum duæ. viz. *aquæ evacuatio* & ſanguinei roboris *inſtauratio*. Magni intereſt, an æger facile vel difficulter purgetur. *Cathartica fortiora*, & quæ celeriter operantur, mitioribus & ſegnioribus ſunt præferenda, & repetenda ſunt, quoties ægri vires ferre queant. Duo ſunt medicamenta palmaria, nempe *elaterium*, & infuſio *croci metallorum*. Quinam ſint meatus iſti, per quos aquæ ex abdominis cavitate in inteſtina deducuntur, incertum eſt; experientia vero conſtat a dicto emetico ſurſum ac deorſum potenter evacuari, & quaſi ruptis repagulis pleno alveo effundi. Eſt etiam aliud medicamentum, quod hunc morbum expugnat, vomitionem ac catharſin ciens, pariter ac crocus metallorum; viz. ♃. *Cort. interior. ſambuc.* m. iij. coq. in aq. & lact. ana ℔j. ad dimid. Colaturam capiat ægrotus dimidiam veſperi & reliquam mane, repetatque quotidie, donec convaleſcat.

Sanguis ac viſcera corroboranda ſunt. *Art.* 1786. Fatendum eſt tamen, quod in quibuſdam caſibus *emetica & cathartica* malum non tollant, ſed potius augeant, rebus itaque ſic ſe habentibus totus curationis cardo in ſanguine ac viſceribus omni ope *corroborandis firmandiſque* omnino vertitur, ad hoc autem magnopere conducunt *aeris mutatio* atque *exercitium*. Ii quorum craſes ſunt debiliores, quam ut purgantibus ferendis pares ſint, *diureticis* evacuandi ſunt;

ſunt; illa optima ſunt, quæ e ſalibus *lixivialibus* fiunt, ne quicquam refert e quorum vegetabilium genere cineres petantur: ſequente infuſione uti ſoleo, ♃. *Ciner. geniſt.* ℔j. *fol. abſynth.* m. j. vel ij. *vin. Rhenan* ℔. iv. infunde frigide; doſ. ℥iv. mane hor. 4. pomerid. & ſero. Diuretica uſurpanda.

Art. 1787. Aquis his modo eductis ad *corroborantia* deveniendum eſt; in hunc finem ægrotus bibat vinum & liquores generoſiores, item capiat *invigorantia ſtomachica & amara*; primum locum obtinet *chalybs*, *allium* quoque multum confert. Semper recordandum eſt, quum ſanguinis corroborationi navatur opera, quod tota res in eo ſolum cardine vertatur, & æger nullo modo expurgandus ſit. Morbus ad ſupremum gradum provectus artis ſubſidia ſpernit. Stomachica & amara.

Ettmulleri ſententia.

Art. 1788. Hydrops *primarius* per ſe incipiens plerumque vitio læſæ in primis viis digeſtionis ortum debet, *ſecundarius* ex variis cauſis oriri poteſt, ut hæmorrhagia, febre intermittente, &c. Hydrops ſupervaniens morbis chronicis, & ætate graveſcentibus rarius curatur. Sudor in *aſcite* plus nocet quam prodeſt; evacuationes per alvum & urinam ſunt magis proficuæ. In initio Hydrops tanquam *cachexia* curatur. Recte dicit *Lindanus*, qui vult curare Hydropem, raro debet purgare, dare tamen tunc debet ea, quæ certo ac vehementer purgant, ſed raro; intermedio tempore appropriatis & aperientibus, ac maſſæ ſanguineæ vitia ex cruditatibus orta, ac reliquorum humorum corrigentibus, & in naturalem craſin reducentibus, debet inſiſtere. Inſtituantur purgationes decreſcente luna. *Qui cachexia laborant inveterata* (*inquit* Dolæus) *& qui ſunt quaſi eviſcerati, iis non conducunt* cathartica *nec* diaphoretica, *aut alia ulla remediorum genera aquis exhauriendis accomodata; ſed ſolis* corroborantibus *utendum. Hujuſmodi itaque in caſibus ſero nimis accerſito medico aliud nil quicquam reſtat faciendum, niſi ut prudenter præmiſſo permagni illius, in quo ægri verſantur, diſcriminis prognoſtico experimentum faciat, quantum auxilii ſit* Methodus medendi.

ſit ſperandum ex uſu cardiacorum martialium. *Et ſi ſcorbuti labes ſimul adſit, cum* antiſcorbuticis *commixtis res peragenda eſt.*

Diuretica & purgantia.

Art. 1789. Hydrope curando *diuretica* ſunt omnium optima, ſed ſemper præmitti debent univerſalia *attenuantia, aperientia* & *laxantia*, alias non tuto ad *diuretica* acceditur. *Purgantia* ſunt *cort. ſambuci, ebuli, rad. irid. reſin. jalap. gum. gutt.* præ omnibus *elaterium* teſte etiam *Lindano*, denique *colocynthis*; inter mineralia, *pilul. lunares, mercurialia* &c. cæterum his purgantibus ſemper interponenda ſunt *ſtomachica*, inter quæ eminet *abſynthium, marrubium*, &c. proximo loco *diuretica* in uſum revocanda ſunt, *radix allii* multum laudatur (in quibuſdam vero intolerabilem capitis dolorem excitat) item *bacc. juniperi*; ſed præ reliquis omnibus ſuccus *herbæ kali* ad ℥ii. bis in die in hauſtul. vin. tribus tantum diebus ſingulis ſeptimanis uſurpetur, alias nimis urinam pellit; item eodem modo cineres *bufonum* ad ℈j. vel ultra. *Hoc remedio* Romæ *ſanatus fuit Hydropicus diu decumbens, cujus uxor, ſumptuum pertæſa, de eo dederat, veneno tollere cogitans, unde copioſum reddidit lotium, iterumque dato pulvere, ut mortem præcipitaret, ſed multo uberius reddita præter ſpem ſanatus eſt vir ejus, ut habetur in lib. Vvieri de Lamiis. Helleborus niger* (*monente* Avicena) *urinam potenter movet. Hujuſce remedii* (*inquit D.* Freind. *Hiſt. Med. p.* 105. *vol.* 2.) *vires frequenter expertus ſum, & in Hydrope, confiteor, effectus plus admirandos obſervavi, quam ex alio qualicunque diuretico.*

Vvilliſii ſententia.

Aſcites.

Art. 1790. Aſcite *anaſarcæ* ſuperveniens eſt facilioris curationis, quam morbus *ſolitarius* propter tumores circa viſcera, vel propter vaſa lymphatica, aut lactea diſrupta eveniens. Si quando in Aſcite, a cathartico exhibito, aqua copioſe cum [illegible] per ſedem evacuatur, indeque abdominis intumeſcentia quidpiam minuitur, de curatione non deſperandum erit, ſi vero venter plus intumeſcat, & velut *tympaniticus*

eva-

evadat, morbi eventum non niſi funeſtum expectare licet,

Art. 1791. Fœmina aſcite graviſſima, ac, uti mihi videbatur, deplorata laborans, medicamine ſeq. per vj. dies continuos aſſumpto, multo melius ſe habuit, &c. brevi poſtea integre convaluit; ♃. *Eum gutt. Gamb.* gr. xij. *ol' cinnam* gr. j. *conſerv. roſ. rub. q. ſ. f.* bolus; doſis indies augeatur ad gr. xx. *julapium* & *elaterium* potentiſſima *hydragoga* habentur. *Diuretica* quoque in hoc morbo conveniunt; & ſi cum *tympanit* complicatur, applicari poteſt *empl. diaſaponis*, & injici enema ex *urina ſani*, &c. infra deſcript. Curatio.

Boerhaavii ſententia.

Art. 1792. Hydrops in genere producitur ab omni cauſa, quæ valet 1. liquidum ſeroſum ita coercere, ut ſtagnare faciat in vaſis, vel 2. ipſa vaſa rumpat ita, ut intra membranulas effundatur, vel 3. vaſa reducentia a cavitatibus ita obſtruat, ut liquida non exhalent, nec reſorbeantur. Cauſæ hæ ſunt variæ, aliquando morbi acuti, tumores ſcirrhoſi alicujus viſceris inſignioris, evacuationes quæcunque nimiæ, præſertim hæmorrhagiæ, &c. Signa ſunt tumores, primo pedum ac crurum, & poſtea abdominis indies creſcentis, hujus extenſi ſonus in *tympanite*, ſi percutiatur, in *aſcite* ſtrepitus fluctuantis aquæ; at in aſcite ab aquis clauſis in ſuis ciſtis, fallit. Adeſt inſuper dyſpnœa, ſitis, gravitas, torpor, alvus dura, urina pauca, febricula lenta, ſudor nullus, macies, vultus livor, &c. Cauſæ hydropis in genere. Signa.

Art. 1793. Ad curationem primo fluor conciliandus eſt lymphæ *cardiacis*, *roborantibus* & *ſtimulantibus*, quæ ſi ſitis valida non urgeat, petuntur ex *aromaticis*, *ſalinis*, *oleoſis*, & *calidis* ſub variis formis, inter quas eminet *vinum medicatum* & *infuſum noſtrum*. Si vero morbus erit validior, & ſitis vehementer urgeat, adhibenda ſunt *cardiaca reficientia*, *acida grata*, & leniter *aromatica*. Videantur remedia quæ in hoc caſu ſunt *tartarus vitriolatus*, item *aquæ Spadanæ*, *Tunbrigenſes*, &c. tum vin. Rhenan. Secundo liquidi nimia tenacitas (ſi adſit) tollenda eſt *ſalibus alcalinis volatilibus* & *fixis*, item remediis *mercurialibus*, Intentionis curativæ.

bus antimoniatis; & e *cupro* præparatis. Tertio aquæ in cavitates congeſtæ educuntur, interdum *Paracenteſi*, de qua operatione vid. locum, *emiſſariis* arte factis, *cauſticis*, *lanceolis*, &c. (ſed huic praxi adverſatur *aphoriſmus Hippocrati*; Hydropicis ulcera in corpore orta non facile ſanantur.) *Diureticis*, *vomitoriis*, quæ mirabiliter in hoc morbo proſunt; *catharticis*: *diſſipatione*, *calore foci*; *hypocauſti*, *furni*, *arenæ*, *ſalis*, *fimi*, &c. tum maxime pertinaci abſtinentia a potu, victu panis biſcocti cum pauco ſale ex pauxillo vini oleoſi. Labes viſcerum debilitatorum emendatur *chalybeatis* & *roborantibus*, *victu ſicco*, *vino veteri meraco*, & *exercitio*. Egregium eſt vinum chalybeatum, ſtomachicum noſtrum. ℞. *Limatur. chalyb. cort. Peruv. craſſe pulv. ana* ℥ij. *rad. rhei pulv.* ʒj. *vin. hoccomorenſ.* ℔ij. *infunde frigide*: *doſ.* ℥ij. *vel* iij. *ter in die*,

Meyerni ſententia.

Laus mercurii dulcis. *Art.* 1794. *Mercurius dulcis* cæteris intractis quaſvis cauſas morbificas aggreditur, & ſi ſuperari poſſint, proſternit: ſed dandus eſt iſte athleta in debita doſi; ſcio aliquando huic ſuccedere *ptyaliſmum*, qui præcavebitur addito *cathartico* ſatis activo; ſed ſi nihilominus moveatur ſputum, nihil eſt periculi, imo *ſalivatio* in Hydrope, quamvis ſemper ſit moleſta, attamen ſæpiſſime eſt ſalutaris. Nitri. Nihil majus dat Hydropicis levamen, quam larga *urinarum profuſio*, idque cum minima viſium dejectione. Sales omnes ſunt diuretici, verum *nitrum* omnibus præfero, quod ſitim, intolerabile in hoc morbo flagellum, extinguit & calorem præternaturalem viſceribus in hac muria merſis impreſſum egregie temperat. Ovorum formicarum. *Ova formicarum* in lacte ebutyrato cocta copioſe urinam movent. ℞. *Ovor. formicar. coch.* j. coq. in lacte ebutyrato, exprime & dulcora pauco ſachar. detur mane ſuperambulando hor. 4. ante prandium per octiduum. Mulier Hydropica, cui hæc *ova* præſcripſi, mire commendavit, dixitque moviſſe ingentem flatuum copiam, & prolixos crepitus magno cum levamine; dixit etiam frequens primo ortum mejendi deſiderium, tandem ſe fudiſſe copio-

bioſas urinas, ita ut una vice totam repleverit matulam ſæpius.

Liſteri ſententia.

Art. 1795. Quædam Hydropica ab omni potione ex toto abſtinuit per menſem; ad ſitim autem fallendam ſic fecit, tenuem ac parvam particulam panis toſti cum *ſpiritu vini* intincti ſuper linguam detinuit ad ſalivam potenter movendam, & convaluit.

Art. 1796. *Pharmacopola quidam, habitus obæſioris vir equidem haud mediocris ingenii, neque inhoneſtæ exiſtimationis, in Hydropem incidebat; valde intumuerunt crura, & venter quoque turgeſcere incœpit. Hic ex lectione* præcedentis ſectionis *animum obfirmavit, & ſecum decrevit ab omni potu per* 30. *dies abſtinere, & abſtinuit; unde a morbo graviſſimo liberatus eſt. Idem vir probus (ut nuper aliquis mihi retulit) in eundem morbum lapſus* eidem experimento *ſpem omnem ſanitatis recuperandæ iterum crediturus eſt. Huic affinis eſt Hiſtoria* Samuelis Ongly Equitis auratis opulentiſſimi, *civibus Londinenſibus, dum vixit, ſatis noti. Hic, cum ſeptuagenarius eſſet, in Hydropem incidit deploratiſſimum, medicis celeberrimis (quibus fretus) prorſus incurabilem. In hoc rerum ſtatu animo ſecum ſtatuit* ſe a potulentis quibuſcunque ex toto abſtinere: *ſitim vix tolerabilem forti animo aliquot menſes ſuſtinuit, ac convaluit; & vixit ſex vel ſeptem annos ab iſto morbo immunis, & non niſi biennium circiter abhinc, dum hæc ſcribo, mortuus eſt. Atque hic reticere neque* (utcunque me forſitan ludibrio ibi quis habuerit) *experimentum, paucis credo adhuc notum, curandi intumeſcentiam crurum equorum mediante nimirum* potus eorum decurtatione. *Hic morbus Hippiatris vulgo* The Greaſe *appellatur, equi hoc malo affecti decumbere omnino reſpuunt, unde intumeſcentia valde augetur, & inſuperabilis quandoque evadit. Methodus medendi breviter ſic ſe habet. Qui curam equi attendit,* duas tantum aquæ libras *ad potandum equo præbere ſolet, mane & veſperi, ad dies* 6. *vel* 8. *quo-*

Abſtinentia a potu.

tem-

tempore curatio efficitur; crura detument, & equus ad dormiendum procumbit, &c.

Laus elaterii. *Art.* 1797. Quod ptarmica faciunt in naribus, idem *elaterium* aut *euphorbium* in inteſtinis efficere videtur, pituitam vehementer movendo. Illud notandum eſt, *elaterium* (quæ iſtius medicamenti ſumma eſt commendatio) dejectiones movere, *authore Dioſcoride*, citra ſtomachi injuriam, exhiberi poteſt ad gr. x. ℞. *Elater.* gr. x. *ſal. gemm.* ℈j. *miv. cydon. q. ſ. f. bolus*. In caſu ancipiti & moribundo ex dyſuria plurium dierum, aliis medicis dimiſſis, ſic hominem reſtitui; ℞. *Succ. limon. recenter expreſſ.* ℥vj. *cochlear. hortenſ.* ℥iv. *hepatic. plantag. ſyr. violar. ana* ℥ij. *m.* hujus ℥iv omni trihorio potavit, poſtridie urinam copioſe reddidit, & poſtea modicis *dydragogis* detumuit venter & convaluit. Hydrope ſiccato *aq. abſynthii ſtillat.* in qua *rhabarbarum* maceratum, eſt uſus eximii ad confirmanda viſcera. (Virtutes *elaterii* per totam exercitationem ſummopere extollit author, & revera laudem omnem exſuperat.) *Hoc remedium equidem ſucceſſu vix credibili aliquoties exhibui. Anno proxime elapſo, verno tempore, ſeni aſthmaticæ, diuturnitate morbi contritæ, cui pedes crura & femora valde intumebant, quod moribundis fere ſemper evenire ſolet, elaterii doſin unam & alteram atque tertiam, interpoſitis debitis intervallis, effectu plane admirando propinavi. Prima vice humoris ſeroſi per ſedem evacuata ſunt duodecim pondo, ſecunda purgatione decem, & tertia demum vice, ſolummodo duo vel tria. Atque ita a tumoribus Hydropicis omnino liberata eſt, & valetudine mediocri vixit uſque ad initium hyemis, cum, ingraveſcente aſthmate, colica vel iliaca paſſione correpta eſt, ex qua, poſtquam ultra hominis ætatem vixiſſet, tandem naturæ ſatis fecit.*

HYDROPS VESICALIS.

Hydrops veſicalis. *Art.* 1798. Hydrops abdominis Veſicalis eſt *aſcitis quædam ſpecies*, in qua quidem incluſa aqua tumorem abdominis facit, non vero in ejus cavo fluctuans, ſed in veſiculis ſive hydatidibus innumeris variæ magnitudinis

dinis contenta; quæ hydatides nihil aliud ſunt, quam portiones vaſorum lymphaticorum alicujus viſceris, in quibus motus lymphæ eſt impeditus; unde ſpatioſa inter valvulas, liquore prædicto diſtentas, in figuras oblongo ſphæroidales efformantur, & totam cavitatem adimplent; ita ut poſt abdominis apertionem quandoque nihil aut parum aquæ extravaſatæ effluxerit. Hic morbus in brutis animantibus frequentius occurrit, præcipue in ovibus. In corporibus humanis exempla proſtant apud *Sennertum*, *Tulpium*, *Bartolinum*, &c. Valde curioſum eſt illud in Collectaneis Gallicanis Acad. Scien. *Memoir.* p. 215. anno 1772.

Art. 1799. Sexennium abhinc hiſtoriam mihi communicavit D. *Richardus Blinch. pharmacopola Bidiſordenſis* juvenis cujuſdam nautici, qui ex febre ardente, in qua permagnam frigidæ copiam potaſſet, in ingentem abdominis intumeſcentiam incidebat. Applicata erant emplaſtra, & cataplaſmata, ex quibus parum utilitatis: demum loco prominenti ad latus ſiniſtrum umbilici cauſtico impoſito apertum eſt foramen, ex quo *hydatides quamplurimæ prodierunt*, aliæ ova gallinæ æquantes, nonnullæ grandiores, plurimæ minores, omnes numero ad minimum octoginta. Homo convaluit, & adhuc vivit ab omni morbo immunis. Hiſtoria

In Tranſactionibus Philoſophicis N. 370. extat hiſtoria cujuſdam hominis hujuſmodi Hydrope laborantis, e cujus abdomine facta paracenteſi exivit ingens hydatidum copia, figura & magnitudine diverſarum Num. ſeptem vel octo millium; una cum his etiam evacuata erat magna quantitas materiæ gelatinoſæ, coloris griſei & lutei, albumine ovorum aliquanto ſpiſſioris. Vid. locum. Alia.

HYDROPS PERITONÆI.

Art. 1800. Hydrops Peritonæi eſt collectio aquæ inter abdominis muſculos, & Peritonæum, maxime inter hoc; & tendines muſculorum tranſverſalium, unde ex errore quidam authores, anatomiæ ignari, hunc morbum *Hydropem duplicaturæ peritonæi* falſo nominarunt. Tumor rabdominis aliorſum æquabilis circa umbilicum Hydrops Peritonæi.

bilicum minus prominet, ob ſtrictam ibidem tendinum muſcularium peritonæo adhæſionem; atque hoc *propriam morbi hujuſce diagnoſin* conſtituit. Aqua ſive lympha eo loci comprehenſa, ibidemque moram ducens, carnem muſcularem corrumpit, & hinc ulcus ſordidiſſimum internum progreſſu temporis procreatur. Hic Hydrops *tempeſtiva paracenteſi* forſan ſanari poteſt. D. *Cheſelden* vero aliter ſentire videtur, Anat. p. 121.

Paracenteſis. *Art.* 1801. Operatio Paracenteſeos cum hiſtoria ipſius medicinæ eſt coætanea, ab *Hippocrate* memorata, & ab *Albucaſi* æque accurate deſcripta ac in noſtra ætate. Experientia recentiori docemur aquas una vice ad ſiccitatem tuto depromi poſſe, quod praxi in noſtris noſocomiis, & Lutetiæ Pariſiorum confirmatur.

Art. 1802. Memorabilis eſt hiſtoria apud D. *Cheſelden Anat* p. 187. &c. cujuſdam Aſcite laborantis, qui novies vigeſieſque in uno anno paracenteſin ſubivit, & deprompti fuerunt pluſquam ſeptuaginta aquarum congii. Tribus ultimis ſeptimanis ante obitum *rheumatiſmo* laborabat, & frequenti *narium hæmorrhagia*, quæ immediatæ rationes vel cauſæ mortis ejus videbantur; aperto cadavere jecur repertum eſt ſanum.

Art. 1803. Operatio paracenteſeos non molienda eſt in corporibus valde macilentis, vel ſenio vel tabe confectis, nec (niſi in Hydrope ſubito exorto) in ægris, qui non reſpirandi difficultate laborant, & quorum partes nobiliores adhuc fere ſanæ & integræ ſunt. De operatione, & ejuſdem difficultatibus, vide *Barbette* & alios ſcriptores chirurgicos.

HYDROPS PECTORIS.

Sponii ſententia.

Hydropis pectoris ſigna diagnoſtica. *Art.* 1804. Si Hydrops, in pulmones accidat, juxta *Hippocratem*, febris & tuſſis vexant, æger confertim reſpirat, pedes intumeſcunt, ungues incurvantur, &c. velut empyeus afficitur, ſed remiſſis & diutius, Hæc ſigna diagnoſtica Hydropis pectoris apprime ſunt ſcitu neceſſaria; eſt enim morbus ſatis frequens, nec tamen ſatis cognitus; ſed qui iſta ad unguem tenebit, hunc morbum ab aliis facile diſtinguet. Plurima habet cum

empyemate ſigna communia; ea tamen ſymptomata ſunt remiſſiora, quia ſerum ſive aqua minus impedimenti in pulmonum *bronchiis* & pectore afferunt quam pus ipſum; at diutius durat affectus, quia ſero non ita corrumpitur pulmo, ac purulenta ibidem collecta materia. *Spenii Aph.* p. 145. &c.

Ettmulleri ſententia.

Symptomata.

Art. 1803. In Hydrope pectoris præter pectoris tumorem, & ſenſum fluctuationis, adeſt tuſſis ſicca, difficilis reſpiratio, orthopnœa, palpitatio cordis, febricula. Ex ruptis vaſis lymphaticis oritur, & curatur ut aliæ Hydropis ſpecies. De *paraceteſi* *vid. locum, p.* 766.

Vvilliſii ſententia.

Hic affectus in ovibus valde frequens.

Art. 1806. In Hydrope Pectoris lympha in compagem pulmonarem reſtagnante ſæpenumero accidit veſiculas, hydatidas dictas, in extima hujus viſceris ſuperficie excitari, quæ poſtea diſruptæ *aſcitem in thorace* producunt. Hujuſmodi affectio in ovibus, quando ob tempeſtatem humidiorem, & paſcua aquoſa ab Hydrope gregatim intereunt, paſſim cernitur. Morbus dignoſcitur ex aquarum fluctuatione. Author hiſtoriam producit Hydropis Pectoris per *paracenteſim* curati; & aliud affert exemplum cujuſdam juvenis curati per *cathartica* & *diuretica*.

Art. 1807. De Hydrope ovarii, Hydrope uterino, & uteri inflatu alibi in morbis mulierum dictum eſt.

P A R A C E N T E S I S.

Definitio.

Art. 1808. Paracenteſin generatim Medici vocant pectoris, vel abdominis, imo etiam ſcroti perforationem illam, quæ pro materia purulenta, cruore, aqua, rebuſque id genus aliis præternaturalibus emittendis inſtituitur.

PECTORIS PARACENTESIS.

Heiſteri ſententia.

Quo loco fieri debet.

Art. 1809. Latus affectum in quo materia pernicioſa deliteſcit cognoſcitur conſiderando. 1. in quonam pectoris latere inflammationem atque dolorem æger antea ſenſerit. 2. Deinde ubinam graviter quædam cum flutuatione fuerit animadverſa; 3. tum in quodnam latus cubare commodius æger poſſit; in hoc ipſo enim vitium delitefcere ſolet; nam in latere ſano decumbere nequeunt; 4. denique tumor etiam plerumque aliqualis, cum calore vehementiore latus afflictum demonſtrat.

Explorato jam latere affecto tutiſſimum eſt operationem ſic inſtituere, ut in ſiniſtro latere inter ſecundam, & tertiam, in dextero inter tertiam, & quartam coſtam ſpuriam, ab infima numerando, eo loco, qui palmam circiter, aut quinque, vel in majoribus hominibus ſex digitos latos, ab ipſo dorſo, atque ab infimo ſcapulæ angulo abeſt, foramen fiat.

Quomodo operatio exornanda.

Art. 1810. Ipſum iſtum quem indicavimus locum atramento notare convenit; tum ægri corpus pronum quodammodo inclinare, ut ipſæ coſtæ paulo latius ab invicem diductæ ſpatium ſatis amplum pro vulnere faciendo relinquant. Inde vero adducta Chirurgi, & miniſtri digitis cute, ut in fonticulis excitandis uſuvenit ſcalpello eadem incidatur, plagaque trium circiter digitorum tranſverſorum inflicta caro reliqua una cum pleura intra binas coſtas ſupra deſignatas tranſverſim diligentiſſime diſecetur. Sic vulnere ſatis amplo facto digitus in illud immitti debet, & ſi pulmo forte in vicinia adhæret, ab eo ſepararі, ut contenti humores vitioſi melius effluere queant. In factum vulnus ex D. *Petiti* documento linamentum molle, atque caudæ quaſi formam habens, immittatur, quo non tam ipſum vulnus apertum conſervatur; quam noxia materia continuo, & optime educi poteſt. Supra linamentum illud vulneri inſertum linamenti carpti, & convoluti portio quædam filo annexa una cum linamentis carptis aliis, emplaſtro item, & faſcia graviter deligantur.

Art.

Art. 1811. Diebus ſequentibus ſemel, aut pro re-nata; bis etiam, vel ter quotidie vulnus deligare convenit, prout anxietates ægrum ſæpius, aut parcius urgent, amiſſaque, quantum ægri vires permittunt, materiæ vitioſæ portione, bis aut ter in deligationibus ſingulis liquorem purgantem, eumdemque calidum, injicere, diligenterque rurſus emittere. Facere autem in primis hic ſolet decoctum calidum ex herba quadam vulneraria, nimirum veronica, ſcabioſa, aut Solidagine Saracenica, cum roſarum melle, atque myrrhæ oleo quin & niſi tuſſis ægrum vexarit, cum pauxillo eſſent. myrrha vel & *VVurtzii* balſamo pectorali permixtum. *Garengeotus* perſicariæ, atque ubi, ex pleuritide, vel peripneumonia malum ortum eſt, altheæ decoctum etiam atque etiam hic commendat, quamquam etiam ſp. vin. vulgaris, cum antimonii ſulphure permixtus haud minorem cum in expurgando, tum & ſanando vulnere virtutem exerat. Alii aquam calcis cum mellis roſati portiuncula juncta longe nobiliſſimam hic eſſe proponunt. Deligatio quo modo inſtituenda.

Art. 1812. Quo autem melius humores injecti ex vulnere rurſus profluant, neceſſarium ſemper videtur hominem ægrum in ipſam partem illam, in qua vulnus eſt, diligenter inclinare, atque ut fortiter ſpiritum ducat jubere. Cautela.

Quando injectus liquor ab omni materia vitioſa purus ex vulnere profluit, tunc ſane ſufficienter expurgatum eſſe pectus intelligitur, ideoque vulnus ea ratione glutinandum, quam in pectoris vulneribus uſurpare ſolemus.

ABDOMINIS PARACENTESIS.

Junckeri ſententia.

Art. 1813. Antequam morbus nimium inveteravit operatio hæc inſtituenda eſt: ſed, vel mox in principio, vel in augmento ſecus ac vulgo uſuvenit, cum ad hanc operationem prius non accedatur quam varia remedia per longum tempus fruſtra fuerint propinata. Quando eamdem exornare conſtitutum ſit, æger paululum antea ambulet, vel alio modo corpus moveat, ut ſedimentum aquarum a fundo quaſi excitetur. Tempus hujus operationis.

Art. 1814. Deinde ſellæ inſideat, vel in lecti ſpondam ita collocetur, ut locus perforandus reliquis ſit declivior. Poſtea miniſter tumorem manibus ſuis premat deorſum ad urgendum reniſum, & facilitandum inſtrumentis tranſitum. Denique acus tricuſpidata cannula argentea munita, Gallis *Trocart* dicta, in ventrem quocumque in latere immittatur, & quidem ſine metu læſionis inteſtinorum. Aquæ enim inter hæc, & integumenta multum ſpatii relinquunt. Quando item locus electionis conceditur, alterutrum latus trium, vel quatuor infra umbilicum, totidemque a linea alba digitorum intervallo eligitur; neceſſitate autem urgente punctio in illo loco inſtituitur, quem tumor quidam quaſi monſtrat. Si umbilicum ita protuberat, ut aquæ concluſæ leviſſimum dumtaxat extenuatæ cutis diſcrimen objiciant, in hoc caſu haud difficulter pertunditur, neque alius locus eligendus eſt.

Quomodo aquæ extrahi debeant. *Art.* 1815. Facta perforatione acus extrahitur, cannula autem relinquitur, & per hanc una vel altera libra ſeri quotidie evacuatur, non tamen continuato, ſed aliquoties interrupto curſu: Interea locus perforatus emplaſtro, & turunda munitur.

Poſt ſingulas aquarum egeſtiones infimus venter faſciis conſtringatur, quo ipſius integumenta viſceribus concluſis admoveantur. Quando aquæ proventus poſt abdominis depreſſionem non magis ſuccedit, fiſtula extrahitur, emplaſtrum duplex, & linteamen triplex imponitur. Sic cutis vulnuſculum facile coaleſcit.

Farrago ſententiarum.

Paracenteſtæ prognoſis. *Art.* 1816. Ex ingenti hydropicorum numero quos D. du Verney perforavit, regulæ ſibi perſpectæ fuerunt, quibus certam prognoſin adferre valuit de exitu, quem hujuſmodi operatio ſibi vindicaret. Eædem vero ita ſe habent.

1. Cum effluentes hydropicorum aquæ Ptiſanæ citratæ forma referant conſiſtentiæ mucilaginoſæ, odore urinoſo, atque ſapore ſubſalſæ ſint, quo magis eædem ab hujuſmodi qualitatibus recedunt eo minor ſpes recuperandæ ſalutis evadit.

2 Ii, quibus aquæ parum a lympiditate fontanæ exhau-

exhauriuntur, quæque evaporatæ parvum quidem ſedimentum reliquunt, ut plurimum occumbunt, eorum quippe venter brevi tempore iterum inflatur, externuſque tumor augeſcendo dureſcit.

3. Aquarum oductarum graveolentia ſuſpecta prorſus videtur, quæ ſunt ſanguinolentæ itidem merito timentur, maxime ſi ex nigredine quadam veriſſimiliſſimum ſit ſanguinem, cum difuſo liquore diu in ventre ſtagnaſſe.

4. Aquæ luteo vel rubro colore nimium ſaturatæ pravam bilis qualitatem indicant.

5. Eæ, in quibus filamenta quædam albicantia, & pinguedinoſa occurrunt, ſuppuratum corruptumque omentum oſtendunt, atque proinde operationis exitum lethalem.

6. Quibus hydropicis urinæ rubicundæ, paucæ, turbidæque ſeu lateritiæ ramanent, vel quibus ab Operatione ulla abſque cauſa manifeſta inquietudo accedit, quamvis plurimum levati videantur, mors ut plurimum ſupervenit, ad ipſum quoque dicendum eſt de iis, qui Itero tentati hydropici facti ſunt, præcipue ſi una cum hydrope etiam icterus perennet, tum etiam de iis, quorum venter mox ab operatione iterum intumeſcit.

7. Si a Paracenteſi æger oppreſſionibus ut antea exerceatur, indicio eſt Pectoris hydrope quoque laborare.

8. Quando a mulieribus aquæ mucilaginoſæ educuntur, pro certo habendum eſt earum hydropem fuiſſe cyſticum, atque adeo rariſſime ſanabilem.

9. Si ab Operatione alvi fluxus accedat, ab ejus diuturnitate æger exſiccatus, taboque confectus occumbit; hujuſmodi enim evacuatio colliquativa ſemper evadit.

10. Quibus febriles acceſſus ſuperveniunt a rigoribus indicati, tunc vel interna quædam fit ſuppuratio, vel liquorum refluxus evenit. Modo dicti rigores internas contractiones convulſioneſque producunt, eodemque tempore tantas virium exinanitiones, ut ægri ſæpiſſime ultimum diem ſubeant.

Omnes hujuſmodi prædictiones ex inſtituta Paracenteſi in Actis Academiæ Regiæ Pariſienſis proſtant, unde eaſdem deprompſimus ut in Medicinam exercentium decus, & utilitatem cederent, quæ itidem videri poſſunt *Memoir. de l' Academie ann.* 1603. *pag.* 150. & *ſeq. edit. Pariſ.*

Pulmonum & pectoris hydrops.

Art. 1817. Quantum vero ad varios pectoris ventriſque hydropes obſervat D. de *Gorter*, medium ventrem frequentius, ac quis incautus judicaret, hydrope tentari, qui pro varia ſede non ſemper eadem præbet phænomena: 1. quandoque aqua colligitur in pericardio, & *hydrocardia* tunc dicitur, anxietatem inducens, cordis palpitationem, & lypothymiam frequentem 2. Aut in alterutro, vel utroque cavo pectoris ſimul, vaſis lymphaticis ruptis, vel ex hydatidibus exſtillat, vel vaſis abſorbentibus obſtructis accumulatur aqua, quæ tenuis ſi ſit fluctuatione concuſſo corpore, ſui indicia præbet: magis vero glutinoſa difficile cognoſcitur: ut & ille qui implet. 3. Membranam internam bronchiorumque ejuſque glandulas; vel 4. Colligitur in cellulis pulmonum vomicas formans, vel hydatides.

In inferiore ventre hydrops.

Art. 1818. In ventre inferiore plura ſunt loca, & viſcera, in quibus hydrops generari poteſt, & hic etiam frequentius conſpicitur, quam alibi. Nam 1. ſi aqua in cavo ventris colligitur Aſcites eſt cum abdominis augmento, & intue flutuantis murmure, ut plurimum etiam cum ſcroti & pedum intumeſcentia, ſuperiorumque partium extenuatione. 2. Si in hydatidibus, vaſculiſque lymphaticis dilatatis, celluliſque pinguedinoſis omenti colligatur aqua, venter circa præcordia intumeſcit, circa pubem aut gracilis, nulla percipitur fluctuatio, & ſtomachus ab ingeſtis gravatur: 3. Si autem in peritonæi formatis hydatidibus hæreat, fere eadem conſpiciuntur, ſed totus venter æqualiter intumeſcit & paracenteſis nihil juvat. 4. Etiam in utero ejuſque ovariis hydrops generatur 5. nec non in ſcroto membroque virile, ut ſuo loco videbimus.

Hydropis curatio.

Art. 1819. Ad generalem hydropis curationem requiruntur 1. Liquoris inviſcati attenuatio. 2. Liquidi abundantis diminutio, aucta quadam evacuatione, 3. Symptomatis urgentis lenimen. 4. Detractio pabuli nocivum ſuppeditantis potus abſtinentia, & diæta exſiccante. 5. Tandem corporis roboratio ne recidivet.

Farrago ſententiarum.

Tuſſis in hydrope.

Art. 1820. Qui ex morboſo jecore oritur hydrops, ve-

vehementiſſimam, ſed inanem tuſſim conjunctam habet, quæ in aliis hydropum ſpeciebus vix aut raro apparet. *Baglivus*.

Art. 1721. Hydrops (inquit *Hippocrat. in Coac.*) qui medicinæ concedit & revenit, diſperatus eſt. Hydrops omnis (inquit idem) qui ex acutis morbis oritur, malus & lethalis. Hydrope detentus (addit) curari poteſt, ſi robuſtis ſit viſceribus, ſi bene concoquat & ſpiret, ſine dolore ſit, & extrema colliquefacta non habeat. Omnes fere Hydropici circa plenilunium moriuntur. *Tycho Brayhe*. *Diarrhœa in Hydrope, quæ non juvat, eſt peſſima; pravam enim in viſceribus diatheſin oſtendit.* Prognoſtica varia ex Hip.

Art. 1822. In Hydropicorum cadaveribus (inquit *Cheſelden*) ſemper obſervavi cor ſolito majus, fibraſque ejuſdem valde laxatas, & vaſa ſanguifera plurimum diſtenta, & præterea concretiones polypoſas, interdum in ambobus auriculis, & ventriculis, ſed frequentius in dextris s Cor magnum.

Art. 1823. Stomacho & viſceribus ritæ emendatis *infuſum theæ viridis* in vino Rhenano evadit medicamentum laudabile, non modo diureticum, & ſtomachicum, ſed etiam ſanguinem exagitans, & ejus motum adaugens. *Vvainevvright*. Ex vegetabilium claſſe (inquit *Dolæus*) pro arcano in hoc morbo revelo ſuccum *brioniæ* ſequenti modo collectum; luna creſcente, tempore imprimis verno, radicem *brioniæ* terræ adhuc commiſſam oxcava, & ſemper iterum impone operculum ex ſuperioris radicis parte abſciſſa paratum, & ſingulo mane invenies coch. ij. vel iij. iſtius ſucci, quem exhibe ſingulis matutinis horis Hydropico a coch. j. ad ij. vel iij. quo ſolo vili medicamine plures, Deo adjuvante, curavi. Deploratiſſimum Hydropicum curatum vidit Dr. *Beeſton* medicus *Bathonienſis* celebris, nuper defunctus, ut mihi retulit, per radicem brioniæ circumforaneo quodam exhibente, cum ex aliis remediis quocumque a peritis medicis exhibitis nullum juvamen acceperat. Sequens infuſum diureticum fuit præſcriptum celeberrimi Lovveri, & in ſua praxi frequenter uſurpatum. ℞. *Rad. lapathi acut.* ℥ij. *taraxac.* ℥j. *flor. ſambuc.* mj. *ſummitt. abiet. fol. cochlear. becabung. naſturt. aquat. ana* m.ß. Infuſum theæ. Succus rad. brioniæ

raphan. ſylv. ℥ij. *ſem. ſinap.* ʒj. *infund. in vin. alb.* ℔ij. *clauſe* & *calide per hor.* 4. *coletur pro uſu, doſ. coch.* iv. *vel* v. *bis vel ter in die.*

Remedia varia. *Art.* 1824. Inter remedia reliqua melioris notæ recenſetur *pil. hydropicæ* Bontii: ℞. *Aloes opt.* ʒii . *gum. gut. gam.* ʒiſs. *diagrid.* ℥j. *gum. ammoniac.* ℥iſs. *tart. vitriolat.* ℥ſs. *ſyr. roſ. ſolut. q. ſ. f. maſſa pil. doſ.* à ʒj. *ad* ℈j. *Electuar. hydragogum* Silvii. ℞. *Bacc. junip. in aq. coct. expreſſ.* & *ad pulpæ conſiſtentiam redact. pulp. tamarind. ana* ℥iv. *rad. jalap.* ℥iſs. *ſcammon. elect.* ℥j. *cinnam. acut. ſem. fœnic. dulc. ana* ʒij. *ſacchar. clarific.* ℥x. *m. f. electuarium; doſis in adultis a* ℥iij. *ad* ℥ſs. *Potio hydragoga* Liſterii; ℞. *decoct. ſennæ Gereon.* ℥iij. *ſyr. e ſpin. cervin.* ℥iſs. *ſucc. limon.* ʒß. *elater. gr.* iv. *m. f. potio Tinctura allii vino abſynth. extract. tinctura cochlear. compoſ. cataplaſma Hydropicum; pil. hydragogæ, cereviſia Hydropic. cereviſia purgans hydrop. hauſtus hydragogus, lixivium de calce, vinum Hydropicum, Sapo Caſtitienſis; expreſſ. diuretic.*

T Y M P A N I T E S.

Cœlii Aureliani ſententia.

Timpanitidis deſcriptio. *Art.* 1825. Tympaniten ſequitur rotunda atque extans inflatio ſecundum ventrem, cum tenſione plurima, & ad percuſſum palmæ reſona velut tympani, unde etiam nomen accepit: item ructationes, & aliquando inteſtinorum tormenta; quæ excluſo vento per podicem digeruntur, atque gravedinis detrahunt quicquam.

Curatio. *Art.* 1826. In tympanitide ſpecialia, ut plerique volunt, juxta communem virtutem, recorporative curationis, ordinanda eſt decoctio centaureæ herbæ, & abſynthii, & origani, & hyſſopi, & marrhubii adhibenda, & ſimilis virtutis Epithema, ut eſt quod appellatur *Dianitrum* ex ſico atque nitro, & abſynthio confectum. Tundendum igitur aridum ficum, ſed quod ſit pingue, ac ſuccidum, item ſingulatim abſynthium, & nitrum admiſcendum duabus partibus fici, & quarta pars abſynthii. Aliquando etiam rutæ admiſcenda particula. Facit etiam medicamen, quod appellamus diahyſſopum, iterum uva paſſa cum cumino, vel

vel farre cum adipe veteri & vino. Alii item bubulo ſtercore ungendoſicum aceto ægrotantes dixerunt. Utile tamen erit, ſi longi fuerint dies, partiti modum ſumendi cibi; facilius enim accepta digeruntur duorum temporum oblatione diviſa.

Beorhaavii ſententia.

Art. 1827. Tympanites iiſdem mediis, & eadem methodo, tollitur, ac *anaſarca* & *aſcites*, ſi ortum duxit a rarefacto vapore humoris extravaſati, & putrefacti, tum enim, cauſa ablata, tollitur: Si vero ortum duxit ex aere per membranas inteſtinorum putrefactorum perforatas in cava delapſo, retroire non potente, ſed calore corporis rareſcente, tum cuncta cito putrefiunt aere juvante, malumque expoſita cauſa eſt fere ſemper inſanabile: unde *hynrops ſiccus humido* longe magis immedicabilis habetur, *punctura* ſæpe ſolatio, raro ſanationi, ſuffecit *faciæ* poſt puncturam locum habent. Tympanites.

Vvilliſii ſententia.

Art. 1828. De hujus morbi *ætiologia* præ reliquis audiendus eſt *Vvilliſius*. *Tympanites* eſt tumore ventris; ſed quæ ſit materies morbifica tumorem iſtum inducens, quomodo in ventre aut progignatur, aut aliunde illuc adveniat, plane neſcitur; In *Aſcitem* degenerare ſolet. Non a flatibus intra vel extra inteſtinorum cavitates concluſis excitatur, verum exoritur (quantum conjectura aſſequi poſſumus) quatenus in imo ventre ſpiritus animales ad viſcera membranacea ſpectantes, ab incongruo quodam in ἀταξίας adacti, fibras ubique nerveas tumultarie irrunt inflantque, nec ſtatim denuo ab iis recedunt: hinc peritonæum extumeſcit, inteſtina ampliata, & diſtenta velut inflantur, meſenterium, aliaque viſcera membranacea ſpiritu impetuoſe turgida, velut in molem attolluntur; porro dum hæc fiunt, ut vacuitates a viſcerum concavorum extumeſcentiis faææ impleantur, humoris ſtatim cujuſvis intus contenti portio in vapores rarefacta, illico in flatus ſpatia iſthæc inania oberrantes cedit. Quomodo generatur.

Art.

Quinam huic morbo ſunt obnoxi. *Art.* 1828. Spiritus animales potius quam flatus ejuſmodi ventris intumeſcentias ſaltem breve, & tranſitorias, quales in paroxyſmis colicis, & hyſtericis contingunt, excitant: atque hinc evenit, quod, qui affectibus *hypochondriacis*, *colicis*, aliiſque imi ventris *ſpaſmodicis* diu obnoxii fuerunt, demum *tympanitici* fiant,

Art. 1820. Hic affectus raro per ſe interficit, quin

Curatio. longo tempore protractus, quo demum certius jugulet, ſibimet *aſcitem* lethi prænunciam adſciſcit. A *cathartic*is, præſertim fortioribus fere ſemper exacerbatur hic morbus, ſaltem non alleviatur. *Enemata* crebro injecta eximiis ſunt uſus, & hoc præ cæteris; ℞. *Urin. ſani* ℔j. *ſal prunel.* ℥j. *tereb. Venet. cum vitel. ovi ſolut.* ʒij. *m. f.* enema. Applicetur *empl. de ſapon.* toti abdomini. Ad ſitim intolerabilem in hoc morbo. ℞. *Conſerv. lujul. per ſetaceum traject.* ℥iij. *pulp. tamarind.* ℥ij. *ſal. prunel.* ʒj. *ſyr. e ſucc. lujul. q. ſ. f.* Eclegma molle, de quo ſæpius lambat æger.

Vix differt ab aſcito. *Art.* 1830. *Tympanites eſt ſtatuoſa abdominis moles, rugitu ſtrepens, dumque percutitur, inſtar* tympani *reſonans. Vix differt ab* aſcite *raro enim flatus abſque aqua reperiuntur, niſi in ipſis morbi primordiis. Experientia didici hoc malum tractari debuiſſe remediis* antihyſtericis, antiſcorbuticis, *&* cor-

Remedium empiricum. roborantibus, *priuſquam in aſcitem demigraverit*: *Sequens eſt remedium* empiricum *valde decantatum*; ℞. Succ. folior. porri & ſambuci ſana p. æ. *analytice miſceantur, capiat æger coch. iij. vel iv. bis vel ter in die; hoc valet aliquando in extremis poſt alia omnia incaſſum tentata.* Antihyſterica, chalybeata, empl. de cicuta cum ammoniaco, fotus ad tympaniten, *&c. ſunt valde proficua.*

Littri ſententia.

Art. 1831. Scriptoribus de Tympanite inter ſe mi-

Eſſentia morbi tandem detegitur. nus convenit, quippe qui neque cauſam morbi neque ſedem deſignarunt. Ex cadaverum Tympanite mortuorum ſectionibus patet ventriculum & inteſtina, præ reliquis craſſa, mirum in modum diſtendi, ac ingenti mole vix ſane credibili ampliari. Frequenter (*ſouvent*) ob-

obſervavi *cæcum & colon femur humanum craſſitie æquantia*, reliquorum viſcerum in abdomine contentorum dimenſionem ultra naturalem nuſquam inveni. In recentibus Tympaniticis humiditatem tantum aliqualem in abdominis cavo reperi, & in inveteratis non niſi duas vel tres libras aquæ; quantitas adeo exigua neutiquam pro morbi cauſa haberi poteſt: ideoque *inflationi ventriculi & inteſtinorum* monſtruoſa iſta ventris moles ſoli debetur. Ventriculus & inteſtina quaſi muſculus cavatus ſpectari poſſunt, cui aer incluſus eſt antagoniſta. Parietes inteſtinorum & aer incluſus ſunt tanquam duo [illegible] ſe mutuo indeſinenter impellentia. Quamdiu hæ duæ poteſtates æquipollent, ventriculus & inteſtina alternatim ſe contrahunt & dilatant ſalva dimenſione naturali, ſuntque officiis ſuis obeundis paria, manente ſcilicet æquilibrio: ſi autem laterum ventriculi & inteſtinorum ſyſtoles vim elaſticam aeris incluſi ſuperat, fiſtula inteſtinalis ſupra modum coarctabitur: e contra ſi quando fibrarum inteſtinalium vires elaſticæ quoquo modo imminuantur, aer incluſus canalem plus juſto dilatat, & quo debilior eſt inteſtinorum elaſticitas, eo major evadit eorum capacitas, *unde Tympanites ortum ducit*; qui affectus ut plurimum eſt incurabilis ob amiſſam aut valde diminutam iſtorum viſcerum elaſticitatem; fibræ nimis laxatæ ſeſe contrahere rurſus nequeunt, aut ſaltem admodum debiliter: & proinde ventriculus & inteſtina non niſi imperfecte admodum officia ſua peragunt, in quantum præcipua earundem energia & operatio a contractione, dilatatione, & motu periſtaltico magnopere pendent *Memoir. de l' Acad.* Vol. 17. p. 314.

Farrago ſententiarum.

Art. 1832. In Tympanitide, inquit *Lomnius*, frequentis ructus deſiderium eſt, eoque edito levari aliquantulum homo videtur: pedes non uſque adeo ut in cæteris generibus hydropis tument: reliquum corpus extenuatur. Sæpe hoc malum ventriculi, & coli inflammationibus, itemque longis febribus ſucceſſit. Illud vero ab *Hippocrate* animadverſum video: quibus torſiones circa umbilicum, & circa lumbos dolores

ſunt

ſunt, qui neque medicamentis, neque ullo alio modo ſo vuntur, ii in hoc ipſum genus ſicci hydropis incidun

Art. 1833. Hydrops ſiccus, ſive flatuoſus *Hippocratis* tunc dicitur, quando adeſt alvi ſiccitas cum fœcibus ſtercori caprino ſimilibus: Nec non adſunt tormina; & dolores magni circa umbilicum, & lumbos, febris, ſitis, tuſſis ſicca. Fit ab hectica inteſtinorum intemperie, ſequitur alios morbos potiſſimum acutos Morbus eſt acutiſſimus, & difficilimus, citoque interimit; alvus & urina ſtatim ſupprimitur, & nihil magis pernicioſius remediorum copia & farragine. Cathartica pernicioſiſſima ſunt, uſus nitratorum, ſerum lactis, lac aſininum, & generaliter omnia humectantia intus foriſque juvant. *Baglivus*.

In iis qui ſicco hydrope moriuntur obſervantur glandulæ meſenterii aridæ, exſiccatæ, & tabefactæ, unde cauſa mali ex *Ballonio*.

Remedia varia. *Art.* 1834. Vinum quoddam ab Epiphanio Ferdinando præſcribitur, quod mirabile, ſæpiuſque expertum dicitur, ad educendos flatus, atque adeo tutum eſſe, ac ſaluberrimum remedium tam in Aſcite, quam in Tympanite. Hoc hujuſmodi eſt. ℞. *Cucumer. agreſt. ſeu aſinini. ſambuc. ireos, ſaldonell. ana unc.* iij. *incid. & infund. per hor.* xij. *in vin. alb. & clar. lib.* vj. *deinde bull. ad conſumpt. tertiæ partis, mox add. ſem. cumin. aniſ. fœnicul. ammeos, dauci, ſeſeleos, ruth. aneth. ana pug.* j. *citr.* ʒij. *cinamom. elect. unc. ſem. tragacanth. maſtich. ana* ʒij. *iterum bull. tandem col. & ſerv. doſis unc.* vj. *vel* viij. *Hartmannus* pro ſpeciale remedio liquorem habet ex flor. tapſi barbati elicitum, quem ad j. exhibet in decocto ſeminum, & radicis fœniculi, interea ventrem fovet urina pueri calida, in quam ſal prunellæ diſſolvit.

Hæc vero methodus laudatur ab *Heiſtero:* Singulo triduo, vel quatriduo laxans e pillulis lenioribus, atque balſamis, aliiſque ſimilibus, vel pulvere e jalapa, & mercurio dulci, vel ſale amaro cathartico exhibeatur: hiſque per duas treſve hebdomadas, aut diutius prout neceſſitas exiget continuetur, poſtea vero tonica, & roborantia uſurpentur: ut eſſent cort. aurant. flor. chamæmel. &c. item limatura martis cum extra-

ctis

ctis amaris ad modum *Sydenhami* pro tono partium roborando in forma pillularum, vel electuariis, ſervato eodem redimine ac diæta, ut in cachexia. Abdomini olea deſtillata, & balſama carminativa calide ſæpe illini debent; vel emplaſtrum de cumino, aut de baccis lauri, vel diaſaponis imponi poteſt.

ALIÆ VENTRIS INTUMESCENTIÆ.

VVainharti ſententia.

Art. 1835. Hepar, lien, & glandulæ meſenterii ſubinde ſufficiuntur etiam tumoribus ſtrumoſis, & ſcirroſis, quod non rarum in infantibus cum atrophia, & tumore quaſi tympanitico abdominis. Ventris tumor ex diverſitate affecti viſceris. Diagnoſis.

Si in hepate adeſt durities, & renitentia in dextro hypochondrio percipitur, figura hepatis circumſcripta eſt, gravitas & ponderis ſenſus in reſpiratione accedit, difficilior decubitus in latus ſiniſtum, color faciei pallidus, ac quaſi vireſcens, corporis macies, quandoque & tumor pedum, & ſi in liene, hæc obſervatur in ſiniſtro hypochondrio, & difficilior eſt decubitus in latus dexterum; ſi in meſcenterio, itidem tactu, & ex ſitu loci percipitur. Interim bene res perpendenda, ne durities quæ circa ſiniſtrum hypochondrium ſentitur, reſideat inter muſculos abdomini; & peritonæum, vel in glandulis omenti, & meſenterii vel in inteſtino ſtercore craſſiori obſeſſo; & tumorem farciminalem exhibente; cum durities lienis non ſit adeo frequens prout vulgo putatur.

Scirrhus ſine ſenſu curationem non admittit, qui vero difficulter ſentit, difficilis quoque curatu eſt; adeoque ventris tumor ab hac cauſa vix vel ne vix quidem medelam admittit; quin imo præſtat ſuæ ſorti relinquere, quia ſi ſcirrhus aut interior ipſius tumoris cauſa ad ſuppurationem deducitur facile in cancrum degenerat. Inveteratus in Hydropem abit; Ictero autem ſuccedens, vel ipſum faciens valde pernicioſus eſt. Prognoſis.

Art. 1836. Martialia ante perfectum ſcirrhum optima ſunt præſertim aquæ ferratæ, quæ tumentes lienes abſumere dicuntur. Experientia quidem conſtat, animalia apud fabros ferrario aſſueta aquis, in quibus Remedia interna.

candens

candens ferrum extinguitur, exiguos habere lienes. Prodeſt igitur *tinct. mart. aperitiv.* vel *Mars aperitiv. Wilis* quorum deſcriptionem vide in Praxi *D. Gaukes*, vel *limat. mar.* ad ℈j. quotide præmiſſa, & ſubinde interpoſita evacuatione per *pillul. ex ammoniac. de tart. Quercet. tart. Bontii* vel ſeq. ℞. *gumm. ammoniac. gr.* viij. *maſſ. pilul. Melanagog. Querc.* ℈j. *extr. gent. cent. min. a gr.* iv. *cum ſ. q. ſyrup. de fumar. m. f. pil. num.* ix. Nec irritum erit evacuantia cum calybeatis nubere, veluti ℞. *Mart. cum ſulphur. calcinat.* ℥iij. *gumm. ammon. depur. ſcamm. ſulp. a* ʒj. *ſyrup. de cichor. cum rhab. & ſp. vin. q. ſ. m. f. maſſa pillul.* quarum doſis a gr. viij. ad ℈j. quotidie; vel ℞. *Gumm. ammoniac. depur. limat. chalyb. ſubtil. trit. & cribr. mercur. dulc. a* ʒv. *caſtor.* ʒj. *reſin. ſcam.* ℈ij. *mag. gumm. guttæ* ʒv. *troch. alkekeng.* ℈j. *ol. charyoph. gutt.* x. *m. f. pil. num. LVI.* dentur quotidie num. 3. 4. vel 5. Præterea ex deobſtruentibus conveniunt; *tart. vitriol. cum ſal. cichor. abſynth. ſal hypochondr. Poter. croc. mart. aperit. tinct. & ſp. tartar.* item *aperientia*; ut jura pulli alterata *cichor. cuſcut. agrim. petroſel.* &c. *cum gutt.* aliquot *ſp. tart. vel ſal. amoniac.* alii etiam commendant *terebinth.* uſum; alii in ſcirrho lienis ſpecificum dicunt *urtic. mor.* in vino decoctum.

Remedia externa. Ex topicis in uſu ſunt præſertim ſemicupia, & fomenta veluti: ℞. *Rad. bryon. alth. lil. alb. ana* ℥j. *fol. malv. violar. pariet. abſynth. agrim. a m.* j. *ſem. lin. fœnugræc. aneth. a.* ℥. ſ. *flor. cham. melil. roſ. a p.* j. *coq. in* 3. *p. aq. &* 1 *vin. alb. ſub finem addit.* vel in tantumdem aquæ, & aceti pro foment. quo ſpongiis utere per ſemihoram, & ſi ſcirrhus contumacior ſit addes *rad. Ireos cucumer. agr. ebuli* &c. poſtea fiat inunctio ſeq. ℞. *Ol. tamariſc. lil. alb. a* ℥j. *diſſolv. maſs. empl. ad cicut.* ℥iij. *& f. linim.* vel ℞. *Ol. capp. abſynth. maſtich. a* ℥. ſ. *ſucc. rad. bryon apii a* ℥. j. *coq. ad ſucc. conſumpt. add. mucilag. rad. alth. acet. roſ. fact.* ℥. ſ. *gumm. ammon. acet. ſquill. diſſolut. & inſpiſſat.* ʒvj. *cer. q. ſ. m. f. unguent.* Reliqua videantur penes Auctorem in Univ. Med. Nucl. Lib. VI.

Mor-

Morgagni ſententia.

Art. 1837. Quamvis hypochondria ad ventrem appoſita intumeſcant in affectionibus jecoris, & lienis, eadem vero alia etiam ratione, vel ſeorſim, vel una cum reliquo ventre elevantur, etiamſi nullum hydropis ſignum interveniat. Quantum ad eorum intumeſcentiam ob jecoris & lienis vitia obſervat in Epiſt. Anot. Med. 36. art. 28. tantam eſſe inter utrumque viſcus commercii viciſſitudinem, ut ſi altero vitiato, in altero quoque vitium ſit, id nullam habeat admirationem: habeat vero ſi vitium in alterutro dumtaxat occurrat veluti cum in ſepulchreto Boneti (lib. III. S. 15. Obſ. 36. §. 4.) legitur: *hepar grande, & multis in locis durum reliquis viſceribus ventris naturalis erat conſtitutio:* aut al bi: *hæpar fere* exſuccum & pallidum;.. *Lien autem, & Renes naturaliter habebant*. Attamen vel longo in morbo, ubi majus in aliis viſceribus, quam in jecore vitium deprehenditur, minime neceſſe eſt, ut in hoc quoque a longo tempore vitium ſit. Ventris tumor a jecore & liene.

Lienis arteria ſi forte a primordiis ſine flexibus non fuit, videri alicui poterit hos amiſiſſe, dum impedito in durum jecur arterioſi ſanguinis curſu, major hujus copia in ſplenicam illam arteriam influere coacta eſt. Quantum autem obſtructo jecinore, arterioſi intra ipſum ramuli comprimantur, minuſque ſanguinis admittant, cum ratio indicat, tum obſervationes oſtendunt; ſic affecto jecinore facilis tranſitus ad cachexiam eſt; ſi vero gravius vitium hepar occupet; ſæpius non ad cachexiam modo, verum etiam ad hydropem gradum fieri, frequentiſſimæ obſervationes teſtantur.

Præterea hypochondria cum relique ventre inſigniter aliquando intumeſcunt, ut Medicis imponant, id vitio jecoris vel lienis contingere; quamvis niſi fiat a tumoribus in meſenterio genitis. In Ep. 39. §. 6. inquit: *mihi igitur non ſit veriſimile, nunquam a coquis a laniis, a victimariis ullum in meſenterio tumorem animadverſum, & Medicis fuiſſe oſtenſum, cum Galenus ſcirrhoſum circa cor tumorem in gallo inſpe-* Ventris tumor a meſenterio.

ſpe-

ſpexiſſe videam, & ad homines transtuliſſe. Crediderim potius, quæ in libro aliquo priſci medici ea de re attigerint, longo tempore, ut tot alia, intercidiſſe. Nam ſi Julius Pollux, ut legi apud Ingraſſiam circa meſenterium etiam ſtrumas fieri voluit; *certe aut a Medico aliquo ipſe Grammaticus id ſurrepſerit, aut ſi forte per ſe vidit, creditu difficile eſt, a Grammatico admonitos Medicos, quicunque ab Sæculi II. fine ad XVI. initium ſcripſerunt; Commodo enim imperante, ut Galenum, ita & Pollucem vixiſſe, ajunt, nullum de hujuſmodi meſenterii morbo verbum feciſſe.* Heu furentis morbi caſum §. 2. ſic refert.

Caſus. Georgius Marcheſius magno interno tumore ventris laborans, ad dorſum & ad ſiniſtrum lumbum dolebat. Urinam ſæpe, inteſtinorum autem recrementa ſummis cum conatibus reddebat. Cibos appetebat. Tamen omnibus demum corporis partibus macie omnino extenuatis, niſi quod jam diu a duro tubere ſiniſtrum ſcrotum, noviſſimis autem diebus quindecim a magno ædemate pedes tumebant, cum horum ſiniſtrum eryſipelas corripuiſſet, poſtridie obiit. Ventre aperto, ad hujus centrum ingens tumoris moles apparuit, viſcera undique comprimens adeo, ut ſi non prorſus extra ſuam ſedem, & certe eſſent contractiora, pluribuſque in locis ſublivida, cæterum quantum oculis perſpici poterat, ſana. Pendebat tumor a meſenterio, tota anteriore facie omento opertus extenuato, multiſque partibus lacero. Ejus pondus eſſe poſſe videbatur librarum circiter XXV. ſed aliis in partibus extra tumorem turgebat omne meſenterium eadem ſubſtantia, quæ tumorem efficiebat, quorum tumor etiam alter conjungebatur ejuſdem naturæ, qui in teſticulo ſiniſtro erat. Scilicet utriuſque natura fuit, quæ cancroſorum tumorum, & quorumdam præſertim, qui in mammis obſervantur, magna ex parte.

Nec ſemper canceroſi ſunt tumores, qui hic genorantur, ſed non raro de genere cyſticorum, de quibus *in Chirurgia*; ſed vide quæ Auctor addit in eadem epiſt. §. 7. 8.

ventris tumor a *Fit interdum abdominis tumor non ex hydrope aut infarctu obſtructioneque contentorum viſcerum, ſed ex*

ex muſculorum inflammatione præſertim vero rectorum & tranſverſorum, idcirco facile cognoſcitur, & a ceteris diſtinguitur non ſolum quod oblongus tumor eſt, quamvis per totum ventrem extenſus, ſed cum dolore, & febre acuta conjungitur morborumque acutorum ſtadium abſolvit. Cotis hic non ſine dolore contrectatur, & apprehenſa minime ſequitur; ſi magis portes profundæ afficiuntur, quia iſti muſculi ſunt membranoſi circa finem, & plures nervos obtinent, dolor eſt vehementior. In omni decubitu eadem tumoris magnitudo manet. Ab hepatis inflammatione diſtinguitur eo, quod figuram muſculorum ſequatur, nec ita ſit rotundus. Curatio talis eſt qualis in aliis inflammationibus. Jonſtonus,

muſcu-lor in-flamm.

HYDROCEPHALUS.

Schenckii ſententia.

Hydro-cephalus.

Art. 1838. Hydrocephalus eſt morbus adultis raro accIdens, infantes vero ſunt magis obnoxii, frequenter fit a violenta obſtetricatione. Eſt *tumor capitis aquoſus*; colligitur autem humor vel inter cutem & cranium, autem inter cranium & cerebri membranas; *Aetius* addit inter membranas & cerebrum; (*Boerhaave* addit inter cerebri plicas; & in cavitatibus;) ſed hæ poſteriores ſpecies ſunt incurabiles; externa & evidens cauſa eſt plaga aut contuſio in puerperio. (Ex tumore intus ſub cranio neminem convaluiſſe vidi; ſed ab externo tumore facile ſaneſcunt.) „ *Caput in tantam molem turgeſcit, ut quandoque* integrum corpus *præponderet. Inſignis hiſtoria habetur in Tranſact. Philoſ. p.* 407. *Infantis biennis hoc malo mortui, e cujus capite ſectione patefacto exivere* aquarum decem pondo, *humor erat tenuis, pallidus, & inſipidus, in interſtitis meningum & cerebri ventriculis reconditus; de reliquis circumſtantiis vid. locum.*

Methodus medendi.

Oppugnandus eſt hic affectus primo *reſolventibus*; ſed ſi id fieri nequeat, facienda eſt *inciſio* vitato temporum muſculo, & humor exprimendus eſt, (*Ambr. Paræus*) ℞. *Ol. cham.* ℥iv. *ſulph.* ℥j. m. f. ſ. a ungr.

in hoc affectu magnarum virium. *Hydrocephalus ſecundum* Boerhaave *levi* inuſtione, terebratione, punctura, *prudenter, lente, adhibitis, ſimulque* hydragogis & roborantibus *internis curatur: vel externis* diſcutientibus *diſſipatur, excepta iſta ſpecie incurabili, quæ in cerebri cavitatibus formatur.*

Remedia varia. *Inter cetera ad hunc morbum oppugnandum* pſycrolouſiam *emolumento fuiſſe animadverti. Inter evacuantia & corroborantia eadem ſunt ac* in aſcite. *Pro uſu externo lixivium calcis vivæ egregium admodum eſt in diſcutiendo Hydrocephalo* teſte Aquapendente, & *linimentum ſequens a* Foreſto *commendatur*; ℞. Ol. cham. ℥iv. flor. ſulph. ℥j. digere ſ. a. *Hydrocephali curatio* (*inquit* Barbette) *omni tempore experientiſſimis medicis inſignem creavit moleſtiam. Purgantia, ſudorifera vel diuretica raro aliquid conferunt: ad cauteria, veſicatoria, fonticulos, ſetacea, immo plerumque ad inciſionem vel uſtionem impellimur, quæ tamen media quoſdam in vita conſervarunt.*

Fetiti ſententia.

Accurata morbi deſcriptio. *Art.* 1839. Hydrocephalus eſt tumor capitis aquoſus adultis raro accidens, infantes vero in primis annis a nativitate, immo interdum ante nativitatem occupat; & caput infantui ex utero nondum educti tam grande exiſtit, ut *puncturam vel ſectionem capitis* facere ad partum facilitandum chirurgo incumbat. Aqua ſecundum authores colligitur, vel externe inter cutem & cranium, vel interne 1. inter cranium & duram matrem, 2. inter duram & piam matrem, 3. in ventriculis ipſius cerebri; atque hanc ultimam ſpeciem ſolam in praxi vel in cadaverum ſectionibus unquam obſervare potui; credo itaque reliquas rariſſime occurrere. Hoc morbo affecti ſunt languidi, triſtes, & pallidi, oculi illorum luridi & prominentes pupillis dilatatis; oſſa cranii tenuia & mollia evadunt, & figuras irregulares induunt, naſus depreſſus, frons valde elatus, capitis magnitudo plane monſtroſa, & gravitatis non ſuſtentandæ, non raro crepat & diſrumpitur, & mors

non

non multo poſt inſequitur. In cadaverum ſectionibus notavi duram meningem plus ſolito cranio adhærentem, craſin cranii valde prolatam, & quaſi ubique confractam, oſſium margine membranis e longiquo connexos; cerebrum minime corruptum, ventriculos cerebri adeo in immenſum diſtentos, ut ſubſtantia ejus corticalis & medullaris extrorſum detruſa digiti vix duas lineas craſſitie æquabat, & multis in locis a protuſione aquarum penitus diviſa aquis uſque ad meninges pertingentibus, vaſa ſanguifera prolongata & craſſa; in pluribus *glandulam pituitariam ſcirrhoſam*, quod inter cauſas hujus morbi locum habere videtur. Paracenteſin quod attinet, tamdiu procraſtinari ſolet, ut vix ullum iſta operatione ſervatum vidi; intra 4. vel 5. horas plerumque moriuntur, ſi una vice aquas ad ſiccitatem depromant, ſin vero tardius progrediantur, non ultra quadraginta horas ſupervivere ſolent.

I C T E R U S.

Inter legendum & ex Obſervatione.

Art. 1840. Signa hujus morbi & ſymptomata præcipua ſunt laſſitudines totius corporis, anxietas præcordiorum, difficilis reſpiratio, virium dejectiones, faciei pallor, pulſus debilis & lentus, urinæ tenues, aut craſſæ, coloris flavi ad rubrum vergentis, croceo colore pannum immerſum tingentes, interdum adſunt vomitus bilioſus, dejectiones albæ, pruritus totius corporis, & ariditas & veluti exuſtione ſolis aſpera cutis ſuperficies, fflavedo per univerſam cutem, maxime in oculorum albis, quo quidem colore interdum objecta omnia apparent tincta. *Icteri ſigna diagnoſtica,*

Aretæi ſententia.

Art. 1841. Si bile flava, vitellina, aut crocea, aut nigra cum viride mixta omne corpus a viſcere ſuffuſum ſit, affectus hic a Græcis *Icterus*, a Latinis *Regius morbus*, ſive *Arquatus*, ſive *Arrigo* dicitur. Difficile utique in acutis malum eſt: quia non ſolum *Definitio,*

ante ſeptimum apparens, ſed etiam poſt ſeptimum infinitos necavit; raro item ad extremam febrem bene judicavit; ipſe vero haud facile diſcutitur. „ Pernicioſius tamen ante ſeptimum ac poſt eum in acutis eſt.

Icterus a jecore. *Art.* 1642. Neque vitio jecoris tantummodo provenit, ut nonnulli medicorum exiſtimant ſed & ventriculus, & lien, & renes & laxum inteſtinum in cauſa ſunt. A jecinore quidem naſcitur ſi phlegmone aut ſcirrho viſcus illud opprimitur, quia meatu ad inteſtinum bilem deferente intercluſo bilis affluxu caret, idcirco ſtercora, quæ ab ea non colorantur, albida ſunt & argillam referunt, venter valde ſiccus eſt ſiquidem a bile non ſtimulatur.

Art. 1843. Si morbus regius a liene ortum habeat color cutis ater eſt cum viridi mixtus, conſuetaque ſtercora nigriori colore imbuta ſunt.

Ab inteſtinis, & ventriculo. *Art.* 1844. A laxo etiam inteſtino, & ventriculo arcuatus provenit, ubi concoquendi facultas in ventriculo, & laxo inteſtino, quod Græci Colon vocant læſa fuerit, nam & in colo concoctio efficitur, & ab ipſo alimentum in jecur digeritur, ſed laborante colo albida non fit per alvum excretio.

A totius corporis habitu. *Art.* 1845. Habitus quoque totius corporis ad morbum regium citandum ſummopere efficax eſt; nam in omnibus corporis partibus calor ad concoquendum inſitus eſt, ſi igitur ad ſingula obeunda munera calidum fatigatum, laſſatumque fuerit, ipſum quidem in acre atque igneum vertitur, humiditates autem omnes in bilem abeunt, quodſi & in ſanguine cruditas incidat, ſanguis bilioſus efficitur, & quoquoverſus nutriens diſpergitur.

Sydenhami ſententia.

Icterus ex colica, *Art.* 1846. Icterus interdum eſt proles *colicæ*, In tali caſu ſolo *rhabarbaro* purgandum eſt & morbus plerumque ſponte ſua ſenſim faceſſit; ſin vero niſi ægre diſcedere videatur, convenit ſequens apozema; ℞. *Rad. rub. tinctorum curcum. ana* ℥j. *chelidon maj.* Ejuſdem curatio, *cum toto, ſummit. centaur. min. ana* mj. *coq. in p. æ. aq. font. & vin. Rhenan. ad* ℔ij. *colat. add, ſyr, e quinque*

rad-

rad. ℥ij. *m. f. apozem. capiat* ℔ß. calide mane & ſero uſque dum convaluerit.

Art. 1847. At ubi icterus per ſe invadit, colica neutiquam prægreſſa, *cholagoga*, quæ per alvum bilem ſubducunt, ægro ſunt exhibenda, & alia *antiicterica* uſurpanda. His denique morbum non ſubigentibus ad *aquas ferreas*, quales ſunt *Tumbrigenſes*, adeundum, quæ ex ipſo fonte ſunt bibendæ. Curatio in genere.

Ettmulleri ſententia.

Art. 1848. Icterus eſt totius corporis *cachexia* flavedinem inducens, ut plurimum cum cardialgia, hypochondriorum dolore, præcipue dextri, alvi ſegnitie, laſſitudine, &c. Si flavedo ad viriditatem, vel ad cœrulitatem, vel ad obſcurum livorem inclinet, Icterus niger vocari ſolet; febris interdum conjuncta eſt, interdum abeſt. Triſtitia aliquando inducit Icterum. Icterus *flavus* diuturnior ſemper in *nigrum* degenerat, unde *eſſentialiter* non differunt. Anxietas in præcordiis, dolor præcordiorum compreſſivus, virium dejectiones, lipothymiæ: &c. ante eruptionem Icteri frequentiſſime occurrunt. Urina ictericorum ſuccuſſa ſpumam flavam oſtendit, & linteum tingit colore croceo, ſed non ſemper, ſedimentum croceum dimittit; fæces alvinæ ſunt plerumque albicantes, vel cineritii coloris, & hoc poſtremum ut plurimum eſt ſignum *calculi in veſica fellea*; Urina craſſa turbida & nigerrima eſt ſignum ſolutionis morbi. Quo magis flavus exiſtit Icterus, eo facilior eſt curatu, quo vero magis niger, eo difficilior. Cum *hydrope* conjunctus raro curatur. *Si ſudor erumpat* (*inquit* Sylvius) *citior plerumque curatio expectanda erit, ſin vero urinis plus deponatur materiæ rubentis & paulo poſt ſubſidentis, ſegnior erit expectanda.* Symptomata. Prognoſis.

Art. 1849. Quoad curam *vomitoria*, *martialia*, & hinc *amara*, totam abſolvunt paginam. Præmiſſis univerſalibus uſurpentur *ſtomachica*, *martialia* (*limaturæ crudæ* in Ictero nigro) *rhabarbarum*, & *lumbricalia*, *viperina*, *alcalina*, *volatilia*, *amara*, *aquæ acidulæ*, *gum. ammoniacum*. *Venæſectio* & *catharſis* vix Curatio.

locum habent. Specifica ſunt (omnium optimum) *chelidonium majus*, *marrbubium*, *flor. hyperici*, *drocus*, *geniſta*, *abſynthium*, *ſem. cannabis in lacte coctum*, *rad. corcum. rub.tinctor. urinæ potus*, *ſtercora* fere omnium *avium & animalium*, *pelliculi*, *lapis in follicolo fellis tauri*. In genere moneo in curando Ictero reſiſtendum eſſe ad tempus medicamentis *antictericis*, quia morbus eſt chronicus & contumax: & quidem quam urina mingitur tenuis & ſplendida, tandiu illis inſiſtendum, donec ſigna coctionis apparent, uſque dum urina ſit craſſa & turbida, & cum ſedimento repleta; his tamen apparentibus ſpes eſt ſalutis. Cura peracta, ad abigendum cutis flavum colorem conveniunt *frictiones* & *balneatio*.

Vvilliſii ſententia.

Art. 1850. Curatio Icteri inchoanda eſt cum *vomitorio*; ♃. *Fol. aſari* N. 9. *inciſ. & contuſ. affundo. vin. alb.* ℥iij. exprimatur ſuccus & detur cum regim. Remedium vulgare & *empiricum* apud noſtrates eſt, ut ix. *pediculi vivi* ſumantur mane, per 5. vel 6. dies, quo remedio (cum alia minus efficerent) plures ſanatos audivi. *Chalibeata* ut in aliis *cachexiæ* affectibus; ita in hoc juvamen præſtant, atque hinc eſt quod *acidulæ* frequenter poſt omnia proſunt. *Cum apozemate ſequente* (*inquit* Dolæus) *ſemper initium curationis facere ſoleo*; ℞. Rad. tarax. chelidon. maj. ana ℥j. herb. cichor. fragar. ana mj. marrhub. alb. tartar. alb. fol. ſenn. ana ℥iiij. *infund. in vin. alb & aq. font. ana p. æ. coq. ad* ℔ij. *cola, &c.*

Vomitorium & alia remedia.

Velſchii ſententia.

Art. 1851. Mulieres ſæpe geſtationis tempore fiunt *Ictericæ*, præſertim in ultimus menſibus; an quod bilis tunc temporis viſcoſior evadat, & ita in glandulis hepaticis non ſecernatur, an quod uterus tumens comprimendo inteſtina in cauſa eſt, quod ductus choledochus nimis compreſſus bilem in inteſtina non traſmittat?

Eſt affectus in prægauntibus ſatis frequens.

tat? notandum eſt, quod hic morbus in prægnantibus *poſt partum* ſtatim evaneſcat.

Sampſonii ſententia.

Art. 1852. *Saponis Caſtellienſi* ℥ſs *in hauſtul. vin. alb. ſolut.* valet ad nrinas provocandas in Ictero & Hydrope: experimento *domus Bedfordienſis*, ubi pro magno ſecreto habetur. *Sylvius* hoc idem medicamentum laudat; ſed in lacte ſolutum ob ſalem fixum & oleoſam ejus ſubſtantiam. Ego quoque in nonnullis *ictericis* expertus ſum, in his cum fructu; in illis aliter. Ubi acidi humores vel in *Ictericis* vel in *Hydropicis* abundant, credo hoc medicamentum valere, quoniam ab acri ſale fixo temperantur, ſubiguntur, & per vias urinarias expelluntur: & e contra ubi acres humores dominio potiuntur, acre medicamentum nihil valet, metuo, ut noceat. Sapon Caſtellienſis.

Farrago ſententiarum.

Art. 1853. Dubitatur, an Icterus ſemper oriatur ab obſtructione bilis; quoniam neqne in ſanguine vel urina iſtericorum ulla eſt *amarities*: Icterus etiam generari poteſt ſine hepatis obſtructione, *teſte Sylvio*, & obſtructiones in hepate non ſemper pariunt Icterum, *authore Ettmulero*. Aliquando oritur ex animalium quorundam morſu. Ictericorum alvus eſt aperta & fæces flavo colore tinctæ (interdum) conſpiciuntur. *D. Gailard. in Theſi apud Cantabrigienſes.* Dubitatio.

Art. 1854. Si ſit ſuſpicio *heputis ſcirrhi*, apprime conveniunt fotus & empl. ſeq. ♃. *Fol. malv. alth. abſynth. flor. melilot. chamæm. ana* mj. *fol. meliſſ. chamæpit. ana* mſs. *ſemp. fœnugr.* ℥jſs. coq. ex aq. ℔v. ſub finem add. vin. alb. ℔ij. &c. cum *pannis laneis* foveatur latus, deinde ſuperimponatur *empl. de cicuta cum ammoniac.* vel *de ranis cum mercurio. Pitcarnius in* MS. Si vero jecur durum ſit, i. e. ſcirrhoſum, res eſt deſperata. *Hippocr. Aphor.* Si morbus diu duret, *hydropem* minatur. In hepatis ſcirrho

Art. 1855. *Candidum ex avium fimo* eſt earum urina, ideo confert Ictero, qui morbus *inflavatio* eſt: Avium ſtercora

album in *anſerino ſtercore* diligenter abraſum ſiccatumquem privatim ad icterum facit. Liſterus.

In Ictero pertinaci, medicamentis uſitatis minus cedente, ex repetitis experientiis omnibus commendo *Æthiopem mineralem tamquam remedium in hoc affectu potentiſſimum*. Icterus in ultimo ſtadio ſanguinem fundens per ſedem, per urinas, per ipſam cutem, per ſputum, vel ſtillicidium ex naſo, &c. vix unquam curatur.

Boerbave. *Art.* 1856. Inſtar omnium religoſe conſulendus eſt præclariſſimus *Boerbaave*, qui de *Ictero multiplici*, & de *hepatite* egregie ſcripſit, *p.* 201.

Remedia varia. *Art.* 1857. *Stercus ovinum* in cereviſia infuſum pro pauperibus eſt laudabile medicamentum. Decoctum *ſem. cannabin. ſapo Venet. flores ſal. armoniaci martiati*; *ens veneris*, &c. ſunt remedia optatiſſima, ut etiam ſequentia, *cereviſia icterica*, *decoct. berber. decoct. icteric. expreſſio milleped. icteric. hauſt. ſaponac. pil. icteric.* (probatiſſimum medicamentum) *vinum chalybeat*.

CAPUT IX.

Sive Faſciculus Morborum nonus.

REUMATISMUS.

Ballonii ſententia.

Rhreumatiſmo obnoxia corpora. *Art.* 1858. RHeumatiſmus vel ſana corpora ulceroſa, & phlegmonodea laſſitudine præcedente corripit, vel morbo longo jamjam deſituro ægrotantia, aut qui falſa, & præcipite criſi ſolvi videtur:

Inter corpora autem quæ facile hunc morbum experiuntur ſunt maxime aut valde cacochyma, aut non ita cacochyma, ſed plethorica, & ſanguinia, potiſſimum vero corpora illa, quæ febribus ſynochis putridis corripi ſolent.

Mors deſcriptio. *Art.* 1859. Eodem modo in ſanis, & ægris ſeſe prodit, totum corpus dolet, facies nonnullis rubet, circum articulos maxime ſævit dolor, ut ne minimum

qui-

quidem, vel pes vel manus vel digitus ſine dolore, & clamore moveri poſſit. Æqualibus autem doloris cauſis præſentibus vel in parte, vel in toto corpore, magis ea pars dolet, quæ ſenſum exquiſitiorem habet.

Quum partibus apprimitur manus, ſenſus eſt & perceptio (licet etiam blande attrectaveris) cujuſdam caloris acris, Si pulſum conſulis; febri aut nulla aut exigua eſſe videtur. Et tamen febris eſt revera, ſed non valde magna. Quodſi major fieret, eſſet vere febris continens putris, nullas manifeſtas habens exacerbationes.

Dolores quidem noctu exacerbantur, nec dormire queunt ægri, partim quia moveri loco nequeunt, & quo ſtatu fere primo jacent, ac decumbunt, in eo maneant, partim quia ſine cruciatu ac vehementi dolore vix moventur, aut attinguntur; tenſio eſt & acutus eorum quidem ſenſus: eſt enim & plenitudo & cacochimia.

Art. 1860. Quod Arthritis eſt in parte aliqua id ipſum eſt iſte rheumatiſmus in toto corpore; nec melius explicari deſcribique poteſt hic affectus, quam propoſita analogia, & affinitate, quæ eſt inter hunc, & Arthritidem. Durius utrumque eſt. At arthriticus dolor certis periodis repetit, certiſque temporibus; rheumatiſmus non irem; niſi quod in iis, qui in vitæ genere peccarunt, ut nervis redditis infirmioribus, & ſuccreſcente cacohymia, tandem habitum, aut diatheſin arthriticam, afferre poſſet. Et revera qui iſtum rheomatiſmum bis aut ter ſunt experti vix (niſi ſibi caveant, conſulantque) tormentum arthriticum vitare poſſunt.

Art. 1861. Morbus more eorum, qui conſiſtunt inflammatione, purgatione irritatur, in quo licet multum, & ſæpe ſanguis demitur, is plane corruptus eſt, & in ſerum quoddam putre reſolutus, Quare laueamus quicem impendio magis phlebotomiam, quam ſaluberrimum eſſe remedium teſtamur. Clyſterum frequens uſus valet. Medicamenta per os ſumenda nocent, inflammationem augent, & dolores in artubus, & habitu corporis irritant. Caſſia, & lenientia, tamen omnino non improbamus, hæmorrhagia conſert ſub finem ſudores. Tandem urina craſſa multa, ut quæ ab abſceſſibus vindicat, & maxime in febribus laborioſis confert. Ejus differentia ab Arthritide

Et

Curatio. Et quoniam ægri perpetuo conqueruntur, & ſenſum habent caloris acris aliquatenus juvantur uſu rerum frigidarum, ſed nocent bifariam, partim quia difflatum prohibent, partim quia, ubi quis uſus eſt paullo frigidioribus remediis, remanet, domito morbo, major infirmitas nervorum, inde arthritidis occaſio poſtmodum naſci poteſt.

Vidi qui Thermis, & decocto ligni in dies uti voluerunt, ſed nullo profectu. Immo omnia pœne recruduerunt. Cornicula frequentia, & hirudines copioſæ habitui corporis applicitæ conferrent.

Vidi pleroſque ſub finem morborum longorum hoc affectu laboraſſe.

Sydenhami ſententia.

Rheumatiſmi hiſtoria. *Art.* 1862. Nullo non tempore, maxime autumno cum rigore, & horrore, & cæteris febris ſymptomatis adoritur, elapſo uno vel altero die (citiuſque) dolor adeſt atrox nunc in hoc nunc in illo artu, in carpis, humeris, & genubus præſertim; viciſſim hoc relinquens, & illos occupans, frequentius cum rubore & tumore. Febris ſenſim evaneſcit; natente dolore: eſt morbus diuturnior, aliquando per menſes aliquot durans, & annos non continuo, ſed paroxyſmis repetitis. In *lumbagine Rheumatica* immanis dolor adeſt circa lumborum regionem fixus, *nephritin* mentiens, niſi quod æger non vomituriat. In Rheumatiſmo ſanguis pleuriticorum ſimilis eſt.

Lumbago Rheumatica.

Curatio. *Art.* 1863. *Sanguis mittendus* eſt ad tertiam quartamve vicem, habita ratione virium, alternis vel tertiis diebus. *Victus* admodum *tenuis* præbendus eſt; æger quotidie e lecto ad horas aliquot exſurgat. Potus ordinarius ſit cereviſia tenuis vel potius ptiſana ex *hordeo rad. liquirit. acetoſ.* &c. vel *emulſio*; parti dolenti applicari poteſt cataplaſma ex *pane albo* in lacte coct. cum tantillo *croc.* diebus a venæſectione liberis injiciendum eſt *enema* ex lacte ſaccharato, vel ex decocto communi pro *clyſtere*, &c.

Aliæ vedendi methodi. *Art.* 1864. Si imbecilitas ægri *phlebotomiæ* repetitionem non ferat, tum poſt ſecundam vel tertiam venæſectionem curatio alia methodo tentanda eſt, viz.

capiat

capiat alternis diebus potionem *purgativam* communem, donec convaluerit, &c. iiſdem noctibus *paregoricum* ex *ſyrupo de mecon.* his minus ad votum conducentibus, *antiſcorbuticis* morbi reliquiæ fugandæ ſunt. In juvenibus, atque iis, qui temperate vixerunt, vino non plus æquo debitis, Rheumatiſmus *diæta ſimplici* admodum *refrigerante*, & mediocriter *nutriente*, æque feliciter, ac repetitis *venæſectionibus* profligari poteſt, nempe *diæta* ex ſolo *ſero lactis*.

Schmitzii ſententia.

Art. 1865. Per Rheumatiſmum vulgo intelliguntur dolores erratici externum corporis habitum occupantes; crebri quandoque ac leviuſculi horrores adſunt, febris ſi quæ adſit, mitis, noctu plerumque recrudeſcens, ſed nocturna exacerbatione, & contumacia *luis venereæ* cruciamina æmulatur. Lubricus eſt Rheumatiſmi in *arthritin* tranſitus, nam communis eſt utriuſque morbi materia, hinc *arthritis univerſalis* nonnullis appellatur.

Rheumatiſmus eſt quodammodo arthritis univerſalis

Art. 1866. Commodius *ſudoribus* ſolvitur. *Venæſectio* ſemper in hoc affectu curando eſt neceſſaria; eſt enim remedium ἡγεμονικὸν neque ſine magna ſanguinis jactura, & virium ruina domari poteſt; poſt venæſectionem *emetica* fortiora ſunt propinanda, hinc *purgantia* leniora, ut pulv. *Comitiſs. Vvarvicenſ.* &c. Partes affectæ foventur tepide cum *lapide medicamentoſo* in aq. pluviali ſolut.

Indicationes curativæ.

Muſgravii ſententia.

Art. 1867. In Rheumatiſmo tam ab acri ſale alcalico, quam ab acido, lentorem fieri longe probabilius, *Baynardi* experimento liquet, viz. ex Rheumaticorum urina, ſalis alcalici ejus, quem habent ſani bonaque utentes valetudine, pars quaſi trigeſima, nec quidem ſupra, diſtillando elicitur: unde conjicitur ſalem iſtum in ſanguine retentum pituita (forſan adjuvante oleo, veluti in *ſapæ* compoſitiones) irretiri involvique, & ad viſcidum in Rheumatiſmo faciendum, ad dolores & tumores inferendos opere quidem maximo contibuere,

Lentor in ſanguine a ſale alcalico provenit.

re. Serum quoque ſanguinis Rheumatiſmo laborantiu *ſyrupo violarum* admixtum virideſcit, & cum *merc rio ſublimato* albiſſimum deponit concretum.

Vomitoriorum præſtantia. *Art.* 1868. De magna efficacia *vomitorii* aliquoti repetiti in hoc morbo debellando dignus eſt, ut conſu latur auctor, p. 26. *Balſamo ſulphuris terebinthinat* artus motu privati bis die ſuperillinantur, vel etiar *vernice terebinthinat. oleum terebinthinæ & camphor* ſunt remedia interne, & externe proficua.

Ettmulleri ſententia.

Rheumatiſmus cum artritide convenit. *Art.* 1869. Arthritis vaga ſcorbutica ſeu Rheumatiſmus revera cum *Arthritide vera* convenit, accidentibus ſaltem variat, terminatur nunc per ſudorem aut urinam aut per eruptionem cutaneam inſtar purpuræ relicta cutis aſperitate: ad ſunt interdum graviſſimæ præcordiorum anxietates, ſitis clangoſa, ſudores, dolores lancinantes, & pungentes; imbecillitas ad motum, locorum dolentium tumores, &c. fundamentum hujus morbi eſt ſal ſcorbuticum fibras vellicans.

Curatio. *Art.* 1870. *Vomitus* in principio convenit: *venæſectio* in principio, & incremento: *volatilia* non debent exhiberi in principio, ſed *alcalica & teſtacea*, ut etiam *antimonium diaphoretic. cinnabaris antimonii*, ſpeciatim *arcanum duplicatum Mynſichti*; poſtmodum fiat acceſſus ad *volatilia* cum *antiſcorbuticis* mixta: *lumbrici terreſtres* ſunt remedium ſine pari in vino infuſi, vel in ſero lactis cocti, vel pulveriſati; *millepedes* etiam commendantur. Declinante morbo conveniunt remedia ex *pino* vel *abiete* (*ſcobs abietis in ſero lactis coct.*) *rob. bacc. junip. ſambuc. decoct. e lignis. Decoct. ſtrobilorum pini* curam fere abſolvit. Externe locis dolentibus applicandi ſunt *lumbrici terreſtres* donec moriantur.

Farrago ſententiarum.

Partes nobiliores quandoque obſidet. *Art* 1871. Miaſma rheumaticum quandoque cerebrum, pulmones & viſcera obſidet cum dolore & ægritudine excrucians. *Boerrhaave*.

Vires terebinthinæ. *Art.* 1872. Dedi nonnumquam *terebinth. Venet.* ʒ jv. vel ℥ j. (& tantam ejus quantitatem veteres vulgo adhibebant) cum vitello ovi ſolut. in hauſtu quodam,

am, non modo in *paralyſis*, verum in *arthriticis* & *rheumaticis* affectibus cum optimo ſucceſſu, ſed in hoc poſtremo affectu *venæſectio* debet anteire, &, ſi opus fuerit, repeti. *Harris*.

Art. 1873. Infuſio *ſtercoris equi maſculi* in vino tenui vel liquore poſſet facta, ad ℥iv. vel vj. bis in die propinata, eſt medicina in hoc affectu minime contemnenda. *Vvillis*. *Et nunc quoniam de medicamentis ſordidis ſermo agitur, prætereunda non eſt* urina vaccæ *apud* Pariſienſes, *& etiam non ita pridem* Londinenſes, *perquam celebrata, non modo in rheumatiſmo; ſed etiam arthritide, hydrope, aſthmate, ictero, &c. curandis*. Memoir. de l' Acad. *Vol. XI. p.* 41. Stercoris equi

Art. 1874. Lini *ſylveſtris* cathartici herba integra cum caulibus, & capitulis vino albo leni calore infuſa ſatis valide purgat ſeroſos humores, indeque in *Rheumatiſmo* valde prodeſt; ſed non niſi robuſtis propinanda eſt quorum plurimos ruri degentes ſolo uſu hujus remedii curatos vidi. Non novi præſtantius remedium quam *rhabarbarum* diu continuatum ad hunc morbum contumacem oppugnandum. Et ſi malum ſit habituale, ejuſdem *recidivationem* præcavet. In corporibus languidis & emaciatis, hujus morbi diuturnitate, nec non medicamentorum farragine, fractis & detritis, *lac aſininum cum pulveribus teſtaceis* ſaltem *diæta lactea* plerumque felici adjumento eſſe poteſt. Linum ſylveſtre. Rhabarbarum. Lac aſininum.

Art. 1875. Ad rheumaticos lumborum dolores potum *lactis* cocti cum aqua decoctionis *theæ* & mane ſumptum ad ℔j. circiter, feliciſſime ſum expertus. *Baglivus*. Infuſ. theæ lactea.

Art. 1876. Remedia *antiarthritica* & *antiſcorbutica* fere omnia hic conferunt, præcipue declinante morbo, & in intervallis. *Pil. volatil. epithema ſaponaceum, unguent. ſalivo volatile, &c.* Remedia varia.

SCORBUTUS.

Barbetti & Dekerzii ſententia.

Art. 1877. Scorbutus eſt aliqualis *cachexiæ* ſpecies ab humore melancholico peculiariter corrupto ortus; in *calidum* & *frigidum* plerumque diſtinguitur; ſed revera omnis provenit ab unica cauſa, nempe lympha vel pituita craſ- Scorbutus qualis morbus.

craſ-

craſſa; unde tot ſymptomata pro temperamentorum & locorum diverſitate, ex variis obſtructionibus, & humorum ſtagnationibus; Quadraginta novem diverſ enumerat *Eugalenus* in ſuo tractatu de *ſcorbuto*; ſe illa omnia nunquam concurrunt in uno eodemque cor-

Sympto-mata varia.

pore. Conqueruntur de dolore interdum punctor plerumque gravativo capitis, de cordis palpitatione angustia; inflatione ventriculi, tenſione ventris; t fiunt, putant ſe interdum ſuffocari, difficulter reſpira vomunt, febricitant; appetitus proſternitur; ſingult ructibus, flatibus, convulſionibus vexantur, tremun laſſi ſunt artus, maculis rubris vel purpureis aſperſi (quæ tamen non ſunt multi faciendæ, niſi degnerave rint in ulcera, vel elevatæ ſint) adeſt plerumque or pruritus, gingivarum eroſio, cum ſanguinis effuſion dentium vacillatione ac nigredine, halitus gravis, im mo cum teterrimo aliquando odore; ſalivatio ade multa, urina cruda & tenuis, jam vero craſſa & ru bra, immo fere nigra; pulſus ſemper inæqualis, a ut plurimum debilis; dolores vagi; imprimis crurum præcipue noctu ingraveſcente; ulcera maligna, tumo res varii generis plerumque œdematoſi, ſudores copio ſi, ipſa atrophia, viriumque defectus, catus, & ſopo profundus.

Eſt morbus frequentiſſimus & diuturnus & difficilis curationis.

Art. 1878. His regionibus adeo familiaris eſt u nullus fere reperiatur morbus, cui non aliquid ſcorbu ti ſubſit; vere & autumno maxime infeſtat, in adul tis, & ſenibus gravior eſt; inveteratus & hæreditariu difficillime curatur; ſolvitur aliquando per alvum, pe hæmorrhoides, vel per urinam; aliquando in alios mor bos degenerat, ſcilicet, *hydropem*, *atrophiam*, *apople xiam*, *epilepſiam*, *ſtuporem*, aut *convulſionem*; inter dum Scorbutici ſubito moriuntur; dyſenteria rariſſim laborant, plerumque *diarrhœa* vel *lienterie*, quæ diffi culter curantur, longo temporis tractu ægros necant *hy dropicos* vel *tabidos*; reſpiratio difficilis non adeo pe riculoſum eſt malum vulgo putatur. *Scorbutus fixan habens ſedem* (*inquit* Vualdſchmidius) *raro curatur niſi quandoque palliative: impoſſibile enim eſt ſangui nem totaliter corruptum ad ſtatum naturalem reducere* Diæta *in hoc malo eſt optima medicina, de qua videa tur* Sennertus *in praxi*,

Art.

Art. 1879. Exactiſſima *diæta* medicamenris præſtat, ſine qua Scorbutus ſenſim fit incurabilis: *venæſectio* non prodeſt; *purgantia* fortiora nocent; ſufficiunt ſuo tempore leniora; præparandi ſunt humores *incidentibus*, inter quæ *ſalia volatilia* quæcunque primarium obtinent locum. *Antiſcorbutica ſimplicia primaria*, ſunt *radix raphan. ſylv. oxylapath. petaſid. ſcorzoner. taraxaci, zedoar. angel. polypod. helenii, lignum guajac ſaſſafr. ſem. ſinap. fol cochlear. becabung. naſturt. aquat. trifol. paludoſ. acetoſ. perſicar. mala aurant. acidior. pom. citri, bacc. junip. ſem. dauci, gum. ammoniac. lacc. crem. tartas. vitriolat. chalybs, &c.* Saccharum & ſaccharata omnia *Scorbuticis* nocent. *Omnem Scorbutum (inquit* Dolæus) *feliciter intra xij. dies, diis faventibus, tollam per* mercur. dulc. *& revera dulcificatur ſingulari, & peculiari motu ſublimatum, ut duntaxat ſudorem moveat, & nullam efficiat ſalivationem, cujus ope omnes ſcorbuti humores intra prædictum tempus conſumuntur, & educuntur, ſed durante hac cura nihil bibendum, niſi decoctum appropriatum, & ab acidis & carne ſuilla abſtinendum.* Curatio. Vires mercurii dulcis.

Art. 1880. Singulorum ſymptomatum curam peculiarem videre licet apud *Eugalenum*, cujus hæc ſumma eſt; quod omnibus *ſpecificis* parti affectæ dicatis admiſcenda ſint *antiſcorbutica*. In difficili reſpiratione *ſp. ſali. amoniac. cum tinctura croci & aq. cochlear.* ſpecifice prodeſt. Diſpnœa

In gingivarum laxitate, & putrefactione *tinctura gum. lacc. ſp. cochlear.* &c. pro lotione, item miſtura ſequens. ♃. *Pulv. rad. ireot florent. gum. lacc. ana* ʒj. *alum. uſt*, ʒj. *mel. roſ. q. ſ. ſp. ſalis* parum pro grato acore, *m.* Gingivarum laxitas.

In doloribus vagis crurum, &c. inter externa topica *epithema ſaponaceum Fulleri* maxime commendatur. Dolores vagi.

In torminibus ventris convenit *ſp. ſal. amoniac. cortic. aurant.* infuſ. cumque *ſp. junip.* vel *ſem. aniſi* mixtus: externe fotus, & linimentum ſeq. ♃. *Ol. lumbricor. terreſt. chamæm. ſp. cochlear. ana p. æ.* Tormina ventris.

In convulſione, & contractione interne convenit *ſp. ſal. armoniac. cortic. aurant. ſalv. & roremarino* effuſus, item *ol. hyperic. & cochlear.* pro inunctione tendinum. Convulſio.

Eryſipelas. In eryſipelate præter externa exhibeantur *ſudorifera*, ut *rob. ſambuci*, *ſp. ejuſdem. bezoar. mineral. ſp. ſal. armoniac. cochlear.* &c.

Atrophia. In atrophia non datur præſtantius remedium quam *lac caprillum ſpiritu aliquo antiſcorbutico* prius ipſi inſtillato.

Charletoni ſententia.

Art. 1883. Scorbutus in his regionibus ſeptentrionalibus eſt morbus *endemius*, & maxime frequens in locis Boreæ patentibus, uliginoſis, paluſtribus & maritimis: huc faciunt quoque inſalubres ædium calce recens obductarum exſpirationes; & in carcerum, fornicum ſpeluncarumque anguſtiis concluſu, nec ſolutus ſyderum luce aer. Scorbuto præ aliis maxime tentantur ii, quibus alimenta ſale ac fumu indurata, craſſa, viſcida, terreſtria, nautica, atque id genus alia, quæ nec facile digeri, nec ad ſtatum ſummæ fluxilitatis cito perduci norunt, diutino in uſu ſunt; item quibus vina poligophora, & ſpiritus ardentes ſcaturientes particulis ſalinis, & ſulphureis ſanguinem ſuccumque nutricum fœda ranciditate inficiunt; adjice & illos, qui oxygari, omphacii, acetariorum, aceti, &c. ejuſdem commatis condimentorum languenti per luxum ſtomacho male conſulunt; acida quippe omnia ſtrenue faciunt ad productionem *melancholiæ hypochondriacæ*, quæ ſcorbuto adeo affinis eſt, ut non niſi gradibus quibuſdam ab eo differre videatur; ſub eodem cenſu cadunt inſalubres potus, aquæ nimirum corruptæ, craſſæ, fæculentæ, graves, ſubſalſæ, cereviſiæ, & vina vitioſa. Qui delicate vivunt magis Scorbuto obnoxii ſunt, quam qui laborioſe, fœminæ viris, urbani agricolis, ſtudioſi obtuſis, &c. Plures ſibi Scorbutum *contagio*, quam ex aliis ullis cauſis forinſecus advenientibus contrahunt. *Cauſa Scorbuti* (*inquit* Dolæus) *eſt ſal fixum acre in maſſa ſanguinea, in qua latent multæ particulæ vel acidæ vel muriaticæ*; acidæ, *quando ſanguis craſſior, & nigricantior apparet*, muriaticæ *vero ubi conſiſtentia amiſſa tota diffluit: certum eſt utcunque Scorbutum non ſemper ab una aliqua ſingulari, & ſimplici cauſa proxima ortum ſuum*

Scorbuti cauſæ inſigniores.

Cauſæ Scorbuti ſecundum Dolæum.

ſuum habere ac dependere, ſed ſæpe a multiplici: tot enim Scorbuti ſpecies ſeu differentiæ dici poſſunt, quot ſunt vitioſæ ſanguinis tincturæ e ſalibus diverſis (quæ propemodum infinitæ ſunt) & horum diverſimoda combinatione ortæ.

Art. 1882. Acido ſcorbuto affectis nullum (ſpondemus) ſive præſentius, ſive certius adhibueris remedium, quam *lactis emulſionem ex amygd. dulc. decocti china, juſculorum conſummatorum, & cæter. antiacidorum, & analepticorum* uſum ad plures ſeptimanas productum. Remedia ad ſcorbutum acidum

Art. 1883. Difficilis reſpiratio oritur plerumque, vel a ſanguine grumeſcente, vel ab irritatione ſpaſmodica a ſalium ſtimulis; in priore caſu conveniunt *incidentia, ſpiritus & ſalia volatilta, viperina, fimus equinus*, &c. aliquando *venæſectio* eſt neceſſaria; in poſteriori cauſa *antiſpaſmodica, ſpiritus caſtorei, lavendulæ*, interdum *opiata*. Diſpnœa

Art. 1884. In diarrhœa Scorbutica pluribus indicationibus ſatisfacit rhabarbarum modice toſtum, quo præmiſſo, cæteris omnibus merito præfertur *crocus martis aſtringens* cum *conſerva roſ. rub.* Diarhæa

Art. 1885. In torminibus ventris *lac aſininum, caprillum*, aut *ſerum lactis vaccin.* adhuc a coagulo tepidum, ſunt remedia proficua: his enim, poſt mitigata tormina primarumque viarum purgationem, propinatis, non alvina tantum regio, ſed totum etiam corpus perfectum *neoteriſmum* conſequetur; ſed omnium inſtar ſunt *aquæ minerales catharticæ, ut Ebshamienſes*, harum virtus eſt plane admirabilis (nec minores ſunt vires *aquarum Bethonienſium*.) Tormina ventris.

Art. 1886. In paralyſi, ſtupore, tremore, &c. conveniunt remedia *iuvigorandis corroborandiſque cerebro & nervis* appropriata cum *antiſcorbuticis generoſioribus* conjuncta, item *Balneatio* in *thermis ſulphureis* (& earundem *aquarum* potatio.) Paralyſis ſtupor.

Art. 1887. Atrophia Scorbutica partium nutriendarum crimine contingit. Inter *deobſtruentia* haud ſcio an quicquam utilius datum ſit *acidulis*, quæ facile in adyta meſenterii, & glandularum ſeſe penetrantes viam chyliferas omni ab infarctu liberant, nec tamen ullus; interim relinquunt ſive caloris ſive acrimoniæ veſtigium lo- Atrophia.

locum etiam habent *lac aſininum*, *caprillum*, *juſcula inſtaurantia* ex *limacum*, *cancrorum aſtacorumque fluviatilium carnibus*, &c.

Dejectiones unguinoſæ. In Atrophia ſcorbutica interdum contingunt dejectiones unguinoſæ, quaſi adipe vel oleo perfuſæ, nimirum ſolidatum partium colliquationes ſunt: ægroti *hecticorum* more ſunt tractandi, advocatis ſimul in ſubſidium *antiſcorbuticis temperatioribus*.

Vvilliſii ſententia.

Scorbutus eſt morborum legio. *Art.* 1888. Scorbutus non eſt affectio ſimplex, ſed potius morborum *legio*: ſecundum vulgares appellationes dicitur *bilioſus* ſive *callidior* exanthematis aliiſque ſymptomatis aperioribus ſe prodens, vel *melancholicus*, cujus virus quaſi ſub cineribus latet. Dolor ventris Scorbuto adeo familiaris eſt, ut juxta *idioma Germanicum Scherboyk* exinde nomen acceperit; hoc ſymptoma nonnullos in mitiori licet gradu fere continuo affligit; in quibuſdam vero dolores valde acuti ſunt, & tanquam affectiones *colicæ* frequenter eveniunt, paroxyſmo autem diutius perſiſtente cruciatus ſæpenumero in lumbos & deorſum propagantur, cujuſmodi affectioni non raro *paralyſis* ſuccedit; ratio eſt, quoniam nervi lumbares, & meſenterici intime communicant, ac pluribus in locis inoſculantur. Dolores etiam alibi frequentes ſentiuntur, ut in capite, pectore, cruribus &c. Novi plures Scorbuticos dolore moleſtiſſimo ſubter *ſternum* excito perquam diu vexatos; ut in quibuſdam nihil minus quam *abſceſſum* in mediaſtino latentem ſuſpicaret. Cephalalgiæ ſunt frequentiſſimæ, & intolerabiles, & tibiarum dolores atrociſſimi.

Cathartica & digeſtiva. *Art.* 1889. Si ægrotantis conſtitutio ſit calidior, *aloetica* & *diagridiata* vitentur, & temperatoria ex *ſenna*, *rhabarb.* &c. exhibeantur pro *catharſi*, Inter medicamenta *digeſtiva* merito cenſentur *crem. tartar. vitriolat. tinct. ſalis tart. elix. propriet. mixtura ſimplex*, *&c.* Tincturæ cum menſtruo ſequenti melius ac facilius conficiuntur, quam vulgari modo: ♃. *ſp. vitriol. rectific.* ℥vj. *ſp. vin. alchaoliſat.* ℥ xvj. *m.* & diſtilla in retorta vitrea cum ternis cohiblis.

Art.

Art. 1790. Præter ſcorbuti curam radicalem medicus ſymptomatis gravioribus ſublevandis ſubinde operam navare debet. In Diarrhœa inveterata methodo ſequenti ſæpe bono cum ſucceſſu uſus ſum; imprimis purgatio cum *infuſo rhabarbari*, *aromaticis aſtringentibus adjectis*, inſtituatur, & aliquoties iterata intervallo trium, & quatuor dierum: cæteris diebus ſumatur doſis elect. ſeq. hic in die. ℞. *Conſerv. abſynth. vulgar.* ℥vj. *ſpec. diarrhod. abbat.* ʒij. *ſantal. alb. rub. ana* ʒj. *croc. mart. opt.* ʒß. *ſyr. chalyb. q. ſ. m. f. elect.* Diarrhœa.

Art. 1891. Quoad oris vitia, quando caro gingivarum intumeſcit, & fungoſa evadit, valet *gargariſma ſcorbuticum noſtrum*: quando gingivæ putreſcunt, & corrumpuntur, medicamenta fortiora adhibeantur, imprimis infuſio *lapidis medicamentoſi*, & *adſtringentia* in dentium vacillatione. Oris vitia.

Art. 1892. In artuum doloribus *ſudorifera* cum julap. ex *aq. cochlear.* & *ſp. lumbricor.* & *diuretica*, item *lumbrici terreſtes* quocunque modo uſurpati frequenter juvamen præſtant, aliquando tamen *phlebotomia* convenit. *Infuſum* ſtercoris equi maſculi, decoct. e lignis, gum. guaiac. *&c. hic locum habent.* Artuum dolores.

Art. 1893. Crepitus oſſium medelam vix admittit. *Nec mirandum; nam ex cadaverum ſectionibus patet* epiphyſes ab oſſium extremitatibus ſejungi & penitus ſeparari; *unde ſonum crepitantem inter movendum edunt.* Memoir. de l'Academ. *Vol. III. p.* 238. Crepitus oſſium.

Pitcarnii ſententia.

Art. 1894. Scorbutus eſt congeries plurium morborum natura diverſorum. Ut febris eſt vitium ſanguinis; ſive omnium *excernendorum*, intra arterias dum fluunt, ita ſcorbutus eſt vitium omnium aut multorum ſimul *excretorum*, dum per excretoria fluunt ſua: vel eſt defectus aut augmentum in excretoriis canalibus. Pulſus in omnibus Scorbuticis eſt tardus (inter ſigna *pathognomonica*) ideoque generaliter *naſtrucia* & *antiſcorbutica* dicta proſunt; quia talia remedia pulſui frequentiam conciliant. Scorbuti eſſentia.

Art. 1895. Scorbuti cura optime eruitur reſolvendo Curatio.

ipſum in ſymptomata, quibus conſtat, quorum remedia ſunt nota.

Maculæ *Art.* 1896. Pro maſculis in Scorbuto exhibe *antiictérica*; nam maculæ iſtæ ſunt lividæ, & fere nigræ, ut in ictero nigro.

Ettmulleri ſententia.

Signa Scorbuti primaria. *Art.* 1897. Præ aliis *Belgæ* & *Angli* Scorbuto ſunt obnoxii, urina plerumque eſt nimis flammea, vel cum arenulis iſtis tuſis imprægnata, in ſummitate vati-colorata inſtar caudæ pavonis; jejuno ſtomacho frequens eſt ptyaliſmus. Sequentia ceu ſigna primaria Scorbuti recenſet *Lindanus*, colorem purpureum ſemilunarem ſub concavo oculorum apparentem, cruentationem gingivarum, fœtorem oris, maculas in fœmoribus & tibiis, vacillationem genuum, phlogoſin & exæſtuationem per totum corpus.

Reſpiratio difficilis. *Art.* 1898. Maxime obſervatu dignum eſt prognoſticon *Sennerti* de Scorbuto: Reſpirationis (inquit) difficultas, & pectoris anguſtia periculoſum eſt malum, ob quam ſi medicus, & adſtantes ſuum officium non faciant, ſæpe ægri *ſyncope* præter expectationem intereunt; ſin vero fortior natura morbum citius tolerare poſſit, plerumque in *hydropem* incidunt, præcipue ii, qui purgantibus fortioribus ſubinde uti ſolent. Scorbutus calidus difficilioris eſt curationis quam frigidus; imprimis Scorbutus cum diarrhœa eſt periculoſiſſimus, inquit *Eugalenus*.

Curatio. *Art.* 1899. Baſis curandi mali hypochondriaci Scorbuti eſt *vomitus* in majori doſi; *purgatoria* fortiora nocent, *laxantia* conveniunt; alvus enim ſemper ſervanda eſt aperta: de uſu *martialium* notabilis eſt cautela *Tachenii*; in iis, quibus viſcera tumida, & infarcta jam ad ſcirrhoſam natura degenerant, minus proficua. *Acetum* eſt nocivum, non tamen *ſucci acidi* vegetabilium & fructuum. *Lac* & omnia *lacticinia* in ſcorbuto, præmiſſis univerſalibus, quamdiu ſtomachus adhuc digerendo aliquid valet, ſunt optima. *Mercurialia* ſunt vitanda ob metum ſalivationis, *antimonialia* potius ſunt eligenda. Ad curam conducunt *martialia* omnia, præmiſſis *digeſtivis* & *vomitoriis*, ut *ſal dige-*

digeſtivum hypochondriacum (i.e. caput mortuum *ſp. ſalis armoniac.* per ſolutionem chriſtalizationem, &c. factum, *tartarus vitriolatus, ſal abſynthii* (*pulv. hyſter. Batean.*) *antihectic. Poterii, bezoar. min. elixir. propriet.* &c. Præmiſſis ita *digeſtivis*, propinandum eſt *vomitorium*, inter quæ eminent *antimonialia*, *tart. emetic.* doſ. a gr. iv. ad vj. & poſtea per alvum *laxantia*, inter quæ *gum. ammoniacum, extract. hellebor. nigr. rhabarbarum, mercur. dulcis* (ſed parce.) Demum acceſſus fiat ad *martialia* & *acidulas naturales*, *amara*, & *ſtomachica*, *arcanum duplicatum Mynſicht*. *Antiſcorbutica ſpecifica* ſunt, *cochlearia, naſturt. ſlamul. Jovis, trifolium paluſtre; radix raphani oxylapath. barban. ari, ſem. ſinap. abies, junip. chin. ſarſaparilla, ſaſſafr. cort. Vvinteran. citri, aurant. ſp. cochlear. rob. ſambuci, juniperi, ſp. ſal. armoniac. & ſal. volat. ejuſdem.* Specifica

Art. 1900. In gingivarum pathmatis ſuccus *ſalviæ, cochleariæ, roriſmarini, gum. lacc. myrrh. alum.* utramque faciunt paginam, cui addi poteſt *cremor aquæ calcis* ſupernatan. (1880. 1890.) Gingivarum laxitas.

Art. 1905. Maculæ cutaneæ ſunt ſemper bonum ſignum malæ cauſæ foras erumpentis; interne conveniunt *diaphoretica, anthiectic. Poterii, cinnab. antimon. tinct. coral.* &c. item *decoctum ſummit. pini* expectando ſudorem. Maculæ

Art. 1902. Ad dolores crurum interne *ſudorifera* decoct. *e lignis*, &c. Externe *ſp. junip. camphor.* item *ſal. armoniac. in ſp. lumbricorum ſolut. Balneum quoque ex formicis earumque cubile eſt egregium* (1880. 1892.) Dolores crurum

Art. 1903. *Eſt & colica quædam Scorbutica* (*inquit* Vvaldſchmidius) *ubi ægri queruntur de intenſo dolore circa lumbos, & non in inteſtinis, ſed in muſculis abdominis; ibi meſenterium afficitur, & cauſa morbifica hæret in plexibus nervorum ſucco nutritio depravato, ſæpe terminatur in paralyſin, & ceſſante paralyſi redit dolor conſuetus.* Conveniunt *antiſcorbutica* & *nervina*, *diuretica*, *ſudorifica*, &c. Ad colicam, & nephritin notham *ol. amyd. dulc.* in juſculo gallinaceo, item *ſpermia ceti*, & *opiata* cum *catharticis*, *clyſmata terebinth. ſtomachica & carminativa* (1910.) De arthritide vaga Scorbutica vide infra. Colica nephritis. Colica & nephritis.

Capitis dolor. *Art.* 1904. Ad cephalalgiam *ſal volatile ſuccini*, *cinnab. antimonii*, & uſus lactis.

Paralyſis, &c. *Art.* 1905. Paralyſis Scorbutica, ut & convulſiones, & contracturæ curantur *vomitoriis*, *antiparalyticis*, & *antiſpaſmodicis* cum *antiſcorbuticis* permiſtis. (1880. 1886.)

Febris ſcorbutica. *Art.* 1906. Febris Scorbuticæ ſigna ſunt omnia ea, quæ per ſe Scorbutum ſignificant; palmarium interim notetur ſignum, quod in febre hac adſint notabilia circa appetum vitia, v. gr. adeſt nimius, ut plurimum autem cum vomitu, aut depravatus; ut ad omnis generis ſalſa appetitus feratur, obſtructiones alvi contumaces, &c.

Curatio. *Art.* 1907. Febres hæ curantur, ut aliæ, adhibitis etiam *antiſcorbuticis*; *Arcanum duplicatum* eſt optimum remedium, & *ſp. ſal. armoniac.*

Farrago ſententiarum.

Sydenhami ſententia de ſcorbuto. *Art.* 1908. Scorbutus non ita frequens eſt morbus, ac vulgo putatur; nam multi ex iis affectibus, qui Scorbutici audiunt, ſunt vel effecta morborum ſientium, vel reliquiæ nondum perfecte devictorum, quod facile probatur exemplo *arthritidis*, *podagræ*, atque *hydropis*: rebus ita ſe habentibus, methodus medendi non adulterinis illis ſymptomatis, ſed ipſi morbo, qualiſnam is demum fuerit, ceu perfecte formato, jamque actu exiſtente accommodanda eſt. *Sydenhami* videatur locus *m. p.* 307.

Vires limonum & aurant. *Art.* 1909. Succi *limonum*, *aurantiorumve* ſunt *antiſcorbutica* nunquam ſatis laudanda. *Peritiſſimi*, *inquit* Piſo, *nonnulli* Indiæ *medicaſtri plus præſidii in* limonibus *ponunt*, *quam in* lapid. bezoart. *aut* theriaca *contra malignos morbos*, & *peſtilentiales febres atque ipſa venena. Ego autem ſine jactantia affirmo, me ex nullo alio aliquo remedio ſimplici tot felices effectus in tota praxi mea obſervaſſe, quam ex* limonibus. Liſter.

Stranguria. *Art.* 1910. Sabulum rutilum tartareum in urinis Scorbuticorum externi ſolictum nephritidem ſpuriam ſæpius inducit, quatenus angulis acutis ejuſdem atomi gaudent (quod patet ex adhæſione ejus tam firma ma-

tulæ

tulæ lateribus, ut non niſi vi inde ablui poſſit (quibus partes nervoſas vellicant; & tormenta ipſis nephriticis graviora excitant, unde quoque ſæpius in ſtranguriam inducunt, in quo caſu omnia *diuretica* calidiora malum exaſperant, *ſp. ſalis dulcis* tamen hic multum præſtat. *Ephem. German.* Anno 30. obſ. 44. 895.)

Art. 1911. Uſum remediorum ſequentium peritus non ignorat. *Æthiop. mineral. aqua limacum Scorbut. aq. omnium florum, aq. raphan. comp. aq. ſcelotyrbica, cereviſia Scorbutica; cereviſia Scorbutica attemperans, epithema de calce, expreſſio Scorbutica calida. expreſſio Scorbutica temperata, fotus podagricus, fotus ſpirituoſus, galbanetum Sennerti, gargariſma contra fœtorem, gargariſ. myrrhyſatum* 1. 2. *Gargariſma prunellorum, miſtura ecphractica, pil. cathartic. Scorbutic. ſerum ſinapinum, ſucci antiſcorbutici,* 1. 2. *tinctura cantharid.* 1. 2. *tinctur. gum. laccæ, tinctura antimoniis, tinct. virginiana, pulv. ari comp. vinum viperinum, vitriol. Martis.* Remedia varia.

Art. 1912. Aqua Antiſcorbutica Regalis D. *de le Fevre* ♃. *Rad. Raphan. ſyveſtr. lib. ſemis, qua probe mundata in talleol. tenuiſs. ſecatur & in magnam cucurbitam vitream indatur, dein adde fol. Cochlear. lib.* vj. *Naſtur. hortenſ. & aquatic. ana lib.* j. *ſem. Scabioſæ lib.* j. *Lact. recent. lib.* xij. *Vin. Rhenani vel cuiuſvis alii lib.* iv. *diſtil. in M. B. uſque ad ſiccitatem, & liquor emanans in phyalis probe clauſis aſſervetur ne volatilem ſpiritum amittat, in quo ejus præcipua virtus conſiſtit.* Hujuſmodi Aquam ejus Auctor teſtatur ad rectificandam Sanguinis maſſam ſumme præſtare, quia urina, ſudores & perſpirationem promovet, ſtomachi munera confirmat, atque proinde appetitum acuit. Hinc ſpecificum antiſcorbuticum audit, nec non egregium deobſtruens; quod ab unc. ij. uſque ad unc. vj. hauritur mane diluculo ante jentaculum, atque etiam eadem doſi circa quartam, vel quintam horam a prandio. Singula vice qua ſumitur, bihorio elapſo aliquid etiam cibi ingerere licet, ejuſque uſus cum ſequentibus Trochicis, & pillulis Antiſcorbuticis, ſi opus, conjungi poteſt. Tabellæ antiſcorbuticæ D. de le Fevre.

♃. *Antimon. diaph. unc. ſemis, Cortic. citr recent.*

℥vj. *Macis* ʒj. *ſem. Amygdal. dul. excorticat. unc.* ij. *Piſtach. mundat. unc.* j. *Conciſ. & contuſ. omnibus miſc. cum ſaccar. q. ſ. & cum aq. roſ. & cinam. fiant Tabellæ addita Tint. Ambræ griſ.* ℈. *ſem. & ſingularum Tabellarum pondus ſit* ʒij. *vel* iij. de quibus altera mane, altera vero veſpere uſurpabitur ſuperbibendo de ſupra deſcripta aqua unc. ij. vel iij. quotidie.

Pillulæ antiſcorbuticæ ejuſdem Auctoris. ℞. *Rhab. elect.* ʒij. *Aloes ſuccotrin.* ʒiij. *Croci* ʒj. *ſal. tartar. fol. ſenæ ana* ʒiv. *f. pulv. & cum Elix. Propr. cum ſp. C. C. guttatim inſtillat. f. pillularis maſſa cujus doſis a* ℈. *ſem. ad.* ʒj. & de ſingula drachma reformentur pillul. XL. ut facilius diſſolvantur. Eædem ante cœnam, vel ante decubitum ingeruntur, quin nullatenus ciborum concoctionem turbare valent, nec tormina producere, quin imo mediocriter leniterque alvum tantummodo ſolicitant. Singulo biduo vel triduo etiam repeti poſſunt.

Cocleariæ utilitas. Cochleariæ ſpiritus, nec non ejus aqua, & extractum virtute antiſcorbutica plurimum excellunt, quorum præparatio cum in laudato Auctore, tum etiam in aliis Chimicæ libris facile occurrit. Attamen ſimplex ejuſdem plantæ ſuccus ex doctiſſimorum Medicorum judicio magis præſtat, ac reliquæ quævis præparationes.

Quamdiu alia remedia. *Art.* 1813. Dictionnarii Medicinalis Auctor ſequens Opiatum in omnibus Scorbuticis affectionibus ſummopere celebrat. ℞. *Antihect. Poter. ſal. Armoniac. ana* ʒij. *Rad. Ari pulv. ſuccin. pulv. ana* ʒiij. *fenug. ſubtiliſ. pulv.* ʒj. *Miſc. & cum conſ. roſ. vel ſyrup. quovis alio ejuſmodi f. Opiatum*; quod duodecim in partes diviſum, harum ſingulam ſumat æger quotidie mane ſuperbibendo de frequenti Ptiſana cyathum, qua etiam in potum communem fruetur.

Ptiſana antiſcorbutica. ℞. *Naſtur. aquat. Rad. & fol. fragariæ ana man.* ij. *Herb. cochlear. man.* j. *Aq. commun. lib.* xij. *coq. per horæ quadrant. & colat. abſque expreſſion. addice martial. ſolub.* ʒij.

Notandum. Quamquam prædictorum remediorum uſu ſcorbutica ſymptomata leniantur, & conquieſcant, non inde tamen reputandum eſt morbum funditus ſuperatum iri, quia ſcorbuticum fermentum profunde deliteſcit, atque ita latet, ut quando minus cogitatur, iterum prorumpat. Præſtat igitur aliquandiu in eorumdem remedio-

rum

rum uſu perſiſtere, etiamſi ſecundæ valetudini teſtimonia imponant, quin imo ſingulo anno bis eadem renovare Vere nempe, & Autumno ut inde morbi recidiratio evitetur.

Art. 1924. Quantum ad giugivarum excoriationes ſeu uleuſcula, cum in hoc morbo gingiſtæ ſemper ſanguinolentæ denteſque excarnes occurrant, ſatius erit ſucco Naſtrucii aquatici, vel Cochleariæ, eaſdem ſubinde abluere, quin imo ſal. Armoniac. ℥j. ſingulæ hujus ſucci libræ addere licebit. Ad gingivarum excoriatione.

Pariſiis vulgo utiliter pro ſcorbuticis ulceribus detergendis ac mundificandis adhibetur Unguentum Styracis quod hujuſmodi eſt. ℞. *Ol. nuc. lib.* xxxvj. *Reſin. & Picis Burgundicæ ana lib.* xxx. *Ceræ luteæ, Styrac. liq. ana lib.* xv. *ſolidioribus ad ignem fuſis addantur liquidior., & ad unguent. conſiſt. coquantur.*

Art. 1915. Methodus ut in Xenodochio Domus Belgiæ ejuſdem Urbis ita ſe habet: Remedia generalia præmittitur, deinde pro toto communi cereviſia præſcribitur ex infuſione Abſynth. Beccabung. & raphan- ſylveſter quotidie mane ſtomacho jejuno propinatur ægro vini albi unc. vj. in quo cochleariæ, & abſynth. folia infuſa ſint, veſpere autem ſex drachmæ exhibentur de Opiato ex Naſtrut. Beccabung. ſemin. Naſtrut. Synapeos compoſito. Ad echimoſes circa brachia, crura & femora ſuccreſcentes linimentum applicatur ex Sapone nigro, & vini ſpir. Quando ægri gingivæ tumeſcunt hordei decoctio & agrimoniæ adhibetur, cui nonnullæ ſp. vitriol. & mellis roſat, guttæ adjiciuntur. Altera Scorbuti curatio.

A R T H R I T I S.

Aretæi ſententia.

Art. 1916. Communis omnium articulorum dolor Arthritis eſt, ſed pedum dolorem Podagram vocamus, coxendicum Iſchiada, manum vero Chiragram. Verum articuli ita fere dolere incipiunt. Morbi invadentis deſcriptio.

Magnum pedis digitum dolor occupat, dein priorem partem pedis qua nititur, poſtea vero concavam ſubit, & malleolus poſtremo intumeſcit. Principio debiliſſimus morbus eſt, ſed temporis ſpatio adeo vires, acquirit, ut ægro-

ut ægrotis incredibile videatur quomodo præter cauſam legitimam, & evidentem in inſanabilem affectum inciderint, nihil enim medici diligentia proficitur.

Quibuſdam in pedum articulis uſque ad mortem reſidet morbus, quibuſdam in omnis corporis ambitum vagatur, plerumque a pedibus in manus proſilit, item cubiti flexuram, & genu tenet, poſt hæc coxarum cavitates, quas Cotylas Græci vocant, & dicitur Periſtrophus. Tranſitus quoque fit in dorſi, thoraciſque muſculos; incredibile enim quam late malus ſerpat, vertebræ dorſi, & cervicis dolent, & in ſummo ſacri oſſis dolor inhæreſcit, verum etiam tendines, & muſculi cum diſtentione dolores patiuntur nec non maxillarum, & temporum muſculi. Item communicatur renibus, & veſicæ. Oh rem admirabilem! Poſt omnia nares, & auros & labia afficiuntur.

Ejuſdem confirmationis deſcriptio. *Art*. 1917. Univerſam quidem oſſium compagem morbus depopulatur non ſecus atque pedis aut manus articulum. In articulis quoque roſacea quædam coaleſcunt, ab initio veluti abſceſſus, poſtea vero ſpiſſato humore, & concreto difficiles ſunt inflexiones, atque demum toſi ſolidi albique conſiſtunt. In toto autem membro tubercula exigua: quales ſunt *Jonthi* a græcis; & *Vari* a Latinis appellati, & majora exſurgunt.

Prognoſis. *Art*. 1918. Haud facile quidem continua Podagra gignitur; ſed nonnunquam longo intervalo temporis intermittitur, tenuis enim eſt, & in ludis olympicis podagricus, morbo ſedato, curſu victoriam adeptus eſt.

Viri facilius in hunc morbum incidunt, & ex mulieribus agiliores, quæ rarius quam viri, & difficilius hoc morbo laborant. Ætas huic morbo obnoxia eſt a quinque annis ſupra triginta, celerius quoque aut tardius, prout cujuſque natura aut victus ratio poſtulat.

Atroces ſane dolores ſunt, ſed eos comitantia atrociora; defectu animæ, ad manuum contactum immobilitas, ciborum averſatio, ſitis, vigilia. Si diſcrimen evaſerint tanquam ab inferis elapſi laxiorem viam degunt, incontinentes, ſimplices, hilari, avari; victu molles ac delicati, idcirco tanquam mortem rurſus ſubituri licentioſe preſenti vita fruuntur.

Curatio. *Art*. 1919. Artuum exacerbationibus hoc ſane modo ſubvenien-

veniendum eſt. Lanæ ex ove ſordidæ adhibeantur: irrigationes fiant ex roſaceo, & vino, nonnullis & ſpongia ex poſca profuit. Ad hæc cataplaſma fiat panis, cum refrigerantibus: puta cucurbita, & cucumere. Accipiantur cucurbita tenuis, plantago herba, & roſarum folia. Sideritis etiam cum pane & muſco, & ſymphyti radix, & pentaphylli herba dolorem ſedant. Marrhubii decoctum vel infuſum dolorem levat. Ex ipſa eadem herba, cum panis micis aut cum hordei farina cataplaſma fit; Malorum quoque citriorum pars non apta cibo, cum polenta magnopere ſubvenit. Fici item acidi, & amygdalæ cum aliqua farina. Hæc quidem eſt refrigerationis materia, nonnullis vero calefacientia remedio ſunt. Aliud alium juvit, & idem remedium alias aliis opitulatur.

Pervulgatum & hoc ad dolorem tollendum proficere. Capram opertet herba Itide ad ſatietatem depaſci, deinde interpoſito tempore, quantum ad pabulum in ventriculo conficiendum ſatis eſt, capram immolare: atque intra ejus ventrem pedes ægrotantis occulere.

Sydenhami ſententia.

Art. 1920. Podagra, exeunte *Januario* aut incipiente *Februario*, derepente, & nulla fere præſenſione antecedento ingruit, niſi quod ventriculi cruditate aut apepſia ad ſeptimanas aliquot æger laboraverit, corporis interim intumeſcentia quaſi ventoſa, & gravitate; quæ indies augetur donec tandem detonet paroxyſmus quem paucis diebus præit torpor, & quaſi flatuum deſcenſus per femorum carnes cum affectione σπασμώδει, tum etiam pridie paroxyſmi appetitus voracior, non tamen naturalis. Sanus lecto ſomnoque committitur, hora vero ſecunda poſt mediam noctem excitatur a dolore *pollicem pedis* ut plurimum occupante, quandoque vero *calcaneum*, *ſuram aut talum*: hic dolor eum refert, qui oſſium dictorum dislocationem comitatur, eum ſenſu quaſi aquæ tantum non frigidæ partis affectæ membranis affuſæ. Mox ſequitur rigor, cum horrore, & febricitatione aliquali. Dolor autem hic primo remiſſior gradatim intenditur (pari paſſu rigor, & horror recedunt) idque in ſingulis ho- Podagræ hiſtoria accurata.

ris

ris donec tandem ſub noctem ad apicem pervenerit ſe ad varietatem oſſiculorum *tarſi* & *metatarſi*, quorum ligamenta obſidet, perbelle accommodans; nunc tenſionom violentam, vel ligamentorum iſtorum dilacerationem, nunc morſum canis rodentis, quandoque preſſuram, & coarctationem exprimens: adhæc, ita vivum exquiſitumque habet senſum pars affecta, ut nec linteorum ſuperincumbentium pondus, nec cubiculi a fortiori ambulatione concuſſionem ferre valeat; hinc mille conamina, ſitus tum ipſius corporis, tum membri affecti mutatione aſſidua, doloris ſedationem incaſſum exambit; quæ tamen non contingit ante horam ſecundam tertiamve matutinam (decurſo ſcilicet *nyctbemeri* ſpatio a primo appulſu paroxyſmi) quo tempore æger poſt materiæ peccantis modicam digeſtionem, & diſlationem aliqualem, ſubito a dolore reſpirat. Jam leni madore perfuſus ſomno concedit, a quo evigilans, dolore multum imminuto, partem affectam tumore recenter, occupatam cernit. Intra paucos dies alter pes eodem dolore torquetur, eaſdemque excitat tragœdias; nonnumquam etiam ambos pedes in initio occupat; poſtquam utrumque pedem exercuerit, qui ſequuntur paroxyſmi abnormes ſunt, tum quoad tempus invaſionis, tum etiam quoad durationem, hoc tamen ubique ſervant, quod dolor noctu recrudeſcat; mane vero remittatur: atque ex ſerie horum paroxyſmulorum conſtat paroxyſmus, qui dicitur podagræ, diuturnior breviorve pro ægri ætate, &c. quod in vegetioribus, & iis, quos podraga rarius invaſit, diebus ſæpe quatuordecim ſit; in ſenioribus, atque iis, quos ſæpius afflixit, duobus menſibus; iis vero qui aliquot annis podagrici fuerunt, non prius valedicit, quam ætas adultior eam fugaverit.

Paroxyſmi progreſſus & terminatio i

Art. 1921. Ad quatuordecim primos dies urina coloratior eſt, quæ poſt ſeparationem ſedimentum rubrum, & quaſi arenulis refertum deponit; nec æger ut plurimum niſi tertiam potulentorum, quæ aſſumpſit partem per veſicam reddit, alvus item ad dictos fere primos dies conſtipata eſt. Appetitus proſtratio, rigor totius corporis ſub veſperam, partium etiam non affectarum gravitas, & moleſta ſenſatio interdum paroxyſmum comitantur. Recedentem paroxyſmum excipit pedis

dis affecti pruritus vix ferendus, maxime inter digitos, unde decidunt furfures, & pedes ipſi quaſi ab epoto veneno deſquamantur.

Art. 1922. Atque hoc modo ſe habet podagra *regularis*, cum vero vel indebita medicatione turbetur, vel diuturnior invaſerit; jam per annos aliquot phænomena ſunt multum diverſa a jam deſcriptis; jam manus, carpos cubitos, aliaſque regiones occupat; quandoque digito diſtorquens, motu paulatim privans, tandemque concretiones, circa articulorum ligamenta, tophaceas generans, cretam vel oculos cancrorum emulantes, nonnunquam in cubitis tumorem ſubalbum ciet, fere ad ovi magnitudinem, qui ſenſim inflammatur; nonnunquam femur occupans, ſenſum exhibet, quaſi ingentis ponderis appenſi, ſine dolore tamen notabili; at genu exinde petens, id acrius urget, artus jam habet æger fere undequaque contractos, & impeditos, ita ut claudicet, & permoleſte prorepat. Symptomata morbi poſt danos aliquot infeſtantis.

Art. 1923. Animadvertendum eſt, quod ubi quis ad multos annos podagra laboraverit, dolor ſingulis paroxyſmis gradatim imminuitur, tandemque *ægritudine* potius afficitur, quam *dolore*; *dolor* & *ægritudo* quaſi alternatim laceſſit, DOLOR IN HOC MORBO EST AMARISSIMUM NATURÆ PHARMACUM, qui, quo vehementior eſt, eo citius præterlabitur paroxyſmus, atque inſuper, & longior erit intermiſſio, & magis perfecta, & vice verſa. In morbo inveterato minuitur dolor & augetur ægritudo.

Art. 1924. In podagricis, quamvis qui educitur ſanguis pleuriticorum, & rehumatiſmo laborantium ſanguinem ut plurimum referat; attamen *venæſectio* haud minus inſigniter in hoc morbo officere ægro, quam in duobus prædictis prodeſſe cernitur; *catharſis* etiam juſtiſſimis de cauſis damnatur. Tam in hoc, quam in aliis morbis quibuſcumque, dempta ſola peſte; ſudores prolicere non tam medici quam naturæ provincia eſt; ideoque curatio medicamentis *diaphoreticis* incaſſum tentatur. Neque venæſectio, neque catharſis nullatenus prodeſt

Art. 1925. In hoc morbo curando duæ ſunt cauſæ principales præcipue ſpectandæ, prima eſt *cauſa antecedens*, viz. humorum indigeſtio a caloris & ſpirituum defectu orta, altera eſt *cauſa continens*, viz. humorum calor, & exæſtuatio; hæ duæ toto cœlo diſcrepant, Unde difficilius eſt curatio.

pant, atque hinc, quæ huic proſint remedia alteri obſint, unde hic affectus tam difficilis eſt curatu.

Præcipua indicatio curativa. *Art.* 1926. Quæ *ventriculum roborant* & *concoctionem* adjuvant, medicamenta *digeſtiva* appellata, intentioni adimplendæ conferunt; hujuſmodi ſunt *radix anglic. enul. campan.* & *antiſcorbutica*, e medicamentis *theriaca Andromachi* concoctionibus roborandis præ cæteris confert. Inter ſimplicia *cortex Peruvianus* obtinet, qui ſanguinem corroborat vegetumque reddit, ſi ejus grana aliquot mane, & ſero aſſumantur. Medicamenta *digeſtiva* modo laudata præcipue in paraxyſmorum intervallis; idque longiſſime a paroxyſmo inſecuturo in uſum revocanda ſunt majori cum fructu. Liquor ſequens, utpote qui guſtu ac colore jucundus eſt, authori maxime arridet; ℞. *Rad. ſarſaparil.* ℥vj. *chin. lign. ſaſſafr. raſ. C. C. ana* ℥ij. *glycyrrhiz.* ℥j. coq. in aq. font. cong. ij. per hor. dimid. deinde ſtent clauſe ſuper ciner. calid. per hor. 12. poſtea ebuliant ad tertiæ partis conſumptionem, cum primum ab igne amoveatur, infund. *ſem. aniſ:* ℥ . poſt hor. ij. coletur liquor, & per reſidentiam depuretur.

Tophi. *Art.* 1927. Tollere nodoſam neſcit medicina podagram; exercitatio tamen *tophorum* generationem præſcindit, & etiam generatos, & induratus ſolvit; ſi cuivis innoteſceret medicamentum, quod, & celare vellet, æque efficax in hoc morbo, ut in chronicis pleriſque eſt *equitatio* conſtans & aſſidua, opes ille exinde ampliſſimas facile accumulare poſſet.

Languores. *Art.* 1928. in debilitate, & languore ventriculi aut ventris torminibus neque *vinum gallicum rubrum* vel *theriaca Andromachi*, neque aliud quodlibet e *cardiacis* mihi hactenus notis pares habet vires, ac *vini Canarienſis* hauſtulus ſubinde deglutitus languore atque ægritudine urgentibus.

Arthritidis retroceſſio. *Art.* 1929. Sin autem gravius aliquod ſymptoma ex retroceſſu materiæ podagricæ ſubito ingruat, & mortem ægro minitetur, neque vino neque exercitio ſupra laudatis fidendum eſt, verum, modo non caput, at partes vel naturales, vel vitales ejuſmodi malum impetat, ad *laudanum* cum *cardiacis* permiſtis ſtatim confugiendum. Signum *retroceſſionis* materiæ Arthriticæ, ægritudo ingens cum vomituritione, & aliquali ven-

ventris dolore; in hoc caſu congium unum *liquoris poſſetici*, vel alicujus iſtiuſmodi devoro, & cum totum per vomitionem rejecerim, tum ebibo hauſtum *vin. Canarin.* cum *laudan. liquid.* gr. xviij. in lecto ad quietem me componens: *Schedul. monit. p.* 120.

Art. 1930. Ad diarrhœam; ſi *laudano* non obtemperet, unicum remedium eſt, ut *ſudor* provocetur methodo & medicamentis huic uſui deſtinatis; quod ſi fiat ad biduum triduumve per duas treſve horas continuas, ſiſtetur ut plurimum diarrhœa, & morbi fomes magna vi in artus denotabit. Diarrhœa.

Art. 1931. Metaſtaſis materiæ peccantis in pulmonum lobos pari modo tractanda eſt, quo peripneumonia abſoluta, viz. *veneſectione*, &c. Peripneumonia.

Art. 1932. Si podagricis ſuperveniat *nephritis* (quod ſæpiſſime accidit) poſthabitis aliis bibat æger magna copia *liquor. poſſet.* cui *radix* (& *fol. alth.* & *malv.*) incoct. ſunt. Et injiciatur *enema*, & poſtremo exhibeatur *laudani* doſis grandior. Nephritis.

Art. 1993. Therapia *radicalis* podagræ adhuc in *Democriti* puteo latet: neque temere curanda eſt arthritis; quid enim eſt niſi naturæ providentia ad depurandum ſenum ſanguinem, atque expurgandum corporis profundum, ut cum *Hippocrate* loquamur. Therapia radicalis adhuc deſideratur.

Liſteri ſententia.

Art. 1934. Ductus humori pituitoſo in artubus excernendo dicati, aliquo modo labefactati, i. e. vel laxati ab improbo aliquo exercitio; maxime a cibo, ex nimia Venere, a qua tot motus articulorum convulſivi, ex frequenti uſu vini; &c. quibus iidem ductus vehementer reſolvuntur; vel ex naturali quodam imimbecilitate, qua contractioni impares ſunt; vel obſtructi ex aliqua longa hemorrhagia, ex crapula & otio; humor ille ex crudo jam & lento ſero confectus, in ductibus articulorum excretoriis moram trahendo, facile putredinem & acrimoniam concipit, & ichoroſus tandem fit; ipſa denique oſſa rodendo, illa in tophos diſſolvere potis eſt: quod ſatis conſtat ex oſſibus carioſis vermiculato quodam opere profunde inſculptis. Unde primum atrox dolor: nempe a continua diſtentione & dilatatione ductuum, Arthritidis cauſa.

a cor-

a corrumpente humore, ex nativa autem partium iſtarum conformatione dolor acerbior evadit: atque hinc illi ſenſus ſtricturæ infinitæ, compreſſionis, ponderis, caloris urentis, lancinationis, punctionum, roſionum, ut humor putreſcens in anguſtis & vix dilatabilibus ductibus impactus viam ſibi faciat.

Ad dolorem & ſitim in arthritide laborantibus.

Art. 1935. Ad dolorem mitigandum ſequens cataplaſma præſcripſi, ℞. *Mic. panis ſiliginei ex lacte coct.* ℔j. *croci* ʒß. *aloes ſuccotrin. ad pulv. ſicc & friabilem uſtulat.* ℥iij. *ol. lilior. q. ſ. m. f. cataplaſm.* & alio paroxyſmo atroci *Emplaſt. viride Glyconis* apud *Scribonium Largum* deſcriptum adhibui non minori cum ſucceſſu; ℞. *Æris uſt. ærugin. ana* ʒvj. *ſal. gem. gum. ammoniac. thur. ana* ʒß. *ariſtol. rotund.* ℥j. *alum.* [illegible]. *myrrh. galban. aloe ana* ℥j. *cereæ* ℥ij. *terebinth. chiæ* ʒß. *ol.* ℔j. *m. f. ſ. a. empl.* Decurſu morbi ad ſitim leniendam convenit hujuſmodi *aq. limac. ad* ℥vj. ter in die; ℞. *Cochlearum hortenſ.* NM. ℥j. *lact. recent.* ℔xij. caute ſtillentur evitando empyreuma ad medias. Sing. ℔j. adde *ſucc. limon. matur.* ℥ß. *ſacchar. cand.* q. ſ.

Quantum valet abſtinentia.

Art. 1936. Unica illa aurea regula de abſtinentia mihi certe maxime arridet: nempe ut iis, quibus aut integra ſanitas, aut longiora valetudinis bonæ intervalla cordi ſunt, PARVA CIBATIO SUMMÆ CURÆ SIT: atque hoc omnibus hominibus, quocunque ſtatu & conditione ſint cum ipſius quoque EXERCITII loco eſſe poteſt, etiam *pedibus ex toto captis*.

Ettmulleri ſententia.

Signa arthritidis appropinquantis & ſymptomata præſentis.

Art. 1937. Arthritis fere per paroxyſmos affligere ſolet, extra quos, niſi in inveterato malo, ſatis commode habent ægri; quoties imminet paroxyſmus, alvus fere ſegnior evadit, ægri moleſtiam quandam haud bene explicabilem circa præcordia ſentiunt, conſuetum excrementum intra pedum digitos non reperitur, hinc dolor pungens, lacerans & pulſans, interdum ardens in Arthritide *calida* dicta, in hoc ſymptomata ſunt acriora, ſed breviores ſunt paroxyſmi; *frigida* tumor plus minus œdematoſus, nec niſi poſt longum tempus evaneſcens; in incremento paroxyſmi conqueruntur ægri

gri de æſtu circa regionem ſtomachi, hinc ſitis, & appetitus proſtratus. Hæc fere ipſa ſymptomata in dolore *iſchiadico* occurrunt; ſi crebrius redeant paroxyſmi, & vehementius affligant, inſigniter debilitantur articuli. *Bacchus dicitur pater, Venus mater, & Ira obſtetrix Arthritidis*.

Art. 1938. Ingruente podagra convenit *vomitus*, & forſan blanda *purgatio*, quæ omnino vitanda eſt in ſtatu morbi. *Opiata* nunquam fere ſunt proficua, malum contumacius reddunt, & motum naturæ impediunt. Optime conducunt *fixa acida abſorbentia, volatilia*, &c. *Venæſectio* minus convenit, niſi in *iſchiadico* dolore, in principio paroxyſmi, decoctum *e lignis*. *Spiritus cochlear. trifolium paluſtre*, &c. laudatur. *Topica*, non niſi præmiſſis univerſalibus, locum habent, *narcotica* fugienda ſunt; ſymptomata adjuncta ſunt conſideranda, ardor, dolor, tumor, &c. *Topica* non niſi in ſtatu morbi ſunt applicanda, laudatur *ſp. lumbricorum* cum *camphora, ſale armoniaco*, &c. *ſp. theriacalis camphorat.* miſturæ ex *calce viv.* & *ſal. armoniac.* affundatur *ſp. vini*, & huic diſtillato adde *camphoram*, & ſic optimum habetur ſpecificum inflammationibus podagræ. *Flores ſambuci* in lacte cocti dolorem leniunt. *Caro babula* ſine pinguedine mane, & ſero mutata dolorem compeſcit, & omnibus præfertur; item *ſtercus bubulum* cum *urina putrefacta*, in qua *calx viva* extincta eſt; *ſapo Venetus in ſpiritu vini ſolutus* cum additione *olei juniperi* & *petrolei* inſigne facit unguentum.

Qualia remedia utiliter uſurpantur

Art. 1939. *Veſicatoria* in malo *iſchiadico* multum conducunt. Ad tophos, *caſeus vetus* & *putridus* cum decoct. *ſuillæ* eſt proficuus. In malo *iſchiadico* omnibus encomiis dignum eſt *Poterii* emplaſt. *de pice ſulphurarum*; ℞. *Pic. naval.* ℥iv. *terebinth. ven.* ℥ß. *maſtich. ſuccin. ana* ʒij. *ſulphur. commun.* ℥ſ. *m. f. empl.*

Iſchias

Pitcarnii ſententia.

Art. 1940. In Arthritide nihil ages urgendo pharmaca *purgantia*; *vomitoria* proſunt, poſt illa *mercurius* ſenſim datus. Parti dolenti applicare licet *balſamum*

Pitcarnii methodus

Guidonis, aut lintea liquore ſequenti madentia; ℞. *Aq. font. fervent.* ℔iij. *arſenic. alb. vel flav.* ℥ij. *calcis viv.* ℥vj. digere per hor. 24. lento igne. (Sed de ejus uſu incidit mihi ſuſpicio.) Si dolor accedat in ventriculo, utere N. *M. condit. pulv. rad. ſarſæpa-ril. cort. Peruv. ol. cinnamom. zinzib. condit.* &c. Proderit etiam in podagra decoct. ſequens ℞. *Vin. alb. vel cereviſ.* ℔viij. *lact. fervent.* ℔iv. ablato coagulo immite *bacc. oxyacanth.* ℔j. coq. per hor. dimid. bibatur æger ℔j. mane, & veſperi.

Muſgravii ſententia.

Sedes arthritidis Propria in artubus.

Art. 1941. Sedes Arthritidis propria, & exoptatiſſima eſt in artubus, non in trunco corporis, poſteriori autem caſu, non priori mortem minatur: *quid agendum ſit, brevi comprehenditur in divini* Hippocratis *effato, nimirum, revellenda ea, quæ, quo non oportet, repunt; ſin autem quo convenit, iis viam ſternere oportet, ut ſingula eo vergant.* Quando *receſſus* fiat miaſmatis Arthritici in partem aliquam internam, morbum iſtius partis adeo exquiſite imitatur, ut de exiſtentia ipſius minime conſtaret, niſi Arthritis regularis præceſſerit.

Indicatio generalis in arthritide anomala.

Art. 1942. Medendi indicatio generalis eſt, ut Arthritide anomala pars affecta quam citiſſime, quam tutiſſime levetur, accurate itaque perpenſo morbi genio juxta partem, quam occupat, & factis neceſſariis *evacuationibus*, optime feliciſſimeque curatio perficitur per materiæ in artus translationem; hoc enim eſt ipſum naturæ propoſitum. Medicamenta huic intentioni inſervientia interna, *expellentia* dicta, ſunt plerumque *cardiaca*, quæ ſatis nota ſunt; ad extrudendam autem Arthritidem nihil potentius & efficacius invenitur quam *calybs nutritus* (præparationem videris apud auctorem.) *Topica*, quæ Arthritidem artubus invitant, ſunt emplaſtra ex *gum. caran.* vel *oxyc.* vel *cephal. cum pic. Burgun. dimid. vel triente*, vel *ceratum viride* vulgo *Harcaſe*, &, ſi vires ægri ferant, & res in dubio verſetur, *Phœnigm.* ſeq. ℞. *Ferm. vet. part.* ij. *ſem. ſyruſ*

raph.

raph. ſylv. alii, cacumin. rut. ſim. columb. ana p. j. contunde cum aceto vin. alb. q. ſ. & redige adſpiſſitudinem cataplaſmat.

Art. 1943. Si Arthritis ventriculum occupet, ibique commoretur, indicatur lene *emeticum* ex decocto *fol. theæ viridis*, vel *cardui benedicti*, vel ex *ſale vitrioli*; &, finita operatione, *paregoricum*; convenit etiam interdum *catharſis*, & demum Arthritis in artus omni vi depellenda eſt, ut ante oſtenſum eſt. Arthritis in ventriculo.

Art. 1944. In Colica Arthritica propinari debet *catharticum* huic morbo idoneum, & tunc podagram *expellentibus*, una cum *anticolicis*, utendum eſt; *fotus* etiam & *linimenta* ſuum habent locum; ſed (quod maximi eſt momenti) probe animadvertendum eſt, & recordandum, *quod vana & fruſtra arthritidis regularis in artubus excitandæ ſit ſpes omnis; quamdiu inteſtina fuerint immunda, fæcibuſque onerata.* Colica arthritica. Nota bene.

Art. 1945. In diarrhœa vel dyſenteria arthritica *laudano* ſenſim cohibendus ex fluxus, & poſtea expellendus eſt cum cautela inimicus. Diarrhœa.

Art. 1946. In paroxyſmo arthritico, & nephritico ſimul *paregorica* ſunt neceſſaria: *adeps cuniculi* externe inunct. dolorem mirifice lenit ex ſenis calculoſi experimento. Nephritis.

Art. 1947. In aſthmate arthritico cura varie inſtituenda eſt pro diverſitate morbi vel *ſicci* vel *humidi*; arthritis (ſi fieri poſſit) in artubus excitanda eſt; interim in ſpirandi difficultatibus omnium maxime certiſſimeque inflationem mirum in modum cicurat compeſcitque *potio Coffee.* Aſthma.

Art. 1948. In angina arthritica plurimum valet ſequens gargariſma. ♃. *Aq. hord.* ℔j. *diamor.* ℥iij. *ſp. ſulph. per camp. quantum lingua ferre poterit. m.* nihil vero pulvere ſequenti præſtantius efficaciuſve novi; ♃. *Cryſt. min. ſacch. cryſtal. ana p. æ. miſce, teneatur in ore* ℈j. *donec ſaliva abundaverit, tunc expuatur, & repetatur frequentiſſime, mirum quantum hinc ſalivæ, &c.* Angina.

Art. 1949. *In pleuritide, peripneumonia & angina arthritica non novi præſtantius remedium, quam infuſum vel decoctum* ſtercoris equini; *eſt etenim medicamentum non modo iis affectibus primario pro-* Pleuritis peripneumonia, &c.

 ficuum,

ficuum, ſed etiam arthritidis in artus expulſor fortiſſimus; expertus loquor.

Arthritis caput petens. *Art.* 1950. Arthritis caput petens, varios ac periculoſos producit affectus, cephalalgiam, vertiginem, apoplexiam, convulſiones, paralyſin, &c. in his affectibus cerebrum quam citiſſime allevetur *evacuatione*, *revultione*, & in artus *amandatione*; in hujuſmodi caſibus ægrotantium pedes in *aquam fontan. fervidam* immitti curo ibidemque ad tempus detineri, unde capiti juvamen præſentaneum obtinetur.

Conſulendus eſt author. *Art.* 1951. *Si doctiſſimum auctorem inſpicere haud graveris, ille tibi plura ampliſſime ſuppeditabit de arthritidis anomalæ ætiologia & curatione.*

Farrago ſententiarum.

Temperantia. *Art.* 1952. Omnia remedia calculoſis, & podagricis præſcripta inutilia propemodum erunt, niſi *vinum*, *venus*, *otium*, & *crapula* temperantius uſurpentur.

Diæta lactea. *Art.* 1953. Novi quoſdam inſigne levamen accepiſſe ex *diæta lactea* per tres aut quatuor menſes ſine ullo alio alimento: alios vero ex *lactis* uſu deterius habuiſſe, viſcerum obſtructiones contraxiſſe; ideoque ſine prudentis medici conſilio utrum conveniat, nec ne, haud temere ineatur. *Vvillis*.

Art. 1954. Cum ego olim articulorum doloribus vexarer (inquit *Sennertus*) & varios de ea re authores legerem; in eo omnes conſentire animadverti, in arthritidis curatione, plus ſpei in *bona diæta*, quam in medicamentis ponendum eſſe.

Art. 1954. Summarium præſcripti celeberrimi D. B. —— pro Nobilis quodam Anglicano ad *arthritidem eradicandam* hujuſmodi fuit.

Lac novum cum duplici aqua commiſta repudiatis aliis quotcunque liquoribus ſolummodo ad potandum concedendum eſt; utcunque tamen *coffee* & *thea* modica quantitate interdum permittenda ſunt, his vero ſorbitionibus lac ſemper conjungendum eſt. Mane cum primum expergiſcaris, cotionibus plene ac perfecte abſolutis, libram aquæ fontanæ bibas, ſuadeo; & deinde elapſis duabus horis ad jentaculum accedas; cui ſufficiat lac coctum addito exiguo pane, juſculum ave-

na-

naceum, cum vel ſine lacte; interdum *coffee*, *thea*, vel *cholocata* cum lacte temperata, panis butyratus, &c. Prandio nihil edendum eſt; niſi ex avenis, hordeo, oryza vel ſeminibus millii paratum fuerit, radices dauci vel raparum, ſpinachia, fabæ vel piſæ, &c. admitti poſſunt in victum; quinetiam fructibus veſci: cum maturi ſint, non interdico; pyra vel mala furno cocta inter edilia minime contemnenda recenſeantur; ſed præ reliquis panem biſcoctum, cum lacte commendo; aliquando ſed rarius de piſcibus non ſalitis modicum comedere licebit. Acida & ſalſa vitanda ſunt. Cœna ſit lac & panis. Hora 9. veſpertina, vel citius cubitum eundum eſt. Somno indulgeas; quanto enim plus ſomni capis eo melius tibi ceſſurum eſt. Frictio ſicca artuum mane, & veſperi repetita plurimum valet. Humores enim diſſipat, & nodorum ac tophorum generationem prohibet: Exercitium inter primaria auxilia pono, equitatio licet potior ſit quam curru vehi, ambo tamen utilia ſunt, & in eorum frequenti uſu eſſe debes. Inter exercendum ſolummodo caveas, ne aeri frigido ac humido te ipſum nimium exponas. Si denique his non obſtantibus arthritis inſultum faciat, & cum vehementia deſævierit, quod vix credibile eſt, interdum doſin laudani exhiberi, parca licet manu, & non niſi premente neceſſitate, concedimus. Tranſitus a communi vivendi more ad hoc vitæ genus eſt tutiſſimus, neque eſt quod extimeſcas a ſubitanea mutatione: ſed hoc ſemel inſtituto in eo uſque ad vitæ terminum perſiſtendum eſt; nam reditus ad luxum, & liberam vivendi conſuetudinem periculo haud vacaret. Arthritis hæreditaria perinde ac adventitia huic regimini cedit: labes etenim morbi in gremio ſanguinis latitat, & in utroque genere hujuſmodi victu facillime exterminabitur. Amplexibus venereis ne nimis obedientem te geras, concubitus, illicitos omnino fugias, &c.

Art. 1956. Per quam celebre fuit præſcriptum ſequens aliquando apud *Londinenſes*. ℞. *Rad. turbith, hermodact. jalap. tartar. vitriolat. ana gr. xv. m. f. pulv. in hauſt. vin. alb. ſumendus ſingulis menſibus*. In eundem etiam uſum *electuarium caryocoſtinum* a quibuſdam valde prædicatur. Aſt omnium *vomitus* podagræ eſt prophylacticum præſtantiſſimum, qui poteſt provo- Remedium celebre

cari ementicorum ope in inſigni humorum colluvie, ubi juncturæ admodum laxæ & morbus præ foribus eſt. Atqui *Podagricus* eſt vi ſui arbitrii, præceptis non auſcultat, ſed genio in valetudinis incommodum plerumque indulget.

Ad nauſea ventriculi. *Art.* 1957. Ad nauſeam ventriculi in hoc morbo frequentem non datur præſtantius remedium quam *vinum Canarienſem radice zedoariæ medicatum*. *Tinctura corallis* ſpecificum audit.

Art. 1958. Singularis eſt iſta clariſſimi *Verulamii* methodus. ℞. *Mic. panis albiſſim.* ℥iij. coq. in lacte recent. Sub finem add. *ſtor roſ. rub.* ʒß. croc. ℈ß. *ol. roſ.* ℥j. *m. f.* cataplaſma parti affectæ applicand. ſub. tepide: poſt horas tres amoveatur, & uſurpetur fotus ſequens per horæ quadrantem cum coccineo panno vel lana ejuſdem coloris; ℞. *Fol. ſalviæ* m. ß. *rad. cicut.* ʒvj. *brion.* ℥ß. *fol. roſ. rub.* p. ij. coq. in aq. font. in qua chalybs candens ſæpius extinctus fuerit ℔. iv. Ad ℔ij. colaturæ add. *ſal. marin.* mß. ſtatim poſt uſum fotus applicetur *emplaſt. diacalcit.* cum. *ol. roſ. malaxat. Baconis hiſt. nat. In podagra unicum commendamus* topicum (*inquit* Dolæus), repellentia *vero in hoc affectu non magni facimus, quia inde plus damni quam commodi experti ſumus. Sequens vero pro arcano hic in ſolatium podagricorum communicare volumus, quod numquam te fruſtrabit effectu, modo in tempore adhibeas*; mille enim experientiis eſt comprobatum, *quod extrahat dolores podagricos non repellendo eoſdem, ſed morbificam materiam* extrahendo, reſolvendo, *&* diſcutiendo. *Quandoquidem primordia ſunt ut plurimum ab aciditate hoſtili, ad corporis ambitum delata, & artus moleſtante: unde podagræ character digeſtionem afficit.* ℞. Confect. hamech. ℥j. pulv. jalap. ʒß. extract. trifol. fibrin. ʒii. litharg. aur. ℥vj. ſapæ antimon. ʒß. ſacchar. canth. ℥vj. ol. olivar. q. ſ. ceræ & picis parum f. ſ. a. *emplaſtrum, quod imponatur artubus dolorificis quamvis inflammatis, & relinquas, donec dolores, & humores evanuerint, quod mire præſtat.*

Topicum ſingulare Dolæi.

Remedia varia. *Art.* 1959. Remedia ſequentia interdum pro renata in uſum adduci poſſunt; *allium conditum, aq. omnium*

mnium florum, aurum moſaicum, balſamum Rhamelii, cinnab. antimonii, electuarium caryocoſtinum empl. pleuriticum, empl. ſmecticum, epithema ſaponaceum, expreſſio millepodum. Flores ſalis armoniaci martiati, fotus podagricus, gum.guajac. miſtura balſamica, rob. Sambuci fere ſpecificum.

I S C H I A S.

Cœli Aureliani ſententia.

Art. 1960. Dolor Iſchiadicus nunc ex manifeſtis, nunc ex occultis cauſis generatur, ut ſuſceptione frigoris, terrena cubatione, caſu aut repentino percuſſu, vel luxatione, venere immodica, vel morbo aliquo prægreſſo adeſt primo membri affecti gravedo, & difficilis motus cum levi torpore ac formicatione, in quibuſdam cum vehementi, pungenti, ac fervido dolore, & ad ſenſum patientis tanquam ſerpentis convoluti motu; interdum etiam adeſt febris, ut ſe in lecto continere non valeant ægrotantes; dolor in vertebro ſentitur, deinc in articulationes partium vicinarum penetrans, ad poplitem pertingens atque ſuram, dehinc etiam ad talum, & pedis ſummitatem: progreſſu temporis fit cruris extenuatio cum debilitate, & ejuſdem abbreviatio, & miſerrima claudicatio; quidam ambulant, capitibus digitorum gradientes, alii antrorſum, alii extrorſum. &c. Loci principaliter affecti ſunt perioſteum, & muſculorum capita ſive inſertiones; aliquando in abſceſſum tendit. Si quis velit, conſulat authorem de curatione.

Accurata morbi hiſtoria.

Art. 1961. *Methodus medendi hunc morbum ſatis contumacem D.* Cheynei *ex ſuggeſtione præclari* Pitcarnii *ſic ſe habet; Sumat æger pro virium ſufficientia, & ventriculi tolerantia* ſpiritus æther. terebinth. a ℨj. ad ℨij vel ℥ß. cum triplici quantitate mellis puriſſimi quotidie mane jejuno ventriculo ad 4. vel 6. vel ad ſummum 8. vices ſuperbibendo hauſt. *ij.* vel *iij.* ſer. lact. cum vin. Canarin. alterati. *Intermitti poteſt ad diem unam aut alteram, ſi nauſeam pariat; diebus, quibus ſpiritum aſſumpſerit, hora decubitus capiat doſin* P. Matthæi.

thæi. *Spiritus* Æthereus *eſt ille, qui in diſtillatione inter ſpiritum, & oleum prodit. Hæc methodus doloris vehementiam (inquit author)* infallibiliter *aufert manente ſolummodo artus quadam debilitate. Et ut reliquiæ penitus eliminentur exhibenda eſt doſis* florum ſulphuris *in lacte ad tempus bis in die.*

Meadii ſententia.

Art. 1962. Ex omnibus articulorum doloribus ſæviſſimus eſt, quem Græci *Iſchiada* appellant, quod coxas prehendit; eoque difficilior eſt, quod fere poſt longos morbos, vi peſtifera huc ſe inclinante, hanc partem corripit. Malum hoc, ubi inveteravit, femur cum crure debilitat, & æger claudicat; interdum etiam femoris caput extra coxam elabitur, & femur ipſum protinus contabeſcit.

Iſchius poſt longos morbos.

Art. 1963. Non multum hic juvant cucurbitulæ, aut veſicatoria parti impoſita; altius enim membranis, os circumcingentibus infixum hæret moleſtus humor, quam ut his extrahi poſſit. Efficacius eſt Epithema volatile dictum: aut Emplaſtrum ex Pice Burgundica addita Euphorbii octava circiter parte, cum terebinthina Veneta quantum ſatis erit, compoſitum.

Remedia nonnulla efficaciora.

Nihil autem tantum levamen affert in pertinaci præſertim morbo, ac ſetaceum ſub locum affectum, ut materia inutilis evocetur, immiſſum. Sin autem vulnus ejuſmodi minus neceſſarium videatur, aut nimis acerbum; fonticulum ſaltem in femoris dolentis parte interna ſupra genu medicamento cauſtico inuere maxime ex uſu erit; ita tamen ut ulcus id non ſanetur, ſed diu trahatur, donec id vitium, cui per hoc opitulatur, conquieſcat. *Celſus* Hippocratis exemplum ſequutus, candentibus ferramentis, tribus, aut quatuor locis ſuper coxam, cutem exulcerare præcepit. Qua quidem medicina nulla foret efficaciter; utcumque enim rimiretur ignis aſpectus, breviori cum dolore, quam infert medicamentum cauſticum, peragi poſſet. Fricatione quoque utendum eſt, & eodem die ſæpius, quo facilius ea, quæ coeundo nocuerunt, digerantur, ipſiſque præcipue coxis, ſi fieri poſſit, adhibenda eſt.

Aqua

Aqua autem calida partem affectam fovere plerumque nocet: fibris enim illa relaxatis, augetur dolor.

Art. 1964. Sed ad interna auxilia tranſeundum eſt. Horum præcipuum, detracto primum ſanguine, eſt purgatio per alvum. Catharticorum potentiſſimum eſt, aut mercurius dulcis ſexies ſublimatus, aut Electuarium e ſcammonio; quod pro viribus ſæpe repetere convenit. Diebus autem quibus non exinanitur corpus; per ea, quæ ſimul urinam cient, & alvum movent, morbi vis minuenda eſt, Ex his Tincturam guajacinam volatilem, vel balſamum Guajarinum omnibus præpono. Remedia interna.

Farrago ſententiarum.

Art. 1965. Iſchiadis quidem a femore poſterius, aut poplite, aut tibia initium eſt. Alias vero in coxæ cavo, (*Cotylam* græci, latini acetabulum vocant) dolor apparet, rurſus, in clunem, aut lumbos impetum facit, & omnia potius eſſe videtur, quam coxendicis morbus. Eaque vero parte æger plerumque claudus remanet. *Aretæus.* Iſchiadis iogreſſus

Art. 1966. Ad hunc morbum ſpecialius conferre conſueverunt clyſteres injecti ex decocto centaurii minoris, ut *Fernelius* teſtatur, vel ex decocto brioniæ, aut colocynthidis, nec non rutæ, ſalviæ, ſtechados, betonicæ, hyperici, roriſmarini, baccarum juniperi, lauri, ivæ artheticæ, meliloti, chamæmeli, itemque ex vino albo veteri ſapa, urina pueri, quouſque ſanguis cum mucoſis excrementis egeratur. Clyſterum utilitas

Art. 1967. *Proſper Martianus* obſervat dolores ad Iſchium aliam exigere curationem, qui huc illucque vagantur, aliam vero qui fixi ſtabileſque ſunt. Hippocrates, ait, diverſam in utriſque medendi rationem inſtituiſſe. Fixos enim dolores clyſteribus acerrimis abigere conatur, emollientibus vero qui mobiles ſunt, in illis item motum, uſtionemque adhibet, ut neutrum in his approbat. Iſchiadis mobilis & fixa curatio.

Art. 1968. Si alia non proficiant, ad *cauſticum* deveniendum eſt; ipſe uti ſoleo *foliis ranunculi* vel mixtura *calcis vivæ & ſaponis liquid.* quæ ſummopere confert. *Baglivus.* Folia ranunculi (inquit *Ettmullerus*) Cauſticum.

rus) contuſa & regioni lumbari applicata per 6. horas. donec veſicas excitent, quæ diſcuſſæ pro more ſuo emittunt ſerum acre, Iſchiadicum dolorem penitus tollunt & morbum ſubigunt. Applicatio *foliorum ranunculi flammei minoris* facta fuit paulo infra genu a *circumforaneo* quodam, ut ipſe obſervavi pluſquam triginta abhinc annis cum ſucceſſu mirabili; Ego quoque plus ſemel idem experimentum compertum habui.

Art. Radix Brion. alb. recens tuſa & cum ol. ſem. lini mixta, & loco dolenti tepide applicata mirum in modum dolorem pacat; & renovandus eſt labor, donec tota materia morbifica tranſudetur. *Trachenius de morborum principiis.* Laudatur *emplaſt. Poterii*, *Emplaſtrum ſequens in praxi expertus ſum.* ℞. Pic. Burgund. q. ſ. malaxetur cum q. ſ. ol. ſem. ſinap. *per expreſſionem.* Emplaſtrum Iſchiat. *quoque applicari poteſt.*

Colocynthis. *Art.* 1969. Colocynthis *clyſteribus* indita privatim coxnedicum doloribus prodeſt. *Lyſter.* Interna eadem ac in podagra.

LUES VENEREA.

Ettmulleri ſententia.

Art. 1970. Innotuit huic morbus *Europæis* non niſi circa annum 1494. Controvercitur, an veteribus cognitus fuerit, necne. Primo poſt impurum coitum plerumque exoriuntur, inflammatio præputii & tumor, urinæ ardor, gonorrhœa, bubones in inguinibus, puſtulæ variæ in pene, & aliis partibus, atque hinc ulcera ſordida, & maligna, cancroſa & calloſa, progreſſu temporis etiam oſſa corrodentia, dolores atrociſſimi noctu exacerbantes, nodi, tophi, calor in volis manuum, & plantis pedum, atque hinc fiſſuræ, & excoriationes, verrucæ, condylomata, &c. circa anum, pilorum defluvium, maculæ rubeſcentes, flaveſcentes, aut liveſcentes. Inflammatio teſtium, raucedo, uvulæ relaxatio & eroſio, palati ulcus, ozæna, tinnitus aurium, ſurditas, cæcitas, ſcabies, tabes, &c. Sed hæc ſymptomata omnia non cuivis contingunt; non raro

Lues Venerea. Symptomata varia.

ſub

ſub larva *ſcorbuti* & *arhritidis* latitat. Ægri ut plurimum rem cum infectis ſe habuiſſe conſtanter negant,

Art. 1971. Paulo poſt congreſſum impurum circa penem aut vulvam æſtus exoritur, aut ardor urinæ, hinc inter biduum aut triduum gonorrhœa; interdum nulla ſuccedit gonorrhœa, ſed virus per cutem potius ad inguina fertur, & bubones excitat; contingunt etiam quandoque ulcera calloſa in ſcroto ac perinæo; interdum ulcus cancroſum ac calloſum inter præputium, & glandem; in quibuſdam intumeſcunt teſtes. Sanguis miſſus in lue inveterata fere maculis lividis aut colore quaſi cœruleſcente in ſuperficie conſpici ſolet. *In lue confirmata* (*ut recte obſervavit* Lomnius) *erumpunt maculæ frequentes, eæque more lentiginis exiguæ, alias rubræ, alias flavæ, in fronte quoque & temporibus & pone aures, maxime circa radices capillorum, dein in capite, vel etiam univerſo corpore, malignæ, puſtulæ, tumoreſque non unius coloris effloreſcunt, quæ ſponte ſanantur, iterumque paſſim expullulant: puſtulæ modo flavæ, modo rubræ ſunt, rotundæ omnes, ſiccæ, puris expertes: & aridam cruſtam habent; ex his deinde in ambitum ſerpentibus puſtulis, cutemque cavantibus, ulcus oritur virulentum & ſordidum.* Morbus varie incipit. Maculæ ac puſtulæ.

Art. 1974. Galli facilius ſalivant, & citius curantur quam Germani. Inter *ſudorifera* eminent *guajacum* & *ſarſaparilla*, & regula ſemper obſervanda eſt in *frigidis* guajacum, *calidis* ſarſaparilla; decoctis *ſudoriferis* non incommode addatur *antimon. crud.* In inunctione mercuriali tutius procedunt, qui artuum flexuras, inguina & alas ſufficienter fricant; abdomen, pectus, & caput non inungenda, aut rariſſime, Curatio generalis.

Art. 1974. In gonorrhœa effluit humor cum acerbo dolore a locis circa penis radicem, ubi ſunt proſtatæ, primo ſeminalis aquoſus liquor, qui hinc ſucceſſive flaveſcit, tum magis accreſcit, tandem virideſcit, aut cœruleſcit, non raro graviter fœtet; urina cum acerbo dolore mittitur; ſupervenit tumor præputii & glandis, & ulcuſcula, interdum caruncula in urethra. Præter *cathartica mercurialia* convenit privatim *emulſio ex ſem. cannabis viridis* parata, *os ſepiæ*, *terebin-* Gonorrhæa. Curatio.

binthina, *ſaccharum Saturni*, &c. multum laudatur *mercurius præcipitatus viridis*, *&* *mercur. dulc. balſam. Saturni terebintbinatum*, *ex ſaccar. Saturni &* *ol. terebinth.* blando igne paratum, ægregie conducit, ubi ardor nimius circa renes, & genitalia, ut & *camphora*; item infuſum *cantharidum* in vino, quod expertum eſt remedium medici cujuſdam *Belgæ*. ♃. *Pulv. cantharid.* ; j. *infund. in vin Rhenan.* iij. *vel* iv. *infuſam ſtet per aliquot dies in loco tepido*, & *poſtea filtretur liquor*, *uſus tempore miſceantur coch.* vi. vij. *vel* viij. *cum cantharo vini* &c. *Reſina ligni guajaci*, *balſam. de Copaibe*, ſpecificum habetur, *antimonium diaphoretic. bozoardic. minerale*, aqua ſimelex in qua *argentum vivum* incoctum fuerit. Injectio. ♃. *Aq. calc. viv.* ℥iv. *mercur. dulc.* ʒß. *ſaccar. Saturn.* ; j· *m. pro injectione. Uſurpetur liquor per reſidentiam depuratus.*

Digreſſio de Gonorrhœis non virulentis.

Gonorrœa non virulenta. *Art.* 1974. Gonorrhæa *vera* eſt, in qua ſemen verum effluit. *Sucus citri*, *granator. limon.* &c. ſunt remedia optima, venerem extinguunt, præcipue ſi *camph.* & *terebin.* in uſum adhibeantur, ut & *emulſio* cum *ſem. cannabin. ſacch. Saturn. os ſepiæ* (ſpecificum) cum *ceruſſ. antimonii*, *balſam. copaiv. extract. rad. tormentil. vel ejus decoct. Lenis purgatio* cum *bolo mercuriali*, & die ſeq. *rhabar* extortus *fotus aſtringentes*, &c.

Gonorrhœa. *Art.* 1975. Gonorrhœa *notha*, *benigna dicta*, non *virulenta*, eſt quando materia, non ſemen verum continuo effluit ex pene citra tentiginem aut pruritum venereum, diu durans ſine multa virium proſtratione, *fluori albo* mulierum reſpondes, *gonorrgœa catarrhalit* vocari ſolet. Partes affectæ ſunt glandulæ proſtatæ, nimis laxæ vel exulceratæ.

Curatio. *Art.* 1976. Cura debet inſtitui generalis, *digeſtio* rectificanda, ſtomachus *roborandus*, *cruditas corrigenda*, pars affecta *aſtringentibus* firmanda. Eſt affectus *catarrhalis* ideo roſmarinus, *decoct. e lignis acidulæ* proſunt; iterdum a ſcorbuto pendet. Non nimis ci-

to ſupprimenda eſt hæc gonorrhœa. Ad majorem cautelam aperiendus eſt *fonticulus* in crure.

Art. 1977. Ulcuſcula glandis, & præputii curantur cum unguento *diapomphol.* & *mercurio dulci*; ſi fuerint cancroſa, & calloſa, in uſum venit ſolutio *mercur. ſublim. corroſiv.* in *aq. plantag.* Si præputium inſigniter tumet, & inſlammatur, applicetur ſolutio *ſacchar. Saturn. in aq. calcis*, *item camphora in ol. amygd. dulc.* ſoluta. Ulcera glandis &c.

Art. 1978. In mulieribus exulcerantur partes internæ vaginæ, & ſaniem plorant plus minus purulentam ac lividam, cum inſigni dolore ac moleſtia; nec multo diverſam virorum poſtulant medelam. Ulcera vaginæ.

Art. 1979. Pro puſtulis & tuberculis lac virginale. Puſtula.

Art. 1980. Ad ulcera ſananda *unguent. baſil. cum mercur. dulc.* Ulcera.

Art. 1981. Ulcera oris & palati curantur cum gargariſ. ex *decoct. lign. cum melle roſ. & pauco alumine.* Ozæna *decoct. emol. hord. alth.* &c. primo tractanda eſt ad removendam cruſtam, & poſtea decoct. *e lignis*, &c. tanquam palati ulcera. Omnia hæc ulcera ſub *litu mercuriali* ſponte evaneſcunt, nec metuenda ſunt ulcera oris; nam per *ſalivationem* citius ſanantur. Oris & palati ulcera. Ozæna.

Art. 1982. Bubonum ſuppurationi, & apertioni proelicenda virulentia, mature opera danda eſt, interne *ſudorifera* exhibenda ſunt, externe *ſuppurantia*, quin & *cucurbitæ*, &, ſi ſecundum votum haud ſuccedant, aperiantur, *lanceniam* profundius intruſa. Bubones

Art. 1983. Lues venerea contagioſa eſt, generatione, lactatione, contrectatione, ſaliva, ſudore, liquido genitali, exhalatione; & qua parte contrahitur, primo ſe manifeſtare ſolet. *Boerhaave.* Quot modis contagium propagatur.

Sydenhami ſententia.

Art. 1984. Lues confirmata non niſi per *ſalivationem* ab *hydrargyro* excitatam extirpari poteſt; ad hanc autem recta licet procedere, ſine ulla præcedente evacuatione aut corporis præparatione. Unguentum præſcribere ſoleo ex *axung. porcin.* ℥ij. *argenti vivi* ℥j. cum hujuſce parte tertia brachia, crura, tibias ad tres noctes Methodus ſalivandi

ctes continuas manibus ſuis ægrum perungere permitto ita tamen ut ne axillas, neque inguina neque abdomen attingat uſpiam. Poſt tertiam inunctionem gingivæ ut plurimum intumeſcunt, & *ptyaliſmus* ſuboritur; ſi vero intra id tempus haud procedat, tum *turbith. mineral.* gr. viij. in *conſerv. roſ. rub.* exhibeantur ægro, quod remedium vomitum ciet, & ptyaliſmum ſuſcitabit; & poſtea ſi ſalivatio jam incœpta prius elangueſcat, quam ſymptomata penitus diſparuerint, extimulanda eſt ſubinde cum doſi *mercur. dulc.* Diætam quod ſpectat, & reliquum ægri regimen, eadem proſus, ac in catharſi, imperanda ſunt.

Quid agendum ſit quando ptyaliſmus excitari non poſſit.

Art. 1985. In quibuſdam reperitur *idioſyncraſia* peculiaris tam ſalivationis reſpectu, quam purgationis, ita ut methodus laudata vix gingivarum exulcerationem queat efficere, multo minus ptyaliſmum movere, in hujuſmodi ægris cavendum eſt medico, ne ſimportunius urgeat, recalcitrante natura, & horrenda ſymptomata accerſat; lente itaque feſtinet, & moras trahat *mercur. dulc* j. ſemel in ſeptimana exhibendo, & quantumvis ſalivatio ad plenum nunquam aſſurgat, æger tamen copioſius quam pro more ſolito expuet, quouſque fœtor juſtæ ſalivationis comes adfuerit; atque hac methodo morbus expugnabitur conceſſo debito temporis ſpatio. His rite peractis (etiamſi morbus penitus profligari videatur) quo minus recidivam poſtliminio patiatur æger, (utcunque bene ſe habeat) capiat *mercur. dulc.* ℈j. ſemel in ſeptimana ad 4. vel 6. vices. *Unguenta mencurialia minore quantitate, quam ad* excitandum ptyaliſmum *ſufficiat, inuncta, & diutius continuata, univerſa Luis venereæ ſymptomata tollere, & morbum penitus eradicare a quibuſdam perhibetur.*

Liſteri ſententia.

Origo luis venereæ.

Art. 1986. Lues venerea eſt morbus contagioſus ab humore aliquo venenato, fere in coitu contractus, ulceribus doloribuſque ſe manifeſtans. Ab *inſulis Americanis*, in quibus, ante *Hiſpanorum* adventum, hic affectus populariter graſſatus eſt, illum per *Hiſpanos* in *Europam* allatum eſſe, nullus jam dubitat: Credibile

eſt

eſt a ſerpentino genere vel morſu vel cibo aſſumpto illum ortum eſſe. A ſerpente aut ſcorpione percuſſos coitu levari produnt; verum fœminas venere ea lædi authore *Plinio*, magnum argumentum originis Luis Venereæ ab aliquo infecto venenato. Ictus ſerpentum omnium malorum peſſimum, ideo lui vener. comparandum. Quis adeo dubitet iſtam luem ex animalibus ortam eſſe, nam penis ab iſtis morſibus venenatis vehementer intenditur; & *ſatyriaſi*, ideſt, furore & libidine perciti nihil præter coitum anhelant. Ita quod vulneratis remedium, fœminis calamitas eſt; & a fœminis ſic infectis invicem mares conflictantur in poſterorum diram perniciem. (*de humoribus*, p. 417.)

Art. 1987. Fœmina graviſſime urinæ ardore, & punctionibus ibidem, item condylomatis cancroſis in pudendi labiis, non ſine vehementi capitis dolore afflicta eſt; illam *purgavi* quarto quoque die *pilulis de duob.* quibus æqua pars *mercur. dulc.* adjecta eſt; apozema *ex guajaco*, &c. fuit pro potu ordinario, citra ſudorem. Sumpſit etiam bis quotidie cochlear. tinct. ſeq. in decoct *guajaci* ℥iv. ℞. *Cochinel.* ʒiij. *canthar.* ℈j. *vin. Rhenan.* ℔j. digere in B. M. & f. tinctur. Horum uſu gonorrhœa admodum virulenta, fœtidum & ſangineo viride pus effundes, integre ſublata eſt, duobus plus minus menſibus ſine ulla ope chirurgica etiam ulcera ſiccata ſunt, dolorque capitis ex tot deſiit. Curatio.

Art. 1988. In doloribus nocturnis, præmiſſis univerſalibus pulvis ſequens eſt maxime proficuus; ℞. *Cochin.* ʒj. *oſſ. ſepia ſubtiliſſime lævigat.* ℥ſ. *m* doſ. ℈ij. 6a. quaque hora cum decoct. *valid. Guajac. Guajacum hydrargyri, ut hydrargyrus veneni, in lue antidotum eſt.* Dolores nocturni.

Pitcarnii ſententia.

Art. 1989. In principio gonorrhœæ virulentæ purgandum eſt cum ptiſana laxante ex *ſen. ſal. tart.* & *flor. melilot.* & bibat æger *ſerum lactis*; poſt tres quatuorve dies purgationi inſumptos, ſi ardor urinæ, & fluxus ſint minores, & color & conſiſtentia meliores, bolum aſſumat ex *terebinth.* & *rheo* per 6. aut 7. dies, ſi alvum laxat, id fieri ſolet cum euphoria. Vitan- Gonorrhœa deratio.

tanda omnino ſunt aſtringentia; gonorrhœa enim nunquam evadet in Luem Vener. niſi nimis intempeſtive ſiſtatur. *Pitcarn.* in MS.

Methodus therapeutica. *Art.* 1990. Methodus therapeutica *Pitcarnii* radicalis ſic ſe habet, poſt *vomitum* bis aut ter iteratum exhibeatur *mercurius* per aliquot dies, bis in die; cum os inceperit dolere, abſtineat ſe a *mercurio* per tres aut quatuor dies, tum *purgetur* alternis diebus; oris dolore ceſſante, iteretur uſus *mercurii* ; & iteretur hæc methodus, donec ſymptomata ceſſarint.

Art. 1991. Ad ulcera & eruptiones leproſas *decoctum pro lotione, unguentum, aqua coſmetica, & cereviſia guajacina*, tanquam remedia maxime efficacia, ab authore laudantur.

Garriſii ſententia.

Infantes quomodo curantur. *Art.* 1992. Infantes a nutricibus lactantibns infecti, quanquam maculis, puſtulis, ulceribuſque ſcatent, quandoque & nocturnis illis doloribus erunt excruciari, facillime omnium reſtituuntur. *Farina ſarſaparillæ* fere inſipida; ſaltem nullo guſtu ingrato, panartellis aut pulticulis ſuis, ut par eſt, commiſta, addito etiam, ventriculi gratia, *ſantali citrini* polline, *catharticis* debitis intercalatis, tenerrimæ ætati, ut læte nunnunquam obſervavi, ſalutem perfectam rediddit.

Blegnei ſententia.

Ulcera penis & præputii. *Art.* 1993. Pro ulceribus penis; & præputii curandis apprime valet ſequens lotio; ℞. *Vitriol. alb.* ℥ij. *auripigment. alumin. nitr. ana* ℥j. comburantur in crucibulo, ut in lapidem coeant; ℞. *Pul. prædicti* ℥j. *aq. calc. vin albi ana* ℔j. f. ſolutio, &c. Egregie etiam conducit lotio ſequens *Lanfranci*, maxime in ulceribus glandis & præputii; ℞. *Vin. alb.* ℔j. *aq. roſ. plantag. ana* ℥iij. *aur.pigment.* ʒij. *æris virid.* ʒj. *myrrh. aloë ana* ℈j. miſce. Ulceribus ſatis deterſis medicamentum affuſa aqua lenius fieri debet pro futuro; & poſtremo cura cum *lact. virgin. vel aqua divina Fernelii* ℞. *Alumin. rupei* ℥iv. *coq. in aq. font.* ℔ij. *ad tertias* tum. ℞. *Lithar. auri* ℔ſs. *vin. alb.* ℔iſs.
de-

decoquantur ad ℔j. colentur, ambæque aquæ commiſceantur, & agitentur, donec albeſcant) perficienda eſt. Si vero ulcera fuerint diuturniora, adeo ut calloſa & cancroſa evaſerint, vulgo *Shankers* appellata, applicanda ſunt remedia valde penetrantia, qualia *mercur. præcip. rub. lapis infernalis, aq. phagedænica*. Notandum tamen, cum primum ex uſu horum cruſtræ inducantur, ſtatim amovenda eſſe *eſcharotica*, & *ſuppurantia* ac *digeſtiva* adhibenda, quibus cruſtra ſublata, ulcera tandem cum *unguent. Vigonis* ſananda eſſe (vid. etiam, *p.* 102. internis remediis interim non neglectis.

Ulcera caloſa.

Art. 1994. Accidunt interdum tumores genitalium œdematoſi ſive cryſtallini: remedia externa hoc in caſu debent eſſe *exſiccantia, diſcutientia*, & aliquatenus *aſtringentia*; talia ſunt *ſpirit. vin. camphor. aq. calc. cum ſal. armoniac. ſp. vin. cum ſapone nigro, pauco pipere, zinzib. & alum. uſt.* ſi adſint ſimul ulcera cancroſa, & tumores duri, præcavenda eſt *grangræna*.

Tumores œdematoſi genitalium.

Art. 1995. De phimoſi, paraphimoſis, & amputatione penis conſulatur author, *p.* 112. &c.

Phimoſis &c.

Art. 1996. Cura rationalis gonorrhœæ inchoanda eſt cum *leni cathartico*, alrernis diebus ex *caſſia decoct. ſenn.* & *criſtal. mineral.* in ſero lact. decoct. *tamarind.* & *alth.* & *rhabarb.* (gonorrhœa prope occluſa) interim exhibenda ſunt quoque *diuretica* maxime *terebinthinata*, & poſtremo leviter *aſtringentia, aq. minerales, croc. mart. aſtring. in aq. ſimplici coct. tinct. coral. in coch. ſyr. ejuſdem vel cydon.* Ptyaliſmus nunquam tollit gonorrhœam. (*Pil. de creta Palmarii. Tinctura cantharid.*)

Gonorrhœa.

Art. 1997. Ardor urinæ *emulſionibus & ptiſana* ſeq. ℞. *Rad. alt.* ℥vj. *malv.* ℥j. *fol. acetoſ. p.* j. *hord. mundat. ſem. papav. alb. ana* ʒij. *coq. in aq. font.* ℔x. *ad tertias, ſub finem addendo glycyrrhiz. raſ.* ℥j. *f. ptiſana* mihi frequenti uſu, mitigari & tolli poteſt: interdum in graviori caſu *venæſectio* eſt neceſſaria, ut in urinæ ſuppreſſione, *ſemicupium*; ℞. *Rad. & fol. alth. rad. & fol. malv. rad. fœnicul. apii; petroſelin. eryng. marin ana* ℥ij. (*rad. raparum* ℔ij.) *erb. parietar. violar. veronic. flor. cham. melilot. geniſt. ſambuc. ana* ℳ j. *ſem. fœnugr. lin. ana* ℥j. *petroſelin. aniſ. fænic. geniſt. ana* ʒij. *coq. in q. ſ. aq. font pro ſemicupio.*

Ardor urinæ.

Tumores teſticulorum. *Art.* 1998. In tumoribus inflammatoriis teſticulorum, & ſcroti conveniunt *venæſectio*; *topica diſcutientia*, & dolorem *mitigantia* ſunt uſurpanda.

Caruncula in uretra. *Art.* 1999. Carunculæ in urethra ſunt curatu difficillimæ: remedium ſequens optimum perhibetur; ℞. *Pulv. alumin. uſt.* ʒj. *præcipit. rub. auripigment. æris virid. ana* ℈j. *unguent. deſiccat. rub.* j. coq. ad conſiſtentiam mediam inter unguent. & empl. hujus portiuncula cereoli ſummitati apponatur, & in urethram intrudatur, &c. de conſumendis carunculis vide locum *p.* 177. &c. & conſulantur alii ſcriptores Chirurgici.

Bubones *Art.* 2000. Bubones quoque pacto ſunt ſuppurandi, interne conducunt *cardiaca*, *alexipharmaca*, *victus & potus generoſus*; externe *ſuppurantia potentiora*, *emplaſtra*, vel potius *cataplaſmata*; cum *cucurbita* ſemel vel bis in die attrahendi ſunt; & cum ſint ſatis maturi cum cauſtico aperiri debent, potius quam *lanceola*, & aperti diutius ſunt ſervandi. (1982.) Ex erudito & eleganti tractatu Chirurgi *Gallici D. Blegny*.

Chiriaci ſententia.

Recentis gonorrhœæ curatio. *Art.* 2001. Quando Gonorrhœa virulenta recens eſt, ejus curatio exordienda a clyſtere veſpere injiciendo, qui ſequenti ferme ratione concinnatur. ℞. *Fol. Cichor. ſylv. lactuc. Malv. violar. parietar. ana man. ſem. Hord. integr. pug.* ij. *Semin. frig. maj.* ʒj. *Aq. commun. lib.* vj. *coq. ad diminut. medietatis pro tribus clyſmatib. in quorum ſingulo diſſolve Mel. roſat. unc.* ij. *Terebinth. ovi vitell. ſolut. unc. ſem.*

Clyſma

Ptiſana aperitiva. Poſtridie vena brachii tundatur, & ſi æger ſit plethoricus phlebotomia reiteretur, præcipue quando dolores vehementius urgent. Interea pro potu ordinario ſequens Ptiſana inſtituatur. ℞. *Rad. Alth. Peterſil. Ononid. Agrifol. min. Cardui, Graminis ana man.* j. *fol. parietar. man.* j. *ſem. Fruct. Alkekeng unc. ſem. Semin. aniſ. pug.*ij. *Glycyrrh. unc.ſem. Aq. commun.lib.*xv *coq.ad remanent.lib.*x.de qua hauriat æger quotidie lib.v. tandiu continuando donec conſuetus dolor inter mingendum moleſtus omnino conquieſcat, quod intra octo, decem, duo-

duodecim vel ad ſummum quindecim dies ut plurimum eveniunt. Tunc ſequenti ratione alvus primum purgabitur. ♃. *Caſſ. mund. recent. unc.* j. *Cremor. tart.* ʒj. *f. bol.* xij. *mane ingerendi.* Bolus purgans

Deinde rubeſcente, vel virideſcente fluxus materia ut album colorem ſibi vindicet ulloque dolore penis munera turbet validior purgatio inſtitui poteſt, puta: ♃. *Caſſ. mund. recent. Confect. Hamech. ana unc. ſem. Mercur. dulc. gr.* xv. *m. f. bol.* xij. *mane ſumendi*; quibus habita ratione circumſtantiarum addere licet Rhabarb. Sarſaparill. nonnulla grana Camphoræ, vel Sal. Saturn. vel Abſynth. vel Corall. pp. Bolus alter.

Finitis hujuſmodi purgationibus ut virus funditus extirpari poſſit, Mercuriales pillulæ adhibentur. ♃. *Hydrarg.* ʒij. *ſaliv. vel roſarum ſucco extinguendi, Aloes* ʒj. *Rhabarb. Agaric. Trochiſc. ana* ʒ. *Tem. Santal. citrin. pulv.* ℈j. *Nuc. Myriſt.* . *ſem. terebinth. aq. ſcab. lotæ unc.* ij. *m. f. pillul. quarum doſis eſt* j. *vel ubi quotidie uſurpantur ad* ʒ. *ſem.* Vel ♃. *Aloes purgatæ Scammon. pp. Trochiſc. Albandal. ana* j. *Gumm. Gutt.* ʒ. *ſem. Mercur. dulc.* iij. *Syrup. roſ. pallid. q. ſ. m. f. pillul.* quarum uſus aliquandiu continuatur. Pillulæ mercuriales.

Ne vero ulla dubitatio remaneat de reditu valetudinis, pillulis adſtringentibus laxitas vaſorum, & ex diuturno effluxu debilitus roboratur. ♃. *Rhabarb. torref. Rad. Tormentill. ana* ʒj. *Maſtic.* ℈ij. *Vitriol. calcin.* ʒ. *ſem. Syrup. cydonior q. ſ. m. f. pillulæ quarum doſi. ad* ʒ. *ſem.* Pillulæ adſtringentes.

His non obſtantibus medicamentis ſi fluxus adhuc perennet, ad injectiones confugiendum eſt habitas cum ſero lactis, aq. hordei plantag. Roſ. rubr. vel Abſynth., vel quavis alia exſiccante, & deterſiva.

Nulla equidem gonorrhœa datur, quæ, dum incipit, hac tractata methodo prædictorum remediorum virtuti non cedat, modo prudenter adminiſtrentur, & æger præceptis rite obtemperando ſuæmet valetudini conſulat.

Si dum gonorrhœa curatur mejendi difficultas ut ſæpiſſime accidit ſuperveniat, vel materia effluens a doloris vehementia ſupprimatur, tunc ſatis quidem non eſt ſemel brachii venam ſecare; ſed ea quoque pedis ſecanda eſt, maxime ſi dolores renum quoque regio-

nem exerceant; atque dandum cochleare juris chamæmeli, cum aliquot ſp. terebinth. guttulis, vel alio quovis ſimili aperitivo.

Si ægri temperamentum bilioſum calidumque fuerit vel melancholicum, tunc loco ſupraſcriptæ Ptiſanæ, altera magis refrigerans jubebitur ut: ♃. *Rad. frag. Nenuph. fol. Lactuc. Pimpinell. Capill. ven. ana man. ſem. fol. Violar. Borrag. Bugloſſ. ana man.* j. *Polypod. Glycyrrh. ana unc.* ij. *Aq. commun. lib.* xv. *coq. ad conſumpt. tertiæ partis, de qua bibat æger quotidie lib.* v. cavendo ne diutius in ejus uſu inſiſtendo ſtomachus præ nimia refrigeratione debilitetur.

Obſervandum eſt, quod in prædictis Ptiſanis componendis plurimæ plantæ aliæ pro recenſitis majori aut minori numero ſubſtitui poſſunt, quin imo mihi interdum in uſu fuit parietaria dumtaxat cum glycyrrh. interdum etiam ſola Altheæ rad. Mane quoque, & veſpere Emulſiones pro ptiſanis uſurpare licet, quæ ſequenti ratione præparari poſſunt. ♃. *Amygdal dulc. excortic. num.* vij. *vel* viij. *Quatuor ſem. frig. maj. unc.* j. *Semin. lini Papav. alb. ana* ℈j. *Decoct. Hord. lib.* ij. *f. Emulſio in tres, vel quatuor partes dividenda*, quarum ſingulis add. Syrup. Nymph. vel Violar. unc. j. Sal Prunell. ∹. ſem.

Emulſio

Art. 1002. Quando Gonorrhæa principio neglecta vel male curata roboratur, & prædicta methodo non cedit, ad ſingularia quædam alia remedia confugere oportet, quæ morbi pertinaciam evertere valeant. Quamobrem diligenter obſervandum eſt, ſi fluxus copia excedit, ejuſque color albeſcit, ſi quemdam inter mejendum vel dum ſedere vult, vel etiam in erectione penis æger experitur dolorem ad renes, vel in ipſo pene moleſtum; nam ubi nihil horum adeſt conjicere licet pertinaciam effluxus a ſanguinis copia nimio foveri, quæ læſas debileſque partes gravando eam lymphæ quantitatem fecerint, a qua gonorrhœa perennatu, id autem cum eveniat ob congruam ſanguinis eductionem principio neglectam evidens eſt hujus morbi atrociam & inde imminentem maciem, & atrophiam evitari nulla meliori ratione poſſe, quam tandiu phlebotomias reiterando; quouſque ægri vires, morbique inſiſtentia exigere videntur. Quidam profecto uſque ad duodecimam vicem

Gonorrhœæ inveteratæ curatio.

vicem phlebotomiam paſſi, nullo alio præterea auxilio hoc morbo feliciter convaluere. Quandiu vero phlebotomiæ exercitum continuat propinari debet ægro Ptiſana ex Burſa Paſtoris, polygono, glycyrrhiza, eademque ejus renes, & genitalia foveri, nec non per virgam haberi injectiones addendo in ſingulo ejus cyatho Vitrioli albi ℈j. Syrup. roſ. rub. vel abſynth. unc. j. Tali pacto æger octo, vel decem dierum tempore ſanabitur; aſt ſi quod per virgam effluit pauca ſit quantitate, vel inſtar ſeroſitatis tantum, cum dolore aut pruritu ad virgæ apicem, vel circa ejus medium: tunc præſcribenda erit Ptiſana ex fol. Menth. ſylv. Marrhub. alb. cum glycyrrh. jubendaque injectio ex mucilagine ſeminum pſylli, & Aq. plantag. cui ſi lubet admiſceri poterit Trochiſc. alb. Rhaſis tantillum, ut inde eroſio leniatur ab acredine effluentis ſeroſitatis in interiore urethra producta.

Quodſi Gonorrhœa perſeveret utut omnia præſcripta remedia adhibeantur, & materia effluens non tam albicans ſit, ſed lutea aut virideſcens, unaque labor, & dolor in erectione membri adſit, cum evidentiſſimum ſit virulentiam quandam adhuc conſiſtere, quantum par eſt a conſuetis remediis non ſubactam, ad pillulas mercuriales ſupra memoratas confugiendum erit, ut inde ad uſum Terebinthinæ tranſire liceat, vel ad pillularum hujuſmodi. ♃. *Terebinth. Venetæ ſæpe in pariet. aq. lot. & cum aq. roſ. ad ignem coct. atque indurat. lib. ſem. Pulv. glycyrrh. q. ſ. f. pillul. ad doſim* ʒij. *& ultra mane, & veſpere ingerendæ.* Quibus per aliquot dies uſurpatis æger inde purgabitur, poſtea ptiſanam ex fol Vincæ pervincæ, & Veronicæ potabit, ſimulque pillulis adſtringentibus ſuperius deſcriptis fruetur. Pillulæ terebinthinatæ.

Quando Gonorrhæa fulva eſt, vel rubeſcens ſed pauca quantitate, cum urinæ pruritu atque ad virgæ radicem obtuſo dolore pillulæ Terebinthinatæ ut ſupra, & Ptiſana ex rad. conſolid. maj. fol. Virgæ aureæ, & Vincæ pervincæ conveniunt.

Injectiones quoque adhiberi poſſunt per virgam ex decoctione Ariſtolochiæ long. vel rotund. in qua diſſolutum ſit Aloes hepatic. Sacchari candidi, & vitrioli albi tantillum, vel nonnihil Syrup. pap. alb. Pro hac mixtura injectiones haberi poſſunt cum aqua ferrea re- Injectiones

purgata, vel cum lacte tepido vel hordei decocto, vel cum Aqua minerali dicta *de Forges*.

Cæterum corroſivas injectiones a plurimis adhibitas nullatenus approbo ut ſunt, quæ Aq. calc. viv. vel infuſione ſal. armoniac., nitri, ſalis ſaturni, Alumin. uſt. Mercur. dulc. præcipit. rub. ſimilibuſque inſtituuntur, quia vel ulcera, vel graviora quædam alia mala facile producunt.

Neque itidem nimium adſtringentes injectiones laudo, quæ ut plurimum decoctione fiunt fol. polygon. Tormentil. Nuc. gall. vel Cupreſs. Cort. granat. roſ. rubr. facta, quia materiæ fluxu inhibito, eodemque in ſcrotum recidente, teſticulorum inflammatio ſupervenit.

Art. 2003. Si unquam, fiat, gonorrhœam virulentam
Gonor. cum ulceribus glandis, & præputii vel cum bubone ad
rhœæ inguina, vel teſticulorum ſcrotique inflamatione con-
compli- jungi, tunc curationis methodus a graviori magiſque
catæ cu- moleſto morbo ſubigendo exordienda eſt. Quare ſi cum
ratio. gonorrhœa ulcera ad glandem prodeant ſequenti bolo æger primum purgabitur: ♃. *Confect. Hamech.* ʒj. *Mercur. dulc. gr.* xv. *Sal. Polychreſt. . . ſem. Camphor. gr.*
Bolus viij. *Miſce fiat. bolus mane cum pane azymo ingeren-*
purgans *dus*. Poſtridie utatur ptiſana aperitiva, tum ſæpe eodem bolo, deinde pillulis mercurialibus purgetur, atque glandis præputiique ulcuſcula lapide infernali, vel præcipitato rubro, ſi Phymoſis aut Paraphymoſis abeſt, abſumuntur; ſecus vero ſalibus lixivialibus cum Sabinæ pulvere mixtis, cujus itidem pulveris virtus ad clavos venereos excellit, qui nunquam ſatis reſcinduntur, ex eo quia pluries reſecti facile renovantur.

Art. 2004. Si una cum gonorrhœa virulenta, & glandis vel præputii ulceribus bubo ad inguina prodeat, im-
Bubonis minuta duorum præcedentium malorum curatione dili-
venerei genter incumbendum eſt ut, quo citius fieri poteſt,
curatio. bubonis ſuppuratio expediatur. Quare ſi bubo diutius ab impuro coitu proruperit, cum tali pacto ad ſuppurationem ægre pervenire ſoleat, eo modo tractandus erit, quo incipiens lues venerea curatur; ſi vero moxa coitu prodierit Emplaſtro Dyachilo ad ſuppurationem perducetur, idem biduo vel triduo applicatum relinquendo, nullo ſimul obſervato vitæ regimine, & vix ac ex

aug-

augmento humoris perſpectum erit ſuppurationem inſtare, tunc hoc aliud Emplaſtrum remoto priore admovebitur: ℞. *Rad. Alth. Lil. alb. quinq. herb. emoll. ana man. ſemis Flor. Camæmel. Melilot. ana pug.* ij. *Coq. in Aq. comun. q. ſ. dein in mortario contuſ. add. Cepæ ſub cineribus coctæ num.* j. *Demum trajectione facta per ſetaceum cum farina tritici & ſemin. lin. f. Cataplaſma*. Hujus ope ſi bubo ad ſuppurationem optime perveniat, quod ex ejus fluctuatione diſcernitur, phlebotomo aperitur, indeque phlegmonis ad inſtar tractatur; ſi vero ſuppuratio imperfectior ſit, nec niſi mollior tantum tumor evadat, potentiali cauterio aperiendus eſt, nec perfectiorem ſuppurationem attendere licet, metu, ne materia noxia intus revertatur, ut ex nimia dilatione ſæpiſſime evenit. Eſchara excuſſa incidendus eſt locus decuſſatim phlebotomo, & plumaceolus imponendus, cum unguento ſuppurativo pulveres cathereticos ſubinde addendo, ut durities frequentius occurens facilius diſſolvatur, cui ſcopo faciunt etiam Diachylon cum gummatibus, Emplaſtrum manus Dei, vel illud de Vigo cum Mercurio. Statim vero ab aperto bubone præſcribi debet in potum ordinarium Ptiſana ex Guajaco cum tantillo cinnamomi, vel ex Sarſaparilla, & China, ut viro prohibeatur, ne ad internas partes invadendas ruat.

Aliquandiu a ſuppuratione æger purgabitur bolo ex Caſs. mundat. unc. ſemis Confect. Hamech tantumdem Mercurii dulc. gr. v. vel vj. eademque finita iterum pillulis Mercurialibus purgabitur ad aliquot vices, ut ſic omnis virulentiæ ſuſpicio removeatur. Quodſi a ſuppuratione quædam durities remanſerit, neceſſe erit diutius adhibere Emplaſtrum de Vigo cum quadruplicato Mercurio, atque etiam ægrum prædicto bolo, pillulisque mercurialibus ſæpe numero purgare. His vero non obſtantibus ſi adhuc durities perſeveret, & circa bubonem rubores quidam & puſtulæ erumpant, tunc per hebdomad. vel decem dies diætæ ſudoriferæ æger relegabitur.

Quando bubones, ulcereſque glandis, & præputii probe curati iterum revertuntur, vel gonorrhœa pertinacius inſiſtit, ad diætam ſudoriferam confugere oportet, utpote quæ primas obtinet in lue venera recenti curanda, ut paulo infra videbimus

Art. 2005. Quia gonorrhœa male curata, vel incaute ſuppreſſa, vel ob debitas omiſſas principio phlebotomias, vel demum ob ptiſanæ aperitivæ neglectum uſum, facile teſticulorum inflammatio ſupervenit cum tumore & inſigni dolore, quolibet tempore id ipſum evenerit, mox venam brachii tundere opus erit, ut in cæteris inflammationibus ex uſu eſt, atque loco affecto Cataplaſma imponere ex Mica panis, ovi vitello, ol. roſat. unguento Populeo, propinando ægro Aq. Parietariæ cyathum dimidium cum ol. amygdal. dulc. unc. ij. & Eſſent. Terebinth. gutt. vj. & frequentes clyſteres injiciendo. Utile erit ut Cataplaſma ſubinde renovetur, & ubi dolor vehementius urgeat, ut potio ſupra deſcripta reiteretur. Contra vero dolore imminuto Cataplaſma admovebitur ex quatuor farinis, cum ol. ſem. lini; eodemque quieſcente Emplaſtrum ſimplex de Vigo juvabit. Denique cum inflammatio diſcedat eo modo Gonorrhoea intenditur, utile erit Priſanæ aperitivæ uſum ægro imperare.

Teſticulorum inflammationis curatio.

Art. 2006. Quantum vero ad urethræ ulcera hoc ſane commodi a praxi obtinetur, ut remedia candelæ ope inferri poſſint, quibus proinde facilius ſanantur. Præmiſſis itaque ingectionibus ex Aq. hordei, Mele roſat. Hydromel., candelæ ingeruntur ex anſeris penna molli cera obducta & proportionaliter craſſa, quarum apex unguento quodam exſiccante inſtruitur: ut eo Pompholigis, & Tutiæ. Deinde candela per urethram immittitur, ejuſque uſus continuatur, donec ulcus omnino exſiccetur.

Urethræ ulcerum curatio.

Quidam ſolent cum prædictis Unguentis miſcere Salem Staturni, vel Mercurium præcipitatum rubrum vel dulcem, vel Dabaci cineres, aut Vitriolum album; præſtat autem ſolum unguentam abſque alia mixtione uſurpare.

Plurimum falluut, qui Urethræ ulcera vel Gonorrhœam ſalivatione curare ſatagunt, nam quamvis hinc materiæ purulentæ fluxus imminuatur, tamen ſatis copioſus remanet, indeque difficilius ſiſtitur. Quamobrem ſalivationi æger minime ſubjiciendus erit, ubi hiſce morbis laboret, etiamſi Luis Venereæ ſigna proruperint; ſed ſudoriferis tractabitur, ut prior methodus eandem luem curandi exigit.

Art.

Art. 2007. Quando Gonorrhœa virulenta invitis remediis omnibus adhuc perſiſti, ejuſque viri pars quædam intro ad inficiendos corporis humores converſa eſt, tunc morbus curandus eſt ut lues Venerea, non autem ut Gonorrhœa, nimirum diœta ſudorifera, quæ utut nunc minus quam ſalivatio adhbeatur, quia a recidivæ periculo non præſervat, præcipue quando lues plurimum inveteravit, magis tamen convenit in morbo recentiori, & ex repreſſa Gonorrhœa acquiſito minorique incommoditate & periculo quam ſalivatio uſurpatur? Neceſſarium igitur erit ſequenti ratione ad hanc diætam ineundam ægrum præparare. Luis venereæ incipientis curatio.

Veſpere dabitur ei Clyſter ex decoctione emolliente additis Pulpæ Caſſiæ unc. j. & Mellis communis deſpumati unc. iij. Clyſter.

Poſtridie mane bolo purgabitur ex Diaphœnic. ℨ. ij. Confect. Hamec tantumdem Præcipit. alb. g. vj. Bolus purgans

Die ſequenti vena brachii pertuſa ſequens apozema vel decoctum ei propinabitur. ♃. *Rad. Fœnicul. Aſpar. Peterſil. Gramin. ana unc.* j. *Sarſæparill. Chin. Cortic. Cit. ana unc. ſem. Fol. agrimon. Betonic. Meliſſ. Cetrachiana man, ſem. Flor. Bgloſſ. Violar. ana pug.* ij. *ſummit. Centaur. min. pug.* iij. *ſemin. Card. Benedict. Cardamom. ana* ℈ iij. *ſenæ mundat. unc. ſem. Agar. trochiſ.* ℥ij. *Aq. com. lib.* v. *coq. ad dimid. conſumpt. & in colat. diſſol. Cryſtall. miner. unc. ſem. cujus quantæ parti adde ſyrup. Roſar. Cichor. cum Rhab. ana unc. ſem. pro unica doſi quotidie mane per tres alias vices repetenda, qua ſi quantum par eſt non purgetur add. ſingulis Confect. Hamech. vel Diaphoenic.* ℈ij. Apozema purgans.

Alimentis veſcatur æger quouſque tali modo purgabitur euchymis ex pullis junioribus, Vervece, ovis, & ſimilibus nec nimis frequenter juſcula hauriet, niſi una vel altera hora ab aſſumpto Apozemate. Regimen

Poſt dicti Apozematis uſum ſequens præſcribenda erit decoctio, ut ejus ope ſudor ex antiquorum methodo inferius tradenda eliciatur. ♃. *Raſ. ligni Guajac. gummoſ. unc* ij. *ſem. Cortic. ejuſd. unc.* j. *Salſæparill. Chin. ar. unc.* j. *ſem. Flor. Card. Bened. unc. ſem. Aq. commun. lib.* ij. *ſem. infund. per ho.* 12. *dein coq. uſque ad dimidium; verſus finem. addend. Vini* Priſana ſudorifera.

alb.

alb. opt. unc. viij. *& poſt filtrat. liquor ſervetur uſui.* ℞. *Aq. commun. lib.* viij. *quibus remanentiæ prioris decoct. affuſæ ebull. uſque ad dimidium & colat. ſit in potu communi, qui Bochetus dicitur.*

Ut ſudor provocetur cyathus prioris decoctionis calefactæ ægro propinabitur, qui in lecto probe obtectus, ſtragulisque onuſtus ſtatim decumbat. Circa ejus caput arcus locabitur cum cortina, & ad lecti pedes teſta ignitis carbonibus plena, ut facilius ſudet. Poſtquam hora integra tali pacto ſudavit, remoto arcu arido lino abſtergetur, & paulo poſt e lecto ſurgat, atque hoc ipſum per quindecim dies quotidie repetatur. Hoc vero tempore niſi aſſatis carnibus & biſcocto pane veſcatur, & pro potu poſterioris decoctioni reliqui omnibus juſculis interdictis utatur, atque ſimul danda opera quovis biduo mediantibus clyſteribus ut ejus venter lubricus continuo ſervetur.

Si ægri temperamentum nimis ſiccum ſit bilioſumque, vel adeo extenuatum ut continuo tempore quindecim dierum ægre ſudores perferre poſſit, hoc caſu iiſdem per tres vel quatuor dies interceptis bolum ex pulp. Raſſ. unc. j. & Cremor. Tartar. ℈j. devorabit, ut inde ſudoribus ut antea ſubjiciatur, tandiu continuando donec convaleſcat.

Cæterum circa medietatem ſudoriferæ Diætæ quilibet æger prædicto bolo purgabitur, cui ſi opus præcipitati albi gr. iv. vel v. addere licebit, & verſus finem iterum ſimili modo purgabitur, atque etiam deinceps cum pillulis ex Aloe, Scamon. pp. Trochiſc. Alhandal, & Mercur. dulc.

Si ab hujuſmodi remediis incaleſcentiam aut exſiccationem nimiam eger ſuſceperit, præſcriptis ad quintum vel ſextum diem balneis & ante eorum ingreſſus & poſt egreſſum juſculo, apozemate ſuperius deſcripto ter purgabitur, indeque aliquandiu mercuriales pillulas identidem uſurpabit,

Hac ipſa ſudorifera diæta uti quandoque præſtat, antequam in quibuſdam humidis & cacochymis corporibus ſalivatio exornetur, ut inde aliquantulum exſiccatis tutius mercurius adminiſtrari poſſit omni metu procul, ne ob humorum turgeſcentiam vel ſuffocatio, vel aliud grave damnum impendat.

Art.

Art. 2008. Quando lues venerea Thophis, ulceribuſque depaſcentibus ſtipatur, tunc profecto ſudorifera diæta minus efficax eſt, quam quod opus ſit ad morbi magnitudinem ſubigendam, atque proinde ad ſalivationem confugere oportet, quæ cum periculo & damno cedere poteſt, ni neceſſariæ quædam præcautiones in adminiſtrando mercurio religioſe obſerventur. Luis veneræ inveteratæ curatio.

Multiplices ſunt modi, quibus hydrargiri ope ſalivatio excitatur; videlicet frictione, ſuffumigio, Cataplaſmate; & Pillulis, nulla autem tutior ea, quæ frictione abſolvitur; quæ nihilominus ſi debitis cautionibus non celebretur, periculum eſt ſalivationem non conſequi, pro qua moleſta quædam ſymptomata ſuperveniunt.

Confricato Ægro obducitur lineo aliquantulum abſumpto, quo utendum in ſubſequentibus etiam frictionibus, nec permutari aut renovari debent veſtes, ſubucula, & lecti integumenta, niſi curatione prorſus abſoluta.

Si una alterave celebrata Frictione os inflammatur deſiſtendum eſt; metu, ne ptyaliſmus nimium redundet aut ulcera ad pharyngem uſque extendantur, aut ad œſophagum, quod impedita deglutitione mortem inferret.

Præ ceteris diligenter obſervandum eſt, an ulcera, quæ in ore excitantur nigricante quodam colore imbuantur, quo caſu protinus deſiſti debet ad unctione, cum hujuſmodi ſymptoma omnium gravius ſit, & periculoſius eorum, quæ in Salivatione occurrere poſſint. Sæpiſſime enim mortem prænotat, quia diſpoſitionem homorum ad gangrænam, & ſphacelum oſtendit.

Quando Ptyaliſmus nimis redundat mutatis indumentis, & aere cubiculi refrigerato ſequentis Ptiſanæ uno alterove cyatho purgabitur.

℞. Senn. mundat. unc. ſem. Glycyrrh, ʒij. *ſemin. Coriand.* ℈ij. *Aq. commun. lib.* j. *ſem. infund. frigid. additis Citr. in fruſta conciſ. num.* j. *Crem. tartar. pulv.* ℈ij. *& filtrato liquore bini ægro cyathi exhibeantur, unus poſt alterum horæ intervallo hauriendi, ut inde biborio ab ultimo cyatho jus carnium propinet.* Ptiſana Laxativa.

Quando leves frictiones adhibentur, bis quotidie renovari poſſunt, mane ſcilicet & veſpere, modo facile ab ægro

ægro perſerantur; quod ſi fortiores miniſtrentur adhibita nempe unguenti mercurialis unica, quæ ℨij. & ſem. hydrargiri ſaltem importat, ſemel in die operationem renovare ſatis eſt.

Quomodo ſalivationis ſymptomata tractanda.

Art. 2009. Symptomata ſalivatione provehente ſupervenientia ita tractari debent ac ſi ab hydrargiro nullatenus proficiſcerentur, phlebotomia nempe inſtituta, ſi febris urgeat, alvo laxata, ſi ſaliva nimis abundet, ſi lingua inflammatur, ſi ulcera latiora evadant, ut inde major hydrargiri actio per inferiora egrediatur, atque demum ulceribus mundificatis Melle roſat. cum ſp. vitriol. vel ſal. vel ſulph. ſi eadem liveſcendo gangrænæ periculum minitentur.

Nota bene.

Art. 2010. Si ſalivatio quinto, vel ſexto die uſque ab inſtitutis frictionibus non prodeat, eiſdem inſiſtendum quidem minime eſt, ſed ſolicitabitur Mercurio dulci ad grana xv. vel xx. cum Confect. de Hyacinth. ℈j. ſub forma pillular. devorando. Id ipſum quoque juberi poterit ſi incœpta ſalivatio quantum par eſt non abundaverit, aut ſi citius ſe ſe cohibuerit. Quidam mane ad balneum ablegare ægrum, & veſpere fricare conſueſcunt, ubi ſalivatio votis non reſpondeat, quod non laudamus, niſi pro quibus ſemel incœpta ſponte ſua defecit, vel in iis perperam curati fuerunt, nec rite inunctio fuit miniſtrata.

Caractere rite procedentis ſalivationis.

Art. 2011. Ut ſalivatio rite procedat, adeo copioſa fieri debet, ut 24. horarum tempore ad lib. iv. aſcendat, atque etiam copioſior laudatur, modo nihil mali ægris impendat. Neceſſarium eſt jugi effluxu eamdem profluere, & viſcoſam, denſam, ſpiſſamque per quindecim dies eodem tenore continuare. Totum ſalivationis tempus pro debilioribus ad dies 20. vel 30. extendi debet, quibus convenit frictiones pedetentim celebrare, duobus videlicet inerctis diebus a ſingula frictione renovanda, aut longiori interpoſito tempore, prout æquius judicabitur, quo caſu diutius totum ſalivationis tempus extendi debebit. In robuſtioribus autem, & in quibus lues jam inveterata adeſt, ad ſeptem hebdomada extendendum erit, vel adhuc magis ſi neceſſarium videatur. Hoc item caſu vehementiam ſalivationis habito reſpetu ejus durationis imminuere licebit.

Art. 2012. Salivatione itaque aliquantulum provecta levem

levem Guajaci, Chinæ, & Sarſæparillæ decoctionem ægre præſcribere juvat, cui, ſi febris adſit, aut nimis emaciatus, ſit, ſimplex Ptiſana ex Rad, graminis, & glycyrrhiz. propinabitur.

Cum alimentis duriuſculis veſci nequeat, quovis bihorio, vel trihorio propinabuntur ei juſcula conſumptarum carnium vituli, & pullorum, interjectis ſubinde aliarum carnium gelatinis; uſque ſuum ſæpe abluet Ptiſana ſuperius deſcripta, vel hordei decocto, vel lacte tepido. Nec vino nec ſaccharatis fruatur; & ubi juſcula ſtomachetur, lacte cocto cum ovi luteo utatur. Hoc vero caſu alvum laxantia crebris ac citius propinabuntur. Juvabit etiam clyſteribus alvum ſolutam ſervare

Utcumque de vigiliis ægri conquerantur cavendum eſt a Narcoticis, quippe hujuſmodi medicamenta cum facile ſalivationem inhibeant, hydargiri impedita actio graviora quidem mala invehere poſſet.

Diutius quam par eſt ſalivatione protrahente neceſſarium erit purgationes reiterare, indumenta renovare ab uno in aliud cubile ægrum transferre, atque etiam in aliud cubiculum, debitis tamen cautionibus, & tutelis obſervatis.

Si æger tumentes glandulas ad inguina habuerit ob ſuppreſſum Bubonem, vel in pene condylomata aut ulcera cancroidea abſoluta ſalivatione etiam permanentia, hæc ipſa loca unguento mercuriali fricare oportebit, quo non obſtante duris adhuc glandulis perſiſtentibus, & perſeverantibus nodis id ſane nihil detrahit, quin perfecte curatus non fuerit æger, quamvis ſuſpicari poſſit omnino non convaluiſſe. Sed adhuc magis de integritate curationis heſitare poterit, ubi quoſdam dolores per artus ſibi reliquos eſſe perceperit, quemadmodum abſoluta ſalivationis cura ſæpenumero accidit, quod tamen niſi a valida humorum diſſolutione provenit hydrargiri actione parta, cui ſatis diæta ſudorifera per hebdomadam continuata medetur.

Art. 2013. Finita Curatione ægri ut plurimum a vehementi ciborum appetitu, & inexplebili quaſi fame exercentur, quod ab inſigni paſſa humorum evacuatione provenit, quare temperantia eiſdem jubenda erunt, & ut a nimia ingurgitatione ſe abſtineant imperandum; quia naturali calore deficinte ſtomachus iners eſt ingentem

Finita curatione quid præſtandum.

gentem eduliorum copiam ſuſtinendi, unde alvi fluxu haud ægre accedente, ex virium languorem prægreſſa curatione abſumptarum, gulæ expletio in perniciem valetudinis cederet.

Quamobrem pro omni victu contenti ſint ægri panatellis cum ovi luteo conditis, horiza, & hordeo, ſimilibuſque carnium jure incoctis, deſpectis aliquandiu carnibus, & ſolidioribus alimentis, quæ profecto minus apti eſſent dentibus ab hydrargiro infirmatis, & gingivis extenuatis rite conterendi, quæ tamen manducare tunc ſecurius poterunt, quando partibus ſatis roboratis ad neceſſariam maſticationem abſolvendam conſuetam aptitudinem recuperaverint.

Vanſvvieten ſententia.

Art. 2014. Cl. Viri D. Van Svvieten S. C. R. M. Archiatri Epiſtolæ excerptæ ex Opere cujus titulus: *Commentarii de rebus in ſcientia, & Medicina geſtis Lipſ.* 1756.

Remedium ſingulare.

Mercurii uſum magni facio, ſed multa hic opus prudentia eſt in primis dum crudus datur, vel affricatur cuti. Non omnibus bene ceſſiſſe hæc tentamina ſcio. Si mercurius ſublimatus corriſivus ſolvatur in ſpiritu frumenti rectificato hac lege ut in ſingulis unciis ſpiritus hæreat medium granum, & deinde hujus detur mane ac veſpere cochlear adultis, vel ad ſummum duo cochlearia, potando ſimul largam copiam decocti hordei, vel alterius cujuſcunque emollientis: mira efficacia obſervatur in lue venerea, & aliis morbis difficillimis.

Trecentos lue laborantes in Noſocomio collegii præterito anno vidi & abſque ſalivatione omnes exiverunt ſani, hoc ſolo remedio uſi. Parum argenti vivi, ſed efficaciſſimi redditi, ex multa liquidi copia diluti, vidi profuiſſe quam maxime.

Ex altera.

Uſus illius remedii tamdiu protrahitur, quamdiu aliquid de lu s ſymptomatibus ſupereſt; tuto ſumitur etiam diu. Cancroſum in lingua ulcus curatum viden-

dum,

dum per novem menſes hoc remedio uteretur puella, & abſque noxa ulla.

A pinguibus ſale, vel fumo induratis, lardo in primis abſtinendum jubeo; juſcula, olera mollia, carnes paucas concedo facile. Ptiſanam hordei cum quarta parte lactis copioſam do, vel aliud quodcumque decoctum emolliens. In Noſocomiis cubiculi ambitu continentur; plures curavi; qui quotidie per urbem vagabantur, in primis verno, & æſtivo tempore.

Præterito menſe ducenti e Noſocomio exiverunt curati hac methodo: poſt paucos dies trecenti alii ingredientur. Credo, & apud vos ſimilem ſucceſſum ſperari poſſe, cum in Hiſpania per decem annos inveteratam luem ſic curaverit Archiater Reginæ Viduæ; cui indicaveram hoc remedium &c.

CAPUT X.

Sive Faſciculus Morborum decimus.

PLICA POLONICA.

Boneti ſententia.

Art. 2015. PLica capillorum morbus eſt, *Polonis* plerumque *endemius*, tam maribus quam fœminis, imo pueris & infantibus, ut in *Helvetia*, *Alſatia*, & *Belgii parte* ad *Rhenum*, ac in *Hungaria* cognitus, aſt non tam frequens. In *Hungaria* interdum animalia hoc morbo infeſtari, præſertim equos, teſtatur *Sennertus*. Plicæ in Polonia endemia, & alibi cognita.

Art 2016. Eſt autem plica affectus capillorum gravis, malignus, & periculoſus, in quo capilli capitis indiſſolubili implicatione, & agglutinatione, ſeu inviſcatione contorquentur, cum graviſſima totius corporis artuumque tam ſuperiorum, quam inferiorum, capitiſque læſione, antequam capilli complicentur, magno dolore, ſudore plerumque concomitante. Morbus graviſſimus.

Art. 2017. Præciſio capillorum intempeſtiva in ſic affectis eſt admodum periculoſa. *Nulla certa & appropriata remedia hujus morbi hactenus inventa ſunt,* Incurabilis.

quæ

quæ illum perfecte ſanare vel penitus extirpare valent, & quoniam in his regionibus nuſquam invenitur, ſupervacuum erit de illo diutius exſratiori.

Farrago ſententiarum.

Diagnoſis. *Art.* 2018. Cognoſcitur Plica ex capillorum cirrhis, doloribus attus, & oſſa infeſtantibus, convulſionibus, periculorum copia. Ungues in pollicibus pedum ſunt ſcabri, nigri, inſtar cornu hirci.

Curatio. Curatio eſt bonæ ſpei ſi nulli dolores adſunt, nam excrementitia materia in capillos deponitur. Purgantibus & venæſectione morbus exaſperatur. Quidam capnt decocto brancæ urſinæ abluunt. *Jonſtonus.*

Quædam ſcitu digna. *D. Connor* Medicus Anglus hoc morbo diligenter perquiſito fatetur, ejus cauſam longe cognitu difficilem fore, ſed omne quod de ea effari poteſt illud eſt, quod pro Arthritidis ſpecie capillos obſidente habeatur. Affirmat inſuper plurimum errare, qui hujus morbi geneſin negligentiæ Polorum ſibi capillos raro, vel numquam pectentium tribuunt, ſiquidem quouſque eadem attingat, effectum alibi adeo inconſpicuum numquam certe tam brevi tempore producere poſſet, cum intra noctis ſpatium interdum plica generetur. Fabuloſum itidem eſſe, ait, quod narratut de effluxu ſanguinis a capiilis quando plica abſcinditur, plurimos enim in Polonia novi, qui impune capillos ſibi abſciderunt, inter quos nonnulli quidem teſtati ſunt, viſum ſibi a ſectione turbatum fuiſſe, doloreſque per artus, & membrorum contorſiones ſuperveniſſe.

T I N E A.

Turneri ſententia.

Tinea. *Art.* 2019. Sahafati ſeu tinea; Angli ſonant *a Scall'd Head*. Hujus affectus tres ſpecies ab authoribus numerantur, viz. *tinea ſicca, humida, & lupinoſa*, quæ revera ſunt tantum varii gradus ejuſdem affectus; ſed prætermiſſis hiſce diviſionibus minus nceſſariis morbus definiri poteſt; ulcuſcula manantia capitibus infantum exorſa a vitioſo, corroſivo, aut ſalino humore, glandulas

dulas cutaneas exedente, quæ tractu temporis texturam earum deſtruunt, & deprædantur. In primo gradu velamine albido, ſicco, furfuraceo, aut ſquamoſo caput obducitur. In ſecundo gradu caro ſubjacens granulata apparet, ad inſtar ſeminum in ficubus tranſverſim ſectis. Gradus tertius eſt ulceroſus, ſicut *achores & favi*. Nomen deſumitur a *vermiculo tinea* ob ſimilitudinem foraminum, quæ ab iſto animali in chartis, & veſtimentis effodiuntur. Ejuſdem gradus varii. Ratio nominis.

Art. 2020. Ad amovendam incruſtationem fotus, & unguentum ſequens ab *Ambroſio Paræo* laudantur; ℞. *Rad. alth. lapath. acut. acetoſ.* ana q. ſ. coque in *lixivio tenui*, cui addatur modicum *aceti* pro fotu bis in die uſurpand. unguentum conficitur ex *foliis naſturcii hortenſis* cum *axungia porcina* contuſis vel frixis, quod 24. horis opus abſolvet; ad radicalem autem curam hujuſce mali contumaciſſimi recte perficiendam conſulatur author, qui de eo pulchre ſcripſit, & optima remedia ex probatiſſimis ſcriptoribus, cum judicio accumulavit. *Sed negotiun adhuc abbreviare poſſumus: Experientia etenim edoctus ſum hunc affectum ſola* Piſſelæi Indici *inunctione* (*amota prius incruſtatione, ut ante dictum fuit*) *tuto ac cito ſanari poſſe*. Curatio.

Farrago ſententiarum.

Art. 2021. Tinea ſicca perinde eſt ac Porrigo, quam Ptyriaſin Græci dicunt, & fit quando tenues ac furfuraceæ ſquamulæ ex capitis, & reliqui corporis ſuperficie nulla relicta exulceratione decidunt. Hujus morbi ſynonima.

Tinea humida perinde eſt ac Pſydracia, aut exanthemata capitis ubi exiles fiunt in capite excreſcentiæ, puſtulis ſimiles, quæ ſummam cutis ſuperficiem exaſperant. Exanthemata vero ex *Paulo Ægineta* ſummæ cutis puſtulæ ſunt, & exulcerationes ſubrubræ, ac ſalebroſæ.

Tinea demum lupinoſa favos, ſeu Græcorum achoras conſtituit, ubi ulcera tenuiſſimis foraminibus cutem perforant, e quibus viſcida ſanies excernitur. Haud ſane diſpar. huic figura, & aſpectu malum eſt, quod *Cerion* h. e. favum dicitur, quoniam foraminibus am-

plioribus terebratum mellis inſtar humiditas perinde ac in apum favis continetur. *Ægineta*.

Art. 2022. Acores infantum ſeu cruſta lactea nihil periculi involvunt; ſibi enim relicti ſponte tandem evaneſcunt: id quod per vulgus notum eſt. Quando autem unguinoſis, vel aliis incongruis topicis retropelluntur, tunc infauſta damna ſuccedunt. Quod adeo pervulgatum eſt, ut ipſi parentes hinc externa auxilia plerumque rejiciant.

Achores autem maligni ſeu Tinea lupinoſa, cum indiciis impetiginis alterioris ſunt conſiderationis. Licet autem recens malum congruæ medicationi facilius cedat, inveteratum tamen pertinaciſſimum eſt.

Art. 2023. Tineam rubicundam per hyrudinum ſuctionem ſanatam vidiſſe teſtatur *Rhaſes lib.* 36. *tr.* 3. *cap.* 2. Siccam nulla indigere medela evidentiſſimum eſt, humidas pulveres abſorbentes cum antimonio diaphoretico, & momento flor. ſulph. interne, ol. ovorum, vel unguento ex ol. hyperici, & momento ceræ citrinæ parato ſubigitur.

Curatio

Achores maligni curantur depuratis primo humoribus per laxantia potiſſimum ſeroſa, per diluentia, & abſorbentia. Externe vero radices capillorum extirpentur emplaſtro glutinante e pice, colophonio, & reſina parato, deinde ſuccurratur unguento quodam mundificante, & maturante. Ad mundificandum ol. laterinum optimos effectus edit. Ulcuſcula ad ſuppurationem reducuntur attrahentibus, & maturantibus e cera, & reſina paratis. In ambitu autem Emplaſtrum juvat de ſpermate ranarum camphoratum. *Junckerus*.

TRACTATUS DE OCULORUM MORBIS cognoſcendis & curandis.

Subjecti digni. tas.

Art. 2024. Oculum nobiliſſimum totius corporis organon (quod emphaſi quadam *lux corporis* appellatur) curam medicorum præcipuam mereri damnum illud ingens, quod a cæcitate patimur, teſtatur.

Series Morborum Ocularium (primariorum ſaltem quibus reliqui referri poſſunt) a ſcriptoribus paſſim recenſitorum in ordinem redacta.

Nomenclatura Morborum.

Morbi vel vitia palpebrar. N. XV.

(Emphyſema, Tumor flatulentus. 2025.
(Pladoroſis, Tuberculum lividum. 2026.
(Acrochordon, verruca. 2027.
(Pſorophthalmia, lippitudo pruriginoſa. 2129.
(Xerophthalmia, lippitudo arida. 2033.
(Sclerophthalmia, lippitudo dura. 2037.
(Scleriaſis, lippitudo ſchirrhoſa, livida. 2039.
(Tracoma aſperitas interna. 2040.
(Trichiſis, pilorum vitium. 2042.
(Madoroſi, defluvium pilorum. 2044.
(Ancycloblepharon, coaleſcentia palpebrarum. 2045.
(Lagophthalmia, ſuperior palpebra juſto brevior. 2049.
(Atonia ton Blepharon defectus quoad motum. 2054.
(Hippos, oculi nictatio, 2055.
(Ectropium, inverſio palpebræ inferioris. 2056.
(Phthiriaſis, pediculatio. 2060.

Morbi Tunicarum & Humorum N. XV.

(Ophthalmia; inflammatio oculi. 2062.
(Oedema, tumor œdematoſus. 2078.
(Hydrophthalmia. 2081.
(Hypopyron, ſanies ſub cornea. 2083.
(Phlyctænæ, puſtulæ miliares. 2087.
(Anthracoſis, carbunculus oculi. 2089.
(Synchyſis, humorum confuſio. 2080.
(Pterigium, unguis oculi. 2093.
(Proptoſis, ruptura corneæ. 2092.
(Rhexis, ruptura tunicarum cum humorum effluxus. 2106.
(Oule, cicatrix, leucoma, &c. 2108.
(Hypoſphagma, Suggillatio. 2107.
(Hypochyma, ſuffuſio, vel cataracta. 2111.
(Glaucoma, mutatio humoris chryſtallini in glaucum colorem. 2129.
(Epiphora, catarrhus oculi. 2132.
(Proptoſis, exitus oculi fere ex orbita. 2144.

Morbi ac vitia reliqua in prioribus claſſibus minus comprehenſa. N. XV.	(Atrophia, tabes oculi. 2157. (Medriaſis, pupillæ dilatatio. 2158. (Meiopis, pupillæ anguſtia. 2159. (Plege, oculorum vulnera & contuſiones. 2150. (Eleos, ulcus oculi. 2165. (Paralyſis, muſculorum reſolutio. 2169. (Strabiſmus, oculorum diſtortio. 2170. (Eucanthis, excreſcentia carnoſa. 2172. (Anchilope, ægilops, & fiſtula lacrymalis. 2178. (Amblyopia, hebetudo viſus. 2185. (Amauroſis, gutta ſerena. 2188. (Myopia, propinqua viſio. 2196. (Presbytia, affectus priori contrarius. 2197. (Nyctalopia, vitium duplex infra videndum. 2198.

Emphyſema.

Emphyſema. *Art.* 2025. Emphyſema ſive oculi inflatio eſt Tumor *flatulentus* palpebrarum circa coloris mutationem ſubito accidens: in corporibus cachecticis & ſcorbuticis eſt affectus levioris momenti. (vid. Emphyſema 2528.)

Pladoroſis.

Pladoroſis. *Art.* 2026. Pladoroſis, *ſarcomatis* quodammodo ſpecies, morum ob ſimilitudinem vocata, eſt tuberculum lividum in palpebris naſcens, non in margine, ſed frequentius in medio cilii ſuperioris, doloris expers; eſt Tumor in *ciſta* contentus, ſicut Atheroma, ſteatoma, & melliceris, quæ in palpebris etiam quandoque accidunt. Hi Tumores extirpatu haud difficiles ſunt. (vid. art. 2534.)

Acrochordon.

Acrochordon. *Art.* 2027. Acrochordon, ſive *verruca* oculi latiori ſenſu pro excreſcentia præternaturali accepta, eſt vitium multifarium, *viz.* 1. *Hydatis* in ſuperiori palpebra

Hydatis. quæ eſt excreſcentia ſubſtantiæ pinguis, infantibus maxime

xime familiaris, quæ in majorem molem quam reliquæ, accreſcere ſolet, unde tota palpebra quandoque œdematoſa fit, ſi ſit recens, & parva, ſæpe ſponte evaneſcit, vel medicamentis facile curatur, 2. *Crithe ſeu Hordeolum*, quod eſt tuberculum in ſumma palpebra ortum, prope cilia, quod *grano hordei* ſimile eſt, unde nomen mutuatur. Foveatur cera alba, vel adipe Gallinæ, vel ſaliva jejuni, vel corpore muſci abjecto capite fricetur, vel ſanguine columbæ vel perdicis. Si omnia fruſtra, ſectione opus eſt. 3. *Chalazion*, ſeu *Grando*, quæ ab Hordeolo parum aut nihil differt, niſi forma externa, & forſan quod ſit aliquando durior. 4. *Lichiaſis*, *ſive Thopus*, cum materia veſica contenta ad *cretæ lapidis* ſubſtantiam accedat. Crithe. Grando. Thopus

Art. 2028. Hæc omnia Tubercula in ciſtis continentur, & ut plurimum operatione manuali extirpata ſunt, nihilominus vero recordandum eſt, has operationes, utcunque leviores videantur, non *ſine cautela*, *nec temere* ſuſcipiendas eſſe. Curatio.

Pſorophthalmia.

Art. 2029. *Pſorophthalmia ſive* Lappitudo pruriginoſa *eſt morbus palpebrarum* Pſoræ *in reliquo corpore non multum abſimilis, ab acri & mordaci humore proveniens, palpebrarum margines leviter inflammans, quandoque in tuberculis minimis erumpens, alias farinacea vel pruriginoſa ſcabie incruſtatus.* Pſorophthalmia.

Art. 2030. Eſt malum contumaciſſimum, & curatu difficillimum; præcipue ſi fuerit inveteratum. *Ut curatio regularis inſtituatur, imprimis mittendus eſt ſanguis, & deinde exhibendæ ſunt doſes aliquot calomelanos alternis, vel ternis noctibus; & bibendæ ſunt aquæ minerales catharticæ ſingulis auroris, quales ſunt* Ebshamenſes *& noſtrates* Alfordenſes, Lidfordenſes *vel* Hortenſes. Interim foveantur oculi quotidie fotu ſequenti ℞. *Fol. roſ. rub. ſambuc. ana* Mj. *ſem. lin. fœnugr. ana* ij. *carvi* ℥j. *coq. in q. ſ. aq. & vin. alb.* ℔j. *pro fotu bis vel ter in die uſurpand.* Inflammatione, & humorum acrimonia in hunc modum ſublatis, vel lentis demum palpebræ li- Curatio.

niment. ſequent. illinantur. ♃. *Ung. Pom.* ℥j. *flor. Sulpur.* ʒſs. *Camphor.* ℈j. *ol. roſ. q. ſ. m.* vel cum Infuſ. ſequent. humectentur bis terve in die. ♃. *Fol. Nicotian. opt.* ℥j. *flor. roriſmarin. P.* 1. *ſuperaſſund. aq. calcis bullient.* ℔j. *infund. per hor. quadrant. & coletur.* Valere poteſt etiam unguentum. *Ophthalmicum Pharm. Londinenſ.*

Æginetæ ſententia.

Art. 2031. Pſorophtalmia pruriginoſa palpebrarum ſcabies eſt, ex falſo humore ducens originem, quod Diagnoſis; (ait *Platnerus* maxime in angulis, & palpebris eſſe conſuevit) anguli cum multa prurigine rubent. Humor enim exit paucus, ſalſus, acer, qui omnia exaſperat. Enaſcitur, ſi ex variis cauſis lacrimæ calidæ acres factæ ſunt.

Art. 2032. Expedit ſic affectis ex poſca, lenticulæ decocto, & roſarum fomentatio, tum illud hygrocollyrium. ♃. *Æris* ℥vj. *miſyos combuſti, myrrhæ* Alia remedia. *ana* ʒiij. *Croci* ʒj. *ſem. Piperis* ℈j. *Vini Chii, & paſſi Cretici ana cyath.* j. *& ſemis, coquito ad mellis uſque ſpiſſitudinem.* Hoc eſt medicamen Eraſiſtrati *Panchryſon* appellatum, quod valet etiam ad Anginam, oris ulcera, verendorumque, & aurium dolores. Illinantur autem, & oleo genæ ſub ſomnum, vitentur vero acida, ſalſa, & acria.

Xerophthalmia.

Art. 2033. Eſt etiam genus *aridæ Lippitudinis*. Xerophtalmia. quod ξηροφθαλμίαν Græci appellant. Sub hoc neque tument, neque fluunt oculi, ſed rubent tantum, & cum dolore quodam fere levi, ac prurigine graves ſunt, & palpebræ citra duritiem ullam noctu prægravi pituita inhæreſcunt.

Art. 2034. *Quoad curam præmiſſis præmittendis,* Curatio *quemadmodum in quibuſdam ſimilibus oculorum morbis,* Celſus *commendat* vipam *oculis noctu apponendam; nec video quid panis toſti oleo appropriato aliove liquore idoneo imbuti applicationem prohibet; fotus emolliens in Articulo de*

Pſo-

Pſorophthalmia *memoratus hic etiam locum habet*.

Platneri ſententia.

Art. 2035. Frequens eſſe ſolet iis, qui æſtate anni flagrantiſſima, vel apricantur, vel per pulverulentas vias iter faciunt. Morbi cauſæ.

Art. 2036. Xirophthalmia laborantibus oculis ſuccurritur etiam vapora ex herba meliloti, malvæ, floribus verbaſci, Chamomillæ, ſemine lini, additis abſinthio, ac ruta, qui vapores non alia ratione quam expreſſa ſpongia oculo ſubinde admoventur. Intus dari debent lenia, & quæ humida diluunt; ptiſana cui cornu cervi raſpatum adjici poteſt, juſcula, lac, amygdalæ ac papaveris ſemen cum aqua contuſum. aquæ minerales Selteranæ vel ſolæ, vel cum lacte.

Sclerophtalmia.

Art. 2037. Sclerophtalmia eſt *Lippitudo dura*, ſicca, doloroſa, calloſitatem craſſam in palpebris efficiens, earumque motum valde impediens. Ad effectus alterotriuſque priorum fere ſemper quoad medendi rationem referenda eſt. Sclerophthalmia.

Æginetæ ſententia.

Art. 2038. Xerophthalmia pruritui ſimilis oculorum eſt ſine fluxione diſpoſitio. Medendum huic lavacris, inunctionibus, & boni ſucci nutricatu. Diagnoſis & curatio.

Sclerophthalmia, diurities ac difficilis eſt commotio cum dolore ac rubedine abſque humore. Quocirca ſpongiis aqua calida imbutis oculos identidem fovere, & palpebris, ſomnum inituro, ovum cum roſaceo, aut adipem anſerinam imponere convenit, fugiendo frigida, quæque duritiem conciliant. Caput velari & pinguedine oblini, alvuſque ſubduci debet.

Utriſque præſidio communiter fuerunt medicamenta tam acria ut lacrymas eliciant, per quæ durities remittitur, & ariditas humeſcit. Huc facit etiam Eraſiſtrati panchryſas ſupra deſcriptus.

Scleriaſis.

Scleriaſis. *Art.* 2039. Scleriaſis vel ſcleroma oculi, eſt *durities palpebrarum ſcirrhoſa*; vix a ſclerophthalmia differt niſi gradu, unde prorſus malum incurabile evadit.

Tracoma.

Tracoma. *Art.* 2040. Tracoma eſt internæ palpebrarum partis aſperitas, cum pruritu & rubore, ſæpe & puſtulis ſemen milii referentibus, ab humore acri. Gradus ejus ſunt *ſycoſis*, & *tyloſis*.

Curatio. *Art.* 2041. Præter generalia, *revellentia*, *intercipientia*, *topica* ſint *mollientia*, poſtea *refrigerantia*, ultimo *detergentia*. *Paræus* ſeq. inſtar omnium eſſe ſcribit, ſi parum *vitrioli* in *multa aq. roſ.* ſolvas.

Trichiaſis.

Trichiaſis. *Art.* 2042. Trichiaſis, vel Phalangoſis eſt vitium pilorum in ciliis duplici ordine creſcentium, vel ſaltem introrſum ſpectantium, atque ita oculum lædentium. Ophthalmiam non raro inducit. Forcipe avellendi ſunt hi pili nocentes, ſi fieri poſſit, ſecus cura non eſt expectanda.

Heiſteri ſententia.

Curandi ratio. *Art.* 2043. Neque vero curari facile malum iſtiuſmodi poterit, niſi oculum infeſtantes pili non ſolum, ut dictum eſt, prorſus extirpentur, verum etiam & ne redeant impediantur. Quam vero difficilis pilorum ejuſmodi extirpatio ſit, dudum, niſi ego fallor, animadverſum a medicinæ profeſſoribus eſt. Tametſi enim aliqui pilos iſtos reſecuerunt, parum tamen, atque adeo nihil profecerunt. Namque ſuccreſcentes pilorum trunci utpote duri, & rigidi, longe gravius, quam pili ipſi, oculorum irritarunt. Alii ab emplaſtris petere curationis auxilia maluerunt; dum ſcilicet palpebræ ſuperioris pilos fronti, reliquos autem qui in palpebra inferiori inſunt, genis firmiter adglutinarunt, atque ita ſen-

ſenſim ipſo extroſum inflectere tentarunt. quamquam irrito ſemper conatu. Itaque aliam curandi viam ingreſſi ſunt poſtea Medici; ſed præſtantior eſt, quod protinus poſt pilum evulſum radici ſive foraminulo medicamentum aliquid erodens, infernalis præcipue lapis illiniatur, ſed providiſſime tamen, ne ſcilicet ipſe oculus graviter afficiatur. Nobiliſſimæ quoque hic virtutis ſunt ſp. ſal. armoniaci, nec non ſp. vin. rectificatiſ. Namque ubi palpebræ poſt extractos pilos, adhibito tenui penicillo, iiſdem inunguntur, ut plurimum mox foraminula coaleſcunt, nullique poſtmodum pili denuo ſuccreſcunt.

Quodſi per integram palpebræ oram pili ejuſmodi pernicioſi ſuccreverunt, nec ſuſtinere tamen extractionem, atque aduſtionem etiam per intervalla factam ægri volunt aut poſſunt, miſerum, ſed unicum auxilium eſt, ipſam palpebræ oram, ne cœcitatis periculum inducat, cum pilis inde prominentibus reſcindere.

Madaroſis.

Art. 2044. Madaroſis, ſive Ptiloſis eſt *defluvium pilorum vel palpebrarum glabrities* ex vehementia alicujus morborum trium ſupra rececenſitorum plerumque oritur, *viz. Pſorophtalmiæ*, *Xerophthalmiæ* vel *Sclerophthalmiæ*. Madaroſis.

Ancyloblepharon.

Art. 2045. Ancyloblepharum eſt palpebrarum inter ſe invicem, vel inter ipſas, & tunicam conjunctivam *coagmentatio vel potius coaleſcentia*. Interdum (ut ajunt) eſt virium infantibus connatum, ſed frequentius ob incuriam in curandis ulceribus, vel aliis quibuſdam oculorum morbis provenit. Coaleſcentiæ præternaturales manu chirurgica cum cautela ſeparandæ ſunt; & oculus tanquam in vulneribus & ulceribus topicis appropriatis tractandus. Ancyloblepharon.

Platneri ſententia.

Si ab exulceratione curatio mitior.

Art. 2046. Si Palpebræ in Ophtalmia, humida, & eryſipelatode, nec non in variolis ſolo pure inter ſe cohærent, in iis diducendis nimia feſtinato nocet: ſi vero a vulnere, vel ulcere, media cicatrice inter ſe coaleſcunt, oportet eas protinus diducere. Hoc, ſi non nimis valenter ſibi inhærent, quandoque ſpecillo fieri poteſt, quod inter eas, & oculum inſeritur. Experiri etiam oportet filum ſericum unguento de tutia illitum, quod mediante acu incurva, obtuſa vel averſa, eadem ratione demittitur. Hoc commode a parte narium fit, cum in majori, & interno angulo plerumque relictum foramen ſit, & palpebræ aliquantum inter ſe recedere ſoleant. Educitur illa lino ſequente e parte temporum. Huic filo inferius gleba plumbea innectitur, quæ ſic appenſa, & ſubinde commota, adducit valentius filum, quo tandem palpebræ inter ſe dividuntur.

Curatio validior

Art. 2047. Ubi autem hac ratione oculus aperiri non potuit, inferendum eſt ſpecillum minus ſulcum in longum ductum habens, ſuper quod demittitur ſcalpellum tenuatum, parumque falcatum, quo ſic palpebræ ſecantur, & dividuntur. Id etiam minori forfice incurva fieri poteſt. Poſt hæc autem medicamentum inducatur idoneum. Optimum eſt unguentum de tutia, cui parum balſami de Mecha adjici debet. Ne vero dum oculus devincitur, palpebræ ſauciatæ cum cornea, vel albo oculi cohæreſcant, in oculum demitti debet veſica eodem medicamento illita, inter palpebras vero poni poſſunt exigua linamenta, donec illarum exulceratio finita eſt.

Bulbo oculi adhærentis palpebra curatio.

Art. 2048. Si vero palpebra qua parte oculi albo, vel cum cornea cohæret, etiam diduci debet, fit hoc commode alio minori ſcalpello incurvo, cujus mucro obtuſus eſt, & globulo munitus. Hoc temperata manu, inter oculum, & palpebras ita ſubſecatur, ut neque ex palpebra, neque ex oculo, quidquam abſcindatur, atque ſi neceſſe eſt, aliquid ex albo oculi potius, quam ex palpebra ſuperiori; quippe per quam minores ductus lacrymas ferentes deſcendunt. Si autem palpebra ſuperior eum cornea cohæret, huic ante omnia par-

cendum

cendum eſt. Diducta ſic palpebra, curatio non alia ſequitur quam qualem mox præcepi. Vitandum enim ſemper eſt, ne iterum palpebræ inter ſe glutinentur, neque iterum oculo inhæreſcant.

Lagophthalmia.

Art. 2049. Lagophtgalmia eſt cum ſuperior palpebra juſto eſt brevior: vel nativa eſt, vel a cicatrice, vel convulſione, vel cum infantes in cunis ſurſum vel retro ſemper ſpectant. Lagophtalmia quid?

Art. 2050. Curatur *mollientibus*. Si a cicatrice, ſectio fit ſupra eam figura *falcatæ lunæ*, in plagam *litus* injiciendus eſt. *Sed revera malum ut plurimum prorſus inſanabile.* Curatio

Heiſteri ſententia.

Art. 2051. Lagophthalmum appellant, quando ſuperior palpebra non inverſa, ſed ſolum ad ſpeciem oculi leporis, ob quamcumque cauſam ita ſurſum retracta, ſive adſtricta eſt, ut oculum contegere recte nequeat. Attamen ſimile vitium quoque in inferiori palpebra haud raro obſervavi, ſine palpebræ inverſione, licet pauci de eo ſint locuti; hinc quoque haud immerito pro ſpecie ectropii haberi poteſt. Nota bene.

Art. 2052. Itaque ſi nondum inveteratum malum ſit, longe optimum eſt palpebras earumque cicatrices ſimul, atque ipſæ ſe contrahere occipiunt, vapore lactis, vel aquæ calidæ, vel amygdalarum, aut olivarum oleo, vel ſeminis cydoniorum mucilagine, pinguedine leporina, unguento dialthææ, ſimilive alio unguento, & emplaſtro molliente ſolerter fovere, inſimul autem palpebram male affectam, ſi ſuperior eſt, ſæpe deorſum verſus trahere, ſi inferior eſt ſurſum verſus attollere. Quin imo haud alienum erit, palpebram utramque noctu præſertim, per injecta emplaſtra in contrarium ſenſum trahentia, ac parva ſplenia in eumdem ſcopum agentia, ita tamdiu diligenter deligare, donec in priſtinum ſuum ſtatum ipſæ fuerint reſtitutæ. Quodſi autem medicamenta ejuſmodi nihil proficiunt; ad ſequentem operationem confugiendum eſt. Curatio per medicamentum.

Per operationem chirurgicam. *Art.* 2055. Scilicet mox ſub tarſo paululum incidenda palpebrarum cutis exterior eſt lunata forma, cornibus plagæ in ſuperiori palpebra deorſum, in inferiori autem ſurſum ſpectantibus; ſic ut hujus beneficio cutis elongari queat. Ubi parum palpebra ad naturalem amplitudinem deeſt, unica quandoque plaga ad diducendam cutim ſufficit; ubi vero multum deeſt, binas, vel ternas plagas lunatas, eaſdemque parallelas filique craſſioris amplitudine ab invicem diſtantes facere convenit. Tum cute quantum ſatis eſt diducta, linamentis carptis paucis, iiſque contortis, & primum aridis impleri plagæ debent, ſpleniis, atque faſciis rite ſuperinjectis, in ſequentibus vero deligationibus linamenta carpta immittenda unguento vulnerario imbuenda. Sic enim non novæ ſolum cutis coalitio prohibetur, ſed caro quoque in medio excitatur, per quam cutis hians ſenſim adimpletur, atque ſic ea extenditur ſive prolongatur. Denique ut promptior curatio fiat, anguſta emplaſtra imponenda ſunt, quibus & ſurſum attolli inferior, & deorſum protrahi ſuperior palpebra queat. Continuari autem modo præſcriptum curationis negotium tantiſper debet, donec & nova carne impletum vulnus & quantum ſatis eſt, ampliatam palpebram deprehendimus.

Atonia ton Blepharon.

Atonia ton Blepharon. *Art.* 2054. Atonia ton Blepharon eſt affectus palpebræ ſuperioris ex impotentia muſculi attollentis ortus, hinc motus ejuſdem ſuperne in totum amiſſus provenire poſt a *paralyſi*; (novi quoſdam a *nativitate* ſic affectos) a vulnere vel contuſione gravi, diſciſſis ſcilicet iſtius muſculi fibri: hujus rei documentum habemus ſatis notabile ac æque deplorandum in inſigni quodam *Baronetto Anglicolis* fere omnibus noto ex ictu infelici calcis equinæ. Fœmina quædam a *fiſtula lacrymali*, qua aliquandiu afficiebatur, ope chirurgica ſanata, hunc defectum in ſupercilio contraxit, &, quod mirum videatur idem in *nepotem* traductus eſt, nimirum vitium imaginationis impreſſione: filia etenim, cum prægnans eſſet, cum matre prædicta cohabitans, & intuitu ac conſuetudine quotidie utens, filium peperit ſimiliter

iliter oculo affectum, & inſanabilem manſurum. Et fatendum eſt quidem Atonia ton Blepharon a quacunque cauſa oriundum eſſe prorſus incurabile; neque curatio ſectione; ut nonnulli ſuadent, temere tentanda eſt, ne gravius malum nempe *Lagophthalmi* accerſatur.

Hippos.

Art. 2055. Hippos eſt inſtabilitas palpebrarum, cum palpebræ inordinato motu continuo clauduntur, & aperiuntur, hujuſmodi nictatio ut plurimum eſt hæreditaria; interdum vero ex mala conſuetudine comparatur, vel a gravi aliquo affectu, ut terrore, ira, vel timore accidit: ſub curam medicam proprie dictam nunquam cadit. Hippos.

Ectropium.

Art. 2056. Ectropium eſt affectus *inferioris palpebræ*, quæ invertitur, & deorſum trahitur, ut interna pars cum deformitate videatur, & inſtar rubræ carnis appareat; neque enim ſuperiori committitur, ſed pendet ac hiat. A paralyſi, convulſione, vel vulnere male curato plerumque oritur. Ectropium.

Art. 2057. Hoc curant *aſtringentia* (inquit *Foreſtus*) in *aqua roſ.* in qua ferrum ignitum ſit extinctum; ſeq. ſæpe expertus eſt, ℞. *Butyr. rec. diligenter lot. in aq. commun.* & *poſtea in aq. plantag. vel. roſ.* ℥iiſſ. *tutiæ præp. in aq. roſ. lot. aloe in aq. plantag. lot. ſieff. alb. cum opio* ana ʒiſſ. *camphor. lot.* ℈j. f. ung. quo veſperi inunge & aq. calida ablue. De operatione Chirurgica vide Celſum.

Heiſteri ſententia.

Art. 2058. Ectropium ſeu palpebræ præſertim inferioris converſio ſi ab inflammatione quadam graviori, carneque intus luxuriante provenerit, tum inſtitui curatio melius haud poteſt, quam ubi primo inflammationem convenientibus medicamentis delinimus, mox autem circumſpecte oculo probe defenſo, adhibito identidem lapide infernali carnem luxuriantem, atque noxiam Si ab inflammatione au ſarcomate curatio.

xiam

xiam ſenſim conſumimus, atque extirpamus. Si ab encanthide, hyperſacoſi, ſarcomate ſive excreſcentia carnea malum oriatur ſequenti modo vitii cauſæ auferendæ ſunt.

Quo caſu incurabile *Art.* 2059. Si nimium diſtortæ, & adſtrictæ palpebræ fuerint, aut ab ipſa inde nativitate noxam ſuam habuerint, vix ulla ipſas reſtituere curatio valet. Nonnumquam vitium in inferiori palpebra e muſculi orbicularis debilitate, ſive laxitate, præſertim in ſenibus, naſcitur, atque ſine omni cicatricula. Quod ipſum quoties forte evenit, inanis iſta eſſe operatio ſolet. Si quid enim ſalutis in his expectandum eſt, ea tantum curatio proficit, quæ per liquores, ſive ſpiritus confortantes atque balſama, ſive unguenta roborantia inſtituitur. Quo magis autem inveteratum malum eſt, hoc difficilius inde per operationem atque medicamenta vincitur.

Phthiriaſis.

Curatio *Art.* 2060. Phthiriaſi ſive *palpebrarum pediculatio* eſt vitium, in quo pediculi inter pilos naſcuntur. Malum eſt (*inquit Sennertus*) minime contemnendum: acres enim fluxiones concitat, & oculi tandem ab iis valde læduntur; idem varia medicamenta enumerat, ſed non opus eſt, ut hic recenſeantur; nam ſola inunctione ſaponis nigri pediculi cujuſcunque generis facili negotio necandi ſunt. (vid. *Art.* 3067.

Celſi ſententia.

Prognoſis. *Art.* 2061. Genus quoque vitii eſt, qui inter pilos palpebrarum pediculi naſcuntur. Id *phthyriaſin* Græci nominant. Quod cum ex malo corporis habitu fiat, raro non ultra procedit. Sed fere tempore interpoſito, pituitæ curſus acerrimus ſequitur, exulceratiſque vehementer oculis, aciem quoque ipſam corrumpit. His alvus ducenda, caput ad cutem tondendum, diuque quotidie jejunis perfricandum. His ambulationibus, aliiſque exercitationibus diligenter utendum, gargarizandumque ex mulſo, in quo nepeta, & pinguis ficus decocta ſit; ſæpe in balneo multa calida aqua fovendum

Remedia varia.

caput.

aput. Vitandi acres cibi; lacte, vinoque pingui utendum, bibendumque liberalius, quam edendum eſt. Medicamenta vero intus lenia quidem danda ſunt, ne acriorem pituitam concitent. Super ipſos vero pediculos illia, quæ necare eos, & prohibere, ne ſimiles naſcantur, poſſint. Ad idipſum ℞. Spumæ nitri partem j. Sandaracæ tantumdem, uvæ taminiæ itidem tantum, ſimul teruntur, adjiciturque vetus oleum pari portione, atque acetum, donec ei mellis craſſitudo ſit.

Ophthalmia.

Tralliani ſententia.

Art. 2062. Sanguineum itaque humorem influxiſſe, ac inflammationem oculorum ſeu (Ophtalmiam) concitaſſe, ex forma ipſius tibi conſtabit. Omnia namque rubra, & ſanguinea ſunt, facies rubens, & tumidior, venæ latiores, gravitatis ſenſus, pigritia ad conſuetas actiones. Quodſi præter hæc nec lacryma rodens, & acris appareat, adhuc etiam magis ſanguinem influxus cauſam eſſe, & inflammationem peperiſſe putato. Ophtalmiæ ſanguineæ diagnoſis.

Art. 2063. An vero dolor ex bilioſo, & acri humore proveneri, clarum tibi ex multis evadet, primum ſane inde quod totum corpus plethoricum non apparet, ſed potius vitioſo etiam humore præditum, ad hæc quod non ſolum anguli, ſed etiam malæ vehementer ex in fluxu rodantur, quæ videantur uri, exiliantque ægri roſionem non tolerantes. Cum igitur morbum ex his, atque illis, quæ præceſſerunt, internoveris (nam triſtitia plurimum, curæ, inſolatus, ira, & acrium eſus præcedunt) cum fiducia curationem aggredere, licebit enim celerrime vel ſine collyriis affectui mederi. Diagnoſis bilioſæ.

Art. 2064. Si igitur ſanguinis cauſa inflammationis effectrix eſſe apparuerit, venam ſecare humoralem oportet. Sin bilioſi & acres humores cum ſanguine, atiam purgationem paulo poſt ſanguinem dimiſſum adhibeto, ac medicamentis utitor intus quidem iis, quæ non rodunt, & leniſſimis, extrinſecus autem illis, quæ concoquere inflammationem poſſunt. Lac enim muliebre cum vitellis ovorum, & roſaceum ſuperimpoſitum mirifice Curatio ſanguineæ.

lenit,

lenit, inflammationeſque oculorum admodum ferventes concoquit, ſimilia præſtant etiam violæ folia. Ad maximas autem inflammationes, tumidioreſque bene facit crocus cum mica panis, luteiſque ovorum, ac roſaceo. Hæc omnia cataplaſmatis forma extrinſecus adhibentur, quæ vero illini, & inſtillari debent hæc ſunt. ℞. Cadmiæ unc. v. Ceruſæ ʒi. pompholygis unc. ij. opii unc. j. tragacanthi unc. iij. Aqua pluvialis ad excipienda adjicitur. Hoc inflammationes admodum ardentes, & dolorificas citra roſionem mitigare plurimis conſtat experimentis. Celeriter item mitigat oculorum cruciatus Collyrium quod Spongiarium dicitur: Hoc ita ſe habet. ℞. Amyli Ceruſæ ana ʒiv. Opii obolum, gummi ʒij. Aq. plurialis adjicitur; & uſus ex lacte eſt, Reliqua vide in Auctore.

Curatio biliosæ. *Art.* 2065. Si biliosa humorum pravitas in toto corpore ſuperare videatur, iis, quæ totum corpus purgant, liberantque recrementis, utitur, ſin autem recrementa acria non in toto redundant corpore, ſed qualitate potius, quam quantitate peccare videantur, ſolis balneis dulcis aquæ, & temperatis ægrum citra dolorem liberabis. Quodſi obediens æger fuerit cibo quoque leniſſimo, mitiſſimoque, & craſſo utatur; ſi vero inobediens, tunc collyris uti neceſſe eſt, atque ex eorum numero, quæ non rodant, ſed acrimoniam queant obtundere, ex quibus primum eſt, quod ex pompholyge paratur. ℞. Pompholyg. lotæ, piperis, ceruſæ lotæ, piperis, ceruſæ lotæ, plumbi cremati, & eloti, amyli ana ʒxxv. gummi albi ʒxl. Aqua pluviali excipiuntur. Licet autem, ſi uſus requirat, nonnihil ex repellentibus ſæpe admiſcere, aut ex mitigantibus, quantum quis affectui infeſtanti convenire putaverit.

Riverii ſententia.

Morbi definitio & diviſio. *Art.* 2066. Ophthalmia ſive Lippitudo eſt oculi inflammatio cum tumore, rupore, & dolore; levis inflammatio *phlogoſis* dicitur; *chemoſis* appellatur, quando utraque palpebra inverſa ſit ut vix ab iis ocula contegantur, rubrumque megna ex parte iridem occupet. Alia eſt ophthalmia *ſicca*, alia *periodica*. Elegantem hujus affectus deſcriptionem habemus apud *Lommium*

Vehe-

Vehemens oculos urget inflammatio cum multo dolo, & tenſione, & tumore & ardore & tubedine: interdum etiam tanta cum punctione, ut oculi tanquam ab infixa acu aut ſpina ſtimulari videantur: fervente humore implentur, ſequiturque pituita modo paucior, modo uberior; ſed & ſordes quædam majoribus angulis inhæreſcunt; & ubi gravius eſt malum, vicina etiam loca ad malas uſque attolluntur, circum circa arteriæ vehementer pulſant; vaſa ſanguifera tenuia turgent, conſpicuaque redduntur, quæ per ſanitatem in albo fuerant obſcura.

Art. 2067. *Venæſectio* docente *Avicenna* uſque ad lipothymiam celebranda eſt; *cucurbitulæ* ſcapulis & ſpinæ dorſi affigendæ, *catharſis* lenientibus inſtituenda. Remedium ſequens inflammationem ſedat, & fluxionem cohibet. ♃. *Alb. ovi unius*, agitetur cum fruſto *aluminis* ſatis magno, donec unguenti conſiſtentiam adeptum ſit, quod extendatur ſuper linteum, & oculo tepide applicetur, poſt horas 2. vel 3. auferendum eſt, ne humores nimis aſtringat. Unguentum fieri poteſt ex *butyro* & ſucco *nicotianæ* ſimul coctis maxime efficax. In declinatione collyria magis *reſolventia* uſurpanda ſunt, ut ♃. *Sarcocol. nutrit.* (i. e. per plures dies in lacte macerar.) *tutiæ præparat.* ana ʒiß. *aloe* ʒj. *myrrh.* ʒß. *mucilag. ſem.* ℥ß. *aq. fœnic. euphraſ.* ana ℥i. m. f. collyr. In ophthalmiis inveteratis, cum alia remedia non ſufficiant, ad *mercurialia* tanquam ad ſacram anchoram confugiendum eſt. In graviori caſu convetit *Setaceum*; aliquando etiam *maſticatoria*, & decoct. e *lignis* proſunt.

Curatio.

In morbo inveterato.

Covvardi ſententia.

Art. 2068. Ophthalmia eſt inflammatio tunicæ adnatæ cum dolore, & ardore torquens. Optime dividitur in *humidam* & *ſiccam*, prout ſcilicet cum majore, vel minore humoris profluvio ſtipatur. In [illegible] vel ophtalmia *ſicca* oculus quidem intumeſcit cum dolore quodam, leni rubedine, & pruritu, & gravitate, & cum levi etiam humoris fluxione per vices ſaltem, non enim datur ophthalmia abſolute *ſicca*.

Ophthalmia humida & ſicca.

Progno-ſis. *Art.* 2069. Copioſiores lacrymarum effuſiones ut ut mordaces, ophthalmiam non diutius duraturam indicant. Ophthalmia laborantem alvi profluvio corripi bonum eſt, inquit *Hippocrates*.

Curatio. *Art.* 2070. Ut recte inſtituatur ophthalmiæ cura cum *venæſectione* incipiendum eſt, conveniunt etiam *cathartica* mitiora; privatim *aquæ minerales purgantes*, vel *ſal mirabile* in aqua communi ſolut. Quoad *topica* conſiderandus eſt præ omnibus morbi ſtatus: In principio

Varianda eſt pro ratione morbi ſtadiorum. In principio. factis debitis *evacuationibus*; ℞. *Aq. euphrag. fœnic. dulc.* ana ℥j. *tut. præpar.* ʒß. *trochiſ. alb. Rhaſ.* ℈j. f. miſtura. ℞. *Lact. fœminin.* ℥j. *ſunicul. dulc.* ʒß. *camphor.* ℈j. *album ovi unius*, probe conquaſſando miſceantur, & redigantur in pultem forma cataplaſmatis applicand. Huic uſui quoque inſerviunt mucilagines *ſeminum cydon. pſyl. papav.* &c. quæ ſæpius renovandæ ſunt, ne acorem contrahant. In augmento. ℞. *Aq. Plantag. roſar. pallidarum* ana ℥iß. *ſacchar. ſaturn.* vel *ceruſ. lot.* ℈j. *ſp. ſal. armon.* ℈ß. f. ſ. a mixtura. ℞. *Aq. ſolani* ℥ij. *ſucc. ſedi* ℥ß. *opii thebaici* gr. ij. *album ovi* q. ſ. conquaſſando probe f. mixtura

In augmento. opthalmica. Si comitetur epiphora, ſine *vitriolatis* commixtis incaſſum laboramus. In ſtatu *reſolventia* remedia *repellentibus* prævalere debent, inquit *Riverius* præcipuæ fotus e *flor. ſambuci parat.* diſcutiendi, gra-

In ſtatu. tia, ſed mallem ego ſequens adhibere, ℞. *Fol. euphrag. fœnic. ana* Mj. *ſemin. fœnugr. aloes lot. ana* ℥ij. *aq. font. pauco aceto aceſcenti*; (ita ut guſtu leviter deprehendi poſſit) ℔j. coquantur ſimul ad dimid. con-

In declinatione. ſumpt. colatura ſervetur ad uſum. In declinatione ſola *ſarcocolla*, uti ſuadet *Sennertus*, maxime conandum eſt, ſi ophthalmia ſordes reliquit, quod priuſquam aliquod applicueris medicamentum ophtalmicum, penitus eluantur ſeu detergantur.

Ophthalmia ſicca. *Art.* 2071. In ophtalmia ſicca *emollientia* & *lenientia* perpetuo intermiſcenda ſunt, *ne diſcutientium* & *exſiccantium* medicamentorum uſu inflammatio aſperior & intenſior reddatur.

Pitcarnii.

Ophthalmia interna. *Art.* 2072. Ophthalmia externa diligenter diſtingui debet ab ea, quæ ſimul eſt & externa & interna; *in-*

terna

terna eſt inflammatio retinæ, quam nemo (quantum ſcio) deſcripſit; dabo itaque ſignum pathognomonicum, & in praxi utiliſſimum; nam ſi ſigna *externæ* ophthalmiæ adſint, viz. rubor, calor, dolorque, & nihil aliud viſui ſe offerat, eſt ſolum ophthalmia *externa*, at ſi præter illa *externæ* ſigna ſtideantur ophthalmico oculis ſuis obverſari muſcæ in aere volitantes, pulviſve quilibet obſcurus vagare, aliarumve rerum incerta ſimulacra, tum erit ophthalmia *interna externæ conjuncta*.

Art. 2073. Nullus eſt morbus, qui natura ſua *venæſectionem* ſæpius poſtulet, quam ophthalmia. *Et ex obſervatione quorundam Chirurgicorum Gallicorum conſtat, unam Arteriæ Temporalis Sectionem plus valere ad inflammationem minuendam, quam duas vel tres iteratas venæſectiones.* V. S. copioſa.

Farrago ſententiarum.

Art. 2074. Interdum ophthalmia eſt *epidemica & contagioſa* ex aere inclementiori. In curanda ophthalmia aliquando apprime convenit *venæſectio* in pede ob majorem revulſionem. Ubi humores ſunt acriores, & corroſivi, collyriis addenda ſunt remedia *fixa metallica*. viz. *tutia præparata*, *lapis calaminaris*, *ceruſſa*, *ſacchar. ſaturni*, imprimis *flores Zynci*, & *flores Jovis*, quos *Barbette* inſigniter commendat. In levi inflammatione fruſtum *carnis vitulinæ*, vel *bovinæ* applicatum morbum diſcutit. *Ettmullerus*. Epidemica.

Art. 2075. Ophthalmia ab uno oculo ad alterum faciliime, ac citiſſime frequenter tranſit. Tumor, ſicut aliarum partium *Phlegmones*, vel medicamentis diſcutitur, vel ad ſuppurationem, & diſruptionem vergit, & exinde ulcera conſectaria, vel denique, quod peſſimum eſt, intempeſtivo & imprudenti frigidorum Topicorum ac revellentium uſu *gangrænescit*. Medici præſtantiores uno ore monent, ne topica in principio ophthalmiæ applicemus; multi enim cœci facti ſunt medicamentorum copia. Prognoſis.

Art. 2076. *Ophthalmia frequentiſſime eſt* ſcrophuloſa; *quo in caſu præter* evacuantia *remedia* mercurialia *&* ſpecifica *exhibenda ſunt*, *item* millepedes *&* herb. euphraſ. *in cerevisia infuſ. pro uſu communi per* Ophthalmia ſcrophuloſa.

ni per longum tempus; ſed præ omnibus, quotcunque mihi hactenus innoteſcunt, aquæ minerales catharticæ, *quales ſunt* Eheshanenſes *&* *noſtræ* Alfordenſes, Lidfordenſes; *&c. diutius epotæ morbum hunc pertinaciſſimum ſubigunt, aut ſaltem inducias paciſcuntur, ut aliquoties obſervavi. Pro uſu externo collyrium ſequens.* ℞. Mercur. dulc. ʒij. *teratur in mortario lapideo affundendo* aq. roſ. ℥iij. *per* 4. *vices, & agitetur piſtillo ferrea candenti toties calefacto. Prodeſt interdum* cataplaſma de pomis Fulleri, *& etiam fotus ſequens* Boyleanus, ℞. Flor. melilot. ſambuc. calend. ana Mj. ſem. lin. fœnugr. cymin. pſyl. cydon. ana ℈ij. hord. perlat. ℥i. *coq. in aq. fon. & vin. canarienſ. ana p. æ. ad* ℔j. *pro fotu in doloribus magnis.*

Virtus Æthiopis mineralis *Art.* 2077. D. *Cheyne* in Tractatu ſuo de Arthritide teſtatur *Æthiopem mineralem* larga doſi bis in die ſumptum diuque continuatum ſpem Medici nunquam deſtituere in cura Ophthalmiæ inveteratæ, immo etiamſi *Schrophularis* ſit.

Cataplaſma ſequens Ettmulleri in graviſſimis inflammationibus dolorem ſedare ſolet; ℞. *Pulp. pom. dulc. aſſat.* q. v. *alb. ovi unius cum ſacchar. cryſtal.* bene conquaſſat, *camphor* gr. xij. miſce.

Stercus vaccinum more Cataplaſmatis tepidum animali oculo appoſitum Ophthalmiæ mederi dicitur. Ex Ephemer. Leopoldin.

Oedema.

Oedema. *Art.* 2078. Oedema oculi eſt inflatio, ſive Tumor Oedematoſus in albo oculi, i. e. in tunica conjunctiva ſine coloris mutatione, valde prominens; eſt malum ſatis conſpicuum. Cum pruritu mordaci plerumque incipit, tanquam locus ictus eſſet *ſpiculo apis vel culicis morſu*; frequentius in æſtate quam hyeme accidit. *Baniſter.*

Art. 2079. *Eſt etiam alia ſpecies Oedematis oculi minus recte a quibuſdam authoribus ſic vocati; quod nihil aliud eſt quam Emphyſema in palpebris contingens: horum poſterius frequentiſſime vidi, & etiam prius ſemel vel bis conſpexi, ſed hoc ad alium Articulum pertinet Art.* 2025.

Art.

Art. 2080. Ad hujus curationem, ut recte fiat; præter alias appropriatas evacuationes *cucurbitulæ* cum ſcarificatione humeris ſunt affigendæ; topica quod attinet, *fotus* ex diſcutientibus Vino & Acqua incoctis ſunt proficui, ut etiam *Mucilag. ſem. lin & fœnugr. cum ſolutione Myrrh. & aloes in aq. roſar.* Curatio.

Hydrophthalmia.

De Gorter ſententia.

Art. 2081. Si loci ſub oculis, aut ipſæ palpebræ intumeſcunt hydrophthalmion vocatur, ipſius autem oculi excreſcentiam ab augmento humoris aquei hydrophthalmiam vocant, quæ epithemata, & collyrio adſtringente curanda. Species alias.

Platneri ſententia.

Art. 2082. Hydrophthalmia oritur, ſi in oculo venulæ limpidum humorem abſorbentes obturatæ ſunt. Oculus intumeſcit cum aliquo etiam dolore, adeo ut is palpebris operiri nequeat. Id vero ex variis cauſis fieri poteſt, plerumque vero ex graviori ictu, & ſi medicamenta reprimentia diu ſuperbia fuerunt, perforandus eſt oculus acu, ſcalpello ancippti, vel alio ferramento, quod fiſtulam habet ei ſimilem, per quam hydropicis aqua ex ventre emittitur. Illud vero ferramentum, quod ſcleroticam, uveamque tranſire debet, ei loco admovendum, demittendumque eſt, per quem acus trajicitur, ſic ut ſuffuſio curatur. Et vero is inter corneam, & angulum temporis propiorem fere medius, corneæ tamen paulo propinquior, & aliquantum inferior. Aqua educitur, & ubi oculus deſedit, inter palpebras demitti poteſt veſicæ fruſtulum, cum quodam unguento, cui axungiam viperarum adjicere licet. Exterius autem oportet oculum paulo valentius comprimere, vel impoſitis pluribus pannis, & faſcia, vel ferramento ad hoc concinnato. Neceſſe vero eſt etiam percurato vulnere, oculum diu ſic deligatum continere, ne tumor revertatur. Cum his dari debent medicamenta urinam moventia, præcipue ſuccus Hydrophthalmiæ diagnoſis, & curatio.

mille pedum ſylveſtrium cum meraciori vino, nec non potiones, & juſcula viperarum.

Hypopyon.

Hypopion. *Art.* 2083. Hypopyon eſt *collectio puris ſub cornea* (ſecundum *Kennedy* in ophthalmographia ſua *inter corneæ laminas*) ab ophthalmia; vel contuſione violenta plerumque ortum ducens. Intentiones curativæ ſunt: doloris ſedatio, & puris evacuatio per diſcutientia, &c. *Covvard. Si materia purulenta diſcuti nequeat, ipſa cornea lanceolæ mucrone caute, & prudenter aperienda eſt, quæ operatio periculo vacat, neque ſemper poſt ſe cicatricem fœdam relinquit. Inciſione facta, & pure expulſo oculus eandem medicationem poſtulat, ac in vulneribus inculorum vel poſt cataractæ detractionem.*

Juncheri ſententia.

Curatio hypopyi ſponte rupti. *Art.* 2084. Quando hypopyum ſponte ſua rumpitur lenia ſeptica ad vulnuſculum mundificandum adhibenda ſunt, ne materia ad pterygii geneſin remaneat. Faciunt hoc teſtæ ovorum, conchæ calcinatæ, tutia, pompholyx, nihil album, os ſæpiæ præparatum, crocus metallorum, aquæ ophtalmicæ cum modo dictis pulverulentis mixtæ ex gr. roſar. flor. cyan. Euphraſ. Saccharum in vaſe cupreo ad cæruleum fere colorem tinctum, ope ſucci chelidonii, vel aquæ hyſſopi.

Ejus perforatio. *Art.* 2085. Quando autem remedia non ſufficiunt, tum operatio eſt inſtituenda: videlicet tunica cornea, extra iridem in parte ſui inferiore lanceola pertunditur; ut materia ibidem collecta cum humore aqueo profluere poſſit. Promovetur ejus exitus, ſi neceſſarium fuerit, per blandam bulbi compreſſionem; deinde collyrium applicatur, ut vulnuſculum corneæ inflictum conſolidetur. Plerique parant hoc collyrium ex aqua plantaginis, cum albumine ovorum conquaſſata, & momento croci, ac ſanguinis draconis.

Cautelæ & monitus. *Art.* 2086. Humorem aqueum poſt operationem ceſtaurari obſervatum eſt. Quando vero cicatrix oculum reddit deformem aliud collyrium ſubiungitur, nempe ex

pe ex aq. plantag. partibus viij. ſacchar. cand. alb. part. ij. tut. præp. parte j. lapid. calamin. parte ſemis.

Cavendum ne inciſio nimis profunda fiat. Ad hoc evitandum *Meebren* peculiarem lanceolam parari curavit. Sufficere autem poteſt ordinaria lanceola, ſi emplaſtro quodam obes ponatur.

Phlyctænæ.

Covvardi ſententia.

Art. 2087. Phlyctænæ ſunt ulcera nunc in adnata, nunc in tunica cornea emergentia, velut tot minimæ veſicæ aqua repletæ, quales ſolent acquæ ferventis in aliquas corporis partes affuſione excitari, vulgo apud *Anglos Blyſters in the Æyes* appellantur, & inſtar *granorum milii* apparet, & cum uſitatius ab acri, & corrodente humore producantur, vehementem dolorem lancinationem pariunt. *Hæ puſtulæ in tunica cornea* albidæ *ſunt, in adnata rubeſcentes.* Plyctæna quid.

Art. 2088. *Præmiſſis rite evacuantibus*, diſcutientia *&* exſiccantia *conveniunt, quæ varianda ſunt, prout morbus ſit in augmento, ſtatu, vel declinatione.* Detergendæ ſunt Phlyctænæ cum *melle roſar. addito pauxillo unguent. Ægyptiac. vel cum pulvere nicotianæ* (cum cautela uſurpato.) Poſt derſionem ſanandæ ſunt cum *Collyria ex Aq. plantag. & Trochiſc. Alb. Ras Kenneay.* Indicationes curativæ.

Anthracoſis.

Art. 2089. Anthracoſis ſive Carbunculus oculi eſt Tuberculum graviſſimum in oculo ex inflammatione naſcens, & ad Ophthalmiam referri poteſt. Anthracoſis.

Synchyſis.

Celſi ſententia.

Art. 2090. Solent etiam carbunculi ex inflammatione enaſci, nonnumquam in ipſis oculis; nonnumquam Curatio carbun-

in palpebris: & in ipſis oculis modo ab interiore, modo ab exteriore. In hoc caſu alvus ducenda eſt, cibus minuendus, lac potui dandum, ut acria quæ læſerunt, leniantur. Quod ad cataplaſmata, & medicamenta pertinet, his utendum, quæ adverſus inflammationes valent. Atque hic quoque Nilei collyrium optimum eſt, quod habet nardi Indici, papaveris lacrimæ ana part. j. gummi part. j. Croci, part. ij. ſol. recentium par. iv. quæ vel aqua pluviali vel vino auſtero coguntur.

oculi in bulbo oculi.

Curatio carbunculi in palpebris.

Art. 2091. Si tamen carbunculus in exteriore palpebræ parte eſt, ad cataplaſmata aptiſſimum eſt lini ſemen ex mulſo coctum: aut, ſi id non eſt, tritici farina eodem modo cocta.

Art. 2092. Synchyſis eſt humorum oculi confuſa admixtio ab ictu vulnere vel confuſione violenta, vid. vulnus ſeu contuſ. oculi.

Pterygium.

Ettmulleri ſententia.

Morbi deſcriptio.

Art. 2093. Pterygium, vel Latinis Unguis ſeu oculi pannus, eſt tunica quædam præternaturalis ab uno oculi angulo, frequentius interiori, enata, quæ ſucceſſive accreſcendo tandem ad pupillam pervenit; interdum eſt tenuis, albida, interdum craſſior, & carnoſior, aſpera, doloroſa, imo cancroſa, quæ non eſt attingenda.

Curatio.

Art. 2094. Commendatur ablutio oculorum, cum proprio *lotio* matutino, uſurpanda ſunt remedia *abſtergentia*, ut *ſaccharum cand. os ſepiæ, crocus, vitrum*, vel *butyrum Antimonii*, ſuccus *chelidon. mai. vitriol. alb.* In malo pertinaciori tuto confugiendum eſt ad *Mercur. ſublimat.* item *ſuccus formicarum rub. expreſ.* & cum aq. ophthalmica appropriata permiſtus commendatur.

Differentia.

Art. 2095. Ungulam oculi diſtinguere ſolent im *membranoſam, varicoſam & adipoſam*; membranoſa, alias panniculus appellata, eſt excreſcentia carnoſa ac nervoſa; quæ operationem valde dubiam, & incertam admittit; nec tractabilior eſt ſecunda ſpecies cultro tentanda pro-

propter inſignem venarum dilatationem & turgeſcentiam; ultimam adipoſam ſcilicet coloris albicantis, & ſubſtantiæ quodammodo pinguis, reliquis duobus benigniorem tuto extirpare licet, de operatione conſulatur *Author*, ut etiam *Celſus*.

Art. 2096. Si Pterygium ſit recens, *ærugine*, *alumine uſto*, *ſacchar. cand.* &c. abſumi poteſt, fel animalium fere omnium valde commendatur. Pterygium revera eſt malum periculoſum, & curatu difficillimum; eſt etiam frequenter contagioſum ab uno oculo in alium tranſiens, & fere ſemper metus eſt, ne cancroſum evadat. Curatio & Prognoſis.

Platneri ſententia.

Art. 2097. Pterygium membranula tenuis, nervoſa, colore parum a cornea differens, etiam aliquantum pellucida incipit plerumque a narium parte, & caruncula lacrymali, rarius a parte temporum, creſcendo vero pervenit ad corneam, quam etiam contegit; major item ei craſſitudo accedit, & quando multo craſſior, etiam plura vaſa habet ſanguine rubro conferta, unde panniculus potius quam pterygium dicitur. Morbi acurata deſcriptio.

Art. 2098. Hæ membranæ penitus ad oculum hærent, &, ſi inveteraverunt, medicamentis haud diſcutiuntur, ſcalpello difficilius tolluntur. Experienda tamen prius medicamenta, quæ non alia ſunt, quam quæ in extenuandis cicatricibus adhibentur, videlicet mel cum formicis, lapis divinus aqua ſolutus, vel aqua Hartmanni mediante penicillo, admovenda, quibus poſtea mel ſuper datur. Quodſi vero hæc vitia his non ceſſerint, ea ſcalpelli operam poſtulant, ad quam vero non temere properandum eſt, cum res in ipſa curatione aliquod tormentum habeat, & raro ad ſanitatem, inſtaurandamque oculorum aciem ſatis proficiat. Supervenire etiam ſolet magna inflammatio: quare etiam numquam hæc chirurgia ſatis tuta eſt, niſi ophthalmia omnis prius fuerit diſcuſſa. Ea etiam Vere eſſe debet, aut medio Autumno, fractis jam æſtibus nondum vero ortis frigoribus. In recenti morbo remedia.

Art. 2099. Ub autem illam curationem experiri ſtatutum eſt, ante aliquot diebus chirurgus ſedulo oculum, Ante chirurgi.

cam operationem obſervatio. lum, qui curandus eſt, contueri debet, ægrum vero jubere, ut is interea eum huc illuc volvat. Videndum enim eſt, num ſub his motionibus in pterygio, vel panniculo, qua parte ruga fiat, quæ ſignificat, eo loco id vitium oculo non ita adhærere. Nam ibi in ipſa curatione primum membranulæ apprehendendæ ſunt.

Chirurgicæ operationis deſcriptio. *Art.* 2100. Si vero id quod ſupercrevit excidendum eſt, æger ſupinus in lectulo debet collocari, & a miniſtris contineri. Acus incurva minor linum ceratum trahens per illam panni, & pterygii rugam trajicitur. Poſita acu lini capita apprehenduntur, & per ea membranula erigitur. Oculus immobilis præſtandus eſt inſtrumento, quod ſpeculum oculi vocant, & quod alius miniſter admovere debet. Quia hoc, ſic dictum, ſpeculum impedimento eſſe poteſt, fere melius eſt, ſi miniſter diducit ſuperiorem palpebram, chirurgus vero inferiorem, inter quæ æger monendus, ut ſtabili, & irretorto oculo ſit. Levanda poſt membrana eſt, vel lino, vel mediante hamulo acuto, vel alio compoſito a *VVolhouſio arachnopodion*, Gallice *Patte d' Aragnee*, Italice *piede di Ragno* dicto. Neceſſe vero eſt, ut hoc temperata manu fiat, ne aliquid ex oculo ſecetur. Præſtat enim aliquid relinquere, quod poſt medicamentis reſolvi poteſt, quam oculi tunicas lædere, quæ difficilem curationem recipiunt. Cavendum eſt ne ex angulo caruncula abſcindatur, neve illa, dum vehementius id, quod exciditur, ducitur, ſequatur ac decidat. Si enim abſciſſa, vel avulſa eſt, patefit in angulo foramen, per quod poſtea ſemper humor deſcendit, quod vitium *Dyas* dicitur.

Quid poſt ſeſſionem faciendum. *Art* 2101. Exciſo vero panniculo, vel pterygio, ſanguis ſtatim multum fluere ſolet, maxime, ſi prior exſectus fuit. Eam vero neutiquam coercere oportet, ſed interea oculum calida eluere, ac fovere. Si vero, id quod plerumque accidit, majoris inflammationis timor eſt, ad illam avertendam omne medentis conſilium dirigi debet, & adhiberi omne auxilium, quod vel maxime adverſus ea poteſt. Noctu oculus devinciri poteſt, ita tamen ut aliquid inter eum ſit & palpebras, ne cum bis cicatrice concreſcat. Ab initio idonea ſunt grana hormini, poſt vero unguentum VVoolhouſii, quod componitur ex flore æris loto, & leviſſimo,

ſimo, quod butyro ſine ſale, vel teneriori axungia, excipitur, & cum hac conteritur. Quo etiam cornea purior ac pellucidior fiat, conducit collyrium, cui crocus metallorum admiſtus eſt; nec inutile eſt ſaccharum in ſtanneo vaſe contritum.

Proptoſis.

Art. 2102. Proptoſis ſeu Straphyloma eſt revera *Hernia oculi* & iſto nomine deſignari debet: diſrupta etenim tunica cornea quocumque accidente uvea ſeipſam protrudit, tumorem vel *Ramicem* faciens, qui a ſimilitudine aliquali rerum quarundam varia apud Græcos ſortita eſt nomina, uti *Straphyloma*, *Melon*, *Helos*, *Myocephale*, &c. (Vid. *Art.* 2154.) Proptoſis.

Art. 2103. Quoad curam in principio haud incongruum erit experiri, quid valeant *Collyria aſtringentia:* ſi ex horum uſu ſpes fruſtretur, ad chirurgicam operationem accedendum eſt, nimirum ad evacuationem humoris aquei per *paracenteſin*, quæ periculo vacat; iſte enim humor de novo ſupplebitur, & vulnuſculum curatu non eſt difficile. Curatio.

Yveſii ſententia.

Art. 2104. Si nondum integram corneam ſtaphyloma occuparit, per ejus medium acuta, & curva acus cum annexo filo ſerico tranſmittatur, tum dempta protinus acu, duo fili ſericei capita paululum contorta ſiniſtræ manus digitis apprehendantur, & ſcalpello aut phlebotomo deinceps paulatim ſub filo tumore reſoluto forficis adjumento tandem penitus reſcindatur. Deinde ſpiritus vini aqua dilutus, perinde ut poſt cataractæ operationem fieri ſolet, ſuper oculum ægrum imponatur. Sic enim non ipſum modo ſtaphyloma tollitur, ſed cornea quoque aut penitus glutinetur, aut non niſi exiguum foraminulum in medio vulnere remanet, unde humor aqueus ea proportione, qua intus in oculo excernitur, continuo equidem profluit, ſed ſine ulla fere ægrotantium moleſtia, quia una cum lacrymis leniter ad nares per vias lacrymales defluit. Morbo integram corneam non occupante.

Art.

Morbo totam corneam occupante.

Art. 2105. Ubi vero totam corneam ſtaphyloma tenet, ea eſt hujus Auctoris curandi methodus, qua non ipſa tantum cornea, ſed iris quoque, & uvea cum albugineæ proximæ annulo ad latitudinem lineæ circiter exſcinduntur. Tunc enim humores omnes ex oculo profluunt, oculus in formam minoris oculi contrahitur, ipſumque deinde vulnus clauditur. Quibus ita confectis oculus artificialis immittitur: atque is quidem non alteri tantum oculo quam maxime ſimilis eſſe debet; ſed ipſi quoque parti afflictæ quam exactiſſime adaptatus. Sic enim hic oculus artificialis ad inſtar oculi naturalis, huc atque illuc moveri per muſculos oculi conſuevit, ut a multis pro oculo artificiali non agnoſcatur, ſed pro ſano ac vero oculo habeatur.

Rheſis.

Rheſis.

Art. 2106. Rhexis eſt Tunicarum oculi ruptura *cum humorum affluxu a vulnere*, contuſione violenta, vel ingenti ulceratione orta, cœcitatem perpetuam inducit, ſi humores omnes emanarunt. Nihilominus vero Globus oculi in hoc caſu quandoque humore aquoſo replebitur, utcunque tamen haud uſque ad dimenſionem naturalem: in hoc ſtatu oculo artificiali vitreo deformitas eleganter reſarcitur. Si ſolus humor aqueus reliquis in oculo manentibus effluxerit, natura frequenter hunc denuo ſuppeditat, & oculi pulchritudo ac viſio conſervantur.

Curatio.

Art. 2107. In hiſce graviſſimis oculorum læſionibus ſemper convenit *venæſectio* quam ociſſima, item *enematum* injectiones, & in vulnus vino rubro cum exiguo melle prius ablutum; inſtillandus eſt *ſanguis columbinus* ex animali vivo, vel mixtura ex *melle roſarum vitell. ovor. & lacte muliebri* adhiberi poteſt, & ſuperimponendæ ſunt linteæ *albumine ovorum cum tantillo alumine bene agitato imbutæ*. Poſt hujuſmodi Medicationem aliquandiu continuatam *Collyrium ex Myrrh. Alon & Croc. in Aq. Roſar.* uſui erit.

Quie

Oule ſive cicatrix.

Covvardi ſententia.

Art. 2108. Albugo ſeu Leucoma eſt macula corneæ albeſcens; quo latior & craſſior eſt, eo magis viſum obſcurat, & quo magis corneæ ſuperficiei incumbit, eo magis albicat, & quo propius ad nigredinem vergit, eo altius ſuas egit radices, & vix curabilis exiſtit. Quæ e *cicatrice* relicta exoritur difficillime diſſipatur, quæ *ophthalmiam* ſequitur, frequenter ſua ſponte faceſſit. Albugo quid? & prognoſis.

Art. 2109. Tutor curationis cardo in *emollientibus*, *reſolventibus* ſeu *diſcutientibus*, vertitur, quæ tamen cum ſumma cautela ſunt uſurpanda. Pro *cicatricibus* tollendis *topica* acriora, imo *cathartica* aliquando prudenti manu adhiberi debent, & primo tentanda eſt via lenioribus, & poſtea ad fortiora licet devenire. ℞. *Rad. althæ* ℥j. *folior. malv. euphrag. chelidon. maj. ana Mj. ſem. lin. fœnugr. ana* ʒiij. *flor. melilot.* p. j. coq. in aq. font. q. ſ. ℔ij. hujus decocti vapor oculis apertis calide excipiatur frequentiſſime. Mallem ego in his oculorum medicamentis utendis formam *fomentationis*, quam *vaporis* commendare, præcipue ſi eidem decocto, dum caleſcat, pauculas *ſalis* ſeu *ſpiritus alicujus volatilis* guttas inſtillaveris, quod tum forte prodeſſe poterit, niſi nimiam affuderis ſpirituum quantitatem, quæ oculorum tunicas ferias, & irritet. Alii utuntur *ſaccharo cand. in aq. fœnicul. ſeu euphrag. ſolut. Succus fœnicul. vel chelidon.* cum guttulis aliquot *balſam. Peruv.* potenter albuginem diſcutit, inquit *Riverius*. Sequens ex *Riverio* feliciter expertus ſum; ℞. *Aq. roſ.* ℥iv. diſſolve in ea paulum *ſalis armoniac.* ita ut linguam feriat, deinde imponatur in vaſe aurichalceo, donec *cæruleum* colorem acquirat. *Fella animalium* præcipue *lucii piſcis*, ſuccus *chelidon.* &c. ſunt remedia calida & acria, ideoque convenit ea excipere mucilaginibus *gum. tragacanth. ſem. cydon.* &c. vel cum pulv. *Trochiſc. alb. rhaſ.* Curatio.

Etmu-

Ettmulleri ſententia.

Pro cicatrice in oculo. Remedia aliquot. Sacrificatio Oculi.

Art. 2110. Albugo ſeu Leucoma eſt cicatrix albida poſt variolas, vel alia ulcuſcula in oculo. Pro nubecula & albugine delenda conveniunt *fel. anguillæ, ol. papyri, ſucc. chelidon. maj. aq. ſaphirin. mercurius ſublimatus. Solenne eſt apud Chirurgos Gallicos ad vitium amovendum operationem inſtituere, quam vocant* ſcarificationem oculi. *Inſtrumentum ad hoc opus perficiendum, quod* Sarificatorem *nominant, fit ex ariſtis hordeaceis. N. xx. vel xxv. puta, ad inſtar penicilli colligatis; cum hujuſmodi autem ſcopis ſive verriculi oculum abradunt, quandoque uſque ad effuſionem exigui ſanguinis, alternis vel tertiis forſan diebus idem repetendo ad quartam, quintam vel plures vices; finita in hunc modum ſingula ſcarificatione oculus cum aqua tepida multoties abluunt, imo fere continuo per totum diem, & deinde noctu pulpam pomi aſſati applicant: atque hæc eſt ſcarificationis methodus; accuratiorem vero aliam operationis methodum, non modo in hoc vitio, ſed etiam in quibuſdam aliis oculorum affectibus nos a laudabilioribus mutuatam Scriptoribus cuilibet titulo adjiciemus.*

Farrago ſententiarum.

Albugo a relicta cicatrice.

Art. 2111. Ex ulceribus neceſſe eſt cicatrices fieri, quæ ſi in cornea membrana perlucente ſunt, aciem hebetiorem reddunt, & ſi craſſiores fiunt, omnem corrumpunt. Quare opera danda eſt, ut quæ tolli nequeunt, extenuentur. Compertum vero eſt, minus altas, leveſque cicatrices, ſi infantibus obtigerunt, pedetentim; adoleſcente ætate, ſponte extenuati, id quod in adultis, nec operoſa arte, obtineri poteſt. Hæc curatio longa eſſe ſolet & anceps, nec adhiberi poteſt, niſi prius omnia inflammatio conquieverit.

Si cicatrix recens eſt, & minime craſſa, illam digerit, tollique medicamentum, quod paratur ex melle. Hoc neceſſe eſt, ut excipiat plurimas formicas, cum quibus, vel ſolis vel clibani calore coquitur. *Platnerus.*

Art. 2112. Si quis autem feliciter inſtituere albuginis curationem voluerit, is equidem ad ipſas morbi cauſas accommodare ipſam debebit. Namque ubi ſorte ab intus intra corneæ laminas inſpiſſatis, ac hærentibus humoribus maculæ provenerunt, neque nimis jam tum invaluerunt, longe optimum erit a ſollicitata victus ratione atque internis præcipue medicamentis digerentibus, & cum primis infuſis; vel decoctis ſudoriferis diligenter atque largiter adhibitis, ſalutis præſidia petere. Sed ſimul tamen extrinſecus uti venæſectionibus, ſcarificationibns, emplaſtris veſicatioriis ex cantharidibus, pediluviisſque frequentioribus oportebit. Super ipſum oculum ægrum ſacculos digerentes ex hyſſopo, roremarino, flor. chamomillæ, ſem. fœnicali &c. atque vel in aqua, vel in vino coctos quam frequentiſſime ſuper imponere; vel collyrium aliquod ex aqua fœniculi aut valerianæ admixta ſp. vin. portiuncula confactum identidem ſuperimponere conveniet. Si quæ autem venæ tumentes e tunica albuginea ad maculas proceſſerint, utiliſſimum erit per adhibitam acum curvam minore T utrinque acutam aut forficem, aut phleboto Au ſtrenua ſed probe tamen ſimul temperata manu eaſdem reſcindere. Denique ſi plane inveteratum malum eſt, quidvis potius, quam ſanationem expectare licet. Albuginis Curatio varia eſt;

Art. 2113. Si ex abſceſſu quodam intra lamellas tunicæ corneæ, poſt præviam inflammationem aliquam ſuborto, maculæ proficiſcuntur, atque materia contenta exteriorem corneæ tunicam inſtar margaritæ, aut perlæ, aut lentis elevat, unde morbus ſæpe perlæ nomen aſſumpſit, emitti protinus poſt inciſam corneam humor ille noxius debet, qui tunicam exteriorem expanderat. Namque maximum alias periculum eſt, ne nimis diu relicta intus materia noxia ipſam corneam paulatim erodat, inſanabilemque proinde cœcitatem inducat. Ejici autem quam commodiſſime humor ille poteſt, ſi aut phlebotomus, aut acus quædam ocularia per tunicam corneam ad abſceſſum uſque ſemel, atque iterum, vel pro re nata, ſæpius per intervalla etiam dimititur adhibitis poſtmodum medicamentis adſtringentibus, vel viperarum pinguedine inſtillata, quo nempe facilius plaga inflicta ſive punctura purgetur, & glutinetur. Ita enim quandoque viſus reſtituitur; ve- Si macula ex abſceſſu proveniant.

rum

rum ubi paulo altius, neque proxime ſuper exteriores corneæ lamellas humor ille noxius deliteſcit, oculorum acies ut plurimum perit. *Heiſterus*.

Albugo ex eroſione corneæ. *Art.* 2114. Quod autem extrinſecus eroſa, vel ab abſceſſu quodam atque inflammatione infeſtata cornea deprehenditur, inflammatio ante omnia curetur, deinde aqua viridis Hartmanni in oculum ægrum ſæpius inſtilletur. Admirabilis enim hujus aquæ virtus eſt in ſanandis hujuſmodi corneæ maculis.

Ex puſtulis variolis & ambuſtionibus. *Art.* 2115. Si demum puſtulæ ardentes corneam infeſtant, quas *uritides* nonnulli vocant, atque margaritæ vel granuli milii inſtar ſuper eadem prominent, vel puſtula quædam in variolis, aperire ipſas acicula convenit, ut inde humorem contentum emittant, demptaque deinceps per adhibitam aciculam, phlebotomum, aut proprium aliquod ferramentum, relicta pellicula, quam diligentiſſime per dies ſingulos pulveris ex alumine, ſaccharo candido, atque ovorum teſtis præparati granulum lentem circiter adæquans, in oculum ægrum immittere, vel etiam linteoli combuſti oleo eumdem inungere. Sic enim quicquid forte ſuperſtes eſt de maculis ſenſim evaneſcit. Similis plane curandi ratio adhibenda eſt, quoties propter ambuſtionem aliquam puſtulæ ex tunica cornea pronaſcuntur. *Yves*.

Albugo inſanabilis. *Art.* 2116. Vix unquam profecto curationem eæ maculæ admittunt, quæ aut a vulneribus, & cicatricu- lis, aut ab abuſu collyriorum vitriolicorum ortæ ſunt: nec non illæ, quæ aut nimis jam tum invaluerunt, aut corneam prorſus opacam reddiderunt; aut denique ubi nativa oculi, vel corneæ tunicæ forma corrupta adeſt.

Hypoſphagma.

Hypoſphagma. *Art.* 2117. Hypoſphagma ſive *ſuggillatio* oculi eſt ſanguinis ex ictu vel lapſu, ruptis aut contuſis vaſis, vel alio modo apertis in oculorum tunicis adnata, vel cornea, in eaſdemque effuſio, colore primum rubro, poſtea livido vel nigro. Cui malo & hoc accidit, ſi corneam magis occupet, objecta omnia colorem ad rubrum vergentem præ ſe ferunt; nam & ad corneam venulæ porriguntur, ea parte, qua iridem

dem ſpectat; & ex vicinis vaſis ſanguis in eam effundi poteſt.

Art. 2118. Si malum ſit ingens, opus eſt venæſectione & purgatione, & topica debent eſſe *diſcutientia*. *Galenus* in initio fotum uſurpat ex decocto *Fœnugreci & Meliloti*, & poſtea *aſtringentia*. *Sennertus* ait in oculorum ſuggilationibus optimum eſſe ſequens cataplaſma. ℞. *Rad. ſymphyt maj.* ℥vj. *ſigil. Salomon.* ℥ij. *flor. ſambuc* ℥iſs. *farin. fabar.* ℥j. coq. in. q. ſ. aq. font. *Decoctum* ſit pro fotu, & ex *radicibus*, &c. f. cataplaſma. Curatio.

Juncheri ſententia.

Art. 2119. In Suggillatione: ideſt quando macula lata ſanguinea in oculi albo a gravi contuſione, vel ictu exoritur propter vaſculorum in tunica adnata ruptionem, & ſanguinis hinc ſtagnationem, conducunt ſacculi diſcutientes camphorati, vel ſp. vin. camphor., leviter crocatus linteis applicatus.

Gandolphi ſententia.

Art. 2120. Si ſanguinis largior copia ſuggillationem fecerit, quam ut digeri abſque cœcitatis aliorumque incommodarum periculo poſſit, aperiri protinus cornea debet, ut inde cruore emiſſo naturalis videndi potentia, quantum fieri poteſt, vindicetur. Hiſtoriam lubet eſt *Acad. Pariſ. Hiſt. Ann.* 1709. *pag.* 16. *edit. Amſtel.* huc facientem in medium adducere. Poſtquam enim quidam gravem in oculo plagam ſeu contuſionem acceperat, ut propter nimiam cruoris intus effuſi copiam nihil amplius cernere valeret, facto vulnere tranſverſo cornea perforabatur, ſanguineque ita feliciter emiſſo, ut non dolores tantum fere nullos æger ſenſerit, nec noxia cicatrix remanſerit, priſtinam videndi potentiam ſine detrimento recuperavit; ut ut ter propter copiam, firmius hæreſcentem cruorem tunicam corneam aperire neceſſe fuerit. Ad promovendam autem glutinationem ſpleniis in mixtura ex aquæ plantag. unc. iv. & aquæ vulnerariæ unc. ij. præparata tinctis per octiduum circiter opera impendebatur, quo quidem Chirurgicæ operationis exemplum.

elapſo tempore uſque adeo feliciter abſoluta curati[o] fuit, ut ab oculo ſano atque integro is, qui plagam atque Medici ferrum expertus fuerat, plane non differret; niſi fortaſſis in eo, quod paulo ampliorem haberet pupillam: tametſi hoc non tam ab operatione chirurgica, quam potius ab ipſius plagæ vehementia profectum eſſe videretur.

Cataracta.

Covvardi ſententia.

Definitio. Cauſæ. *Art.* 2121. Suffuſio ſive cataracta eſt pupillæ obſtructio ab opaco aliquo interpoſito inducta, quæ viſum minuit, aut extinguit. Cauſæ hujus affectus ſunt ut plurimum obſcuræ, aliquando tamen evidentes, uti contuſio, nimis aſſidua ad lucernam lectio, balneorum uſus inordinatus, & in genere quicquid fluxionem ad oculos promovet; *epiphora* nonnunquam in *cataractam* tranſit. Differentiæ. Differentiæ ſuffuſionum ſunt variæ nempe 1. ratione craſſitiei, vel tenuitatis materiæ, ex qua pellicula conſtat. 2. ratione coloris, an alba ſit, vel nigra, citrina, vel viridis, aut ſubfuſca. 3. a ſitu, num etenim uveæ, num corneæ proprius adhæreat: Certum enim eſt cataractam ſemper inter *uveam* & tunicam *ſcleroticam* contineri, in quo nunc humore aqueo, inſtar ſyndonis, innatare & fluctuare videtur, nunc firmiter tunicis, præſertim uveæ, adhæreſcere.

Curationis regula de Cataractis. *Art.* 2122. Suffuſio in initio diſcuti poteſt, ut multi fidei integerrimæ authores teſtantur. Suffuſio nigra, nec medicamentis, nec acu curabilis eſt. Sequens eſt optima regula de cataractis, ſcilicet; *ſi quando videatur accreſcere, & diſcutientium medicamentorum vires excedere, ſufficienti temporis ſerie permittatur calleſcere, donec acui depoſitoria idonea naturaliter reddatur*. Operatio. Modus operationis perficiendæ unicus eſt; intrudendo, ſcilicet, acum depoſitoriam per adnatam, & corneam e minoribus oculorum angulis verſus naſum, & cataractam eadem involvendo, tandemque ad oculi baſin deponendo, ut ibidem reſideat, ſeu leni manu figatur. Poſt hæc uſitatum eſt, quietem per plures dies patienti imperare, vel in lecto, vel extra; &

ſty-

ſtypticis aliquibus ſeu medicamentis *agglutinantibus* oculum male affectum obducere.

Art. 2123. *Statim poſt operationem ſimul ac acus oculo evulſa fuerit; inſtillandæ ſunt guttæ aliquot* ſanguinis columbini *a vivo animali, & toti oculo ſuperimponantur linteæ duplicatæ* albumine ovorum cum fruſtulo aluminis conquaſſato & tantillo melle roſaceo bene irrigatæ. Poſt operationem quid faciend.

Art. 2124. *Suffuſio, quæ a morbo aliquo graviori, a pertinaci cephalalgia, vel a contuſione violenta ortum duxerit, eſt omnium longe peſſimæ indolis. Suffuſiones; quæ ſunt virides, vel cineritiæ, item quæ ferri rubiginoſi, margaritarum, vel teſtudinis marinæ colorem referunt; acu curabiles ſunt: e contra ſuffuſiones nigræ, vel flavæ, item eretæ, plumbi, mali citrei colore ſimiles, non attingendæ ſunt. Præter colorem, ratio etiam habenda eſt ſubſtantiæ, & conſiſtentiæ ſuffuſionum, quæ a fricatione oculi palpebris apertis dignoſcendæ ſunt; frictio enim oculi cum digito ſuffuſionem reddit latiorem, & extenſiorem cum vel ſine diſruptione; ſi autem priſtinam figuram ſtatim recuperat ſine diſruptione operationem fauſto eventu ſucceſſuram eſſe ſperare licet, ſin vero ex frictione ſuffuſio in partes, & fruſtra diſiliat, operatio nullatenus molienda eſt; ſed cunctandum eſt, donec ſuffuſio firmior, & maturior evaſerit.* Prognoſis.

Art. 2125. *De operandi modo alibi dictum eſt* (*Art.* 2122.) *ſed in ipſa operatione quædam adnotanda occurrunt; ibidem minus memorata. In cataractis adhuc imperfectis interdum ſimul ac acus infigitur, ſtatim oculus* inundatione humoris lactei impleri *videtur, quem ab ipſius cataractæ veſiculis acu ſauciatis provenire credibile eſt. Quandoque oculus acu introducta* cruore plenus *conſpicitur. Alias intromiſſa acu* cataracta ſtatim duplo grandior *augeri videtur,* tuberoſis oſtrearum teſtis (vel ſpermati ranarum in paludibus) *quodammodo ſimilis. Hæc accidentia ſaltem ad tempus operationi impedimento eſſe ſolent. Cataractæ nonnullæ, utcunque aſpectu benignæ ac pulchræ ante operationem conſpiciuntur; ſunt tamen adeo* tenaces ac rigidæ, *ut acui depoſi-* Nota quædam:

toriæ obtemperare omnino reſpuant, & quoties infra detruduntur, toties iterum aſſurgant. Aliæ etiamſi ſeptenes, vel octennes fuerint, ſunt tamen molles tanquam gelatina, *atque ita vim acus eludunt. Aliæ* Uveæ *tam firmiter adhærent, ut acu ſeparari nequeant, atque hæ ſunt omnium peſſimæ ab ictu, vel contuſione violenta ortum plerumque ducentes. Quod ad accidentia antedicta, nimirum* humoris lacteſcentis cruoris, *&c. in operatione contingentia, attinet, octiduo vel nondinuo plerumque ſponte evaneſcere ſolent, reliquiæ tamen quædam aut fragmenta interdum manere poſſunt. Poſt operationem viſio quandoque ſtatim, ſed frequentius circa nonum diem aliquatenus ſuccedit, aſt non perfecta, & fortis ante duas, vel tres ſeptimanas, vel forſan tot menſes præteritos expectanda eſt:* Baniſter & alii.

Pitcarnii ſententia.

Error Riverii, Plempii, &c. *Art.* 2126. Signum pathognomonicum a *Riverio*, *Plempio*, & aliis traditum ſuffuſioni nullatenus convenit, nempe affirmant ſuffuſionem tum ingruere, cum varia ſimulacra ante oculos volitant, pili, araneæ & ſimilia, quæ apparationes ex omnium opinione, ſi perpetuo offerantur, eſt vera & legitima ſuffuſio: has apparitiones aſcribunt corpuſculis humori aqueo innatantibus, quæ cataractam efformant, verum naturam oculi ignorant: Nam corpuſcula humori aqueo innatantia nullum ſenſum in retina depingunt; imo ea quæ corneæ exteriori adhærent, nullam ſui in retina picturam exprimunt, nec cicatricis corneæ nulla eſt imago, neque ob eam vel eas (plures ſint) ullæ rerum obvolitantium fiunt apparitiones: Ea enim eſt concavitas retinæ, ut ad objectum in ea depingendum, hoc eſt ad congregandos in uno ejus puncto omnes radios, e quovis objecti puncto emiſſos, debeat objectum viſibile removeri a retina ultra diſtantiam corneæ a fundo oculi. Hinc ſequitur, ſi incipienti cataractæ conjungantur etiam ſimulacra muſcarum &c. tum oculi etiam *Gutta ſerena* laborant.

Pla-

Platneri ſententia.

Art. 2127. Incaſſum tentata morbi diſcutione videndum eſt num manu curatio adhiberi poſſit. Hæc potiſſimum locum habet ſi non multum ſuffuſio inveteraverit, nam ubi & lens, & ejus velamentum, vitium contraxerunt curationi non ita idonea eſt. Etiam ſupervacua, imo non ſine periculo eſt curatio per manum, ſi ea adhibetur glaucomati, vel ſuffuſioni, cui mydriaſi & Amauroſis acceſſerunt. Atque ipſius ſuffuſionis quædam maturitas eſt. Expectari igitur oportet, donec ſuffuſio duritiem aliquam non nimiam habere videatur, cujus rei indicium eſſe ſolet, homini lucis & rerum, quæ oculi obſervantur, aliquis ſenſus relictus eſt, is vero, nec has, nec colores ſatis diſcernere poteſt. Si tempus eligere licet, curatio, vere, eſſe debet, vel autumno, nondum ortis, vel jam fractis eſtibus. Etiam ratio ſervanda eſt menſtruorum, & hæmorrhoidum, quarum venæ ſanguinem fundunt; curationem minus exſpectari debet, ſi humor in nares, fauces, vel pulmonem deſtillat, & frequenter tuſſes ſcreatus, atque ſternutamenta, vel in capite dolorem, in corpore febrem, movet. Neceſſe etiam eſt, ut eo die, quo æger curabitur, cœlum apertum ſit, ſerenum, haud recte valere oportet, cum ad hanc rem, & oculorum acies clara, atque acris, & manus ſtrenua ac ſtabilis requiratur. Quando chirurgica operatio inſtituenda.

Art. 2128. Ante curationem alvus aliquoties ducenda, & homo por aliquot dies modico, atque minus valenti cibo alendus eſt. Potioni vero præſtanda eſt aqua vel ptiſana, aut alia ex potionum generibus imbecilliſſima. Quæ omnia plurimum ad vertendam inflammationem facere poſſunt, cujus quandoque metus eſſe poteſt. Eo ipſo die ante curationem iterum alvus lotione immiſſa ſolvi debet, ne deſidendi neceſſitas ægrum ſurgere cogat. Ante eam quid præſtandum.

Art. 2129. Acu res agenda eſt, non tamen nimis acuta, nec nimis tenui. Si enim nimis acuta eſt, læſi poſſunt minores arteriæ atque venæ in uvea, & pro- Quo inſtrumento.

ceſſibus ciliaribus. Si autem nimis retuſa eſt, ea ægrius, & non niſi premendo demittitur. Optima eſſe videtur cujus mucro paululum tenuatus, latior, non vero nimis acutus eſt. Habere debet manubriolum, & in hoc ſignum, ut ſi acus demiſſa fuerit, ſciri poſſit, qua parte ea plana ſit, qua tenuata. Fieri poteſt acus ex ferro, ſatis duro, non vero fragili. Fere tamem melior eſt, quæ ex auro ſit, quod crebrioribus mallei ictibus duratur. Si e ferro eſt, magnam curam adhiberi oportet, ut omnis rubigo exteratur. Ob id in illa, priuſquam oculo admovetur, trajici poteſt per panum laneum denſum, qualis purpureus eſſe ſolet, & hujus fricatione levigari. Etiam antequam demittitur; per labra, ſaliva madida, duci poteſt.

Cautela ad veiandam inflammationem, *Art.* 2130. Opus eſt medicamento ad coercendam inflammationem opportuno. Optimum eſt, quod componitur ex alumine uſto, ſaccharo Saturni, vel æris flore, quem tutiam vulgo appellant. Hæc excipiuntur ovi albo, & adjecta aqua roſarum, ſpatula agitantur, miſcenturque. Ex hoc autem liquore exprimitur panniculus, qui pronitus ante curationem ſuperdatur alteri oculo, injectaque faſcia adſtringitur.

Quomodo locandus ægrotorum Operatio. *Art.* 2131. Locus lucidus eſſe debet ut chirurgus ferramentum in hominis oculo cernere poſſit; Nimia tamen lux, ſi oculo aliquis ejus ſenſus relictus eſt, efficere poteſt, ut pupilla ſe nimium contrahat. Quar homo non lumine adverſo ſedeat, ſed ut lux e later in oculum, qui curabitur, admoveatur. Adverſo ſedili, paulo altiori, inſideat chirurgus. Caput a miniſtr continendum, & immobile præſtandum eſt. Etiamnur duo alii a lateribus objiciuntur, qui hominem labor non ſinunt. Levi enim motu eripi acies in perpetuun poteſt. Linamentis igitur, & pennis ſuper alterum oculum impoſitis; eoque deligato, oculus, qui curationem ex manu poſtulat, digitis ſuper palpebras collocatis, leniter perfricandus eſt, ut minores venæ, qua acu lædi non debent, inflentur, & ſe magis oſtendant Homo vero monendus eſt, ut oculum naſum verſus moveat, & immobilem faciat. Dum chirurgus altera manu palpebras diducit, altera acum admovet. Curari autem ſiniſter oculus dextera manu, dexter ſiniſtra, debet, acuſque ea ratione demitti, ut digitu minimus & al-

& alter, huic proximus, hominis tempori, & angulo oculi huic propiori innitatur.

Art. 2132. Demittenda eſt acus recta, per tunicas, loco fere medio inter corneam, & angulum tempori propiorem, ita ut nulla vena lædatur. Is locus opportunus eſt, qui a cornea ſpatio duarum linearum diſtat. Quamprimum acus in oculum penetravit, ea inclinanda ad ipſam ſuffuſionem eſt, & vertendo altius imprimenda. Ubi ad ſuffuſionem ventum eſt, ita inclinari debet manubrium, ut mucro acus, & ejus pars plana, ſupremæ ſuffuſioni admoveatur. Hæc paulatim deprimi, & infra regionem pupillæ deduci debet. Ubi hanc tranſiit ſuffuſio, ea paulo vehementius acu imprimi debet, ut inferiori parte ſub humore vitreo inſideat. Si hæſit, & homo ea, quæ ante oculum obverſantur, videre poteſt, curatio expleta eſt. Protinus vero oculus obductis palpebris contegendus eſt, ne nova lux eum offendat. Acus educi debet, commiſſis prius palpebris. Omnia curioſius agenda ſunt, ne interiores oculi partes lædantur.

Poſt operationem regimen uſque in ſeptimum.

Art. 2233. Poſt hæc linamenta ex ſupra dicta miſtura expreſſa imponi, & oculus devinciri debet. Primo die, tertia quaque hora, linamenta, cum inaruerunt, iterum madefacienda ſunt, ut inflammatio coerceatur. Si hujus major metus eſt, ſanguinem mitti oportet. Numquam vero ante ſeptimum diem palpebræ diduci debent, cum inſueta lux oculum concitare poſſit, & efficere, ut ſuffuſio redeat. Quiete opus eſt, & abſtinentia. Homo ſupinus cubet, ita, ut caput excitatum ſit. Cibus primis diebus non alias aſſumendus eſt, quam liquidus, ne maxillæ laborant. Ultimis diebus linamenta ex aqua tepida, cui parum ſpiritus ardentis admiſceri poteſt, exprimi poſſunt, & ſuper oculos dari.

Septima die quid faciendum.

Art. 2134. Septima circiter die relevandus eſt homo, reſolvenda faſcia, aperenduſque oculus in loco obſcuro. Ubi videt, neceſſe eſt, ut clauſis feneſtris, ſe in tenebris contineat, quo oculus pedetentim luci adſueſcat; ob quam rem etiam oculus, panniculo quadrato, quod viridem, vel cœruleum colorem habet, commode contegitur, qui vero non faſcia aſtringitur, ſed ita accommodatur, ut præ oculis pendeat.

Farrago ſententiarum.

Prognoſtica ſigna aliquot. *Art.* 2135. Si ſuffuſio ſit profunda, & pupilla anguſta appareat, intra ſex menſes plerumque confirmata evadit. Oculo digito compreſſo ſuffuſio nonnihil diffluens & latior facta, poſtmodum ad priſtinam magnitudinem revertens nondum matura eſt, ſi vero nullam patitur mutationem diſcuti poteſt. *Riverius*. Si oculus ſuffuſione affectus ſoli obverſus nullam poſſit lucem percipere, fruſtra eſt omnino operationis periculum facere; eſt etenim cataracta cum *Amauroſi* conjuncta, quod malum eſt incurabile. *Barbette*.

Opacitas humoris cryſtal. *Art.* 2136. Cataractam revera ut plurimum nihil aliud eſſe quam *opacitatem præternaturalem humoris Chryſtallini* videre licet in Tranſact. Philoſoph. N. 373. Et hanc fuiſſe opinionem plurimorum Chirurgorum Gallicorum, viz. *Maitre Jean*, *Antoine*, *Briſſau*, *Heiſter*, &c. ex horum authorum lectione plane conſtat. Cataractas autem membranoſas rariſſime occurrere fere omnes conſentiunt. (vid. Artic. ſubſeq.)

Acuum uncinatarum pro cataractæ operatione inutilitas. *Art.* 2137. In Operatione manuali cataractæ Veteres uſi ſunt acu rotunda, & valde acuta. Chirurgorum nonnulli, qui præcipuam ſuffuſionis cauſam a peculiari quadam tunica intus in oculo nata repetiverunt, ea præſertim inſtrumentorum genera adhibenda eſſe putarunt, quibus penitus extrahi ex oculo per vulnus acu inflictum membranacea cataracta poſſet. Verum enim vero fruſtraneum penituſque ineptum una cum inſtrumentis affabre cœteroquin conſtructis, hunc ipſorum conatum fuiſſe, non ex opinationis ſolum de membranula falſitate, ſaltem quatenus ordinaria cataractæ cauſa; ſed etiam ex certę experientiæ defectu apertiſſime innoteſcit

Methodus nova Taylor. *Art.* 2138. Novam dudum medendi cataractæ rationem propoſuit D. Taylor Anglus multis ſuſceptis Itineribus celebris. Is enim mediante phlebotomo prius ſcleroticam incidit, viamque facit per quam acum demittit, cujus forma latior eſt, habens mucronem altera parte gibbum, altera planum. Etiam utitur ferramento, quod ſpeculum oculi vocant. Sed hac ratione vix prohiberi poteſt, quo minus per plagam hiantem, ſi oculus illo ferramento premitur, humor aqueus

queus efferantur.; Hoc vero ſi incidit. collabitur & cornea, & uvea, & vix ſine noxa deduci poteſt ſuffuſio. Quam item ob cauſam phlebotomo utatur, & non ſola atque unica acu totam operationem perficiat, tum etiam cur longitudinalem, & non potius tranſverſalem ſive horizontalem faciat inciſionem, rationem ſane non dedit, neque etiam ullam idoneam perſpicere licet.

Glaucoma.

Art. 2139. Glaucoma eſt mutatio humoris cryſtallini in glaucum colorem humore criſtallino per exſiccationem condenſato. *Oribaſius in lib.* viii. *cap.* 47. dicit, Glaucomiam & ſuffuſionem veteres unum eundemque morbum eſſe exiſtimarunt. *Paulus Ægineta* idem aſſerit. Valde curioſæ ſunt diſquiſitiones *Gallorum de diſtinctione inter ſuffuſionem & Glaucoma. vid. Acad. Sci.* Vol. XII. p. 47. *item* Vol. XXII. p. 36. *&c.* Poſteriores tamen *Greci proprie Glaucoma ſaltem pro humoris cryſtallini in glaucum colorem mutatione accipiunt.* Quod ubi fit, viſio impeditur; nam humore iſto pelluciditate ſpoliato ſpecies viſibiles *ad retinam* perfecte transferri nequeunt. Cognoſcitur hoc malum, quod circa pupillam inſignis, & profunda apparet albedo, & omnia tanquam per fumum aut nebulam videntur. A cataracta ergo diſtinguitur, quod *albedo profundior* appareat ex cataracta *in ipſa pupilla & fere juxta corneam. Sennertus.* (vid. Art. præcedentem.) Glaucoma.

Farrago ſententiarum.

Art. 2140. Neceſſe eſt corrupto vitreo humore etiam lentem vitiari *Platnerus*. Glaucoma inter initia per victus rationem, & medicamenta, quæ noxiam materiam digerunt, in inferiora depellunt, diſcutitur. *Si* vero adolevit, nullam curationem recipit.

Glaucoma oritur ab exſiccatione, quæ fit vel ob ætatem; vel ob aliam cauſam: *Jonſtonus*. Hæc quidem frequentior cauſa eſt, unde oculus caligat, concavus fit, atque flaccidus, qui prementi nihil renititur, ſed aliquando hoc idem vitium oritur, quia vitreus humor intumeſcit. corrumpitur, & obſcurus evadit.

Glauco-

Glaucoma rarius ſuffuſione occurrit, & pro inſanabili habetur. *Junkerus*, & *Taylorus* ſub glaucomatis nomine non prorſus ac inuſitata ſignificatione intelligit cryſtallini opacitatem, & incrementum, ita ut proxime oras pupillæ attingat, una cum capſula vitriata, ſed hoc malum potius ob vitiatum ad pupillam ſitum pro quadam ſpecie cataractæ habendum eſt.

Situs Humoris Cryſtallini vitiatus.

Situs humoris Cryſtallini vitiatus.

Art. 2141. Eſt & aliud vitium humoris Cryſtallini, viz. *Situs naturalis mutatio*, ubi, ſcilicet, latiore ſua parte, quæ lentis majoris inſtar compreſſa eſt. Pupillæ foramini non recta opponitur, ſed vel ſurſum declinat, vel deorſum, vel ad latera; & quidem ſi Cryſtallinus humor ſitum mutet in uno oculo, in altero vero naturalem retineat; vel ſi ambo difformiter ſitum mutent, ita ut alter ſurſum, alter deorſum, vel ad latera vergat, res geminatæ apparent; *mutatur enim planum*, ut loquuntur optici; hic affectus, ſicut antecedens, eſt omnino incurabili. *Sennertus*.

Epiphora.

Covvardi ſententia.

Epiphora quid.

Art. 2142. Epiphora eſt præternaturalis oculorum defluxio, quæ *Anglis* ſonat *a Rheum in te Eyes*; humore ſcilicet ſeroſo acri fere continuo depluunt oculi genas excoriante.

Curatio.

Art. 2143. Intentiones curativæ ſunt; 1. humoris peccantis alia derivatio per *venæſectionem*, *cucurbitulas*, *veſicatoria*, &c. 2. acrimoniæ per remedia idonea correctio, quæ plerumque vino *calybeato amaro* ſcilicet peragitur; aliquando vinum ſimplex liberaliter epotum epiphoram ſanat (præcipue non aſſuetis idem bibere) & poſtremo, præmiſſis recte prædictis evacuationibus, & alterantibus, *topica aſtringentia* adhibere licet.

Pitcarnii ſententia.

Art. 2144. Epiphora eſt quaſi ſpecies *catarrhi* in glandulis oculorum. Præmiſſis univerſalibus uſurpandi ſunt *fotus aſtringentes*, *linimenta*, & *collyria*, &c. Cataplaſma ſequens ex *Platero* egregias habet vires, ♃. *Pulp. pomorum acidorum* (vulgo vinoſ. dict.) *in aq. roſ. macerat.* ℥ij. *mucilag. ſem. fœnugr.* ʒj. *album. unius ovi. lapid. hæmatit.* ʒj. *cort. granat.* ʒj. *ol. roſ.* q. ſ. m. f. Cataplaſma tepide applicandum.

Oculorum catarrhus. Ejuſdem curatio.

Heiſteri ſententia.

Art. 2145. Sunt equidem multi qui Epiphoram cum fiſtula lacrymali confundunt, ſed immerito, quia in ita dictis fiſtulis lacrymalibus non purus lacrimalis humor, ſed cum materia purulenta mixtus ex intus in ſacco lacrymali abſcondito ulcere profluit.

Differentia Epiphoræ a fiſtula lacrymali.

Art. 2156. Quicquid ex oculis per puncta lacrymalia ductumque naſalem in ipſas nares curſum impedit, illud ipſum quoque Epiphoram ſive oculum lacrymantem concitat. Quare oculus lacrymans naſcitur 1. quoties tumor aliquis, aut tuberculum, ut encanthis canthum ſive angulum majorem i. e. naſo proximum, ipſaque ſimul puncta lacrymalia infeſtat, 2. quoties poſt palpebrarum exulcerationem, ambuſtionem, noxamque aliam, punta lacrymalia præcluduntur, 3. quoties ductus naſalis obſtruitur, aut omnino concreſcit, ſive glutinatur, Obrui autem & præcludi ductus naſalis conſuevit, quoties materia quadam ſpiſſa, viſcida, ſive glutinoſa impletur, vel quoties juxta nares paulo graviorem inflammationem ſenſit, qua facile glutinari potuit; 4. polypus ſive caruncula, aut caro excreſcens in naſo; ſiquidem is ductum lacrymalem naſalem occludit, vel comprimit, 5. Fiſtula lacrymalis, 6. palpebrarum inverſio ſive ectropium; 7. lacrymalis carunculæ eroſio, aut defectus; & denique 8. ductuum lacrymalium vulneratio eorumque per malam cicatricem obturatio.

Epiphoræ cauſæ.

Art. 2147. Epiphoræ cauſa facili negotio quidem dignoſci nequit, quia aliæ alis promptius detegun-tur,

Eædem ſæpe dif.

ficulter cognoſcuntur.

tur, quædam nempe directo examine, & inſpectu, alia per excluſionem cæterarum. Cæterum ſi a ductus naſalis obſtructione, vel glutinatione vitium venit, puncta lacrymalia quidem aperta ſunt; & lac:ymæ per eam in ſaccum lacrymalem influunt, ubi colliguntur, ductumque eumdem tumefaciunt in modum herniæ, unde tumor hic *herniæ naſalis* nomen accepit, aut *ſacci lacrymalis hydrops* cum *D. Anelio* vocatur. Hinc compreſſo tali tumore humor contentus, non ut debet, in nares, ſed per puncta tantum lacrymalia in oculum exit.

Curatio. ubi puncta lacrymalia obſtructa ſint.

Art. 2148. Si Epiphoræ cauſa a punctorum lacrymalium obſtructione veniat, nulla fere curationis ſpes reliqua eſt, niſi ubi tenuis cuticula, ut aliquando fit eadem puncta obtexerit; quo caſu longe optimum erit cuticulam iſtam tenui quadam acicula providiſſime perforare, deinde in foraminula iſta ſetam ſuillam ſive filum tenue argenteum oleo ovorum inunctum ſæpe demittere, donec ipſorum ora ſatis indurata, novæque glutinationi non amplius obnoxia reperiantur. Quodſi naturaliter apertis exiſtentibus prædictis punctis, ſolus ductus naſalis obſtructus ſit, & glutinoſa materia nondum nimis inveterata aut indurata, tunc reſolventia medicamenta ſubinde per dies ſingulos ægro ſupino in canthum oculi majorem inſtillanda; tum exprimendus quoque diligenter eſt digito lacrymalis, fluor, ne quam forte inibi hærentes diutius humores acrimoniam aliquam contrahant, vias lacrymales erodant, & fiſtulam lacrymalem ſenſim denique excitent.

Curatio. ſi ductus naſalis obſtru.

Art. 2149. Ad reſolventia quidem medicamenta iſta referri præcipue merentur; eſſentia aloes, cum aqua ophthalmica parata, vel eſſentia e felle piſcis muſtellæ eodem fere modo parata, vel infuſum tepidum herbæ hyſſopi, aut veronicæ, vel aquæ minerales VVisbadenſes, nempe, Carolinæ, Enſenſes, Selterenſes, Seidlicenſes, aliæve ſimiles, vel aqua ophthalmica quæcumque, cum admixta ſalis mineralis ex fontibus ejuſmodi confecti portiuncula, Piæter hæc interdum naribus attrahi debet pulvis errhinus lenior ex majorana, liliis convallium, mato vero, ſimilibuſve aliis herbis præparatus; vel & ſpiritus Cornu Cervi, vel ſalis armoniaci.

Nova

Art. 2150. His parum proficientibus nova Anelii cu-

randi

randi ratio juvabit, per ſpecillum aliquod argenteum tenue perepunctum lacrymale ſuperius immiſſum, quod per ſacculum, ductumque naſalem ad nares uſque, manu ſtrenua & ſtabili, mane & veſpere quotidie dimittitur, & paulo poſt ſiphunculo ſive ſyringa tenuiſſima per punctum lacrymale inferius memoratorum liquorum medicatorum portiuncula injicitur, ut hac ratione viæ lacrymales probe expurgentur, ne tali pacto aperta via ad nares uſque rurſus præcludatur. Si hoc diu continuatur, malum ſæpe ſic tollitur; ſin vero his non cedit in veram fiſtulam lacrymalem degenerare ſolet, & ut talis tractanda poſtea eſt. Methodus Anelii.

Art. 2151. Tandem ubi e carunculæ lacrymalis defectu vitium iſtud ſuboritur, omnis curatio eſt fruſtanea, quia hæc reſtitui nequit. Epiphora incurabilis.

Farrago ſententiarum.

Art. 2152. Epiphora antiqua, & quæ ſenibus accidit, difficulter curatur, imo frequenter in *fiſtulam lacrymalem* degenerat. Remedia in principio debent eſſe blande *aſtringentia* & poſtea *ſiccantia*; *lapis calaminaris* eſt ſingularis. Aqua ophthalmica ſequens ex *Hoffmanno* valet fere in omnibus oculorum affectibus uſque ad miraculum ℞. *Vin. rhenan. Aq. plantag. roſar. ana* ℥iij. *tut. præp.* ʒij. *myrrh. elect. pulv.* ʒij. coq. ad tertiæ partis conſumptionem ſub finem in nodul. ſuſpend. pulv. *virid. æris* ℈j. *camphor. gr.* viij. colatura ſine expreſſione ſit pro uſu; utiliſſima quoque eſt *aq. ſaphirina*, item *collyrium certum*. Aq. ophthalmica præcellens.

Art. 2153. Huc pertinet, ſi non idem ſit, Rheuma ſive *fuxus Oculi, vel delacrymatio*, quod eſt ſeroſorum, vel tenuium humorum ab oculo profluvium, ſine inſigni inflammatione; a *Fiſtula lacrymali, vel ab ungula* male curata quandoque oritur, tunc prorſus incurabilis exiſtit; vulgo vocatur *a Vveeping Eye*. Rheuma oculi.

Proptoſis.

Art. 2154. Proptoſis eſt exitus oculi fere ex orbita, ex contuſione, &c. vid. contuſionem Oculi & Vulnera *Art.* 1052. 1073. huc referri poteſt bubulophthalmia, magnus oculus, ſive oculi valde prominentes, vulgo *Gogle Eyes*, a naturali conformatione oriundi. Quomodo ab alio morbo eodem nomine inſignito differt, (vid. *Art.* 2102.) Proptoſis.

Plat-

Platneri ſententia.

Hujuſmodi Proptoſis potentior cauſa.

Art. 2155. Ubi autem inflammatio etiam interiores oculi membranas, & præcipue choroideam occupat, phlegmone nomen eſt. Hoc malum pejus eſt ceteris Ophthalmiis; caput calet, & dolor eſt fere intolerabilis cum febre, nocturna vigilia, & delirio. Hæc ingens inflammatio, maxime ſi a ſubita cauſa orta ſit, ſæpe tanto impetu erumpit ut oculos e ſua ſede propellat id quod quia oculi procidunt, *Proptoſis* Græci appellant.

Ejus curatio.

Art. 2156. Si Plegmone hoc oculus teneatur, & ſymptomata urgeant, maturæ rapienda cum aliqua temeritate ſunt auxilia. Expedit protinus ſanguinem ex jugulari vena, & iterum ex talo, mittere, alvum ducere medicamentis idoneis, ſatis tamen valentibus, lotionibus etiam in alvum immiſſis; cucurbitulas occipitio, atque tergo, conciſa etiam cute admovere, pedes crebrius in calidam demittere, & fricare, palpebras vero iterum, atque iterum, & multum fricare, iiſque vero imponere medicamenta diſcutientia, quæ adverſus inflammationem ſunt, & quæ diverſis hujus temporibus accommodari debent. Si corpus plenum, laxumque eſt, cantharides etiam utiliter adhibentur. Sedulo oculi contra aere omnemque lumen cuſtodiri debent. Sæpe tamen his omnibus averti nequit, quo minus oculus orta ſuppuratione rumpatur.

Atrophia.

Atrophia.

Art. 2157. Atrophia oculi, ſive imminutio, profunditas vel macies oculi, eſt quando omnes oculi partes imminuuntur & contabeſcunt. Nuſquam hunc morbum ut memini, tanquam *particularem* inveni, niſi a tabe univerſali provenientem; *Celſus* vero & alii hunc agnoſcunt: adeo infrequenter, ut opinor, contingit, ut peculiarem medelam vix poſtulet; ad hanc claſſem pertinet *Microphthalmos*, ſive parvus oculus, *The pinſi Eye or the Pig. Eye* a naturali conformatione ortus.

My-

Mydriaſis.

Art. 2157. Mydriaſis ſive *Pupillæ Dilatatio*, eſt cum foramen illud, quo uvea tunica ad ſpecies viſibiles admittendas donata eſt, ita præter naturam verſus iridis circulum ampliatur, ut viſio hac de cauſa lædatur. Objecta viſibilia grandiora apparent, & minus diſtincta: alia eſt *nativa*, alia *adventitia*, prior eſt incurabilis, ſi a ſiccitate oriatur, humectantia indicantur. Interdum eſt *guttæ ſerenæ* prodromus. Mydriaſis.

Mejopis.

Art. 2159. Mejopis, ſive *Pupillæ Anguſtiæ*, eſt malum præcedenti contrarium: nimirum cum pupilla anguſtior eſt quam naturaliter eſſe debet. Hi affectus inſanabiles ſunt. Mejopis.

Plege.

Art. 2160 Oculorum vulnera, ſive a punctura, inciſione, vel contuſione ſunt periculoſiſſima. Omni arte fluxus humorum inhibendus eſt, *viz.* venæ ſectione, hirudinibus, clyſmatibus, veſicantibus, intercipientibus, *&c.* & febris ſuprimenda teſtaceis, emulſionibus, *&c.* Interim remedia externa ſunt ante omnia *Sanguis columbinus e vivo animali in oculum vulneratum inſtillatus, aq. hordei & mel roſar. pro collyrio, oxyrrhodium* i. e. *acetum, in quo fol. roſ. rubr. incocta fuerint cum albedine ovor. conquaſſat.* pro defenſivo. Sequens cataplaſma habet *Turner. Art. Chirurg. pag.* 370. Vol. I. ℞. *Fol. roſ. rubr. ſambuc. ana* Mj. *coq. in q. ſ. lact. vaccin. colatur.* ℔ſſ. *add. mic. panis alb. q. ſ. ut reducatur lenta coctione ad debitam conſiſtentiam ſub finem addendo vitellum unius ovi contantillo croco minutim ſciſſo, f. cataplaſma* ſubtepide applicand. illinendo prius palpebram tumefactam cum *ung. ſambucin.* conſulatur author loco citato. Plege.

Heiſteri ſententia.

Palpebrarum vulnera quomodo curanda.

Art. 2161. Palpebrarum tum ſuperiorum, tum inferiorum vulnera paulo graviora difficulter admodum glutinantur: idque non propter inſignem modo partium ipſarum tenuitatem, ſed vel maxime propter largiores iſtos, quibus oculi continuo humectantur, liquore. Quo igitur felicius tractari eadem poſſint, foveri decocto quodam ex chamomilla, hyſſopo vel Euphraſia confecto tantiſper oculus debet, donec & ſanguis conquieverit, & expurgari diligenter ipſum vulnus tranſverſim acu tenui in medio ſui protinus debet, inſperſo dein pulvere ex ſarcocolla, vel ex ſymphit. ranice, grummi tragacanth. ac gummi Arab. præparato, illito etiam balſamo Copaivæ, de meccha, vel ſimili quodam alio; vel etiam ovorum oleo, ſupra dato diapalmæ emplaſtro deligatiſque oculis, ut pro faciliori glutinatione moveri nequeant. Ubi vero ſecundum longitudinem, & quaſi directum palpebrarum vulnus eſt, futuris frequentioribus glutinare illud ipſum oportet, eodemque prorſus modo tractari, quem antea delineavimus.

Oculorum vulnera quomodo curanda.

Art. 2162. Quodſi oculus ipſe, ſed ita tamen vulneratus eſt, ut tumoris vitrei cryſtallinique nihil adhuc dum effluxerit, potans utique ad vulneris ſanationem remedium eſſe conſuevit, ſi unguentum alabaſtrinum, aut albumen ovi, aut mucilago ſeminum cydonior. & pſylii aq. roſarum parata, bis aut ter quotidie plumulæ, vel penicilli ſubſidio illinitur; ſemperque dein ſpleniolum aliquod minutum, in ſubſequenti collyrio, probe prius agitato, tinctum ad contrahendas vulneris oras, firmiter ſupra deligatur: ℞. Album. ovor. num. ij. Aq. roſar. ℥ij. ſem. ol. roſar. unc. ſem. Camphor. gr. iij. M. probe conquaſſando.

Ubi penitus prolapſi ſunt humores.

Art. 2163. Simul atque vero humores, vitreus nimirum; & cryſtallinus, prolapſi penitus ex ocuo reperiuntur, ſane vix, ac ne vix quidem abeſſe poteſt, quin & oculi figura, & viſio protinus deſtruantur. Itaque principio ſplenia in vino, ſive ſpiritu vini calido tincta, poſtea vero balſamum vulnerarium ſupra deligare convenit, quo ſcilicet glutinari vulnus, atque

ad

ad evitandum viſus deformitatem pro naturali artificialis vitreus, vel argenteus oculus inſinuari queat.

Art. 2164. Sed fieri tamen quandoque ſolet, ut, quoties non niſi tunica albuginea, & ſclerotica levius percuſſæ ſunt, tunica cornea atque uvea integris perſiſtentibus oculus, effuſis licet humoribus priſtinis; cum vitreo tum cryſtallino, denuo tamen a ſuccreſcentibus novis humoribus repleatur, ipſaque proinde viſio reſtituatur. Viſus tamen ſubinde reſtituitur.

Elcos.

Art. 2165. Ulcera in tunica conjunctiva vel cornea, a quacunque cauſa oriatur, a vulnere, inflammatione, a variolis vel combuſtionibus, &c. periculoſa ſunt, & aliquando curatu difficilia, & ſemper metuendum, ne opacam cicatricem poſt ſe relinquant. Elcos

Art. 2166. Quoad curam, materia ad oculum fluens divertenda eſt & evacuanda, ſordes detergendæ, dolor, ſi adſit, mitigandus, & nativa oculi temperies reſtituenda, & conſervanda. Detergentia & exſiccantia ſunt uſurpanda, lenia tamen & temperata, ſine aſperitate & mordacitate. Ad ulcera detergenda (inflammatione, ſi adſit, prius penitus ſublata) vix datur præſtantius remedium quam *aq. ophthalmica ſap. phrin. Bat.* & deinde *collyrium ex ſarcocol.* in cap. de ophthalmia laudatum, & poſtremo *collyr. tum trochiſc. alb. rhaſ. cum camphora, ſacchar. ſaturn. vel lap. calamin. præp.* &c. oleum ovorum valde commendatur. Curatio.

Art. 2167. D. *Baniſter* a priſcis medicinæ ſcriptoribus octo vel decem ſpecies ulcerum in oculo accidentium enumeravit, ut *ulcus rotundum, inuſtum, ſordidum, depaſcens, cancroſum*, &c. Sed diſtinctio nimis ſubtilis videtur. Verum enimvero notatu dignum eſt ulcus illud, *Græci peribroſin* nominant in Angulo oculi cum pruritu vix tolerabili conjunctum ſequenti medicamento ab authore valde comprobato ſanari. ℞. *Mucilag. ſem. cydon. lin. in aq. plantag. & parietar. extract. ana* ℥j. *vitriol. alb. in aq. roſar. ſolut.* ʒß. *vitriolum album eſt antidotus ad pruriginem.* Species variæ.

Covvardi ſententia.

Pognoſi, & curatio ulcerum ocularium. *Art.* 2168. Omnia oculorum ulcera ſunt periculoſa & curatu difficillima. Totus curandi cardo in uſu *detergentium* & *exſiccantium* vertitur: quibus tamen ſæpiſſime addi debent *lenientia* ſive *anodyna*. Non differt horum ulcerum ab aliorum curatione methodus tractandi, niſi quod ob teneritudinem, & inſignem partium uſum cura non vulgari ſuſpicienda ſint. Porro his in caſibus conveniunt *agglutinantia* cum *detergentibus* mixta; inter quæ liquorem ex ovo cocto, & indurato ſacchari cand. q. ſ. repleto in cella vinaria extillantem maxime commendat *Riverius*; quod medicamentum, ſi magis *abſterſivum* deſideres, addito *myrrhæ pulveriſata* pauculo ſaccharo cand. ſupra præſcripto, magis proficuum reddetur.

Paralyſis.

Paralyſis. *Art.* 2169. Paralyſis oculi eſt effectus muſculorum ocularium paralyticus, ex quo motus vel penitus amittitur vel multum impeditur. Eſt malum, uti credo, rariſſime contingens; utcunque nihil habet in ſe peculiare a paralyſi aliarum partium diverſum quoad theoricam vel therapiam.

Strabiſmus.

Strabiſmus. *Art.* 2170. Strabiſmus ſeu ſtraboſita eſt oculorum diſtortio, ſive *obtutus tranſverſus*, vulgo *a Squinting.* Ex inæquali muſculorum ocularium exercitio provenit. Infantes hunc affectum facile contrahunt; interdum ob incuriam nutricum, quæ malo ſitu ad feneſtram cunabulum diſponunt. Adoloſcentes quoque interdum in eum incidunt, vel a vitioſa oculorum praxi, vel a contagione, dum alios hoc morbo affectos intuentur.

curatio. *Art.* 2171. Strabiſmus difficillime curatur; ſi a cunabulis perperam verſus feneſtram locatis ortum duxerit, mutanda eſt horum ſituatio. *Paulus Æginera* ad hoc vitium emendandum larvam machinatus eſt, & faciei

ciei adaptavit, ita ut per duo foramina recta tantum antrorſum liceret proſpicere. Ego ad adoleſcentulum quendam generoſum ſtrabiſmo affectum accerſitus, ſtatim ac intellexi unum tantum oculum affici, conſului, ut *ſanus ſubligaculis probe claudatur* per duas ſeptimanas, quo facto alter oculus omnimodorum motuum liberrimus protinus integre ſanatus eſt, & in futurum cum altero motus ſociales recte ſervavit, & nunc elapſis aliquot annis ſine recidivatione juvenem eleganti orma præditum in bonum virum evaſurum fore ſpero.

Enchanthis.

Art. 2172. Ex curatione unguis vitia naſcuntur, quæ ab aliis quoque cauſis oriri ſolent. Interdum fit in Angulo parum ungue exciſo, vel aliter, tuberculum, quod palpebras parum diduci patitur, ἐγκανθὶς græce nominatur. Excipi Hamulo, & circumcidi debet; hic quoque diligenter temperata manu, ne quid ex ipſo Angulo abſcidantur. Tum exiguum linamentum reſpergendum eſt vel cadmia, atramento ſutorio, &c. *Celſus.* Enchanthis.

Art. 2173. *Encanthis eſt excreſcentia carnoſa in majori oculi angulo carunculæ lacrymali adhærens; ſi mollis & laxa fuerit*, Alumine uſto & ſaccharo cand. *deleri poteſt; ſin vero tumor ſit durior, & grandis filo per medium traſmiſſo detinendus eſt & forcipe abſcindendus, & vulnus tinctura myrrhæ, & melle roſaceo fovendum. Kennedy. In operatione ſuſcipienda cavendum eſt, ne* glandula lacrymalis *unimium lædatur, exinde enim fluxus oculi perpetus continuo in gennam depluens ſupervenire ſolet, quemadmodum in fiſtula lacrymali male curata plerumque accidit.* (Vid. *Art.* 2153.) Curatio.

Heiſteri ſententia.

Art. 2174. Nonnunquam in angulo ſive cantho majori tuberculum aliquod naſcitur, idque vel a caruncula lacrimali, vel etiam e cuticula rubida lunata Encanthis liagreſ.

carunculæ propinqua. Quandoque ita mirifice tumor iſte increſcit, ut non puncta ſolum lacrymalia, ſed maximam quoque pupillæ partem contegat. Quod ubi fit, lacrymæ continuo ſuper genas profluunt, ipſaque viſio cum inſigni deformitate atque oculorum inflammatione graviter impeditur, *Enchamtis* græce nominatur. Cujus bina fere genera ſunt: Namque mitior eſſe enchantis reputatur, quæ ſine duritie, & doloribus eſt; pertinacior autem, atque maligna, quæ cum doloribus livet, atque ad ipſum cancrum quodammodo ſpectat.

Ejus curatio Pharmaceutica.

Art. 2175. Si qua forte mitior enchantis oculum tenet principio egregie ut plurimum ad curationem frequens ejus ſcarificatio, vel inciſio, nec non lenia quævis medicamenta rodentia proficiunt. Optimum vero medicamentum rodens, idemque leniſſimum eſt pulvis ex quatuor ſacchari Canarienſis portionibus atque una vitrioli albi, ſive aluminis uſti parte quinta præparatus. Namque is identidem, & quam providiſſime ſuper tumorem iſtum reſpergitur, paulo poſt oculus aqua egelida diligenter eluitur, donec prorſus extirpatum eſſe vitium reperiatur. Quodſi hoc parum efficiat, lapide infernali ſubinde, ſed quam cautiſſime, tangi poteſt. Ad tutiorem vero curationem fonticulis, ſetaceis, medicamentis denique alvum, & ſanguinem expurgantibus opus eſt.

Chirurgica.

Art. 2176. Si nihil omnia hæc, vel ſimilia medicamenta proficiant, aut quæ exedentia ſunt minus tuta, ut in malignioribus ſunt, videantur, tunc excipi hamulo, aut volſella tuberculum iſtud oportet, vel ubi grandius eſt, filo cum acu tranſmiſſo, atque in anſam ſive annulum conſtricto diligenter ſuſtineri, & providiſſime temperata manu circumcidi. Maxime etenim hic neceſſario cautio eſt, ne quid forte vel ex ipſo oculo, vel etiam e carnuncula lacrymali abſcindatur, qua abſciſſa Epiphora difficilis conſequeretur. Præſtat igitur carnis alienæ portiunculam in oculo relinquere, quam nimium exſcindere. Si quid enim remanſit, illud omne poſtmodum, vel forficis, vel medicamenti rodentis adminiculo, magna cum moderatione poteſt removeri. Dempto hunc in modum tuberculo, ſiccantia;

tia, eademque glutinantia medicamenta: cujuſmodi eſt collyrium e tutia, mirrha, atque aloe confectum, tantiſper adhibenda ſunt, donec glutinatum vulnus deprehenditur.

Art. 2177. In enchantide pertinaciori, atque ad carcinoma ſeu cancrum jam vergente, ſatius utique eſt, colyriis, vel unguentis ſiccantibus, refrigerantibus, atque lenientibus uti, quam operatione vel medicamentis adurentibus. Enchantis non euranda niſi prophylactice.

Fiſtula Lacrymalis

Covvardi ſententia.

Art. 2178. Anchylops, Ægilops, & Fiſtula lacrymalis apud authores promiſcue uſurpantur; ægilops vero eſt tumor (vel potius ulcuſculum) carunculæ majoris ad internum oculi canthum; anchylops nominatur, cum adhuc nondum ſit ulceroſus; fiſtula lacrymalis proprie appellatur quando ulcus ſinuoſum ibidem efformatur; compreſſionem digiti liquor e cantho ovi vitello ſimilis, & fœtorem emittens extillat; humor corroſivus viam facit, aut invenit, unde meatus colatorii nimis patentes facti, perpetuo ſtillicidio vexantur; imo frequenter os *ethmoideum* penetrat, erodit. & ad *cariem* miſerabilem deducit; in quo ſtatu non niſi *cauterio* actuali curabilis eſt, hujuſmodi fiſtula frequenter cancroſa evadit, & tunc *Riverius* monet remediis non eſſe attingendam. Morbi nomina & deſcriptio. Progreſſus. & exitus.

Art. 2179. Cura eſt totaliter chirurgica, niſi quod intus dari poſſunt pauca *evacuantia* & remedia quædam humorum acrimoniam *deſtruentia*, præcipue *mercurialia*, & decoctum *e lignis*. In initio ſi anchylops adhuc ſit, *repellantia* maxime proficua ſunt, ut ſuppuratio præveniatur, huic uſui inſerviunt *refrigerantia*, *aſtringentia*, & *vitriolica*. Si vero nec refrigerantibus repelli nec reſolventibus diſcuti poterit, quin ad ſuppurationem vergat, aperiendus eſt abſceſſus, & *detergentibus*, *conſolidantibus*, ac *cicatrizantibus* ſecundum artem tractandus. Alii ſunt, qui curam ægilopis moliuntur *inſtrumento chirurgico*, per os naſi tramitem perforando, quo liquor perpetuo extillans per naſum evacuatur. *Sed graviter errant, qui exiſtimant perforationem hoc commodum præſtare, ut materia per os effluat; foramen enim oſſis a carne ex ipſo pullulante brevi obſtruetur. Os non eſt perforandum niſi præſente maxima ipſius corruptione,* Curatio.

quæ perveniat uſque ad cavitatem internam ipſius naſi; ſolaſiquidem ejus ſuperficie corrupta ſat fuerit partem læſam ſcalpo abradare, euphorbium inſpergere &c. præmitti debet ſætaceum, *quod tanti eſt momenti, ut inveteratam fiſtulam lachrymalem fine hoc præſidio vix curari poſſe in aliquibus obſervaverim.* Hercules Saxon. & Hildanus.

Anelii ſententia.

Specili Aneliani uſus. *Art.* 2180. Ægroto in ſedili adverſa luce, quam aptiſſime conſtituto, diductaque per manum alterutram, quantum ſatis eſt ſuperiori palpebra, per ejus lacrymale punctum ſuperius, quam mitiſſime fieri poteſt ſpecillum ſatis tenue, e filo argenteo inſtar acus quodam, modo inflexum in ſaccum lacrymale altera demittatur. Hoc ipſum quidem eo promptius, atque commodius ſolet fieri, quo magis perſpectam partium iſtarum figuram ac poſituram ex anatomicorum doctionis Chirurgus habuerit. Tum eadem providentia verſus naſum ſpecillum inſertum dirigitur: poſtea manubrium paulo elevatur, eoque alterum ejus extremum, quod in ſacco lacrymali hæret, hinc inde motinando blande deorſum, ac verſus naſum, certa quadam dexteritate compellitur, præcluſuſque ductus naſalis ſic quam ſolertiſſime rurſus deoperitur. Longe autem deoperiri ductus ille conſuevit, ſicubi non niſi per materiam, aut humorem aliquem glutinoſum obturatus, quam ſi plane coalitus, ceu fieri in fiſtulis inveteratis ſolet, idem advertitur. Namque hic major ut plurimum in premendo adhibenda violentia eſt, ita ut acutum, ſed tamen non adeo gravem, aut intolerabilem dolorem ægrotantes ſentiant, ſanguiniſque etiam tunc aliquid e naribus exeat. Ne qua forte autem ductus iſte lacrymalis recens apertus denuo præcludatur, neceſſarium utique viſum eſt Auctori non ſolum aliquoties quotidie, nempe circa matutinum ſemper, & veſpertinum tempus, atque pro re nata, ſæpius etiam per idoneum ſyphunculum aptum injicere liquorem; ſed ſimul quoque dictum illud curationis negotium repetere, donec nihil amplius puris per puncta lacrimalia revertatur, unde ulcus mundatum, ac priſtinæ

ſtinæ integritati ductus iſte naſalis reſtitutus eſſe deprehenditur.

Art. 2181. Hoc ergo injectionis artificium parva fit ſyringa ſive ſyphunculo ab ipſo Anelio excorgitato, vel quovis alio ſimili. Hujus enim pars anterior, ſive tubujus tenuis ſetam ſuillam circiter craſſitudine adæquans in inferioris palpebræ, ut minus mobilis, punctum lacrymalem curioſe inſeritur, contentumque in ipſa purgans atque ſanans collyrium in saccum lacrymalem diligenter injicitur, quod ejuſmodi eſt. ♃. Eſſent. Aloes cum aqua ophthalmica parata, vel eſſent.e muſtellæ piſcis relle eodem fere modo parata, vel infuſum tepidum Veronicæ, hyſſopi, aut Aq. minerales abſterſivæ &c. atque id ipſum repetitis vicibus inſtituitur, quo ſcilicet accuratius, & ſordes eluatur, & ductus lacrymalis novus apertus ſervetur. Syringa Anelianæ uſus.

Art. 2182. Geminum hoc curationis negotium tantiſper in dies ſingulos continuandum eſt, donec 1. ſine ſpecillo argenteo immiſſo, & quaſi ſponte ſua liquor prædicta ratione injectus ad nares penetret; 2. pituitæ vero purulentæ nihil quicquam amplins nec ſponte ſua, nec poſt compreſſum digitis ſacculum, e cantho oculi majori prodeat. Tum enim feliciter confecta eſſe operatio conjicitur, quamquam in aliis citius, in aliis tardius abſolvi curationis negotium conſuevit. Nunc enim poſt quartum, octavum, decimum quartum, aut vigeſimum diem fiſtulæ non adeo mali moris ſaneſcunt; nunc magis amplum temporis ſpatium ad ſanationem impendendum eſt. Interim nulla fere tam pertinax lacrymalis fiſtula dreprehenditur quæ extipari hac ratione non poſſit dummodo caries & callus abſit. Quid faciendum poſtea.

Art. 2183. Quoties fiſtula lacrymalis perfecta adeſt, ubi ſcilicet cutis externa ſimul eroſa eſt, longe utique facilius aperiri ductus naſalis præcluſus poterit. Neque enim hic per punctum lacrymale, ſed longe commodius per ipſam fiſtulam externam per ductum naſalem recta deorſum tranſadigi in nares ſpecillum illud parvum argenteum poteſt, & quidem craſſiori extremo inſignitum. Imo aliquando ad ductum naſalem obſtructum referandum in hujuſmodi mallo ſpecillum adhuc ubique craſſius confert. Cætera pro mundando ulcere eadem facienda ſunt, quæ hactenus propoſuimus; præterquam Fiſtula patens quomodo curanda.

quod loco turundæ e lineamentis, turunda plumbea aut cerea adhiberi aptius poſſit, ductuſque naſalis lapide infernali conuli inverſi figuram habente; alternis diebus cautiſſime tangendus ſit, donec ſatis obdurata glutinationique non amplius opportuna ductus iſtius naſalis latera inveniantur, ubi poſtea apertura ulceris extrema glutinatur, injectionibus pro canali naſali aperto ſervando aliquandiu adhuc continuatis.

Nota bene. *Art.* 2184. Quando demum in his caſibus os unguis vitiatum eſt, tunc ulceris foramen ampliari, caries auferi, vel os perforari debet.

Sicubi fiſtula lacrimalis ſine ductus naſalis obſtructione incidit, utique non tam ſpecillo argenteo, quam potius frequentiſſima materia per injectum idoneum liquorem expurgatione opus eſt. Similiter ubi nimis relaxatus ſaccus advertitur, confortantia in primis medicamenta, nec non inſtrumenta comprimentia admoveri debent.

Viſus Hebetudo.

Covvardi ſententia.

Hebetudo viſus. *Art.* 2185. Hebetudo viſus eſt caliginoſus videndi modus, cum objecta viſibilia nebula velut tenui obvoluta apparent; prius eſt hic ſtatus ingruentis mali pejoris, niſi præveniatur, prodromus; & *cataractam* aliquando ob incuriam patientis, aut inſcitiam medici inductam præcurrit. A ſtatu ſanguinis viſcido, & pituitoſo oriri poteſt, vel a ſpiritum animalium penuria, vel ab humoris in oculo defectu, vel ex mala partium conformatione.

Unde.

Curatio. *Art.* 2186. Ad hanc oculorum hebetudinem diſcutiendam indicantur remedia, quæ ſanguinis lentorem tollunt, & quæ ſpirituum animalium penuriæ occurrunt. Quandoque convenit *venæſectio*, & deinde *catharticum cum calomel.* exhibere. *Millepedes* inter ſpecifica recenſentur; *ſalia volatilia* & *deobſtruentia* in ſanguinis lentore mira præſtant; ſalivationem per *maſticatoria*, potius quam *tabaci* fumo, excitatam prodeſſe autumo, *cerevifia oxydorica pharmac. Bat.* propinari, poteſt; *col-*

lyria

lyria vitriolata & *aſtringentia* ſunt vitanda; convenit *æqua opthalmica ſapphirina Bat.* In genere duæ regulæ ad viſum utiliſſimæ, licet non uſquequaque ſufficientes ſtatuantur. 1. Ut mane quolibet, nullo habito ad tempeſtatem reſpectu, *frigida* caput, tempora, & pone aures alluamus. 2. Ut a *calidis* & *piperatis eduliis*, nec non *potulentis ſpirituoſis*, quantum fieri poſſit, abſtineamus, Duæ regulæ ad viſum prolongandum.

Art. 2187. *Euphraſia quoquo modo ſumpta, ſeu in pulverem redacta, & cum vino albo pota, ſeu per ſe ſola maſticata & deglutita, ſeu in vino vel cereviſia infuſa, ſeu in aqua ad modum theæ, ſeu ſuccus ejus expreſſus*, videndi facultatem mirifice roborat & adauget, debilem aut amiſſam reparat & reſtituit. Arnoldus de villa nova & alii. Euphrabæ vires.

Gutta Serena.

Covvardi ſententia.

Art. 2188. Gutta ſerena ſeu Amauroſis eſt viſus abolitio ſine ullo ſenſibili vitio in oculis apparente, ab obſtructione *nervi optiti* orta, influxum ſpirituum animalium prohibente. Quæ a cauſa quacunque ſubitanea exoritur facilius curatur, quam cui deplorabile illud infortunnium obrepit. In vera amauroſi pupilla nigrior, & amplior ſolito apparet, ſed non ſemper, & gravitas ſupercilia præmit. Definitio.

Art. 2189. Quoad therapiam poſt univerſalia (ubi indicantur) medicamentis *volatilibus*, *antiſcorbuticis*, *chalybeatis mercurialibus*, *cephalicis*, & *nervinis* cura tentanda eſt; vix aliquid ſperandum eſt a *topicis*, ſi aliquibus utamur, debent eſſe *diſcutientia*. Curatio.

Pitcarnii ſententia.

Art. 2190. Si nulli ophthalmiæ ſignis apparentibus, muſcæ aut araneæ, & ſimilia oculis abverſari videnur, ſignum eſt *pathognomonicum* guttæ ſerenæ naſcentis. Signum pathognomonicum.

Art. 2191. Curatio hujus affectus medicamentis *mercurialibus* teutanda eſt, imo *ſalivatione* & *decocto guajaci*.

Art.

Curatio. *Art.* 2192. *Tutiora ſunt* purgantia (*inquit* Ettmulerus) *quam* vomitoria; *conveniunt* ſudorifera, *maxime* ſaſſafras *&* euphraſia, junip. roſmarin. millepedes, maſticatoria, *&c.*

Platneri ſententia.

Curatio Amauroſis ab hæmorrhagia vel concubitu. *Art.* 2193. Si Amauroſis poſt magnam ſanguinis profuſionem orta fuit, vel poſt concubitam, qui frequentior, vel numero, vel natura, ratione ætatis, & corporis, fuit, optima præſidia ſunt, quæ a victus ratione petuntur. Dari debent a jura carnium, in potu aqua, eaque, niſi aliud quid hoc impediat, paulo frigidior cum modico cibo; etiam prodeſt gelatina, & potio, quæ nucleis cacai putatur. Dari poteſt nitrum, quod in primis utile eſt, ubi arteriæ celeriores ſunt. Proficiunt, etiam lotiones ex lactis ſero, & nitro, ſi frigidiuſculæ in alvum immittuntur. Aliena ſint medicamenta adſtringentia, ſi ore ſumuntur. Nam ad ſiſtendum ſanguinis profluvium parum valent, & non raro, ſi imbecillis dantur, viſceribus labem afferunt. Quandoque etiam averti poteſt ſanguis alia parte ex vulnere erumpens, ſi, alia inciſa vena. emittitur. Circumcidenda eſt omnis negotioſa actio, omniſque cura. Æger conquieſcere debet in conclavi obſcuro, & quod clauſis feneſtris ab omni ſtrepitu remotum eſt. Cæterum magis tutum eſt, ſi adverſa parte cucurbitula admovetur, & illuc ſanguinis curſus revocatur. Poſt venerem, & poſt ſanguinis profluvium, ſi verendum non eſt, ne ſanguis iterum erumpat, dari poteſt etiam vinum meracius. Extrinſecus caput, & hujus ſururæ, omne etiam corpus, linteis aſperioribus aſſidue, & frequenter perfricari debent. Proficiunt etiam Thermæ vel naturales, vel arte compoſitæ, ſi ex alto in caput deſtillant.

Interdum iis, qui ex hac imbecillitate caligare ſolent, nulla pituita ex naribus fertur. His prodicit, ſi ſubinde vapor aquæ calidæ, ex qua etiam herba majorana commode coquitur, naribus ſubjicitur. Tenacior pituita ſternutamentis addidi debet.

Si a res trodulſis *Art.* 2194. At enim ſi id ex malis ulceribus, ſi herpes, porrigo, ſcabies, aliaque ulcerum genera, extrin-

ſecus

ſecus admotis reprimentibus prohibita fuere, proficere poſſunt curationes, quibus humida purgantur, & ſudor etiam evocatur. Alii qui ex morbo venereo lumen amiſerant, illud receperunt concitato per mercurium ſalivæ profluvio. Hoc fieri poteſt, ſi oſſa in poſteriori orbitæ parte, vel horum membrana, ex vitio intus orto, intumuerunt, quod vitium illa curatione diſſipatur. cutaneis affectionibus.

Art. 2195. Hippocrates dixit, ex vulneribus, quæ ſuperciliis inferuntur, lumen amitti. Et Valſalva aliquando mederi potuit oculo, qui a roſtro galli indici, eo loco percuſſus, & protinus occœcatus fuerat. Perſicuit ſupercilium ea parte, ubi ex orbitas nervus, qui ramus apris ophthalmici eſt, educitur. Ex ſuperciliorum læſione.

Myopia.

Art. 2196. Myopia, ſive luſcitio, eſt propinqua viſio, quam *nos Angli* vocamus *Purblindneſſ*, a naturarali conformatione oritur; qui autem oculos ita formatos habent, nunquam cœcutiunt, neque conſpicillorum in extrema ſenectute indigent. Myopia.

Preshytia.

Art. 2197. Preshytia eſt affectus myopiæ contrarius; e longinquo melior eſt viſio, quam propinqua; ſenibus præcipue accidit, & eſt malum prorſus incurabile: conſpicilli vero egregio ſunt adjumento. Presbytia.

Nyctalopia.

Art. 2198. Nyctalopia eſt malum duplex, cujus ſpecies duæ ſunt ſibi invicem contrariæ. In prima ſpecie viſio noctu, vel in locis obſcuris eſt præſtantior, in clara luce valde diminuta & fere nulla. In altera ſpecie niſi clara & ſplendida luce nihil omnino cernitur, Hæc ſunt vitia a mala conſtructione oculi orta, ideoque incurabilia. Nyctalopia.

DE NARIUM MORBIS.

Sydenhami ſententia.

Hæmorrhagia narium & hæmoptoe interdum à febre pendens.

Art. 2199. Nonnullæ febres intercurrentibus annumerari debent, quæ vulgo pro ſymptomaticis tantum habentur; hujuſmodi ſunt hæmorrhagia narium & hæmoptoe. Primo ut plurimum appulſu febris præ ſe fert indicia, quæ derepente ſibi per nares, qua data porta, faciente viam, dolor & calor ſinciput adhuc torquent; ſanguis per vices profluit, dein aliquandiu ſiſtitur, & mox denuo iterum atque iterum erumpit; donec tandem remediorum uſu vel ſponte omnino ceſſat, ita tamen ut ægro ſingulis annis a recidiva metuendum ſit.

Curatio.

Art. 2200. Sanguinis fervorem nimium atque ebullitionem ut compeſcamus, convenit *venæſectio* (ſanguis eductus eſt pleuriticorum ſimilis) item *victus tenuis ac incraſſans* imperandus eſt; quotidie injiciendum eſt *enema refrigerans*, & doſis *diacodii* hora ſomni exhibenda eſt. Quoad externas applicationes, lintea quadruplicata immerſa *aquæ frigidæ*, in qua *ſal prunellæ* diſſolvatur, & poſtea leviter expreſſa admoveantur nuchæ, ac utrinque cervici ſæpius in die. Item poſt univerſas evacuationes peractas liquor ſequens applicetur; ℞. *Vitriol. hungar. alum.* ana ℥ j. *phlegmat. vitriol.* ℔ ſ. coque tamdiu, donec omnia fuerint diſſoluta, liquorem frigefactum filtra, & add. *ol. vitriol.* partem duodecimam; turunda ex linteo raſo liquore hoc probe humectata nari, ex qua ſanguis ſtillat, indatur per dies duos iſthic relinquenda.

Cortex peruv.

Art. 2201. *Quando hæmorragia narium a* febre *pendat*, cortice peruvian. *profligari poteſt, æque ac hæmoptoe, de qua alibi* (1154.)

Nota bene.

Art. 2202. *Opinione vulgari hæmorrhagias ordinario ex arteriolarum evaneſcentium ruptura accidere ſtatutum eſt. Sed in errore magnopere verſantur: in omni etenim* critica ſaltem hæmorhagia *ſive narium, ſive partium circa fauces & guttur, ſive pulmonum, ſive hæmorrhoidum, ſive uteri, ſanguinis fluxus* mediantibus glandulis *omnino fit*, per du-

ductus ſcilicet excretiorios *ſanguis exili*, *quod probe notandum eſt*.

Ettmulleri ſententia.

Art. 2203. Quidam hypochondriaci, ſcorbutici & cachectici variis, & ſtupendis hæmorrhagiis obnoxii ſunt, ita ut ſanguis non unciatim, ſed libratim effluat. Quinam hæmorrhagiis obnoxii ſunt.

Art. 2204. In nimia efferveſcentia & ſanguinis fervore conveniunt *blanda acida*, item ſuccus *menth. urtic.* &c. *martialia* pluribus ſcopis in curandis hæmorrhagiis ſatisfaciunt: *martialia* etenim per ſe ſemper aſtringunt, per accidens aperiunt, ut obſervare licet in menſibus nimis fluentibus & obſtructis. Ipſe novi exempla infantum & adultorum etiam frequenter hæmorrhagiis narium obnoxiorum ſolo eſu *paſſularum* curatorum. In hæmorrgagia *habituali* ſequens electuar. eſt proficuum: ♃. *Pulp. paſſular.* ℔j. *pulv. rhabarb.* ʒij *tart. vitriolat.* ʒj. *ſyr. cydon.* q. ſ. m. (Materia medica in hæmorrhagia late patet, ſequentia ſimplicia ſunt inſigniora) *folia plantaginis*, *urtic. millefol. hæder. terreſt. polygon. ſlor. roſ. rub. balauſt. cort. granat. rad ſymphyt. maj. biſtort. tormentil. muſcus terreſt. gallæ*, *ſem. hyoſcam. papaverina*, (*catechu*) *uſnea cran. human. gum. arab. ſang. dracon. lapid. hæmatit. tinct. mart. ſacchar. ſaturn. ſtercus aſininum* aut *ſuillum* & *caninum*. Externe *bufo ſicc. ſtercus porcinum recens excretum. bol. arm. pilul. leporin. crepitus lupi*, *alumen.* &c. Hæmorrhagia habitualis.

Farrago ſententiarum.

Art. 2205. Phlebotomia ad revellendum ampliori foramine celebrari debet, & ut magis confertim ſanguis effluat, inter detrahendum eundem multum prodeſt, vulnus ſæpius digito occludere, dein aliquantulum ſanguinis emittere. Aliquid notandum in V. S.

Art. 2206. Deligatio artuum hemorrhagiæ ſiſtendæ conducit; notandum eſt tamen artus omnes ſimul non diu ligandos eſſe, quoniam ſanguis in extremis diu detentus, & a corde nimis exulans lipothymias terri- Deligatio artuum.

terribiles inducit, *Album græcum* in omnibus hæmorrhagiis eſt medicamentum ſingulare; *ſpiritus vitriol.* vel *eiuſdem ol. in aq. ſimpl. inſtillat.* in hæmorragiis periculoſis eſt extremum remedium & raro fallax.

Remedia varia. *Art.* 2207. Reliqua melioris notæ ſunt *calcanthum rubefactum*, *colophonium pulveriſatum*, *ſtypticum regis*, *ol. terebinth. decoct. catechu*, *decoct. incraſſans*, *decoct. ſtyptic. elect.* Boyleanum, *pulvis Galoni*, *elect. ſtyptic. tinctura roſar. epithem. de ſacchar. ſaturni* in caſo deploratiſſimo moribundi poſt omnia tentata feliciter expertus ſum.

Olfactus amiſſus.

Ettmulleri ſententia.

Olfactus amiſſus raro curatur. *Art.* 2208. Olfactus amiſſus rariſſime recuperetur, præcipne in ſenibus. Præ reliquis multum confert *majorana* quoquo modo uſurpata item *roſmarinus*, ſuffitus ex *ſuccino. gum. animæ*, &c. quæ valent in *catarrho* hic locum habent. (1088.)

Riverii ſententia.

Ejus prognoſis. *Art.* 2209. Olfactus læſio recens, & a ſimplici coryza gentia facile curatur: inveterata vero & a confirmata intemperie proveniens difficile, quæ ex mala narium conformatione procedit incurabilis eſt.

Curatio. *Art.* 2210. Curatio pro diverſitate cauſarum diverſo modo inſtituenda eſt. Si a frigida intemperie oriatur cum materia pituitoſa, ea remedia illi adbibenda ſunt, quæ ad frigidum catarrhum faciunt. Ad obſtructionem vero ab eadem pituita ductibus narium, aut proceſſibus mammillaribus impacta auferendam, remedia partes illas expurgantia uſurpanda ſunt: errhina, nimirum, ſternutatoria. & apophlegmatiſmi. Si denique a ſarcomate, aut polypo nares obſtruantur ex ſubſequentibus eorum curatio erit deſumenda,

Tozzi ſententia.

Art. 2211. Convenit olfactus cum guſtatu, ſiquidem Coryza laborantes guſtu deficiuntur, ſicut olfactu, quia rheuma æque conſentientes nervos afficit. Differunt vero, quia guſtus eget humido, quo ſapida diluantur, & facilius poros linguæ ſubeant; olfactus autem tenuibus, levibuſque halitibus afficitur, ſiquidem promptius ad proceſſus mamillares penetrant; quamobrem odora igni expoſita, contrectata, vel contuſa abundantius olent, tenuibus partibus a craſſioribus extricatis, & ſapida, lingua ſuo rore deſtituta; vix deguſtantur. Comparatio inter guſtum & olfactum.

Art. 2212. Obſervat autem Jonſtonus in hoc vitio errhinis nimium non eſſe agendum; ſed potius ſternutatoriis juvare, & quando pituita indurata pro cauſa eſt, radicem gentianæ naribus convenienter inſertam opitulari, item caſtoreum aceto immerſum & odoratum. Proſunt etiam ol. nigellæ & Errhinum Zacuti Luſitani. Remedia varia.

Ozœna.

Ettmulleri ſententia.

Art. 2213. Ozœna eſt ulcus ſordidum in natibus latens, frequenter eſt venereum, interdum cancroſum evadit. Ozœna.

Art. 2214. Ad curationem conveniunt folia & unguentum *e nicotiana*; ſi cruſta adfuerit, cum *olèo amygd. dulc.* removetda eſt; interdum uſurpantur fumi ex *cinnabar.* & *mercur. dulc.* in injectionibus, imo nonnunquam *mercurius ſublimat.* Galli utuntur *mercur. præcip. cum unguent. roſ.* ſubact. & cum turundis applicato. Curatio.

Barbettæ ſecundæ.

Art. 2216. Narium ulcera plerumque odorem fœdum ſpirant, qua de cauſa Ozænæ appellantur. Originem trahunt ex humore acri, bilioſo, ſalſo, vel maligno qui aliquando oſſa, præſertim cartilaginem corrodit, Ozænæ deſcriptio.

rodit, & naſum fœda depreſſione deformat. Difficillime curantur, & ſubinde nos jubent totius corporis rationem habere. Ad minimum caput purgatione, corroboratione, & mediocri exſiccatione indiget.

Curatio. *Art.* 2216. Externa medicamenta abſtergentia ſint, & loci humiditatem, aliquando exſiccantia. Succus Selatææ melli roſaceo mixtus valde laudatur. ℞. *Pom. granac. diſſect. num.* j. *Litharg. aurei* ℥ij. *Minii* ℨj. *Alum. uſt.* ℈j. *Mercur. dulc.* ℨ. *ſem. ſacch. alb. unc.* j. *Vin. alb. Callic. unc.* ij. *ebull. par.* & *Colatura ſervetur uſui.* ℞. *Plumb. iuſt. Ceruſſæ lotæ Tutiæ præp. Lithargyr. ana* ℨij. *Cort. Thuri* ℈ij. *Mirrh. Ariſtoloch. rotund. Mercur. dulc. ana* ℈j. *ſem. Unguent. Fœlic. VVurtz.* ℨ. *Unguent. alb. camphor. q. ſ. m. f. linimentum.*

Suffitus pulveris ſequentis prunæ impoſiti præſtantiſſimus eſt, modo caute, & nonniſi ſemel, aut ad ſummum bis de die, uſurpetur, ne ſalivatio excitetur, quæ tamen ulcus ipſum curabit. Nucis avellanæ quantitas pro doſi ſufficit. ℞. *Bezoar Sandarach. Maſtic. Thur. Storacis ana* ℥j. *Cinnab. factit. unc. ſem. m. f. pulv. pro ſuffimento.*

Junkeri ſententia.

Ozæna duplex. *Art.* 2217. Ozœna dividitur in ſimplicem & putridam. Simplex a corruptis ſeroſis humoribus oritur, & levem tantum exulcerationem offert exiguo dolore ſtipatam, & poſt impetum emunctionis cruſtulam nigram exhibet. Hæc quidem vi denominationis Ozœna non eſſet vocanda, verba autem uſu recepta valent, ut nummi. Ad hanc pertinet cauſam coryza acris habitualis a pulveris ſternutatorii acrioris abuſu. Putrida ozœna ut plurimum a lue venerea dependet, nonnumquam a ſcorbuto, vel ab Elephantiaſi; & inſignes dolores cum materiæ graveolentis excretione affert. Concurrit hic facile caries, vel ſi omnino illa nondum adſit, profunda tamen fieri ſolet ulceratio, ut ad oſſa maxillaria aut ſinus cranii ſeſe extendat

Prognoſis. *Art.* 2218. Difficilis ad ulceratam hanc regionem acceſſus, difficilem reddit exſiccationem, & mundificationem, quare contumax malum eſt, & ſi a lue ve-

nerea, ſcorbuto, vel elephantiaſi dependat, prius non poteſt curari, quam morbi hi primarii ſublati fuerint.

Art. 2219. Salivatio mercurialis in ulcere narium, licet cauſa venerea ſubſit, non facile eſt admittenda, Partes enim in hac regione per eamdem magis relaxantur, & ulcus per majorem affluxum, ſtaſin, & corruptionem exacerbatur. Rondeletius ad exſiccationem hujus ulceris admodum laudat ſuffumigium ob profundam penetrationem ex auripigmento, & antimonio additis odoratis e. gr. benzoe, myrrha &c. e quibus fuligo excitatur, & ulcera ſiccantur. Salivatio haud ſatis tuta.

Art. 2220. Drakius in anatomia ſua obſervavit, quod ozœnæ ſpecies detur quæ unice ſedem ſuam in ſinu quodam maxillari habeat quæque dignoſcatur copioſiore proventu materiæ, ſi æger in latus ſanum recumbat. Ad hanc ozœnam curandam ſecundum dentem maxillarem evellere, & deinde alveolum, niſi jam arroſione perforatus ſit, ad ſinum uſque maxillarem pertundere commendat, ut poſtea ulcus per hanc aperturam ſanari poſſit. Nova ozœnæ ſpecies a Drakio Anglo deſcripta & curata.

Art. 2221. De cannula nari immitenda, ad ulcus ferro candente cannulæ immiſſo exſiccando, videantur Petri Dionis operationes chirurgicæ.

Polypus narium

Ettmulleri ſententia.

Art. 2221. Polypus narium eſt ſarcoma ſeu excreſcentia carnoſa in naribus ex earum ſummitate pronaſcens, & naſum nunc replens, nunc in fauces uſque deſcendes, a *polypo piſce* nomen accepit, nunc mollis eſt, & lubrica, nunc una, nunc pluribus radiculis ſe affigit. Excreſcentia hæc nunc alba, nunc rubra, nunc livida apparet, ſi liveſcit, & dolet, fere cancroſam naturam ſapit, & non attingendus eſt polypus cancroſus. Polypus narium eſt malum curatu admodum difficile. Rhaſis *polypum* hæmorrhoides narium *appellat ob ſimilitudinem. De ejuſdem extirpatione videantur ſcriptores chirurgici. Si in ulcus cancroſum degeneraverit, admittit curationem fictam, & fucatam, in hunc finem unguentum ſequens eſt valde proficuum,* ♃. Unnguent. de plumbo. ſucc. ſolan. ana Polypus narium Raro curatur.

℥j. aq. roſ. ℥ſs. *diutiſſime agitentur in mortario plumbeo & f. ung.*

Art. 2223. *Riverius diſtinguit inter* ſarcoma & polypum, *& quidem jure merito; Sarcoma (inquit) eſt excreſcentia carnea in partibus genita*, hyperſarcoſi *ſimillima in imis narium paribus ſuccreſcens, Polypus vero in ſummis ac ſuperioribus juxta naſi radicem. Cura tentanda eſt prima aſtringentibus lenioribus, & deinde medicamentis potentioribus, inter quæ eminet* mercurius præcipitat. rub. cum melle roſaceo permiſtus; *remedia adhuc* magis cauſtica *cum cautela uſurpanda ſunt, idque* decreſcente luna, *cum tumor imminuitur.*

Platneri ſententia.

Progno-ſis. *Art.* 2224. Polypus, qui, tenuibus radiculis inhærens, mollis, & ſine dolore eſt, cui nullum aliud vitium ſubeſt in homine cæteroquin ſano tollitur. Qui vero ſcaber eſt, & durus, & dolet, is fere cancroſus eſſe ſolet, & attingi non debet. Si ex polipo, vel medicamentis, vel ſcalpello. curato, radicula relicta eſt, is renaſcitur. Si is ferramentis reſolvitur, ſanguis periculoſius quandoque erumpit, cujus profuſio hominem interimere poteſt.

Si tumor rotundus eſt, & a relaxata tunica ortus, adhuc mollis, nec ita magnus, expeditiſſimum eſt, illum ſcalpello incidere. Dum enim vulnus curatur, membrana illa cicatrice contrahitur.

Curatio polypi mollioris. *Art.* 2225. Medicamentis adurentibus non niſi illud genus curari poteſt, quod molle eſt. Nam id quod durum eſt, illorum uſu carcinodes fieri conſuevit. Admoveri poſſunt temperata tamen manu, & demiſſo per fiſtulam medicamento, lapis infernalis, butyrum antimonii, aliaque adurentia. Ea enim diligentia adhibenda eſt, ne medicamentum os vel cartilaginem rodat; in quibus difficilis curatio eſſe ſolet.

Methodus altera. *Art.* 2226. Sunt qui circa polypum nares emplaſtro contegunt, & radiculæ ſupremæ mediante penicillo admovent adurens medicamentum, quod, ſi hoc radiculam perrodit, etiam tumor inareſcit. Ne illud medicamen-

camentum diffundatur, protinus calida eluenda naris eſt.

Art. 2227. Ubi vero ferramentis utendum, homo in adverſo ſedili collocandus eſt loco lucido. Caput, quod in poſteriora reclinandum eſt, ab ea parte miniſter continet: Chirurgus ferramento vel volſella, ad id idonea, per nares demiſſa, apprehendit tumorem a ſuperiore parte, & ubi eum ſatis tenet, paulatim deducit, trahitque: ac permutatis digitorum vicibus, illum contorquet, ita ut, nulla propter feſtinationem vis adhibeatur, tandemque illum evellit. Si metus eſt, ne ſanguis cum periculo erumpat, dividenda hæc curatio eſt, & tumor in dies magis ac magis trahendus. Si polypus poſt uvam hæret, volſella, qua is apprehenditur, eſſe debet oblonga, & quæ extremum incurvatum habet. Hæc enim per os dimittitur. Sunt, qui, ut mellius apprehendere poſſint polypum, prius incidunt velum palati, quæ res vero facit, ut homo non recte deglutire poſſit. Ad id idoneum eſt ſcalpellum anceps linamentis involutum. Operatio Chirurgica.

Art. 2228. Sanguis, niſi cum periculo fluat, non tamen celeriter ſiſtandus eſt. Si vero metus eſt, ne homo vehementiori profluvio exhauriatur, cerus tenuior trajicitus per fauces in nares, qui linum trahit. Linum vero habet linamenta, ſeu pulvillos tereses contortos aliquantum inter ſe diſtantes, eique innexos. Cereus pretenditur, & adducitur filum, atque imis naribus adprimitur pulvillus prior, qui ex linamentis ſiccis puris eſſe ſolet. Si vero ſanguis nondum conquieſcit, alter pulvillus exprimi debet ex liquore ad ſanguinem ſiſtendum idoneo, qualis eſt alcohol, ut adducto magis lino & priori etiam pulvillo, hic oris venarum ſanguinem fundentium admoveatur. In nares etiam linamenta ſicca, vel ſimili medicamento madentia conjici poſſunt. Sunt, qui oras venarum ferro candente per fiſtulam demiſſo adurere jubent, id quod & difficile, & minus tutum videtur. Ubi ſanguis conquievit ulcus curandum eſt medicamentis, quæ locis nervoſis idonea ſunt. Optima eſt aqua vulneraria, cui parum eſſentiæ ſuccini adjectum eſt. Ad ſanguinis profluvium ſiſtendum.

Art. 2229. Interdum non omnis tumor tolli poteſt, ſed illo præciſo ejus radix relinquenda eſt. Huic ad- Ad polypi radices abſumendas.

 mo-

movenda ſunt medicamenta, quæ eam leniter exedunt, additis aliis, quæ digerunt. Hæc medicamenta illinuntur lino, quod multiplex, & ita tortum eſt, ut unitas in eo facta ſit. Minum hoc etiam per nares trajicitur; & in ore relinquitur s Quotidie vere debet illid ſic immutari, ut pars ſubeat, quæ medicamenta illita eſt, in hac medendi ratione, quæ ardua, & tædii ac moleſtiarum plena eſt, tandiu perſeverandum, donec nihil ex tumore reliquum ſit.

LINGUÆ VITIA.

Ettmulleri ſententia.

Guſtus leſiones, *Art.* 2230. Guſtus læſiones. In amiſſo guſtu convenit *Raphanus* ante paſtum maſticatus, item *cephalica* & *nervina*. Sed guſtus & adoratus vitia, ſi in veterata ſint, ſunt curatu difficilia, maxime in ſenibus.

Art. 2231. Loquela amiſſa frequenter a linguæ *paralyſi* accidit; curatur *aromaticis*; convenit decoctum *ſalviæ*, *eruc. ſinap.* &c. in vino, item *roſmarinus*, *rad. pyreth. zinzib.* ſed præ reliquis ſuccus *ſalviæ*.

Jonſtoni ſententia.

Aphonia. *Art.* 2232. Linguæ affectus ſunt Tumur, Ranula, Nigrities, Paralyſis, Balbuties, Aphonia, Guſtus læſio.

Linguæ tumor. *Art.* 2233. Tumor oritur, vel a cauſis externis, ut inunctione hydargiri, uſu fungorum venenatorum, &c. Tunc vitanda ſunt purgantia; lingua decocto ſcabioſæ, & plantaginis, cum pauxilio Theriacæ, & mellis roſacei abluenda, vel oritur a cauſis internis, nempe affluxu materiæ calidioris: ſanguinis nempe, aut bilis, & tum inflammatio plerumque excitatur. Si cauſa frigidior eſt, tunc lingua albicat, & multum pituitæ effluit; ſi venenata ut in lue venerea, ejus ſigna adſunt Si cauſa corrupta, & cancroſa eſt, tunc malum fere incurabile eſt, & putredine ad radicem linguæ, vel ſanguinis fluxu in lingua eroſa accedente, tandem ægri moriuntur. Ad quoſcumque conducit ol. vitriol. cum mele roſaceo inunctum, & venarum ſub lingua ſectio

Ranula. *Art.* 2234. Ranula eſt tumor ranæ formam refe-

rens

rens, qui ſub lingua ex molli carne, cui lingua incumbit, cuique quaſi vinculo alligata eſt, nonnunquam exoritur. Cognoſcitur viſu. Oritur a ſanguine viſcido, & pituitoſo eodem confluente; & mollem; ac laxum tumorem, qui apertus mucum ovi candido perſimilem da ſe dat, excitante. Curatur aut topicis remediis, inter quæ ol. vitriol. cum melle roſaceo prævalet: aut Chirurgica operatione, quam linimenta ex tragac. torrefato cum radice hermodactarum, & albumine ovi, vel gargariſmata, excipere debent.

Art. 2535. Nigrities cum ſcabritie, & ſciſſura aliquando oritur ab igneis vaporibus, & exhalationibus in febri præſertim ardente. Ablui debet lacte caprino, aut canino; foveri mucilagine ſeminum pſylii, & cidoniorum, collui aquis refrigerantibus, cum lapide prunellæ. Nigredo.

Art. 2336. Paraliſis contingit linguæ, vel toti quo caſu ejus nervi prorſus impediuntur, qui a ſeptima cerebri conjugatione prope ſpinalis medullæ initium derivantur, gravis etiam Apoplexiæ metus impendet. Vel ejus parti ſive dexteræ, ſive ſiniſtræ; ſeu vitio nervorum ſeu ſpirituum. In Ejus curatione præmiſſis univerſalibus laudantur ſalis margarit. gr. x. in vino malvatico, ol. Roſmarin. cum rotulis diaambræ vel diacaſtorei. Aqua vel ſpiritus ceraſorum nigrorum, frictio linguæ cum foliis tabaci, ſemine Erucæ & Theriaca. Vide & electuar. Solenandri in conſiliis. Paralyſis.

Art. 2337. Balbuties & Blæſitas infeſtant, aut ex ebrietate, aut linguæ mala conformatione, brevitate, nimia craſſitie: aut ejuſdem immodica ſiccitate; aut nimia humiditate. Difficulter tollitur. Blæſitas.

Art. 2338. Aphonia oritur, vel naturæ conformantis vitio, vel a confirmata paralyſi. Curatio ut paralyſis. Valet aq. lil. convall. Lavendulæ cum ſanguinæ Turturis, ol. aniſor. & ſpirit. vitriol. Aphonia.

Art. 2339. Guſtus læſio fit 1. eo imminuto, vel abolito, ſeu nervis mollioribus a tertia conjugatione exeuntibus perfrigeratis, ſeu ea cerebri parte unde exeunt affecta. Prodeſt ſectio venæ ſub lingua; nec non ea, quorum in Aphonia & flaralyſi facta eſt mentio, 2. eo depravato; ut alienus ſapor percipiatur, quod ſit, cum vel linguæ corpus, vel quæ ipſum veſtit membrana, Guſtus læſus.

tetro humore imbuitur, qui vel ſolus, vel liquore eorum, quæ eduntur vel bibuntur dilutus, in linguæ corpus, molleſque nervos penetrat; tumque vel ſalſus, vel amarus, vel acidus, pro ratione exhalationis, & humoris ſapor guſtu percipitur. Laudatur raſura linguæ cum radice Zedoariæ, vel gentianæ, raphanus ſale conditus ante cœnam maſticatus, eluto poſtea ore vino &c.

DENTIUM & GINGIVARUM MORBI.

Dentium caries & nigredo. *Art.* 2240. Dentium caries & nigredo fit a nimis calidis, frigidis, dulcibus, acidis fumis, ex mercurio, a ſcorbuto &c.

Curatio. *Art.* 2241. Vitanda ergo ſunt antedicta, & dentes a cibo repurgentur, & vino eluantur. *Pumex* bis vel ter ignitus, & vino albo extinctus, & in pulverem ſubtiliſſimum redactus albiſſimus facit dentes; quidam ſolo pulvere *panis uſti* utuntur, qui optimum & tutiſſimum eſt dentifricium. *Cinis nicotianæ* eſt turpe medicamentum, ſed dentes reddit albos. Ad dentium ſordes tollendas, & colorem vitioſum emendandum varia extant dentifricia in practicorum libris; ℞. *Os ſepiæ* ʒj. *rad. pyreth. lapid. pumic. alum. uſt. ana* j. *cinam. lign. aloe. tart. vin. rhenan. ana* j. f. pulv. ſubtiliſſimum. Pro uſu domeſtico pulv. *panis uſti* ad dentes mundandos ſing. auroris, & poſtea opiatum ſequens uſurpandum, ℞. *Pulv. flor. roſ. rub.* ℥ij. *myrrh. elect.* ℥ij. *alum. uſt.* ℥j. *ſacchar. ſaturn.* j. *cremor. aq. calc. ſupernatant. opobalſam. ana* ʒij. *aq. hungar.* q. ſ. miſce. Poſt uſum hujus abluatur os cum vino rubro.

Curatio. *Art.* 2242. In dentifriciis uſurpandis optime cavendum eſt, ne crebrior & durior attritus gingivarum, eas atterat & abſumat.

Dentium vacillatio. *Art.* 2243. Ad dentes firmandos valet ſolutio *terræ japon.* ij. in rub. ℔. j. pro lotione (inquit *Boyle* multis in locis) conducit etiam *gum. lac.* quocunque modo uſurpatum.

Gingivæ putridæ. *Art.* 2244. In gingivis putridis & dentium vacillatione inde orta, ℞. *Gum. lac.* ℥ij. *cremor. aq. calc ſupernatant.* ʒj. *alum. uſt.* ℈j. *flor. roſ. rub.* ℈ſ. m. f. pulv.

f. pulv. ſubtiliſſimus cun pauco *mel. roſ.* uſurpand. vel cum vino rub. gallico, in quo infuſa ſunt *fol. roſ. rub. rad. tormentil.* &c. In graviori malo ad *unguent. Ægypt.* deveniendum eſt (vel *mel. unguent. Æypt. ſupernatans*) plura videantur in cap. de ſcorbuto. De gingivis putridis & dentium vacillatione. Interim multum valet *tinctura gum. lac. Fulleri. Præ reliquis autem quotcunque in libris inveniuntur*, pro dentibus firmandis, iiſdemque, & gingivis a putrefatione conſervandis, nec non oris fœtore præcavendo, *non datar præſtantius remedium, quam* Maſticatio foliorum Nicotianæ *modica quantitate: eo etenim ſufficiunt grana quatuor pro una vice, idque tantum ſemel in die uſurpandum per horæ quadrantem in ore detinendo. Interim ſuper omnia improbandus eſt* turpiſſimus quorundam mos totis diebus maſticandi, *non ad hos laudabiles fines conſequendos; ſed plane neſcientium quare, forſan ſolummodo conſuetudini indulgendi gratia.*

Art. 2245. Oleum *Buxi* dentium dolores quoſvis ad miraculum ſedat (inquit *Riverius*). *Oleum origani* eſt in frequenti uſu. *Pix liquid.* in ore detent. dolorem tollit, ut ab amico accepi. *Rad. pyrethri* in ore manducat. pituitam evacuat; & dolorem lenit. Decoctum *nicotianæ* in ore detentum dentium dolorem potenter ſiſtit (inquit *Ettmullerus*). *Sed ultra omnia, quæ hactenus novi*, ſuccus *radicis* iridis luteæ *dolenti denti affricatus, vel ipſa* radix *in ore maſticata in inſtanti quaſi ex incantamento dolorem ex cauſa quacunque oriundum fugat. Communicator affirmat ſe quadragies ad minimum pari ſucceſſu tentaſſe; ego etiam ipſe ſæpius expertus ſum* & plurimi ex meo ſuaſu idem fecerunt: *ſi dentis cavitas ſit magna, imponi poteſt plumbum foliatum.* Dolores dentium.

Art. 2246. Nonnunquam (inquit *Sennertus*, & ipſe idem plus ſemel obſervavi) per dentium radices, & maxillæ foramina, per quæ vaſa in eas ſubeunt, ſenſim extra effluit ſanies e dente corrupto & *tubercula in mala* vel *mento* excitat, quæ nullo modo curantur, niſi dens extrahatur. Vide locum p. 262. *Vide etiam Cheſelden.* Anat. p. 10. Nota bene.

Art. 2247. Decoctum *ſabinæ* in ore detentum vermes Vermes dentium.

mes dentium elicit, ut auctor eſt *Ettmullerus*.

Æginetæ ſententia.

Dentium dolor proprius. *Art.* 2248. Dentiem abſque gingivarum phlegmone cruciatus, interdum quidem in ſuo corpore, nonnunquam vero in nervo, qui ad dentes pertinet, fieri conſuevit. Validiſſimis igitur opus habet remediis, quocirca pleraque ipſorum aceto quam accerrimo componuntur.

Dolor ex inflammatione gingivarum. *Art.* 2249. Cum vero gingivæ propter phlegmonem dolore infeſtantur, omnium præſtantiſſimum medicamentum eſt oleum lentiſinum, bene temperatum, ore retentum. Eſto id antem recens, quoniam vetus tantum bonitate recenti cedit, quantum vetuſtate ſuperat. Communis autem etiam in præſentiarum obſervetur medendi ratio ut prius qui toto corpore modum excedit humor, evacuetur.

Dolor ex acri defluxione. *Art.* 2250. Ubi vero ex fluxu dentes dolore conflictantur, myrti, & lentiſci; & gallæ decocto, aut rhu Syriaci, aut florum agreſtis punicæ, aut malicorium iure colluito. Applicatis ſalis portionibus duabus aluminis toſti & aceto extincti levigatique parte una, poſtea vino colluantur.

Ad gingivas cruentas remedia. *Art.* 2251. Gingivis cruentis tenue alumen inſpergitur, aut aloe, & vino colluuntur, aut rubi radice vino elixata, aut rhu Syriaco. Gingivas vero cruentas, & defluxione preſſas, ſalſamenti crudi in olla ab carbones uſque deuſti, cinere attingito. Aloe porro dentes concuſſo, ſi inſpergatur, firmat, aut fiſſile alumen, aut galla, aut rubi radix per ſe, vel in vino dixa.

Remedia varia. *Art.* 2252. In exeſam dentis cavitatem ſtyrax cum opio inditur, aut galbanum, aut ſulphur ignem non expertum cum lycio; Philonis præterea antidotus denti illita, indolentiam conciliat.

Remedium den[illegible] dealbans, gingivas reſtringens, & [illegible] oris odorem præſtans eſt. ℞. Pumicis, ſalis aſſi, iridis ana ℥iv. Cyperi ℥v. Spicæ nardi ℥j. pipeis ℥vj. levigatis utere.

Ad dentium ſtuporem portulaca manducata juvat, aut oleum ex nondum maturis olivis expreſſum, infricatum. Idem facit amurca in eneo vaſe uſque an mellis conſtitutionem decocta.

Con-

Contra gingivas exeas. ℞. Flor. roſar ℥viij. gallarum ʒiv. mirrhæ ℥ij. miſce. Item lac aſinium, olivæ foliorum decoctum, acetum ſcilliticum.

Heiſteri ſententia.

Art. 2253. Interdum ita graves atque pertinaces dentium dolores ſunt, ut nullis omnino medicamentis deliniri queant. Itaque ab ipſa manu petere ſanitatis præſidia convenit: vel enim 1. ſedantur ſcarificatis gingivis; quod Plinius jam olim notavit, & frequens uſus confirmavit, 2. vel ferramentum aliquod candens, atque huic ſcopo accomodatum in eſeos dentes ea ratione demittendum eſt, ut dempte dolore, neiterum expergiſcatur, foramen vel cera vel auri plumbique brachiis impleatur; vel 3. carie altius penetrante per conſpicuum foramen ol. caryophyllorum, cinnamomi, vel ligni guajaci, oleum aut vitrioli ſpiritus inſtilletur, 4. vel lobus poſt autem poſitus, *Antrigatum* Anatomici vocant, ferro adurendus, ſcampellove incidendus vel digitis vehementer comprimendus, vel denique, 5. dens iſte corruptus, atque dolens eximendus. Graviores dentium dolores curaudi ratio.

Art. 2254. Nonnumquam ex vehementioribus dentium doloribus tumores graviter dolentes, cum inflammatione ipſarumque mularum tumore, modo minore, modo majore, in gingivis proveniunt. *Parulidas* Græci appellant, qui aut neglecti aut digerentibus non cedentes in abſceſſum aut fiſtulam quandoque degenerant. Parulidæ quales?

Art. 2255. Igitur ſi recens adhuc tumor eſt, longe optimum videtur ad dolores, ob quos ægri dormire nequeunt, leniendos, tumoremque digerendum, chamæmelum, ſalviam, flores ſambuci, aliaſque id genus herbas in aqua vel lacte coquere, calidumque liquorem ore diu detinere. Quodſi vero reſolutio obtineri nequeat, emollientibus opus eſt, althæa ſcilicet, malva, verbaſco, ficubus aliiſque ſimilibus cum lacte coctis, & creberrime ore retentis. Simul atque mollities ſuppurationem ſignificat, ſtatim ruberculum vel ſubcrudum etiam incidendum, ne mora ducta peſſimas fiſtulas faciat. Admotis digitis materia corrupta diligenter exprimi debet, ulcuſque apertum ſubinde nel vino calido, vel decocto ex agrimonia, & hyperico cum ad- Earum curatio.

mixto roſarum melle colluendum. Tunc enim ſua quaſi ſponte vulneris oræ coibunt.

Curatio fiſtulæ gingivarum. *Art.* 2256. Quodſi autem in fiſtulam, cui oſſis caries ſæpe conjuncta eſt, ulcus degenerat, tum poſt injectionem ſupra dictorum liquorum olei myrrhæ per deliquium, vel elixir. proprietatis portiuncula inſtillanda ſive immittenda eſt pro vnlnere non tam expurgando, quam glutinando. Si demum omnia hæc medicamenta nihil proficiunt, ſcalpello incidere fiſtulam oportet: ipſamque ante omnia cariem vel medicamentis, vel radula, vel denique ferro candenti eximere, & ſi dens aliquis exeſus fiſtulam hanc facit, eximi prius debet, quam fiſtulæ medicina conveniens adhibeatur.

AURIUM MORBI.

Ettmulleri ſententia.

Inflammatio & ulcus aurium. *Art.* 2257. In inflammatione & ulcere aurium adeſt inſignis ardor in aure, & dolor tenſivus, & pulſatilis vehemens cum rubore, quandoque conjucta eſt febris, interdum delirium, & motus convulſivi.

Methodus curandi. *Art.* 2258. Inſenſibiliter diſcutitur, vel ſuppuratur; convenit *venæſectio*, item *ſudorifera* tanquam in aliis inflammationibus. Externa non niſi cum cautela ſunt uſurpanda, fomenta tamen ex *emollientibus & diſcutientibus* ſunt proficua. Si diſcuti nequeat, ad *ſuppurantia* accedendum eſt, ut *cepa ſub cineribus* aſſat. pulv. *rad. lilior. alb. caric. ping. ol. cham. amygad. amar.* &c. Ulcere rupto, ſi pus effluens ſit album, æquale, &c. melius eſt, quam ſi ſordidum, ſanioſum, &c. fuerit; ſufficit, ſi modo mundus ſervetur meatus auditorius, id quod optime mediante *urina humana* aſſequimur; ſi ulcus fuerit ſordidiſſimum urinæ addi poſſunt ſuccus, *cepæ & mel. roſar.*

Otalgiæ curatio. *Art.* 2259. Otalgiæ, ſive auris doloris cauſa frequentiſſime eſt inflammatio, de qua modo dictum eſt; internum vero ab acri humore provenit, ubi non eſt adeo inſignis ardor & pulſatio. Fumus *nicotianæ* cum fiſtula inverſa auri immiſſus valet ad dolorem compeſcendum, item *miltepedes in ol. communi* vel *amygd. amar. infuſi*, & *ol. ſcorpion.*

Art.

Art. 2260. Si dolor aurium a vermibus fuerit, dolor tunc vage lancinans, hinc inde rodens percipitur; educendi ſunt vivi, aut intus eneccandi; *lac tepidum* auribus immiſſum dulcedine ſua vermes allicit, ita ut prodeant; ſuccus *abſynthii* interficit, vel angit eoſdem, item *oleum nucleorum perſicorum*, *vel amygd. amar. diacolo cynthidis Quercetani* cum granis aliquot *mercur. dul.* item *elix. propriet. argentum vivum* in aq. appriata incoct. &c. Vermes in auribus. quid agendum ſit.

Art. 2261. Tinnitus aurium frequentiſſime eſt affectus chronicus & valde moleſtus, interdum in omnimoda ſurditate terminatur; raro curatur, ſæpe recidivat. Tinnitus.

Art. 2262. Præmiſſis univerſalibus, ſuffitus ex *ſuccino*, *olibano*, & *gum. animæ* eſt egregius; *ſpiritus ſal. armoniac.* cum bombyce in aurem immiſſus tanquam ſingulare a *Zindano* laudatur; item *fel lucii piſcis*, *ol. caſtor. zibet.* in uſu ſunt. Curatio.

Langi ſententia.

Art. 2263. Curatur Otalgia iiſdem plane remediis internis, ut aliarum partium dolores, vel exquiſiti, vel nothi; adeo ut de illis nihil peculiare monendum adſit. Notentur itaque ſolum topica Auctoribus experta, uti ſunt ol. lil. alb. amygdalat. amarar. lumbric. terreſtrium, aſellor. ſcorpion. ovorum vel ſola, vel cum albumine ovorum conquaſſata, butyrum non ſalitum, meddulla crurum vituli, lac muliebre, vel vaccinum, vel ſolitarium, vel cum tantillo thuris, ſucc. ſemperviv. maj. cum grano uno, vel altero camphoræ, fotus ex decocto betonicæ, chamomill. majoran. roriſmarini, mentaſtri, ſerpilli vel recent. ſol. tabaci; item capparum decoctum. Otalgiæ curatio ex inflammatione.

Art. 2264. Cum dolor ex horum caſu nondum ceſſarit, narcotica implorari debent, ſcilicet oleum hyoſcyami expreſſum, crocus, & opium, quæ cum modo recenſitis combinata divinum profus exerunt effectum: caveas modo, ne nimio uſu cum dolore omnem ſimul illarum partium ſenſum tollas. Poſtquam in abſceſſum degeneravit.

Hac methodo cura Otalgiæ eſt inſtituenda, quamdiu inflammationem ſcimus adeſſe, quando autem illa

in abſceſſum abiit, & a puris acrimonia nunc dolor dependeat, immutanda illa paulum erit, ſeligendo loco anodynorum, & refrigerantium maturantia, & conſolidantia. Interne decocta vulneraria, externe oleum hyperici, momordicæ, balſamum peruvianum, vel ſulphuris. mel roſarum, aut ſyrup. abſynth. cum lacte caprino ex commendatione Marcelli Empirici. Debent tamen hæc externa; quod de prioribus quoque obſervandum. ſemper calefacta paululum auribus inſtillari, alias ex illis, ſi dolor majus augmentum capiat, mirnm non eſt.

Otalgiæ cũratio ab animalculis illapſis.

Art. 2265. Diſtinctus ab Otalgia eſt dolor a vermibus, vel intra aures ex ulcere genitus, vel ab extra irrepente muſca, aut pulice originem ſumens. Ut igitur diſcas quid hic agendum: obſerva; illa inſecta, quæ majora ſunt, nec adeo profunde irrepſerunt; volſella commode, quæ vero minora, ut pulex, vel crinium faſciculo intruſo, vel cum bombace terebinthina, vel melle illita extrahi poſſe. Quodſi vero non amplius in atrio hæreant, ſed profundius ſe jam receperint, duplex iterum via adeſt curationis, nunc enim lac cum Saccharo edulcoratum, & externe aurium meatui affrictum, aut cum ſpongiola applicatum, vel per ficus inverſas, vel lardi fruſtulum, aut ſcorpionum oleo eliciuntur; nunc ſi illecebris his ſe allici non patiantur; per amara & acria, ſuccum & decoctum abſynthii, centaur. minor. mentaſtri, fol. perſici, rutæ, fel animalium, aloen, colocythiden, ſoccum ceparum, ol. ligni coryli in ipſis auribus interficiuntur, & poſtmodum auriſcalpii *Hildani* ope facile educuntur.

Heiſteri ſententia.

Quomodo heterogenea in aurem illapſa extrahi debeant.

Art. 2266. Solent interdum in aure, vel cerumen nimis indureſcere, vel aliquid in ipſam incidere, ut piſum, faba, calculus, nucleus ceraſi, quid hujuſmodi. Si calculus, aut ceraſi nucleus intus, eſt, lubricari ante omnia lacte ſeu oleo tepido inſtillato meatus auris debet, mox autem vel ſpecillo quodam, vel & volſella quam providiſſime extrahi. Quodſi vero piſum, faba, vel aliud quidquam hujuſmodi in aurem incidiſſe, atque nimis jam tum ab humoribus intumuiſſe advertitur, promptiſſimum auxilium in eo poſitum eſt: ut niſi volſella,

ſella, vel ſpecillo ejici queat, demiſſo ſcalpello exiguo tumefactum corpus illud caute dividamus, ipſaſque particulas aliæ, poſt alias protrahamus. Quoties cerumen induratum magis ac naturaliter debet induruit, ac exſiccatum eſt, audiendique uſum impedit; longe optimum eſſe conſuevit, olivarum aut amygdalarum olei, ſive lactis quoque calidi pauxillum in aurem inſtillare, hominique, ut in partem adverſam caput inclinet, præcipere; poſt aliquot minuta elapſa, ſpecillum quodam auricularium demitti paulatimque ejici, quicquid materiæ noxiæ intus eſt, oportebit.

SURDITAS.

Riverii ſententia.

Art. 2276. Surditas & gravis auditus ſecundum magis, & minus tantum differunt; eo affecti ægre ſonum percipiunt; auris afficitur vel exteriore vel interiore parte. Meatus auditorius interdum *cerumine* vel alia quavis ſorde obturatur; in interiore parte auris affici poteſt humoribus in cavitate collectis, qui frequentius *pituitoſi* ſunt Surditas. Cauſa.

Art. 2268. Obduratio externæ aurium cavitatis oculis ipſis dignoſcitur, ſi ad ſolem cavitatem introſpicias. Pro cavitate externa elueuda uti licet decocto *folior. ſalvi* & *flor. roriſmarin.* in p. æ. aq. & vin. alb. facto, quod cum ſyphone prudenter inijciatur. Nihil æque conducit in ſurditate a cauſa interna etiam poſt centum remediorum uſum, quam ut æger præmiſſis præmittendis *ſulphureis balneis* caput madefaciat, ſedeat ſub canali balneorum; & verſo epiſtemio, aquam accipiat, *Ova formicarum* contrita & cum ſucco *cepæ* in aurem infuſa quam vetuſtiſſimam ſurditatem perſanant. Si affectus ſit contumaciſſimus poſt omnia incaſſum tentata exitare licet *ptyaliſmum* ex inunctione mercuriali. Curatio.

Ettmullieri ſententia

Art. 2269. Inter remedia externa in ſurditate præ reliquis granum unum *moſci*, vel *ambræ*, vel *zybethi* cum bombyce involutum, & veſperi auribus im- Remedia externa

miſſum

miſſum eſt optimum remedium præcipue in ſenibus; laudatur etiam *fel. anguillæ* cum *ſpiritu vini*, & *fel perdicis* a *Lindano*; liquor ex ovis *formicarum* expreſſus, ſi quid aliud, admodum confert. Sunt qui valde commendant ſuffitum ex *ſulphure* mediante ſiſtula in aurem tranſmiſſum; extremum remedium eſt ſalivatio. *Vapor auricularis Fulleri*,

Junkeri ſententia.

Operatio ad meatum auditorium clauſum. *Art.* 2270. Meatus auditorius clauſus ſequenti ratione tractatur; Frequens eſt infantibus recens natis, membrana exterior, ſub ingreſſu meatus auditorii poſita, quæ tympanum ab injuriis externis deſcendi, donec meatus ſufficiens robur acceperit. Quando autem hæc membrana, vel propter nimiam craſſitiem, vel ob aliam cauſam tempeſtivæ non rumpitur, præternaturalis evadit. Ad hoc incommodum tollendum Auctore modo cauſticum potentiale, modo actuale, modo inciſionem commendant. Merito autem præfertur inciſio; de qua tamen nihil magis monendum, quam quod membrana modeſte, & cruciatim incidenda ſit.

Monstus & & cautelæ. *Art.* 2271. Quo propior autem eſt membrana tympano, & majore circumſpectione inciſio peragenda eſt. Brevis enim eſt meatus auditorius in infantibus, & facile hinc læditur, quando juſto profundius inciſio inſtituitur. Facta inciſione meatus cannula, vel turunda apertus ſervantur, donec illius cutis plane coaluerit. Quando autem caruncula meatum claudia, & hæc multum extrorſum prominet, extrahi forſan poterit methodo, qua uſus eſt Hildanus cent. III. obſ. 1.

Oethæi ſententia.

Art. 2272. Surditates ſæpe a ſanguinis copia ad aurium radices delabente oriri in multis animadverti. Itaque non plane abſurdum mihi videtur, cujuſdam Bavarici balneatoris mihi noti, auxilium, quo multos a difficultate audiendi eum liberaſſe, ſermone plurimorum ad me delatum eſt. Eſt vero illud ejuſmodi. Jubet is balneator ſurdaſtros mane balneum igredi, ut venæ, quæ

retro

retro aures ſunt ſitæ, balnei calores turgeant, eas poſtea ita turgentes ſecat, ac quantum videtur educit ſanguinis, evidente utilitate eorum quibus gravitas auditus moleſta eſt.

Farrago ſententiarum.

Art. 2273. In doloribus aurium (inquit *Hartmannus* folia Nicotianæ viridia, vel etiam arida ſed iterum humectata, mirifice proſunt. Remedia varia ad Otalagiam.

Ex cepis conficit *Foreſtus* cataplaſma, quod auri dolenti appoſitum mirabile dicit. Sumit autem cepam ſub cineribus coctam, huic contuſæ addit ol. chamæmeli unc. j. ſem. butyri recentis & ol. aneth. ana unc. ſem. Croci ℈. ſem. ſimulque omnia permiſcet. Id ipſum approbat *Zecchius*, & *Riverius* quamvis nonnihil ab ipſo diſcrepent in doſi componentium.

Art. 2274. Ad ſurditatem gravemque auditum pro arcano habet *Prævotius* crocum, & caryophyllos cum ſucco cyclaminis. Admiſcet autem cum his Th. Bartholinus aquam roſarum, atque goſſypio in aures guttas aliquot calidas infundit. Remedia ad ſurditatem & tinnitum aurium

Apud *Deodatum* refertur mirabile ſecretum ad ſurditatem, & tinnitum aurium ex vermiculis ſub cortice quercino repertis, decoctiſque in oleo omphacino, & poſtea in radice cyclaminis aſſatis. Et apud *Hertodium* memoratur aliud compoſitum ex oleo vermiculorum ſub eodem cortice ligni quercus repertorum ad ℥j. ſem balſam. Peruvian. ℥. ſem. & olei ſtillat. croci gutt. vj. cujus deinde gutt. ij. vel iij. calidæ in aures cum goſſypio inſtillantur.

Maximi quoque fit ad ſurditatem eſſentia caſtorei & croci, balſamum ligni guajaci, eſſentia fellis tauri, cum ſp. vin. extracta, & balſamum ſulphuris. Itemque eſſentia lavendulæ, & caſtorei; nec non ſuccus Sampſuchi, ejuſque oleum deſtillatum.

Art. 2275. Interne vero commendatur decoctum radicis Aſari, ſal volatile ſuccini, ejuſque eſſentia. Conveniens item foret aliquo catharticum præſertim catholicum, aut hellebori, ſi corpus ſucciplenum videatur; ſiquidem ex *Hippocrate Qui ſurditate laborant, ſupervenientibus bilioſis dejectionibus liberantur*, quamvis de ſurditate febrientibus contingente id intelligendum eſſe commentetur. *Galenus*. Remedia interna ad ſurditatem.

UVU-

UVULÆ RELAXATIO
ſive Procidentia.

Uvulæ relaxatio. *Art.* 2276. Gurgulio ſeu uvula eſt glandula pendula ad formationem, & modulationem vocis conferens, quæ defluxionibus, æque ac aliæ glandulæ, obnoxia eſt; ſi infra tumeat, ſupra gracilis evadit. E palati extremo propendet, inque fauces & gulæ caput fertur, itaque hæc loca titillatione quadam afficit, metuque præfocationis ſollicita.

Celſi ſententia.

Uvæ prolapſæ exſciſio. *Art.* 2277. Uva ſi cum inflammatione deſcendit, dolorique eſt, & ſubrubicundi coloris, præcidi ſine periculo non poteſt. Solet enim multum ſanguinem effundere. Itaque melius eſt his uti, quæ alias propoſita ſunt (Lib. VI. cap. 4.) Si vero inflammatio quidem nulla eſt, nihilominus autem ea ultra juſtum modum a pituita diducta eſt, & eſt tenuis, acuta, alba, præcidi debet, itemque ſi ima livida, & craſſa eſt, ſumma vero tenuis. Neque quicquam commodius eſt, quam volſella prehenndere, ſub eaque quod volumus excidere. Neque enim ullum periculum eſt, ne plus minuſve præcidatur, cum liceat tantum infra volſellam relinquere, quantum inutile eſſe manifeſtum eſt, idque præcidere, quo longior uva eſt, quam eſſe naturaliter debet.

Riverii ſententia.

Cauſa. *Art.* 2278. Humor pituitoſus in columellam defluens, eam humecta, emollit, & relaxat, ut longior facta partem ſuperiorem œſophagi tangat, & nauſeam pariat.

Curatio. *Art.* 2279. Evacuantia univerſalia eadem eſſe debent ac in *catarrho*. In principio *topica aſtringentia & repellentia* conveniunt, quemadmodum in curatione *anginæ*, quibus poſtmodum *reſolventia* & *exſiccantia* erunt admiſcenda: Remedia autem forma pulverem potius quam liquidorum ſunt ut plurimum utiliora & efficaciora, præſertim ſi nulla adſit inflammatio. Exciſio

ciſio eſt ultimum remedium, ſed cum ſuprema cautione admolienda eſt; nam valde periculoſa eſt (inquit *Pippocrates Progn.*) de qua operatione videantur authores chirurgici. Exciſio

Audiamus Tulpium. *A medici prolapſus palati vel omnino prætermittitur, vel leviter tractatus; & tamen vitium eſt non minus grave quarum rarum. Vidi equidem tumorem hunc in palato celeri greſſu exortum, ut vix licuerit cogitare de* Gargariſmate, *ne dum de aliis auxilliis, præterquam de ſola* ſcalpelli inciſione, *qua dextre & feſtinanter id temporis inſtituta videmus non modo effluxiſſe inde plurimum aquæ, ſed detumeſcente palato ad ſe radiiſſe hominem extinctioni jam proximum. Unum ex optimis remediis pro uvula prolapſa eſt* ſemen cannabis *in poſca parum coctum pro gargariſmate* (*inquit* Ettmullierus) . *Proficua quoque eſſe poſſunt ſequentia pro arbitrio vel potius judicio periti medici uſurpata*; decoctum catechu, decoctum rad. tormentil. cum pauco ſale armoniaco, & alumine crudo gargariſma pro uvula, pulvis uvularis. Remedia varia.

Heiſteri ſententia.

Art. 2280. Tolli autem variis modis uvæ pars ſua pervacua poteſt. Primus modus eſt per vincturam. Huic perficiendæ, quia manus haud ſufficiunt, proprium inſtrumentum aliquod extat deſtinatum: qualem quidem ex *Hildano & Scuteto* Tabula repræſentavimus. Hujus ope inſtrumenti vinculum in uva relinquitur, firmiuſque inde per dies ſingulos adſtringitur, donec uvæ pars inferior decidat. Sed iſta quidem curandi ratio, quamtumvis ſatis ingenioſa ſit, tarda nimis eſt, neque homini ægro tantum, ſed chirurgo etiam moleſta. Primus modus excidendi uvam.

Art. 2281. Paulo promptior ea curandi ratio videtur, ſi lingua per ſpecillum planum ſive ſpathulam prius depreſſa tantum ex uva per forſicem longiorem excidatur, quantum ſupervacaneum eſſe cognoſcitur. In quo equidem negotio illudo in primis videndum eſt, ne juſto vel major vel minor pars, quam naturaliter decet, remaneat. Juſto major etenim ſi remanet, ægro moleſta Alter modus quis is eſt Celſi.

ſta & parum utilis operatio eſt; juſto minor autem ſi relinquitur, ſermo plerumque corrumpitur.

Inſtrumento facilius abſolvendus.

Art. 2282. Quando vero quis manu tam ſtrenua inſtructus non eſſet, ut oris ſpathulam cum forfice quam ayactiſſime ſimul continere valeat, nonnullis optima, atque commodiſſima curandi ratio eſt, quæ fit per illud inſtrumenti genus, quod a ruſtico quodam Norvvegico adinventum *Bartholinus*, ut & *Scultetus* accurate ſatis deſcripſerunt. Nimirum cultellus aliquis prorius ad ferramentum quoddan latum, idemque in anteriori parte perforatum ita firmatur, ut poſt emiſſam, quæ ferramento juncta eſt, lamellam elaſticam, quam celerrime prorumpat, uvæque partem inutilem præcidat. Tametſi cl. *Ravius*, ni fallor, inſtrumentum illud ſic immutavit ut per anſas manu ſiniſtra in ore contentum linguam ſimul quam aptiſſime deprimeret, atque tunc oris ſpecillo opus non ſit.

Operatione abſoluta quid faciendum.

Art. 2283. Uvæ parte ſupervacua hunc in modum præciſa, haud alienum eſt ſanguinem paulisper fluere pati, dehinc autem cum ad cohibendum ſanguinem, tum ad partem ægram fovenda, ex vino calido, eodemque præſertim rubicundo, ſi haberi poteſt, vel aceto etiam oxycrato calido, diligenter gargarizare. Si nihilominus fluere ſanguis pergit pulvere aluminis per admotum cochlea e cohibendus; vel & priſcorum chirurgorum more, ferramento quodam calente, ſed nondum tamen candente, dum ſanguis conquieſcat, contingenda.

Art. 2284. Quoties autem, prout fieri haud raro ſuevit, affectus aliquis venereus uvam ſimul infeſtat, id ſibi datum Chirurgus exiſtimet, ut non a manu ſolum, ſed a medicamentis quoque convenientibus ſanitatis præſidia petat, alias optatum finem non obtinebit.

A P H T H Æ.

Boerhaavii ſententia.

Aphthæ quid. Et quas partes occupant.

Art. 2285. Aphthæ ſunt parva, rotunda, ſuperficiaria ulcuſcula os interdum occupantia; ſunt enim exulcerationes ultimorum emiſſariorum, hinc occupant omnia loca, ubi talia emiſſaria hiant; adeoque labia, gingi-

gingivas, genas internas, linguam, palatum, fauces, tonſillas, uvulam, gulam, ſtomachum, inteſtina tenuia, (ad anum uſque) ubique fere eadem ſpecie. Præcedere ſolent, febris, incipiens cum diarrhœa vel dyſenteria, nauſea, appetitus proſtratus, præcordiorum anxietas, debilitas magna, evacuatio notabilis, ſtupor, ſomnolentia. Varius eſt aphtharum color, albus, fuſcus, flavus, lividus, niger, quarum poſteriores ſunt pejoris notæ. Sapor omnis aboletur; adeſt plerumque oris ſiccitas, interdum cruſtis deciduis, ſalivatio vel diarrhœa adoritur, imo dyſenteria ex vaſorum dilatatione. Varius aphtharum color.

Art. 2286. Ut curetur optime hoc malum, exhibenda ſunt *calida*, *diluentia*, *reſolventia*, & *abſtergentia*, ut cruſta in facilem citumque lapſum diſponatur; ſimulac lapſus conciliatus eſt, tum *anodyno*, *demulcente*, & ſimul parum *corroborante* medicamento utendum, uti *gelatin. C. C.* vel ſeq. ℞. *Aq. roſ. ſtillat. ſyr. papav. alb.* ℥ij. *vitel. ovor.* ij. Miſce, hujus pauxillum ore aſſiduo contineatur. In fine dandum eſt *cathartic. corroborans ex rhabarb.* &c. Curatio.

Ettmulleri ſententia.

Art. 2287. Aphthæ ſuccedunt frequentius febribus ingentibus, aliquando oriuntur ex vitio ſalivæ, & cruditate ventriculi. Aphthas futuras in morbo cognoſcimus ex ſopore & ſingultu, qui toto morbi decurſu non dormiverunt, in ſoporem incidunt, & tunc aphthæ prodeunt. Singultus accidit, ſi ſint ex ventriculo, & tunc plerumque ſunt deteriores. Aphthæ unde.

Art. 2288. Nil pejus quam ſæpius purgare in hoc malo. Tota curatio conſiſtit in *humectatione*, quæ emolliat, & leniter calefaciat; optimum eſt *decoctum raparum cum nitro*, item *decoctum herb. bellidis major. cum ficubus & ſal. prunel.* Curatio.

Platneri ſententia.

Art. 2289. Aphthæ dicuntur oris ulcera minora mucoſa, quæ oriuntur, ſi minores fiſtulæ, per quas varius humor in os defluit, a lento vitiatoque humore exulce- Aphtharum accuratior deſcriptio.

exulcerantur. Non ſolum os, ſed quoque fauces, ſtomachum, ventriculum, atque etiam inteſtina infeſtare ſolent. Sunt quandoque cum inflammatione, malaque febre, præcipue, ſi ventriculus, atque ſtomachus inflammatur, in quibus caſibus illæ mortem denunciant, maxime ſi aphthæ in elatiorem cruſtam degenerant, & hæc ab inferioribus faucibus quaſi adſcendit. Sæpe igitus etiam aliis febribus accedunt, & tabidos quoque ac phthiſicos non parum excruciant. Si vero alienum, obſcurumque colorem accipiunt, plerumque gangræna ſubeſt, quæ mortis index eſſe ſolet. Nec ſine periculo ſunt, quæ reſolutæ celerius renaſcuntur. Morbus in locis paludoſis, maxime in Belgio, frequentior, & quaſi endemius eſſe ſolet. Infantes crebrius iis laborant, ſi lacte vitiato aluntur, & hoc in ventriculo coacuit.

Earumdem in febre ardente curatio. *Art.* 2290. Si aphtæ ex mala, ardenteque febre naſcuntur, huic ante omnia ſuccurrendum eſt. Plurimum valent omnia, quæ corporis humida nimio æſtu coacta diluunt atque tenuant. Dari & crebrius in ore contineri debent decocta ex mollientibus; atque hordeo, cui adjiciuntur ſyrupi de althea, violarum, & capillorum veneris, vel loco horum oxymel. Sunt, qui rapas contritas coquunt, bene deſpumant, atque ægro dant, quem monant, ut ea, antequam devoret, quam diutiſſime in ore contineat. Etiam radix glycyrrhizæ, ſarſaparillæ, herba capilli veneris, flores verbaſci, malvæ, ex aqua, vel lactis ſero coquuntur. Proſunt etiam cremores ex amygdalis, & ſemine papaveris parati, ut & gelatina ex cornu cervi, cui quamplurimum ſucci acidi adjici debet. Gelatinas tamen ardentibus febribus non ſatis idoneas eſſe, medici non ignorant.

Remedia varia. *Art.* 2291. Hæc omnia vero, quæ emolliendi facultatem habent, proſunt, ſi in ore diutius continentur. Exiis etiam recte fiunt gargarizationes, nec non lotiones ſubter in alvum dandæ. Inter remedia etiam eſt nitrum, & ſal prunellæ, ſi multa aqua diluuntur. Præterea ſatis efficax ad mucum ex faucibus detergendum eſt medicamentum ex moris, vel ex nucibus, robbidiamorhon & dianucum noſtratibus dictum, quod melle cum roſa exipi, & mediante penicillo ulceribus illini poteſt. Et his commode pauciores guttulæ ſpiritus vitrioli adjiciuntur, ut ad purganda hæc ulcera, & reſolvendas

vendas

vendas mucoſas cruſtulas medicamentum validius ſit. Infantibus, ſi aphthæ ſine febre ſunt, proficit rhabarbarum, & ſi victus lactantis mutatur.

Farrago ſententiarum.

Art. 2292. *Spiritus vitrioli vel ſulph. melli roſaceo* permiſtus in pueris ac adultis a *Riverio* commendatur; ſi vero morbus ſit valde pertinax (inquit idem) & humorum fluxus copioſus, adeo ut vita ſit in ſummo periculo, extremum remedium eſt *Laudanum*, quod dolorem ſedat, & humorum fluxum inhibet. Laudanum ultimum ultimum remedium.

Art. 2293. Poſt febrem aphthæ, vel ſingultus, vel horum utervis, ſi non ſponte faceſſat, ſed in longum tempus decurrat, facile fugantur uſu *corticis peruv.* Uſurpari poteſt ad os colluendum gargariſma ſequens ℞. *Succ. pomorum agreſtium* (omnium opt. *Cochagee*) ℔j. *ſyr. de rub. idæ* ℥j. m. *Sydenham. ſched. mon.* Cortex peruv.

Art. 2294. *Sequens omnibus remediis, quæ hactenus expertus ſum, multis paraſangis antecellit in hoc morbo vincendo* ℞. Terr. japon. pulveriſat. ʒiij. coq. in aq. calc. ℥xij. *ad tertiæ partis conſumptionem, colaturæ add.* ſacchar. ſaturn. ℈j. mel. roſ. ℥ij. *capiat æger coch. j. ſingulis horis vel ſæpius, teneatque pauliſper in ore & ſenſim deglutiat: eſt remedium vero aureum. Videantur plura in cap. de infantum morbis.* (3052. Remedium ſingulare.

GUTTA ROSACEA.

Ettmulleri ſententia.

Art. 2295. Gutta roſacea eſt rubor faciei tuberoſus puſtuloſus; guttis interdum ſanguineis ſimilis, qui naſum ſæpe & genas inæqualiter & valde tingit, potatoribus ſatis frequens eſt; ut plurimum ad mortem uſque comitatur. Præmiſſis univerſalibus conveniunt *ſaturnina*, &c.

Turneri ſententia.

Morbi nomina & deſcriptio. *Art.* 2296. Gutta roſea ſeu roſacea ita dicitur a parvis rubicundis quaſi guttulis, ſive tuberculis igneis per univerſam faciem, & præcipue naſum, hinc inde ſparſis. Appellatur etiam *rubedo macoloſa* rectius vero, me judice. INSIGNIA BACCHANTIUM FLAGRANTI FULGORE RADIANTIA Eſt morbus profecto apud *Damnonios* & *Belgas* maxime familiaris & fere *Endemius* ob pravam bibendi conſuetudinem. Tres gradus a quibuſdam numerantur, viz. *Rubedo ſimplex*, *rubedo puſtuloſa*; & *rubendo ulceroſa*; facies & naſus aliquando in molem prodigioſam ſupercreſcunt, adeo ut vultus aſpectu horrifico plane tremendus & monſtruoſus evadat. Novi quendam hoc morbo *glorioſe* affectum, cui inter pocula, quibus liberrime indulſit: ſanguis per ipſam cutem variis in locis exilire conſuevit, & ubertim confluere, quod per aliquot momenta potationis negotio impedimento eſſe ſolebat; mox vero ſuppreſſa hæmorrhagia, ut canis immundus vel amica luto ſus ad ſordem & illuviem ſe recipere ſolent, ita ille ad cariſſimam compotationem lætus redibat; ibique commorari ſolitus, donec vultum in *terrem* accenderet, tantum non ignem undequaque ſpargentem, ipſis tenebris fulgentem.

Ad gradum eminentem provectus.

Sobriis raro accidst. *Art.* 2297. Agnoſcendum eſt interim hunc morbum maxime abſtemiis & temperatis interdum ſed rarius accidere; ut plurimum enim ſpirituoſorum liquorum ingurgitatione accerſitur.

Curatio. *Art.* 2298. Ut ad curam ſternatur via, imperandus eſt *victus humectans & refrigerans*, & idem regimen obſervandum ac in *pſora*, vel in *eruptionibus ſcorbuticis*; ſed maxima adhiaenda eſt cautela in his mutationibus faciendis; a liquoribus calidis & ſpirituoſis ad victum tenuem & potum refrigerantem non eſt facilis tranſitus. Ex *antimonio & mercurio præparata* tam interne quam externe ſunt maxime proficua. Author noſter more ſolito quamplurima remedia ex *Sennerto*, *Mayernio*, &c. accumulavit, ſed in calce monet ſe multoties opem tuliſſe ſingularem remediis facile parabilibus

bus & minus pompoſis, nimirum cum *ſale tartari nitri*, *ſacchar. ſaturni pomato* admiſt. *albumine ovorum* cum *fruſto aluminis* aut cum granis aliquot *camphoræ* & *ſublimat.* item *ol. myrrhæ* ſequens valde effica perhibetur. ♃. *Ovum duriuſcule coctum, eximetur vitellum & cum pulp. myrrh. elect.* ſuppleatur locus, & in cellaria ſuſpendatur, ut per deliquium fluat hoc etiam eſt *coſmeticum* inſigne ut & *unguentum faciale Bat.* Eupo-riſta.

Art. 2299. *In eruptionibus puſtuloſis levioribus linimento ſequente feliciter uſus ſum*; ♃. Ung. diapomphol. ℥ß. mercur. dulc. ʒj. alum. uſt. ℈ß. ol. rhod. gut. iij. ol. roſ. *q. ſ. miſce. In graviori caſu linimento & lotione ſequentibus præmiſſis rite præmittendis*; ♃. Litharg. auri ʒj. ſacchar. ſaturn. ℈j. ung. pomat. frequentiſſim. ℥j. ol. rhod. gut. iv. amygd. dulc. *q. ſ. m. f. linimentum pro locis in facie maxime affectis ſing. diebus veſperi illinendis*, ♃. Aq. plantag. ℥vj. ſucc. limon. ʒij. mercur. ſublimat. gr. xij. camphor. ʒj. *infund. clauſe & calide per horæ dimidium colatura ſit pro lotione bis vel ter in die uſurpanda. Hæc ultima eſt* Aq. divina Fernelii, *& ſequens* Pitcarnii. ♃. *Litharg. aur.* ʒi. *mercur. ſublimat. corroſiv.* ʒj. *acet.* ℥x. *infund. per hor.* 12. *in vaſe ſtanneo ſæpius agitando poſt ſubſidentiam effundatur liquor limpidus. Uſus tempore inſtillentur guttæ aliquott ol. tart. per deliquium, donec lacteſcat.* In eundem finem adhiberi poteſt *etiam* Aluminatam Bateanum *præmiſſis rite præmittendis.* Reme-dia va-ria.

Finis Partis Secundæ.